De Huisvriend. Jaargang 1895

bron
De Huisvriend. Jaargang 1895. H.A.M. Roelants, Schiedam 1895

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_hui002189501_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

INHOUD.

De met een * geteekende stukken zijn geïllustreerd.

NOVELLEN, SCHETSEN EN VERHALEN.

	Bladz.
*F. Hodgson Burnett, Betty's katje	2
Melati van Java, Herfstdraden	9, 34, 73, 119, 139, 162, 195
*M. Herbert, Kleine, domme Han	47
*Klaas Zehren, Bezorgd	91, 108
Truida Kok, Matroosje	98
W. de Bruijn, Onze matrozen	179
G. Heuvelman, Een verbroken band	182
M. von Ebner Eschenbach, Wiedewinsje	188
C.H. Croiset van de Kop, De ontroostbare weduwe	216
H.N., Momento Mori	231
De laatste dans	246
J. Vichlick, Gekleurde Glazen	254
C. van Ophemert, Wie niet sterk is, moet slim wezen	262
*De waarzegster	272
A. Romnei, Vier oude juffers	275, 308, 324
M. Engelbregt, Een zoon	286
*Lilian, Het laatste ritje	297
R. Piotrowski, De schildwacht	318
*Wittebroodsweken	342
H. Wraner, Zij kreeg nog een kerstgeschenk toe	315
Réné Bazin, Donatienne	355

LAND- EN VOLKENKUNDE, REIS- EN PLAATSBESCHRIJVING.

	Blddz.
*Arolsen	20
A.J. Servaas van Rooijen, Toen en nu, I en II	24, 294

*La Chapelle, De Westerafdeeling van Borneo	49
*Langs den Donau, I en II	65, 129
Chineesche gebruiken	87
*Napoleon's geboortehuis	88
*J. Munro, Zonsopgang op de maan	175
*Obelisken	186
*Een wandeling door de Alpen, I en II	193, 257
*De Chineesche muur	211
*Hooge huizen in Amerika	219
Een vrouwengevangenis te Sherborn	222
*In het slangenhol	225
*Otto Grashey, De jacht in het Hooggebergte	289
*Tivoli	321
In het Nijldal	344
*Dresden	353
Oud en nieuw uit Japan	371

LETTER-, GESCHIED-, NATUURKUNDIGE EN ANDERE MERKWAARDIGHEDEN.

	Bladz.
*Uit de vogelwereld	8
*Klokkengieten	26
Amuletten en talismans	31

*Kunstschieten	33
*Een bloemen- en vrouwenschilder	44
Een kostbaar tooisel	46
Ernst Eckstein, De vruchtbaarheid van het scheppende talent	54
*T.H. de Beer, Wolff en Deken	59
J.W. Gerhard, De opvoedende waarde van Richter's Anker-steenbouwdoozen	62
De scheepvaart	63
*Marionetten	97
*Romeinsch glaswerk	105, 136
S.H. Croiset, Een praatje over het woordje wel	114
Het biljartspel	135
*Jan van der Heijden	150
De moeder van Rubens	151
*Een visioen van goud	153
Iets over wassen beelden	158
*Bloemencorso's	162
Wat Cornelis Houtman vóór 300 jaar in Indië vond	212
*Reinier Ansloo en zijne moeder	243
*De theecultuur in China en Oost-Indië	249
Beeldhouwwerken in Egypte	288
Vreemde spijzen	293
Bloeddrinkers	302
Een zonderling luchtverschijnsel	320
*De zeeslang	337
Over de voortplanting van licht en geluid	343
Hoelang duurt de steenkolenvoorraad der Europeesche staten?	351
De krokodil	368

BIJSCHRIFTEN.

Bladz.

*Chopin	23
*Idylle	26
*De naaister	58
*Een geheim	71
*Winter op het strand	86
*Grootmoeders lieveling	86
*De vlag heroverd	96
*Lastig geval	105
*Een Hollandsche verkooping	118
*Een ontmoeting	128
*De brief	128
*Aanval en verdediging	139
*Gestraft	148
*Moederzegen	150
*De onwillige vriend	156
*Een pleegmoeder	156
*Haar katjes	174
*Pharao's opvolgers	175
*Schikgodinnen	182
*Mientje helpt	210
*De strijd om den Mammon	210
*Het oordeel van Paris	210
*Plagerij	215
*Paula	216
*Droomerij	220
*Gezicht op een Hollandsche stad	230
*Op de vlucht	231
*Een rustverstoorster	244
*Feestguirlandes	244
*Kozakkenzangers	244
*Zij gaat bidden voor Moeder	274
*Vechtende kalkoenen	274
*Rust	275
*Gekrulde haren, gekrulde zinnen	286
*Oude boeken	286

*Haar lied	302
*Verlaten	308
*Van alles wat	308
*Vaders bier	318
*De gebroken kruik	318
*Een begin	336
*Op rooftocht	337
*Goede hulp	352
*In de kerk van Volendam	368
*Hazendood	370
*Asschepoester	376
*Bij den tandarts	376

GEDICHTEN.

	Bladz.
*J.R. v.d. Lans, Koningin Wilhelmina	1
*G. Heuvelman, Droomenland	128
*H.J. Hana, Van een vogelkijn	175
Daleia, Aan de Zee	219
W. Faber, Weten	254
*Avond	296
Daleia, Herinnering	342
C.Th. de Vogel, Verlangen in den Winter	370

Kunstplaten.

	Bladz.
F.M. Bredt, Chopin	17
J. Israëls, Idylle	25
P.J.R. Sinibaldi, Nacht	41
P.J.R. Sinibaldi, Lente	45
E. Hamburger, De naaister	57
F.J. du Chattel, Winterlandschap	61
M. Wünsch, Een geheim	76-77
M. Stocks, Kattenmuziek	81
H.W. Mesdag, Winter op het strand	84
D.A.C. Artz, Grootmoeders lieveling	85
P. Grolleron, De vlag heroverd	93
M. Benliure, Lastig geval	104
L. Noster, Marianne	109
W. Rainey, Een verkooping	116-117
P. Peel, Een ontmoeting	121
G. Metsu, De brief	124
H. Kaulbach, Droomenland	125
Fr. Jeminez, Aanval en verdediging	141
F. Charderon, Gestraft	145
J.v.d. Heijden, Marktdag te Rotterdam	148
R. Arnim, Moederzegen	149
C. Reichert, De onwillige vriend	156
G. Vastagh, Een pleegmoeder	157
P. Hoecker, Haar katjes	169
G. Wertheimer, Pharao's opvolgers	173
K. Gussow, Schikgodinnen	181
L. Munthe, In het bosch	189
C. v. Bergen, Mientje helpt	201
A. Malmström, De strijd om den Mammon	205
G. Süs, Het oordeel van Paris	209

P. Wagner, Plagerij	213
A. Seifert, Paula	217
R. Fleury, Droomerij	221
J. Maris, Gezicht op een Hollandsche stad	233
G. von Boddien, Op de vlucht	236
Rembrandt, Reinier Ansloo en zijne moeder	237
H. Sperling, Een rustverstoorster	241
P. Glücklich, Feestguirlandes	244
J. Brandt, Kozakkenzangers	245
F. Vinea, De waarzegster	268, 269
Zij gaat bidden voor Moeder	273
J. Scheuerer, Vechtende kalkoenen	276
G. Clausen, Rust	277
H. Looschen, Gekrulde haren, gekrulde zinnen	281
Goronowitsch, Beekje in het bosch	284
J. Sala, Oude boeken	285
W. Firle, Haar lied	301
J.T. Boquet, Verlaten	304
F. Jimenez, Van alles wat	309
M. Wunsch, Vaders bier	313
C. Voss, De gebroken kruik	317
L. Schmidt-Constant, Een begin	329
Aug. Fink, Op rooftocht	333
P. Massani, Goede hulp	348, 349
Nourse, In de kerk van Volendam	364-365
G. Wolters. Hazendood	369
H. Pöck, Bij den tandarts	372
W.V. Schwill, Asschepoester	373

[De Huisvriend 1895]

Koningin Wilhelmina
door J.R. van der Lans.

O blanke Oranjebloesem, frisch ontloken
Op de' afgeleefden, oud-verweerden stam,
Wien storm op storm, kwaadaardig opgestoken,
De kloekste takken en de kroon benam!

Hoe heerlijk bloeit Ge op krachtig jongen stengel,
Gekoesterd door de liefde van heel 't land,
Dat, WILHELMINA, U als vredesengel
Vereert, der schoonste toekomst onderpand.

Gij zijt het beeld der hope, waar we op staren.
Uw voorhoofd siert de kroon der majesteit,
Wier wondre glans ontzag gebiedt den scharen,
Terwijl Uw kinderlach om liefde vleit.

O majesteit in teêre maagdevormen,
Van U gaat uit geheime toovermacht,
Die, wondervol bezwerend de oproerstormen,
Roept om Uw troon een trouwe heldenwacht.

Gods zegenkus ruste op Uw blonde haren.
Maar dreigt gevaar ons Koningsmaagdelijn,

Als één man zal Uw volk zich om U scharen.
    Elk vaderlander is Uw paladijn!

Betty's katje.
Door Frances Hodgson Burnett.
(Schrijfster van 'De kleine Lord').
Met teekeningen naar Louis Wain.

Ik ben Betty's katje, ten minste ik was eens Betty's katje. Dat was meer dan een jaar geleden. Ik ben nu geen katje meer, maar een jonge kat, en ik ben ernstig geworden en denk heel veel als ik op het haardkleedje zit en in het vuur kijk en mijn oogjes toeknip.

Ik heb zooveel om over te denken dat ik dikwijls stil zit om over allerlei dingen te soezen, terwijl ik mijn melk drink of mijn gezicht wasch. Ik ben altijd heel voorzichtig met mijn melk. Ik gooi nooit mijn schoteltje omver; Betty heeft me gezegd, dat ik het niet mocht doen. Zij was gewoon met mij te praten als zij mij mijn eten gaf. Zij zeide dat alleen onfatsoenlijke katjes slordig waren, en zij had ook gaarne dat ik mijn gezicht waschte en dus ben ik daar erg stipt op.

't Is altijd over Betty dat ik denk, als ik op het kleedje zit en in het vuur kijk. Soms voel ik mij zoo nieuwsgierig en benauwd, dat als haar mama en papa dicht bij mij zitten, ik naar hen opkijk en vraag:

'Miau - miauw!'

Maar zij schijnen mij niet te verstaan zooals Betty dat kon; misschien omdat zij volwassen menschen zijn en zij maar een klein meisje was. Maar eens zeide haar mama:

''t Klinkt alsof zij ons iets vraagt.'

Ja, ik vroeg ook

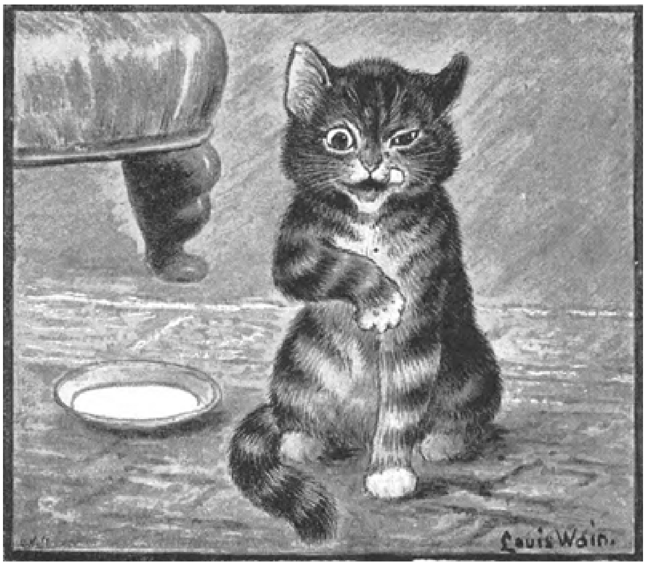

Poes wascht haar gezicht.

iets, ik vroeg naar Betty. Ik wilde weten of zij terugkwam.

Ik weet waar zij vandaan kwam, maar ik weet niet waarheen zij ging.

Zij was gewoon mij allerlei dingen te vertellen, maar dat heeft zij mij niet verteld. Ik heb vroeger nooit gemerkt dat zij heenging. Ik wou dat zij mij had meegenomen. Ik zou mijn gezicht en mijn pootjes heel mooi schoongehouden en mijn melk niet omgestort hebben.

Ik zei dat ik wist, waar zij vandaan kwam. Zij kwam van achter den witten rozestruik, vóórdat deze begon te bloeien en nog niets dan glanzende kleine blaadjes en knopjes had.

Ik zag haar! Mijn oogen waren nog pas twee weken open geweest en ik lag heel dicht bij mijn moeder in ons bedje onder de veranda rondom het huis. Het was een heel mooie veranda met wijnranken daar omheen gegroeid en ik ben er onder geboren.

Wij lagen daar heel prettig, maar mijn moeder was bang voor menschen. Zij zeide dat ik zoo mooi was en zij mij weg zouden nemen. Dat was reeds twee of drie keer met mijn broers en zusters gebeurd, vóórdat ze hun oogen open hadden, en dat maakte moeder zenuwachtig. Zij zeide dat haar hetzelfde vroeger gebeurd was wanneer zij even veelbelovende families had, en dat vele harer vriendinnen haar verteld hadden, dat het haar gedurig overkwam; zij zeiden haar dat het een soort van epidemie was, dat menschen naar je kwamen kijken als je jonge katjes had, en 't eindigde altijd met het verliezen van je kinderen.

Zij sprak mij heel veel hierover en zei mij dat zij sedert ik de oogen open had, minder angstig was, omdat menschen niet meer zoo op je gesteld zijn als je de oogen open hebt. Na de eerste negen dagen waren er minder verdwijningen in de familie, maar zij zeide mij dat zij liever had dat ik mij niet te familiaar maakte met de menschen, die bij de veranda kwamen, en zij was heel blij toen ik mijn pooten kon gebruiken en verder gaan onder het huis, als er zich iemand boog en zeide:

‘Poesje, poesje!’

Zij zeide dat ik niet zoo dom moest zijn om mij te laten vleien en familiaar te worden als men zei:

‘Lieve, kleine poes, poessie!’

Zij zeide dat het met ellende eindigde.

Zoo was ik dus heel

voorzichtig toen ik Betty het eerst zag. Ik was niet van plan mij te laten vangen, maar ik was niet zoo bang als ik had moeten zijn, wanneer zij niet zoo erg klein was geweest en zoo lief.

Niet heel lang vóórdat zij wegging, zeide zij mij eens toen wij samen in den schommel zaten:

'Kitty, ik ben bijna vijf uur.'

Dus toen zij van achter de witte rozestruiken kwam was zij misschien bijna vier uur.

Ik zal nooit dien morgen vergeten. 't Was zoo'n mooie morgen, in de vroege lente, en de heele wereld scheen in knoppen en bloesems uit te loopen. Daar waren rose en witte bloemen op de boomen, en daar was zoo'n heerlijke geur als men de lucht een weinig opsnoof. Vogeltjes tjilpten en zongen en vlogen nu en dan door den tuin. Bloemen schoten op uit den grond en bloeiden op de bedden, in den tuin en tusschen het gras, en 't scheen zoo natuurlijk, een nieuw soort van bloem uit den rozestruik te zien opschieten, die nog geen bloemen droeg omdat het seizoen nog te vroeg was.

Ik was nog zoo'n klein poesje dat ik dacht dat het gezichtje, loerend uit den groenen struik, een bloem was, maar het was Betty en zij keek naar mij. Zij had zoo'n rose knopje van een mond en zulke zachte rose wangetjes en zulke groote oogen, juist als het fluweel van een viooltje. Zij had een aardig rose jurkje aan en een boezelaartje met strookjes en een lief hoedje van mousseline, juist als een madeliefje, en de zachte bries deed het krullende haar over haar schouders op en neer trillen als de jonge bladeren van de wijnrank.

'Moeder,' fluisterde ik, 'wat is dat voor een soort van bloem? Ik zag die nooit eerder.'

Zij keek en begon zenuwachtig te worden.

'Ach liefje, liefje!' antwoordde zij, ''t is in het geheel geen bloem, 't is een mensch en zij kijkt naar jou!'

'Ach moeder,' zeide ik, 'hoe kan dat een mensch zijn, als zij niet half zoo hoog is als de rozestruik? En 't heeft zulke mooie kleuren. Kijk nog eens!'

''t Is een kind-mensch,' sprak zij, 'en ik heb gehoord dat die somtijds het ergst zijn van allen - ofschoon ik niet geloof dat zij zooveel tegelijk weghalen.'

Het gezichtje keek verder door het groen van den rozestruik en zag er steeds liever en liever uit. De rose jurk en de witte strooken vertoonden zich wat meer.

'Ga achter mij,' riep moeder en ik begon achteruit te wijken.

En hoe dikwijls heb ik mij later verwonderd dat ik niet dadelijk wist dat het Betty was, juist Betty. Het schijnt zoo wonderlijk dat ik 't niet wist vóór men het mij zeide.

Zij kwam dichter en dichter bij en haar wangen schenen rooder te worden en haar oogen grooter en grooter; daar deed zij een kleinen sprong en begon in haar handen te klappen en te lachen.

'O,' riep zij, ''t is een poesje, een klein poesje!'

'Och hemeltje,' zuchtte moeder, 'fts - fts - ftss - ffttss - ffttssss!'

Ik kon het niet helpen, maar ik vond het nogal onbeleefd van haar, maar zij was ook zoo geschrikt.

Maar Betty scheen er niets om te geven. Zij ging op haar knietjes in het gras liggen en boog haar hoofdje zoo diep dat het op boterbloemen en madeliefjes lag.

'Ach, zoo'n aardig mooi poesje!' riep zij, 'poessie, lieve poessie, poes! Arm katje! Ik zal je geen kwaad doen!'

Zij maakte een beweging alsof zij haar mollig handje wilde uitstrekken om mij te streelen, maar een zijraam werd geopend en ik hoorde een stem zeggen:

'Betty, Betty! Je moet je hand daar niet insteken. De poes is bang en 't zou haar boos maken en zij kan je krabben. Raak haar niet aan, kindje!'

Zij draaide haar vroolijk kopje over haar schouder.

'Ik zal haar geen kwaad doen, ma!' zeide zij, 'bepaald niet. Zij heeft zoo'n lief kindje, kom haar eens zien!'

'Ffftsssssss!' zeide mijn moeder, 'daar komen er meer. Groote menschen nu!'

'Ik geloof niet dat zij ons kwaad zullen doen,' sprak ik, 'de kleine is zoo lief!'

'Je weet er niets van,' snauwde moeder.

Maar zij deden ons geen kwaad. Zij waren zoo lief, of zij zelf katjes waren. De moeder kwam en knielde naast Betty en keek naar ons en deed niets, zelfs niet wat ons had kunnen doen schrikken. En zij spraken met zulke zachte stemmen.

'Je ziet, dat het een wilde kat is,' zeide de moeder; 'zij moet hier zijn achtergelaten door de menschen die hier vóór ons hebben gewoond en zij heeft hier geheel op zichzelf geleefd en gegeten wat zij kon stelen - of misschien ving zij wel vogels. Arme kat! En nu is zij zoo angstig, zeker omdat een paar van haar kleine katten zijn weggehaald en zij deze ééne wil beschermen.'

'Maar als ik haar niet angstig maak,' sprak Betty. 'als ik zoetjes naar haar kom kijken en geen kwaad doe en haar melk en vleesch breng, zou zij dan niet haar kleintje eens naar buiten laten gaan en wat met mij laten spelen?'

'Misschien wel,' antwoordde de moeder, 'arme poes, poessie, poessie! lief poesje!'

Zij zeide het op zoo'n vleienden toon, dat ik dadelijk van haar hield, en toen begon Betty ook te vleien en zij was zoo lief en zelf zoo precies als een katje, dat ik niet anders kon doen dan wat dicht bij haar kruipen, en ik begon toen 'miauw' te zeggen, heel zacht, als antwoord.

En na dien tijd zag ik haar meermalen per dag; zij scheen aldoor betere vrienden met ons te worden. Het eerste wat ik 's morgens hoorde was haar vriendelijk kinderstemmetje, en wat ik zag haar lief gezichtje. Zij bracht ons schoteltjes vol heerlijke melk, twee of driemalen daags. En altijd zorgde zij er voor, ons niet bang te maken.

'Lieve, lieve, kleine poes! Hondje van een poes!' en een stem zoo zacht als zijde, en dan placht zij een

schotel met melk bij ons te zetten en heen te gaan, achter den rozestruik om ons op ons gemak en in vrede onze melk te laten drinken.

Wij dachten eerst dat zij terugging naar huis, als zij het schoteltje had neergezet, maar na een paar

Poppentheevisite.

dagen, toen wij minder bang begonnen te worden, merkten wij dat zij zich achter den rozestruik verschool en door de takken naar ons keek. Ik zag haar rose wangen en groote viooltjes-blauwe oogen eens en zei het aan moeder.

‘Wel, zij is een goed opgevoed klein menschje,’ meende moeder, ‘ik begin soms te denken dat zij niets kwaads in den zin heeft.’

Ik was er zeker van; vóór ik haar melkschoteltjes oplekte, was ik reeds begonnen haar een beetje lief te hebben.

Een paar dagen later zette zij het schoteltje vlak naast ons en ging zachtjes weg, maar bleef bij den rozestruik staan zonder zich te verschuilen en zeide:

‘Lief poesje, mooi poesje!’ Zoo vriendelijk, zonder op ons af te komen, dat zelfs moeder vertrouwen in haar begon te stellen.

Omtrent dien tijd begon ik te denken hoe prettig het was van onder het huis weg te kruipen om haar beter te leeren kennen. 't Zag er buiten op het gras zoo mooi en zonnig uit en zijzelf scheen ook zonneschijn. Ik hield ook zooveel van haar stemmetje en ik hield ook veel van een bal waarmede ik haar zag spelen, en als zij zich boog om naar mij te kijken en haar krullen vertoonde, had ik grooten lust er uit te springen en den bal met mijn pootjes beet te pakken.

Daar was niets zoo mooi als Betty of iets wat prettiger scheen om mee te spelen dan zij.

‘Ik wou dat je van mij wilde houden en er uitkomen en spelen, poesje!’ zeide zij, ‘ik houd zoo dol van katjes, en ik doe ze nooit pijn. Ik zal je een bal van garen geven.’

Daar was een hek niet ver van het huis en 't was grooter dan Betty's hoofd, want zij was zoo klein, pas vier uur!

Op een morgen kroop ik van onder de veranda uit en sprong boven op het hek, en daar zat ik, toen zij weer kwam kijken en zeide: ‘Lief poesje!’

Toen zij mij zag begon zij te lachen en in haar handjes te klappen en op te springen.

‘O, daar is het katje, daar is mijn Kitty. 't Is van zelf buiten gekomen. Kitty - Kitty - mooie lieve Kitty!’

Zij liep op mij af en stond onder mij, haar oogjes schitterend en haar rose wangen vol kuiltjes. Zij kon mij niet bereiken, maar zij was zoo blij dat ik uit mijn eigen naar buiten was gekomen, dat zij nauwelijks stil kon staan.

Zij vleide mij en riep mij met de zoetste namen en stond op haar teentjes en strekte haar kort armpje en mollig handje naar mij uit, alsof zij wilde probeeren of ik mij door haar wilde laten aanraken.

'Ik zal je niet naar beneden halen, poes,' zeide zij, 'ik wil je alleen maar aaien, och, lieve poes!'

En ik keek op haar neer en zei vriendelijk:

'Miauw!' alleen om haar te vertellen dat ik nu niet erg bang meer voor haar was en dat ik, wanneer ik meer de gewoonte had buiten te zijn dan onder het huis, misschien wel met haar zou willen spelen.

‘Miauw,’ zeide ik en stak zelfs een poot uit, als wilde ik haar dien geven, en zij danste van blijdschap.

Mijn lieve, kleine Betty! Ik wou je zoo graag terugzien, ik kan niet begrijpen hoe je weg kon gaan terwijl ik je zoo lief had en terwijl ieder zoo innig van je hield.

Och! wat waren wij gelukkig, toen ik van het hek sprong. Ik deed het drie dagen later. Zij bracht mij wat melk en riep mij en toen zette zij het schoteltje vlak bij het hek en ging een paar stappen verder af en keek mij zoo smeekend aan met haar mooie, lieve viooltjesoogen, dat ik plotseling een kleinen sprong deed en op het gras stond en de melk begon te slurpen en zelfs wat te spinnen.

Dat was het begin! Van dien tijd speelden wij altijd te zamen, en ach! wat was Betty een heerlijke speelkameraad! En zoo'n praatvaart! Zij was geen kind om te denken dat je niet met een kat moest spreken, omdat een kat je niet kan antwoorden. Zij had mij zooveel dingen te vertellen en zooveel te laten zien! Zij had een speelhuisje in een aardig beschaduwd, grazig plekje en zij vertelde mij er alles van en liet mij haar kopjes zien en haar poppen, en wij hadden theevisite met stukjes echte koek en kleine kopjes met bloemen er op.

‘Er kan niet veel melk in, poes!’ zeide zij, ‘maar 't is een poppenvisite en ik zal je later wel een grooten schotel vol geven.’

Ik verzekerde zoo hard ik kon, dat het een heel

Betty en haar katje.

mooie theevisite was, maar ik hield niet van de Zondagsche pop, omdat zij zoo trotsch keek alsof zij dacht dat poesjes veel minder waren dan zij. De Daagsche Pop was veel liever, ofschoon heur haar wat verwaaid was en haar middel doorgebroken.

Wat had Betty een pret, dien mooien middag, toen wij onze eerste visite hielden in het speelhuisje; wat lachte en babbelde zij en wat liep zij heen en terug naar haar mama om de melk en de stukjes koek; ik sprong haar altijd na en zij was vroolijk als een vogeltje.

‘Kijk, hoe poes nu van mij houdt, mama!’ zeide zij, ‘kijk eens, zij loopt mij na, waar ik ook ga. Zij is niets bang voor mij! Is 't geen zoet katje?’

Ik verliet haar geen oogenblik als ik er wat aan kon doen. Zij was zoo grappig, zij was een kind dat altijd speelde en sprong, en ik was een katje dat veel van springen hield. Wij liepen mekaar na en speelden met ballen, of zaten te zamen in den schommel. Eerst hield ik niet van schommelen, maar ik was zoo dol op Betty, dat ik

er van leerde houden, omdat zij mij dan op de knie nam en vertelde. Zij had zoo'n zachten, lekkeren schoot en zulke zachte armen, dat het heerlijk was door haar gedragen te worden.

Zij droeg mij graag en hield er van mijn hoofd op haar schouder te leggen, zoodat zij mij met haar wang kon aanraken! Ach! mijn lieve, kleine Betty, wat hield je van mij!

Zij toonde mij de bloemen in den tuin en vertelde mij welke gingen bloeien en wat voor kleur zij zouden hebben. Wij stelden beiden zoo'n belang in de bloemen, maar het meest hielden wij van onzen witten rozestruik. Hij was zoo groot en wij waren zoo klein, dat wij er samen onder konden zitten, en wij beproefden altijd de kleine harde knopjes te tellen, ofschoon er zoovele waren dat wij de helft er van niet konden zien. Betty

kon alleen maar tellen tot tien, en alles wat wij konden doen was altijd maar over en over tot tien tellen.

'Deze knopjes zullen spoedig zoo groot worden,' was zij gewoon te zeggen, 'dat zij zullen barsten, en dan worden het rozen en dan maken wij een huisje hieronder en krijgen wij theevisite.'

Wij gingen altijd naar den rozestruik kijken, en soms, wanneer wij speelden en sprongen, dacht Betty dat er een knopje uitkwam en dan juichten wij van pret.

Ik weet niet hoevele dagen wij samen gelukkig waren met den bal spelend en in het gras huppelend en naar den witten rozestruik kijkend om te zien of de knoppen uitkwamen. Misschien duurde het heel lang, maar ik was maar een katje en ik was te dom om iets van den tijd te weten, maar ik groeide harder dan de rozeknopjes, Betty zeide het! Och, och! wat waren wij gelukkig! Als het maar wat had mogen duren, dan zou ik misschien niet zoo ernstig en treurig bij het vuur zitten en zooveel nadenken.

Op zekeren middag hadden wij het mooiste spel, dat wij konden hebben. Wij liepen achter den bal en schommelden samen. Betty legde zich op het gras neer en schudde haar krullebolletje, zoodat ik haar met mijn pootjes kon pakken; wij hadden theevisite en toen het gedaan was, gingen wij naar den rozestruik en vonden dat er een knop was, die een roos ging worden. 't Was zoo'n heerlijke middag!

Toen wij den knop hadden gevonden, die een roos ging worden, zaten wij onder den rozestruik in het dikke gras en ik lag lekker op haar zachten schoot en spon zachtjes.

'Wij hebben zooveel gesprongen dat ik een beetje moe ben en ik voel mij zoo warm,' zeide zij.

'Ben je ook moe, poes? Is 't niet mooi onder de rozen en zal 't geen heerlijke theevisite zijn als alle witte rozen open zijn? Misschien zullen er morgen een paar open zijn. Wij gaan morgen vroeg kijken!'

Misschien was zij vermoeider dan zij wist. Ik denk niet dat zij van plan was te slapen, maar toen begon haar hoofd te zakken en haar oogen toe te vallen, en een oogenblikje later zakte zij zachtjes weg en sliep in.

Ik verliet haar schoot en kroop dicht bij haar borstje in haar wit jurkje en rolde mij op in haar arm en keek naar haar terwijl zij sliep. Zij was zoo lief en rose en mollig en zij had zulke mooie zachte krullen. Zij lagen onder haar warme wang en spreidden zich over het gras. Ik speelde een beetje met hen, terwijl zij daar lag, maar ik deed het heel stilletjes, om haar niet te storen.

Zij lag onder den witten rozestruik nog altijd te slapen en ik lag tegen haar borst gerold en keek haar aan, toen haar mama naar buiten kwam met haar papa en zij ons vonden.

'O! wat mooi!' riep de moeder, 'wat een mooi schilderij, Betty en haar poes slapend onder den witten rozestruik en de eerste roos ontloken. Ik zou wel willen weten of Betty die zag vóór zij insliep. Zij keek alle dagen naar de knoppen om te zien of zij rozen werden.'

'Zij ziet er zelf uit als een roos, maar een rose roos,' zeide haar vader, 'wat ziet ze er bloeiend uit!'

Hij nam haar in zijn armen op en droeg haar naar huis. Zij werd niet wakker en ik mocht niet bij haar slapen, dus durfde ik niet medegaan en ik bleef achter den rozestruik een beetje langer, vóórdat ik naar bed ging.

Toen ik naar de knoppen keek, zag ik dat vele witte strepen hadden, brekend door het groen, en daar waren er drie en die zouden rozen worden, des morgens, en ik wist, hoe gelukkig Betty zou zijn en hoe zij zou lachen en dansen als zij ze zag.

Ik hoor dikwijls menschen tegen elkander zeggen, dat zij wel zouden willen weten waarom ik op zoo'n vreemde manier ‘miauw, miauw’ zeg, als huilde ik.

't Schijnt mij zoo vreemd toe, dat zij niet weten wat ik bedoel. Ik betrap mij altijd het te zeggen, als ik denk aan dien mooien middag, toen wij zoo prettig speelden en Betty in slaap viel onder de rozen, en ik er aan dacht hoe blijde zij zou zijn als zij des morgens zouden opengaan. Ik kan 't niet helpen, maar alles was zoo heel anders dan ik dacht dat het zou zijn. Betty kwam 's morgens niet naar buiten. Och heer! och heer! Zij kwam nooit meer naar buiten.

Ik stond vroeg genoeg op en 't was zoo'n prachtige morgen. Daar lag dauw op het gras en op de bloemen en de zon deed ze schitteren, dat het heerlijk was er naar te zien. Ik had zoo graag dat Betty het zag. Ik liep naar den witten rozestruik en werkelijk daar waren vier of vijf rozen - zulke witte rozen en met zulke schitterende druppels dauw er op.

Ik liep terug naar het huis en riep Betty, zooals ik altijd deed. Ik verlangde zóó dat zij kwam.

Maar zij kwam niet! Zij was zelfs niet aan het ontbijt om haar brood en melk te eten. Ik zocht haar overal, behalve in haar slaapkamer. Haar slaapkamerdeur was gesloten en ik kon er niet in.

En ofschoon ik riep en riep, niemand scheen op mij te letten. Het scheen niet in orde te zijn. Het huis was zelfs stiller dan anders, maar ik voelde dat zij het allen druk hadden en in de zorg zaten. Ik bleef maar vragen waar Betty was, maar niemand wou mij antwoorden.

Eens ging ik naar haar gesloten slaapkamerdeur en vertelde haar van de witte rozen en vroeg waarom zij niet naar buiten kwam, maar vóór ik gedaan had met vertellen, werden mijne gevoelens erg gekwetst door haar papa. Hij behandelde mij op een manier, die alles behalve vriendelijk was.

‘Ga weg, kat!’ zeide hij, ‘maak zoo'n leven niet, je zult Betty hinderen.’

Ik ging weg, mijn staart zwaaiend, en keerde terug naar den tuin en zette mij onder den struik. Alsof ik Betty kon hinderen, alsof Betty mij niet altijd bij zich wilde hebben. Zij wilde dat ik bij haar in haar bedje zou slapen, maar haar mama wou het niet toestaan. Maar ach - hoe kon ik het denken? - zij kwam den volgenden dag niet, en den dag daarop ook niet en toen den volgenden en nog eens den volgenden evenmin.

Ik dacht dat ik dol werd. Menschen kunnen vragen

doen, maar een kleine kat is niets voor de menschen of het moest iemand als Betty zijn. Zij verstond altijd mijn vragen en beantwoordde ze.

In het huis wou niemand mij antwoorden. Zij waren allen zoo druk en verward. Het scheen hetzelfde huis niet meer. Niets scheen meer hetzelfde. De tuin zag er heel anders uit. In het speelhuisje zaten de Zondagsche en de Daagsche Pop en keken naar het theeservies dat wij op dien heerlijken middag hadden gebruikt. De Zondagsche Pop zat stijf rechtop en keek trotscher dan anders, alsof zij zich verwonderd voelde, maar de Daagsche Pop viel voorover, als had zij haar kracht verloren uit verdriet, omdat Betty niet kwam.

Ik had mij voorgenomen bij de eerste theevisite, dat ik nooit tegen de Zondagsche Pop zou spreken, maar eens voelde ik mij zoo eenzaam en wanhopend dat ik het niet kon helpen.

‘Och lieve,’ miauwde ik, ‘och liefje! Weet je niets van Betty? Niets, niets!’

En dat hartelooze ding zat daar maar altijd even stijf en keek mij aan en antwoordde mij niet, ofschoon de tranen langs mijn neusje stroomden.

Wat kon een arme kleine kat doen? Ik keek overal heen, maar kon haar niet vinden. Ik ging om het huis en nog eens om en riep door elke kamer. Maar zij joegen mij weg en zeiden dat ik te veel leven maakte en niemand verstond een woord van wat ik zei.

En de witte rozestruik - het was of mijn hart zou breken!

‘Daar zullen veel rozen zijn, heel veel rozen!’ had Betty gezegd en iederen morgen bleek het waar te zijn. Ik ging er dan onder zitten en begon telkens weer tot tien te tellen, maar er waren er zoovele. Het was zoo'n groote rozestruik, dat hij er in de verte uitzag als een wolk van sneeuwwitte bloemen. En Betty had ze nog niet gezien.

‘Ach Betty, Betty!’ riep ik telkens, als ik zoovele malen tien had geteld, dat ik er moe van werd. ‘Och kom toch, en zie hoe mooi 't is, en laten wij onze theevisite houden. Och, witte rozestruik, waar is zij?’

Zij joegen mij zoo dikwijls het huis uit, dat ik den moed verloor, maar op zekeren morgen was de rozestruik zoo prachtig, dat ik een wanhopige poging deed, en naar de slaapkamer ging, en mij tegen de deur wreef en uit al mijn kracht riep:

‘Betty, als je daar bent. - Betty! als je een beetje van mij houdt, och toe! spreek tegen mij en zeg mij wat ik gedaan heb. De witte rozestruik heeft tienen en tienen en nog eens tienen van bloemen. 't Is als sneeuw. Geef je er niet om? Och, kom naar buiten er naar kijken. Betty, Betty, ik ben zoo alleen zonder jou en ik houd zooveel van je!’

En de deur ging nu open en haar mama kwam er uit, naar mij kijken, en groote tranen rolden langs haar wangen. Zij boog zich en nam mij in haar armen en streelde mij.

‘Misschien zal zij haar kennen,’ zeide zij op een vreemden, zachten toon tegen iemand in de kamer.

Zij keerde zich om en droeg mij in de slaapkamer en ik zag, dat zij tegen Betty's vader had gesproken.

Het volgende oogenblik sprong ik uit haar armen op het bed. - Betty was daar - mijn Betty!

Het scheen of ik mijn bezinning verloor! Mijn Betty. Ik kuste en kuste haar. Ik wreef haar kleine handjes, haar wangen, haar krullen, ik streelde haar en spon en riep.

‘Betty,’ zeide haar mama, ‘Betty! lieveling, ken je je kleine poes niet?’

Waarom kende zij mij niet? Haar wangen waren warm en rood, haar krullen lagen over de kussens uitgespreid, haar viooltjesoogen schenen mij niet te zien en haar hoofdje ging onrustig heen en weer.

Haar mama nam mij weer in haar armen, en toen zij mij uit de kamer droeg, vielen haar tranen op mij neder.

‘Zij kent je niet, poes,’ snikte zij; ‘arme poes, je moet weg!’

Ik kan het niet begrijpen.

Ik zit bij het vuur en denk, denk, maar kan het niet begrijpen. Zij ging daarna weg en ik zag haar nooit meer terug.

Ik heb mij nooit meer na dien tijd als een klein poesje gevoeld.

Ik ging den heelen dag onder den witten rozestruik zitten en sliep daar den heelen nacht.

Den volgenden dag waren er nog meer rozen dan ooit, en ik besloot geduldig te zijn en daar te wachten, totdat Betty zou komen om er naar te zien.

Maar twee of drie dagen later, toen de morgen nog frisch was, kwam haar mama langzaam naar buiten en wandelde naar den struik. Zij stond daar een oogenblik, en haar tranen vloeiden zoo overvloedig dat zij als dauw op de rozen lagen, toen zij er zich overheen boog.

Zij begon de mooiste knoppen en bloemen te plukken, een voor een. Haar tranen stroomden onophoudelijk, zoodat ik mij verwonderde hoe zij kon zien, wat zij deed; maar zij plukte totdat haar handen en kleed vol waren, zij plukte ze alle!

En toen de struik beroofd was van alles, behalve van haar groene bladeren, gaf ik een hartverscheurenden gil, - omdat het Betty's rozen waren en zij er zooveel van hield, toen het harde, kleine knopjes waren, en zij zagen op mij neer, en ach! haar tranen vielen niet als dauw, maar als regen.

‘Betty,’ zeide zij, ‘poesje, Betty is weg - waar - waar altijd rozen zijn!’

En zij ging langzaam naar huis, met alle rozen van Betty in haar armen opgehoopt. Zij zeide mij nooit waarheen Betty was gegaan, - niemand deed het. En geen rozen kwamen er meer aan den struik. Ik zat er onder en keek er naar, omdat ik hoopte dat hij opnieuw zou bloeien.

Ik zat daar uren en uren lang, en eindelijk terwijl ik wachtte, zag ik iets vreemds. De menschen gingen in en uit het huis, den geheelen morgen. Zij bleven komen en brachten bloemen, en als zij weggingen had-

den de meesten tranen in de oogen. En des middags waren er meer dan des morgens. Ik was zoo vermoeid dat ik alles vergat en in slaap viel. Ik weet niet hoelang ik sliep, maar ik werd wakker door het hooren van voetstappen, die langzaam den tuin uitgingen naar de poort.

Het schenen allen menschen te zijn, die vertrokken. En voor hen uit gingen twee mannen, die een mooie wit-en-zilveren doos op hun schouder droegen.

Zij liepen heel langzaam en hun hoofden waren gebogen terwijl zij voortliepen, maar de wit-en-zilveren doos was mooi. Zij scheen in de zon - en - och! wat klopte mijn hart, alle sneeuwwitte rozen van Betty lagen er op en waren er omheen geslingerd. En ik zat daar onder den beroofden rozestruik en mijn hart brak!

Zij was heengegaan, mijn kleine Betty, en ik kan niet begrijpen waarheen, en alles wat ik kon denken was, dat dit het allerlaatste was wat ik ooit van haar kon zien, omdat ik dacht, dat iets wat haar toebehoord had, moest liggen in de wit-en-zilveren doos onder de rozen en zij dat ook wegdroegen!

Ach mijn Betty, mijn Betty! En ik ben maar een arme, kleine kat, die bij het vuur zit en denk, terwijl niemand schijnt te begrijpen hoe eenzaam ik ben en hoe verlangend naar een vriendelijk mensch, die het mij zal uitleggen.

En ik houd zooveel van haar, dat als ik het mij telkens en telkens herhaal, wat haar mama mij gezegd heeft, het mij bijna gelukkig maakt - bijna - niet geheel, omdat ik zoo eenzaam ben. Maar als het waar is, dan zou zelfs eene kleine kat, die van haar hield, gelukkig zijn om harentwil.

Betty is heen - waar altijd rozen zijn.
Betty is heen - waar altijd rozen zijn.

Betty was daar - mijn Betty.

Uit de vogelwereld.

Onder de vogels, die ons in het barre seizoen niet verlaten maar trouw gezelschap houden, neemt de I J s v o g e l een eerste plaats in, al is hij hier te lande in sommige streken niet zoo bekend als het roodborstje of de musch.

De ijsvogel of koningsvisscher, zooals hij dikwijls genoemd wordt, is te vinden in het gematigde en warme deel van Europa, Klein-Azië en noordelijk Afrika.

Hij behoort echter tot de soorten die tot bepaalde plaatsen beperkt zijn en slechts in kleinen getale voorkomen.

Hij vestigt zijn verblijf aan de oevers van zoete wateren, alwaar hij nestelt in holten, die hij met behulp van bek en pooten in den weeken bodem graaft. Deze holten hebben drie of vier voet lengte, en loopen naar achteren wijd uit. Het wijfje legt daarin vijf tot acht, soms elf sterk afgeronde, glanzig witte eieren.

De jongen die een sterke muskuslucht van zich geven, worden met wormen en insecten, later met vischjes grootgebracht. De ijsvogel voedt zich voor-

namelijk met deze laatste, die hij aan de oevers der wateren, op een boomtak, een steen of een paal gezeten, beloert, en daarop losschietende, met den snavel vangt en geheel inslikt. Hij kan niet loopen en slaapt in holten in den grond.

Het is een mooie vogel. Zijn rechte, krachtige snavel heeft eene lengte van meer dan een duim, terwijl de geheele vogel zeven duim lang is. De kop is bijzonder groot, zijn lichaam zeer ineengedrongen, de staart erg kort en een weinig afgerond, wat ook met de vleugels het geval is. De pooten zijn zeer klein en tot boven den voetwortel naakt; van zijne zwakke teenen zijn de buitenste met de middelste tot op de helft samengegroeid. De pooten zijn menie-rood; de oogen donkerbruin; de bek is aan den wortel zwart en aan de onderkaak rood. De onderdeelen van den vogel, zijne oorstreek en vleugels zijn roestkleurig, maar de keel en eene groote vlek achter de oorstreek zijn rosachtig wit. De bovenkop en nek en een lange, breede knevelvlek zijn zwartgroen met groenblauwe dwarsvlekken. De rug is in het midden metaalblauw; aan de zijden is hij echter evenals de vleugels en de staartpennen zwartachtig blauw, terwijl de dekvederen der vleugels lichtblauwe stippen vertoonen.

Gezellig van aard is hij niet, integendeel hij is een echte kluizenaar en kan soms uren onbewegelijk op een over het water hangenden tak blijven zitten met een weinig terzijde gebogen kop, totdat hij plotseling als een pijl in het water schiet en niet zelden weer opduikt met een visch grooter dan hij.

Heeft de sluwe roover ons opgemerkt, dan vliegt hij weg, schitterend als een gloeiende smaragd, met een schel gefluit en met een snelheid, die men van zijne korte vleugels niet zou hebben verwacht. Oud gevangen zijnde is hij zeer moeielijk in het leven te houden en moet dan langen tijd gevoederd worden - daar hij zelf niet wil eten - met kleine visschen, miereneieren en in reepjes gesneden runderhart. Hij blijft echter steeds wild en stoot zich daardoor de vederen stuk. Beter is het de jongen wanneer zij tien dagen oud zijn uit het nest te nemen en met vischjes, miereneieren en verder met voedsel van insectenetende vogels groot te brengen.

Een ander, minder onschuldig diertje is de K l a p e k s t e r , ook wel genaamd wachter, blauwe klauwier, negendooder, waldheer, tuinekster, vinkenbijter, grauwe doorndraaier, blauwe tuinvalk en kleine valk. Deze soort heeft de grootte van eene zwarte lijster, maar zij is ranker en haar staart meer afgerond en een weinig langer.

Hare onderdeelen zijn wit; de bovendeelen blauwachtig grijs; vleugels en staart zijn daarentegen zwart behalve de einden der slag- en staartpennen, die wit zijn. Bij de jongen en bij de oude wijfjes zijn de tinten minder zuiver, en vertoonen de onderdeelen golvende zwartachtige dwarslijnen.

Bek en pooten zijn zwart, bij de jongen naar het grijze overhellende.

Het oog is zwartbruin. De klapekster bewoont nagenoeg geheel Europa, komt in Azië tot Mesopotamië voor, en trekt in den winter tot in Noord-Afrika. Hij behoort echter tot de vogelsoorten die hier te lande nergens in grooten getale worden aangetroffen. Sommigen overwinteren bij ons, de meesten verhuizen echter in het najaar.

Hij is een schuwe, voorzichtige en stoute vogel, die zich voornamelijk met groote torren, sprinkhanen, muizen, hagedissen en slangen voedt, en zich ook van kleine vogels tracht meester te maken. Hij nestelt hoog in de boomen. Het nest bevat vijf tot zeven vuilwitte, vaal olijfbruin of grijs gevlekte en gestippelde eieren. In gevangen staat wordt hij zeer tam en wordt alsdan met gehakt rauw vleesch, gekruimd wittebrood, gemalen hennipzaad, miereneieren en meelwormen in het leven gehouden.

Herfstdraden.
Door Melati van Java.

I.

‘Ik zou wel willen weten waarom er meisjes op de wereld zijn. Die akelige schepsels, zijn zoo valsch, zoo flauw....’

‘Waarom speel je er ook altijd mee, Philip, je zoekt ze toch op.’

‘Ik zoek ze niet op, maar die kat van een Horry moet altijd met ons spelen en dan bijt en krabt ze je en je kunt er toch niets aan doen.’

‘Ja, 't is een vervelende meisjespan. Bloedt je hand?’

‘Nou, geen klein beetje. Valsch als zij speelt, en dan mag je nog niets zeggen of dan heb je de poppen aan het dansen. Maar ik bedank er voor!’

‘Heb je haar niet teruggeslagen?’

‘Een meisje!’

Dit werd door den twaalfjarigen jongen met zulk een kostelijke minachting en geringschatting gezegd, alsof hij zich meters ver boven zoo'n schepsel van minderen rang verheven achtte.

‘Daar staan ze nu te giegelen en te smoezelen, ze wachten zeker dat wij er langs komen, maar dat doe ik niet.’

‘Ben je bang voor hun?’

‘Bang? Voor geen twintig! Mijn vingers jeuken om ze een ferm pak te geven, maar dat gaat toch niet.’

‘Omdat ze meisjes zijn? Dat zou mijn zorg wezen. Dan moeten zij mij maar niet tergen. Denken ze dat zij alles mogen probeeren alleen omdat ze meisjes zijn?’

‘O, dat verbeelden ze zich toch!’

‘Dan moeten wij hun dat anders leeren.’

Een sarrend geroep klonk achter de struiken; vier, vijf kleine meisjes, de gezichten rood als boeien, de haren verward, gluurden door de takken en wierpen steenen naar de jongens, telkens na elken worp schichtig wegloopend.

‘O, 't zijn zulke rakkers!’ zeide Philip en balde zijn vuisten, ‘jelui denkt zeker dat je aardig bent, maar o je bent zoo flauw, zoo flauw.’

‘Dat zeg je maar omdat je niet durft.’

Die deze woorden met een tergend strijken van twee vingers over elkander begeleidde, was de aanvoerster der meisjesbende, iets donkers als een duivelinnetje, een roode wollen muts schuin op den verwarden gitzwarten krullebol, oogen als gloeiende steenkolen in het smalle bruine gezichtje, kleeren, veel te kort, waaruit armen en beenen met ongeëvenaarde vlugheid rusteloos slingerden.

‘Kom maar hier, als je durft, kom maar hier!’ zoo riep zij den jongens toe en deelde intusschen zachtjes haar bevelen aan de andere meisjes uit.

‘Och Han!’ zeide Philip, ‘laat ze maar schreeuwen. Zij zijn mij de moeite van het naloopen niet waard.’

Henri, hoewel lang zoo forsch en opgeschoten niet als zijn vriendje, had moeite zich kalm te houden, te meer toen de meisjes, geprikkeld door hun onverschilligheid, luid begonnen te schelden.

‘Lafaard!’

‘Melkbaard!’

‘Roodkop!’

‘Phi - li - p - p - p!’ en dat op allerlei toonaarden.

Philip streek langs zijn haren, en beet zich op de lippen.

‘Ik kan het haast niet uithouden, Han, maar Eveline heeft mij gezegd, dat juist de jongen, die een meisje slaat, een lafaard is, en ik weet, als ik begin - dat het heel, heel erg zal zijn.’

‘Ik wou ze maar die praatjes afleeren.’

‘Och, met die Hortense is toch niets te beginnen, zoo'n oostersche duivelin. Laat ons maar naar huis gaan.’

‘Doe dat niet, dan denken ze dat wij voor haar wegloopen! En dat is toch te veel eer!’

‘Maar ik houd het niet uit als het langer duurt.’

Zij versnelden den pas; de meisjes volgden hen door het kreupelbosch aan den eenen kant van den weg, nog altijd even uitgelaten in het lachen en sarren.

‘Het zal hun wel vervelen, als wij ons stilhouden. Ik geloof toch nog dat 't het verstandigste is, Philip.’

‘Verstandig weet ik niet, maar 't hoort zoo. Nu gauw hierheen en dan hard, hard van stal.’

Zij sloegen een zijpad in, en daar de meisjes hen niet meer zagen, begonnen zij zoo hard zij konden te vliegen; in de verte klonk nog het geroep en gesar.

De avond viel en eindelijk ging het groepje uiteen. Hortense, de kat, de oostersche duivelin, of welke mooie namen haar niet zeer schitterende reputatie haar bezorgd had, moest een stuk heide over, vóórdat zij een huisje betrad, waarvan het lantaarnlicht boven de deur reeds een groote vierkante ruit teekende op het kleine, keurig nette tuintje, dat het van den weg scheidde.

Even vóór de deur stond het kind stil, streek met de hand over de dol waaiende haren, en trok iets aan haar kleeren recht.

'Soeda! er is toch niets aan te bederven, die oude plunje,' en zij lachte; 'hoe gauwer die kapot is, hoe beter.'

Zij rekte zich op haar teenen uit en trachtte in de kamer te zien; maar de gordijnen hingen neer, het raam was zorgvuldig gesloten, en tusschen het kind en het huis lag een breed voetpad van grint.

'Grootmoe is t'huis, o wee!' en zij schudde zich uit als een natte poedelhond; toen liep zij het huis om, eerst langs het ijzeren hekje, toen dwars door een met struikgewas begroeid droog greppeltje, waarlangs ijzerdraden tusschen palen gespannen een soort van afrastering vormden; op zekere plek was een der ijzerdraden afgebroken. Dit scheen een bekend punt te zijn, want Hortense kroop tusschen de doornen, zonder er zich om te bekommeren dat er hier en daar een stuk van haar vel of van haar kleeren aan bleef hangen, maakte zich heel klein, kronkelde zich tusschen de ijzerdraden en stond toen eindelijk op het grasveldje achter het huis. De deur der keuken stond open en zij wipte naar binnen.

'Hemel, Hortans, wat zie je er uit, kind!' riep de meid uit.

Zij waschte gauw onder de pomp hoofd en handen, maakte de weerbarstige krullen kletsnat, zoodat zij glad om haar hoofd plakten, en met haar van de druppels glinsterend gezichtje keek zij schaterlachend de meid, een gulle boerendeern aan.

Beiden gierden het nu uit; maar Hortense drukte de hand op haar lipjes.

'Stil, de oude is er!'

'Asjeblieft! Zij heeft den heelen middag gebromd.'

'Heeft ze naar mij gevraagd?'

'Wel tienmaal!'

'Nu Trees, dan moet ik haar wel gezelschap houden.'

Weer een leelijk gezicht, dat de meid opnieuw in een schaterlach deed uitbarsten; Hortense maakte een kast in de gang open, haalde daar een slordig boek en een lei uit, liet de kast openstaan en na even voor de kamerdeur te hebben gewacht ging zij kordaat naar binnen.

Het was een helder, meer solied dan elegant gemeubeld vertrek, de meubels rond gebogen, met rijk lofwerk, over de zittingen verschoten groen gebloemd trijp, massief glad notenhouten buffet met marmeren blad, bonheur du jour, stoelen, kanapé, alles rijk bedekt met gehaakte kleedjes. In het midden een tafel met kunstig gedraaiden poot, waarop het theegoed stond; in een fauteuil kaarsrecht een oude dame, tegenover haar een man van onbestemden leeftijd met geelgrijs

haar, perkamenten gezicht en ouderwetsche huiskleeren, de courant lezend. Het schuifelen van de breinaalden was het eenige geluid dat men hoorde, en daar tusschen dat tweetal in dit *intérieur* van echte Hollandsche, burgerlijke deftigheid sloop het zwarte duiveltje binnen, de kleeren, het gezicht en de haren nog half nat van het bad, dat zij zich veroorloofd had, de gelaatskleur door de vermenging van dat water met het stof, groezelig dof getint, nog donkerder dan anders.

Zij had zich het liefst onopgemerkt een hoekje van de tafel veroverd, maar de in de kamer heerschende stilte was te groot dan dat zij binnen niet een groote stoornis bracht.

Nauwelijks was zij er of beiden keken naar de deur en staarden haar aan.

‘Groote gunst, waar is dat kind geweest!’ riep de oude dame, en zooals zij daar zat en keek, beantwoordde zij volstrekt niet aan het ideaal eener lieve, goede, hartelijke grootmama.

Haar kleur was opdrachtig, haar bandeaux verdacht donker en glad, glimmend; de mond had nu ten minste een kwaadaardige uitdrukking, zich mededeelend aan de onder borstelige wenkbrauwen schuilgaande oogen; de onderlip hing diep op de kin en zag er uit alsof de veeren, welke haar in beweging moesten brengen; door al te groote krachtsinspanning verlamd waren, de neus boog energiek over de bovenlip,

‘Waar kom je vandaan?’ snauwde zij het kind toe.

De groote zwarte oogen zagen haar helder en brutaal aan.

‘Van buiten.’

‘Ja, dat weet ik wel. 't Is veel te laat voor een fatsoenlijk meisje om nog buiten te spelen. Ik heb Trees al uitgezonden om naar je te zoeken, maar zij kon je niet vinden. Waar heb je gespeeld?’

‘Daar!’

En zij wees met het hoofd naar de een of andere richting.

‘Daar! Is me dat een antwoord. Je praat niet met je kameraadjes. Waar is dat daar?’

‘Bij den weg.’

‘Nu blijf ik even wijs. En met wie speelde je?’

‘Met kinderen!’

‘Met kinderen!’ herhaalde de grootmoeder, rood van drift, ‘het spreekt van zelf dat je niet met groote menschen speelde. Wie waren die kinderen!’

‘Jansje en Mietje.’

‘Van den melkboer. En natuurlijk die van den kapitein ook. Allemaal van dat rapaille. Was Eveline er niet bij?’

Een straal van ondeugd flikkerde weer in haar oogen.

‘Neen, wel Flip en Henri!’

‘Jongens alweer! Je bent een echte jongensmeid; als er geen jongens bij zijn, dan heb je geen pret. Waarom speel je niet met Eveline?’

‘Zij was er niet.’

‘Natuurlijk op straat niet. Eveline speelt nooit met andere kinderen op straat, maar ik heb je gezegd dat je naar haar huis mocht gaan en dan kun je zoet met haar spelen met de pop of het keukentje.’

Hortense trok een leelijk gezicht.

‘Ik houd niet van zoet spelen en ik houd niet van Eveline.’

‘Omdat zij te bedaard is. Je bent een echte javaansche boschduivel, en omdat je zoo stout bent geweest krijg je van avond geen thee!’

Zij trok de schouders op en ging naast den heer staan.

'Zal ik je helpen, Hortense?' vroeg hij op zachten, vriendelijken toon.

'Dat zou wat moois zijn. Haar helpen!' viel de zware, grove stem der grootmoeder in; 'op die manier leert die luie meid het nooit. 't Is schande, al tien jaar en dan nog altijd op de vingers tellen. Toen ik zoo oud was kende ik al den regel van drieën, en waarlijk zij maken het den kinderen tegenwoordig gemakkelijk genoeg met leeren. Maar dat kind is dom, oliedom.'

'Dat moet u niet zeggen, Mama,' zeide haar zoon; 'Hortense heeft alleen maar geen hoofd voor cijfers. Dat kan ze niet helpen.'

'O ja, ik zou haar maar verdedigen, dat mankeert er maar aan; het kind is een nagel aan mijn doodkist. Goddank! dat de vacantie haast om is. Ik houd het niet langer vol; kijk haar kleeren er eens uitzien! Leun niet met de armen op het tafelkleed, je maakt het vuil.'

'Mijn mouwen of het tafelkleed?' vroeg zij leuk.

'Het tafelkleed, smeerpoes! en nu weer een winkelhaak in die mooie jurk!'

En vol ergernis gingen de breipennen met verdubbelden ijver op en neer; maar de oogen bleven onafgebroken op het meisje rusten, speurende of er niets was, dat weer aanleiding kon geven tot nieuwe op- of aanmerkingen.

'Goddank! als het kind er is, dan hebben wij rust,' zeiden de meid en de werkster onder elkander, 'dan heeft de ouwe iets om op te vitten, en zij kan er tegen.'

Hortense kon er werkelijk goed tegen, zij was nooit bepaald brutaal tegen haar grootmama en toch prikkelde zij haar onophoudelijk juist door haar bedaarde manier om knorren, aanmerkingen en straffen langs haar kant te laten gaan.

Zonder complimenten dronk zij het kopje thee van haar oom leeg, vóórdat grootmoeder het merkte.

'Is je kop thee al leeg, Bernard?' vroeg zij. Na een poos reikte Bernard, die zijn nichtje een paar sommen uitlegde, zijn moeder het kopje over.

'Ik begrijp niet dat het al leeg is. Ik heb je niet zien drinken en je bent anders zoo langzaam.'

'Zes, ik hou er vijf,' zeide Hortense, vlug met haar magere oostersche vingertjes op de tafel spelende, zonder iets anders te hooren.

'Ik wed dat die kwaje meid het opgedronken heeft. Zeg, Hortense, is dat waar?'

'Wat, Oma?'

En argeloos werd het hoofdje opgericht en de kolenzwarte kijkers staarden grootmoeder aan.

'Heb je oom zijn kopje uitgedronken?'

'Ja, Oma.'

'En je mocht geen thee hebben voor straf. Hoe vind je zoo'n impertinentie, Bernard?'

‘Ik had zoo'n dorst’, verklaarde het kind, altijd door voortrekenend.

Bernard antwoordde niet; hij was een stil, bedaard mensch, niet sterk, levenslang gedrukt onder de ijzeren hand zijner moeder, die eens zelfs verwoestend in zijn levensgeluk had gegrepen.

In stilte bewonderde hij zijn nichtje, dat - al was het dan ook maar lijdelijk - zich tegenover zijn gevreesde moeder durfde verzetten. Hortense was de dochter van zijn oudsten broeder, die 't ook niet met Mama had kunnen vinden en toen naar Indië was getrokken. Daar had hij zonder toestemming van Mama een vrouw getrouwd, van wie men niet veel goeds wist; ten minste reeds bij zijn leven had hij het kind naar Europa gezonden en aan Mama toevertrouwd. Na zijn dood had hij verzocht in geen geval het kind aan de moeder over te laten. Dat was nu drie jaar geleden; van die

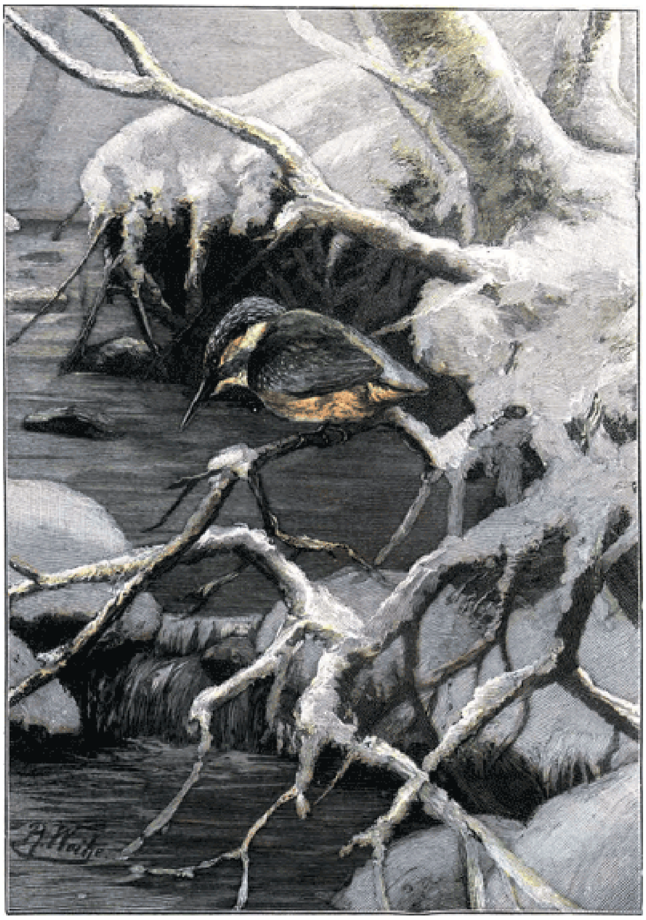

DE IJSVOGEL.

moeder had men niets meer gehoord. Hortense was op een goedkoop pensionaat, al was zij pas tien jaar, zij moest voor haar examen studeeren; het meisje bezat niet veel, wat moest er van haar terehtkomen? Daarbij schreef de vader: ‘Zij heeft een vaste hand noodig om haar te leiden; ik ben bang voor den aard, die er in zit.’

Dit werd niet tegen doove ooren gezegd; mevrouw Charière had een vaste, ja zelfs een harde hand, dit had haar goede man genoeg ondervonden; haar zoons en haar dochters, waarvan er twee als jonge meisjes misschien onder den druk van die hand gestorven waren, niet minder.

Bernard Charière was leeraar in de wiskunde aan de Hoogere Burgerschool van het stadje; van jongs af had Moeder besloten dat hij een geleerde zou worden; de

jongen was vlug, veel vlugger dan Jacques, Hortense's vader, en toch waren de Charière's een knap volkje. Een dochter had examen gedaan voor Middelbaar Onderwijs en had nu een betrekking in het Noorden, een andere was apothekeres geweest en nu apothekersvrouw, een derde was rijk getrouwd in Amsterdam. Al de Charières waren goed terechtgekomen. Jacques alleen was een beetje de bonte hond geweest van de familie, maar behalve dat huwelijk, waarvan niemand het rechte wilde of kon zeggen, had hij het toch zoover gebracht in Indië dat zijn kind niemand tot last was en geen genadebrood behoefde te eten. De renten van haar kapitaaltje waren even voldoende om haar pensionaat te betalen, - gelukkig voor haar! dacht Bernard.

Hij ging zijn weg regelmatig als een automaat; hij stond op den bepaalden tijd op, wandelde naar school, kwam t'huis, at zijn broodje, ging viermaal in de week weer naar school, maakte een wandeling om de singels, at t'huis, dronk zijn thee, las zijn courant, corrigeerde de schriften van de jongens en ging klokslag tien uur slapen.

Het ideaal, dat zijn moeder zich eens van haar zoon den geleerde had gevormd, vervulde Bernard nu juist niet. Hij had niet het minste doorzicht, hij was geheel een slaaf van zijn gewoonten geworden; hij schreef geen boeken, hij woonde geen vergaderingen of congressen bij, zijn naam werd nooit in de couranten genoemd, hij sprak weinig en leed zelfs aan hypochondrie;

maar toch was mevrouw Charière

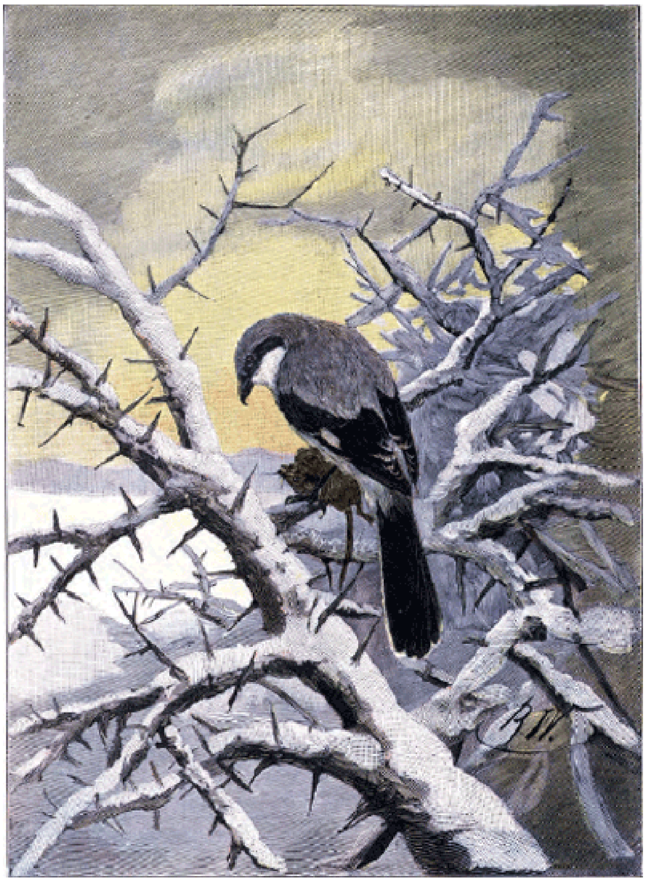

DE KLAPEKSTER.

tevreden, meer verlangde zij niet van hem, nadat hij haar eens zulke groote redenen van bezorgdheid had gegeven en nu haar dochters haar verlaten hadden was het een vergoeding ten minste nog één kind bij zich te hebben, en dan wel de gemakkelijkste harer kinderen!

Eenmaal had zij bijna een beetje moeite met hem gehad; hij had willen trouwen met een arm meisje, nog vóórdat hij klaar was met zijn examens, een hulponderwijzeresje nog wel. Dat haar dochters voor hun brood gingen werken, vond mevrouw ook verschrikkelijk, maar dit bracht haar ten minste verlichting aan, want zij had zóóveel ten koste gelegd aan haar opvoeding. Had Jacques nu zulk een keuze gedaan, zij zou er zich in geschikt hebben, maar haar Bernard, haar trots, haar glorie!

Zij verzette er zich tegen met een kracht, die haar overwinnares deed zijn, maar haar zoon geestelijk brak. Bernard had een zachte, volgzame natuur; den bitteren tegenstand, dien hij bij moeder ontmoette, bezorgde hem een schrik, dien hij nooit geheel te boven kwam en waaronder hij nu nog leed. Hij zag af van zijn plan; het meisje, dat dagelijks zijn aanzoek verwachtte, bleef wachten en trouwde later met een ander; zij woonde in hun nabijheid, hield zelfs met de Charières omgang en zij glimlachte nu over den man, die haar eens zooveel verdriet had aangedaan en dien zij nu zoo hopeloos verstrikt zag in de boezelaarsbanden van zijn moeder.

Jaar in, jaar uit ging het leven regelmatig zoo voort; in de vacantie kwamen de dochters zich even vertoonen, maar zeer kort; de atmosfeer, welke Moeder omgaf,

was zoo kil en scherp, dat zij er zichzelf en haar kinderen niet langer aan wilde blootstellen dan noodig was.

De komst van kleine Hortense met haar baboe maakte eerst groote verandering, maar de baboe werd na een hartverscheurend afscheid weer naar Batavia teruggezonden en kleine Hortense op een kostschool besteed. Het kind maakte het daar goed; zij leerde flink en, zonderling! zij werd er de algemeene lieveling, al bezorgde haar aanstekelijke wildheid den meesteressen dikwijls lastige oogenblikken.

Hier in huis sloeg Bernard de kleine meid met verbazing gade; zij was de eenige die grootmoeder durfde staan, niet door brutaliteit, maar eenvoudig door zekeren passieven, half spottenden wederstand, die de oude tyran, voor wie alles zich steeds gebogen had, soms tot vertwijfeling dreef.

Hortense liet grootmoeder knorren, zij maakte haar niet opzettelijk boos, maar zij deed wat zij wilde; kwam dit niet met Oma's bedoelingen overeen, jammer! maar dat was haar zorg niet. Grootmoeder was, de aansporing van Jacques getrouw, met krasse maatregelen begonnen; zelfs de roê had zij niet gespaard toen zij eens Hortense betrapt had, zittende in den kerseboom met een vonkelnieuw kleedje aan.

Het kind had zich laten slaan zonder een kik te geven, maar den volgenden dag zat zij, ditmaal in haar

onderrokje, weer boven in de takken. Grootmoeder sloot haar op zolder op, gaf haar niets dan water en brood om haar tot bekentenis te brengen van iets, dat de oude vrouw beweerde door haar weggesnoept te zijn; zij ontkende, liet zich opsluiten, acht dagen lang, maar zeide niets en grootmoeder was wel gedwongen haar los te laten.

‘Hoe zij 't op school met haar aanleggen, begrijp ik niet,’ verklaarde grootmoeder.

Bernard begreep het wel; Hortense vond daar liefde en verstand; hier ontbraken beide, en het kind was niet van de stof, waarvan hij gemaakt was. Gemakzucht en angst hadden hem ten onder gebracht, zooals zij ook zijn vader hadden gekromd. Hortense echter was niet gemakzuchtig en niet angstig. Daarom bleef zij grootmoeder de baas, maar grootmoeder vergold haar dezen zwijgenden tegenstand door bitteren haat.

Zij bleef voortrekenen en vroeg oom nu en dan om inlichtingen; hij streelde met de hand zachtjes haar hoofd.

Toevallig zag grootmoeder het, en als door een electrieken schok gedreven, trok hij onwillekeurig de hand weg; Hortense lachte stilletjes onder het rekenen door.

‘Je moet dat kind niet zoo vriendelijk behandelen, Bernard,’ snauwde zijn moeder; ‘ergert het je nu niet, als je ziet hoe zij haar grootmoeder brutaliseert, en ongehoorzaam is? Ik heb haar gestraft met geen thee te geven en nu laat je haar uit je eigen kopje drinken.’

‘Oom heeft niets gelaten,’ sprak het kind, ‘ik heb uit mijn eigen gedronken.’

‘Zullen wij maar boven gaan rekenen, Stans?’ vroeg Bernard. Die woorden kostten hem veel. Het was een half uur vóórdat hij anders gewoonlijk naar zijn kamer ging, en elke inbreuk op zijn dagelijksche gewoonten deed hem zeer.

‘Wat moet dat beteekenen?’ en met een kibbelachtige beweging leunde mevrouw Charière met het bovenlijf over de tafel. ‘Ben ik jelui tot last? Is het zoover gekomen, dat ik hier te veel ben? Daar boven kan je dat ellendige kind nog beter vertroetelen, daar neem je ze zeker op den schoot en stopt ze vol met suikertjes. Geen wonder dat zij tegen mij opstaat; zij is een nagel aan mijn doodkist, en...’

Hortense dacht dat die doodkist dan reeds vol groote nagels moest zitten; zij stond kalm op, veegde haar lei met het sponsje af, gaf oom een handje en zeide kalm:

‘Nacht Oma!’

Zij ging de kamer uit. De oude vrouw riep haar na:

‘Blijf hier! 't Is nog veel te vroeg om naar bed te gaan. Je hebt geen sommen genoeg gemaakt.’

Zij luisterde naar niets en ging de trap op naar boven.

‘'t Is een canaille,’ siste de oude vrouw tusschen haar lippen. ‘Wat voor moeder die gehad kan hebben!’

Bernard las de courant weer door, en Hortense, op haar kamertje gekomen, telde de aangeteekende blaadjes van een scheurkalender.

‘Nog tien, neen nog negen dagen! 't Is nog wel uit te houden hier, als ik haar maar laat brommen.’

II.

Mevrouw Van Asten en haar tienjarig dochtertje Eveline ruimden het ontbijt weg. Mevrouw Van Asten was eens het meisje geweest, dat bijna mevrouw Bernard

Charière had mogen heeten. Voor deze ongelukkige liefde had het leven haar niet veel vergoeding gegeven; zij was met notaris Van Asten, een weduwnaar, getrouwd, die met zijn zoontje geen raad wist, maar een goede positie had en haar bevrijdde van het gehate schooljuffrouwenleven. Wat Bertha van Asten op zich nam, daar zorgde zij goed voor. Philip van Asten vermoedde nog niet dat zij maar een stiefmoeder was, hij aanbad haar letterlijk; zijn vader was echter hoe langer hoe abnormaler geworden, totdat hij nu vier jaar geleden in een krankzinnigengesticht was opgesloten; en mevrouw van Asten bleef met twee kinderen in vrij benarde omstandigheden achter, want Van Asten had er altijd goed van geleefd; zijn zaken waren hopeloos in de war, toen de ramp kwam en hij ontoerekenbaar werd geacht.

Daar stond dus de zorg weer aan de deur, die zorg welke haar als kind in het vaderlijke huis voortdurend had omringd; de zorg die haar zulk een vreugdelooze jeugd had bereid, een jeugd geheel en al gewijd aan de jacht naar examens, die foltertuigen onzer moderne maatschappij, en toen dat ellendige onderwijzeressenleven; o foei! wat zij er van walgde. Huishouden, kinderkleederen maken, voor kinderen zorgen, maar kinderen, waar zij iets voor voelde, dat was haar ideaal, en in plaats daarvan moest zij in een volksschool staan en met akelige, ondeugende bengels, die haar wreed plaagden, den heelen dag optrekken.

Met Bernard Charière was zij als het ware opgegroeid; haar flinkheid trok hem aan, zij mocht hem graag - omdat, ja misschien alleen omdat hij werk van haar maakte, omdat zij een leven met hem verkieselijker vond dan dat treurige slaven op school. Van hun huwelijk kwam niets. Vijf, zes jaar sleepte zij het leven voort; toen kwam het voorstel van notaris Van Asten. Zij kende zijn vrouw, zij bracht soms haar vacanties bij hen aan huis door en hij had haar leeren waardeeren; daarbij was zij dol op kleinen Philip en nu nog hield zij van hem, misschien nog meer dan van haar eigen Evelientje; met een soort van jaloezie had zij geëischt dat de vader hem nooit zou zeggen dat zij zijn eigen moeder niet was; het ging gemakkelijk, want familie van vrouwskant bezat Van Asten zoogoed als niet.

Het geld van het kind had zij willen redden, zoo het mogelijk was, daarvoor had zij zelfs gaarne de belangen van zichzelf en van Evelientje opgeofferd, maar alles was reeds versmolten. En zoo stond mevrouw Van Asten nu eigenlijk nog armer dan vóor haar huwelijk; toen had zij alleen voor zichzelf te zorgen, nu moest zij nog de verpleging van haar man in het gesticht betalen en had zij twee kinderen te haren laste. Maar zij had een veerkrachtige natuur; toen zij alleen voor zich zelf te zorgen had, sleepte zij zich voort, nu zooveel

afhing van haar cordaatheid en haar handelen voelde zij zich gesterkt en geprikkeld.

Zij ging weer terug naar Grondvoort, het stadje van waar zij afkomstig was en dat intusschen zekere reputatie als 'Sommerfrische' had opgedaan. Zij huurde daar een villa, meubelde die met het overschot van haar vroegere welvaart en nam des zomers families in den kost. Daar zij vlug, zindelijk, opgewekt en vooral overleggend was, ging het haar goed; reeds des winters waren de appartementen in 'Villa Gloria' besproken. Aan Evelientje had zij buiten de schooluren reeds veel hulp.

Philip ging naar de H.B. School, waar Bernard Charière hem gaarne mocht lijden, omdat hij de lieveling was zijner oude vriendin en ook omdat hij met zijn buitengewone geestvermogens alle jongens, ouder dan hij, ver achter zich liet.

Anders een echte wildzang, maar dit verontrustte zijn moeder niet; iets anders was er wat haar met vreezen en beven vervulde, het was dan, als zij in de oogen van haar jongen iets zag, dat haar aan de ziekte zijns vaders herinnerde. Het kwam slechts zelden op en het flikkerde dan vluchtig, zeer vluchtig, maar dan stolde haar het bloed in de aderen en alles wat zij in de laatste jaren met Van Asten had doorgemaakt, wat zij door hem had geleden, steeg weer naar boven. Philip was ondanks zijn ondeugd een hartelijk, volgzaam kind, maar had soms vlagen van redelooze, wilde drift; zijn moeder alleen wist hem dan te kalmeeren. Uit liefde voor haar hield hij zich in, maar soms werd het hem te zwaar, zijn kinderlijke wilskracht was niet bestand tegen de kracht van zijn temperament en dan kwamen er aanvallen zoo hevig, dat zij zijn omgeving met schrik vervulden.

'Kind, je begaat eens een moord!' sprak de moeder dan vermanend.

'Mama!' riep hij angstig en klemde zich aan haar vast, 'wat moet ik doen? Ik weet zelf niet hoe 't over mij komt, maar dan wordt het hier zoo donker en zoo verward.'

'Willen, sterk willen! En God bidden om kracht,' antwoordde de moeder en kuste hem op het voorhoofd.

Zij behandelde hem meer als een zieke, dan als een toerekenbaar persoon; dat had zij immers bij zijn vader geleerd, die haar bitter had mishandeld en vervolgd en het toch ook niet kon helpen.

Eens vertelde zij hem een sprookje.

'Heb je ze wel gezien, Philip, de draden in den herfst, die langs de wegen zweven; weet je wat die zijn? Draden, door de engeltjes gesponnen en uitden hemel naar de aarde gezonden. Als de kinderen iets kwaads willen doen, dan spannen de engelen die draden voor hun voeten en dan kunnen zij niet verder en bedenken zich bijtijds. Nu moet je altijd denken, Philip, dat mama de engelen bidt die herfstdraden voor je te spannen, telkens als je in drift uitvaart en niet meer weet wat je doet of zegt. Zal je altijd trachten aan die herfstdraden te denken, mijn jongen, wanneer dat weer over je komt?'

En Philip beloofde, maar zonder veel vertrouwen; hijzelf voelde instinctmatig, dat ijzeren ketens niet in staat zouden zijn, dien hartstocht te breidelen. Hadden ijle herfstdraden dan meer macht?

'Mama,' zeide hij, toen hij dien avond thuiskwam, 'd a t ben ik meester gebleven; ik zag uw herfstdraden.'

De moeder glimlachte, zij wist wat hij bedoelde.

'Wat is er dan gebeurd ventje?'

‘Die ellendige meisjes, met die zwarte nikker van Charière aan het hoofd, hebben ons zoo gemeen behandeld. Die meid heeft me gekrabbeld; kijk eens, hoe 't gebloed heeft, en ik heb niet teruggeslagen - o, maar 't klopte zoo daar -’

En hij wees op zijn hoofd.

Mevrouw Van Asten kuste hem hartelijk en lachte hem vriendelijk toe.

‘Nu krijgt mijn jongen van avond ook een heerlijk trosje druiven.’

‘Neen, Ma,’ zei Philip, ‘dat moet u me niet geven. Ik ben zoo al tevreden genoeg, dan zou ik denken dat het om de druiven was en ik wil het afleeren, ik wil...’

En toen dicht bij haar kruipend, den arm om haar geslagen, de lippen bij het oor, fluisterde hij:

‘Niet waar, Mama, als papa in zijn jeugd d a t ook had tegengegaan, dan zou hij nu immers niet ziek zijn.’

‘Ik hoop het, mijn jongen!’ Haar stem trilde. Het kind begreep; het vreeselijke lot zijns vaders wierp reeds een vale schaduw op zijn jeugd, die zij zoo gaarne zonnig en vroolijk had gemaakt.

Op dezen morgen ruimden mevrouw en Eveline het ontbijt der gasten weg en ondertusschen spraken zij over Philip. Evelientje was een allerliefst klein vrouwtje, bijna te bedaard en te wijs voor haar leeftijd; haar moeder kon met haar spreken als met een vriendin.

‘Hij moet niet te veel met die Hortense spelen; zij is wilder dan de jongens,’ zeide Evelien, ‘geen oogenblik kan zij stil blijven zitten.’

‘Ze zoeken mekaar altijd op, al kibbelen zij ook nog zoo. Ik vind het wel een aardig kind.’

‘'t Is een schande, vindt u niet, Ma, zooals zij haar toetakelen. Kleeren zoo kort! Zijn ze dan zoo arm?’

‘Wel neen! Maar mevrouw Charière is zuinig.’

‘Maar u is toch ook zuinig, Ma, en u heeft nog meer om voor te zorgen.’

Mevrouw Van Asten glimlachte.

‘Wat zullen wij hun van middag geven, Lien?’

‘Zij hebben in lang geen snijboonen gehad.’

‘Er is nog zooveel vleesch overgeschoten van gisteren.’

‘Een jagersschotel?’

‘Hè ja, dat konden wij doen en geen soep! Daar eten ze toch niet van in deze hitte. Waar is Philip?’

‘Ik wed dat hij met Henri weer die meisjes is gaan opzoeken. Hij leert het nooit af.’

Philip en Hortense zaten nu echter doodbedaard aan den rand van een dennenboschje, dat iets verder lag dan het huis van haar grootmama. Hortense zocht dennenappelen, met een ijver of zij van de opbrengst

moest leven. Philip was geheel alleen met zijn hondje daar komen spelen; het hondje kwam in Hortense's nabijheid, zij aaide het even en zoo was het ijs tusschen de beide kinderen gebroken.

Philip was niet haatdragend, zijn opengekrabde hand deed hem trouwens geen pijn meer. Hortense had nu geen pleizier om te plagen, haar opgewondenheid van gisteravond was gezakt, en trouw hielp hij haar dennenappelen zoeken.

Zij had er nu reeds een heelen zak vol en vond er haar pleizier in er met de handen door te rommelen.

‘Waarom speelt Eveline nooit met ons?’ vroeg Hortense, terwijl Philip zijn hondje telkens liet apporteeren, nu eens zijn zakdoek, dan weer zijn pet.

‘Eveline moet Ma helpen!’

‘Is het prettig een ma te hebben?’ ging het meisje na een poos vragend voort.

‘Nu, òf het, en dan zoo'n goeie, lieve ma als wij hebben!’ antwoordde de jongen met geestdrift.

‘Krijg je nooit knorren?’

‘Jawel zeker, als ik het verdien!’

‘En nooit slaag?’

‘Slaag?’

Met onbeschrijfelijke minachting haalde hij de schouders op. ‘Welk fatsoenlijk kind krijgt er nu slaag!’

‘Ikke wel.’

‘Van je grootma?’

‘Als je belieft! Nu niet, maar vroeger! Nu loop ik altijd weg en dan kan zij mij niet krijgen en valt zelf, als zij te hard loopt.’

Zij lachte smakelijk bij die herinnering.

‘Dan ben je ook zeker stout?’

‘Zoo, gewoon, maar grootma is geen ma, zie je.’

‘Maar zij is toch de ma van je oom.’

‘O, als oom niet altijd zoo gehoorzaam was en zoo stil, dan kreeg hij er ook van.’

‘Maar daar is zij toch niet sterk genoeg voor, om je oom te slaan.’

‘Jij bent ook sterk genoeg om het mij terug te doen als ik je krab. Waarom doe je het dan niet?’

‘Omdat je een meisje bent, en Ma zegt, dat het niet past voor een jongen, meisjes te slaan, en dat maakt het dan zoo beroerd voor ons, als jelui zoo van alles durft doen.’

‘Nu, daarom zal oom het ook wel laten, zich te verdedigen.’

‘Ja, maar dat is toch iets anders.’

Het denkbeeld, dat de kleine, kribbige grootmoeder dien langen, stakerigen oom Bernard zou slaan, vond Hortense zoo grappig, dat zij zich luid schaterend in het gras rolde.

‘Maar 't is toch je echte mama niet, hé Philip!’ flapte zij er uit.

‘Wat zeg je, mijn echte ma niet? Wie zegt dat?’

‘Zij is je tweede ma, Oma heeft het gezegd.’

‘Wat heeft zij gezegd?’

‘Wel, dat er niet veel stiefmoeders zijn, die zoo goed zijn als jou mama voor jou is.’

‘Heeft zij dat gezegd! Dat? Dan wil ik het haar vragen. Nu dadelijk!’

‘Kom, wees verstandig, Philip! Wat zou dat nu, of het je eerste of je tweede ma is? Als ze maar lief tegen je doet. Ik wou dat ik een tweede ma had in plaats van deze grootmoeder.’

Maar het licht, dat zijn moeder zoo vreesde, gloeide in Philip's oogen; hij voelde het aankomen, het bruiste hem in de ooren, in de hersens.

‘Hoe durft zij dat zeggen! Ik zal het haar afleeren,’ bromde hij tusschen de tanden.

‘Wil jij haar iets afleeren?’ vroeg Hortense spottend. ‘Dat heeft niemand haar nog ooit kunnen doen, zelfs Grootpa niet!’

‘Fidel, Fidel!’ riep Philip, maar Fidel was nergens te vinden.

‘Hij is zeker bij ons in den tuin, de kippen achterna,’ zeide Hortense, die zich slecht op haar gemak begon te voelen bij Philip. Gisteravond tusschen haar vriendinnetjes had zij veel praats, nu voelde zij, die anders nooit vreesachtig was, een onbepaalden angst.

Zij holde weg, de richting in naar den tuin. Philip liep op en neer, nu en dan Fidel roepend.

‘Ik heb vroeger zoo dikwijls iets daarvan gehoord,’ zoo schemerde het in zijn brein; ‘zou het waar zijn? Bedriegen zij mij zoo? I k w i l het weten; als ik het Ma vraag, zooals vroeger, dan hoor ik het toch niet.’

Hij liep Hortense na, door het kleine hekje, het bleekveld op; daar heerschte intusschen groote verwarring. Fidel blafte links, rechts, met opgestoken staart en krijgshaftig gestrekt kopje. De kippenren was in wanhoop, de haan stond op de vensterbank zijn hoogste lied uit te kraaien, een kip was in de keuken gevlogen, een paar andere wipten het hek over; de witte poes stond ver in de gang hooge rugjes te maken en Hortense liep met uitgestrekte armen den kippen te gemoet om ze te doen bedaren, maar bracht hen hierdoor nog meer van streek.

‘Wat is het hier voor een helsch spektakel,’ zoo overstemde de zware stem van grootmama kindergeschreeuw, hondengekef en hanengekraai. ‘Van wie is die leelijke hond? Is dat satanskind hier weer aan den gang? Kan ik dan geen rustig oogenblik beleven, zoolang zij hier is. Ik zal je naar een verbeterhuis sturen. stout nest! En die jongeheer, wat moet die? Is dat jou hond, Van Asten?’

Door even te fluiten had Philip zijn hondje tot zich geroepen en nam hij het in zijn armen.

‘Mevrouw,’ sprak hij met bevende stem, maar nog altijd zeer beleefd, ‘ik moest u wat vragen.’

‘Mij wat vragen! Ik wou je ook wat vragen - of je, als het je belieft, mijn huis niet zoo op stelten wilt brengen. Je maakt die wilde bras van een meid nog wilder, en als het nog eens gebeurt, zeg ik het je stiefmoeder.’

In één sprong stond de knaap vlak vóór haar.

‘Is dat waar?’ hijgde hij, ‘dat wou ik u juist vragen. Is dat waar?’

‘Wat, dat ik het je moeder zeggen zal? Wel wis en

waarachtig, is het waar. Denk je dat ik bang ben voor tien van jou soort?'
'Neen - neen, -' hikte hij, 'is zij mijn moeder niet - Ma - ma!'

CHOPIN. Naar F.M. Bredt. (Zie blz. 23.)

'Jou moeder is al lang dood, zij is de tweede vrouw van je pa, en Eveline is je halfzuster. Je bent oud genoeg om het te weten en 't is een schande, het voor je geheim te houden. God beware mij! Wat scheelt den jongen?'

Het kwam over hem als een mist over de oogen een dwarreling in zijn hersens, zijn vingers wurgden de keel van Fidel en smeten toen het dier van zich af, brullend wierp hij zich op mevrouw Charière, die snel achteruitging en de glazendeur voor hem dichtgooide; toen sloeg hij met de vuisten het glas in, dat rinkelend neerviel.

De meiden vlogen naar voren, Bernard kwam kijken

en zag het kind bebloed, huilend en trappelend vóór de deur staan, en met een kracht, die men niet in hem zou vermoed hebben, rukte hij de deur open, nam Philip bij de handen en trok hem mede naar de keuken.

Op een afstand stond Hortense het aan te zien, sidderend en bleek, de oogen vol tranen, zoo klein, zoo bang.

III.

Men kwam mevrouw Van Asten zeggen, dat mijnheer Charière haar wilde spreken.

‘Hé,’ dacht zij, ‘vanwaar dat ongewone bezoek?’

Zij was juist druk, heel druk bezig; met een grooten boezelaar voor, maakte zij de lampen schoon en vulde ze met petroleum, iets, wat zij nooit aan anderen overliet.

Snel wiesch zij de handen, deed haar boezelaar weg, gaf even met de vingers een streekje langs haar reeds half vergrijsd, maar altijd keurig glad opgemaakt haar, wierp nog even een blik over haar donkerblauwen peignoir en ging naar het spreekkamertje, waar Bernard haar stond te wachten.

Hij plukte zenuwachtig aan zijn roodblonde snor, en zijn oogen, telkens knippend onder den bril, zagen eenigszins angstig naar de deur, toen Bertha binnenkwam, vroolijk opgewekt, een glimlach op de lippen, blijkbaar door zijn bezoek verrast.

Maar hij had zeker een heel bijzonder doodgravers-gezicht getrokken, want toen mevrouw Van Asten hem daar zag staan, sloeg haar eensklaps de schrik om het hart en in haar geest dook plotseling de gedachte op:

‘Er is iets bijzonders aan de hand.’

De eerste gewaarwording, de geheime verwachting verradend die haar steeds vervulde, was:

‘Misschien is Van Asten dood!’

Maar het was te dwaas, dat juist Bernard die tijding zou komen brengen, en een tweede gedachte verdrong haastig de eerste:

‘Philip is een ongeluk overkomen!’

Zij had het uitgesproken vóórdat zij het wist, vóórdat zij den groet van Bernard kon beantwoorden; en hij raakte nog meer van zijn stuk.

‘Een ongeluk - dat juist niet - maar - maar -’

‘Hij is dood, hij is gevallen, verdronken...’

‘O neen, volstrekt niet - wees u maar gerust, Berth... mevrouw! Philip is alleen maar...’

‘Maar wat?’

‘Een beetje onwel! 't Is een domheid, ik weet niet hoe 't kwam. Er is uit Hortense niets te krijgen, zij zit maar te beven en te huilen, en u weet - Mama - Mama is - -’

‘Wat is er gebeurd, in Gods naam? Ziet u dan niet hoe u mij gek maakt! Waar is mijn jongen dan nu...’

‘Bij ons. Hij ligt op de canapé - wij - ik heb hem natte doeken op het hoofd gelegd en - het spijt Mama vreeselijk, maar hoe kan zij het weten, dat hij 't zoo zou opnemen.’

Het werd iets lichter in Bertha's geest.

‘O God! Hij heeft weer een toeval gehad. Wat heeft je ma dan weer uitgericht? O, dat mensch, dat mensch heeft al wat op het geweten.’

Gedwee boog Bernard het hoofd en zuchtte. Dat hij Bertha leelijk behandeld had, dat hij zonder het te willen, oorzaak geworden was van al haar zorgen en leed, dit knaagde altijd nog aan Bernard's eerlijk gemoed. Zijn jongensliefde was hij misschien reeds lang te boven, maar dit gevoel van spijt of berouw hechtte hem nog altijd aan haar, maakte dat zij in zijn oogen heel iets anders was dan andere vrouwen, die hem allen vrijwel onverschillig lieten.

Bertha had dit woord uitgesproken vóór zij het in haar agitatie wist; anders had zij waarlijk geen wrok meer tegen mevrouw Charière; zoo benijdenswaardig vond zij het lot niet, dat haar bespaard was, de vrouw van zoo'n sul, de schoondochter van zoo'n feeks! Maar zij moest iemand de schuld geven en nu kwam alles op de oude vrouw neer.

‘Wat heeft zij hem gezegd?’ vroeg zij met booze stem, ‘wat gaat haar mijn jongen aan!’

‘Ik heb 't u gezegd, ik weet het niet precies, maar 't schijnt te zijn dat - dat u zijn eigen moeder niet was.’

‘Dat - heeft zij dat gezegd! En waarom, wat kan haar dat schelen, wiens kind hij is? En nu heeft hij daar een toeval van gekregen.’

‘Hij moet het toch eenmaal weten.’

‘Daar had ik wel voor gezorgd, ik zou het hem wel voorzichtig, bedaard gezegd hebben, maar niet zooals zij het deed, het hem zoo maar in het gezicht te gooien, hem zoo te schokken. Die arme jongen! Wacht, ik ga dadelijk naar hem toe.’

Maar toen bedacht zij zich.

‘Neen, ik zou mij bij uw moeder niet goed kunnen houden. Ik zal een vigilante zenden; heeft u hem niets ingegeven, geen barnsteen of zoo iets?’

‘Wij hebben dat niet in huis.’

‘En hij komt nooit meer bij u over den drempel. Wat doet die jongen daar ook! Gisteren heeft hij zoo gekibbeld met dat kind en nu schijnt zij hem weer opgezocht te hebben...’

‘Neen,’ zeide Bernard, en nu hij voor zijn nichtje partij trok, kreeg hij meer moed; ‘ik geloof dat Philip altijd Hortense naloopt. Zij vechten samen, maar kunnen niet buiten mekaar.’

‘Hij kan dat kind niet uitstaan en nu heeft zij hem zeker weer dol gemaakt. Zoo'n zwarte heidin! Mijn arm ventje! God, God! heb ik dan nog geen ellende genoeg!

En zij snikte het uit, tot Bernard's grootste verwarring; hij zeide niets, maar plukhaarde wanhopig aan zijn knevels.

Ware mevrouw Van Asten weduwe geweest, hij had haar zeer waarschijnlijk bij wijze van schadeloosstelling zijn hand aangeboden, op gevaar af, wanneer hij thuiskwam, onder den druk zijner moeder, zijn verzoek weer te herroepen.

‘Neen, ik kan niet bij u aan huis komen, waar zij het er op toeleggen, mij te plagen en tegen te wer-

ken. Zeg uw Ma dat ik het haar vreeselijk kwalijk neem en dat het kind niet moet probeeren mij ooit onder de oogen te komen.'

'Ik zal het zeggen, Mevrouw! En dus zal ik Philip dan maar in een vigilante thuis brengen.'

'Zoo spoedig mogelijk! Ik wil niet dat hij een minuut langer dan noodig is, onder het dak uwer moeder doorbrengt.'

Bernard zag dat er niets anders meer voor hem overbleef dan te buigen en heen te gaan; het was een groote inbreuk geweest op zijn dagelijksche gewoonten, een waar offer, en het werd zóó beloond.

Tot nu toe had hij altijd mevrouw Van Asten vriendelijk en vroolijk ontmoet, als zij des winters een enkelen keer zijn moeder bezocht. Het scheen dat zij niet meer aan het verledene dacht; nu werd het hem duidelijk hoe zij nog altijd, meer dan hij, er door gedrukt werd, en nu moest hij het weer zijn, die haar nieuwen kommer bezorgde.

Droevig, met dieper gebogen hoofd dan anders, ging hij naar huis; hij vergat de vigilante te bestellen, en hij was reeds vlak bij het voetpad, dat hem met een bekorting thuis bracht, toen het hem inviel; hij stond nog juist te weifelen of hij terug zou keeren naar het dorp òf wel de meid zenden om er een te halen, toen Philip op een draf het huis verliet en hem op zijde kwam.

De jongen keek recht voor zich, hij was doodsbleek, zijn gezicht vol schrammen; toen hij Bernard zag, wilde hij even zijn pet verschuiven en voorbij gaan, maar de leeraar hield hem vast.

'Hoe is 't, beste jongen?' vroeg hij hartelijk.

Philip draaide het hoofd om.

'Waarom ben je niet blijven liggen?'

'Ik wil 't haar vragen - zij jokt niet.'

'Lieve jongen! Het doet er immers niets toe of zij je echte moeder is of niet, zij houdt toch zooveel van je. En zij heeft al zooveel zorgen, maak het haar niet zwaarder.'

Het was een soort plicht, waarvan Bernard zich kweet. Op die manier zou hij misschien eenigszins aan Bertha goedmaken wat zij door hem had geleden.

De knaap beet zich op de lippen en groote tranen rolden langs zijn wangen, terwijl hij zijn hand gedwee in die van Bernard liet rusten, maar hij zeide niets.

'Wie heeft het je verteld?'

'Hortense vroeg er naar, maar zij dacht dat ik het wist -' en toen eensklaps zijn groote bruine oogen op Bernard richtend: ''t is dus zeker waar, iedereen weet het, ik alleen niet.'

'Nu maak ik het nog erger,' dacht Bernard.

'Ga maar naar huis, Philip en - en houd je bedaard.'

Hij ging verder en als een pijl uit den boog schoot de jongen weg.

'Daar had nog al een vigilante voor moeten komen. Die malle kunsten!' bromde de oude vrouw, 'ik heb nog nooit zoo'n malle verwennerij gezien. Die moeder en die dochter zouden zich het brood uit den mond sparen, alleen voor dien jongen. Een vigilante, 't is waarlijk of zij het geld maar hebben op te scheppen. Dat sjouwt den heelen dag voor andere menschen en gooit de guldens zoo maar het raam uit.'

'Zij dacht dat de jongen niet vervoerbaar was.'

‘Wat heb je haar dan toch verteld? De rakker was niet ziek; 't is ondeugendheid van den bengel, anders niet. Zoo aan te gaan! Hij gaat denzelfden weg op als zijn vader. Zij kan er plezier van beleven! Maar 't is haar eigen schuld; waarom mag die jongen het dan ook niet weten dat zij zijn moeder niet is. Ziekelijke sentimentaliteit! Zij is altijd zoo'n dweepster geweest. Je mag God wel op beide knieën danken dat je haar niet gekregen hebt, Bernard. 't Is de wijste streek van mijn leven geweest dat ik er tegen was.’

Bernard zag er volstrekt niet naar uit of hij van plan was zulk een dankzegging te houden; in den geest zag hij Bertha weder zooals zij eerst binnen was gekomen, helder, smakelijk in haar bevallige gezetheid, vroolijk en vriendelijk.

Hoe jammer, dat door zijn boodschap alles zoo plotseling veranderde; dat beetje dwepen had hij zich wel getroost. Moeder dweepte nooit en met niemand; was zij daarom prettiger in het dagelijksch leven?

In ‘Villa Gloria’ lag Philip hartverscheurend te snikken op de groote canapé in Mama's huiskamer; mevrouw en Evelientje deden alles om hem te bedaren, hij stiet ze weg en wilde van niets weten.

Zulk een bui liet hem altijd doodelijk afgemat achter, en anders vond hij het een voorrecht en genot als Mama en zus hem als een zieke behandelden, en met liefkoozingen en lekkers overlaadden.

Mevrouw Charière had dit zeker heel onopvoedkundig gevonden, maar daar vroegen beiden in haar blinde liefde voor den kleinen afgod niet naar.

Nu echter was Philip niet te bedaren, hij wilde zich niet laten verwennen, tegen zijn gewoonte; hij zei maar telkens:

‘U is mijn Mama niet en Eveline is ook mijn zusje niet. Ik wil weg, ik kan hier niet langer blijven, ik kan niet - ik kan niet - u heeft mij bedrogen!’

Eindelijk viel hij in slaap. Evelientje zat doodstil naast hem met de gevouwen handjes in den schoot, de oogen erg behuild. Mama ging aan haar werk, diep bedroefd, maar ook heel boos op dat nare volk van Charière.

Daar werd de deur zachtjes opengemaakt en een zwart kopje gluurde naar binnen.

‘Eveline,’ zeide een zacht kinderstemmetje. Het kind keek op, zag nijdig de kleine indringster aan, en wenkte haar heen te gaan.

Mevrouw kwam juist uit de andere kamer; haar oogen vonkelden van woede; onzacht greep zij het meisje bij de schouders, duwde haar van de deur weg en de gang in.

‘Ondeugend nest! Je hebt Philip ziek gemaakt met je gekke praat. Wil je hem nu weer wakker maken, nu hij een beetje rustig is?’

‘Ik wou maar weten hoe 't met hem is,’ antwoordde het kind bedaard.

‘'t Is zeker je grootmoeder die je zendt.’

Zij schudde het hoofd.
'Neen, ik kom voor mijzelf.'
'Nu, zeg haar maar, dat Philip een schok heeft gekregen, dien hij nooit meer te boven komt, dat ik er ellende mee krijg, verschrikkelijk, en dat ik nooit meer iemand van jelui hier wil zien.'
Hortense stond op de steenen voor de deur en hoorde hoe de deur met kracht achter haar werd in het slot geworpen.
'Zou dat hem niet wakker maken?' dacht zij. 'Zij jagen mij het huis uit, maar ik kom er eens terug. Wacht maar!'
(*Wordt vervolgd.*)

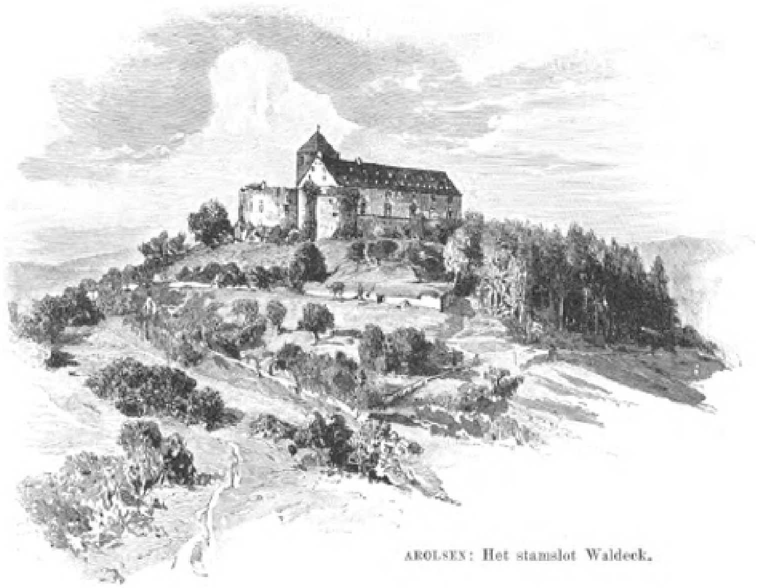

AROLSEN: Het stamslot Waldeck.

Arolsen.
Met drie afbeeldingen.

Groot is ongetwijfeld de sympathie, door ons volk gekoesterd voor onze geëerbiedigde Koningin-Regentes en daarom twijfelen wij er niet aan of gaarne zullen velen met ons eenige nadere bijzonderheden hooren over haar geboorteplaats en de afbeeldingen zien van het paleis waarin zij haar gelukkige kinder- en jonge-meisjesjaren doorbracht en de opvoeding ontving, die haar voorbereidde tot de grootsche taak waartoe zij geroepen werd na den dood van haar Gemaal, onzen onvergetelijken koning Willem III.
Als het betooverde kasteel van Sneeuwwitje, verborgen onder de rozen, zoo ligt Duitschlands kleinste residentiestad voor ons in diepe eenzaamheid, door een krans zoo niet van rozen dan toch van groene wouden omringd. Klein en bescheiden zijn de huizen der inwoners; nu en dan alleen verbreekt de stap van een mensch, het geratel van een wagen de landelijke stilte der straten; de menschen leven hier kalm en bedaard voort, zij hebben nog tijd om zich tevreden te voelen in een rustig bestaan.

Groote wereldgebeurtenissen knoopen zich niet vast aan den naam van Arolsen; slechts idyllen en sprookjes verbinden zich aan haar muren.

Nu en dan alleen wordt hier feest gevierd, 't is wanneer evenals in de feeënsprookjes een koningszoon uit het betooverde slot een schoone bruid komt halen.

Weinige maanden geleden was de stad weer in feestgewaad, toen weerklonk er muziek en bazuingeschetter, toen wapperden de vlaggen en prijkte het slot in groen en licht - en daarna werd het weer stil en verlaten als vroeger; het verlovingsfeest werd gevierd van den jongen vorst - den broeder onzer geliefde koningin Emma en nu bereidt het stadje zich er op voor, weldra den feestelijken intocht van het jonge paar te vieren en zijn nieuwe vorstin het welkom toe te roepen!

Het is nog maar pas sedert zeer kort, dat het gefluit

der locomotief voor het eerst in de droomerige tooverpracht van dit stukje aarde weergalmde en dat Arolsen door een spoorweg met de buitenwereld in verbinding werd gebracht. Een zijtak van de lijn Cassel-Elberfeld, die bij Warburg afwijkt, brengt ons binnen het uur op de hoogvlakte, waar Arolsen, 272 Meter boven de zee, ligt. De enkele menschen die in Arolsen den trein verlaten, hebben zich spoedig verstrooid; de meesten slaan de van het station lijnrecht naar de stad voerende straat in. Wij echter maken meteen van de gelegenheid gebruik om een der voornaamste bezienswaardigheden van Arolsen te zien en te genieten - het is een prachtige eikenlaan, die met een kleinen omweg eveneens naar de stad leidt; zes rijen overoude eiken vormen statige gewelven, waaronder wij bijna onmerkbaar stijgen. Reeds klinkt het geraas van het station uit de verte in ons oor en nog altijd welft zich het groene dak boven

AROLSEN: Het vorstelijke residentieslot.
Voor- en achterzijde.

ons hoofd en vol genot ademen wij de zuivere, geurige lucht in.

Een gebouw schittert tusschen de boomen, hondengeblaf en het loeien van een koe klinkt ons in de ooren, door de opene deur komt een meid met blank gepoetste melkemmers ons tegemoet. Wij zijn aan de pachthoeve van het vorstelijk domein Hunighausen. En verder gaat het onder de kruinen der eiken. Eindelijk zijn wij aan de stad. Ter linkerzijde schemert een statig gebouw door het groen der gebouwen, omringd door vriendelijke bloembedden; diakonessen met witte mutsjes trippelen door de gangen, bleeke mannen en vrouwen, zindelijk gekleed, wandelen door den tuin; op het front van het huis staat in steen gehouwen ‘Pauline-hospitaal’. Het is het

ziekenhuis, door de overleden vorstin Helene van Waldeck gebouwd en gewijd aan de nagedachtenis van haar moeder, een Hertogin van Nassau.

Gaan wij verder door de laan, dan opent zich links een breede straat, de kerktoren van het stadje begroet ons vriendelijk; rechts van ons hooren wij echter barsche commando's. 't Is de Pruisische kazerne, die natuurlijk in geen Duitsche ‘Residenz’, hoe klein ook, mag ontbreken.

Nog altijd is onze groote laan niet ten einde; zij is ook bijna een kilometer lang; wij verlaten haar nu echter en slaan den weg links af en komen in de nette hoofdstraat. Hier staan sierlijke huizen, dikwijls met een terrasvormig uitgebouwde dubbele trap, waarvan de bovenste trede door een ijzeren hek is versierd; maar - en dit is karakteristiek voor Arolsen - elk huis staat afzonderlijk van dat des buurmans door een doorrit gescheiden en zoo volgens de eischen der moderne hygiene lucht en licht van alle kanten toegang gevend. Ons doel is de sierlijke, eenvoudige kerk, die zich aan het ondereind der straat, maar toch in het eigenlijke middelpunt der stad op een vrij door linden omplant plein verheft. Een groote zoon van Arolsen richtte zich hierbinnen een gedenkteeken op van wonderbare schoonheid.

Op donkere marmeren voetstukken staan op de trappen van het altaar drie ideaalschoone marmeren beelden; in het midden de Hoop, verlangend haar armen ten hemel geheven, links de Liefde, een vlammend hart dragend in een omhoog geheven schaal, rechts het Geloof, verdiept in de lezing van het Boek der boeken. Hij, die deze standbeelden aan de kerk heeft geschonken, is niemand minder dan Christiaan Rauch, de schepper van het Mausoleum van Charlottenburg en van zoovele andere heerlijke werken. Hij werd den 2en Januari 1777

te Arolsen geboren; dat verhaalt ons, wanneer wij het niet weten, de met zijn portret-medaillon versierde gedenktafel aan den muur, rechts van het altaar.

In een nietig, bescheiden huisje in de Helser Allee, tusschen boomen en struiken half verscholen, heeft hij het levenslicht voor 't eerst gezien; sedert langen tijd is het huis veranderd in een gesticht voor onberispelijke arme, oude vrijsters; op het grasperk echter, dat zich tot aan den straatweg uitstrekt, staat de buste van den grooten beeldhouwer, door een stadgenoot vervaardigd.

Rauch is niet de eenige beroemdheid, door Duitschlands kleinste residentiestad voortgebracht. Hier werden geboren de dichter Stieglitz, de ijverige voorvechtster der vrouwenzaak Marie Calm, de schilder Ludwig Blumewandelen

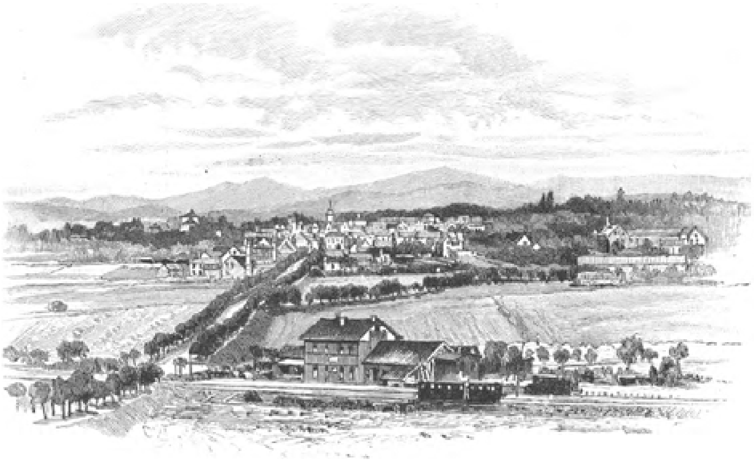

Gezicht op Arolsen.

verder op den met grint bezaaiden middenweg, links langs de door muren omsloten tuinen, die tot de hoofdstraat behooren, rechts langs een prachtig beschaduwd park, met lage haag. Nu doorsnijdt een breede rijweg de laan en opent ons op eens een verrassend gezicht op het aan haar uiteinde gelegen vorstelijk Slot. In rustige voornaamheid ligt het kolossale gebouw daar; de zon spiegelt zich schitterend in duizend glasruiten, tjilpend vliegen de zwaluwen over de blauwe leien daken; langs de muren rankt het klimop omhoog en bedekt geheel en al de beide wachthuizen aan den ingang.

In de jaren 1710 tot 1720 werd het gebouw opgericht volgens plannen, die de kunstlievende vorst, Graaf Anton Ulrich van Waldeck, sedert 1712 rijksvorst, Siebert, maar vooral niet te vergeten, de Kaulbachs: Friedrich, de vader van Fritz August en van den grooten Wilhelm, die in Munchen onsterfelijken roem heeft behaald. Deftiger dan het huisje van Christiaan Rauch is dat der Kaulbachs in de Kruisstraat, nu nog in het bezit der familie, waaruit de groote schilder stamt, Gaarne wordt den vreemdeling toegestaan, het inwendige daarvan te bezichtigen en hij vindt hier aan de muren een geheele rij van afbeeldingen naar de beroemde werken van Wilhelm von Kaulbach: Goethe op de ijsbaan, Ottilie met het doode kind in de boot, de zusters van Sesenheim enz., en ook het beeld des grooten kunstenaars zelf ziet te midden zijner scheppingen ernstig op den toeschouwer neder.

Nu van het stille huis in de Kreuzstrasse terug naar de groote laan, die ons naar de stad heeft geleid. Wij eigenhandig had ontworpen; in zijn binnenzalen bergt het belangrijke schatten van kunst en wetenschap, schilderijen van West, Angelika Kaufmann, Tischbein e.a., een bibliotheek van 30000 boeken en een rijke verzameling

van antieken, het werk van dien prins Christiaan van Waldeck, in wiens gezelschap Goethe een deel van zijn Italiaansche reis maakte en die van hem het getuigenis aflegde dat hij een 'volmaakte, goed onderwezen vorst was.'

'Waldeck'. De naam is niet zonder beteekenis, ook op deze plaats, want bijna onmiddellijk grenst zij aan heerlijke beuken- en dennenwouden. De oude heeren van Waldeck hebben den aanleg der lanen bepaald weelderig opgevat, van alle kanten omringen het slot breede, door acacias, linden, olmen of kastanjeboomen overschaduwde wegen. Een heerlijke natuurzin spreekt

uit het prachtige park met zijn diep groenen, stillen vijver, waarop de waterleliën drijven en waar de zwanen geluidloos hun banen trekken over het spiegelbeeld van het oude kasteel. Ook het slotje of 'nieuwe slot' mogen wij niet vergeten, dat vele Waldecksche vorstinnen in verschillende tijden tot weduwzetel heeft gediend.

Arolsen's trots en kostbaarste bezitting zijn echter de met bosschen bedekte bergen die het omringen en waardoor men uren lang kan dwalen zonder een levende menschenziel te ontmoeten. Hier en daar openen zich verrukkelijke gezichten over landschappen van idyllische schoonheid, over groene dalen met zilverheldere beekjes, stille dorpen en eenzame molens. Voor dorst en honger behoeft de wandelaar niet te vreezen. Al gaat het er ook in de dorpsherbergen van Arolsen heel eenvoudig toe, een koel glas bier en een snee brood met smakelijke ham vindt men overal, en bij de 'Frau Hoffischerin' in de stille eenzaamheid, midden in het bosch, kan men heerlijk uitrusten bij een prachtig gezicht op de verre, blauwe Hessische bergen.

Gaarne bezoekt men ook den vorstelijken dierentuin, die zich uren ver uitstrekt en een menigte wild bevat. In dezen dierentuin, waarvan de houtvesterswoningen de verrukkelijkste verblijfplaatsen toeschijnen aan romantisch gestemde gemoederen, ligt de Markusstein, ook wel Markstein genaamd, waaraan zich vele legenden vastknoopen. Van den eenen kant gemakkelijk toegankelijk, zoodat men bijna onmerkbaar den top bereikt, daalt hij aan den anderen kant steil in duizelingwekkende diepte neer; donkere holen te halver hoogte van den rotswand, waarheen thans een in den steen gehouwen trap omhoog voert, moeten eens een hermiet tot verblijfplaats hebben gediend.

In dien tijd, vertelt men, was de open plaats voor de rots dicht begroeid, reusachtige boomen bedekten geheel en al den diepen afgrond. Eens gebeurde het dat de vorst bij de vervolging van een hert, niets vermoedend, tot dicht aan den rand van de rots klom; spoorloos verdween het vervolgde dier - 't scheelde geen haar breedte of de ruiter was met zijn ros in de diepte gesprongen. Zijn trouwe hond echter had het gevaar bemerkt, luid blaffend joeg hij het paard terug en stortte toen zelf in den afgrond. Zoo werd volgens de legende de rots ontdekt.

In het park van het nieuwe slot te Arolsen bevond zich echter nog niet lang geleden een bescheiden steen, waarop te lezen was: 'Hier rust de trouwe Munter.' Dat moet die hond geweest zijn, de redder zijns meesters.

Ook verder in het land is er nog veel merkwaardigs en schoons te zien, de kasteelen van Rhoden en Wildungen, het stamslot der vorsten van Waldeck, op een berg, door het zilveren lint van de Eder omkronkeld. Niederwabe, de prachtige kloosterruïne, de kerken van Wildungen en Corbach. Wildunger mineraalbronnen behoeven wij niet te vermelden; zij zijn van het land van Arolsen, wat men in de buitenwereld er het best van kent, daar jaarlijks over de twee millioen flesschen Wildunger water naar buiten dwalen.

Eens waren er ijzer- en kopermijnen in het vorstendom Waldeck, en in het Eder-riviertje werd zelfs goud gewasschen, maar tegenwoordig vindt men er nog alleen ijzererts en dit in geen onbelangrijke hoeveelheden. Bronnen van rijkdom stroomen, ongelukkig genoeg, niet in het kleine gebied van de vorsten van Waldeck maar de hoogere beschaving vond altijd beschermers in het land van Waldeck en bij zijn vorstenhuis.

Arolsen heeft behalve zijn uitmuntende volksscholen een Stads Reaal (Hoogere Burger)school en een Hoogere school voor meisjes bij een bevolking van 2600 zielen.

Geen wonder dat men in het naburige Westfalen zegt: in Arolsen is de nachtwaker even ontwikkeld als ergens anders de burgemeester. Trouw, vlijtig, eerlijk en rechtschapen zijn de menschen in stad en land, aan deze en gene zijde van de grenzen, die hier, midden door het landje loopend, Saksen en Franken scheiden, de Saksen aan den Twist en den Diemel, de Franken aan den Eder - beide volken van echt Duitschen oorsprong en door een duizendjarige geschiedenis aan elkander gesmeed.

Chopin.

De jonge Poolsche zit voor de piano en speelt een prelude van Chopin. Aan de gezellige theetafel in de zijkamer kijkt haar jongere broer Volotka in het kopje dat het kindermeisje voor hem vult. Het schelle licht der lamp valt over het blonde kopje van den knaap en verliest zich in breede, schuine strepen op den vloer. Zij stelt zich tevreden met het bleeke licht der maan, als zij Chopin speelt. De zilverglans glijdt langs haar rijken, zwarten haardos of valt over haar fijnen hals en wit kleed met de Watteauplooi.

De fijne vingers zweven over de toetsen, terwijl haar oog op het landschap rust, hier een landschap op Majorka. Daar in het stille dal, tusschen oranjeboomen en oleanders, heeft haar lievelingskomponist zijn prelude in C i s M o l l gecomponeerd.

En onder de betoovering der zoete, melancholieke tonen, verbeeldt Isa van Bronitzka zich dat het oude Karthuizerklooster, in het dal - waar Chopin eens woonde, zijn muren voor haar opent. Daar ziet zij den zieken componist in een regenachtigen nacht, voor de piano gezeten, de hand op de toetsen, de strakke oogen gevestigd op een ver, onzichtbaar doel... Hij schijnt aan de aarde ontrukt, de engelen dragen hem omhoog.

George Sand, die met haar kinderen den lijdenden meester in zijn eenzaamheid gezelschap hield en 't hem - zooals kwade tongen verzekeren - soms lastig genoeg maakte, liet hem echter niet uitspreken, toen hij haar zijn vizioen verhaalde; zij beweerde bij hoog en laag dat zijn ‘hemelsche tranen’ niets anders waren dan druppels van een flinken plasregen, die de straten doorweekten en door de half vergane zolderplanken van het oude gebouw op hem lekten.

De Meester schudde het hoofd en hield zich aan zijn vizioen - Isa geeft hem gelijk.
Deze bovenaardsche, dieptreurige melodieën, zij kunnen slechts de echo van die tranen zijn.

Toen en nu.
Door A.J. Servaas van Rooijen.

I.
Het Huygenshuis - Departement van Justitie in Den Haag.

Het bezoek door de Vereeniging *die Haghe*, gebracht aan het *Departement van Justitie*, ter plaatse gebouwd waar eenmaal het *Huygenshuis* stond, heeft wederom opnieuw de aandacht gevestigd op dat plekje historischen grond, waar de groote *Constantijn*, dichter en staatsman, dichter misschien meer dan staatsman, in elk geval staatsman door zijn ambt als geheimschrijver van prins Frederik Hendrik, omstreeks een halve eeuw gewoond, gewerkt en gedacht heeft.
Het terrein, tot den bouw van zijn deftige woning, werd hem met goedkeuring van Gecommitteerde Raden in 1634 door zijn vorstelijken meester vereerd, ‘niettegenstaande groote spartelingen van benijders.’
Huygens wilde iets degelijks doen bouwen. Hij begreep, dat hij als man van smaak, van gezag, van historie, niet tevreden mocht zijn met muren, waarin ramen waren voor licht, deuren om in en uit te gaan, waarop rustte een dak om zich voor atmospherische invloeden te beveiligen; hij wilde wat schoons en wat groots, en ging te rade met den beroemden Jacob van Campen, ‘de(n) ‘groote(n) besteller van wel-bouwenskunst en die de ‘sterflickheyt des tyds wel zal overleven’, zooals Huygens profeteerde, en ook met diens evenknie Pieter Post.
Drie jaren duurde het maken van ontwerpen en het doen uitvoeren van den bouw naar die ontwerpen, maar toen ook konden stichter en bouwmeester, beiden, tevreden zijn.
Ter zijde van de Lange Poten aan het Plein, toen aangeduid als de Zuid-oostelijke hoek van het Akerland, verrees te 's-Gravenhage de voorgevel van een gebouw, dat nog tot ver in deze eeuw, zij het ook wat veranderd en gewijzigd, bleef bestaan, al wisselde het ook van eigenaars en bewoners.
De voorgevel was van baksteen opgetrokken. ‘Het middengedeelte, met vestibule en trap was kenbaar door een avant-corps, met ionische pilasters van zandsteen, met kroonlijst en fronton, bekroond door een drietal beelden.’ De vier schoorsteenen droegen ijzeren wereldbollen, de sphaerae ferreae, die menig puntdicht aan 's dichters pen ontlokte.
En toen de bouw voltooid was, en hij de deugdelijkheid van het werk als goed erkende, toonde hij zijne ingenomenheid er mede door verschillende gedichten, waarin hij, wat gewrocht was, verheerlijkte. Ook teekeningen en gravures liet hij er van vervaardigen, en gaf deze aan zijne vrienden ten geschenke, en toen in 1829, na den dood van den toenmaligen eigenaar, den Staatsraad Jhr. Johannes Goldberg, met reusachtige aanplakbiljetten, zoo in de Hollandsche als in de Fransche taal, de verkoop er van werd aangekondigd, stroomden drommen van Hagenaars ter plaatse om 't *Huygenshuis* van binnen te zien en te bewonderen.[1)]

1) Zie Haagsch jaarboekje 1889, bl. 67, e.v.

Wat al fraaie zaken, kunstwerken en versieringen vielen er te bezichtigen!

In de vestibule: twee groote standbeelden van gebronsd gips, op voetstukken van hardsteen, van zeer fraai Italiaansch werk, voorstellende den landbouw.

De voorkamer rechts was versierd met tapijtbehang, voorstellende o.m. een markt, een oogstfeest, een vischvangst; verder vond men daar een Engelschen schoorsteen, met mantel van *marbre brocatelle*, een vasten spiegel, en een medaillon-schilderwerk, het borstbeeld van Prins Willem III, door P. Zeegers. In de suite vond men een schoorsteen van bijzondere samenstelling, in den vorm van een pyramide, waarvan het zware marmeren voetstuk den vuurhaard bevatte.

De boekenkamer was versierd met een Engelschen schoorsteen, met mantel van zoogenaamd koningsrood marmer, waarboven de portretten in natuurlijke grootte, van Prins Frederik Hendrik, en van 's vorsten gemalin, Prinses Amalia Van Solms, door Miereveldt.

Deze kamer stond in verbinding met een muziekkabinet, dat volgens den laatsten smaak geheel geplafonneerd en met stuc was bekleed.

In één woord, waar men kwam, waar men zag, overal vond men het beste en het schoonste wat kunst en smaak, somwijlen wel iet of wat gemoderniseerd, konden geven.

De Staat werd eigenaar voor eene som van 26.000 gulden.

De kunstschatten van het ‘huis Huygens’ werden heren derwaatts verspreid, en enkel en alleen kan men in het lokaal 153 van het Rijksmuseum nog eene herinnering er aan terugvinden, wijl zich daar nog bevindt eene volledige betimmering met bijbehoorenden schoorsteenmantel, dubbele en enkele deuren, alles blauwgroen geschilderd en met goud afgezet; de wanden, die in paneelen zijn verdeeld, bekleed met gebloemde zijden stof.

In 1876 begon men met de amotie.

Het *Huygenshuis*, sedert bevolkt geweest door ambtenaren van *Oud*-Koloniën, v. Binnenlandsche zaken, v.d. Raad v. Toezicht op de Spoorwegdiensten, en van de Ingenieurs van het Stoomwezen, werd afgebroken en wederom werden er door vroede mannen en capable bouwmeesters plannen ontworpen, om de ledig geworden plek te bebouwen, en het tegenwoordige *Departement van Justitie* verrees in al zijn majestueuze schoonheid.

Het terrein, eenmaal voor het Huygenshuis gebruikt, en waarvan de tuinen volgebouwd werden met den

IDYLLE. Naar Jozef Israels. (Zie blz. 26.)

‘Hoogen Raad’ en ‘*Nieuw*-Koloniën’, was echter niet groot genoeg om 't geheele *Departement* te huisvesten, waarom ook nog het naast aangelegen heerenhuis in de Lange Poten, historisch bekend door de Britsche gezantschappen, die er eenmaal zetelden, o.m. een Lord Chesterfield, en dat later den raadsman van prins Willem V, den Hertog van Brunswijk-Wolffenbuttel, tot woning diende, werd aangekocht voor f 15,000.

Ook de heerlijkheden van die meer dan deftige huizinge verdwenen. Slechts enkele, rijk geschilderde, doch zeer beschadigde eikenhouten plafonds werden in daarvoor geschikte lokalen van het nieuwe *Departement* verplaatst.

‘In 1883 was het Paleis van Justitie gereed. Het beslaat een bijna rechthoekig terrein van 2110 M^2; omsluit twee groote binnenplaatsen, en is voor twee derde gedeelten voorzien van waterdichte kelders, die grootendeels tot berging van het archief zijn ingericht.’

Overigens omvat het gebouw een vergaderzaal voor den Ministerraad, eene vergaderzaal voor den Hoogen Raad van Adel, en eene ruime bibliotheek-zaal, welke laatste aan alle eischen voldoet.

Met inbegrip van den aankoop der beide gebouwen, - de bouw heeft f 875.000 gekost, - is ruim een millioen guldens besteed. Wie zal het wraken? In waarheid, Nederland staat in vele opzichten, wat zijne bouwwerken betreft, ten achteren bij de andere mogendheden, zelfs bij de kleine. De roem onzer bouwkundigen is nog niet verloren; laat hen vrij hunne wieken uitslaan, beknibbel hen niet, en ook wij zullen, als weleer, kunnen bogen op de beste gewrochten van architectuur.

Idylle.

Waarom kan het er bij een varkenskot niet idyllisch toegaan? Alles komt immers aan op den smaak en de bij-omstandigheden. Een helder zonnetje, een eigenaardige, in het begin wat benauwende geur, een droomerige stilte, die slechts nu en dan door een tevreden geknor wordt afgebroken, dat zijn waarlijk bestanddeelen genoeg om een echt landelijke stemming te voorschijn te roepen, de stemming die wij zoo gaarne voelen als wij de drukte der zaken en het gewoel der stad ontvlucht zijn.

Het is onzen grooten Israëls uitstekend gelukt deze stemming op zijn doek te vertolken; men ziet het den beiden kinderen aan, dat zij ten volle genieten (!) want de geur die onze verfijnde neusgaten misschien zou hinderen, is voor hen een aangenaam parfum, dat misschien hun eetlust opwekt doordat het hun de hoop geeft op smakelijke balkenbrij, leverworst, ham en wat het knorrende dier meer oplevert.

Maar gelukkiger dan die twee moet zich het zwijn zelf gevoelen, dat geen vrees kent voor de toekomst en niet vermoedt, wat er zooal van hem verwacht en gehoopt wordt, en dus rustig voor het oogenblik leeft. In hem verheft zich het gevoel voor het idyllische tot in het ideale. 't Is om er jaloersch op te worden. Waarlijk! men zou wenschen hem gelijk te zijn... maar neen! Dat zou toch al te ver beneden onze waardigheid van menschen zijn, zoo iets te wenschen.

Met zoo'n dier zouden wij toch, ondanks alle benijdenswaardige voorrechten, liever niet vergeleken worden. Wij willen tevreden zijn met het verkwikkende, echt landelijke gevoel dat het in ons opwekt, en evenals die kinderen ons verheugen in

de gedachte, welke lekkernijen dat beest in zijn schoot bergt en die ons genietingen beloven, welke ook ons leven aangenaam en begeerenswaardig maken.

Klokkengieten.
Met illustratiën.

Even duister als de oorsprong van het brons, waarvan zij hoofdzakelijk vervaardigd zijn, is het ontstaan der k l o k k e n . Reeds in zeer ouden tijd kende men klokken, maar eerst toen het Christendom zijn zegetocht over de aarde hield, begon zich het klokkenmaken tot zijn latere volmaaktheid te ontwikkelen.

In de eeuwen toen de Christelijke kerk haar hoogsten bloei bereikte, bloeide ook de klokkengieterij het meest. Op de beste samenstelling der grondstoffen, waarvan de klank de menschen bij alle belangrijke gebeurtenissen van hun leven moest begeleiden, en met welks naam alleen zich reeds het begrip verbond van het verhevene, heilige, feestelijke - vestigde zich de scherpzinnigheid der bronsgieters met bijzondere voorliefde en nu nog zijn de meesterwerken van Petit, Edellink, Hemony en andere groote klokkengieters der 15de, 16de en 17de eeuw onovertroffen.

Het materiaal tot het klokkengieten is zooals wij zeiden het brons, een mengsel van koper en tin in de verhouding ongeveer van drie deelen koper en een deel tin. Toevoegsels van andere metalen bij deze ‘klokkenspijs’ maken den klank der klok slechter en de algemeen verspreide meening als zou zilver de klokkenspijs verbeteren of als hadden zilveren klokken den besten klank, is op grond van ernstige onderzoekingen gebleken op een dwaling te berusten. Daarentegen zijn in den laatsten tijd kleinere klokken voor spoorwegstations, fabrieken enz. uit gegoten staal vervaardigd.

Het smelten der klokkenspijs bij het gieten der klokken heeft plaats in een ronden, plat overwelfden vlamoven, waarvan de hitte door blaasbalgtoestellen vermeerderd en geregeld wordt. Daar het tin veel gemakkelijker smelt dan het koper en ook in gesmolten toestand licht verbrandt en verdampt zoo moet eerst het koper worden gesmolten, dan volgt het bijgieten van het tin langzamerhand.

In zijn bekend ‘Lied von der Glocke’ beschrijft Schiller op dichterlijke wijze het bereiden der klokkenspijs.

‘Neemt nu hout van pijnboomstammen[1)]
Goed gekloofd en droog bewaard!
Stookt ze, tot de gloed der vlammen
Ongetemd naar boven vaart!
Kookt de koperbrij!
Giet de tin er bij.
Dat de taaie klokkenspijze
Vloeien moog' op rechte wijze!

Is de klokkenspijs gaar, zoo wordt zij uit den oven gelaten en loopt zij door een goot in den vorm.

De vervaardiging van dezen vorm vereischt, evenals het juiste vermengen en smelten der spijs groote zorg. Zij vindt plaats in den zoogenaamden damkuil, een diepte welke zich voor den oven bevindt en groot genoeg is

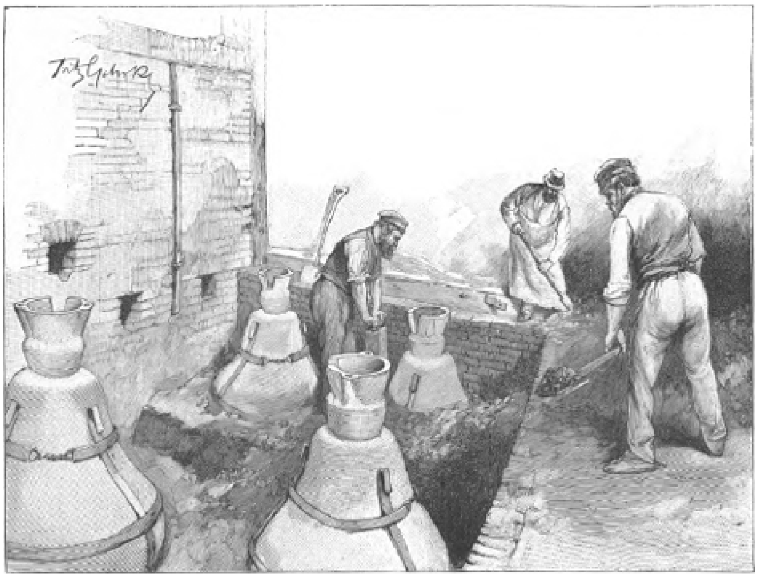

BEGRAVEN VAN DE VORMEN.

om een groote klok of verscheidene kleine te bevatten. Op den bodem van dezen kuil wordt eerst de kern van den vorm d.w.z. de gewelfde, kegelvormige massa opgericht, die de binnenholte der klok moet uitmaken. De kern bestaat uit met leem overtrokken metselwerk en moet vóór het gieten reeds blootgesteld geweest zijn aan de werking van het vuur om voldoende vast en droog te worden. Op deze kern brengt men nu het eigenlijke model der klok aan:

Makkers, 't is nu tijd van gieten!
Grijpt met forsche hand den stop!
Maar eer wij den stroom doen vlieten,
Stijge een vrome smeekbede op!
Heer, behoed ons werk!
Meer dan reuzensterk,
Doet de dampende erts heur baren
In den mantel nedervaren!

1) Vertaling van J.J.L. ten Kate.

Deze ‘mantel’ wordt over het model op den vorm gelegd, en neemt den afdruk aan van de buitenzijde der klok en is zoodanig ingericht, dat hij zich gemakkelijk laat afnemen.

Is de mantel klaar, zoo neemt men hem af om het model - het ‘hemd’ zooals de klokkengieter zegt - te verwijderen en zet hem er dan weder op, maakt de voegen zorgvuldig toe, brandt ook den mantel en vult nu den kuil rondom den vorm vast aan, opdat de druk der vloeibare klokkenspijs den vorm niet kan doen springen.

Bijzondere voorzorgen worden er vereischt om het aanhechten van het model aan de kern en aan den mantel te beletten, om het ontwijken van de in den vorm aanwezige lucht, gedurende het gieten mogelijk te maken enz. Is zoo de vorm voorbereid, zoo leidt men van den oven uit daarheen een goot en begint de vulling. Hierbij moet men natuurlijk nauwkeurig berekenen, hoevee metaal noodig is voor de geheele gieterij.

In den grond is 't opgenomen
Heel de vorm is vol gevloeid:
Zal het schoon te voorschijn komen,
't Werk met zooveel zweets besproeid?

HET GIETEN DER KLOK.

Menig kleiwand zwicht
't Grieten feilt zoo licht;
Ach! misschien terwijl wij hopen
Kwam de ramp reeds d'arbeid sloopen!

Al naar de grootte der gegoten klok laat men deze een of meerdere dagen in den vorm afkoelen, maakt dan den kuil ledig, breekt den mantel voorzichtig af, heft de klok van de kern op, ontdoet haar van alle aanhechtsels d.w.z. de metalen die de luchtkanalen vullen, vijlt en poetst haar zuiver af, waarna men er den klepel in hangt, en er het bovenstuk, waaraan zij moet opgehangen worden, op aanbrengt.

Breekt den kleivorm nu aan stukken!
Trouw heeft hij zijn dienst volbracht,
Mocht onze arbeid wel gelukken!
Heerlijke aanblik die ons wacht!
Hamert beurt om beurt,
Tot de mantel scheurt!
De aarden wand moet weggenomen,
Wil de klok te voorschijn komen!

Het klokkengieten gaat iederen keer dat het geschiedt met zekere plechtigheid gepaard. In groote klokkengieterijen wordt de tijd van het gieten bekend gemaakt en talrijke toeschouwers vereenigen zich dan om het interessante schouwspel bij te wonen. In de half donkere ruimte van het giethuis wachten zij het oogenblik af, waarop de Meester na een korte toespraak het stopgat (oog) van den oven opent en het vlammend metaal in vurigen stroom met schel licht het tooneel overstralend, door de goot in de vormen stroomt. De vuurgloed beschijnt

CISELEEREN DER KLOK.

zijn helpers, wier flinke gestalten in den glans van het vuur een tooverachtig schouwspel opleveren. Hoeveel van dit oogenblik afhangt, en welke hoopvolle verwachtingen een ongelukkig toeval, een gebrek aan zorg kan vernielen, blijkt uit de zenuwachtige spanning van alle aanwezigen; dit alles draagt er toe bij om den indruk te versterken en voor goed in ieders geest te prenten.

De Meester weet den vorm te breken
Met wijze hand, ter rechter tijd,
Maar wee, wanneer in vlammenbeken

De gloeiende erts zich zelf bevrijdt.
Met oorverdoovend donderkraken,
Scheurt zij heur klei en kluis van een:
Als uit ontsloten helleketen
Braakt zij vernieling om zich heen.

Een zeer uitgebreide wetenschap ligt ten grondslag aan het vooruitberekenen van de tonen der klok die, zooals van zelf spreekt van het hoogste belang is voor het verkrijgen der harmonische klanken. Hoogte en laagte der tonen hangen in de eerste plaats af van de wijdte van den ondersten klokkenrand, de monding. De omstandigheid, dat de klok boven aan de kap nauwer is dan aan de monding, zoodat zij daar bij het aanslaan van den klepel snellere trillingen maakt dan van onder, doet bijtonen ontstaan, die bij juiste verhoudingen harmonisch met den hoofdtoon samenklinken en dezen voller en ronder doen schijnen.

Hoe moeielijk dit vooral bij klokken van buitengewone grootte vooruit te bepalen is, bewijst de beroemde Keizersklok in den dom van Keulen, die gesmolten werd uit de buitgemaakte Fransche kanonnen en die driemaal moest worden overgegoten om een met de andere domklokken overeenkomenden klank te verkrijgen.

Deze klok, de grootste van Duitschland is 3.25 hoog, 3.52 M. wijd en 26,250 kilogram (525 centenaars) zwaar. De dikte der wanden bedraagt op de plaats waar de 3 M. lange en 70.5 Kg. zware klepel slaat, 29 cM., aan de kroon 8 cM. Eenige andere groote klokken zijn die van den Olmutzer Dom en van de Weener Stephanuskerk, met alle toebehooren 514 centenaars wegend, de Erfurter 270 centenaars, die van het Vatikaan 260 centenaars.

De grootste klokken der wereld bezit Rusland. Daaronder vindt men kolossale gevaarten, die nog nooit geluid zijn en om hun grootte en zwaarte niet eens kunnen opgehangen worden.

Onze beroemdste klokkenmakers zijn Pothof en vooral de gebroeders Hemony, die de meeste torens onzer vaderlandsche steden voorzagen van klokken en klokkenspelen (carillons), een harmonische verzameling van kleine klokken die bepaalde melodieën voortbrengen.

In Aarle-Rixtel hebben wij onze eenige Hollandsche klokkengieterij. Het doopen der klokken, waarbij hun een naam geven wordt, geschiedt bij de katholieken met zeer veel plechtigheid.

Hooren wij in welke schoone verzen Schiller aan de klok haar taak voorschrijft:

Ja, mee te werken tot Gods eer
Die roeping is der klok gegeven,
Hoog boven 't stof der aard verheven,
Zal ze in de blauwe hemelssfeer
Nabij den troon des donders zweven,
En grenzen aan het starrenheir!
Zij ook, zij trekken 't hart naar boven,
Gelijk die duizend zonnen doen,
Die in hun zwaai den Schepper loven,
En reizen dag en jaarseizoen.
Aan heilige ernst, aan liefde en zegen,
Zij haar metalen mond gewijd.
En met zijn vleug'len moog de Tijd,
Van uur tot uur hun tong bewegen!
Zelf onpartijdig, spreek zij luid
Den wil van 't zwijgend Noodlot uit!
Zelf levenloos, moog zij aan 't leven
Den wisselenden maatslag geven!
En als zij dan zoo dreunend slaat,
Maar straks geen klank meer achterlaat,
Dan leer' ze ons dat wij sterven moeten,
Dat wieg en graf elkaar begroeten
En al het wereldsche vergaat!
Laat nu 't einde d'arbeid kronen!
Windt en wiegt de klok uit de aard!
Zweven moet ze in 't rijk der tonen!
Stijgen moet zij hemelwaart!
Trekt nu, trekt haar op!
Ziet, zij rijst ten top.
Dat haar eerst gelui in 't ronde
Vreugde melde, vree verkonde! -

Amuletten en talismans.

Op geen gebied der wetenschap heeft het bijgeloof zich zulk een uitgebreide plaats veroverd als op dat der geneeskunde, want wij vinden dat onder alle natiën der oudheid zoowel als onder de onbeschaafde volksstammen van den tegenwoordigen tijd, de middelen tot genezing voor een groot gedeelte door tooverkracht of bijgeloof moeten werken.

Wij lezen dat onder de Chaldeërs ziekte beschouwd werd als veroorzaakt door duivels, die een menschelijk lichaam binnendrongen, hetzij door hun eigen wil of door dien van een machtigen toovenaar, en die alleen kon worden verdreven door betooveringen of formulieren en indien deze niet hielpen, bleef den patient niets over dan te sterven.

Het geloof dat zekere woorden, op de eene of andere stof geschreven en altijd door den persoon gedragen, dienden om de aanvallen dezer booze geesten te verdrijven, leidde tot het dragen van talismans, die van alle mogelijke soorten stof waren, als strepen stof, beschreven met kabalistische teekenen of woorden en kleine beelden van klei of steen.

Deze laatste werden dikwijls gevonden onder de drempels van de Assyrische paleizen, terwijl vele van de grootere beeldhouwwerken uit dien tijd ook tot de

talismans behoorden. Zoo waren bij voorbeeld de gevleugelde stieren, geplaatst aan elke zijde van de ingangspoorten der paleizen, bestemd om een soort van Assyrischen beschermgeest voor te stellen en niet enkel tot ornamentatie.

Ook zegt Esarhaddon, omtrent 700 jaar v. Chr., na een beschrijving van het prachtige door hem gebouwde paleis:

'Ik plaatste in zijn poorten stieren en kolossen, die zich volgens het hun opgedragen bevel tegen de boozen keerden; zij beschermen de voetstappen en zorgen dat er vrede zij op het pad des konings, hun schepper.'

Talismans in den vorm van cylinders met opschriften en zegels werden ook herhaaldelijk gevonden in Assyrische graven, gebonden aan de pols van den doode, terwijl de figuren van afschuwelijke monsters, in klei of brons, ondersteld werden de duivels, die zij verbeeldden, af te schrikken.

Het woord 'talisman,' dat nu in bijna elke Europeesche taal ingeburgerd is, komt van het Arabisch en beteekent een tooverspreuk, terwijl 'amulet' verbasterd is van Hamail, in het Arabisch, dat iets beteekent, bestemd om rondom den hals te hangen.

Talismans en amuletten zijn er in vele en verschillende soorten, als sterrenkundige met hemelsche of dierenriem-teekens, tooverachtige met kabalistische woorden, onbekende namen, wonderbare figuren, of het zijn spreuken geschreven op duurzaam materiaal of voorstellingen van dieren, in één woord, alles wat van heilzamen invloed kon zijn.

Onder de oude Egyptenaren werd de kever beschouwd alsof hij van bijzondere kracht was om oogziekten af te weren, en daarom herhaaldelijk op steenen gesneden en als amulet gedragen; de Egyptenaren droegen ook kleine cylinders met hierogliefen en figuren met opschriften, betrekking hebbende op de zegepraal van Osiris over al diens vijanden; een amulet van dit soort bevindt zich in het Louvre, het bestaat uit een stuk papyrus met het formulier er op geschreven.

Het geloof in de kracht der amuletten was algemeen onder de Joden, die edelgesteenten droegen, versierd met formulieren, of gouden en zilveren munten op het voorhoofd, om den hals en op het hart. In latere dagen werden gedenkcedels, waarop de Tien Geboden stonden gedragen om het hoofd of de armen gebruikt als amuletten, terwijl kleederen daarmede werden omzet om booze geesten te verdrijven.

De Joden hadden ook de gewoonte, geschreven verzen uit den Bijbel of den Talmud, of alleen maar de namen van engelen, geesten of duivels te dragen.

De Grieken en Romeinen van het klassieke tijdperk stelden groot vertrouwen in talismans en amuletten, onder de Grieken waren de Samothracische ringen het meest in waarde, of bordjes met kabalistische figuren van sterren, terwijl edelgesteenten van bijna iedere soort, halskettingen van schelpen, koraal en kleine godenbeeldjes vooral door kinderen werden gedragen als een bescherming tegen het kwade oog; diademen van metaal, kostbare steenen en vooral zwart koraal werden beschouwd als een bescherming tegen den booze, terwijl wij van beroemde mannen, als Alcibiades en Pericles, lezen, dat zij een sleutel in hun haar verborgen droegen, om het hart van onvermurwbare schoonen te openen.

Julius Cesar droeg altijd een amulet, die hem gegeven was door een Egyptischen priester; alleen op den nood-

lottigen dag van zijn moord vergat hij die en liet ze te huis.

Augustus droeg een stuk zeehondenleder als een toovermiddel tegen geesten, terwijl Tiberius zich door een bloemenslinger tegen onweer beschermde. De Romeinen droegen ook als amuletten steenen wapentjes, eenvoudig in goud gezet, welke zij in de bijgeloovige tijden van het latere keizerrijk van verschillende barbaarsche natiën verkregen.

Onder de Angelsaksers werden juweelen hoog gehouden, daar men meende dat ziekten door hen werden genezen; van den opaal vertelde men dat zij den drager tegen vergift waarschuwde door van kleur te veranderen.

Vele van de eerste Christenen droegen amuletten met een visch versierd, als een zinnebeeld van den Heiland en stukjes van het ware kruis voor hetzelfde doel. Zoozeer nam het gebruik van amuletten toe dat in de 4de eeuw na Chr. de Synode van Laodicca er een eind aan moest maken.

Gedurende de Middeleeuwen was de kennis van de kracht der amuletten, talismans en andere toovervoorwerpen even onontbeerlijk voor iemand, die de heelkunde beoefende als het voor de geneeskundigen onder de wilde stammen heden ten dage is.

De oude Galliërs waren vooral zeer gehecht aan amuletten van verschillende vormen en de graven in het Departement van Marne, die tot het steenen tijdperk behooren, hebben vele voorwerpen opgeleverd, die ongetwijfeld deze bestemming hadden, bijv. stukken schedelbeen, met een gat doorboord om op te hangen; de menschelijke schedel werd ondersteld zeer goede eigenschappen te bezitten en tot het einde der 17de eeuw werd hij beschouwd als bijzonder geneeskrachtig in alle ziektegevallen van het hoofd.

Amber werd voor zeer geluk-aanbrengend aangezien door alle bijgeloovige volken der Oudheid, ook was dit het geval met kleine stukjes van de huid der zeedieren, hetgeen zonder twijfel de oorsprong was van de koralen halskettingen door kinderen gedragen, en die behalve als sieraad ook als amuletten dienst doen.

In eenige streken van Italië dragen de kinderen nu nog stukken varkenshuid om hun nek ten einde hen tegen het booze oog te vrijwaren terwijl vele planten voor hetzelfde doel worden nuttig geacht.

In sommige streken van Griekenland zenden peetouders hun peetkinderen een muts, in welks voering een klein stukje ui genaaid is. Deze gewoonte schijnt nog van de Oudheid afkomstig toen uien als een toovermiddel in hoog aanzien stonden. Mercurius moet het gebruikt hebben als een beschermmiddel tegen de kunsten van Circe.

De Baskanos of het kwade oog heette op verschillende manier te kunnen werken, door een blik, een ademtocht; door te veel een voorwerp te prijzen benadeelde men het. Van sommige menschen dacht men zelfs dat zij zich zelf konden betooveren en dan wegkwijnen als Narcissus; kinderen en mooie vrouwen hadden, naar men meende, het meest amuletten noodig om zich daartegen te beschermen.

Plutarchus geeft een lange beschrijving van dit zonderlinge bijgeloof en zegt dat volgens Phylarchus, een volk van Pontus, Thybriërs genaamd, volwassen menschen zoowel als kinderen vernietigden door hun blik, hun stem of hun adem, maar zelfs in die dagen ontging deze dwaasheid den algemeenen spot niet, want hij vertelt ons dat toen Pericles op het punt was te sterven eenige vrouwen een amulet om zijn hals

hingen, hetgeen zooals Plutarchus opmerkt, een teeken was dat Pericles niet bij zijn verstand was, daar hij anders nooit zulk een bijgeloof zou hebben toegestaan.

Dieren, voornamelijk paarden, houdt men in het Oosten voor bijzonder vatbaar voor het booze oog en zij werden daarom door amuletten om hun halzen of ruggen daartegen beschermd. Ongetwijfeld zijn de vossenharen en het vossenvel, waarmede paarden zoo dikwijls in Zwitserland en Italië worden versierd, overblijfselen van dit bijgeloof, terwijl dieren die onheil aanbrengen, als haviken of uilen, buiten de staldeur worden gespijkerd om ziekten te verdrijven.

Koeien moeten in Schotland ook onderhevig zijn aan betoovering en nu nog zegt men dat melk zeer spoedig behekst kan worden, hoewel het feit gemakkelijk aan het licht kan worden gebracht door den prozaïschen lactometer.

In Bosnië worden talismans nog veel gezocht; het meest de cornalijnen met hierogliefen. Deze worden vooral onfeilbaar geacht tegen huidziekten. Wij gelooven dat een stuk witte zeep nog beter zal werken, maar dit tusschen twee haakjes.

De Bosniërs dragen ook om hen te vrijwaren tegen het booze oog amuletten, van alles gemaakt, als vogelklauwen, herten, gesneden dierenfiguren; het geloof in toovermiddelen is in dit land algemeen en Christenen en Muzelmannen koopen zonder onderscheid zegelringen met verzen van den Koran en kabalistische teekenen als een voorbehoedmiddel tegen tooverkunsten. Afrika is het ware vaderland van de amulet, daar Hadschai of Grigri genaamd, en de wilde stammen versieren zich op een belachelijke manier met alle soorten van waardelooze artikelen als een beschermmiddel tegen de zoo zeer gevreesde machten van den booze; op de zeekust neemt de amulet over het algemeen den vorm aan van een vischgraat als de vangst bijzonder gunstig is geweest.

De Nubiërs evenals de echte Arabieren dragen kleine lederen zakken om hun hals, die verzen van den Koran bevatten, en hangen ze aan hun paarden en ezels en aan de deuren hunner huizen om zich voor brand te behoeden.

Belachelijk als al deze dingen ons schijnen, zoo moeten wij ons niet te veel boven hen verheven achten, zoolang wij nog vertrouwen stellen in het dragen van paardenhoeven, varkentjes en andere dergelijke voorwerpen.

SCHIETEN NAAR EEN ACHTER DEN RUG GEPLAATST DOEL.

Kunstschieten.
Met illustratiën.

Door oefening wordt de kunst verkregen!

Maar die oefening moet volhardend en voortdurend worden doorgezet.

Door haar verkreeg Buffalo Bill, die eenige jaren geleden door Europa reisde en in zijn voorstellingen op wilde paarden, zelfs bij zwakke avondverlichting, zelden zijn doel miste, zijn meesterschap op het pistool.

Het is ook daardoor dat de bekende dr. Carver, die tusschen de natuur- en kunstschutters een soort van meesterrang verwierf, zich nu eens in het eene dan in het andere soort schieten zooveel roem verwierf.

Aan hun nooit rustende werkzaamheid achter de coulissen danken het ook de beide kunstschutters Martin en Western, die kort geleden door Europa trokken en wier meesterstukken wij op onze platen voorstellen, dat zij de toeschouwers met de ongehoordste en ongelooflijkste toeren konden verrassen en verbazen.

Onze teekenaar was te Berlijn in de gelegenheid de beide schutterkoningen te zien en in hun verschillende houdingen af te beelden.

Zijn voorstellingen geven ons hun wonderbare kunststukken op aanschouwelijke wijze te zien.

Een dozijn eieren van gips, in een schommelend raam geplaatst, werden in een ondeelbaar oogenblik vast en zeker afgeschoten.

Kleine vlammetjes, ook in een schommelend raam, werden door de kunstenaars één voor één met nooit missende zekerheid uitgebluscht.

Het scheen bij hen geen verschil uit te maken of zij met pistolen of buksen schoten, in gewone schuttershouding of met slechts één uitgestrekten arm, met één enkel wapen of met twee tegelijk vuurden.

En hun zekerheid in het treffen leed er niet het minste door, of zij gebukt tusschen de beenen door of kruiselings schoten en zoo het doel over den schouder onder het pistool bereikten, of het zochten in een klei-

nen spiegel, dien men hun voorhield. Zelfs hij moeilijke, dubbele doelwitten trof het schot zeker het juiste punt.

Zoo geschiedde het bij het vuren op twee gipsen eieren, waarvan een op den hals eener flesch lag en het andere op hetzelfde vlak in een lijst slingerde. Het schot viel op het oogenblik toen het slingerende ei in het onderdeel eener seconde het rustende op dezelfde lijn doorsneed, en de kogel trof dwars door het eerste doel het tweede.

Men verhaalt van Buffalo Bill dat hij indertijd nog als Cowboy (koejongen) de schrik aller Roodhuiden van het Westen was, en een der vurigste bewonderaars van den koenen jager en handigen schutter wijdde een geheel omvangrijk boek aan hem en zijn avonturen.

Zonder iets op den roem van Buffalo Bill te willen afdingen, gelooven wij dat het ook met de beide door ons genoemde virtuozen in het kunstschieten beter en veiliger eten dan vechten is. Eigenaardig is reeds de gewaarwording wanneer gedurende de voorstelling een korte, hevige knal in de zaal weerklinkt en op hetzelfde oogenblik het getroffene doelwit in duizend stukken verbrijzeld wordt.

Wat zal het dan wezen als het met bloedigen ernst toegaat en men zich moet meten met zulke door en door geoefende schutters?

Buffalo Bill zelf heeft in zijn beide landgenooten zijn meesters gevonden.

Herfstdraden.
Door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 20.)

IV.

‘Goddank! Er komt een eind aan!’

Met deze woorden verliet Hortense Charière, negentien jaar oud geworden, de kostschool.

Zij was er als kind gaarne geweest, maar nu begon het haar te lang te duren; alle meisjes van haar leeftijd waren reeds sedert lang vertrokken; een geheel jonger geslacht was om haar heen opgegroeid, zij was de oudste en grootste van allen.

‘De patriarch’, zoo noemde zij zichzelf en de anderen met haar.

Haar lievelingsmeesteressen waren ook heen, zij kon niets meer leeren en was meer secondante dan leerling.

Haar hoofd was vol van het leven, het echte, rijke leven dat zich buiten die schoolmuren uitspreidde in vollen gloed en pracht. Het leven, de wereld, dat beteekende voor haar hetzelfde, iets heerlijks, iets plechtigs, iets dat zij recht had binnen te gaan en waar men haar wederrechtelijk buitensloot. Zij smachtte er naar dit leven te beginnen; nu was het juist de geschiktste tijd er van te proeven, het te genieten; elken dag dien zij hier opgesloten doorbracht, beschouwde zij als een diefstal aan haar jeugd gepleegd. O, zij was zoo nieuwsgierig naar buiten, naar het leven, waarvan de boeken, die zij in stilte verslond, haar zulke wonderbare verhalen deden. Maar boeken zeggen de volle waarheid niet, zij zijn als portretten, zij gelijken nooit precies, er mankeert altijd iets aan.

Die grootmoeder, die grootmoeder, de oorzaak van alles; dat nare, oude mensch, wat had die geweten van het leven, van dien ontzaglijken, onleschbaren dorst naar emoties, naar beweging, naar vrijheid, welke haar verteerde. Wat had die van het leven gemaakt? Bah! een langen schoonmaakdag, een breikous!

En de arme oom had niets te zeggen, niets! Foei! wat kon ze haar verachten, die vrouwen, er haar eer in stellend de mannen te vertroetelen, te verwennen, door allerlei kleine koorden van prettige gewoonten te binden aan hun huis. Niet genoeg dat zij zelf slakken waren, zij maakten het haar mannen ook nog.

Het was natuurlijk grootmoeder's wil dat zij zoolang op kostschool bleef; in naam was oom Bernard haar voogd, in waarheid echter heerschte Grootmoeder oppermachtig als voogdes, en Grootmoeder had reeds bepaald vóórdat Hortense uit Indië kwam:

'Het kind moet onderwijzeres worden; op haar achttiende jaar zal zij examen doen.'

Met het kind, haar neigingen, haar bekwaamheden was geene rekening gehouden, zij m o e s t eenvoudig, aanleg was er genoeg, misschien zelfs te veel voor een gewoon examen, maar de neiging kon men ver zoeken.

'Ik doe mijn examen niet, ik studeer er niet voor,' verklaarde zij, pas twaalf of dertien jaar oud, 'ik kom er toch niet door voor rekenen.'

'Maar je moet toch iets worden,' verklaarde Grootmoeder wanhopig; 'denk je dat ik je levenslang genadebrood te eten wil geven?'

Met een onbeschrijfelijken blik zag zij de oude vrouw aan.

'Genadebrood! Papa heeft toch geld nagelaten, en dat is van mij en van niemand anders.'

'Heb je van mijn leven!' en Grootmoeder vroeg met een geweldige kleur op haar perkamenten wangen: 'Hoe weet je dat, wie heeft je dat verteld?'

'Dat weet ik!'

'Maar weet je ook, juffrouw Wijsneus! wat een bedroefd beetje dat is? Niet eens voldoende om je schoolgeld te betalen.'

‘'t Zal toch genoeg zijn, als ik van school kom, voor mijn kost.’

‘Bij wie? Bij mij? Ik dank je, ik heb mijn rust veel te lief, ik wil je hier niet in huis hebben voor geen ton vol goud. En je moet het zelf weten, als je je best niet doet voor je examen, dan kom je in de vacantie's ook niet meer thuis.’

‘Daar kan ik niets aan doen, maar examen doe ik niet. Ik wil andermans kinderen geen wijsheid inpompen.’

‘Wat een uitdrukking! Waar leer je dat van? Schande! Je wordt een nagel aan mijn doodkist.’

Het kind lachte; onwillekeurig telde zij op haar vingers met hoeveel nagels Grootmoeders doodkist eenmaal toegespijkerd zou worden.

‘En dan lachen ook nog! O, o!’

Voor het eerst had mevrouw Charière haar portuur gevonden; anderen hadden voor haar gebogen of waren haar uit den weg gegaan. Dit kind deed geen van beide.

‘Maar word dan iets anders, apothekeres, muziekmeesteres, postbeambte, telegraphiste, winkeljuffrouw, modiste.’

‘Ik heb geen trek, onder de menschen te gaan. Van mijn geld wil ik leven.’

‘Bernard! Kom eens hier! Dat kind maakt mij dol; zij verbeeldt zich schatten te bezitten en wil niets leeren...’

‘Ik wil wel leeren, maar alleen wat mij belieft.’

‘En wat is dat dan?’

‘O, heel veel!’

‘Maar daar kom je niet mee door de wereld. Luiheid is des duivels oorkussen. Hard werken is het beste tegengift voor een slechten aard. Dien overwint men door werken het best...’

‘Moeder,’ zeide Bernard zacht verwijtend; en toen het kind bij de hand nemend, sprak hij vriendelijk: ‘Hortense, ik zal je zeggen wat je vader nagelaten heeft. Ik tracht het kapitaaltje zoo goed mogelijk uit te zetten en het zoo zuinig mogelijk met je aan te leggen...’

‘Ja, dat weet ik, oom!’

En het meisje keek naar haar treurige kleeding, die bestond uit stoffen, al een jaar uit de mode en dus goedkoop op een uitverkoop te krijgen; verder waren zij door een dorpsnaaistertje geknipt en genaaid, ook voor een prijsje.

‘En toch heb ik moeite uit de rente je schoolgeld en je kleeding te bekostigen; hoe wil je dan later daarvan leven, zonder iets er bij te verdienen?’

‘Wel oom! Dan neem ik van het kapitaal,’ zeide het kind en plotseling kwamen haar die ellendig vervelende sommen, vol percenten en interest, in de gedachten; nu begreep zij dat rekenen toch ook zijn nut had.

‘Maar Hortense! Dat gaat toch niet, dan kap jij den boom om, die je vruchten moet opleveren, en op een goeden dag bezit je niets meer.’

‘Och, oom! Dan is het tijd genoeg om geld te verdienen.’

‘En als je dan niets kent?’

‘Neem maar liever een voorbeeld aan je tantes Guus en Mina! Wat hebben die niet gestudeerd, en wat verdient tante Guus nu toch geld, en tante Mina had een heel aardig duitje bij mekaar toen zij met oom Frans trouwde!’

‘En tante Gesina?’ vroeg het kind spottend.

‘O, die heeft een goed huwelijk gedaan, gelukkig! Die had geen hoofd om te leeren, die zou bij mij in de huishouding gebleven zijn, maar toen kwam dat aanzoek van oom Willem en zij heeft het best getroffen.’

‘Kan ik het ook niet zoo treffen, vóórdat mijn geld op is?’

‘Wil jij je met tante Gesina vergelijken? Die was een beeld en jij bent zoo leelijk als een Hottentot, en die was keurig netjes in haar spreken, beleefd, echt meisjesachtig, zoo iets als Eveline van Asten. En die meisjes trouwen het eerst, maar zulke boschduivels als jij! daar kijken de mannen niet naar.’

‘Moeder,’ bracht Bernard er weer tusschen. Hortense echter lachte triomfantelijk en in haar hartje zong het:

‘Wij zullen zien, wij zullen zien!’

‘En 't is een schande, niet waar Bernard, te wachten op een man! Dat hoort niet voor een meisje uit den tegenwoordigen tijd.’

‘Trouwen is toch de bestemming van elk meisje.’

‘Wie vertelt jou dat? Hoe kom je daaraan? Zijn dat praatjes voor zoo'n kind?’

Dat onvruchtbaar gekibbel maakte Bernard zenuwachtig; hij kon er niet tegen.

‘Hoor eens, Hortense,’ zeide hij op strenger toon dan hij gewoon was tegen het meisje aan te slaan, ‘'t past je niet, Grootmoeder zoo tegen te praten. Zij is veel ouder en verstandiger dan jij, je bent haar eerbied verschuldigd.’

Het kind hield het hoofd diep gebogen als uit schaamte, maar zij verborg eigenlijk een lachje vol ondeugd op de lippen.

‘We praten nu ernstig over je toekomst, en het gaat niet aan, er je met een grapje van af te maken. Is er nu niets, waar je plezier in hebt en wat je zoudt willen worden?’

‘Jawel, oom!’

‘Zoo, is er toch iets!’

‘Eén ding!’

‘Nu, wat is dat dan? Zeg het gerust!’

Hortense aarzelde; zij keek nu eens haar oom, dan haar grootmama aan, haar oogen tintelden van schalkschheid en haar mond had moeite in de plooi te blijven.

‘Kom, Hortense! Is het zoo moeilijk? Als het eenigszins kan, zullen Grootmoeder en ik je een beroep laten kiezen geheel volgens je neigingen. Wat wil je dan het liefst worden?’

‘Paardrijdster!’

Onwillekeurig trok het kind zich terug, als verwachtte zij dat Grootmoeders arm haar ruw zou aanvatten en door elkander schudden; maar Grootmoeder was te be-

DUBBELE RIJ VAN DOELWITTEN BOVEN EEN BUSTE.

dremmeld, te verpletterd haast om hier iets op te zeggen, nog minder te doen.

‘Zie je wel, zie je wel!’ barstte zij eindelijk uit, ‘het kind deugt niet, je bent veel te goed voor haar. Er is niets mee te beginnen.’

Bernard wenkte zijn moeder te zwijgen, maar dit ging zoo gemakkelijk niet; was mevrouw Charière eens aan den gang, dan kon niets en niemand, zijzelf het allerminst den stroom harer welsprekendheid stuiten.

‘'t Loopt slecht met haar af. 't Is een zigeunerkind en...’

‘Ga naar je kamer! Hortense,’ zeide Bernard, die als de dood was, dat zijn moeder eens iets onherroepelijks zou zeggen, iets dat een brandmerk kon drukken in de nog zoo ontvankelijke ziel van dat meisje; ‘je begrijpt wel dat het onzin is, wat je daar zegt. Een meisje van jou stand kiest zoo'n beroep niet.’

En na dezen dag werd niet meer van Hortense's beroepskeuze gesproken, maar naar school werd geschreven, dat zij zich in elk geval bekwamen moest voor haar examen.

‘Dwingen kunnen zij mij toch niet,’ dacht Hortense en zij leerde, juist als te voren, alleen die dingen waarin zij pleizier had en de andere liet zij eenvoudig varen.

Zij werd gestraft door niet met vacantie te mogen komen; een zware straf, want al was bij Grootmoeder thuis alles niet zoo als zij het wenschte, zij maakte het er zich prettig genoeg. In de keuken, waar de meiden dol op haar waren, was zij meesteres en dan kon zij buiten dwalen in de bosschen, uren lang in het gras zitten lezen, of krijgertje spelen met de jongens en meisjes uit de buurt.

Grootmoeder bromde als zij thuis kwam, maar liet haar den volgenden dag toch weer gaan; hoe minder zij van haar kleinkind hoorde hoe liever het haar was, dan had zij er geen last van.

En zoo ging het voort, jaar uit, jaar in! Zij vorderde niets met haar examen; de meesteressen werden haar ook moede; haar onafhankelijkheidszin, gevoegd bij zekere

onverklaarbare aantrekkingskracht, waardoor zij alle meisjes tot zich trok en op de wandelingen alle heeren naar zich deed kijken, deed haar meesteressen even vurig wenschen naar het vertrek van ‘de Patriarch’ als zij zelf.

Eindelijk schreef men naar Bernard, dat het niet mogelijk was, zijn nichtje langer te houden, daar zij toch niet wilde leeren voor haar examen, en met denzelfden post kwam er een kattebelletje van Hortense zelf, met de woorden:

‘Beste Oom en Voogd,

Als u mij niet spoedig thuis laat komen, dan loop ik weg. Er is een circus hier in de stad, u kent mijn roeping en ik zal mij daar engageeren. Ik had het al lang gedaan, maar ik laat het om u.’

‘En om iemand anders!’ dacht Hortense er bij, terwijl zij het briefje sloot.

Twee dagen later kwam oom haar halen, terwijl Grootmoeder thuis bitter zuchtte en aan al haar kennissen verzekerde, dat zij den duivel in huis kreeg en dat 't haar dood zou wezen, ja dat wist zij zeker. Gelukkig dat het kind ten minste zoo leelijk was, anders zou haar ongeluk niet te overzien zijn.

V.

Helaas! ook deze strooHalm werd haar ontnomen. Zij had Hortense in geen drie jaar gezien en toen was zij een broodmager, donkerkleurig kind geweest, slecht gekleed, slecht gekapt, maar toen zij nu met oom Bernard van het spoor kwam aanwandelen, schrikte Grootmoeder er bepaald van.

Mager was zij niet meer, integendeel

GELIJKTIJDIG VUREN NAAR EEN DUBBELE RIJ VAN DOELWITTEN.

goed ontwikkeld, een flinke gestalte, een mooi besneden, pikant gezicht, waarvan de teere olijfkleur fijn afstak tegen het donkere, gekroesde haar, dat haar kopje als in een lijst zette; oogen zwart als fluweel en tegelijk zoo vurig als karbonkels; oogen donkerblauw, meer dan zwart, omgeven door lichter blauw, - van dezelfde tint, wat hen nog grooter en nog eigenaardiger maakte.

Zij zag er uit alsof zij reeds vijf en twintig was, zoo groot en flink; alleen de flauwe lijnen van haar lippen en om haar kin verrieden haar volle jeugd, en toch was zij niet grof gebouwd; haar polsen waren bijna door een kinderhand te omvatten en haar handen en voeten echt Asschepoesters-achtig, zeide zij zelf, want geen van al haar uiterlijke voordeelen was Hortense ontsnapt; zij kende ze alle en had ze één voor één nauwkeurig bestudeerd en wist hoe er partij van te trekken.

'Een pracht van een meid,' dit kwam onwillekeurig bij iedereen op, en zij wist dat zij dezen indruk maakte: trotsch was zij er niet op, maar het deed haar toch pleizier dat het zoo en niet anders was.

In de laatste maanden had zij op school leeren knippen en naaien en nu had zij zelf de zorg voor haar toilet in handen genomen; zij kocht eenvoudige stof, maar wist die zoo op te maken en te garneeren of zij iets heel kostbaars en elegants aanhad. Ook haar hoeden hadden een bijzonderen chic, iets, wat men in Grondvoort nog nooit gezien had.

Zij kwam in Grootmoeders huis met de beste voornemens bezield; oom had in den waggon zeer gemoedelijk met haar gesproken; het opvallend mooie meisje imponeerde hem ook min of meer, maar hij had een diep besef van zijn plicht, hij kende zijn moeder door en door en had boven alles zijn rust lief.

Veel zeide hij niet tot Hortense, maar wat hij zeide, hoorde zij oplettend aan en antwoordde er zeer ernstig op:

‘'t Zal niet mijn schuld wezen, oom! als de vrede gestoord wordt. Ik wilde van school af, ik heb mijn zin, ik zal nu ook mijn best doen, uw zin en den zin van Grootmama te doen.’

De ontvangst was zoo als men verwachten kon, zeer koel van Grootmoeders kant; zij monsterde het meisje met het oog der critiek, maar zeide niets.

‘Grootmama, ben ik nog een Hottentot?’ vroeg zij lachend.

‘Ik heb nooit Hottentotten gezien,’ was het bitse antwoord; ‘maar dat weet ik wel, als jij zoo gekleed en gekapt door Grondvoort gaat, dan krijg je alle kwâjongens achter je.’

‘Maar Grootma, hoe kan dat? Ik heb toch niets aan dan een doodeenvoudig grijs jurkje.’

Dat was waar, er viel niets bepaalds op haar toilet, niets op haar uiterlijk te zeggen, en toch was zij bestemd de aandacht te trekken.

‘Ik zal mijn haar morgen kletsnat maken en dan glad naar achter strijken, maar als het droog is dan springt het toch weer uit mekaar.’

‘Als je nu op den koop toe maar geen dolle dingen uithaalt en kalm thuis blijft.’

‘Hoor eens, Grootmama,’ zeide Hortense toen zij na het eten met de oude dame en haar oom aan de theetafel zat, ‘ik geloof dat het goed is, als wij mekaar reeds bij het begin verstaan, want altijd kibbelen en vechten, dat is geen leven.’

‘Nu, dat zou ik denken! Maar 't is niet aan mij om mij te schikken, maar aan jou.’

‘Neen, Grootma! dat is het ook niet,’ antwoordde het meisje bedaard, ‘en dat verlangt niemand van u, ik het allerminst. Ik ben de jongste, ik zal mij schikken! Maar 't is toch beter dat u weet op welke voorwaarden.’

‘Moet jij de voorwaarden stellen?’ barstte de oude vrouw uit.

‘Och, Moeder!’ suste Bernard, ‘laat haar eerst uitspreken en laten wij luisteren.’

‘Waarom moet zij uitspreken? Dat is de omgekeerde wereld. Ik een oude vrouw, met mijn ondervinding, en zij, die pas komt kijken...’

‘Zij heeft gevraagd om te mogen zeggen wat haar op het hart ligt en dus moeten wij eerst weten wat dat is, om dan te kunnen antwoorden.’

Hortense zag haar oom vragend aan, en op een wenk van hem ging zij voort op kalmen, beslisten toon:

‘Ik ben nu thuis. U houdt niet van mij en had me veel liever niet bij u; wat ik zou willen, doet hier niets tot de zaak. Maar ik vind het verstandiger dat wij mekaar niet het leven verbitteren, dat dient tot niets.’

‘Wil jij mij de wetten stellen...’

‘Stil moeder, stil!’ smeekte Bernard, ‘laat haar uitspreken.’

‘En mag ik mijn idee niet zeggen, dat is ongehoord.’

‘Straks, moeder.’

‘Nu dan,’ vervolgde Hortense, ‘als wij mekaar goed verstaan, is het volstrekt niet noodig onaangenaamheden te hebben. Over drie en een half jaar ben ik meerderjarig en dan zal ik het met mij zelf uitmaken, wat ik ga doen. Voorloopig blijf ik onder uw bescherming en zal zorgen dat u zoo tevreden mogelijk over mij zal zijn.’

‘Heel vriendelijk, dat moet ik bekennen; en hoe wil je dat aanleggen? Ik ben er heel nieuwsgierig naar; tot nu toe heb je niets gedaan in je leven dan mij te ergeren.’

‘Och, moeder, zij schijnt van goeden wil te zijn. Laten wij haar dus niet afstooten!’

‘Ja oom, dat ben ik, van goeden wil. En als ik dat ben, behoeft u niet te vreezen voor klachten. Op school heb ik 't er goed afgebracht. Behalve die examen-geschiedenis, heeft u nooit last van mij gehad. Wat ik wil, dat kan ik ook.’

Dat zei ze vol trotschen overmoed, het hoofd in den nek, de lippen half geopend, als iemand die van de geheele wereld bezit wil nemen.

Bernard bewonderde in stilte zijn nichtje.

‘Er zit ras in,’ dacht hij, ‘de Charières zijn van ouden franschen adel, met de revolutie geëmigreerd. Hortense is veel meer dan wij van hun geslacht.’

‘Dus Grootmoeder, laten wij dan overeenkomen hoe wij met mekaar zullen leven. Als u het goedvindt, dan is het oom ook goed.’ En zij knikte hem speelsch glimlachend toe.

‘Hoeveel renten ik precies in het jaar heb weet ik niet, maar oom zei: krap genoeg om mijn kostschoolgeld te betalen. Nu, wat dunkt u er van als ik dat ook hier gaf, met een kleinigheid minder, omdat ik hier niet hoef te leeren, en ik dan dit beetje als mijn kleedgeld in handen kreeg voor mijn toilet en zakgeld?’

Zij zeide dit zoo kort en zakelijk, zoo pittig, dat grootmoeder en oom elkander aankeken.

‘Dat krijg ik dan in handen en daarmede mag ik doen wat ik wil; de rest stort ik in het huishouden, Vindt oom dat goed?’

‘Maar kind,’ riep Bernard uit, terwijl zijn oude wangen eenigszins bloosden, ‘dat is niet noodig, volstrekt niet.’

‘'t Is wel noodig, oom! Ik wil geen genadebrood eten en niemand tot last zijn. Dat is de eenige voorwaarde om in vrede te kunnen leven. Als mijn voogd dus mijn plan goedkeurt....’

‘Natuurlijk,’ kwam Grootmoeders schelle stem er tusschen, ‘'t is billijk dat wij vergoeding krijgen. Het geld groeit ons ook niet op den rug, allesbehalve. De Amerikanen zijn weer gedaald en dus... dus...’

‘U vindt het goed, Grootmoeder, dat ik dit kostgeld betaal.’

‘'t Is bitter weinig. Op school kan het er door, omdat er verscheidene meisjes zijn, en dan gaat het door den band.’

‘'t Is genoeg, moeder, eerder veel te veel,’ sprak Bernard op strengen toon, ‘zij is een kleindochter, het eenig kind en dus ook de erfgenaam van uw oudsten zoon. Al bezat zij niets, dan nog had zij hier rechten.

'Ja, dat moet je haar nog wel aan den neus hangen; de jongejuffrouw is toch al wijs genoeg. Toen ik zoo jong was, had ik van al die dingen niet het minste verstand, toen durfden zulke kinderen niet op gelijken voet staan met oudelui, met hen hun zaken bespreken en hun eigen belangen verdedigen. Daarvoor heeft men ouders of voogden.'

'Fin de siècle, Grootma!'

En Hortense lachte, haar stralende, betooverende lach.

'Over een jaar of twaalf, veertien worden wij kinderen weer heel zoet en - dom. Nu zijn wij wijs en voorbarig, dat komt door de oude eeuw, die maakt ons ook oud.'

En op ernstiger toon:

'Dan ben ik dus uw kostdame! Ik wil u helpen in de huishouding, in de keuken, wat u maar verlangt wil ik doen!'

'Willen, willen, wie spreekt er van willen?'

'Als ik maar tijd over heb om mijn eigen kleeren te maken en mijn lievelings-studies te onderhouden, dan ben ik tevreden.'

'Ja, maar ik niet!'

'Wat wenscht u dan, Grootma?'

'Wel dat je - dat je - doet als andere meisjes.'

'Hoe doen die dan?'

'Kopjes wasschen, lampen schoonmaken...'

'Heel goed, Grootma, dat wil ik gaarne.'

'Kousen stoppen, verstellen, handwerkjes maken, bedaard zitten.'

'Best! Ik ben niet meer die wilde meid van vroeger, dat heb ik alles op school geleerd.'

'Maar moeder, dan heeft u niets meer te wenschen,' zeide Bernard, hoogst tevreden over zijn nichtje en zich zelf bekennend dat, zoo zijn moeder nu niet met haar overweg kon, het haar eigen schuld zou wezen; 'Hortense is gewillig.'

'Met den mond! Ja, maar wij zullen kijken wat er van komt in het vervolg!'

'En nu uw beurt, oom!'

Zij boog zich naar hem en zag hem vertrouwelijk aan.

'Ik ben jong, oompje, en ik weet dat er heel veel heerlijke dingen zijn om van te genieten in deze wereld. Nu geloof ik niet dat er in Grondvoort veel van die dingen zijn, maar van dat weinige zou ik graag profiteeren. Als er dan een concert of liefhebberij-comedietje hier is, gaat u er met mij heen?'

'Maar kind!' zeide Bernard verschrikt, 'ik ga nooit naar die gelegenheden, ik zou er mij niet thuis gevoelen.'

'Nu, dat went wel oom! Ik weet het trouwens ook niet, maar ik ben niets bang dat ik het niet zal leeren. Maar ik wil u niet dwingen; misschien is hier wel de een of andere familie met wie u mij in kennis brengt en die mij wil chaperoneeren.'

'O ja, de burgemeester, de notaris, mevrouw - mevrouw -'

'Van Asten! Bedoel je die? Die is nog kwaad over dat geval, haar zoontje overkomen. Die groet ons nooit meer op straat en de dochter ook niet. 't Spijt me niets, want - want...'

Mevrouw Van Asten was nu weduwe en nog altijd koesterde mevrouw Charière een geheimen angst, dat Bernard weer lust zou voelen den ouden band met haar aan te knoopen.

'Dus u vindt ook dezen wensch billijk van mij, Grootmama? Anders heb ik waarlijk niets meer op het hart, en u?'

‘Dat je ons fatsoenlijk huis niet in opspraak brengt door allerlei geëmancipeerde kunsten.’

‘Och, lieve Grootma, hoe kan u zoo iets van mij denken.’

‘Omdat je zoo heel anders bent dan andere meisjes van mijn kennis.’

‘Ben ik, Grootma? Nu, ik zal de meisjes hier eens goed opnemen en dan zien dat ik mij ook zoo kleed als zij; dan lijken wij allen op elkaar.’

Hortense kon echter met niemand van de Grondvoortsche dames opschieten; dezen vonden haar vreemd en zij noemde hen valsch.

Zij waren allen onbeduidend, dat was waar, maar ontwikkeling behoefde zij toch ook niet te zoeken bij Jans en Mietje van den melkboer. Daar ging zij dikwijls naar toe om mee te praten, en dit ergerde grootmoeder geducht, zulke burgerlijke neigingen bij haar kleindochter.

Maar toen Jans en Mietje, vereerd door de kennismaking, haar eenvoudigheid aflegden en zich allerlei steedsche manieren en steedsche kunsten aanwenden, toen trok Hortense zich ook hier terug, en de boerderij zag haar niet meer.

Grootmoeder had anders weinig op haar aan te merken; zij was bedaard in huis, deed wat haar gezegd werd, gewillig en handig, maar toch vertrouwde de oude vrouw haar niet.

‘Eens, zal je zien, komt de ware aard weer boven,’ zeide zij dikwijls, maar het was haar niet vergund dit te beleven, want op zekeren morgen vond men haar dood in bed.

‘Nu zullen de menschen zeggen dat zij zich dood heeft geërgerd om mij, maar daar heeft zij toch geen gelegenheid toe gehad, niet waar oom?’ vroeg zij Bernard.

‘Neen kind! neen!’ antwoordde hij, ‘je hebt je niets te verwijten. Je hebt haar geen aanleiding gegeven tot ergernis, dat weet ik!’

VI.

Het was zoo stil onder de dennen en zoo koel, daar buiten het bosch brandde de zon over het golvende graan, het witte zand der karrewegen blonk verblindend in den fellen glans, maar hier was schaduw in overvloed.

Over den straatweg, die het bosch doorsneed, kwam een velocipède aangerold, bereden door een jong meisje; hier matigde zij haar snelheid, eindelijk sprong zij er af en keek eens rond of er geen plekje was, waar zij onder de boomen een hangmat kon bevestigen.

Zij liet de velocipède tegen een boom staan en ging

ter zijde van den weg over het mos, maar zij vond niet wat zij zocht en zij ging maar weer op haar voertuig zitten en reed verder; bij een kromming van den weg stiet zij bijna tegen een jongmensch, die van de tegenovergestelde richting kwam.

'Hé, Hortense!'

'Philip!'

Zij hield stil en reikte hem de hand, die hij hartelijk drukte, en ondertusschen zag hij haar aan. Hoe knap was zij geworden, een flinke, mooie vrouw; het blauw beige kleed, expres voor het wielrijden gemaakt, sloot knap om haar gestalte; haar gelaat was door beweging en warmte iets hooger gekleurd en haar dik kroezig haar stond kranig bij het witte

GELIJKTIJDIG VUREN MET TWEE PISTOLEN.

matelotje met schotsch lint.

Zij lachte vroolijk met oogen en mond, alles aan haar straalde van jeugd en levenslust.

Het deed Philip goed, haar aan te zien, want hij voelde zich juist zoo diep ongelukkig, inwendig gebroken en loom; hij had door het bosch gewandeld met gebogen hoofd en hangende schouders, onzeker over zijn toekomst, besluiteloos en gedrukt onder een last, dien hij niet kon afschudden.

'Herkende je mij dadelijk?' vroeg zij.

'Ja, dat wil zeggen....'

'O, je weet, dat ik de brutaliteit heb, op een fiets te rijden; er is geen ander meisje in Grondvoort dat zoo iets ooit zou doen, en nu heb je begrepen, of liever geraden dat ik 't was.'

''t Kan wel zijn, je bent - u is zoo veranderd.'

'U is - wordt je deftig?'
'Ik weet niet, of ik het durf.'
'En je begint met j e ! '
'Onwillekeurig!'
'Nu, eerste gedachten zijn de beste - blijf er dus maar bij! We kennen mekaar al zoo lang!'
Zij lachte met een weinig ter zijde gebogen hoofd, hem onder haar lange wimpers aanziende.
Hij was ook een knap man geworden, lang, slank en nog altijd met den bruinen bos haar over het voorhoofd, die hem reeds als kind zoo aardig stond, maar hij zag er bleek en verdrietig uit; onder zijn groote bruine snor vertrokken zich pijnlijk en moede zijn lippen, de veerkracht was uit zijn gang verdwenen en om zijn oogen lagen zwarte kringen.
'Je ziet er niet florissant uit, Flip!'
'Och, je weet er misschien alles van. Ik ben een ellendeling, voor niets goed dan...'
'Voor afbraak verkocht te worden, hé? Och kom! Dat gaat wel weer over! Hoe is het, durf je met mij praten?'
'Ik met jou durven praten? Als ik je dat vroeg, dan was 't wat anders!'
'Nu, ik bedoel maar of je Ma en Zus het zouden toestaan. Zij hebben mij eens de deur uitgejaagd en....'
'Je wilt er niet meer inkomen.'
'Natuurlijk niet! Daar zou nog wat toe hooren, vóór zij er mij toe kregen den drempel van mevrouw Van Asten over te gaan; maar tegen jou heb ik niets, letterlijk niets!'
'Je weet toch...'
'Nu ja, dat is geen schande! Een ongeluk!'
'Denk je er zoo over?'
'Zou iemand het dan anders opnemen? Ik weet het fijne er niet van, alleen wat ik zoo opgevangen heb. Ik houd hier met niemand omgang sedert grootmoeders

NACHT. Naar P.J.R. Sinibaldi. (Zie blz. 44.)

dood. We zijn zoowat twee zwarte schapen, Flip!'

'Je vriendelijkheid doet me goed, Hortense. Zullen wij wat samen praten? 't Is zoo lang geleden dat wij het niet gedaan hebben.'

'Een eeuw! Het laatst was 't ook zoo in het bosch. Weet je dat nog?'

'Of ik het weet! Die herinnering is ook gebrand in mijn ziel, evenals die anderen.'

Hij hielp haar afstijgen en zij vroeg:

'Vind je het ook gek, dat ik aan wielrijden doe?'

'Wel neen! Waarom zou ik 't gek vinden?'

'Och, de menschen zien mij voor half verloren aan, omdat ik me zoo'n ding heb aangeschaft, maar 't is mijn eenig amusement. Liever had ik een heusch paard, maar nu ik dat niet hebben kan - behelp ik mij met een ijzeren. Dat is veel goedkooper in 't voer en in de belasting.'

'Wat ben je practisch, Hortense!' en een schaduw van een glimlach gleed over zijn gezicht.

'Moet ik dat niet zijn? Bedenk eens, ik ben al huisvrouw!'

Philip dacht even: een wonderlijke huisvrouw, die uren lang van huis is en op haar rijwiel het land doorkruist. Zij scheen zijn gedachten te raden.

'Maar ik ben geen drukke huisvrouw. Santje de meid is een machine; heb ik haar 's morgens opgewonden, dan loopt zij den heelen dag. En oom is bijna altijd van huis of in zijn boeken. En daarbij, ik ga naar geen theevisites, geen koffiepartijtjes, ik krijg geen vriendinnenbezoek, en dat wint veel tijd uit.'

'Ga je alle dagen rijden?'

'Meest altijd! Ik zoek een mooi plekje in het bosch om daar in mijn hangmat te liggen. Ook een ergernis voor de Grondvoortsche dames. Den vorigen zomer ben ik met oom in Kleef geweest en daar hingen zoovele dames in hangmatten aan de boomen; ik vond het heerlijk. Waarom zou ik die hier laten?'

'Je geeft weinig om de menschen!'

Zij knipte met de vingers door de lucht.

'Niet zooveel! Dit is een aardig zitje, vind je niet? Als je het permitteert, ga ik op dezen boomtak zitten en jij nu daar...'

Philip gehoorzaamde; zij maakten het zich zoo prettig mogelijk. Hortense deed haar hoedje af en stak haar weerbarstige haren op.

'En je bent zoo technicus geworden, hoor ik, Flip!' begon zij, met de haarspelden in den mond. 'Je hebt zulke mooie studies gemaakt, vertelt oom.'

'Oom vertelt alleen het goede, naar het schijnt,' antwoordde hij met een bitteren lach.

'Nu ja, je hebt onaangenaamheden gehad...'

Hij boog het hoofd en zeide hortend:

'Weet je - dat ik - ge - zeten heb.'

'Jawel, dat weet ik en dat had je ook verdiend.'

'Dubbel en dwars, maar ik wist niet wat ik deed. - O, Hortense, 't is zoo vreeselijk! Wat zal er nog van mij moeten komen!'

'Je hebt iemand mishandeld, maar hij is toch niet gestorven?'

'Neen, hij is er bovenop gekomen.'

'En wat had hij je gedaan?'

Philip beet zich op de lippen, zijn geheele gelaat verwrong zich, hij vond het bitter die pijnlijke herinneringen op te halen, maar zij drong er op aan, met haar koele, besliste stem.

Hij was bijzonder gevoelig voor indrukken, en bewaarde ze lang, veel te lang in zijn ziel; een kleinigheid was voldoende om herinneringen, die al sedert jaren in slaap gewiegd schenen, weer te doen opleven.

Nu hij daar weer naast Hortense onder de dennenboomen zat, dacht hij aan dien anderen morgen, bijna tien jaar geleden, toen zij hem verklapt had, dat zijn moeder eigenlijk de zijne niet was.

Hij kromp nu haast in elkander door de smart van dat aandenken en door de verplichting, waarin zij hem nu bracht, zijn nieuw leed, zijn nieuwe vernedering bloot te leggen. Maar die heldere, doordringende oogen bleven zoo kalm op hem rusten, zij verwachtten zoo vast antwoord op haar vraag.

‘Ben ik onbescheiden, dan moet je het mij maar zeggen, hoor!’ hernam zij na een poos.

‘Het was na mijn examen; mijn vrienden en ik waren vroolijk bij elkander en wij gingen naar een boerenkermis, daar vlak bij en dansten met de meisjes. Toen werden hun jongens kwaad, één zocht ruzie met mij. Ik hield mij lang goed, maar eindelijk kwam d a t en toen was ik als razend. Ik heb den jongen voor dood laten liggen...’

‘Maar hij is nu toch beter?’

‘Ja, maar zijn eene oog is hij kwijt en je begrijpt wat er toen volgde! Dat proces en die veroordeeling! Ik heb drie maanden gekregen. Zij zeiden dat ik bepaald gratie had kunnen vragen, omdat er zooveel verzachtende omstandigheden waren, en als ik in hooger beroep was gegaan, zou ik stellig vermindering van straf hebben gehad, maar ik wilde niet - ik had behoefte om te boeten.’

Zij begon hartelijk te lachen.

‘En is dat nu alles! Wat neem je dat tragisch op! Je bent opgewonden, m o n t é, je krijgt ruzie met een paar boerenkinkels, je slaat er op, nadat zij begonnen het jelui lastig te maken. In je drift ga je wat te ver! Je wordt er voor gestraft en - v o i l à t o u t!’

Hij zag haar verbaasd aan.

‘Maar moet je daarvoor nu hier zitten kniezen, je van alles terugtrekken, je mooiste, beste jaren verdroomen, terwijl de wereld voor je openstaat?’

‘Ik ben zoo wantrouwend geworden, zoo weinig zeker van mijzelf. Telkens kan mij zoo'n bui overkomen; dit is de eerste keer niet...’

‘Maar de eerste keer, dat ze zulke gevolgen had en je er voor gestraft bent geworden: maar dit had evengoed een ander kunnen overkomen. Door dat tobben en zorgen en niets doen versuft je geheel en al; je moet er je boven verheffen.’

‘Je hebt gemakkelijk praten!’

En hij trok eenige grashalmen uit den grond, terwijl hij aldoor haar blik ontweek.

‘En wat zeggen je Ma en Eveline er van?’

‘O, die zijn engelen van goedheid en liefde voor mij.’

‘Als zij het maar goed aanleggen, die twee!’ mompelde Hortense.

‘Zei je iets?’

‘Neen, ik dacht wel wat! Hoe lang ben je nu thuis?’

‘Sedert ik van daar terug ben? Veertien dagen. Ik schaam mij zoo verschrikkelijk, onder de menschen te komen. Gezeten...’

‘'t Is mij de moeite waard! Ik verzeker je, je bent er juist zoo interessant op geworden, vooral omdat je er heelemaal uitziet als een boeteling, met je hangend hoofd en je flauwe oogen. Wees verzekerd dat als je langs komt, de juffers van den burgemeester en den notaris en den dominee door hun spionnetjes loeren en zeggen: “Daar gaat Philip. Wat trekt hij zich dat aan! 't Is toch een goeie jongen, hij heeft geen kwaad hart maar alleen een warm hoofd,” en, geloof mij, dat vinden de vrouwen juist pikant.’

Hij begon even te lachen en zag haar aan.

‘Jij ook?’

Zij dacht even na en antwoordde eenvoudig:

‘Ja, ik als de rest!’

Hij schudde treurig het hoofd.

‘Ik wou dat het waar was, maar 't is zoo niet, 't is geen fout in mijn karakter, die zou ik misschien kunnen overwinnen, maar een gebrek in mijn gestel - een kwaal, door overerving gekregen - ik weet waar dat naar toe leidt.’

Hortense wierp ongeduldig een dennenappel, dien zij gedachteloos deed rollen, eensklaps van zich weg.

‘Zie je wel, een idée fixe! En dat is het juist wat je ten onder brengt. Wanneer zoo iets je besten vriend was overkomen, wat zou je gezegd hebben? Ja, hij was driftig, ze hebben hem gesard en toen is hij te ver gegaan. Met de jaren, wordt hij wel kalmer.’

‘Neen,’ zuchtte Philip, ‘het is heel iets anders. 't Vorige jaar is mij ook iets dergelijks overkomen. Ik leerde de practijk op een fabriek, er was nog een ander jongmensch. Wij kregen woorden om een kleinigheid, en ik gooide hem de trappen af, dat de arme kerel er dagen lang ziek van was, en als je wist, Hortense, hoe ik ben in zoo'n oogenblik...’

‘Ja, ik heb 't gezien en ik vergeet het nooit.’

‘Dus - heb ik geen gelijk er bang voor te zijn.’

‘Welzeker! Maar die bangheid moet je niet laten suffen en met de handen over elkaar doen zitten, maar je aansporen er tegen te strijden.’

‘Ik kan niet,’ zeide hij en liet zich achterover vallen in het mos, de handen boven zijn hoofd geslagen.

‘Ik kan niet, bah, foei! wat een misselijk gezegde. Is dat nu een man die dat zegt. Je moest je schamen, Flip!’

‘Ach Hortense, je weet niet wat het is, hoe het mij verlamt en neerdrukt!’

‘Gooi het van je af! Zoek werk en verdroom je tijd niet door zoo bij moeder te blijven hangen. Zie je, je Ma en je zus zijn zeer respectabele menschen, iedereen zegt het. Ik kan niet staan in Evelien's schaduw, zij ziet terecht hoog op mij neer. Ja, dat weet je ook wel, zij heeft je natuurlijk een massa zonden van mij verteld.’

Philip ontkende het niet.

‘Zij zijn dol op jou, je bent hun troetelkindje, maar of zij de rechte manier hebben om met je om te gaan, dat geloof ik niet.’

‘Ze zijn toch zoo goed en lief!’

‘O ja, zij behandelen mijnheer als een ziek kindje. 't Is Flipje vóór, Flipje na! Ma brengt hem thee op de kamer, en strijkt hem langs het voorhoofd, 's middags moet hij wat rusten, aan tafel is er altijd een fijn schoteltje en dan krijgt hij in zijn koffie nog een paar extra boonen en als hij naar bed gaat komt Ma of Zus hem toedekken en zij zien hem aan met een paar groote oogen. ‘Och, die arme, lieve jongen! Hij kan het heusch niet helpen; 't is een kwaal en daarvoor hebben zij hem zoo zwaar gestraft!’

Philip begon te lachen, een helderen, gezonden lach, hij richtte zich op en zag haar aan.

‘Hoe weet je dat?’

‘O, dat weet ik. Ik zie het van hier. Niet bij ondervinding, hoor! Want niemand heeft mij ooit verwend of vertroeteld. Ik zou het ook niet kunnen hebben, bah!’

‘Ja, ik voel zelf dat het niet goed met mij gaat, maar ik ben hier nu in een veilige haven en als ik onder menschen kom en er gebeurt weer iets.’

‘Laat het dan niet gebeuren. Je hebt toch een wil?’

‘In zoo'n oogenblik niet.’

‘Praatjes! Als men zich ernstig voorneemt.’

‘O ja, als ik iemand had, die autoriteit over mij oefende zooals op die drilschool waar ik geweest ben.’

‘Nadat je Ma je hier niet meer aan mijn goeien oom Bernard vertrouwde.

‘Dat was het niet! Zij, of liever ik zelf, had behoefte aan een flinke mannenhand en die vond ik daar. Een der meesters heeft een uitstekenden invloed op mij gehad; ik meende zelfs dat ik genezen was; zoo lang kreeg ik geen aanvallen meer.’

‘Zie je wel, dat er toch iets aan te doen is? Die legde het zeker heel anders aan dan moesje en zusjelief.’

‘Foei Hortense, je moet niet met hen spotten. Zij zijn toch zoo goed voor mij.’

‘Dat ontken ik niet! Maar verkeerd goed, dat is nog erger dan slecht. Grootmoeder was niet goed voor mij en toch ben ik dankbaar dat zij zoo tegen mij was en niet zoo flauwzoet. Ik hou meer van lombok[1)] dan van taartjes.’

‘Maar laten wij nu wat over jou spreken! Hoe gaat het je nu?’

‘O best,’ en zij zag hem met haar stralende oogen vol in het gezicht, ‘ik ben zoo dankbaar dat ik mijn eigen zin deed en mij niet suf gestudeerd heb voor mijn examen.’

‘Je hebt zeker een prettig leven bij je oom?’

‘Ja - voorloopig! Want dat begrijp je wel, dat is het leven nog niet. Ten minste ik zou niet willen dat

1) Spaansche peper.

mijn leven zoo voorbijging als nu, zoo kalm, zoo effen, zoo eentonig.'
'Maar je trekt je ook van alles terug?'
'Van de Grondvoortsche pleiziertjes! Och, ik ben met de beste voornemens begonnen mij er voor te interesseeren, maar o, 't is zoo hol, zoo leeg.'
'Ben je nooit uit logeeren geweest?'
'Ik heb in Amsterdam gelogeerd, maar daar beviel 't mij ook niet. Eerst dweepten mijn nichtjes met mij - en toen - toen....'
'Namen de heeren te veel notitie van je en toen was het dwepen uit.'
'Nu vraag ik, hoe weet jij dat?'
'Dat begrijp ik ook zoo, als ik je aankijk.'
Zij glimlachte en ging voort.
''t Is waar, zoo ging het. Die nichtjes van me zijn wel aardig, maar zoo gewoon, en ik schijn iets bijzonders over mij te hebben.'
'Ja, dat dunkt mij. En kwam het niet tot vragen bij die heeren?'
'Ten huwelijk vragen, bedoel je? Ook wel, maar ik heb ze bijtijds geketst...'
'Ben je zoo moeilijk in je keuze?'
'Misschien! En ik kwam t'huis en zeide tegen oom: Nu blijf ik stil bij u, ik ga nergens heen, ik leg u geen corvées meer op, ik zal voor u zorgen zoo goed als Oma het deed, onder voorwaarde...'
'Van wat?'
'Dat u mij een fiets geeft. En dat heeft oom met plezier gedaan en ik geloof dat hij grootmoeder niet betreurt - durf ik niet zeggen - maar heel weinig mist. En ik - doe mijn zin en wacht.'
'Tot de prins je komt halen?'
'Totdat het leven voor mij begint.'
'Denk je dat het je hier zal opzoeken?'
'Ja, dat verwacht ik stellig!'
Zij was opgestaan en wipte gracieus op haar rijwiel. Philip kwam te laat om haar te helpen.
'Wanneer zien wij mekaar weer?'
'Je ziet er nu bepaald veel beter uit dan daar straks. Ik heb je opgeflikkerd!'
'Ja, dat heb je! Ons praatje heeft mij goed gedaan en nu ben ik er zeer, zeer op gesteld je meer te ontmoeten. Waar zal dat zijn?'
'Bij ons aan huis durf je niet komen?'
'Waarom niet?'
'Wel, omdat Ma en Zus er tegen zijn?'
'O, die laten mij vrij! Ik kan gaan waar ik wil. Maar zou je oom het goed vinden?'
'Vindt oom ooit iets niet goed? Hij heeft grootmoeder en haar tyrannie goed gevonden, nu kan hij zich ook in alles schikken.'
'Dus je denkt dat ik welkom zal zijn?'
'Kom maar eens aan tegen theetijd! En houd je flink, hoofd omhoog!'
Zij reed weg, hij keek haar na:
'Wat is zij ontwikkeld! Zoo'n ferme meid.'
En er was meer kracht en levenslust in zijn stap, meer gloed in zijn oogen toen hij het dorp naderde; volgens zijn gewoonte wilde hij het zijpad inslaan, dat door het achterpoortje in zijn moeders tuin uitkwam, maar hij bedacht zich en ging de hoofdstraat door.

‘Zou het waar zijn, bemoeien zich die nesten met mij?’ dacht hij; 't kostte hem moeite er zich tegen in te zetten en met opgeheven hoofd het geheime vuur der oogen achter de gordijntjes te doorstaan, maar die inspanning deed hem goed en gaf kleur aan zijn wangen.

Hij kwam den dokter tegen en groette hem het eerst; deze beantwoordde den groet met bijna overdreven hartelijkheid.

Zoo kwam hij dan door de voorpoort in het tuintje van zijn moeder en schelde aan de huisdeur.

(*Wordt vervolgd.*)

Een bloemen- en vrouwenschilder.

De schilder van deze merkwaardige stukken is ondanks zijn echt Italiaanschen naam - Paul Jean Rafael Sinibaldi - een Parijzenaar van geboorte; in Parijs is hij algemeen bekend, maar daar buiten nog zeer weinig, in elk geval minder dan hij verdient.

Hij leerde in de ateliers van Alfred Stevens en Cabanel en exposeert sedert 1881 geregeld in den salon des Champs Elysées. Zijn keuze bepaalt zich hoofdzakelijk tot het schilderen van vrouwen en bloemen. Maar deze beide zijn werelden op zich zelf en de schilder heeft geen ruimer veld noodig om alle eigenaardigheden van zijn kunst in het licht te kunnen stellen.

Sinibaldi voegt ze bij elkander maar in de meest verschillende houdingen, somtijds is de behandeling realistisch, anders zuiver decoratief; soms is het een artistieke opvatting van Parijsche feiten, dan weer is het fantastisch, symbolisch en allegorisch, maar vrouwen en bloemen zijn bijna altijd het onderwerp.

In ‘Rozen en anjelieren,’ een van zijn eerste werken, laat hij ons een dame uit de groote Fransche wereld zien - een slanke brunette in een rose baltoilet met lange, tot de ellebogen reikende handschoenen, rechtopstaande in een prieel van bloemen in een houding waarvan de bevallige rust de gedistingueerde dame verraadt.

‘Veldbloemen’ geeft ons een meer landelijk type in de open lucht, onder een bloeienden vruchtboom geschilderd; en een weinig in denzelfden geest is de behandeling van ‘Witte seringen en appelbloesems,’ een meisje staande in het frissche lentezonlicht onder een appelboom, wit linnengoed drogend, dat in de bries heen en weer slingert - hetgeen hem gelegenheid geeft het wit flink te behandelen - terwijl een neervliegende zwerm musschen zwarte tinten werpt op het lichte kleed van het meisje, en beweging brengt in het schilderij. ‘Camelia's en Azalea's’ is weer een broeikas-compositie - een dame, zittend tusschen palmen, azalea's en tropische planten, gekleed in een kleurige huisjapon met een jongetje in een matrozenpakje, op de witte huid van een ijsbeer aan haar voeten liggend.

LENTE. Naar P.J.R. Sinibaldi. (Zie blz. 44.)

‘Op het veld,’ brengt ons terug naar het groene gras en het open veld en vertoont ons een eenvoudig klein meisje, in volle lengte op het gras uitgestrekt, een open parasol naast haar, die tot de levendigheid der kleuren moet bijdragen.

Onder de vroegere werken des schilders moeten wij nog vermelden ‘Het Defilé’ en ‘De Dochter van Lesbos.’ Het vorige jaar stelde hij zich tevreden met een eenvoudig doek, ‘Aurora,’ naar het Salon te zenden, maar nu in Mei zond hij er twee, ‘De heilige misteltak’ en een karakteristiek mansportret. Het eerste stelt een dochter der Druiden voor in kleederen van vlekkeloos wit, meer of minder klassiek in haar wijde, heerlijk neervallende plooien. In haar armen draagt zij een bos van de heilige misteltakken en in de andere hand een gouden sikkel, waarmede zij de gewijde woekerplant van de donkere boomen op den achtergrond heeft afgesneden. Het werd voor een der beste schilderijen van het jaar gehouden.

Allerlei eerbewijzingen vielen, natuurlijk volgens de gewone Fransche manier, den heer Sinibaldi ten deel. In 1866 kreeg hij de Mention Honorable van het Salon en twee jaren later won hij de reisbeurs. Op de wereldtentoonstelling van '86 schonk men hem de bronzen medaille en werd hij lid van de Vereeniging der Fransche artisten. Onder zijn beroemdste werken uit het salon, kunnen wij nog aanhalen ‘Een huwelijk,’ Een dochter der Radjah's,’ In 1891, een aandoenlijke, ‘Manon Lescaut,’ enz.

De twee werken, die wij hierbij afbeelden, zijn bijzonder kenschetsend voor zijn talent. De rivier, stroomend langs het oude Fransche dorp, met de leien daken en de spichtige populieren in ‘Lente,’ vormen een meer bepaalden achtergrond dan Sinnibaldi gewoonlijk voor zijn figuren gebruikt, maar in het halfknielende meisje dat de bloemen plukt, die over de weide gestrooid schijnen, zien wij het genot afgebeeld, dat de schilder schept in het afbeelden van bloemen en van den vroolijken overvloed der natuur.

‘Nacht’ vertoont ons den kunstenaar in een meer poëtische en idealistische stemming, maar zelfs in den nacht moet hij bloemen hebben. Een zwarte kat, uitstekend geschilderd, omringt den hals van het meisje met de droevige, peinzende oogen, die droomend het land doortrekt, terwijl zij de papavers van den slaap laat vallen overal waar zij gaat. De draperieën zijn met volmaakte kunst uitgevoerd, niet alleen in de teere bevalligheid hunner plooien, maar ook wat hun weefsel en tint betreft; het doorschijnende en half doorschijnende gaas is op bewonderenswaardige wijze weergegeven.

Een kostbaar tooisel.

Tot de meest kostbare lijfsieraden behooren ongetwijfeld de edelgesteenten.

Edelgesteenten noemt men die mineralen of delfstoffen, welke zich doen kennen aan eene bijzondere hardheid, fraaie kleuren, glans en doorzichtigheid. Men onderscheidt ze in edele en halfëdele. Edel zijn: diamant, smaragd, saffier, robijn, amethist, toermalijn, opaal, granaat, topaas, hyacinth, chrysolith en beril. Halfëdel heet men de minder doorschijnende, maar toch ook glanzige en schoon gekleurde steenen, als: agaat, sardonix, jaspis, turkoois, onyx, barnsteen enz. Vele dezer steenen komen voor in verschillende tinten. Zoo, b.v. het beril in groen, geel en blauw; het turkoois in groen en blauw; het granaat in rood en geel. Andere worden alleen kleurloos of in eene enkele kleur gevonden. In alle werelddeelen treft men

edelgesteenten aan. Zij bestaan uit onderscheidene aardsoorten. De waarde is zeer uiteenloopend en hangt af van grootte en schoonheid. Het duurst en kostbaarst is het diamant. Reeds in oude tijden was dit gesteente bekend. De Grieken noemden het *Adamas*, een woord dat is afgeleid van *damas*, 'bedwingen', en zooveel zegt als 'onbedwingbaar', met het oog op de buitengewone hardheid der stof. Onder dezelfde benaming vinden wij het ook bij Romeinsche schrijvers uit de eerste eeuw vóór en de eerste eeuw van onze jaartelling, met name bij Virgilius, Ovidius en Plinius, vermeld. Het schijnt echter dat er destijds weinig waarde aan werd gehecht.

Het diamant heeft een sterk lichtbrekend vermogen. Na de in later tijd ontdekte boriumkristallen overtreft het in hardheid alle andere lichamen. Het bestaat uit enkel koolstof en kan in een sterken vuurgloed worden verbrand. Behalve de kleurlooze, vindt men grijze, bruine, groene en gele, ook wel (ofschoon zeldzamer) blauwe, roode, oranje en zwarte diamanten. Zij komen voor in rivierzand, grind, steengruis enz. Vroeger leverden Ethiopië, Arabië en ook enkele oorden van Europa diamanten op. Thans worden zij meerendeels gevonden in en bij Britsch-Indië, op Sumatra en Borneo, in Brazilië en de gewesten aan de Vaal- en Oranjerivier, in Afrika. In den omtrek der Vaalrivier werden sedert 1867 tal van diamanten verzameld, die op den kalksteenachtigen bodem verstrooid lagen. Daaronder was er één ter grootte van eene okkernoot, waaraan men den naam van de *Ster van Zuid-Afrika* gegeven en eene waarde heeft toegekend van 3 tot 4 ton gouds. Een andere, nog grooter dan deze, is zelfs op niet minder dan anderhalf millioen gulden geschat. Kleinere brachten 4 tot 6 duizend gulden op.

In Brazilië ontdekte men rijke groeven of diamantvelden in 1728. Men berekent dat dáár, sedert de ontdekking, gedurende een tijdsverloop van honderd jaren minstens 6½ millioen karaat, dat is ongeveer 1300 kilogram diamanten gevonden werden.

Het zoeken geschiedt in Brazilië, voor rekening en onder gestreng toezicht der Regeering, door negerslaven. In loodsen, die in bekende diamantstreken worden opgeslagen, verzamelen zij gedeelten gronds uit de drooggelegde rivierbeddingen, wasschen die aarde uit, totdat slechts steengruis overblijft, en onderzoeken die stof nauwkeurig. Duizenden negers houden zich met dit werk op verschillende plaatsen bezig. Die een diamant vindt klapt in de handen. Dan neemt een beambte den steen over, weegt hem en teekent de vondst aan.

Al het gevondene wordt in kisten gesloten en in schatkamers bewaard, totdat de geheele voorraad onder militair geleide naar de hoofdstad wordt vervoerd, van waar de steenen naar alle oorden der wereld in den handel worden gebracht. Bij Tejuco werd in 1791 in de rivier Abacti een diamant gevonden, die 138½ karaat woog en millioenen waarde had.

In den aanvang werden de diamanten tot tooisel gebruikt in den staat, waarin zij zich in de natuur voordoen, maar omstreeks ten jare 1450 vond een jeugdig inwoner van Brugge, zekere Bodewijk Berghen of van Berken, de kunst uit om ze te kloven en te slijpen. Door deze bewerking, waarop men zich vooral in Amsterdam en wel onder de Israëlieten bijzonder verstaat, worden de steenen wel kleiner, doch winnen daarentegen aanmerkelijk in schoonheid.

Het gewicht der edelgesteenten wordt aangegeven bij karaten, 49/10 karaat staat omtrent gelijk aan 1 gram.

Zeer groote diamanten werden doorgaans tegen hooge prijzen aangekocht ter versiering van diademen en vorstenkronen. Vele daarvan zijn onder eigenaardige namen bekend geworden. Zóó, b.v. de *Hertog van Toscane*, de *Orloff van Rusland*, de *Pitt*, de *Koh-ïnoor* enz. De laatste, die aan de kroon van Engeland behoort, heeft eene waarde van meer dan 3 millioen gulden. Een zware diamant, in de vorige eeuw in het bezit van de Russische keizerin Catharina II, werd, volgens de berichten, betaald met ruim een millioen gulden. Deze moet den Koh-ïnoor in waarde nog verre hebben overtroffen.

Kleine, domme Han.
Door M. Herbert.

Hij was het zevende kind en werd met een zeer kalme, getemperde vreugde ontvangen, zooals natuurlijk is.

Men kon ook niet veel tijd aan hem verliezen. De burgemeestersvrouw was zeer druk - de verstelmand, de inmaakbussen en de vele visites - men is toch wel iets aan zijn stand in de maatschappij verplicht.

Maar de burgemeester wreef zich trotsch de handen. Zeven flinke zonen!

En allen zoo vlug! Ten minste de eerste zes. Ware modeljongens! Alsof zij geboren waren om latijn te leeren - alsof wiskunde een kinderspel was. Zitten blijven in de klas? Dat was een nog ongehoord geval in deze door God gezegende familie.

De vader was buitengewoon trotsch op zooveel licht, dat van hem was uitgegaan.

Alleen de kleinste beloofde niet veel. Hij leerde laat loopen en laat spreken en bracht het twee jaar lang niet verder dan tot ‘Mama’ en ‘lief, zoet Maatje’; in dien tijd hadden de anderen reeds vele ‘wonderwoorden’ gezegd.

Han alleen deed het op zijn gemak; hij vertoonde geen enkele eigenschap, die ook maar het allergeringste voor de toekomst kon doen verwachten, behalve een kinderlijke, hartstochtelijke liefde voor zijn moeder. Hij bezat een eng, klein hartje, en toen hij wat beter leerde spreken was zijn onophoudelijk verzoek: ‘Zend allemaal weg - Papa en Frans en Frits, opdat wij saampjes alleen zijn, Maatje.’

Maar deze wensch werd niet dikwijls vervuld. Hij was gelukkig, als hij maar met haar samen mocht zijn; - een oogenblik alleen op haar schoot zich zoo heerlijk in

haar zachte, warme armen te koesteren, dat was voor hem het kort begrip van alle aardsch genot.

Moeder had haar armen, kleinen, dommen Han ook zeer lief - de meeste vrouwen hebben haar kleine kinderen zeer lief - maar zij had zoo weinig tijd.

Ja, Han was een dom kereltje; de andere zes jongens konden reeds tot honderd tellen toen zij vier jaar oud waren, en hij zei nog maar gedurig:

'Een, twee, drie, zeven, acht, negen!'

Dat gaf den vader zorg - nu wel geen ernstige, rimpels gravende zorg -, maar hij zeide toch bij gelegenheid:

'Een domme jongen is een kruis en een ellende! Ik ben bang dat Han er een wordt.'

Nu stond deze kleine, onschuldige domheid zijn zacht, bleek gezichtje nog goed. Hij had zulke wonderschoone, lange blonde haren - maar zelfs die vonden geen genade bij den vader.

'Knip den jongen de haren af!' zeide hij tot zijn vrouw, 'hij ziet er uit als een meisje.'

Maar de moeder zag graag de mooie lokken, en zoo bleven zij op Han's schedel.

En soms, als zij tijd had, overlaadde zij het kind met liefkoozingen en vleiende naampjes, want hij was zacht en aanhalig en drukte zijn armpjes met een hartelijkheid om haar hals zooals geen der slimme jongens ooit had gedaan.

Hij leek ook veel op zijn moeder. Datzelfde zachte, goedige, door en door eenvoudige gezicht, de eenigszins onbeduidende trekken, die verrieden dat zijn horizon eng zou blijven als de kring der gewoonten waarin de bewoners van hun stadje opgesloten waren - en toch in één ding leek Han niet op zijn moeder!

Het voorhoofd en de oogen had hij niet van haar - ook niet van den vader; men wist niet, van wien hij ze had, de natuur had hem iets eigenaardigs gegeven.

Reeds toen hij nog op den arm werd gedragen, had hij altijd met een droomerige uitdrukking in de verte gekeken. Dan placht de burgemeestersvrouw te klagen:

'Och vader! zie toch eens hoe dat kind over alles heen kijkt! Dien brengen wij niet groot. Je zult nog eens aan mij denken!'

Intusschen had het tot nu toe niet veel moeite gekost, hem groot te brengen.

Totdat hij vijf jaar was, speelde hij het liefst in zijn eentje in het kleine, door hooge, met klimop begroeide muren omringd, van de wereld afgesloten tuintje zijner moeder - tusschen koolstronken en kamperfoelie, groen aspergeloof, zonnebloemen en erwten.

Daar bloeide voor hem zijn eigen, klein, toereikend geluk, zijn domheid bezorgde hem daar geen verdriet; niemand lette er op hem, hij paste op de konijntjes van zijn broers en op de kleine, vroolijke nakomelingen der oude, knorrige huiskat; hij maakte zachte bedjes voor zijn dieren en deed onophoudelijk pogingen om den musschen zout op de staarten te strooien; want Han was van een bewonderenswaardige, onmoderne geloofsvastheid.

Hij begroef doode kanarievogels en bouwde paardenstallen voor bruine kastanjes - dikwijls zat hij ook heel rustig in een hoek van den tuin en zag toe hoe de zon in de bladeren van den ouden noteboom speelde.

Als iemand hem vroeg:

'Wel Han, waarom ben je niet daar buiten bij de andere jongens op straat?' dan antwoordde hij:

'Ik speel liever hier binnen, omdat er geen honden en paarden binnenkomen.' -

Een antwoord, dat hem de reputatie van matelooze lafheid terecht bezorgde.

'Maar dat luilakkenleven kan niet eeuwig duren,' sprak de burgemeester, die dikwijls genoeg in den gemeenteraad moest hooren, waarheen de arbeidschuwheid iemand voert - en zoo werd Han reeds op zijn vijfde jaar naar school gezonden, opdat hij daar heel spoedig van zijn domheid zou worden genezen.

Ook had de ooievaar weer opnieuw de vleugels uitgeslagen om no. 8 in de burgemeesterswieg te leggen, en: 'Dan is 't goed, als de jongen uit den weg komt,' zei de vader.

'Hij staat mij niets in den weg,' meende de moeder en streelde het kleine, angstige gezichtje, dat zich vast tegen haar knie drukte; 'hij is toch eigenlijk nog zoo jong.'

Maar in het diepst van haar hart was zij blijde het al te aanhalige ventje voor eenige uren goed bezorgd te weten.

Hij werd dus werkelijk naar school gebracht tusschen een groot aantal wilde, schreeuwende jongens, wien zijn schuw, dom gezichtje erg belachelijk voorkwam. Hij was reeds lang bevreesd geweest voor deze levensverandering - maar hij had zich toch de school niet zoo vreeselijk voorgesteld als hij die nu vond.

De groote, leege, witgekalkte zaal, de leelijke banken, het zwarte bord, de spons, het spaansch rietje, dat alles boezemde hem een naamloozen, duisteren angst in.

Dat rietje vooral scheen hem de roede van Sinterklaas in persoon toe - want het valt niet te ontkennen, Han wist volstrekt niet wat die ernstige woorden vlijt en plichtsvervulling met hem te maken hadden.

Hij was lui: hij was gewoon in gezelschap van de oude huiskat tegen den muur te liggen en zich door de zon te laten beschijnen, alleen met dit onderscheid, dat de kat nu en dan eens spon, terwijl Han de oogen openzette en het blauwe firmament aanstaarde - alsof daar iets bijzonders was vandaan te halen.

'Dat sterrenkijken zal je wel afgeleerd worden,' zeiden de alwetende broeders en maakten daarbij niet te miskennen bewegingen met de hand.

Huilend en wantrouwend betrad dus Han de planken van het wereldtooneel door de school voorgesteld, en zijn wantrouwen bleek volkomen gerechtvaardigd.

Het behaagde Han namelijk, met berispelijke volharding over het hoofd van den veelgeplaagden meester te kijken en met zijn oog het stukje blauw te verslinden, dat men door het venster kon onderscheiden, en zich geen jota te bekommeren om het alpha en omega van menschelijk weten, en dientengevolge ontving hij van meester de eene straf na de andere.

Zijn reputatie ten opzichte zijner geestelijke gaven werd in de familie steeds slechter, en op straat vervolgden hem zijn toekomstige medeburgers met allerlei scheldnamen en spotliedjes,

Als Han des nachts van de hel droomde, dan zag hij die plaats van verschrikking steeds in den vorm van de school, en de hemel scheen hem toe op niets anders te gelijken dan op de koolstronken en bessenstruiken van moeders moestuin.

Op zekeren dag ontstond in Han's hoofdje het denkbeeld:

'Als ik nu eens heel ver wegliep - zoo ver dat men mij niet kon vinden, dan behoefde ik toch niet meer naar school te gaan.' -

Dit denkbeeld groeide aan en nam bij den dag in omvang toe. De kleine Han sloop heel vroeg in den morgen het achterdeurtje uit van den moestuin en liep door de niets vermoedende, nog halfslapende straten zijner vaderstad, en toen tot aan de laan met de groote populieren, en dan tot het bosch en verder den grooten weg af, en 't scheen hem toe dat het sarrend geschreeuw der jongens hem vervolgde, of hij meende weer dat het rietje van den schoolmeester beenen had gekregen en hem voortdurend vervolgde - dan scheen hij vleugels aan de voeten te krijgen en snelde hij voort als een op hol geraakt veulen. Hij ontmoette slechts enkele, hem stompzinnig aankijkende boerinnen, die met eieren en boter beladen naar de markt gingen en de aanstaande winsten in haar hoofd op en neer deden dansen. Geen enkele kende den kleinen, blonden, in den moestuin opgegroeiden jongen.

'Ik loop tot het einde der wereld,' dacht Han. 'Daar zal de hemel wel zijn. Daar kruip ik achter een bessenstruik en wacht tot mijn moeder er ook komt; dan zijn wij weer bij mekaar.'

Diep in zijn klein hartje ontstond reeds heimwee naar den boezelaar zijner moeder en naar haar lieve, zachte stem, waarmede zij hem placht te vragen:

'Wel, mijn kleine vent, wil je nog wat brood en een kopje melk?'

Ach! wat was die wereld toch verschrikkelijk groot; en achter de populieren, waar Han meende dat haar einde was, begon zij eigenlijk weer van voren af aan.

Daar ontmoette Han een metselaarsknecht met een reusachtigen gelen hond, wien de leelijke, roode tong ver uit den muil hing.

Han kroop achter een boom en begon bitter te schreien:

'Moeder, moeder!' riep hij.

De hond blafte en de metselaarsknecht barstte in een luid gelach uit.
‘Wacht, dadelijk zal hij je opeten,’ zeide hij.
Han's hartje stond van angst bijna stil. Hij drukte zijn blond kopje vast tegen den stam van den boom en schreeuwde opnieuw met verstikte stem:
‘Moeder!’
Toen lachte de jongen weer, floot zijn hond en ging verder. Nu had Han's verlangen naar moeder zijn toppunt bereikt.
‘Lieve Mama,’ zeide hij bij zichzelf, ‘kom toch hierheen. Ik zal nooit weer wegloopen. Lieve, zoete Maatje, kom toch bij uw Han!’
Zijn arm kopje brandde, hij strekte zijn armen uit, als kon hij daarmede zijn moeder tot zich trekken, maar rondom hem niets dan de straatweg - rechts en links vlakke weiden en velden. De krekels tjilpten luid in de diepe stilte, en Han meende dat het brullende leeuwen waren, die hem wilden opeten.
Hij werd vreeselijk bang in deze eenzaamheid en begon te bidden:
‘Lieve Heer! zend toch Mama - lieve Heer, U kan immers alles - kan U mama niet laten komen? Maar als het U belieft, niet Papa, die zou mij erg slaan omdat ik uit de school ben weggeloopen.’
In de verte hoorde hij het twaalf uur slaan; nu was zeker de school uit en zou de meester komen met een dikken stok.
Ontzet liep de kleine jongen voort, als zat meester hem reeds op de hielen.
Eensklaps bleef hij verbaasd staan; vóór hem lag een wonderbaar mooie, doorschijnende spiegel, geheel in het groen.
Het was een groote vijver, maar Han had nog nooit een groot water gezien en wist niet wat het was.
Hij stond in stomme bewondering; toen hief hij de oogen op en slaakte een luiden, schellen vreugdekreet. Daar aan den overkant wandelde een vrouw op en neer in het groen en sneed rozen af. Zij droeg een witten stroohoed, juist zooals moeder in den tuin gewoonlijk droeg.
De kleine raakte buiten zichzelf van verrukking.
‘Moeder, lief, zoet moedertje!’ riep hij over het water heen. ‘Moeder, ik kom!’
Met uitgespreide armpjes liep hij den vijver in.

Zij brachten hem op een baar bij zijn moeder tehuis.
Hij was dood!
Zijn lange, gouden lokken hingen over zijn arm, bleek gezichtje. Die kleine, domme Han!
Nu treurden er velen om hem en zijn moeder scheen het toe of zij nooit een liever kind had gehad, zeker geen dat haar meer liefhad.

De wester-afdeeling van Borneo.
De hoofdplaats Pontijanak.
Door La Chapelle.
Met afbeeldingen naar photo's van den schrijver.

Omtrent het tijdstip waarop Borneo het eerst door Europeanen werd bezocht, heerscht eenige onzekerheid. Door sommigen wordt

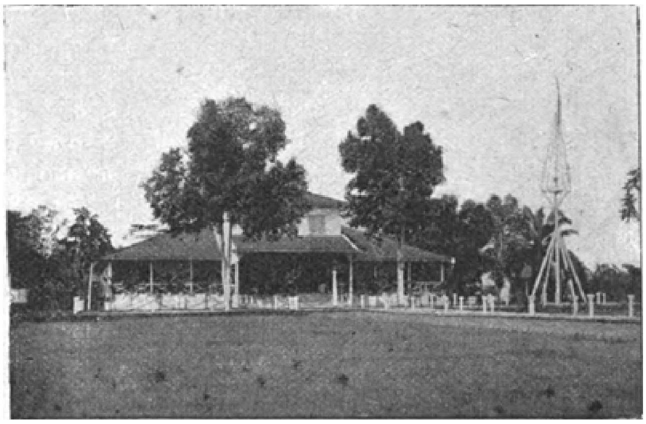
Residents-woning.

aan den Portugees Lorenzo de Gomez de eer toegekend dit eiland het eerst in het jaar 1518, op eene reis met het schip Sint Sebastiaan naar China te hebben aangedaan; doch volgens de Barros werd Borneo eerst in 1526 ontdekt, en wel door den Portugees Don Jorge de Menezes op eene reis naar de Molukken. Volgens Pigafetta's verhaal der reis om de wereld van Magellaan werd Borneo reeds in 1521 door de vloot van den beroemden, in Spaanschen dienst staanden zeevoogd, doch eerst na het noodlottig uiteinde des admiraals, aangedaan. Hoe het zij, de kennis dezer eerste bezoekers van Borneo bepaalde zich tot het koninkrijk Boerni of Broeni, aan de Noordkust des eilands.

Omstreeks het einde van 1600 deed de Nederlandsche vlootvoogd Olivier van Noord, Broeni aan en in 1604 vertoonde zich van Woemrijk op de nog schaars bekende Westkust. De Nederlanders richtten in 1608 eene faktorij op te Soekadana, en een jaar later sloot Bloemaert een contract met den sultan van Sambas. Later verwierf zich de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie meer en meer een overwegend gezag op de Westkust en zelfs de pogingen der Engelschen, om te Soekadana vasten voet te verkrijgen, wist hij te verijdelen.

De stichting van het rijk van Pontijanak.

De Arabieren bezochten reeds in de IXe eeuw onzer jaartelling Indië en China; zij deden op hunne tochten ook de eilanden van den Archipel aan. Geloofsijver paarde zich aan winzucht om talrijke Arabieren naar deze afgelegen gewesten te drijven. Sumatra, Java, Borneo werden door de apostelen van den Islam overstroomd, die door de kracht der overreding of van het zwaard duizenden tot de belijdenis noopten: ‘er is geen God dan Allah en Mohammed is zijn Profeet’.

De meesten zijn arm bij het verlaten van hun geboortegrond, en moeten bij hunne komst door de nimmer falende hulp hunner landgenooten ondersteund worden; maar door spaarzaamheid en overleg, vaak gepaard met oplichterijen, verwerven zij zich niet zelden een aanzienlijk vermogen. Groot is de eerbied, dien de inboorlingen der eilanden dezen vreemdelingen toedragen, die hen in de kennis van de heilige taal des Korans en van de wetten

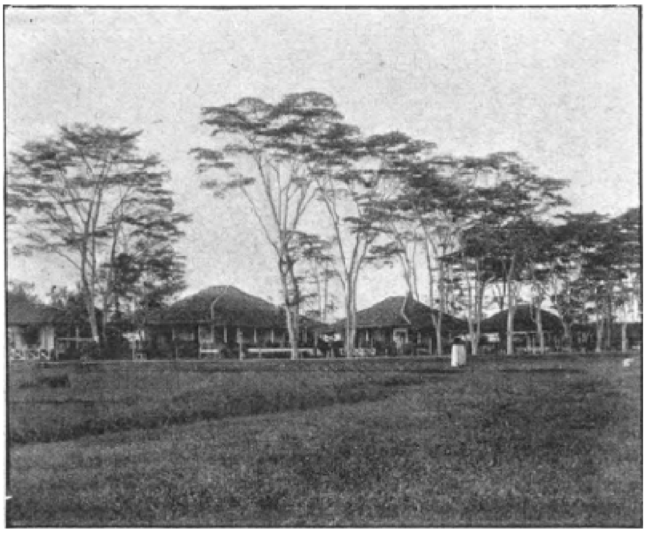

Officiers-woningen.

en voorschriften van den Profeet, zoowel als in geestkracht en schranderheid verre overtreffen. Den voornaamsten Maleier en Javaan is het eene eer de hand van den geringsten Arabier te kussen. Thans is het aanzien der Arabieren waarschijnlijk nergers grooter dan op Borneo's Westkust, waar te Pontijanak een Arabisch geslacht op den troon zit. Deze Arabische fortuinzoekers wisten dikwijls de hoogste posten machtig te worden, sloten huwelijken met dochters uit de regeerende familiën en drongen soms de vorsten, die hen met hun vertrouwen vereerden, van den troon of stelden zich aan het hoofd eener volkplanting, waardoor zij de stichters werden eener nieuwe dynastie.

Het merkwaardigste voorbeeld der verheffing van eene Arabische familie, dat de geschiedenis van den Archipel weet aan te wijzen, is waarschijnlijk: de stichting van het rijk van Pontijanak[1]. Omstreeks het jaar 1735 kwam een Arabisch fortuinzoeker, Sjerief Hoesein ibn Ahmed-el-Kadri genaamd, zich te Matan nederzetten. Hij verwekte er door zijn voorbeeld van vroomheid en zijne leer, die op eene stipte nakoming der voorschriften van de godsdienst aandrong, veel opzien en kwam allengs in reuk van

1) Volgens Prof. Veth.

heiligheid. De sultan overlaadde hem met gunstbewijzen en schonk hem onder anderen eene schoone Dajaksche slavin.

Spoedig echter veranderde zijne gezindheid en de Sjerief die voor zijne veiligheid begon te vreezen zond eene uitnoodiging aan den vorst van Mampawa om hem te laten afhalen. Deze voldeed ten spoedigste aan zijn verzoek en benoemde den Arabier tot zijn rijksbestuurder. Hier schonk hem de bovengemelde Dajaksche vrouw in 1742 een zoon, die den naam van Abdoe'r-rahman ontving.

Sjerief Abdoe'r-rahman gaf reeds vroeg blijken van schranderheid, ondernemingsgeest die aan vermetelheid grensde en groote eerzucht. Toen hij den mannelijken leeftijd had bereikt, verwierf zijn vader voor hem eene dochter van den vorst van Mampawa. Doch dit was voor zijn eerzucht niet genoeg. Hij beproefde nu eerst zich een aanhang te Mampawa te vormen, doch toen dit niet gelukte ging hij zijn fortuin ter zee beproeven. De kaapvaart bracht hem een aardig fortuin op en na te vergeefs opnieuw getracht te hebben zich een aanhang te Mampawa te verwerven besloot hij naar het voorbeeld van zoovele Maleische hoofden, met zijne volgelingen het aanleggen eener volkplanting te beproeven. Hij voer met 15 vaartuigen de Kapoeas rivier op en koos tot de plaats zijner vestiging het punt harer vereeniging met de rivier van Landak. Vóór de landtong, door de vereeniging der rivieren gevormd, lag toenmaals een eilandje, sedert met den vasten wal vereenigd, dat nimmer misschien door een mensch betreden, maar als de verblijfplaats van afgrijselijke spoken berucht was. Hier besloot Abdoe'r-rahman het werk der ontginning aan te vangen. Ofschoon zijne volgelingen, vooraf door hem geraadpleegd, zich geheel aan zijn oordeel onderwierpen, had hij echter moeite hunne bijgeloovige vrees te overwinnen; hij liet zijne prauwen rondom het eiland scharen en het een paar uren lang beschieten, om de pontijanakken, zoo noemde men de spoken, die hunnen naam aan deze plaats gegeven hebben - te verjagen, en sprong daarop het eerst met pârang (hakmes) in de hand aan wal. Zijne onderhoorigen volgden hem en in korten tijd was een ruime plek schoon gekapt, waar nog in den avond van dienzelfden dag, 7 Januari 1772, een aantal kleine bamboezen pondonks of loodsen werden opgericht, om voorloopig tot woonplaatsen te verstrekken. Vervolgens bouwde hij hier de moskee, die het middelpunt der nieuwe negri (stad) werd, terwijl zijne volgelingen langs de rivieroevers huizen en kampongs aanlegden. Dit was de oorsprong van Pontijanak. Omstreeks 1779 werd op de plaats waar thans het huis van den resident staat, door de Hollanders een fort opgericht. Het tegenwoordige ‘Fort du Bus’ is van lateren datum.

Het tegenwoordige Pontijanak.

Wanneer men op het houten plankier van den ‘Boom’ (tolkantoor) te Pontijanak aan wal stapt, dan vallen al dadelijk de nette houten woningen aan den rivierkant in 't oog,

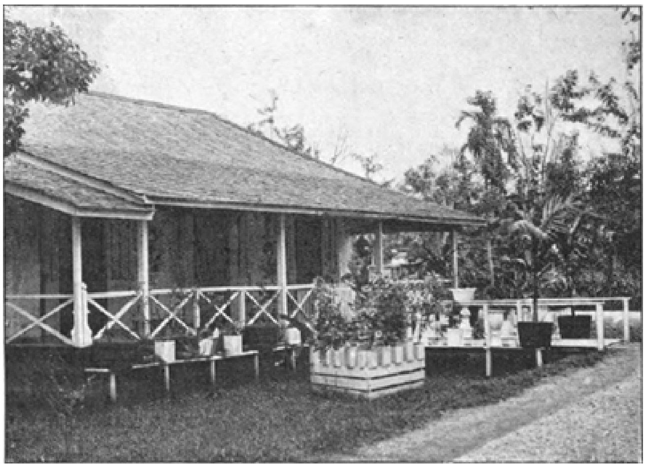

Voorgalerij particulieren-woning.

met hun sierlijk aangelegde tuintjes.

Langs de rivier vindt men een goed onderhouden, met grint verharden, smallen weg, waar behalve een viertal particuliere huizen, de twee zeer ruime gouvernementswoningen voor de Civiele en Militaire autoriteiten zijn gelegen. Verder loopt deze weg langs een goed aangelegden tuin, waarin zich een muziektempel bevindt. Des Zondags 's middags van 5-6 uur speelt de bataljons-muziek in dezen tuin en luistert de fine fleur der plaats naar de wel eens weinig muzikale

Mandor-naald.

muziek. Maar het vroolijkt de menschen toch op, al hebben nu ook alle instrumenten niet eenzelfde diapason.

De overige wegen zijn nog iets smaller dan die langs de rivier, die ook goed onderhouden is en verder vindt men er slooten parits, zooals men ze hier noemt - tot in 't oneindige. Het meest typische van de geheele plaats zijn wel al de bruggetjes. Behalve de reeds genoemde woningen langs de rivier, kan men toch geen huis binnengaan of men passeert eerst een bruggetje, dat òf over de parit voert òf noodzakelijk is, omdat het erf der woning lager ligt dan de vloed waterstand der rivier.

En dit is nu juist de keerzijde van het nette plaatsje, want bij vloed loopen nagenoeg alle erven onder water.

Indien men van Pontijanak een goeden indruk wil behouden, moet men het echter ook vooral niet bij den allerlaagsten waterstand bekijken, want dan ziet men werkelijk meer modder dan vasten grond en dat slijk is uit den aard der zaak niet altijd even streelend voor het reukorgaan.

Nog vindt men aan de rivierzijde, tusschen het begin der Chineesche wijk en 't fort gelegen, een gedenknaald, opgetrokken van cementsteen, waarin op een marmeren plaat vermeld staan de namen der gesneuvelden bij de Mandorsche onlusten in 1884.

Alle huizen zijn op palen en uit den grond gebouwd. Dwarshouten beletten deze palen van het aardrijk te verdwijnen.

Het Europeesch gedeelte van het stadje, dat wat zijne waterigheid betreft, eenig is, bestaat uit: een eenvoudige versterking tegen een inlandschen vijand met ruime gebouwen er in; een hoogst doelmatig troepenkampement daarbuiten; een goed ingericht hospitaal; een net officierskampement, waarvan helaas enkele woningen, voor een tropisch klimaat, wel wat al te bekrompen zijn; een klein en tevens verbazend tochtig societeitsgebouw op de rivier; een ijsfabriekje en nog eenige zeer eenvoudige gouvernementsgebouwen.

De Chineesche wijk neemt een aanvang op weinige schreden van de societeit en bestaat uit een zeer langen, goed onderhouden weg, met aan weerszijden een aaneengesloten rij kleine toko's (winkels); in een doorloopende voorgalerij hebben de winkeliers bovendien een deel hunner waren uitgestald.

Van de hoofdstraat voeren verder tal van dwarsstegen, alle met plankieren van ijzerhout, naar een onnoemelijk aantal gangetjes met de gebruikelijke parits en bruggetjes.

In één woord, een echt Chineesch labyrinth.

De drukte en bedrijvigheid, die in dit gedeelte van Pontijanak heerscht, vormt een groot contrast met de

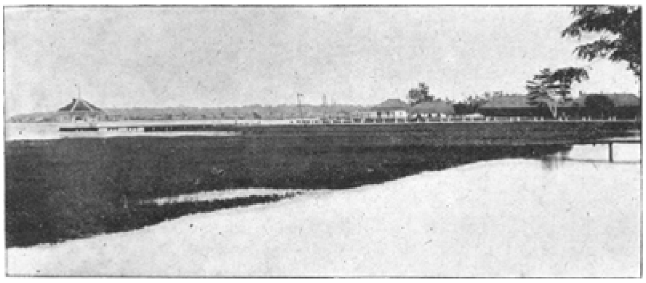

Gezicht op de rivier en Maleische kampoeng.

deftige kalmte in de Europeesche wijk, waar men slechts in den vroegen morgen en nadat de zon ter ruste is gegaan, kans heeft eenige wandelaars te ontmoeten.

Het Maleisch gedeelte van Pontijanak ligt aan de overzijde der rivier en is zeer uitgestrekt.

Het ziet er hier verbazend armoedig uit. Het vorstelijk paleis valt niet erg meê, alleen de woningen van enkele grootwaardigheids-bekleeders en van sommige handelaren zien er goed uit. De huizen zijn op hooge palen gebouwd, omdat de geheele landtong bij vloed onder water loopt.

De Maleiers van Pontijanak en van de geheele Westkust zijn, op enkele uitzonderingen na, vrij arm. Zij hebben niet veel behoeften en trachten aan den kost te komen met visschen, met kleinhandel, het zoeken van boschproducten en enkelen ook

Chineesch kamp.

met voor eigen gebruik op kleine bouwvelden padi te teelen.

Pontijanak bezit verder nog twee stoomfabrieken, die een weinig buiten de kom der gemeente zijn gebouwd: een houtzagerij en een fabriek tot bereiding van klapperolie en tengkawangvet.

De klapperolie wordt gewonnen uit het vleezig gedeelte van de vrucht van den cocospalm, die in de kustvlakte van Pontijanak bij millioenen en millioenen is aangeplant en daar welig tiert.

Als de rijpe vrucht van den vezeligen buitenbast is ontdaan wordt ze in stukken gehakt en dan in de zon gedroogd; in dien toestand is ze in den handel onder den naam van coprah bekend.

Machinaal wordt de coprah verder zeer klein gesneden en daarna perst men er langs hydraulischen weg de olie uit, die in Europa tot bereiding van zeep en kunstboter dient.

Het tengkawangvet wordt in de fabriek op dezelfde wijze getrokken uit de kleine vrucht van den tengkawang- of vetboom, die Borneo tot vaderland heeft.

In Europa gebruikt men het tengkawangvet bij de bereiding van stearine.

En verder bezit deze plaats een diamantslijperij. Wanneer men de rivier een half uurtje oproeit, komt men aan een ruime loods die in kleine vertrekjes is afgedeeld, waarin men de diamanten slijpt, die bijna uitsluitend van Landak afkomstig zijn.

Bepaalde mijnen heeft men daar niet. Men graaft er kuilen van twee tot tien meter diepte, in de hoop op de ertslaag te stuiten, waarin deze kostbare steensoort veelal voorkomt. Met behulp van eene kleine waterleiding wordt het erts uitgespoeld en dikwijls heeft men dan het geluk een goede vondst te doen.

Maar nog veel meer komt het voor, dat het erts, eenvoudig wegblijft en al het werk is dan te vergeefs geweest.

Ook enkele stroomversnellingen in de Landak rivier bevatten diamanten. Bij zeer lagen waterstand, als ook de stroom niet hevig is, zijn duikers in staat die rivier hare schatten te ontworstelen.

[1] Het Europeesch publiek te Pontijanak is er gedeeltelijk civiel, namelijk: de Resident, de Assistent-resident, de Secretaris en nog tal van andere autoriteiten, die iets minder hoog in de ambtelijke hierarchie staan, en verder militairen, vertegenwoordigd door den Majoor, Militairen commandant met zijn staf en de officieren, behoorende bij het ongeveer 200 man sterke detachement, dat te Pontijanak

Kerkhoflaan.

in garnizoen ligt.

En particulieren, vraagt men wellicht, zijn die er niet?

Eigenlijk gezegd is er te Pontijanak maar één particulier, maar die kan gerust voor zes tellen, omdat de geheele Europeesche particuliere industrie, in de grootst mogelijke verscheidenheid, door dien éénen particulier met zijn vele Europeesche employés wordt vertegenwoordigd.

De genoegens van Pontijanaks ingezetenen zijn niet zeer talrijk, moet ik zeggen. Lectuur, ja zelfs veel lectuur, daarmede vermaakt men zich in hoofdzaak tot ontspanning van de dikwijls zware ambtsplichten.

Eens in de week gaat men in den vooravond met de dames naar de societeit om naar de muziek van het bataljon te luisteren en zeer dikwijls gaat men alleen societeitwaarts om van het heerlijke gezicht over de rivier te genieten.

Van tijd tot tijd is er natuurlijk ook een speelavondje. Gastvrouw en gastheer sloven zich dan uit om het een ieder naar den zin te maken. Men komt gewoonlijk om negen uur; de dames gaan in een erg ronden kring zitten en de heeren blijven in

1) Overgenomen uit het bijvoegsel van 'De Indische Mercur' van 22 April 1893, wegens de typische beschrijving.

de niet altijd ruime woning staan, totdat koffie en likeuren rondgediend zijn en het spelen een aanvang neemt.

De geheele feestavond heeft een kalm, soms zelfs deftig verloop en slechts van tijd tot tijd gaat bij een heeren-tafeltje een juichtoon op, als iemand er een mooi spel schandelijk heeft verloren. Men drinkt, waar men trek in heeft; de gastvrouw doet haar uiterste best een ieder te overredeniets van de heerlijke gerechten te gebruiken, die zij hoffelijk aanbiedt; men staat tegen twee uur 's nachts op en bedankt gastvrouw en gastheer voor den genoegelijken avond, die zeer zeker het meest genoeglijk is gevonden door een enkel hartstochtelijk hombreur, omdat hij er zich nog gedurende veertien dagen op beroemen kan, een sans prendre in de schoppen te hebben gewonnen met ‘drie matadors sec, boer derde in de harten, geen renonce en de rest geen haalbare trek.’

Bals worden er te Pontijanak weinig gegeven; alleen nu en dan bij den Resident en verder ééns of tweemaal in het jaar in de societeit.

En overigens wandelt men er langs den g r o o t e n

toer, langs den kleinen toer, langs het groote vierkant en langs het kleine vierkant, zooals de wandelwegen voor een oningewijde wel eenigszins gecompliceerd worden aangeduid; doch alleen als het niet regent... en het regent er schrikbarend veel.

Maar dit is gelukkig, want men heeft aan dien neerslag bepaald behoefte om ook nu en dan te kunnen drinken, daar toch te Pontijanak geen putten zijn en het rivierwater er in sommige jaargetijden alles behalve drinkbaar is.

Maar wanneer op feestavonden de sluizen des hemels bij vergissing zijn opengebleven, is men met dien vochtigen zegen volstrekt niet ingenomen. Want... tot paarden en rijtuigen heeft men het te Pontijanak nog niet kunnen brengen, omdat de stichters der plaats de wegen en bruggen daar niet op ingericht hebben. Et l'on revient toujours à ses premiers amours zuchten de dames en laten zich in zeer primitieve draagstoelen balwaarts geleiden.

Over het algemeen heerscht onder het publiek een prettige toon, ofschoon het niemand te Pontijanak schijnt te bevallen.

Men kent in een ambtelijk plaatsje, als Pontijanak, een ieders krachten, óók de financieele natuurlijk en gaat, behoudens den verschuldigden eerbied voor hooger geplaatsten, van het gezond denkbeeld uit: ‘als ik mijn plicht doe en tijd van leven heb, kom ik er ook wel.’

En verder heeft ieder zijn lief en leed, maar leed hebben er vooral de ouders, die aan de opvoeding hunner kinderen hoogere eischen stellen, dan hetgeen de lagere school kan verschaffen en helaas! genoodzaakt zijn hunne lievelingen òf naar Batavia òf naar Holland te zenden.

De vruchtbaarheid van het scheppende talent.
Door Ernst Eckstein.

Wie de clichés volgt, waarvan een groot gedeelte der kritiek van den dag moet leven, die zal dikwijls genoeg over meer of minder gemoedelijke phrasen vallen, waaruit volgt, dat men in het leger der recensenten een sterke vruchtbaarheid met hooge kunstwaarde voor onvereenigbaar houdt. Volgens deze beschouwing doet de hoeveelheid schade aan de kwaliteit, gelijk de intensiteit van het licht afneemt, in evenredigheid met de vierkanten der afstanden waarop het van de bron verwijderd is.

De ondervinding leert het tegendeel. Een juist inzicht in de geschiedenis der literatuur, der muziek en der beeldende kunsten toont ons, dat verheven scheppingskracht meestal samengaat met de behoefte om deze scheppingskracht met rusteloozen ijver door daden te bewijzen.

Van verreweg het grootste gedeelte van al deze vruchtbare talenten bezitten wij ook een aanzienlijken en dikwijls verbazenden overvloed van afzonderlijke scheppingen.

Men onderscheide wel! De hoedanigheid lijdt onder de hoeveelheid, wanneer de auteur den tijd, dien hij zou noodig gehad hebben voor de verbetering van de hoeveelheid, *per nefas* daarvoor gebruikt om de hoeveelheid te vermeerderen, of

wanneer hij den tijd, die hem van rechtswege aan zijne uitspanning toekomt, tot nieuw scheppen misbruikt op een wijze, die met de gezondsheidsleer den spot drijft.

Schrijvers en akkers moeten van tijd tot tijd braak liggen, wanneer zij iets goeds zullen voortbrengen. De hand, die zich niet genoeg rust gunt, wordt onzeker. Dat alles is onbetwistbaar. De toepassing op de praktijk echter blijft niet in alle gevallen dezelfde. Menigeen heeft aan veertien dagen ontspanning genoeg, terwijl een ander wel een half jaar noodig heeft.

Ja, er zijn zoogenaamde ontspanningen, die voor het vruchtbare hoofd inspannender zijn dan een behagelijk geregeld werken, en juist het volmaaktste nietsdoen kan zulk eene pseudo-ontspanning verklaren, omdat de geest, - dikwijls zonder dat hij zelf weet hoe het komt - heimelijk met nieuwe plannen bezig is, ze beneden den drempel der bewustheid, zooals Duprel zegt, onophoudelijk overweegt en zeer spoedig in diskursief denken vervalt, waarbij de omstandigheid, dat zoo iets eigenlijk eene gewone bezigheid voor hem is, en hij officieel de ontwerpen zijner gedaanten en plannen niet mag vasthouden, een zekere zenuwachtigheid verwekt. De zaak lijkt eenigszins op de invallen, die 's nachts in ons opkomen en ons zoolang uit den slaap houden, totdat wij licht hebben opgestoken, ze dan met een paar woorden aanteekenen en daarmede dan voorgoed hebben afgedaan.

Daarenboven lijdt het geen twijfel, dat er bevoorrechte geesten zijn, voor wie werken en scheppen een genot is en geenerlei abnormale inspanning van hunne krachten eischt.

In 't algemeen is de eigenlijke vruchtbaarheid juist daar, waar zij het rijkst vruchten draagt, om zoo te zeggen zonder moeite. Van hen geldt, wat Goethe's Torquato van zijn dichten zegt, op de welbekende plaats: ‘Verbied den zijdeworm te spinnen, enz.’ De ware kunstenaar schept zijne gedaanten uit een diep gewortelde innerlijke behoefte. Wanneer hij met zijn werk voor den dag komt, bevrijdt hij zich van een drukkenden last. Echt scheppende gedaanten worden ten uitvoer gebracht met de noodzakelijkheid van eene natuurwet, heel dikwijls ook met eene instinctmatige, bijna droomende onbewustheid.

Men zou kunnen zeggen, dat de vruchtbaarheid en vooral de poëtische iets weg heeft van het wezen van het somnambulisme. Het woord ‘*vates*’ dat eigenlijk ‘z i e n e r’ beteekent, wordt in 't Latijn heel gewoon voor den dichter gebruikt. De Provençaalsche Troubadours noemden zich zoo naar het werkwoord ‘t r o b a r,’ dat niet ‘uitvinden’ maar alleen ‘vinden’ beteekent; de subjectieve verdienste van den dichter werd aldus weggeredeneerd en in het geluk van den bevoorrechte

omgezet, die Gods genade op het rechte pad heeft geleid. August von Platen is bij zijne lyrische inspiratiën verbaasd, over den genius, die hem als gast bezoekt. In de Helleensche oudheid schreef de naïeve poëet zijne schepping aan de onmiddellijke ingeving van goddelijke machten toe. In het begin van den Ilias, alsmede van de Odyssee beschouwt Homerus zich evenals het mondstuk, waardoor de muze verkondigt, wat zij den sterfelingen over de gebeurtenissen, die hij nu gaat beschrijven, wil openbaren. Görres vertelt ons in zijn 'Christliche Mystik', dat Maria von Agreda een boek geschreven heeft, 'Die Stadt Gottes' genaamd, en de kunst van haar vruchtbaarheid slechts uit goddelijken invloed kon verklaren, omdat zij met zulk eene snelheid schreef, dat de pen den stroom van hare gedachten nauwelijks kon volgen. Dergelijke ontboezemingen zijn ook te vinden in de autobiographie van de mystieke De la Mothe-Guyon, de vriendin van Fénélon. Wanneer wij het bovennatuurlijke, spiritistische, mediumachtige uit die verklaring wegdenken, dan blijft er eene kern over, die c u m   g r a n o   s a l i s verstaan, voor elke scheppende vruchtbaarheid geldt. Zij vertelt woordelijk het volgende:

'In deze stille afzondering bekroop mij zulk een lust om te schrijven, dat ik er geen weerstand aan kon bieden. Terwijl ik de pen ter hand nam, wist ik nog geen woord van hetgeen ik wilde schrijven. Ik begon, zonder te weten hoe, en zag, dat het met een vreemde onstuimigheid over mij kwam. Ik lette er nooit op, waar ik had opgehouden, en niettegenstaande ik van tijd tot tijd afbrak, las ik nooit iets over.... Wanneer het geschreven was, dacht ik er niet aan.... Naarmate ik meer schreef gevoelde ik mij meer verlicht.'

En dan zegt zij verder:

'Voordat ik schreef, wist ik niet wat ik zou schrijven; onder het schrijven zag ik, dat ik dingen schreef, die ik niet geweten had....'

Elk scheppend hoofd, dat iets geschreven heeft, voornamelijk op het gebied van de epiek en het drama, zal mij toegeven, dat hij zulks reeds bij zichzelven heeft waargenomen.

In den vollen stroom der vruchtbaarheid, wanneer de pen den stortvloed der opwellende gedachten en beelden slechts met de uiterste moeite kan volgen, zijn er oogenblikken, dat de auteur zelf verrast en verbaasd is over de personen en tooneelen, die zich aan hem opdringen. Hij heeft een gevoel, alsof eene vreemde macht hem dat alles voorzegt, of alsof zijn geestrijk oog slechts behoefde af te lezen wat in het boek der muzen hiervoor reeds lang volgens de regelen der kunst was opgeschreven.

In welke mate deze inspiraties uit den oorsprong van het onbewuste opwellen, blijkt nog uit het volgend feit. Onder den invloed van zulk eene opwellende epische of dramatische volle vruchtbaarheid, worden soms momenten, scènes, ja zelfs karakters ingevoegd, waarvan men eerst in 't geheel niet begrijpt waarom zij noodzakelijk zijn. Later echter, in het verdere verloop der compositie, blijkt deze noodzakelijkheid; men heeft met hetzelfde instinct, dat de mier voor den naderenden winter doet verzamelen, stof bij elkaar gebracht, uit welks overvloed zich nu de tweede helft van het werk kunstmatig laat organiseeren. Al naar den verschillenden aard der personen, komen zulke bijzonder gunstige uren meer of minder dikwijls voor. Waar hun menigvuldigheid een zeer hoogen graad heeft bereikt, daar zal ook eene bijzonder groote vruchtbaarheid aanwezig zijn.

Wanneer de bovenbedoelde stelling, n.l. dat de hoedanigheid e o   i p s o onder de hoeveelheid lijdt, ergens bevestigd was, dan zouden die kunstenaars, dichters enz.,

die ons het grootst aantal werken hebben geleverd, gewoonlijk beunhazen en sukkelaars zijn; de meesters zouden wij dan daar moeten zoeken, waar een zoo klein mogelijk aantal werken aanwezig is. Inmiddels zooals reeds is aangeduid, is het met de zaak in werkelijkheid eer omgekeerd gesteld. Naar voorbeelden behoeft men op geen enkel gebied van kunst lang te zoeken. Ze doen zich bij dozijnen tegelijk vanzelf voor.

Ons allen klinkt nog het vers van Platen in 't oor:

'En was een held aan vruchtbaarheid, gelijk Calderon en Lope?'

Niettegenstaande deze spreekwoordelijke vruchtbaarheid, geldt Calderon heden ten dage nog voor het schitterendst dichterlijk genie, dat de katholieke godsdienst ooit opleverde. Ook bevindt zich onder de vierhonderd stukken, die hij geschreven heeft, geen bijzonder groot procent aan stukken van minder waarde. Vierhonderd stukken. Dat zijn, wanneer wij den tijd van de vruchtbare geestkracht van Calderon op rond veertig jaar rekenen, tien stukken in een jaar of om en nabij één in de maand. En daarbij had de man vlijtig wiskunde, philosophie en rechtsgeleerdheid bestudeerd, was in Nederland soldaat geweest en had toen, later als kapelaan van de aartsbisschoppelijke kerk te Toledo, alsook bij de congregatie van de heilige Petrus, minstens evenveel te doen als eenig andere geestelijke in dien tijd, in dezelfde betrekking.

Waar zijn zij nu, in vergelijking met dezen grooten schrijver van tooneelstukken, die twaalf dozijn boosaardige tijdgenooten, die zich in pharizeesche hoovaardigheid op den borst sloegen en morden: 'Heer God, ik dank U, dat ik niet ben als die man daar, maar als dramatisch auteur gelijk de leeuwin, die maar één jong werpt, maar een echten en krachtigen leeuw.'

Vergeten, ter eeuwige rust begraven op het kerkhof der literatuur-geschiedenis, zonder hoop om op te staan. De gewaande leeuwen zijn juist katten geweest, heel gewone huiskatten, terwijl Calderon zich over meerdere leeuwen verheugt, wier stem nog heden ten dage van het Oosten tot het Westen te hooren is!

Lope bovendien, de eigenlijke schepper van het Spaansche nationeel tooneel - welk een reus aan vruchbaarheid!

Deze vruchtbaarste auteur uit alle tijden en volkeren schreef bovendien ook tallooze historische, epische gedichten, satiren, epistels, herdersgedichten, humoresken, novellen en romans; zijn hoofdwerk echter bestaat in vijftienhonderd tooneelstukken en auto's.

Indien ons van deze vlugheid ook al het juiste begrip mocht ontbreken, dan is het toch zeker, dat Lope de Vega naast Calderon de gezamenlijke tijdgenooten aan dichterlijke, dramatische kracht ver heeft overtroffen.

Lope de Vega neemt hier een uiterste plaats in. Maar er is een behoorlijk gemiddelde en zelfs dit gemiddelde brengt de onvruchtbare hoofden van zekere scholastici altijd nog in verbazing.

De werken van den grooten Honoré de Balzac bijv., die kort nadat hij een en vijftig jaar oud was geworden, stierf, vertegenwoordigen een behoorlijke handbibliotheek. En toch is Balzac een auteur van den eersten rang, geniaal in het ontwerpen, kunstrijk nauwgezet in de uitvoering. Geen der latere romanschrijvers heeft hem in diepzinnigheid en psychologische fijnheid en juistheid overtroffen; Daudet bereikt hem somwijlen; Zola die in het schilderen der toestanden onbetwistbaar de grootste meester is, staat als zielenschilder ver, heel ver achter hem. ‘La peau de chagrin,’ ‘Le père Goriot’ ‘Eugénie Grandet’ ‘La recherche de l'absolu’ zijn nu nog in hun onbeschrijfelijke eigenaardigheid kabinetstukken, niet alleen van de Fransche, maar van de wereldliteratuur.

Daudet en Zola zelfs, de eerste onder de levende romanschrijvers van Frankrijk, zijn buitengewoon vruchtbaar, vooral Zola, wiens romancyclus ‘Les Rougon-Maquart’ het gezamenlijk aantal werken van Balzac zeer nabij komt. En Bulwer, en Dickens! En vooral de groote onbekende, die zich later als Walter Scott ontmaskerde.

Ook op ander gebied gaat de overvloed van het voortbrengingsvermogen meest met de vruchtbaarheid van het talent van den kunstenaar gepaard. Men denke aan de ongelooflijke vruchtbaarheid van een Velasquez of slechts aan die van een Raphael, die als jongeling stierf en - een wereld van wonderen naliet, daaronder het grootste wat ooit door de handen van een schilder werd geschapen - Spasimo in Madrid, Stanzen in het Vaticaan, de onvergelijkelijke Madonna Sistina. Men herinnere zich den reus Michel Angelo en de phenomenale vlugheid niet alleen van zijn schetsen, maar ook zijne krachtige hanteering van het penseel. Ofschoon hij, strikt genomen, niet ‘schilder van beroep’ was en aan paus Julius II meermalen verklaard had: ‘De kleur is mijn zaak niet,’ voltooide hij het reusachtige fresco-werk der Sixtus-kapel, een arbeid die rijkelijk een geheel leven in beslag kon nemen, geheel zonder hulp in twintig maanden. Zulk een phenomenale scheppende kracht is zeer zeker alleen vatbaar voor een' kunstenaar, die over de moeilijkste problema's der compositie en der techniek spelend heenglijdt, dus een genie zooals in den loop van een eeuw nauwelijks éénmaal voorkomt.

Een voorbeeld op het gebied der plastiek biedt ons Lysippos van Sikyon. Deze beroemde meester moet niet minder dan vijftienhonderd standbeelden gemaakt hebben. Volgens Plinius werd het aantal aldus bepaald: na den dood van den meester brak men de kas open, waarin Lysippos van de opbrengst van elk werk een goudstuk placht te leggen. Lysippos was ijzergieter: zijn hoofdwerk bestond in het uitvinden en modelleeren, hij hield slechts toezicht op de uitvoering, die door vreemde handen werd gedaan.

Ten slotte nog eene verwijzing naar de buitengewone vruchtbaarheid van verreweg de meeste toondichters. Sebastian Bach toch, die door den lichtkrans der allervoornaamste classiciteit verlicht is, die - zooals een veel gelezen muziekschrijver zich uitdrukt - ‘juist daardoor een weergalooze grootheid bereikte, dat de stijlsoorten van twee verschillende eeuwen tegelijk bij hem tot hoogen bloei zijn geraakt, die

tusschen beide ‘als een machtige grenssteen staat, in beide reuzenhoog uitstekend’ - Sebastian Bach, heeft zulk een ontzaglijk groot aantal composities geschreven, dat men gerust kan beweren: ‘er bestaat niemand op Gods aardbodem, die hem volledig kent.’

Daarbij is Bach - dit zij hier tevens opgemerkt - een schitterend bewijs voor de bovenbedoelde onbewustheid van het scheppen. Max Kalbeck zegt ergens over dit punt het volgende. ‘Het klinkt ongeloofelijk - en toch is het zoo. De onmetelijke kostbare schat, die in Bach's werken voor ons ligt opgehoopt, mag als niet meer dan de kunstrijke voltooiing van zijn beroepswerk beschouwd worden. Als organist componeerde hij zijne diepzinnige koorvoorspelen en verheven orgelwerken, als kapelmeester en kamermuziekdirecteur schreef hij het grootste gedeelte van zijne instrumentale en concert-stukken, en als de voorzanger, wien de leiding van de godsdienstige muziek in de hoofdkerk der stad was toevertrouwd, schreef hij de onafzienbare rij zijner cantaten, motetten, missen en de vijf passies, waarvan er echter maar drie zijn bewaard gebleven. Vele zijner bewonderde instrumentale composities zijn als bescheiden oefeningsstukken voor scholieren en vrienden ontstaan. ‘De kunst der fuga’ de ‘klavieroefening’ en de tweemaal vierentwintig preludiën en fuga's van het ‘Wohltemperirte Klavier’ werden eenvoudig geschreven ten behoeve van het onderwijs.

Wie het eenmaal kan, die kan het, en wie het niet kan, dien helpt alle inspanning, alle vlijt, al zijn tobben en werken niets.

Kolossaal productief was ook Mozart met zijn vijftien missen, een en veertig symphonieën, vijf en twintig orkestdansen, zes en twintig strijkquartetten, twee en veertig vioolsonaten, enz. En nog vruchtbaarder dan de onsterfelijke meester der Tooverfluit was Haydn, want de lijst zijner werken bevat niet minder dan honderd vijf en twintig ouverturen, zeven en zeventig strijkquartetten, honderd vijf en zeventig stukken voor bariton enz.

In tegenstelling met de werkelijk scheppende geesten, die veel en goed schrijven, schildert ons Zola in zijn roman ‘L'oeuvre’ het rampzalig worstelen van het halftalent, dat altijd en altijd weer vergeefsche moeite doet, maar slechts weinig oplevert en dat weinige nog in zeer bedenkelijke hoedanigheid, totdat de pseudokunstenaar ten slotte in zijn geestelijke onmacht jam-

DE NAAISTER. Naar E. Hamburger. (Zie blz. 58.)

merlijk ten gronde gaat. Ook Daudet heeft ons zulk een treurig beeld geteekend, in een hoofdfiguur, namelijk in zijn roman ‘Jack.’ Is het bij Zola een schilder, die vruchteloos zijn best doet om de gunst zijner godin, bij Daudet is het een talentlooze schrijver. Bij Zola werkt de zaak aandoenlijk, bij Daudet meer komisch.

Hoe de stumper alle oogenblikken klaar staat om te schieten en er toch nooit toe overgaat om het geweer aan te leggen, hoe hij honderdmaal zijn dictaat begint ‘In een dal der Pyrenëen’ en dan, als hij na vier, vijf regels blijft steken, God en de heele wereld beticht, dat zij hem moedwillig gestoord hebben, dat is zeer vermakelijk en voor menigeen ook leerrijk om te lezen. Natuurlijk scheldt dit heer op alle vruchtbare hoofden, houdt zichzelf voor een Shakespeare, Sophokles of Cervantes in één persoon, de tijdgenooten daarentegen, die iets ten uitvoer brengen, voor oppervlakkige hoofden. Hij wil slechts één werk schrijven, maar dit ééne zal de beroemde, van lieverlede doodgejaagde leeuw zijn!

En toch ligt het eenigszins in den aard der zaak, dat belangrijke scheppingen haast nooit op zichzelf staande voorkomen, niet alleen uit subjectieve gronden, omdat een scheppende geest zich altijd weer tot scheppen voelt aangetrokken, maar ook daarom, omdat het kunstenaars-brein, dat zich tot scheppen voelt gedreven, zich slechts in de allerzeldzaamste gevallen door een enkelen worp geheel en al laat overweldigen. Elk probleem verwekt veeleer, gelijk een woekerplant, talrijke stekjes, die ten deele weer aanspraak maken op een zelfstandig bestaan. Deze stekjes behoeven voor den leek niet eens als zoodanig herkenbaar te zijn, want de verbindende draad is dikwijls buitengewoon dun. De opmerkzame volger van de Duitsche literatuur zal bijv. hebben opgemerkt, dat Paul Heyse slechts zeer zelden ééne - op zichzelf staande - novelle schrijft en dan iets anders, bijv. een drama; de novelle komt bij hem veeleer bijna altijd in groepen voor, en tusschen de op zichzelf staande nummers der groep ontstaat, zeggen wij, eenigszins zusterlijke samenhang. Want juist dat is de zegen van de kunstrijke, schoone daad, dat zij voorttelend iets schoons moet baren. Waar in tegenstelling met deze waarheid een werkelijk productieve schepping geïsoleerd optreedt, daar zijn het meestal uitwendige omstandigheden geweest, die den auteur verhinderd hebben aan de verdere vervulling van zijnen aandrang tot scheppen - ziekte, ongeluk, of de kunstmoordende last van een ambt. Voor zulke slachtoffers van hun beroep, gelden de verzen.

Wat eens uw godenhoofd versierde
Heeft heerendienst u thans geroofd!
In 't stof van akten en tabellen
Is lang uw jeugdig licht gedoofd!

De muze treurt in sombre rouwe
Met weedom, smart en spijt vervuld.
Zij drukte eens hoopvol u aan 't harte,
Gij bracht haar nooit rechtmaat'ge huid!

Och, dikwijls nadert z' u verholen,
Als 't lampje u dof en droef beschijnt.
Zij slaat zich 't rouwfloers om de lokken,
Zij ziet u weenend en verdwijnt.

De naaister.

Ja, 't is een leven van hard werken dat zij voeren moet, die naaister, een echte strijd om het bestaan. Zij is netjes, fatsoenlijk, zij wil geen ander geld bezitten dan dat eerlijk door het werk harer handen verdiend is, en zij voelt zich tevreden. Zij heeft liefde voor haar vak; veel is het niet wat zij verdient, maar 't is meer dan genoeg voor haar eenvoudige behoeften, bloemen in het raam, een kijkje naar buiten waar de heerlijke blauwe lentehemel zich welft over daken, nog eens daken en alleen in de verte een streep groen, bosschen verkondigt, dat wekt haar op onder den arbeid. Als zij even opziet om een nieuwen draad door de naald te steken, dan geniet zij even van die weelde, en als versterkt, uitgerust zet zij zich weer aan haar taak.

Haar leven is eenzaam sedert moeder stierf, maar zij heeft goede vriendinnen, wier ouders nog leven en in wier gastvrij huis zij altijd welkom is. Of zij nooit van haar toekomst droomt, zeker, meer dan eens en nu vandaag nog meer dan anders. Komt het door de zoele koesterende voorjaarslucht die door het raampje tot haar dringt, door de geuren der reseda of door het wazige, witte bruidskleed, waaraan zij naait?

Allerlei gedachten komen in haar op! Hoe is de jonge bruid te moede, die dat kleed dragen zal? Zeker is zij jong en schoon, slank, dat zegt haar de taille, die zoo fijn is als die van een kind. Heeft haar bruidegom haar innig lief of trouwt hij haar alleen om bijoogmerken?

Zij weet niet voor wie zij werkt. In het groote magazijn werd haar een taak opgegeven, die zij tehuis af moet maken, misschien zal zij nimmer het meisje zien, dat zij tooide voor haar huwelijksdag en toch, zij zou willen weten hoe dat kleed sluit om haar taille, zij zou de fijne stof zoo gaarne gedrapeerd zien om haar bevallig figuur en vooral, zij zou willen weten, hoe de bruidegom haar vindt in dit costuum, of zijn oogen van verrukking straalden op het gezicht van zijn bruid die nooit zoo schoon is geweest als thans en ook nimmer zijn zal.

Ja, het moet toch heerlijk wezen bruid te zijn, zulk een schoon, rein, wit kleed te dragen, gehuld in een sluier, gekroond met bloemen, bewonderd, vereerd, geliefkoosd, benijd, maar vooral bemind door Een!

En onwillekeurig droomend ziet zij naar buiten; haar oog wordt vochtig, waarom is het menschelijk lot zoo verschillend, de ééne heeft alles, de andere niets. Och ja! Zij is ook jong! Waarom is zij arm en de andere rijk, waarom is zij alléén en de andere overstelpt van liefde, maar dadelijk weer bijt zij zich op de lippen, zij heeft geen tijd tot droomen, geen tijd tot sentimenteele bespiegelingen. Zij moet werken, werken, anders krijgt zij haar taak niet af.

Den volgenden morgen brengt zij het bruidscostuum naar het atelier; de coupeuse glimlacht tevreden, 't is heel netjes afgewerkt, straks zal zij het brengen naar de jonge bruid. Een der werksters bewondert, als de groote dame - want dat is zoo'n coupeuse van een deftig huis altijd - zich even verwijderd heeft, het bruidskleed.

‘Dat is voor freule de J.,’ zegt zij, ‘dat arme schepsel!’

'Arm?' vraagt de andere.

'Ja zeker, ik zou niet met haar willen ruilen, zij is zoo jong en zoo mooi en zoo lief, maar haar familie is aan lager wal en nu zal zij, om haar vader te redden, zegt men, die een valschen wissel geteekend heeft, zich verkoopen aan den ouden, leelijken bankier Aarons; hij moet wel dertig jaar ouder zijn dan zij en leelijk, leelijk, niet om aan te zien. Zij krijgt een prachtigen uitzet, we hebben er hier een goeie aan, maar zou je met haar willen ruilen? Ik niet.'

Neen, zij ook niet en toen zij weer op haar kamer kwam en haar bloempot begoot en dacht aan de prettige wandeling die zij morgen, Zondag, zou maken met een vriendin en - haar broer, toen vond zij haar opwelling van gisteren dwaas, bijna zondig en benijdde zij niet meer de draagster van het bruidskleed.

Wolff en Deken.
Door Taco H. de Beer.
Met twee portretten naar P. Groenia[1].

Op 24 Juli 1884 werd te Vlissingen eene daad van rechtvaardigheid volbracht toen er een gedenkteeken werd onthuld voor Betje Wolff en Aagje Deken, twee vrouwen, die in de wereld der letteren inderdaad eene eereplaats innamen, maar in de laatste halve eeuw schandelijk waren vergeten. Aan Dr. Joh. Dyserinck de eer, dat hij vrienden en vereerders van den arbeid der begaafde schrijfsters wist bijeen te brengen om het monument te stichten, dat Vlissingen versiert en dat aan het nageslacht de herinnering zal overbrengen van twee vrouwen, die, zoo zij in een grooter land en onder meer bewegelijke menschen waren geboren, sinds lang hare standbeelden zouden gehad hebben.

Het is een roman op zichzelf, te weten, hoe de beide vrouwen tot elkaar kwamen, zoo ver van elkaar en in zoo verschillende omgeving opgevoed, maar vooral zoo uiteenloopend van aard en karakter.

Elisabeth Bekker (de latere Betje Wolff) was 24 Juli 1738 te Vlissingen geboren, uit een welgestelde familie afkomstig, in een kring, waarin men de wetenschappen beoefende, zelve op zeer jeugdigen leeftijd met deugdelijke kennis voorzien Latijn leerende, grootendeels alleen door te luisteren naar de lessen die haar broeder kreeg. Zij verkeerde in goede kringen, was levenslustig en dartel en reeds zeer vroeg met personen van allerlei aard, ook van zeer goeden naam van nabij bekend.

Aagje Deken werd op 4 December 1741 te Amstelveen geboren, in zeer bescheiden kring werd zij opgevoed en reeds op 10 Februari 1746 bij den dood harer ouders opgenomen in het Doopsgezinde Weeshuis 'de Oranjeappel' te Amsterdam, voor welke opneming de familie met moeite f 200 bijeenbracht. Daar groeide zij op in den kring der collegianten, en zoo stil, bescheiden en zeer weinig onderwezen, verliet zij het weeshuis en trad in zeer bescheiden betrekking in dienst bij Maria Bosch, even oud als zij zelve. Deze ontdekte in haar, aanleg voor de poëzie, wakkerde die aan en samen schreven zij verzen, die Aagje met de hare, onder beider naam, in 1775 het licht deed zien, toen Maria Bosch op 19 November 1773 was overleden.

1) Deze portretten zijn de eenige van de beide schrijfsters bekend en werden ons welwillend ter reproductie afgestaan door den Heer dr. J. Dyserinck, te Rotterdam.
Redactie.

Intusschen was Betje in den Beemster getrouwd en woonde Aagje te Amsterdam en ontmoette letterkundigen, die tot Betjes vrienden behoorden. Zij hoorde van Betje en van haar vroolijkheid, haar druk bezoek van feesten en partijen en het 'meuiste zusje' achtte zich geroepen aan de haar persoonlijk onbekende dominésvrouw een vrij vinnigen brief te schrijven, waarin zij haar bezweert, zich toch geheel te laten beheerschen door den ernst des levens. Zij achtte zich geroepen Betje te bekeeren. Betje was diep gegriefd, schreef meer ernstig dan boos, en betuigde later mondeling aan een harer Amsterdamsche vrienden, dat zij er naar verlangde kennis met Aagje te maken, alleen om haar te bewijzen, dat zij haar vergiffenis schonk. Die ontmoeting had plaats, er ontstond een hartelijke vriendschap en in de innigste bewoordingen riep Betje haar tot zich, zoodra haar echtgenoot de oogen voorgoed gesloten had en zij alleen stond in de wereld.

Van dien tijd af is beider lot en leven, arbeiden en hopen, streven en lijden één, en kan men niet meer van de eene spreken, zonder aan de andere te denken. Daarom alleen reeds, zou men zich gaarne met beider werkzaamheid bezig houden.

Maar vooral uit een letterkundig oogpunt zijn zeer zeker deze vrouwen bijzonder merkwaardig en wel als *schrijfsters van den eersten Hollandschen roman.* Als we alle andere werken wegdenken en zwijgen over haar krachtige uitingen op godsdienstig en staatkundig gebied, dan blijft nog de *Sara Burgerhart* over, die in 1782 verscheen en herdrukt werd in 1783 en 1786, daarna rustte tot 1836, maar opnieuw uitgegeven werd in 1856, 1879 en 1886. Wellicht zou men thans dit werk in twee in plaats van in drie deelen uitgeven, maar de typen zijn zoo scherp geteekend, dat ieder die met 'Saartje' kennis maakte, de personen geheel en al kent, van de heldin af tot Broeder Benjamin 'met zijn palmhouten pruik' toe. Een kleine vijftig jaar geleden waren Wolff en Deken's figuren zoo bekend als heden ten dage die van de *Camera Obscura.* En geen wonder! Naast de vuile of sentimenteele, meer dan ziekelijke romans, die zeer slordig uit het Duitsch of Engelsch vertaald werden stonden haar echt Hollandsche werken, Hollandsch in karakteristiek, in toestanden en in taal - niet in de deftige onnatuurlijke taal van den preekstijl, maar in den waren natuurlijken toon. - Zóo werden zij de voorgangers van Hildebrand! Dat *Sara Burgerhart* in vier jaar d r i e drukken beleefde, bewijst wel, dat het boek dadelijk bij de verschijning bijzonder in den smaak viel, en dat voor de 8 deelen van *Willem Leevend* aan de schrijfsters niet minder dan f 6000 werd betaald, een bedrag, waarvan de waarde toen meer dan het dubbele, wellicht het driedubbele bedroeg, van wat het nu is, dat zeker is een bewijs, dat het werk bij de verschijning zeer groote belangstelling wekte.

Heeft Betje Wolff het grootste aandeel aan de romans, aan de huiselijke verzen heeft Aagje Deken meer bijgedragen - de 'Economische liedjes' werden meer dan vijftig jaar lang algemeen gelezen, ja grootendeels

BETJE WOLFF.

van buiten geleerd. Dat waren de liedjes, waarin de dienstboden meerendeels sprekend werden ingevoerd, naar den geest dier tijden, hun eigen braafheid en plichtbesef prijzende.

Met groote scherpzinnigheid en uitnemende schalkschheid hebben de begaafde schrijfsters hunne tijdgenooten afgeteekend of beschreven, sprekend en handelend doen optreden, zoo nauwlettend, dat er tal van brieven kwamen van zwaar beleedigde menschen, die in de beschrijving hun eigen portret meenden te vinden. Niemand verwacht hier eene opsomming van de lange lijst der werken van Wolff en Deken, het zij genoeg, te zeggen, dat die lijst zeer lang is. De aanleiding tot dien omvangrijken arbeid had een treurige oorzaak, of liever een samenloop van omstandigheden bracht dien toestand te weeg. Betje Bekker was in 1759 gehuwd met den predikant Wolff, met wien zij zich in de pastorie in de Beemster vestigde. Daar leefde zij met haar twee en dertig jaar ouderen echtgenoot als een dochter met haar vader, en genoot zij zooveel mogelijk van het leven, terwijl haar echtgenoot zat te studeeren. Toen deze in 1777 gestorven was, kwam Aagje met wie zij het vorige jaar had kennis gemaakt, bij haar wonen en in 1778 vestigde zij zich in de Rijp, waar *Sara Burgerhart* werd geschreven, in 1782 vestigde zij zich te Beverwijk, waar *Willem Leevend* ontstond.

Intusschen had Betje Wolff, die van haar 13e jaar af geleerde studiën had gemaakt, haar meening heel duidelijk uiteengezet, in zake het bestuur van land en kerk. Haar omvangrijke kennis en onvergelijkelijke belezenheid, vooral van de encyclopedisten bracht er haar toe, zich zeer scherp en in sterk vooruitstrevende richting uit te drukken. In 1787, bij de komst der Pruisen, begonnen de hevig patriotsgezinde vriendinnen te vreezen voor de gevolgen van den strijd en ze vluchtten naar Trevoux in Frankrijk, waar ze tien jaren woonden en nog steeds werkten. In 1798 meenden zij veilig naar Holland te kunnen terugkeeren, zij kwamen, maar onder welke omstandigheden? Zekere Nissen, die in vaak al te krachtige woorden zijne genegenheid jegens Betje

had betuigd, ontving het beheer over haar niet onbelangrijk vermogen; hij ging failliet en bij zijn faillissement was Betje Wolff geruïneerd en men moest haar geld zenden om in 't vaderland te kunnen terugkomen. Thans begon werkelijk een strijd om het bestaan: met inspanning van alle krachten werden boeken vertaald uit het Fransch, Engelsch en Hoogduitsch, populaire proza-stukken en versjes, alles wat maar gemakkelijk verkoopbaar was, en alleen met de hulp van goede vrienden was het haar mogelijk eenigszins in haar stand te blijven leven. Enkele legaten die volgden, onthieven haar van een deel harer broodzorgen. Tot aan hun dood hebben zij hard doorgewerkt, tot Betje op 5 November 1804 na een hevig lijden bezweek; kort daarop verviel Aagje in ijlende koortsen en den 14en November volgde zij hare vriendin in het graf. Volle acht en twintig jaar hadden zij in de allerinnigste

AAGJE DEKEN.

vriendschap geleefd en samen gewerkt, een tweede voorbeeld van eendrachtig streven is in onze letterkunde nooit voorgekomen en in de buitenlandsche stellig zeer zeldzaam.

WINTERLANDSCHAP. Naar F.J. du Chattel.

En nu wenscht men weder gelden bijeen te brengen om een nieuwe hulde aan de vriendinnen te brengen. Te Vlissingen, waar Betje Bekker geboren werd, vereeuwigt eene smaakvolle fontein de herinnering aan dit schrijfster-paar, maar op de begraafplaats *Ter Navolging* bij Scheveningen, waar zij begraven liggen, ontbreekt een ernstig monument, dat hare nagedachtenis in eere houdt en getuigen kan voor de duizenden en tienduizenden, die jaarlijks onze schoone badplaats komen bezoeken.

Die herinnering, die opwekking moet er zijn. We leven thans in een toestand van cosmopolitisme, die gevaarlijk gaat worden voor onze nationaliteit, we leven in onze letterkunde in een toestand van opgewondenheid, die bedenkelijk wordt voor ons verstand. Terug naar eenvoud, waarheid en natuur, naar een tijd toen te midden der algemeene verfransching een kern van verwante zielen begrepen, dat het ook eene eer kon zijn Nederlander te wezen. Dat waren de schrijfsters en hare vrienden.

De herinnering aan Betje Wolff en Aagje Deken zal ons tevens terugvoeren tot Justus van Effen en tot Doosjes, althans tot den *Maurits Lijnslager*, waarin echt Nederlandsche karakters voor ons optreden, niet Fransche karikaturen, die Nederlandsch spreken. Het gedenkteeken, dat vrienden en vereerders willen doen oprichten legge een heerlijk getuigenis af van de waardeering, die de Nederlanders hebben voor hun eigen landaard en hun eigen taal. Het brenge ons iets terug van de geestdrift, die de vriendinnen bezielde; - mogen daarom de geldelijke bijdragen in ruime mate binnenkomen, opdat de ijverige leden der Commissie niet moeten zeggen, wat Aagje schreef in een brief van 18 November 1801:

‘Nimmer hadden wij gedacht, dat er zo weinig geestdrift in onze natie... heerschte.’

De opvoedende waarde van Richter's anker-steenbouwdoozen.

Onder de vele zoogenaamde ‘stille bezigheden’ der kinderen is er geene, die zoo'n groote opvoedende waarde bezit als het spelen met de bouwdoos. Bijna alle andere spelen zijn louter geschikt om de kinderen ‘bezig te houden’, en zijn dus heel aangenaam voor ouders die geen lust of geen tijd hebben, zich met hun kinderen te bemoeien. Een andere vraag is het, of de *kinderen zelve* er veel aan hebben, m.a.w. of deze met dat spel hun lichaam of geest ontwikkelen. Nu, de lichamelijke opvoeding wordt zeer zeker niet bevorderd door het spelen met de kienblokjes, de dominosteenen, het ganzebord (met al zijn moderne variaties) en dergelijke meer. Wordt het *verstand* er door verscherpt? Nu, al bedroevend weinig. Lezen sleept al heel wat nadeelige gevolgen voor het lichaam na zich, en zoo het geen goede lectuur betreft (en een heel klein deel der zoogenaamde kinderlectuur is *goed*) bederft het vaak èn verstand èn karakter.

Het beste spel voor kinderen *in huis*, is en blijft nog altijd het *bouwspel.* De groote opvoedkundige *Fröbel*, en met hem vele anderen hebben dat al lang vóór ons uitgesproken. En waarom?

1e. Het scherpt het verstand in hooge mate. Zonder voortdurende opmerkzaamheid komt er niets tot stand. En bovendien is het een krachtige aansporing tot zelf vinden, tot zelf voortbrengen;

2e het ontwikkelt den zin voor vormen;

3e het versterkt de wilskracht.

Daarbij komt nog als negatief voordeel, dat het *niet* schadelijk is voor de lichamelijke ontwikkeling, zooals het lezen en vele andere stille bezigheden.

Alle genoemde voordeelen zijn echter slechts in den hoogsten graad aanwezig bij het spelen met de *steenbouwdoozen der firma Ad. Richter te Rotterdam.* Deze hebben in hunne soort de volmaaktheid bereikt; alleen bij deze ligt een wetenschappelijk stelsel ten grondslag. Waarin bestaat dat?

'Alle begin zij eenvoudig; langzamerhand ga men over tot het moeilijkere.' Deze stelregel geldt overal; waarom zou hij dan ook niet toegepast moeten worden bij het spelen onzer kinderen? Dr. Richter zag de noodzakelijkheid daarvan in, en paste het toe op de door hem uitgevonden anker-steenbouwdoozen.

Een stevige bordpapieren doos, die slechts 28 steenen bevat, kan men kinderen van 4 à 5 jaar reeds in handen geven. Daarbij is een aflevering van 16 bladzijden met voorbeelden gevoegd, welke het kind kan nabouwen. Natuurlijk hoogst eenvoudige voorbeelden, die uiterst netjes en bijzonder accuraat zijn uitgevoerd. En reeds in dit eerste boekje merkt men een zichtbare opklimming in moeilijkheid van de voorbeelden der eerste bladzijden tot die der laatste. Nergens echter te groote sprongen voor normaal ontwikkelde kinderen.

Zijn alle voorbeelden al eenige keeren opgesteld, en heeft het kind er zelfs reeds eenige nieuwe bij bedacht, dan heeft Richter er voor gezorgd, dat men deze doos niet als waardeloos behoeft weg te zetten. Neen, dan koope men er slechts de *aanvullingsdoos* van hetzelfde nr. bij (evenals de andere ook voor *f* 1. -) en men heeft te zamen een geheel nieuwe doos met 53 steenen, en een aflevering van 16 bladzijden met voorbeelden, waarvan de eerste zich onmiddellijk aansluiten bij de moeilijkste van de vorige aflevering, om dan zelf allengs weer moeilijker en samengestelder te worden. En natuurlijk winnen de voorstellingen aan verscheidenheid en grootere overeenkomst met de werkelijkheid. Een nieuwe bron van genot en ontwikkeling is hier alzoo met weinig onkosten geopend. Is deze bron nochtans uitgeput, dan is er een gemakkelijk middel, om haar niet alleen opnieuw te vullen, maar haar zelfs breeder en dieper te maken: men koopt slechts de aanvullingsdoos van de beide voorgaande te zamen, voor *f* 2. -. Dan heeft men met elkaar een doos van 107 steenen, en een nieuwe aflevering van 16 bladzijden gekleurde voorbeelden, die alweer rijker in verscheidenheid en moeilijker van samenstelling zijn. Maar - immer is in 't oog gehouden: van 't gemakkelijke tot het moeilijke.

En zoo kan men doorgaan: wat men heeft, wordt

nooit waardeloos; door er de volgende aanvullingsdoos bij te koopen, geeft men er nieuw en rijker leven aan. De kroon van dit prachtige stelsel is een verzameling doozen, die te zamen 1924 steenen bevatten, waarbij duizenden voorbeelden gebruikt kunnen worden, en waaronder de moeilijkste, natuurlijk kapitale bouwwerken zijn: paleizen, kerken, monumenten, bruggen, kasteelen, ja zelfs een geheel dorp. Dit alles te zamen kost *f* 54. -, waarop men echter kan komen langs *tien trappen.* Bijv. men begint met de doos no. 3 voor *f* 1 en men gaat achtereenvolgens de rij af: 3 A (prijs *f* 1. -,) 6 A (*f* 2. -,) 10 A (*f* 4. -,) 14 A (*f* 5. -,) 16 A (*f* 7. -,) 18 A (*f* 7. -,) 18 C (*f* 8. -,) 21 A (*f* 10. -,) en 23 A (*f* 10. -). Een andere opklimming is 7 + 7 A + 11 A + 15 A + 17 A + 19 A + 21 A + 23 A. Naar verkiezing kan men ook grootere en duurdere sprongen nemen.

Al de genoemde doozen zijn van zoogenaamd *groot kaliber*: d.w.z. de kubus heeft een ribbe van 25 mM. Alle afmetingen der andere steenen zijn uit de lengte der kubus-ribbe afgeleid.

Nu is er nog een ander stelsel, n.l. van *klein kaliber*: hierbij is de ribbe van den kubus maar 20 m.M. Dit stelsel begint met no. 0, een doos van 18 steenen. (Prijs 35 cent), en eindigt met no. 22: inhoud 720 steenen, (prijs *f* 16.50). Ook hier kan men langs twee wegen tot die grootste doos komen, n.l.: no. 0 + no. 0 A + 2 A + 5 A + 9 A + 13 A + 20 A = no. 22 of no. 1 + 4 A + 8 A + 12 A + 12 C + 20 A = no. 22. Natuurlijk is het resultaat dezer doozen niet zoo grootsch als van de doozen van groot kaliber.

Een onmisbaar bestanddeel dezer doozen zijn de afleveringen met de architektonische voorbeelden. Deze zijn in een woord meesterlijk uitgevoerd, vooral in de hoogere nummers. Door den grooten rijkdom aan steenvormen konden bij de grootere bouwerken werkelijk alle, en zelfs fijne details weergegeven worden. En door de ongemeen juiste constructie hebben de bouwstukken ook een verrassende stevigheid. Deze wordt daarenboven nog bevorderd door de zuivere, min of meer zandige oppervlakken der steenen, die namelijk uit zandsteen (geel, rood of blauw) vervaardigd zijn. Wanneer men dan nog bedenkt, dat men voor defect geworden of verloren geraakte steenen precies dezelfde kan bijkoopen, zal men wel willen erkennen, dat Dr. Richter met zijn anker-steenbouwdoozen een volmaakt speelgoed geleverd heeft van groote, opvoedende waarde.

Amsterdam.

J.W. GERHARD.

De scheepvaart.

Dat een groot vaartuig, de Thebah of Ark, een jaar lang met menschen en dieren op de wateren had omgedreven (2344 v. C.) bleef bij alle volken in geheugenis. Al was met dit feit de scheepvaart nog niet gevonden, het toonde de mogelijkheid om zich ook over stroomen en zeeën een weg te banen. De Thebah intusschen was slechts berekend op *drijven* en steunde daarom waarschijnlijk op een zwaar vlot. Zij was van boven gesloten en had masten, zeilen, roer, kiel noch roeispanen. Om gang te zetten en op een vast punt aan te komen, waren die hulpmiddelen noodig. Zij moeten dan ook al zeer vroeg zijn uitgedacht, en wel, naar men gelooft, door de Pheniciërs.

Onder de woeste jagervolken, die uit hunne op de rivieren en meren gebouwde paalhutten in uitgeholde boomstammen den wal wisten te bereiken, kon men niet

verwachten dat scheepsbouw en scheepvaart vorderingen zouden maken. Bij meer beschaafde volken daarentegen was altijd een lofwaardig streven naar toenemende ontwikkeling. Van uit Sidon zonden de Phenicische kooplieden - reeds 17 eeuwen vóór onze tijdrekening - hunne schepen in zee, niet veel later ook uit Tyrus. Aanvankelijk bepaalde zich hunne vaart tot de Middellandsche zee. Men waagde zich niet in de ruimte, maar roeide langs de kusten. Dreef men af en ging het land uit 't gezicht verloren, dan liet men soms vogels uit, die als wegwijzers in tijd van nood werden medegenomen. Door dezen, die steeds landwaarts heenvliegen, te volgen, geraakten de zeelieden weder op het spoor.

Onder de roeischepen of galeien, soms 40 Meter lang, waren er met 2 en 3 banken boven elkander, waarop de roeiers, veelal slaven, plaats namen. Met een 50-talriemen, was bij stil weder een tamelijk snelle gang te verkrijgen.

Mythologische verhalen maken melding van een groot en stevig gebouwd schip, de *Argo*, waarmede de Grieken, omstreeks het jaar 1250 v. C., naar Colchis, aan de oostkust der Zwarte zee, stevenden. Dit was de zoogenaamde 'tocht der Argonauten'.

Tegen het einde der 11e eeuw v. C. deed koning Salomo schepen bouwen te Elzon-geber, aan den noordelijken uithoek der Roode zee. Onder zijn scheepsvolk waren Pheniciërs, 'kenners der zee'. De reis ging naar Ophir, om goud te halen, voor den tempelbouw te Jeruzalem. Men weet niet of Ophir aan de Oost-Afrikaansche kust, bijv. in het gewest Sophala, tegenover Madagascar, dan wel in Vóór-Indië lag. Doch ook naar Zuid-Arabië en Indië (Hindostan) togen schepen heen tot het vervoeren van edel metaal en andere kostbaarheden.

Over de Middellandsche zee werd Tharsis bereikt. Denkelijk was dit Spanje. Van daar bracht men voor Salomo mede: goud, zilver en ivoor; ook apen werden van daar aangevoerd. Gibraltar is dan ook de eenige plaats in Europa, waar apen voorkomen. De zeereis derwaarts duurde 3 jaren en dit wettigt het vermoeden, dat zij nog altijd geschiedde met roeivaartuigen, die langs de Afrikaansche kust aanhielden.

Omstreeks 900 v. C. treffen wij de door de Tyriërs op het gebied van het tegenwoordige Tunis gestichte stad Carthago aan, die ook eerlang hare handelsvaartuigen in de Middellandsche zee zond. Ook hier moet nog aan kustvaart worden gedacht.

Uit de haven van Joppe (Jaffa), dat tot het gebied der Philistijnen behoorde, voeren insgelijks groote schepen af. Jona ging daar, omstreeks 800 v. C., aan boord van een vaartuig, dat voor Tharsis bestemd was.

In de oostelijke, niet aan de zee gelegen landen ken-

de en had men trouwens ook geene eigenlijke schepen noodig. Het overtrekken van rivieren geschiedde met lichte vaartuigen, soms wel door zwemmen. Op muurplaten uit de puinhoopen van Ninivé, die van de 8e eeuw v. C. dagteekenen, ziet men afbeeldingen van Assyrische booten, die op den Tiger voeren, en van menschen die zwemmen op aan elkander gehechte lederen zakken.

In de profetiën (600 v. C.) wordt gesproken van Tyrische schepen met 'zeilen' (Hebreeuwsch *miphras*, d.i. het uitgespannene). Zoo meldt ook Herodotus, dat Phenicische schepen ten tijde van den Egyptischen Pharao Necho, d.i. 6 eeuwen v. C., Afrika omvoeren. De uitvinding der zeilen mag dus aan de Pheniciërs worden toegeschreven.

Met hunne sterk gebouwde zeilschepen stevenden nu de Tyriërs door de straat van Gibraltar over den Atlantischen Oceaan ook langs de Europeesche kusten en haalden tin uit Engeland en barnsteen uit de landen aan de Oostzee.

Om koers te houden naar het beoogde doel lette men op zon, maan en sterren. Andere hulpmiddelen waren nog niet gevonden.

Op zeer oude muurschilderingen in Egypte komen ook schepen voor om den Nijl te bevaren. Zij waren lang en smal en hadden een hoog dek; ook roer, mast en zeilen. De oude Egyptische stad Chennoe ontleende haren naam, die 'schippersstad' beteekent, aan den daar gedreven rivierhandel.

Niet slechts voor koopmanschap en personenvervoer, maar ook tot den krijg te water werden schepen gebouwd, die aan den vóórsteven van eene ijzeren punt waren voorzien. Een zware scheepsstrijd met pijlen tusschen Perzen en Grieken op de Middellandsche zee, komt voor in September 480 v. C. Verder gevechten tusschen Romeinen en Carthagers (de Punische oorlogen, 264 - 146 v. C.), de zeeslag bij kaap Actium (Sept. 31 v. C.) enz.

Ook roovers doorkruisten de wateren der Middellandsche zee, ongeveer ten jare 60 v. C., met snelvarende roeischepen.

Merkwaardig zijn de berichten aangaande den tocht van Paulus van Myra, in Lycië, naar Rome (65 na Chr.) Deze werd ondernomen met een groot zeilschip, dat, behalve eene lading koren, 276 menschen aan boord had. Aan de beide uiteinden van het schip lagen ankers, - van achteren vier. Dit waren groote steenen, aan touwen gebonden. Van de zeilen wordt genoemd het ra- of bramzeil. Reddingbooten waren aan boord voor het geval van schipbreuk. Men peilde de zee met een dieplood. Dergelijke reizen duurden lang, want in het stormachtige jaargetijde moest men de eene of andere haven binnenloopen en er overwinteren. Zoo vertoefde de apostel, na den schipbreuk, 3 maanden op Melita (het eiland Malta) en reisde toen naar Italië door met een schip, dat tot teeken had: *Castor en Pollux.* Zoodanig scheepsteeken was veelal een afgodsbeeld op den achtersteven of een naam, die met een gekleurd weefsel in het linnen zeil was aangebracht. De leiding der schepen was steeds toevertrouwd aan een schipper, stuurlieden en matrozen of touwlieden.

Verre tochten op de oceanen bleven nog eeuwen lang groote bezwaren opleveren, omdat het moeielijk was dáár den weg te vinden. Stoute zeevaarders intusschen waren de Noormannen, die van de 9e tot de 11e eeuw, onder aanvoering hunner dusgenoemde 'Zeekoningen', onophoudelijk te scheep op rooftochten uitgingen langs de kusten van Europa tot aan Spanje, en ook IJsland, Groenland en Amerika bezeilden.

In 1291 waagden het een paar kooplieden uit Genua, de gebroeders Vivaldo en Thedisius Doria, om met 2 galeien, om Afrika heen, een weg naar Oost-Indië te zoeken. Zij keerden nimmer weder, en nu vermoedde men, dat de hitte zuidwaarts zoo geweldig moest zijn, dat er mensch noch dier konde leven, ja dat de zee zelve er verdampte, zoodat de schepen, die er heen mochten stevenen, in een soort van zoutmodder moesten vastraken.

Belangrijke diensten deed het, denkelijk door de Chineezen uitgevonden en sedert 1300 in Europa op de scheepvaart toegepast, kompas. Hiermede waren alle hemelstreken te herkennen, en meer en meer begon men de wereldzeeën in alle richtingen te doorkruisen. De Genuees Columbus stak den 3en Augustus 1492 uit Spanje in zee, zeilde westwaarts den Oceaan over, ontdekte Amerika en stapte er den 12en October aan wal, waarna hij aan den Spaanschen koning schreef: 'dat hij het land had gevonden, van waar Salomo het goud liet halen en waartoe de schepen oudtijds drie jaren uitbleven.' Kort daarna voeren andere zeevaarders, om Afrika heen, naar en door de Indische zee, terwijl ook noordwaarts de poolstreken en Groenland werden bereikt.

Uitgaande van de oude aardrijksbeschrijving van Ptolemeüs uit de 2e eeuw, vervaardigde de Duitscher Marten Behaim in 1492 een aardglobe, en in den loop der 16e eeuw volgden, van de hand der Zuid-Nederlandsche aardrijkskundigen Mercator, Gemma, Ortelius en anderen, vele kaarten, die ook de jongst ontdekte landen aanwezen. Ook met dezen arbeid was weder de scheepvaart vrij wat gebaat.

Wind bleef voor zeeschepen nog gedurende meer dan twee eeuwen de eenige beweegkracht. Wel poogde, naar men wil, een Spanjaard reeds in het midden der 16e eeuw, stoom op de vaart toe te passen en werden in 1736 door zekeren Hulss en nà hem nog door anderen proeven met stoomschepen genomen, doch zonder gewenscht gevolg. In het begin der 19e eeuw echter werd in Noord-Amerika eene in alle opzichten doelmatige stoomboot uitgerust. Deze stak van New-York den Oceaan over en kwam, na 20 dagen reis, behouden te Liverpool aan. Verbeteringen hebben daarna den overtocht van en naar de Nieuwe Wereld nog tot op de helft, ja zelfs tot op een derde van dien tijd verkort.

Van eeuw tot eeuw namen de scheepsbouw en het handelsverkeer der volkeren over de zee in omvang toe, zoodat de koopvaardijvloot van alle zeevarende natiën uit ongeveer 60duizend zeilschepen en stoombooten bestaat, terwijl de oorlogsvloot der gezamenlijke mogendheden meer dan 3duizend bodems telt.

DE IJZEREN BRUG VAN LINZ. URFAHR.

Langs den Donau.
Met illustratiën.

I.

Langs den Rijn is iedereen, of bijna iedereen geweest; vooral bij ons Hollanders geniet de Rijn een verbazende populariteit. Waarom? Misschien omdat hij zoo dicht in de buurt is, of omdat men er met een minimum van Duitsche taalkennis overal terecht kan, of omdat er altijd zoovele Hollanders te vinden zijn, wat in de schatting van velen een groote bijdrage is tot de gezelligheid. Misschien ook teert de Rijn nog op zijn ouden roem toen de reisgelegenheden nog niet zoo goed ontwikkeld waren als thans en men reeds meende een groot heldenfeit verricht te hebben door zich zoover te wagen.

Hoe 't ook zij, thans is een Rijnreisje nog nauwelijks meer de moeite om er van te praten waard; meestal gaat men langs den Rijn om verder in Duitschland te komen en vindt men het kinderachtig, banaal, hem alleen tot reisdoel te kiezen.

Zwitserland, Tyrol, Salzkammergut, Weenen, Italië, ziedaar de landen waarheen de Rijn als ware hij een groote straatweg, voert; en die moet men toch tegenwoordig bezocht hebben, wil men op den naam van beschaafd mensch aanspraak maken, en is men er op gesteld langs een der hoofdstroomen van Europa een reisje te ondernemen, welnu! dan heeft men immers den Donau, dat is nog een heel andere rivier dan die oude, veelbesproken, veelbezongen, veelbedronken Vader Rijn.

Hij heeft bovendien nog het voorrecht weinig bekend te zijn, zoodat hij die er geweest is, vrij wat interessanter dingen zal weten te vertellen dan die de gewone rist van plaatsen is langsgegaan: Bonn, Remagen, Godesberg, Rolandseck, Ehrenbreitstein, Coblenz en zoo verder.

De Rijn moge vriendelijker en lieflijker zijn, de Donau is veel trotscher; menige groote stad wordt door de wateren der eerste rivier besproeid; de Donau, de geweldige

reuzenstroom houdt slechts zelden bij een groote stad halt, maar hij verdeelt zich tusschen de bergen in tallooze stroomen, die elk hun dal en hun badplaats hebben. Van de noordelijk gelegen steden trekken alleen Regensburg en Passau de aandacht der reizigers.

Wij beginnen dus onzen tocht in Regensburg, want een Donauvaart ondernemen en Regensburg niet aandoen, staat gelijk met Rome bezoeken zonder den Paus te zien.

Een hoogst interessante stad is Regensburg, het Castra Regina der Romeinen ongetwijfeld; de tooverstaf van

een grootsch verleden raakt ons onmiddellijk aan, zoodra wij het station met zijn moderne omgeving verlaten hebben; een bijzondere lucht ademen wij in, niet de vrije lucht zooals zij vrij in nieuwerwetsche steden door de ruime straten kan circuleeren, maar die onbeschrijflijke, eigenaardige atmosfeer, geheimzinnig vol legenden en herinneringen uit het verleden, die in overoude middeleeuwsche steden zweeft.

Dezen indruk vooral maakt de stad op den bezoeker; verward en vol bonte afwisseling, evenals haar geschiedenis, zijn haar straten, alles is er even nauw, bekrompen, dicht aaneengebouwd, en toch spreekt zich in vele trotsche gebouwen, als zoovele vestingen, het fiere zelfbewustzijn uit der oude vrije Rijksstad.

Men vindt er nog menig oud huis, sterke torens, massieve poorten en schilderachtige bruggen; herinneringen aan de Romeinen, de middeleeuwsche keizers, bisschoppen en ridders, aan Wallenstein, den grooten veldheer, en Kepler, den beroemden sterrenkundige.

Het merkwaardigste gebouw van Regensburg, en misschien van Duitschland, is wel de Regensburger Dom, een dier ontzagwekkende gebouwen, waarmede de Christelijke kunst zich een eeuwig, onvergankelijk gedenkteeken stichtte.

In den Dom bevindt zich een 60 voet diepe bron, de Z i e h b r u n n e n , met een fraai baldakijn er boven, waarvan het water als wijwater wordt gebruikt.

De brug over den Donau is ook een oud monument, want zij werd van 1135-46 gebouwd en rust op vijftien ronde bogen; allerlei wonderlijke dieren, als vogelkoppen, slangenstaarten, honden zonder kop, hagedissen en caricaturen van menschengezichten, versieren haar. Hier dichtbij is de landingsplaats der stoombooten, welke men bestijgt om een tochtje naar het 'Walhalla' te maken.

Dit 'Walhalla' is zooals men weet door den kunstlievenden koning Lodewijk 1 van Beieren opgericht ter eere van den Duitschen roem, in den vorm van een in Dorischen stijl gebouwden tempel met prachtige basreliefs in den gevel, den Hermannslag en de huldiging der Germania voorstellend, door Schwantaler en Rauch; het geheel maakt door zijn kolossale en toch harmonische afmetingen een overweldigenden indruk. Van binnen vindt men er de standbeelden van Duitschers die zich op verschillend gebied beroemd maakten.

Van het terras, dat zich hoog boven den Donau verheft, geniet men een onvergetelijk schoon gezicht over den majestueuzen stroom aan onze voeten, op Regensburg en verder over het heerlijke landschap, dat zich verre uitstrekt tot aan den voet der met sneeuw bedekte Alpen.

Waarlijk! de kunstlievende koning had zich geen schooner plek kunnen uitzoeken voor zijn grandioos Walhalla!

De vaart tusschen Regensburg en Passau herinnert den reiziger onophoudelijk aan den Rijn; van beide kanten verheffen zich boschrijke heuvels in de blauwe lucht, daartusschen steile rotsen en aan den oever lieflijke dorpjes en vriendelijke stadjes, rijk aan oude gebouwen en herinneringen. Het schoonste is Vilshofen met zijn middeleeuwsche wallen, torens, poorten en hooge gevels, die zich in de heldere wateren van den Donau spiegelen.

De ruïne Hildigersberg is een der schoonste Duitsche bouwvallen; hooge dennen, pijnboomen en eiken omringen de zwarte, verbrokkelde muren, die uit de rots schijnen op te stijgen en waaromheen de raven somber krassend fladderen, als wilden zij ons oude verhalen doen vol bloed, geweld en willekeur.

De stoomboot glijdt snel stroomafwaarts; nog een kronkeling van het water, en Passau ligt voor ons; schoon als in een tooversprookje baadt het zich in de gouden zonnestralen aan den voet van de steile rots, door de vesting Oberhaus bekroond.

Het Duitsche Venetië wordt het genoemd, en het draagt dezen naam met recht; het is gebouwd op de plaats waar de Inn en de Ilz zich in den Donau werpen, die hier over de 400 meter breed is.

De straten zijn smal maar zindelijk; branden, overstroomingen en oorlogen verwoestten haar herhaaldelijk, haar trotsche gothieke kerk, eens de schoonste van Beieren, viel ook den vlammen ten offer, en slechts een portaal en eenige spitsbogen verhalen ons nog van haar vroegere architectonische schoonheid; zij is in barokstijl weder opgebouwd.

In den omtrek verheft zich de Mariahilfberg met haar bedevaartskerk, waarvan de beide hooge torens het geheele Passauer Donaudal beheerschen; van hier uit geniet men een prachtig panorama over de stad, evenals van de vesting Oberhaus, eens de sterke burcht der Passauer bisschoppen, thans een staatsgevangenis.

'Nonnengut', boven de samenvloeiing van Ilz en Donau, is ook een aantrekkelijk punt. Op het terras van het daar gelegen hotel staande, begrijpen wij eerst waarom Passau het Duitsche Venetië wordt genoemd.

De drie rivieren, welke men aan haar verschillende kleur duidelijk kan herkennen, omsluiten van alle zijden de stad en dringen tusschen haar wijken door; stoombooten en andere vaartuigen doorklieven het water, en hoog verheffen zich in de zoele, warme lucht de kerken, koepels en torens der oude stad, terwijl in de verte de groene bergen van Oostenrijk den achtergrond vormen.

Reizen wij verder met onze stoomboot, die des zomers steeds een zeer groot getal toeristen bevat, onder de sierlijke kettingbrug, welke de beide oevers van den Donau verbindt, door, dan genieten wij nog een eenig gezicht op het verdwijnende Passau.

Het Donaudal tusschen Passau en Linz is een en al poëzie; heerlijke gezichten, waarvan wij geen denkbeeld hadden, wachten ons bij elke kromming van den waterweg.

De Donau stroomt statig verder, ingesloten door de bergen; tusschen een verwarring van klimop en dennen stijgen trotsche ruïnen omhoog, aan de bloedige daden der oude roofridders herinnerend. Hoeveel is binnen die dikke muren in den loop der tijden geleefd, geliefd en geleden? Konden die bouwvallen maar spreken!

De eerste ruïne welke wij zien, is de Krempelstein, een sombere vesting op een steile rots, door het volk 'Schneiderschlössel' genaamd. Verderop Vrechtenstein, Lochenstein, vroeger de grens tusschen Oostenrijk en Beieren.

Altijd dichter naderen de oevers elkander, met moeite baant zich de Donau al kronkelend een weg tusschen de rotsen, de eene ruïne volgt op de andere; door zijn romantische ligging treft ons vooral het dorp Obermühl met de ruïne Porstenstein.

Achter Aschach verwijdt zich het dal en als bij tooverslag verdwijnen de bergen; het oog geniet bij het ruime vergezicht over de uitgestrekte, met wilgen en esschen beplante vlakten.

In de verte begroet ons de Postlingberg bij Linz en wij genieten een wonderbaar panorama over de Stiermarksche en Oostenrijksche Alpen; het is historische grond dien wij hier aanschouwen, de aarde is gedrenkt met het bloed, in den Boerenkrijg vergoten.

Aschach, dat wij voorbijkwamen, was het brandpunt der onlusten in 1626. De Donau was met kettingen door de boeren afgesloten, opdat de Beieren, die den stadhouder Graaf Hirbenstorff in Linz wilden afzetten, niet verder konden doordringen.

Verder stroomafwaarts ligt Everding, een overoud plaatsje, dat reeds onder den naam van 'Everdingen' in het 'Nibelungen lied' voorkomt, als de plaats waar Chriemhilde rustte, toen zij het land der Hunnen binnentrok.

Nog een belangwekkend plaatsje komen wij langs, vóór wij Linz bereiken. Het is Wilhering, betooverend schoon aan den Donau gelegen, waarin zijn witte muren zich weerkaatsen. Stil en vreedzaam ligt de Cisterciënzen-abdij van dien naam, in 1144 door Ulrich en Chilo van Wilhering gesticht; het bezit een bibliotheek, die thans nog 10000 boeken telt, waaronder wereldberoemde manuscripten.

Over het water trilt zacht, plechtig en droomerig liet avondklokje der abdij, en nog zijn de laatste klanken niet verdoofd of daar zien wij uit de nevelen het overoude Lentia, het schoone Linz, de parel van den Donau, als het ware opstijgen. Vriendelijk en gastvrij zendt zij ons uit de verte haar groet; de stoomfluit blaast, de scheepsklok weergalmt, en snuivend en sissend vaart de stoomboot onder de reusachtige spoorbrug door naar de landingsplaats.

Hier zullen wij ons nachtkwartier nemen en zelfs eenige dagen uitrusten, want Linz verdient een langer oponthoud ten volle.

Liefelijk is zeker het meest gepaste woord, dat men bij de hoofdstad van Boven-Oostenrijk kan kiezen; haar ontbreken de machtige grootsteedsche indrukken, welke men in Weenen, Praag en Budapesth ontvangt, zij mist de betoovering eener ontzagwekkende, bergachtige omgeving, die Salzburg en Innsprück tot Europeesche merkwaardigheden verheft. Maar er ligt zulk een innige bekoorlijkheid, zulk een poëtisch waas over de nauwe straten, den indrukwekkenden stroom en de breede heuvels, dat een paar dagen in deze kalmte doorgebracht, in deze zoete idylle, waarin men geen haasten, geen drukte, geen inspanning kent, de ziel bevrijden en verkwikken.

Hier in dezen uitgestrekten hoek, waarin de geurige groene uitloopers der Boheemsche wouden en der Alpen samenkomen en den Donau slechts de ruimte laten om een belangrijke poort te vormen voor het verkeer tusschen Bohemen, Beieren, Neder-Oostenrijk en de berglanden, is niets meer te bespeuren van de sombere eentonigheid van het Noorden, niets meer van de rook en de morsigheid der groote steden.

Bevallig is de omgeving, aangenaam de stad, zuiver de lucht, goedig de bevolking. De groene bergen vormen boven de stad een nauwe pas, waaruit de stroom helder en klaar te voorschijn komt. Dan treden de bergen terug om een breede, rijk bloeiende kom te vormen, in welker midden als een parel in de schelp het bevallige Linz ligt. Ver in het verschiet sluiten zij zich weer aaneen en benauwen den bruisenden stroom zoodanig, dat hij als gekweld en voortgejaagd over klippen en rotsblokken zich woedend voorwaarts stort.

Een zeer eigenaardigen indruk ontvangt hij, die uit het inwendige van Bohemen, bijv. van Praag komend, met den sneltrein Linz nadert. Altijd zeldzamer worden de puntige, scherpe bazaltkegels, die dikwijls wild en grillig uit het vlakke land omhoog stijgen, en na een korte, vruchtbare vlakte duiken breedgerekte lichtgroene bergruggen en ketens op, die, elkander voortdurend naderend, de nabijheid aankondigen van de breede, machtige rivier, en een bevrijdende luchtstroom, een frissche Alpenbries dringt in de benauwde wagons vol stof en hitte.

Maar wij komen nu aan de heerlijke, luchtige rivier, en dadelijk brengt ons Linz onder haar betoovering. Alles binnen haar is frisch, gezond, vroolijk, eenvoudig, helder; geen weeldevertoon, geen koortsachtige drukte, maar toch levendige opgewektheid, zich vooral vertoonend in den onafgebroken stroom van voetgangers en rijtuigen over de breede ijzeren brug, leidend naar de oude zusterstad Urfahr met haar roode daken, die zich tusschen het frissche groen aan den overkant der rivier uitstrekt.

Vele merkwaardigheden heeft Linz niet, de markt is omringd door gewone, eenigszins nuchtere huizen, en het beeld der Heilige Drievuldigheid, dat zich midden op het Franz Jozefsplein op een zuil van wolken verheft, is een gedenkteeken uit den toch al niet zeer kunstvol ontwikkelden Rococotijd, maar 't is er prettig, vroolijk, gezellig, vooral bij marktdag.

Het Oostenrijksche Rococo speelt hier een overheerschende rol; van de moderne gebouwen verdient het Museum den eersten prijs, het is in den stijl der Italiaansche Renaissance gebouwd, en het hoofdsieraad bestaat uit een reliëffries van 200 meter lang, dat rondom het geheele gebouw loopt en de geheele beschavingsgeschiedenis van Oostenrijk voorstelt.

Ook het inwendige bevat rijke schatten uit het geschiedkundige verleden van Oostenrijk, die ons een

trouw beeld van de ontwikkelingsgeschiedenis der uitgestrekte, overoude monarchie geven.

Het mooiste gezicht uit den omtrek genieten wij van den Franz-Josefswachttoren, dien wij langs een slanke wenteltrap bestijgen; diep onder onze voeten zien wij den Donau zooals hij zich hartstochtelijk en energiek een weg wringt door de sombere bergruggen, aan zijn oevers het dal, te midden waarvan Linz prijkt met zijn torens, en Urfahr met zijn steenbakkerijen. In het Zuiden schuiven de bergen dichter aaneen en in de verte beschijnt de zon met rozigen tint hun besneeuwde kruinen.

Tegenover ons de Postlingberg met zijn kerk op den top, waarheen des zomers de bedevaartgangers in lange scharen al biddend en zingend over den slingerenden weg trekken zonder zich om hitte en stof te bekommeren.

Kerk en klooster beheerschen uren ver de streek en het klokgelui galmt over de vlakte, den inwoners vermanend goed, onderworpen, vroom te zijn; vandaar die kalme, vredige stemming, nog niet bedorven door de wanklanken, welke buiten het dal den vrede verstoren, de gemoederen verontrusten en de geesten verwarren.

En overal in het rond zien wij de torens van kerken en raadhuizen, Sint Florian, Kremsmunster, Enss aan het groene riviertje, dat de beide hertogdommen

OP DE DONAUBOOT.

van Oostenrijk scheidt. Het oog zoekt aldoor nieuwe dorpen, nieuwe stadjes, nieuwe torens en nieuwe ruïnes totdat de blauwe avondnevels over het dal beginnen te vallen en langzamerhand de lijnen der bergen uitwisschen, de horizont wegdoezelen en het onvergetelijk schouwspel in duisternis hullen.

Maar 't is niet alles poëzie in Linz; ook voor het proza zorgen de practische inwoners. Aan brouwerijen vooral is het rijk, en in de zandheuvels zijn vele honderden mijlen lange onderaardsche keldergangen gebouwd, waarin het kostelijke gerstenat zelfs in den heetsten zomer zijn koelte en frischheid bewaart; zoo koud is het zelfs, wanneer het zijn bergplaats verlaat, dat men het een paar minuten boven het vuur moet houden om het drinkbaar te maken.

Ieder bierlievend mannenhart moet luider kloppen, als hij ziet met hoeveel liefde en zorg zijn dierbare drank hier behandeld wordt.

Nog een ander voortbrengsel van Linz, dat zijn naam door het koekminnend Duitschland misschien meer populair heeft gemaakt dan al zijn schoonheden, is zijn eigenaardig gebak, dat wij ook met smaak gebruiken, als onze magen den opwekkenden invloed beginnen te ondervinden van de frissche berglucht.

In den vroegen morgen verlaat de stoomboot weer het aantrekkelijke Linz, dat als een zoo pas ontwaakte

RUÏNE AGGSTEIN.

landelijke schoone, nog half droomend ons een afscheidsgroet toezendt.

De fijne zilveren nevels omsluieren nog den Postlingsberg met zijn kerk, den Franz-Josefstoren en het burchtvormige Jezuïetenklooster hoog op den berg; de reizigers verdringen zich over de smalle landingsbrug, en spoedig hervatten wij op de goed ingerichte, ruime stoombooten der 'Donau-stoomboot-maatschappij' onzen belangwekkenden tocht.

Wij zoeken ons een behagelijk plekje op het dek uit, waar wij ons op ons gemak installeeren, slaan Baedeker open en volgen met belangstelling de heerlijke tooneelen, die als in een diorama langs ons heen trekken.

Dicht achter Urfahr, de vriendelijke tweelingstad van Linz, opent zich langs de oevers van den Donau een breede, zich naar het Noorden vernauwende bergkloof, een der talrijke scheuren in de kolossale granietmassa die zich tot aan de grenzen van Bohemen, ja zelfs diep in dat land uitstrekt.

Men noemt haar de 'Haselgraben'. Het is tevens de overoude weg van den zuidelijken uithoek van Bohemen naar het hart van Boven-Oostenrijk; sedert eeuwen trokken met schatten beladen koopmanswagens en roofzuchtige ridders in volle wapenrusting, keizerlijke troepen en vrome bedevaartgangers daar langs.

Over de bemoste granietblokken huppelen forellenrijke beekjes, de rotskruinen zijn met bouwvallen bedekt, en van een eenzamen top overziet het slot Wildberg trotsch en in het volle bewustzijn van zijn sterkte den spiegelenden stroom; oud en verweerd staan daar zijn muren met de hooge torens, waarachter de Boheemsche koning Wenceslaus eens smachtte in de gevangenschap der Duitsche ridders.

Steden en burchten verlevendigen de oevers. Daar ligt ter linkerzijde eenvoudig en liefelijk Steigregg, en zelfs midden in den stroom verheffen zich de bouwvallen van het kasteel Spielberg, een oud roofslot, nauwelijks meer te onderscheiden van den grauw verweerden steen die het draagt.

Aan den rechteroever stroomt als een smaragden lint zonder einde de fraaie Enns, de grens tusschen Bovenen Neder-Oostenrijk en bewaart haar frissche groene kleur nog verre in den grijsgelen stroom; tegenover haar monding links spiegelt zich vriendelijk in het water het welvarende Manthausen.

Niet voor niets noemt men deze streek het molenkwartier, want hier in deze bergen vindt men het graniet, het materiaal waarvan men de beste molensteenen der wereld vervaardigt; ook wordt hier het fijne griesmeel gemaakt, waaruit de Weeners hun beroemde meelspijzen en gebakken maken. Een eenvoudige molenaar uit deze streek, Ignaz Parn, vond in het begin dezer eeuw dit nieuwe product uit, dat zich van hier

uit over de geheele aarde verspreidde en oorzaak is van den bloei en welvaart dezer provincie.

Bij Manthausen wendt zich de Donau in een wijde kromming naar het Zuiden en eerst waar de rotsen van Wallsee als een onoverkomelijke wal omhoog rijzen, geeft hij toe en wendt hij zich naar het Noorden, maar alleen om zich eenige mijlen verder door hooge bergwanden opnieuw te laten inklemmen en benauwen.

Het groene dal dat hier door den wijden Donauboog wordt omspannen en zich aan den rechteroever voortzet en waaruit ten Noorden terrasvormige heuvels zich omhoog heffen, heet het Markland.

Overal openen zich hier kijkjes in het vlakke veld, dat met groote dorpen en eenzame pachthoeven bedekt is. Wij zien hier Sint Pantaleon met zijn oude kerk en schilderachtig boven de rivier Erla en Achleiten. Dan treden de bergen terug, en eilanden en zandklippen breken weer de kracht van den stroom.

Eerst bij Ardagger verheffen zich opnieuw de hoogten, waar reeds keizer Marcus Aurelius eens wachttorens en vestingen liet oprichten, - de wenkbrauwen der Donau, zooals de oude geschiedschrijvers ze poëtisch noemden.

Tegenover Ardagger, maar verder het land in stijgt het kasteel Klamm op, het stamslot van het beroemde gravengeslacht der Klamm-Martinitz, dat vooral in Bohemen bezittingen van kolossale uitgebreidheid bezat. Achter den Kollmitzberg keert zich de rivier weer naar het Noorden met schilderachtige kronkelingen en bereikt Grein, het Oostenrijksche St. Goar, het uitgangspunt van een menigte romantische uitstapjes.

In het groote, breede bekken, dat zich tusschen Manthausen en Ardagger uitstrekt, hebben zich ontzaglijke watermassa's in kanalen en zijrivieren verzameld. Hier, waar de wilde, onwrikbare bergkolossen den stroom plotseling brutaal samendringen, haast zich die geweldige watermassa naar een smallen uitweg en dringt zich, daar zij dien nog niet vindt, steeds wilder en hartstochtelijker tusschen de rotsen, wier hardheid den strijd nog verzwaart.

Reeds aan den vorm der bergen herkennen wij het onderscheid; dat zijn niet meer de vriendelijke hellingen van Linz, het zijn scherpe, ruwe, naakte rotsen, de afgezanten van het woeste Bohemerwoud.

Een hunner draagt hoog boven het water den Greinburg, een lievelingsverblijf van den overleden hertog Ernst van Coburg Gotha; aan den voet van den slotberg nestelt zich, als zocht het daar bescherming, het nette zindelijke stadje Grein.

Tot ver in den stroom dringen zich, oude kwelduivels gelijk, de grijsgroene klippen, en het water schuimt, bruist en sist, als toornde het over zijn onmacht om hen te verwijderen.

Een smal eiland splijt den stroom in tweeën, het heet Wörth en draagt een oud, half verbrand rooversnest, de ruïne Weifenstein.

In vroegere eeuwen ging menig schip hier verloren, maar onze stoomboot lacht over de met zooveel slimheid gespannen vallen; met verachtelijk snuiven laat zij den verzanden rechterarm liggen en glijdt vroolijk door den nauwen maalstroom links, voorbij de klippen en rotsblokken, die het water trachten samen te persen. Vele geslachten hebben moeten arbeiden om de gevaren dezer nauwe pas te verminderen, van de pioniers van Maria Theresia tot de waterbouwkundige ingenieurs onzer dagen.

Sedert het jaar 1854 zijn de gevaren dezer plek voor groote schepen bij normalen waterstand zeer gering; in den volksmond leeft echter nog de sage over het ontstaan

van de gevaarlijke kolk, waarvan natuurlijk de duivel de verantwoordelijkheid draagt. Deze had met zijn gewone plaagzucht op zekeren nacht dwars door de Donau een steenen muur opgericht, om menschen en schepen te doen verongelukken. Reeds was hij bijna gereed met zijn werk, alleen ontbrak nog de sluitsteen. Daar kraaide de haan en verijdelde zijn onderneming. Vol woede en toorn wierp hij den laatsten steen, dien hij voortsleepte, achter zich in den stroom; zoo ontstonden de draaikolken. Spoedig daarop kwam een boot met bedevaartgangers den stroom af en verging op de noodlottige plaats, doch de duivel kreeg geen enkele ziel, want de Heilige Maagd ving ze allen in haar mantel op.

Nog heden nemen de schippers, als zij voorbij dit punt komen, den hoed af en maken aandachtig een kruis, om den valstrikken des duivels te ontgaan.

Nog altijd bruist de stroom tusschen de met groen bedekte steile bergen en zet dan, als hij de pas voorbij is, kalm en statig zijn weg voort; de watervallen heeft hij overwonnen en rustig rollen zijn wateren thans. Vriendelijk groet ons Sint Nicola, het oude schildersdorpje, een weinig verder het verrukkelijke Sarmingstein, in welks omgeving jaarlijks vele schilders hun studiën maken en waarvan het Sarmingsteiner Muhlthal - zie onze plaat - de parel is; wie tijd heeft, kan hier in die heerlijke zijdalen uren van genot doorleven.

Maar wij hebben geen tijd, de stoomboot wacht niet en spoedt zich voort; opnieuw wordt onze blik geboeid door een indrukwekkend slot, op een hooge rots zetelend; het schijnt half klooster, half vesting. Inderdaad wijst dat dubbele karakter op den oorsprong der beschaving in deze gewesten. Keizer Karel de Groote voerde hier het Christendom in tegelijk met het feodale stelsel, en onderwierp hierdoor de wilde heidensche volken, die zelfs het geweld der Romeinsche heirscharen hadden getart.

Hij bevolkte hier wouden en bergpassen met monniken, die de wildernissen ontginden, kerken en kloosters stichtten, waardoor zich dan dorpen en steden vormden.

Zoo ontstond hier reeds in de 12de eeuw een kleine kerkelijke staat, die wel onder souvereiniteit des keizers stond maar overigens geheel onafhankelijk was.

Op deze plaats bij Persenbeug grensde het aan de Donau; thans behoort dit kasteel aan Aartshertog Otto.

Dicht achter Persenbeug opent zich aan onze rechterhand een breed dal, door de Ybbs bespoeld; de streek neemt hier haar vroeger karakter aan, breed,

liefelijk, vruchtbaar. Helder steekt het stadje Ybbs af tegen den grijsblauwen horizont; het was oorspronkelijk een militair station der Romeinen, zooals de naam en samentrekking van a d P o n t e a I s i s aanduidt. Alles herinnert hier aan vroomheid en godsvrucht van vroegere eeuwen; nauwelijks hebben wij het oude Cisterciënzen-klooster achter ons of daar verschijnt hoog boven ons het marktvlek Mahrbucht, de beroemde bedevaartsplaats Maria Taferl, waarheen bij zekere feesten meer dan 100000 vrome pelgrims trekken. Van verre is zij door het geheele land te zien; om de kerk scharen zich witte huizen, waarin de bedevaartsgangers overnachten of herinneringen koopen.

Onmiddellijk boven de rivier op een vooruitspringenden steen is een Kalvarieberg opgericht. De houten beelden zijn helder gekleurd en verhoogen door hun meer dan levensgrootte het schilderachtige van den geheelen omtrek. Ook de legende werpt haar liefelijk licht op dit gedeelte van den stroom; hier toch bewandelen of liever bevaren wij het pad der Nibelungen. Langs dienzelfden heirweg aan de oevers van den Donau trokken duizenden jaren geleden de legerscharen van koning Gunther, naar het noodlottige huwelijksfeest van koning Etzel; die steden hebben den grimmigen Hagen en den goeden Volker geherbergd op hun tocht naar het Hunnenland. Godsdienst en sage betwistten elkander de heerschappij dezer oevers; achter het slot Artstetten verheft zich de ruïne Westeneck, van welks tinnen de verrukte blik over de weiden, de rivier, de zijdalen en de boschrijke bergen dwaalt.

Bergen en stroom schijnen elkander zonder verpoozen slechts te ontvluchten om elkander dadelijk weer te naderen in een eeuwig wisselspel. Tooverachtig als een Graalsberg verheft zich de sterke abdij Melk, voornaam en fier als de Benedictijnen die het bewonen, een paleis van overweldigende pracht! Steeds indrukwekkender, hoe meer wij het naderen, breed en statig breiden zich de reusachtige terrassen uit, schitterend vonkelen de torens boven het donkere woud, in de verten blinken de rococopoorten der abdij en waarschuwend dreigen haar oude, grijze bastions den vijand.

Alle landerijen in den omtrek behooren aan de abdij, haar kerk schittert van goud en marmer, de misgewaden vonkelen van robijnen en diamanten.

Dit prachtgebouw is het werk van een eenvoudigen burger van Krems, en de Oostenrijksche bouwmeesters bewonderen nu nog de kunstvolle harmonie der verhoudingen en verbazen er zich over dat deze bescheiden kunstenaar bij Gods genade geen ander werk achterliet.

In de grafgewelven rusten de eerste elf Babelsbergers, de oorspronkelijke heerschers van dit land, in de bibliotheken zijn de kostbaarste letterkundige schatten geborgen; vele veranderingen zeker moest de steile rots ondergaan voordat zij haar tegenwoordige bestemming vervulde.

Breed en vriendelijk lacht hier het land, plotseling naderen de bergen elkander weder als om den verwoeden strijd te hervatten, puntiger en ontoegankelijk worden hier de rotsgevaarten, en alleen de groene stroom scheidt hen; het wordt steeds duisterder, een dikke wolk schijnt over de zon te trekken, het zwartgroene kreupelhout kronkelt zich om de grauwe spleten en blokken, die zich hier grillig opeenstapelen. Dat is de Wachau!

Geen dorp, geen gehucht in den omtrek, slechts donkergroene bazalt en zandsteenrotsen, hoog boven de steile rotsen afgebrokkelde ruïnen, waaromheen gier en valk eenzaam fladderen.

Vlak bij den ingang der pas vormt de burcht Aggstein den ingang van Wachau, de overoude vesting, waarvan Scheffels lied de met klimop begroeide ruïne heeft bezongen.

Als theaterkoulissen dalen de bergen in het water af; tallooze wegen leiden door rotsen, kreupelgewas en bouwvallen omhoog, op smalle ladders klautert men naar boven. In dat trotsche gebouw heerschten eens de gevreesde Hunden van Kuenring, de woedende vijanden van den ouden adel, de plunderaars van kooplieden, de verdrukkers dezer streek. Zij overvielen de schepen, sleepten de boeren weg, verbrandden de steden en trotseerden de macht van hun leenheer, den hertog van Babelsberg.

Langs de geheele bergengte stonden hun burchten, geen reiziger ontging hun klauwen, totdat eindelijk de hertog hen overwon en hun roofnesten vernielde, maar de overwinnaar liet genade voor recht gaan. Hij maakte de ketenen der gevangenen los en sprak:

'Gij waart tot nu toe boos als de honden - weest voortaan trouw als zij.'

Vandaar hun naam, dien zij waardig droegen; eerst in de 16de eeuw stierf hun geslacht uit.

Aggstein, het belangrijkste punt der bergpas, was toen den heer van Schreckenstein toevertrouwd, die nog wreeder en onbarmhartiger was dan zijn meesters en alles deed om zijn naam eer aan te doen. Hij martelde zijn slachtoffers met de verfijndste folteringen; van den hoogsten top zijner burcht kwam men door een nauwe opening op een steile rotspunt, die boven de geopende diepte stak. Van daar stortte Schreckenstein zijn gevangenen neer, hun de keus latend tusschen een langzamen hongerdood en den sprong in de diepte.

Deze noodlottige plaats noemde hij spottend zijn 'Rozentuintje'.

(*Wordt vervolgd.*)

Een geheim.

Wat voor zoet geheim fluisteren die twee vriendjes elkander toe? Het schijnt er een te zijn van het grootste gewicht. Zie maar eens hoe het jongske, dat de vertrouwelijke mededeeling ontvangt, ernstig toeluistert; en de andere - met hoeveel nadruk verhaalt hij wat hij te zeggen heeft.

Wat zou het zijn?

Een vogelnestje, dat zij samen willen uithalen. Een ondeugende grap, die zoo pas ontdekt is en waarvan zij de straf zooveel mogelijk willen ontgaan? Laten wij hopen niet door leugen en bedrog.

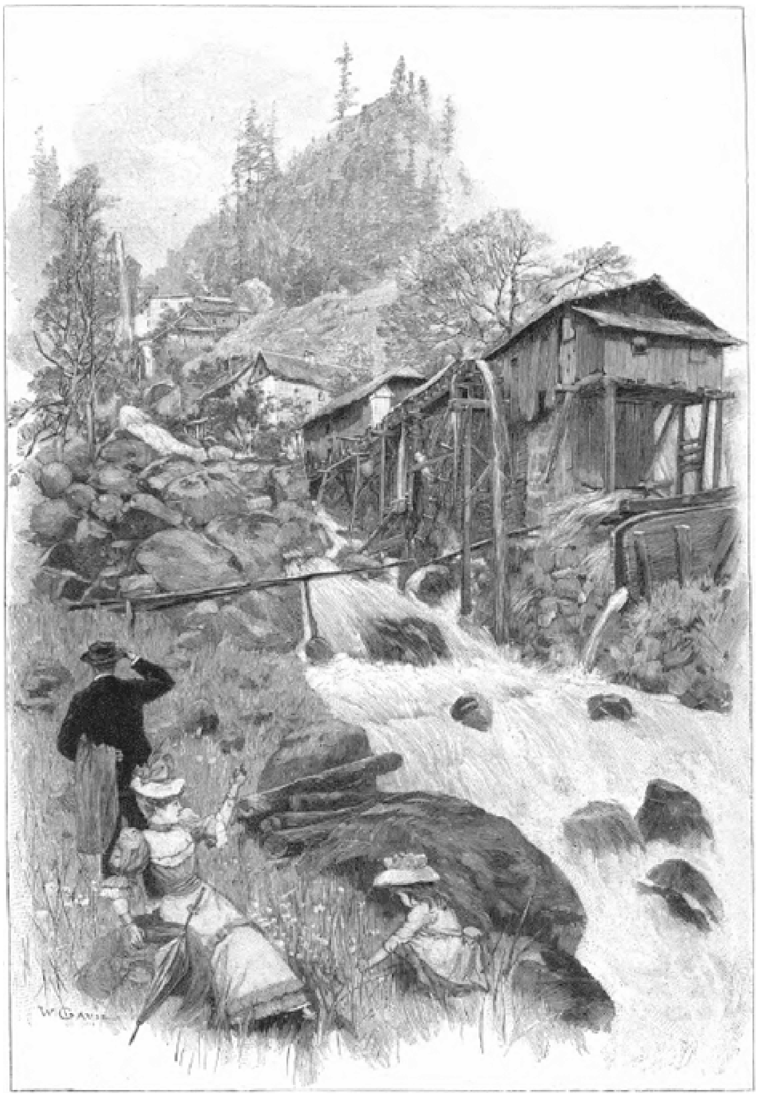

HET SARMINGSTEINER DAL.

Of zijn het broertjes, plannen makend voor een verrassing op moeders verjaardag? We kunnen raden wat wij willen. Precies te weten krijgen wij het toch niet, maar de lieve, onschuldige gezichtjes zijn er ons borg voor, dat het geheim niets kwaads bevat.

Moge dit later ook steeds het geval zijn, als zij, volwassen vrienden geworden, ook nog behoefte zullen voelen elkander de geheimste gevoelens van hun harten mede te deelen; dat die gevoelens dan even rein en helder zijn als thans hun frissche, oprechte gezichtjes.

Herfstdraden.
Door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 44.)

VI.

Eveline, die in de kamer links de tafel dekte, zag hem aankomen en zij kreeg een blos van pleizier.

‘Och Ma,’ zeide zij, even in de keuken aanwippende, ‘Philip schelt, hij is door de groote straat gegaan.’

Zij maakte de deur voor hem open en het viel haar op dat hij er beter uitzag.

Hij kuste haar, het was zoo de gewoonte bij de van Astens, zij kusten elkander altijd bij elk afscheid en elk wederzien, hoe kort ook de tijd mocht zijn die er tusschen lag; geen wonder dat het soms een werktuiglijk gezoen was.

‘Heb je een prettige wandeling gemaakt, Philip?’ vroeg zij, hem bezorgd aanziende.

‘O ja, heerlijk!’

‘Was het niet te warm?’

‘Neen, ik ben in 't bosch geweest en daar is het verrukkelijk koel. Waar is Ma?’

‘In de keuken. Kom in de achterkamer,.’

De achterkamer was de huiskamer voor privé gebruik van de familie Van Asten; dit vertrekje met nog een paar zolderkamertjes was alles wat zij des zomers voor zichzelf hielden. Anders aten ook mevrouw en Eveline met de familie in de groote eetkamer, nu bleef het meisje haar broer gezelschap houden, want Philip had er niets van willen weten aan de gasttafel mede aan te zitten. Ook was er een mooie, ruime kamer voor hem boven opengehouden en had hij na zijn terugkomst daar zijn intrek genomen.

Het kamertje zag op het achtertuintje uit, de jalouzieën hingen neer en de tafel was gedekt voor twee; het was voor moeder en dochter een groote last, die dubbele tafel, maar zij dachten er niet over te klagen, het moest toch wel om dien armen jongen.

Als Philip anders van zijn zwerftochten terugkwam, dan wierp hij zich op de kleine sofa neer, legde zijn armen op de hooge leuning, verborg er zijn gezicht in en bleef zoo bijna onbeweeglijk zitten totdat het tijd was om te eten, dan stond hij met een diepen zucht op, streek zich de verwarde haren uit de oogen en ging met een echt martelaarsgezicht tegenover Eveline zitten.

Vandaag trok hij de jalouzieën op, keek naar de drie kleine perkjes roode geraniums, heliotropen en reseda's, die daar uit het grasperkje staken, nam een courant

van het kastje en begon te lezen. In de keuken stond Eveline bij haar moeder, die juist de pudding uit den vorm deed en zeide:

‘Waarlijk Ma, hij ziet er veel beter uit en ik geloof ook dat hij vroolijker is.’

Mevrouw van Asten ging zich even opknappen voor het diner en kwam toen ook naar haar zoon kijken, die toen zij binnenkwam opstond en haar op de gebruikelijke wijze begroette.

‘Dag Phil, dag vent,’ zeide zij met een vroolijk lachje, ‘hoe gaat het vandaag?’

‘Best Ma,’ antwoordde hij met een trekje ongeduld, ‘waarom vraagt u dat zoo?’

‘Och, mij dunkt, je ziet er zooveel beter uit, Eveline viel het ook op.’

Philip zeide niets en ging op de sofa zitten.

Nu Hortense hem op dat vertroetelen van de beide vrouwen gewezen had, vond hij het zelf ook belachelijk en overdreven; tot nu toe was het hem nooit opgevallen. Hij had het aangenomen als iets natuurlijks, als iets, waaraan hij van jongs af gewoon was en dat hem zoo langzamerhand tot tweede natuur werd.

Mevrouw van Asten was lang niet meer zoo knap als tien jaar geleden; zorg, drukte en verdriet hadden diep in haar gezicht gegraven; veel opofferingen had het haar gekost om dien goeien jongen aan de Polytechnische school te laten studeeren. Ieder vond het dwaas van haar zich zoo af te beulen voor een stiefzoon. Philip had haar taak wel niet moeilijker gemaakt; een erfenisje van een oom van moederszijde had hem een eind voortgeholpen, hij studeerde zoo zuinig mogelijk, maar toch was het niet gegaan zonder veel offers van zijn moeder. Maar wat zou het, hij zou 't immers alles terugbetalen, wanneer hij eenmaal klaar was en toen hij klaar was, kwam d i t er tusschen.

Wat die zaak moeder en dochter tranen en slapelooze nachten gekost had, vermoedde niemand, Philip het allerminst; zij deden alles om hem zijn leed te doen vergeten, zijn moed op te wekken. Of zij er de rechte manier toe hadden? Hortense beweerde van niet en Philip

begon ook te denken dat zij wel gelijk kon hebben.

In de vroolijke eetkamer aan de voorzijde der villa kwamen de gasten bij elkaar; er waren er nu acht.

Een makelaar in effecten uit Amsterdam met vrouw en twee dochters, twee bleekneuzige, armbloedige meisjes die bij voorkeur altijd donkergeel en lichtbruin droegen, wat hen nog bleeker en valer van tint maakte; dan een onderwijzeres, die om haar zenuwen buiten moest zijn, een oude half suffe dame met haar gezelschapsjuffrouw, die haar onophoudelijk ringeloorde en bij alle kleinigheden op de vingers tikte.

Het gezelschap zat aan de helder gedekte tafel, waar alles van witheid blonk, de gezelschapsjuffrouw bond haar ‘mevrouw’ een servet onder de vleezige kin, de makelaar deed het zichzelf, zijn vrouw die zeer gezet was, klaagde over de vreeselijke hitte, de meisjes begrepen niet hoe Moe daarover klagen kon, zij vonden het nu juist verrukkelijk. De onderwijzeres had van middag maar stil onder de veranda gezeten en er niets geen last van gehad.

De meid bracht de soep binnen en na haar kwam mevrouw binnen en begon ze op te scheppen.

‘'t Is eigenlijk te warm voor soep,’ zei de onderwijzeres, die met een benauwd gezicht in haar dampend bord keek.

‘Als ik geen soep heb,’ meende de makelaarsvrouw, ‘is 't of ik niet gegeten heb.’

‘Niet lepperen,’ vermaande de juffrouw wier onderzoekende blik geen oogenblik haar mevrouw verliet, ‘voorzichtig, het gaat alles over uw bord.’

De jonge meisjes zaten haar brood te kruimen, keken naar buiten en aten haast niets.

‘Smaakt het u niet, juffrouw Nellie?’ vroeg mevrouw van Asten, die met moeite zelf een paar lepels soep door de keel kreeg, want in deze warmte en in die gloeiende keuken had zij spoedig genoeg aan de etenslucht alleen.

‘Och jawel, mevrouw, maar ik houd niet van groentesoep.’

‘Hoe is 't mogelijk!’ riep de onderwijzeres uit, ‘'t is de eenige soep, die raison d' être heeft.’

‘Dat doet er niet toe, ik houd er niet van,’ ‘hernam het meisje snibbig.

“Ma overvoert ons t'huis met soep,” meende haar zuster, “wij worden nog eens soep.”

Mevrouw van Asten zag met leedwezen, dat van haar soep haast niets gebruikt was, behalve door mevrouw van den makelaar, die zich gaarne nog eens bediende en verklaarde dat zij déli was en zij vóór haar vertrek bepaald het recept daarvan moest hebben.

Mevrouw van Asten overlegde bij zichzelf onder het opscheppen hoe zij 't best morgen die soep een ander aanzien zou geven om er nog eens van te profiteeren, want het was toch zonde, twee pond poulet.

“Hoe gaat het uw zoon, mevrouw?” vroeg de makelaar, die zich als prettig mensch voordeed, “nog altijd even sçhuw? Ik wou dat u hem kon overhalen hier aan tafel te komen eten, dan hebben wij dubbele winst. Uw lief dochtertje is mee van de partij en ik ben niet de eenige heer van het gezelschap, een taak, die mij wel wat zwaar valt, al zijn de kippetjes ook voorbeeldig zoet.”

De onderwijzeres, de juffrouw en mevrouw Van Asten lachten behoorlijk om de aardigheid, de oude mevrouw morste met haar soep en zijn eigen familie zette een

gezicht alsof zij wilden zeggen: “Die aardigheden van papa, die kennen wij al zoo lang, dat is oud nieuws.”

“Och mijnheer,” antwoordde de gastvrouw, “de arme jongen is nog zoo gedeprimeerd, hij is niet te bewegen onder de menschen te gaan en het zou hem toch zoo goed doen.”

De jonge meisjes luisterden wat aandachtiger toe, dit onderwerp prikkelde haar; zij vonden den zoon van mevrouw, die gezeten had, toch zoo gruwelijk interessant. Iemand, die haast een moord had gedaan, die er voor veroordeeld was en er nu zoo'n spijt over had, dat was iets vreeselijk buitengewoons.

Zij deden alles om Philip te ontmoeten maar het ging niet goed, hij ontweek haar en als hij ze tegenkwam groette hij zonder verder naar de logées zijner moeder om te zien.

“Ik begrijp niet waarom! De zaak is immers uit; hij maakt het veel erger door er zoo over te tobben en er zich niet over heen te zetten.”

“Stellig!” riepen de dames uit met bewonderenswaardige eenstemmigheid.

“Wat zou u er van denken, mevrouw, als ik hem eens toesprak, heel joviaal, heel vaderlijk en hem eens attent maakte op zijn toekomst en op - op - het verdriet en het ongemak dat hij u bezorgt?”

“O neen, mijnheer!” viel mevrouw Van Asten zenuwachtig in, “u is heel vriendelijk en ik dank u wel voor de belangstelling, maar ziet u, 't is beter van niet. Ik weet niet hoe hij 't zou opnemen, misschien zou het hem erger maken; 't beste is maar, en dat zegt de dokter ook, het te laten slijten.”

“Nu, dat is me ook wat moois,” verklaarde de gezelschapsjuffrouw, die alles beter wist, met haar zware basstem, “en ondertusschen zit hij hier dag in dag uit zijn tijd te verbeuzelen en te teren op uw zak, terwijl u er hard voor moet werken en hij eigenlijk uw natuurlijke steun en kostwinner moest zijn.”

Het was verdrietig om te zien hoe de oogen van mevrouw Van Asten bij deze ruwe woorden telkens knipten en haar neusvleugels en lippen trilden.

“Dat moet u zoo niet opnemen, juffrouw Dammer,” zeide op haar gewonen beslisten toon de onderwijzeres, “mijnheer Van Asten lijdt door het voorgevallene aan eene zielsziekte, en rust is het eenige wat hem helpen kan. Ik weet het 't best aan mijzelf; nadat ik mij van den winter zoo overspannen had, waren mijn zenuwen mij geheel de baas en de professor zei: er uit, er heelemaal uit, hoe eer hoe beter.”

“Allemaal gekheid, die zenuwen!” verklaarde juffrouw Dammer en rekte haar kurassiersgestalte nog eens zoo hoog op, “men kan er zelf 't meest aan doen. Maar 't is zoo'n modekwaal! Voorzichtig, mevrouw! niet zoo krabben in uw haar, dat staat onfatsoenlijk aan tafel en als uw coiffure in de war is, heeft niemand anders er last van dan ik.”

Als een bestraft kindje liet de oude dame haar hand, die even langs haar hoofdhaar had gestreken, weer neervallen.

"Ik krab niet, Gonne," zeide zij op onderdanigen toon, "heusch niet!"

Met een knipoogje keek de dame het gezelschap rond, alsof zij zeggen wilde:

"Ik zie 't wel beter."

Maar de onderwijzeres schonk haar een bitse repliek niet op de aanmerking aan haar adres.

"Ik wensch u geen kwaad, juffrouw Dammer. U schijnt paardenzenuwen te hebben, maar het kan toch wezen dat er een tijd voor u komt om er aan te souffreeren, en dan zal u voelen dat het geen gekheid is. Allesbehalve! Ik ben nooit kleinzeerig geweest, van jongs af heb ik geen tijd gehad aan kwalen te denken maar toen 't mij overkwam.."

Mevrouw van Asten zag met schrik twee dingen aan haar tafel gebeuren, die zij boven alles vreesde:

De onderwijzeres redeneerend over haar kwalen, juffrouw Dammer in de contramine, dat gaf een wrijving die zij ten koste van alles moest verwijderen.

"Belieft u niet een stukje kalfshaas?" vroeg zij aan den eenigen heer, voor wien zij steeds bijzondere attenties had, want mevrouw van Asten had een hoog idée van de rechten der heeren van de schepping en haar sympathieën waren ook veel meer voor hen dan voor de dames. Haar langjarige ondervinding met commensalen had haar geleerd, dat zij veel prettiger en gemakkelijker waren om mee om te gaan dan haar sexegenooten.

"'t Ziet er heerlijk uit. Als het u belieft, mevrouw?"

"Is het kalfsvleesch hier bijzonder goedkoop, mevrouw?" vroeg juffrouw Dammer scherp, een vraag, die de arme vrouw een blos naar de wangen joeg, "bij ons in den Haag is het juist duurder en voor mevrouw is het beter veel rundvleesch te eten."

De onderwijzeres, die juist bij zichzelf de opmerking had gemaakt, dat zij mevrouw eens moest verzoeken haar meer biefstuk te geven, daar Professor dit zoo noodig voor haar achtte, wilde nu echter haar antipathie, die pretentieuze cornac, zooals zij Dammer noemde, niet bijvallen en zweeg dus.

"Morgen krijgt u een mooi ribstuk," antwoordde mevrouw Van Asten onderdanig; een volstrekt vereischte voor haar staat miste zij stellig; zij was niet brutaal genoeg en trachtte ieder zijn zin te geven, een onderneming, die haar vele grijze haren en menigen rimpel kostte en op slot van rekening nog vruchteloos bleek te zijn.

Het was een zware taak voor haar de tafel te presideeren; als Eveline haar hielp dan ging het veel beter; deze kon het gesprek zoo goed aan den gang houden. Zij was heel goede vriendinnen met Anna en Nellie; zij noemden mekaar bij den naam en hadden altijd veel met elkander te gichelen en te praten, zij nam haar ook zooveel uit de hand. Nu moest mevrouw alles doen, bedienen, voorsnijden, praten, fluweelen kussentjes er tusschen steken als persoonlijke gevoelens te scherp en te hard tegen elkander dreigden te botsen, en dan nog aanmerkingen te hooren over het eten. Neen, dat was toch te veel! Zij voelde, dat zij moeite had, zich goed te houden; in den laatsten tijd was zij door dat geval met Philip toch al zoo prikkelbaar en zenuwachtig. Neen, zij zou niet zeggen als de kurassier, dat zenuwen gekheid waren; gelukkig dat er in den minder aangenamen toon, die begon te heerschen, plotseling ontspanning kwam.

"Kijk!" riep een der jonge meisjes, "daar gaat die malle meid van Charière."

Werkelijk kwam Hortense, nog altijd in haar velocipède-costuum, langs het huis, een brief in de hand, die zij blijkbaar op de post wilde doen; zij keek vrijmoedig naar alle ramen van Villa Gloria.

“Wat kijkt dat nest brutaal in!”

“'t Is toch een prachtstuk van een meisje,” verklaarde de makelaar op kennerstoon.

“Heerenmooi!” meende juffrouw Dammer, verachtelijk haar neus optrekkend en meteen iets aan mevrouws servet verschikkend.

“Jammer, dat zij zoo zonderling doet,” meende de onderwijzeres, “zij schijnt weinig opvoeding gehad te hebben.”

“En zij is tot haar achttiende jaar op het pensionaat geweest,” beweerde juffrouw Nelly.

“Wat een verschil met uw lief Evelientje!” zei haar moeder, die door de heerlijk gestoofde postelein in haar zondagshumeur was en behoefte had mevrouw van Asten, iets liefs te zeggen.'

‘Ja, Goddank!’ haastte zich mevrouw van Asten te zeggen, en zij maakte van de gelegenheid gebruik om een paar lastige traantjes, die van zooeven nog haar oogen natmaakten, in de aandoening van het oogenblik meteen weg te vegen.

Aan tafel bij Eveline en Philip ging het kalm toe. Hij sprak niets en Evelientje had het druk met hem te bedienen, zijn vleesch te snijden en vooral elken wensch uit zijn oogen te lezen.

‘'t Is toch vreeselijk saai hier, zonder mama,’ zeide hij eensklaps, ‘het eten gaat je zoo moeilijk door de keel, als je niets te doen hebt, dan mekaar de brokken uit den mond te zien.’

‘Ja, daar vóór is het levendiger.’

‘Nu, voor die levendigheid bedank ik, maar je ziet op straat, en dat is al veel!’

‘Hoe heerlijk,’ dacht Eveline, ‘hij krijgt weer behoefte de straat op te zien,’ en hardop zeide zij, ‘ja, juffrouw Dammer en haar mevrouw hebben de andere zijkamer; 's winters zitten wij daar altijd, dat is zoo gezellig.’

Philip zag zijn zusje een poos aandachtig aan.

‘Jij hebt toch eigenlijk weinig aan je leven, Eveline!’

Zij bloosde tot achter haar fijne oortjes; wat een engel toch, die Philip, te midden van zijn eigen ellende nog zoo aan anderen te denken!

‘O, ik ben tevreden! 's Zomers hebben wij veel te doen en 's winters rusten wij uit en brengen wij alles in orde voor den drukken tijd, en ik heb hier veel lieve kennisjes van mijn leeftijd, er is niets te doen of zij vragen mij er bij!’

EEN GEHEIM. Naar M. Wunsch. (Zie blz. 71.)

‘Ja, je bent algemeen bemind, heel anders dan Hortense Charière, die staat zoo alleen.’

‘O, maar die!’

En de allerliefste lipjes van Eveline namen een minder aangename uitdrukking aan.

‘Wat heb je eigenlijk tegen Hortense?’

‘Och, zij doet zoo raar!’

‘Hoe bedoel je dat?’

‘Wel, met die velocipède, en dan toen haar grootmama nog leefde, heeft zij zich overal laten presenteeren en nu laat ze allen links, bemoeit zich met niemand en gaat haar eigen gang.’

‘Nu ja, maar onvergefelijke zonden zijn het niet.’ Hij schilde een peer en vroeg toen:

‘Zeg Eef! Zou je denken dat mama er veel tegen zou hebben, als ik mijnheer Charière eens een visite maakte. Hij is toch altijd zoo goed en belangstellend voor mij geweest, en hij weet er alles van.’

Dat Philip blijken zou geven van zijn verlangen om weer onder de menschen te gaan, was een door moeder en dochter lang met blijdschap begroet vooruitzicht; nu hij echter juist met de Charières wilde beginnen, was Eveline's vreugde niet onvermengd.

‘Ik vind het heerlijk, dat je er weer over denkt, om visites te maken, maar zie je, mij dunkt en ma zal het ook vinden, dat er anderen zijn, die veel meer recht hebben op je bezoek bijv. die en die.’

Philip zweeg en roerde voorloopig het onderwerp niet meer aan; het diner in de voorkamer was intusschen afgeloopen en met ongewone liefheid wandelden Anna en Nellie om het perkje, de armen om mekaars hals geslagen.

Philip stond aan het venster, zij zagen schuchter op en keken een anderen kant op, en haar bloedelooze wangen werden door een licht kleurtje geteekend.

VII.

Twee dagen later schelde Philip toch aan bij Bernard Charière; de meid liet hem in de tuinkamer, die op het zijtuintje uitkwam en een soort van veranda had.

't Zag er heel anders uit dan vroeger, er hingen Japansche waaiers, Chineesche lantaarns en slingerplanten. Ook het gezicht van de strenge kamer had als het ware een glimlach gekregen door allerlei sieraden, gracieuse draperieën, palmen, azalia's, arpidistra's.

Het viel Philip op en het deed hem aangenaam aan, toen hij met een blik dat alles opmerkte.

De heer Charière - de oude heer kon men hem nu haast noemen - zat buiten de courant te lezen, voor een tafeltje, waarop het theegoed stond en het lampje vroolijk brandde.

‘Hé Philip - Van Asten bedoel ik, daar doe je goed aan,’ zeide hij opstaande en stak hartelijk zijn beide handen als welkomstgroet zijn ouden leerling toe.

‘Mijnheer! U weet zeker alles, wil u nog...’ en aarzelend hield hij zijn hand terug.

‘Kom, gekheid! S h a k e h a n d s ! Je drinkt een kopje thee mee?’

‘Waar is Hortense gebleven?’

‘Nu, zij komt dadelijk! Ga zitten!’

En toen door zijn gouden bril den jonkman aanziende, terwijl hij verlegen als altijd zijn handen wreef, sprak hij:

‘Je ziet er goed uit, flink - wat d o w n , hé.’

‘Erg!’ zuchtte Philip, ‘ik kan het niet van mij afschudden, en toch, hoe meer ik er aan toegeef, hoe meer ik voel dat het mis met mij gaat.’

Hij streek met de hand over het voorhoofd.

‘F a u t q u e j e u n e s s e p a s s e !’ zeide de man, die zelf niet wist wat jeugd was.

‘Was het dat maar! 't Is iets heel anders, 't is... 't is... de kwaal van mijn vader!’

‘Gekheid! Denk daar toch niet aan! Je moet je verzetten, je boven die herinnering verheffen, ze een spoorslag laten zijn om er niet in te vervallen!’

‘O, kon ik dat willen; maar ik ben zoo bang dat het mij meesleept, zonder dat ik er iets aan kan doen, en ieder zegt dat ik mij moet verstrooien.’

‘En zoek je mij daarvoor op?’

‘Hortense sprak met mij in dienzelfden geest en zij meende dat mijn bezoek u niet onaangenaam zou wezen en dus...’

‘Heel aangenaam zelfs! Ik wou dat ik je kon helpen met iets beters dan raad!’

‘En u gaat het goed - na den dood van uw mama!’ ‘O, best! Ik kon vroeger niet aan zoo'n mogelijkheid denken, maar nu sta ik zelf verbaasd, dat ik er zoo goed overheen ben. 't Is waar, Hortense zorgt uitstekend voor mij. Ik had het niet van haar gedacht, dat zij zich zoo flink zou ontwikkelen als huishoudster, maar wat zij op zich neemt, doet zij goed.’

‘Ziezoo! men moet soms eens weg zijn, om zijn lof te hooren verkondigen,’ sprak Hortense, die van achter het huis aankwam.

Philip zag haar bewonderend aan; het donkerblauw katoenen toiletje was doodeenvoudig, maar droeg evenals alles wat zij aanhad een bijzonder cachet; in haar ceintuur had zij een bouquetje gestoken en in de hand hield zij een schat van rozen. Zij was bijzonder vroolijk, zij schonk thee en intusschen haalde zij allerlei herinneringen op van hun kinderjaren. Philip's van natuur vroolijke aard kwam weer boven, zijn moeder en zuster zouden hun ooren niet vertrouwd hebben, als zij zijn helderen lach hadden gehoord, zooals die onder de veranda weerklonk.

Oom Bernard luisterde glimlachend naar de jongelui; hij vond het zeer aardig dat zij zich amuseerden in elkanders gezelschap, maar in gedachten berekende hij hoeveel tijd hij nu verloor bij het lezen van zijn dagelijksch rantsoen couranten, want hoe uitlokkend zij ook vóór hem op tafel lagen, toch verbood hem de beleefdheid ze aan te raken.

‘Oom,’ zeide Hortense, als ried zij zijn spijt, ‘neemt u gerust uw portie letters in, Philip en ik zullen ons niet vervelen. Mogen wij wat opwandelen?’

Oom Bernard was aan zulk een onderworpenheid van zijn nichtje niet gewoon; hij liet haar begaan en zij

dacht er niet aan ooit naar zijn goedvinden te vragen.

'Wel zeker, gerust! maar je kunt ook hier blijven. Je hindert mij niet!'

'Kom Philip, je hebt er immers niets tegen, dat zij ons samen zien?'

'Integendeel, ik ben er trotsch op, met je te mogen wandelen!'

'Wij hooren bij elkaar, oom! Twee verstootenen uit de maatschappij.'

'Behalve dat jij je terugtrekt uit vrijen wil.'

'Wie dwingt er jou dan toe?'

Zij wandelden het zijpad op, dat toegang gaf tot den grooten, door hooge boomen overschaduwden weg, de oprijlaan van een oud kasteel - Hortense liep zonder hoed en handschoenen, haar rozen nog steeds in de hand.

Een equipage reed langs hen, en zij trok de aandacht van de daarin zittende dames en heeren.

'Wat een mooi Indisch meisje,' zeide men, en een die haar kende, trok den neus op.

'O, dat kind van Charière, jammer dat zij zich zoo dwaas aanstelt en om niets geeft!'

'Had Eveline geen lust, mee te komen?' vroeg Hortense, de oogen tintelend van ondeugd.

'Ik heb 't haar niet gevraagd.'

'Dus weet zij niet dat je bij ons bent?'

'Ik heb 't haar vandaag niet gezegd, maar zij wist dat ik plan had je oom te bezoeken.'

'En vonden zij het goed?'

Hij haalde de schouders op.

'Ik zou niet weten waarom niet!'

'O, mannelijke onschuld!' dacht Hortense, en hardop zeide zij: 'zie dan maar eens, wat voor gezicht zij zullen zetten, als ze hooren dat je met mij hebt gewandeld! Zijn die meisjes die bij jelui logeeren nog al aardig?'

'Ik weet het niet,' antwoordde hij lachend.

'Heb je ze nog niet gesproken?'

'Nauwelijks aangezien!'

'O, foei!' en zij lachte hartelijk,

Zij had het goed geraden, Hortense; nog dienzelfden avond wist de geheele 'villa Gloria' dat Philip met haar gewandeld had; wanneer men de bedrukte gezichten van moeder en dochter gezien had, toen zij des avonds aan het tafeltje in de achterkamer zaten, zou men gedacht hebben dat er met Philip weer iets vreeselijks was gebeurd.

Nellie en Anna hadden het heusch gezien, en die meid blootshoofds liefst; hoewel grootsteedsch, hadden beide meisjes zich dadelijk in de praatjes en kwaadsprekingen eener kleine stad weten in te burgeren.

''t Spijt ma het meest voor onze menschen,' zei Eveline, 'Philip neemt niets geen notitie van hen; wij zeggen dat hij menschenschuw is, zij nemen het excuus aan en nu encanailleert hij zich zoo in het publiek met dat schepsel.'

'Ik heb 't altijd gezegd, dat kind zal ons erg veel verdriet geven. Zij deugen geen van allen, die Charières.'

En zij zuchtte nog bij de gedachte aan het wreede bedrog, waaraan zich Bernard had schuldig gemaakt, vijf en twintig jaar geleden.

'Wil u er hun iets van zeggen, ma?'

''t Is zoo moeilijk, kind, zoo verbazend moeilijk!'

Tegen tien uur kwam Philip thuis, opgewekt, met schitterende oogen en elastischen gang, het haar golvend over zijn voorhoofd hangend.

'Wat is hij toch mooi,' dacht Eveline, 'geen wonder dat die Hortense...'

Hij kuste zijn moeder en zuster en bracht haar de groeten over van mijnheer Charière en - Hortense.

'Zoo, ben je daar geweest?' vroeg zijn moeder met het gezicht en den klagenden toon van een huilenden engel.

'Ja ma, ze waren zoo hartelijk en zoo aardig, het heeft mij bepaald opgeknapt.'

Eveline naaide met hartstocht, zonder op te zien voort, alleen haar lipjes trokken. Wat was het toch moeilijk altijd lief te blijven en vooral lief te schijnen!

''t Spijt me, beste jongen!' en onrustbarend begonnen wangen en kin van de bejaarde dame te trillen, 'dat je niet in je eigen huis opbeuring en steun kunt vinden en die moet zoeken bij menschen - die - die je moeder zoo slecht behandeld hebben.'

'Slecht behandeld, moeder?'

'Ja, - je weet toch wel wat er tusschen Bernard en mij - is geweest!'

'O, die oude historie!'

'Oud! Dat doet er niets toe! Ik heb er zoo vreeselijk van geweten...'

'Och kom, moedertje!' En toen zijn arm om haar hals slaande, fluisterde Philip op zijn ouden, prettigen toon: 'hoe kan ik hem daar nu kwaad op aanzien? Als u met hem getrouwd was, dan had ik nooit zoo'n engelachtig, lief moedertje gekregen! Is dat zoo niet?'

'Vleier!'

En mevrouw van Asten kuste hem hartelijk op zijn mooie haren en zag hem trotsch aan.

'Dan was er nog minder van mij terecht gekomen,' ging hij voort. Eveline bleef strak doorwerken.

'Och,' bekende mevrouw van Asten. ''t Is ook eigenlijk niet tegen dien ouden suffer, dat ik iets heb, maar dat malle meisje...'

'Nu ja, ik zal niets kwaads van haar leeren. Waarlijk, zij valt mee! Zij heeft alles bij haar zoo keurig gearrangeerd en 't blinkt van netheid.'

'Ik had het niet gedacht.' ''t Is mij zeer meegevallen en ik vind het eigenlijk jammer, dat u en Eveline zoo tegen haar zijn ingenomen. 't Was anders voor Evie zoo'n prettige omgang.'

'Ik zou je danken.' Het klonk zoo bits, als men van het zachte, lieve Evelientje niet zou hebben verwacht, en Philip zag haar dan ook verbaasd aan.

'Maar zij heeft u toch geen kwaad gedaan,' ging hij voort, tot zijne moeder, 'zij vraagt altijd met heel veel belangstelling naar u en naar Eveline.'

'Och, hoe vriendelijk!'

‘Heusch, dat doet zij! En eigenlijk heeft zij meer reden tot boosheid dan u; u heeft haar de deur uitgezet op dien gedenkwaardigen morgen.’

‘En daarom vind ik het beneden alles, dat zij je nog zoo aanhaalt, met je gaat wandelen, zonder hoed en handschoenen nog wel!’

‘Weet u dat ook al! Wat werkt die telegraaf hier toch gauw in Grondvoort.’

‘Ja, daarvoor is 't ook zoo'n kleine plaats en juist omdat ieder hier dadelijk alles en alles weet, kan men zoo licht in moeilijkheden komen.’

‘Maar ik ben toch vrij, te loopen met wie ik wil.’

‘O ja, zie je, dat is zeker! maar nu je weer onder de menschen komt en ieder het weet en bepraat, is 't zoo gek, dat je onze logés voorbijgaat. Zij zijn zoo belangstellend geweest en zij hebben mij zoo getroost - in die donkere dagen.’

Mevrouw haalde den zakdoek voor den dag; en van den weeromstuit begon ook Eveline te snikken.

Philip ergerde zich inwendig aan die zoeterigheid; dwaas, dat hij 't nu pas merkte, vroeger had hij iets koesterends gevoeld in de liefde van die beide vrouwen, nu stonden zij met haar tranen, zuchten, halve woorden, zelfs liefkoozingen hem tegen, en hij vergeleek ze telkens met Hortense's aangename resoluutheid.

‘Dus’, zeide hij opstaande, ‘u had graag dat ik met uw logés kennis maakte. Best! Ik zal voortaan ook aan de groote tafel eten, koffie drinken, ontbijten, wat u maar wil!’

‘Dat moet je zoo niet opnemen, Philip’, haastte mevrouw zich nu te zeggen, ‘daarom is het niet.’

‘U heeft het graag. 't Is mij voldoende en nu ga ik naar bed. Nacht moes, nacht Eef!’

Hij gaf haar de hand, geen zoen als anders.

‘Zie je wel, hij is veranderd,’ klaagde mevrouw. ‘Die heks betoovert hem reeds geheel! Zij weet, hoe ons te plagen, want ernst is het haar toch niet. Zij wil een groot deftig huwelijk doen, dat heeft zij altijd beweerd.’

‘Ik wou dat het waar was!’ zuchtte mevrouw van Asten, zoo benauwd als drukte er een heele berg van zorgen op haar hart.

VIII.

Philip deed alles wat hij kon om zijn mama en haar gasten te voldoen, en 't ging hem zoo goed en los af, dat het wel scheen of hij alles slechts voor zijn eigen pleizier deed.

Hij redeneerde met den makelaar over den prijs van effecten, van koffie, thee en suiker; hij koos voor diens vrouw de lekkerste stukjes kip uit en vertelde van Delftsche of Haagsche restaurantschotels; hij speelde philippines met de meisjes of gaf haar raadsels op; hij luisterde geduldig naar de lange verhalen van de onderwijzeres over haar kwalen en vertelde van wonderlijke ziektegevallen, waarvan vrienden van hem wisten.

Hij gaf de suffe mevrouw den arm om haar naar haar lievelingsprieeltje te geleiden; in één woord hij was zoo gezellig, zoo aardig, dat allen om strijd mevrouw van Asten verzekerden, dat zij toch een allerliefsten zoon had.

Met vochtige oogen nam zij dit compliment aan en voegde er alleen zuchtend bij:

'Dat is zoo, maar 't is alleen zoo jammer, zoo jammer dat... dat...'

'O, dat hij die geschiedenis heeft gehad. Maar daar is hij nu overheen en hij is er niets minder om.'

Mevrouw van Asten zeide niet, dat zij het middel, hetwelk hem genezing had gebracht, misschien erger vond dan de kwaal zelf. Philip sprak nooit meer over de Charières, maar hij ontmoette Hortense dagelijks en zijn moeder vermoedde het, of liever zij las het duidelijk in zijn fonkelende oogen, in zijn opgewekten gang en levendige gebaren.

Dan keek zij Eveline aan, en Eveline, die wel een allerliefst duifje, maar geen duifje zonder gal bleek te zijn, draaide het hoofd om in de richting van het gehate huis en beiden begrepen elkander zonder een woord te spreken.

'Wil u wel gelooven, mama,' zeide zij eens tot haar moeder, 'dat Philip met alle gemak Nellie of Anna kon krijgen? De oude lui zijn zoo met hem ingenomen en de meisjes zijn allebei doodelijk op hem. En 't zijn toch lieve schepsels, erg eenvoudig en heel gefortuneerd.'

'Ach kind! Wat zal 't helpen! Hij heeft zich al verslingerd aan die meid, zoo'n Indisch kind, wier moeder niet eens bekend schijnt.'

'U moest hem eens polsen, ma, dan weten wij meteen hoe ver hij met haar is.'

'Och, ze zullen het wel eens zijn!'

'Dat kan u begrijpen! Waarop wil hij trouwen? Hij heeft niets en is niets, en als hij eens Anna of Nellie trouwde, dan zou papa voor hem een fabriek kunnen koopen en hem er in zetten...'

''t Liefst had ik, dat wij nu eens iets aan hem kregen. Altijd hebben wij voor hem gespaard en gewerkt en nu wordt het toch wel eens tijd dat hij 't voor ons doet, maar jawel, nu gaat er een vreemde vrouw mee strijken.'

'Dat is zoo 's werelds loop, kind!'

'Een treurige loop, hoor! Vooral als het die Hortense moet zijn, dat nare spook!'

Dien avond regende het en Philip ging niet uit. Hij had een brief gekregen en dien met belangstelling eenige malen overgelezen.

'Mama!' vroeg hij, toen hij met de beide dames alleen was, 'zou u er veel tegen hebben als ik naar Indië ging?'

'Naar Indië!' en tegelijk stortte een heerlijk luchtkasteel door beide dames gebouwd, jammerlijk in elkaar. Een net bovenhuisje in de buurt van een fabriek, waarvan Philip technisch directeur was; geen logés meer te bedienen, geen nukken meer te verdragen van vreemde menschen, opstaan als men verkoos, naar bed gaan als men slaap had; niet meer uitrekenen, niet meer passen, niet meer meten, eindelijk eens voor zichzelf te leven, vrij te zijn, vrij met Philip als kostwinner!

'Ik heb er nooit over gedacht, vent! Natuurlijk als het moest - maar - maar 't is zoo ver.'

KATTENMUZIEK. Naar Minna Stocks.

‘Tegenwoordig is 't maar een wipje! U begrijpt, dat na hetgeen er gebeurd is, Holland voor mij niet veel aantrekkelijks meer heeft. 't Aantrekkelijke is in deze kamer vereenigd.’

‘Zoo!’ merkte Eveline snijdend op.

‘'t Zou mij natuurlijk ook hard vallen u te verlaten, maar de vooruitzichten zijn zoo mooi. Daar, lees u dezen brief maar! Hij is van mijn vriend Ruiters; zijn oom heeft een groote suikerfabriek in den Oosthoek en nu presenteert hij mij daar een betrekking. De voorwaarden zijn magnifiek. Ik kom daar in heel andere omgeving en zal genoeg overhouden om u en Eveline eindelijk terug te geven wat u voor mij gedaan heeft.’

‘Dat hoeft niet, Philip, volstrekt niet. Daarop hebben wij nooit gerekend. We deden het uit liefde, en liefde kan alleen met liefde worden terugbetaald; bovendien, als je trouwt, dan kan je het toch niet meer doen.’

Philip werd plotseling vuurrood, en Eveline die hem aandachtig bestudeerde, ontging het niet.

‘O,’ zeide hij een weinig verward, ‘dat zal geen verschil maken. U blijft nummer één.’

‘Dat zeggen ze allen, maar de schoondochter beslist toch in hoogste instantie’, zuchtte mevrouw.

‘'t Is te hopen, dat Philip er niet zoo gauw toe overgaat, een vrouw te nemen, want 't is in elk geval een groote waag voor hem,’ en Eveline's stem klonk ongewoon hard en scherp.

Haar broer werd nu plotseling doodsbleek; zijn gelaat vertrok zich pijnlijk, terwijl hij antwoordde:

‘Je hebt gelijk, Eveline, daar mag ik wel ernstig aan denken.’

Hij stond op en ging de kamer uit.

‘Kind, ben je niet te wreed geweest?’ vroeg mevrouw, hem ongerust naziende.

‘'t Doet er niet toe, als hij daardoor van zijn dwaze passie geneest. Zoo'n wereldsche ijdeltuit zal immers niet met hem om kunnen gaan. O mama, verbeeld u dat wij met hem mee konden gaan naar Indië.’

Indië, het Dorado, nog terend op zijn oude reputatie, te recht of ten onrechte van alle ongetrouwde, trouwlustige meisjes!

‘Zou u er niet tegen opzien, moes? Ik niets!’

‘Och Eef, verheug je met geen dooien vogel. Hij zal 't ons niet vragen.’

Philip bracht een ellendigen nacht door; reeds vroeg was hij op, gekleed en den weg inslaande naar het bosch achter het kasteel.

Dat was zoo'n heerlijk bosch, nu vooral in den vroegen morgen na den regen van gisteren; de harsachtige geuren hingen nog tusschen de boomen, de bladeren hadden een vochtigen glans in plaats van het stof van gisteren en schenen na de duisternis het zonlicht met genot in te zwelgen. Daar midden in het bosch stond bij een vijver een reusachtige eik met een ronde houten bank om zijn dikken stam; daar ging Philip heen.

Hij had van nacht wanhopig zijn kussen nat geschreid,.... nu brandde zijn hoofd en het licht deed zijn oogen pijn, zijn zenuwen hingen als het ware los aan elkander, zoo waren zij uitgeput.

Suf zag hij voor zich uit naar den zilveren vijver met zijn gouden weerglansen in de grillige lijst van zwartgroene dennen; eenige zwanen gleden daarop in rustige

statigheid, een eilandje, bont van allerlei bloemen, stak als een reusachtige ruiker uit het water omhoog, en boven alles die vroolijke, diep blauwe hemel, juichend omdat geen wolken voor zijn aanschijn dreven, omdat stroomen van regen hem het gezicht van die mooie, frissche aarde niet meer verborgen. Philip tuurde er naar, maar hij zag niets; hij was haast blind en doof van verdriet; doodmoede, innerlijk gebroken door de uitbarsting van zijn leed, en toch niets daardoor verlicht.

De reactie was gekomen. In de laatste veertien dagen had hij als in een tooverwereld verkeerd; de geheele aarde, die zoo dof en mat voor hem lag, zijn leven dat hem zoo angstwekkend toegrijnsde, alles was veranderd. Hij voelde zich weer jong, weer levenslustig, weer vatbaar voor alle indrukken, de herinnering aan de gevangenis had hij van zich af kunnen schudden, alsof het een lastige nachtmerrie was, die hem gedurende eenige uren had geplaagd.

Hij hoopte weer, hij geloofde weer aan zichzelf, hij had moed om aan alle hersenschimmen van binnen en buiten weerstand te bieden.

Wie die verandering had veroorzaakt behoefde hij niet te vragen; hij was bedwelmd door Hortense's schoonheid niet alleen, maar de kracht, die uit haar geheele persoonlijkheid straalde, die zich aan hem mededeelde, maakte hem weer sterk en moedig; ja, hij had zich illusies gemaakt, waarin zij de hoofdrol speelde. Toen dat voorstel uit Indië kwam, was zijn eerste gedachte:

‘Hoe heerlijk, dat Indië haar vaderland is en zij er zoo mede dweept.’

Hij had, toen zijn moeder zinspeelde op een mogelijk huwelijk van hem, bijna alles bekend, maar dat wreede woord van Eveline sloeg hem als met een bloedige striem door het gezicht; hij was heengegaan want hij voelde het weer in hem bruisen, neen, het vuur was niet uitgebluscht, het gloeide en brandde in zijn aderen, 't had weinig gescheeld of hij had zich op zijn zusje, zijn lief, eenig zusje geworpen, die toch eigenlijk gelijk had, groot gelijk. Nu voelde hij het immers weer, maar met geweld had hij den aanval weerstaan; 't had moeite gekost, op zijn knieën had hij in zijn kamer gelegen, het hoofd op de zitting eener canapé gedrukt, werktuiglijk biddend om kracht, ten einde het geweld van den hartstocht te breken. Uren had hij zoo gelegen, biddend en bevend, de slapen en polsen hamerend met onbedwingbare kracht.

‘O God, help mij! help mij! Ik word krankzinnig! Dat niet - laat mij sterven, maar niet dat...’

En terwijl hij daar alleen streed, sliepen mevrouw en Eveline rustig en vermoedden niets van den storm, door haar ontketend.

Eindelijk was hij den aanval meester geworden en loste de kramp zich op in een door niets te bedwingen vloed van tranen.

In een oogenblik van betrekkelijke kalmte had hij zich uitgekleed, was naar bed gegaan en had eenige oogenblikken gesluimerd, maar altijd met dat gevoel van hopelooze leegte en troostelooze wanhoop in zijn hart.

En nu zat hij daar weer en zag al zijn schoone droombeelden vernietigd, zijn jonge hoop vervlogen, zijn liefde half verbrijzeld, stuiptrekkend ter aarde liggen.

IX.

Daar voelde Philip plotseling een slinger om zijn hals geslagen, een klimoptak vol bloemklokjes; haastig keek hij op.

Hortense knielde naast hem op de bank; zij zag er uit, schitterend als deze zomermorgen, zoo jong, zoo frisch, zoo vroolijk en levenslustig, zoo geheel verschillend van den gebroken, levensmoeden man, die daar met het hoofd op de handen gesteund, ineengedoken zat.

'Wat zie je er uit!' riep zij toen hij het hoofd naar haar keerde, 'wat scheelt er aan? Heb je gehuild?'

'Och, Hortense!' snikte hij.

En nog vóór hij wist wat hij deed, had hij de armen om haar heen geslagen en het hoofd tegen haar borst gedrukt.

'Maar wat is er toch? Waar dient die buitengewone teederheid voor?' vroeg zij lachend. 'Ik ben je moesje niet.'

Hij vergat alles, nu hij zoo tegen haar aan rustte.

'Foei, laat me los! Verbeeld je, dat moesten nu Nellie en Anna eens zien, zoo'n tooneel in den vroegen morgen. Dan was ik heelemaal verloren.'

'Och Hortense, laat mij zoo een oogenblik rustig zitten, 't is voor het laatst!'

'Wat is dat voor nieuws? Waarom is het voor het laatst? Kom, wees nu niet zoo kinderachtig en vertel me eerst geregeld wat er gebeurd is. Zoo, ik ga naast je zitten, dat is behoorlijken Zeg me nu eens oprecht, waarom heb je zoo gehuild, als een kleine jongen of een nerveuze vrouw?'

'Omdat ik het gister voelde aankomen en toen is het gezakt, gelukkig!'

'Nu, dat is toch een reden om blij te zijn, dunkt mij, en niet om zoo wanhopig te doen.'

'Ach! ik ben een ellendeling, ik sta buiten alles, ik heb het recht niet als andere menschen te leven; dat erfdeel van mijn vader drukt mij neer onder zijn zwaarte.'

'Praatjes! Wat voor erfdeel is dat nu? Je vader is eenvoudig gek geworden van de cijfers, omdat hij debet en credit niet kon laten uitkomen.'

'Geloof je dat?' en een straal van hoop lichtte in Philips doffe, ontstoken oogen.

'Natuurlijk geloof ik dat, want 't is zoo, en van jou is het niets anders dan een gebrek, dat je moet overwinnen. Maar dat is het ongeluk, zij behandelen je als een zieke, zij maken je week en verwijfd, ofschoon je oorspronkelijk zoo ferm en mannelijk bent van aard. Ik moet eigenlijk om je lachen, zooals je er nu uitziet.'

Hij voelde zich weer onder haar macht, alweer dat heerlijke, zekere gevoel, uit haar stroomend, dat hem zoo warm doorgloeide, ophief, rustig en sterk maakte, en plotseling in zijn opgewondenheid, trok hij haar naar zich toe en sloot haar in zijn armen.

‘Mijn lieveling, mijn engel!’ fluisterde hij, haar hartstochtelijk kussend, ‘ik kan je niet opgeven, ik kan niet.’

‘Maar Philip, je doet me stikken. Laat me los! Had ik dat geweten...’

Maar toen zij zich teruggetrokken had en haar verwarde haren opstak, keek zij niet boos maar lachte alleen.

‘Malle jongen! Wat scheelt je toch?’

‘Hortense - Hortense! Denk je ook dat het - een waag is voor mij te trouwen?’

‘Zeker, trouwen is altijd een waag.’

‘En jij, durf je het aan?’

Zij doorboorde hem met haar groote oogen, zij had haar handen op den schoot laten vallen en haar prachtige haren golfden vrij over haar schouders.

‘Meen je dat?’

‘Zeker, meen ik dat! Wanneer ik mij van nacht zoo ellendig voelde, komt het alleen omdat ik wist, niet meer te kunnen leven zonder jou, en ik begreep, dat ik niet trouwen mocht.’

‘Om dat?’

‘Ja, om dat!’

‘Och gekheid! En heb je daarom gehuild als een meisje, den heelen nacht door?’

Hij knikte.

‘Hoe is 't mogelijk, zoo flauw te zijn. Al had ik nog zoo'n verdriet, ik zou er zou er mij niet aan kunnen of willen overgeven.’

‘Ik heb 't daar geleerd,’ zuchtte hij, ‘in die lange nachten, als ik zoo'n wanhopenden kijk had in de toekomst; de laatste weken ben ik door jou beginnen op te leven, en gisteren kreeg ik een brief met een mooie aanbieding uit Indië. Nu ben ik er bovenop, dacht ik, als zij met mij medegaat, maar toen...’

‘Hebben je Ma en je zus het je anders verteld, hé, ja dat begrijp ik.’

‘Hadden ze ongelijk?’ hij hijgde van spanning.

‘Dat weet ik niet. Hoe kan ik dat weten?’

‘Plaag mij niet, Hortense, maak mij niet gek. Durf je het met mij aan - ondanks alles?’

‘Zoo'n arme tobber!’

En zij boog het hoofd, om haar losse haren in een dikken knoop te wringen; hij trok ze met geweld uit haar handen en drukte ze tegen zijn gelaat. Zij waren zoo frisch, zoo geurig als alles rondom hen in de natuur.

‘Je medelijden doet mij zoo goed, Hortense, maar plaag mij niet langer. Ik houd het niet uit.’

‘Maar op zulke vragen antwoordt men niet zoo à bout portant. Men vraagt bedenktijd, men zoekt raad bij ouderen en wijzen, men wikt het voor - en tegen.’

‘O foei! hoe kan je zoo praten, Hortense, wij ken-

nen mekaar zoo lang. Zeg dan maar één ding, houd je een klein beetje van mij?'

Zij zag hem lachend aan, terwijl zij haar haren vrij maakte en sprong toen weg.

'Ja, een beetje, zoo'n beetje!'

'Is dat werkelijk waar?'

'Heb je daar genoeg aan?'

En toen had hij haar weer vast in zijn armen gesloten en zij trok zich niet terug en liet hem begaan, en daarna zaten zij naast mekaar op de bank, hij met den arm om haar heen, zij dicht tegen hem geleund.

'En nu moeten wij verstandig praten, Philip!' zeide zij, 'en niet meer doen als kinderen, want wij zijn nu volwassen menschen.'

'Die over hun leven hebben beschikt, ja, vrouwtje, lief vrouwtje! ja zeker, praat nu verstandig, maar ik heb nu juist zoo'n trek heel onverstandig en heel dwaas te zijn.'

'Dat heb

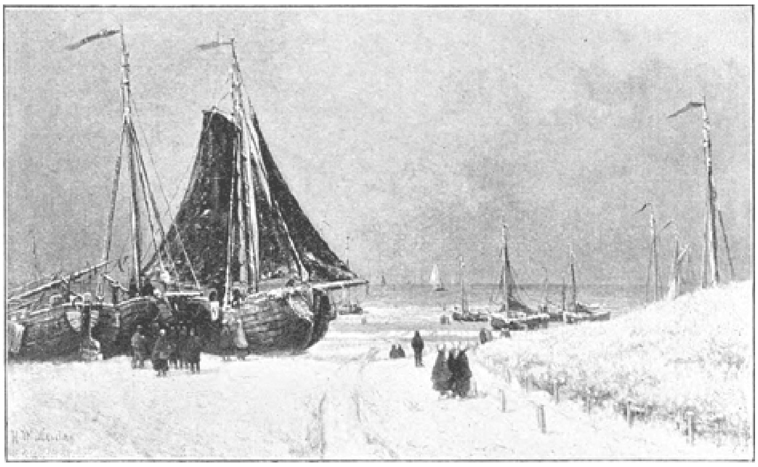

WINTER OP HET STRAND. Naar H.W. Mesdag. (Zie blz. 86.)

je al dezen heelen morgen gedaan, niets anders. Je hebt mij zoo overvallen, deugniet, ik ben anders altijd gewoon heel beredeneerd en wijs iets te bedenken vóór ik beslis.'

'Maar je hebt nog nooit zoo goed beslist als nu. Kom, Hortense, is 't heusch waar, dat je het met mij waagt en je aan mij toevertrouwt, heelemaal naar Indië?'

'Och, ik geloof dat het vertrouwen geheel aan jou kant is. Ik ben de sterkste van de twee; mijn taak is het zwaarst; maar ik houd van moeilijke dingen, mits wij mekaar eerst verstaan.'

'Verstaan wij mekaar niet.'

Hij trachtte haar weer te kussen, zij weerde hem af.

'Neen, genoeg voor vandaag! Je kunt ook niets behoorlijk doen, huilen, lachen, zoenen, nu moeten wij praten.'

'Praat dan! Ik luister.'

En hij drukte haar dichter aan zich en stal een kus achter haar oortjes op de kroeze nekharen; zij tikte hem op de vingers en hield toen krachtig zijn handen vast. 'Je kent mij nog weinig en daarom moet je weten wie ik ben, dat is noodig.'

'Ik weet, dat je het liefste schepsel van de heele wereld bent.'

'Malle praatjes! Die hebben geen waarde voor mij. Ik ben niets lief, niets Eveline-achtig, je hoeft niet te denken dat ik je zal verwennen, ik zal zelfs streng voor je zijn, en dan - ik moet het goed hebben, ik moet mij ruim kunnen bewegen,

niet onophoudelijk denken dat een dubbeltje tien centen heeft - rekenen was nooit mijn fort!’

‘O, Hortense, 't zal je aan niets mankeeren, ik zal voor je werken.’

‘Ja, dat ken ik, dat zeggen ze allen! Dat is zoo'n aardig praatje. En dan wil ik niet gewantrouwd worden, als ik dat van je merk, dan is 't heelemaal tusschen ons uit. Van menschen waar ik van houd, kan ik veel verdragen, maar als het eens tusschen mij en hen knapt, dan is 't gedaan.’

‘Houd je dan werkelijk van mij, Hortense,’ vroeg Philip, die van al haar woorden alleen dit eene vastgehouden had.

Zij zag hem aan met een uitdrukking in de fluweelzachte oogen als hij er nog nooit te voren in had opgemerkt; het was een andere Hortense, zoo zacht, zoo vol stille geestdrift en teere overgave.

‘Ja, ik zal het je maar bekennen. Ik heb altijd van jou gehouden, van jongs af, en dat ik geen examen wilde doen, en dat ik de aanzoeken in Amsterdam afwees, het kwam alleen, omdat ik er zeker van was, dat wij mekaar eens zouden vinden, dat je mij zou zoeken. Ik weet dat ik misschien heel dom en onverstandig doe, maar ik kan niet anders.’

‘O, Hortense!’

En vol verrukking vergat hij weer alles om hem heen, in de groote vreugde over haar bekentenis.

‘En jij hebt niet meer gedacht aan mij, al die jaren?’ vroeg Hortense.

‘Neen, niet veel, maar toen ik je terugzag, was het als een openbaring: Wij zijn als voor elkander geschapen, wij behooren elkaar. Dat na zulk een nacht zoo'n heerlijke morgen zou komen, hoe had ik het kunnen denken?’

‘Heb je nog lust, je zoo wanhopig aan te stellen?’

‘O, neen, ik zou willen juichen, joedelen, zingen,

GROOTMOEDERS LIEVELING. Naar D.A.C. Artz. (Zie blz. 86.)

lachen, de wereld aan mijn hart drukken, zooals ik het nu mijn vrouwtje doe.'

'Stil, bedaard, nu is het genoeg. 't Wordt tijd naar huis te wandelen!'

Het was een wandeling vol genot in die eerste morgenure van hun geluk; dicht aaneengesloten gingen zij door de lanen van het bosch, de zon strooide gouden munten voor hun voeten, als vierde ook zij hun bruiloftsfeest mede, de vogels zagen hen blijde, tjilpend aan, en bloesems vielen op hun hoofden neer als een zegen van boven.

'Hortense, is 't werkelijk waar, je hield dus al van mij zoo lang, zoo lang geleden.'

'Ja, ijdele jongen, en weet je nu waarvoor de meisjes dienen, en waarom Onze Lieve Heer zulke valsche schepsels heeft geschapen?'

'Voor mijn geluk, voor mijn redding!'

'En wat zal je moeder zeggen. Zal zij toestemmen, maar o, 't is waar, zij heeft niets te zeggen, zij is maar een stiefmoeder!'

'Zeg dat niet, Hortense, zij is altijd een eigen moeder voor mij geweest.'

'Nu ja, dat weet ik wel, maar voor de wet doet dat er niets toe, je hebt haar toestemming niet noodig.'

'Maar je begrijpt toch, dat zij die niet weigeren zal.'

'Meen je dat? Ik beloof je erg, erg lief te zijn tegen haar en tegen Eveline, om jou!'

'Je bent een engel, Horry!'

'O neen, zeg geen Horry, dat heeft te veel van Horreur, en dat ben ik toch niet, wel?'

'Kind! kind, je maakt mij dol!'

'Himmelhoch jauchzend, zum Tode betrübt.'

'Is het dan wonder, na zoo'n uur! Je doet het dus werkelijk niet alleen om mij te troosten?'

'Neen Philip, ik houd wel veel van je, maar zooveel en zoo verheven nu niet.'

'Dus zal ik vandaag maar telegrapheeren naar Indië dat ik het aanneem - en dan trouwen wij heel spoedig.'

'Waarom niet op zijn Engelsch, vandaag reeds!'

'O, als het aan mij lag! Maar je oom! hoe egoïst van mij, niet aan hem te denken. Wat zal hij zeggen als ik hem zijn zonnetje ontneem!'

'Och, die goeie oom, als het zonnetje maar tevreden is, dan heeft hij niets meer te wenschen. De meid is goed door mij gedresseerd en houdt het machinetje op gang en anders - anders...'

'Nu, wat dan?'

'Niet boos worden! Dan moet hij zijn oude charme Bertha maar weer opzoeken. Oude liefde roest niet. Dan wordt hij onze Pa!'

'Ik zou het gelukkig vinden,' zeide Philip ernstig, 'maar mijn arme moeder denkt aan geen trouwen meer. Haar tijd is voorbij, maar wij houden hem vast, hé Hortense, dien heerlijken, jongen tijd!'

Zij waren op het kruiswegje gekomen en Hortense bleef staan.

'Ga nu naar huis, Philip, als een bedaarde jongen. Neen, neen!' toen hij weer van zijn recht als verloofde gebruik wilde maken. ''t Is wel geweest! Hier in geen geval. Goed succes thuis!'

Zij wierp hem den klimoptak toe, waarmede zij al dien tijd had gespeeld en riep hem vroolijk lachend toe, terwijl ze hard naar huis holde: 'Bewaar die goed! Daarmee heb ik je aan den ketting gelegd!'

Zij verdween achter de struikjes, en toen zij wist, dat hij haar niet meer zien kon, bleef zij staan, haalde diep adem en streek zich de verwarde haren van het voorhoofd.

'Als 't maar goed gaat, maar 't moet. Ik w i l het!'

(*Wordt vervolgd.*)

Winter op het strand.

Dit is een van die onnavolgbare zeegezichten, waarvan alleen onze Mesdag het geheim schijnt te bezitten. Ditmaal is het een strand gedurende den winter, dat hij ons doet bewonderen, en wij weten niet wat meer te roemen, de nauwkeurigheid, waarmede hij weergeeft, hoe de sneeuw masten en kielen der schepen versiert of wel de innige poëzie over het geheele tafereel uitgegoten.

Onze Engelsche en Amerikaansche buren - verre buren zeker - dwepen met Mesdag en zijn zeegezichten. Het oorspronkelijke van onze gravure bevindt zich, jammer genoeg! niet meer bij ons te lande, maar in de schilderijenverzameling van den een of anderen rijken heer aan de overzijde van het Kanaal of misschien wel van den Oceaan.

Het is zeker een weelde er een Mesdag op na te kunnen houden, en niet voor ieder burgermanskind weggelegd; gelukkig dat het ons tenminste vergund blijft in goedgeslaagde reproductiën nog eenigszins te genieten van den geest des grooten Meesters.

Grootmoeders lieveling.

Zoo'n aardig binnenhuisje, dat schilderij van Artz. Een visscherswoning, waarin wij drie geslachten vereenigd vinden, de grootouders, de dochter en de kleindochter; alles ademt welvaart en vrede. De oude lui drinken hun kommetje koffie en nu komt hun getrouwde dochter met haar kindje hen bezoeken.

Wat de gezichten der grootouders stralen! Die lieve, kleine Guurt! Zij is hun eenige lieveling, zij hebben zooveel moeten missen, die arme grijsaards, zoovele offers aan de zee moeten brengen, nu is alles vergoed, nu klein Guurtje zoo lief en aardig opgroeit.

Zij ten minste hoeft niet op zee, zij behoort haar ouders en grootouders toe, haar mogen zij gerust verwennen. Grootmoeder lokt haar met een appeltje, begeerig strekt zij haar hand uit, zij is nog wat verlegen, maar wacht, dat gaat wel over; nog geen vijf minuten verder en zij zit op grootvaders knie en kraait het uit van de pret.

De geheele stoffeering van de kamer is typisch Hol-

landsch, evenals de personen, oud en jong; het is een waar juweeltje, dat menigeen gelukkig zou zijn aan den muur van zijn huisvertrek te mogen hangen.

Het is geen schilderij dat op den duur verveelt en waartegen men liever niet aankijkt; en de reden daarvan?

Het is het hart dat het penseel des schilders bestuurde en daaraan slechts dankt het zijn grootste bekoring.

Chineesche gebruiken.

In China heerschen zeer eigenaardige gewoonten. Sommige wijken niet alleen af van die der Europeanen, maar staan er lijnrecht tegenover.

Iemand, die rouwgewaad aantrekt over den dood van naverwante betrekkingen, kleedt zich geheel in het wit

Bejaarde lieden vermaken zich met het oplaten van papieren vliegers van allerlei vorm en kinderen slaan die vertooningen met welgevallen gade.

Den hoed af te nemen en met ongedekt hoofd te groeten wordt voor hoogst ongepast gehouden.

Een persoon van aanzien, dien men ten eten noodigt, plaatst men aan tafel niet rechts, maar altijd eershalve aan zijne linkerzijde.

De Nieuwjaarsdag valt in Februari, als de zon in het teeken der Visschen komt. Te middernacht, als het nieuwe jaar intreedt, worden duizenden kleine vuurwerken afgestoken, niet enkel als feestviering, maar ook om de booze geesten te verdrijven, die men gelooft dat op de aarde rondzwerven om de menschen te plagen. Als de dag aanbreekt spoeden zich mannen, vrouwen en kinderen naar de tempels en brengen een offer aan de afgoden. Ieder steekt zich in zijn beste gewaad, en de staart, uit het hoofdhaar gevlochten, wordt versierd met gekleurde linten, die soms tot op den grond afhangen. Rijken en armen gaan dan hunne gelukwenschen bij bloedverwanten en vrienden uitstorten, bezoeken de theehuizen of slenteren rond op de binnenplaatsen der tempels, om in de daar opgeslagen tenten te dobbelen en waarzegsters te raadplegen over hetgeen de nieuwe tijdkring hun zal opleveren.

Het opsieren van de graven der afgestorvenen met bloemen is eene plechtigheid, die een paar malen 's jaars op bepaalde dagen plaats heeft. Dit is echter geen vrijwillige daad. Ieder moet haar verrichten en op verzuim staat straf. Zij draagt juist niet het karakter van rouw, maar gaat integendeel gepaard met vreugdefeesten. Deze worden 's avonds gevierd en bestaan in het illumineeren der huizen, het afsteken van vuurwerk en het houden van maaltijden, waarbij velen zich dikwijls te buiten gaan. Ook in de opene lucht worden tafels aangericht met allerlei spijzen. Deze heeten bestemd voor de dooden, die dan ook met geschreeuw en fluitspel door priesters worden opgeroepen, maar natuurlijk niet verschijnen, waarna de spijzen worden weggedragen en onder de armen verdeeld.

Bij iedere onderneming van eenig gewicht wendt men zich eerst tot de waarzegsters of men geeft vooraf een tijdlang acht op zekere voorteekenen. In de almanakken worden zelfs van staatswege de dagen opgegeven, welke voor deze en gene aangelegenheid als gunstig of ongunstig moeten worden aangemerkt.

Rechterlijke vonnissen worden niet altijd op de ware schuldigen toegepast, maar rijke of gegoede lieden, zoo zij hunne straf niet afkoopen, stellen dikwijls een ander in hunne plaats en daarmede is aan het recht voldaan. Voor zulk eene plaatsbekleeding

wordt een arme opgezocht, die dan voor hechtenis of stokslagen goed wordt betaald. Zelfs voor de doodstraf is met veel geld soms iemand te vinden, die uit armoede voor den misdadiger optreedt om met de verdiende som zijne behoeftige ouders of andere bloedverwanten uit den nood te redden.

De magneetnaald, in China reeds in de 3e eeuw onzer jaartelling bekend, wordt dáár gezegd niet naar het Noorden, maar naar het Zuiden heen te wijzen.

De voorraad van paarden, schapen en runderen is in het Hemelsche Rijk gering. Men eet er meest varkensvleesch en gevogelte. Melkvee houdt de Chinees er niet op na. Boter en kaas worden dus ook niet vervaardigd.

Voor bemesting worden, bij gebrek aan veemest, algemeen de stoffen gebruikt uit de geheime gemakken in de huizen en op de straten en, - wat zeker vreemd klinkt, - de afval uit de barbierswinkels, dat is: het afgeschoren hoofdhaar van de millioenen Chineezen, die daar dagelijks onder het mes gaan en waarvan belangrijke hoeveelheden worden weggehaald en aan de boeren verkocht.

Tot de goede manieren onder hoogere standen behoort het statig groeten. Neemt de Chinees afscheid van een bezoeker, dan plaatst hij zich vlak vóór hem, ziet hem strak in de oogen, balt de beide vuisten, steekt die omhoog tot aan het voorhoofd en begint ze dan in de rondte te draaien.

Voor natuurlijk schoon heeft men in China weinig smaak. Alles moet kunstmatig worden verfraaid of liever bedorven. Aan prachtig opgegroeide cypressen, palm-, laurier- en andere boomen geeft men door middel van het snoeimes de gedaante van schapen, draken, vogels en wat meer tot stijfheid kan bijdragen.

De voeten der vrouwen worden van kindsbeen af door zwachtels klein gehouden, zoodat het loopen moeielijk wordt, want aan een trippelenden, kreupelen gang geeft men de voorkeur boven een vasten en vluggen tred.

Geneesheeren bepalen zich niet bij een naambord aan hunne huisdeur, met vermelding van hun beroep, maar ieder dokter behangt den geheelen voorgevel van zijn huis met oude, gebruikte pleisters, die hij van zijne patiënten weder medeneemt. Langs zijne woning wemelt het dan ook van vliegen, maar hierom bekommert hij zich niet. De pleisters moeten den voorbijgangers toonen, dat de Aesculaap veel praktijk heeft en dus zijn vak goed verstaat.

Napoleon's geboortehuis.
Met drie gravuren.

Charles Buonaparte - vader van den grooten Napoleon - was een advokaat met een drukke praktijk en

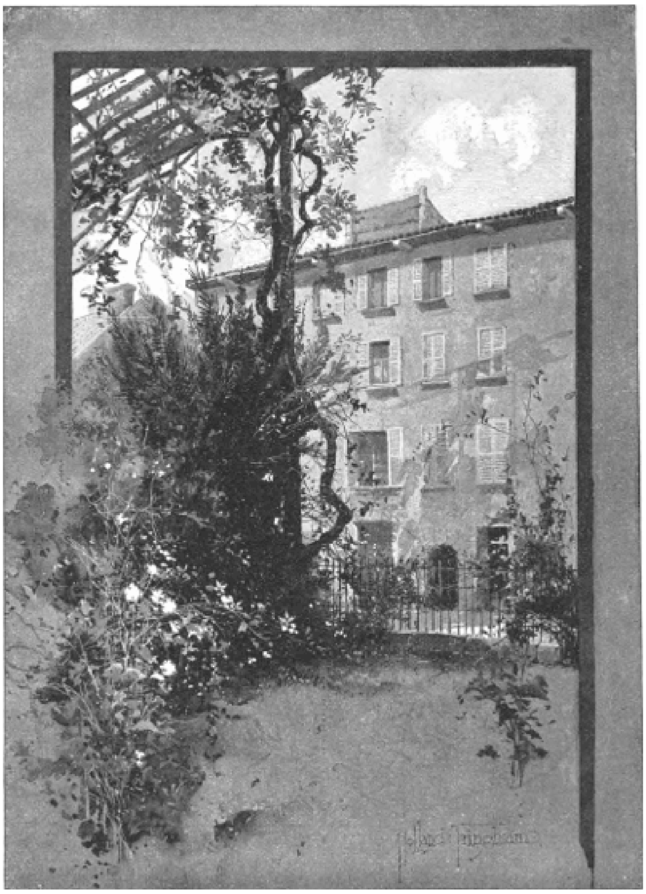

HET HUIS WAARIN NAPOLEON GEBOREN WERD.

vader van een groot gezin, elf kinderen in het geheel. Een warm aanhanger van Paoli, nam hij een werkzaam deel aan de staatkunde van den dag, hij was zeer gastvrij en leefde royaal, een overlevering bevestigd door het bestaan van een ruime balzaal met niet minder dan twaalf vensters (zes aan elke zijde) en breed genoeg om aan het huis van een gewoon edelman beteekenis te geven.

In zijn gastvrijheid werd de heer Buonaparte goed bijgestaan door zijn vrouw Laetitia Ramolino, - de schoonheid van Ajaccio - later bekend als Madame Mère. Toen dan ook in 1790 haar zoon Napoleon de eerste prikkels van eerzucht gevoelde en zijn best deed om den voor hem bijna onbereikbaren post te krijgen van *chef de bataillon*, offerde Mme Laetitia haar halve fortuin op om haar lieveling dit bevelhebberschap te bezorgen.

Haar huis stond gedurig open voor Napoleon's talrijke beschermers, haar tafel was voor hen altijd gedekt.

'Matrassen lagen steeds gereed in de kamers en gangen,' zegt Gregorovius, 'om zijn gewapende aanhangers dag en nacht te ontvangen.'

Napoleon was nooit zoo opgewonden als op dat tijdstip, hij kon niet slapen, hij dwaalde door de kamers, zijn oogen vol vuur, zijn ziel vol hartstocht. Misschien was hij minder ontroerd, toen hij later de keizerlijke kroon onder zijn bereik had, dan toen hij den rang van majoor in de Corsikaansche garde verwierf.

In andere opzichten schijnen de heer en mevrouw Buonaparte hun talrijke familie met zekere ouderwetsche strengheid te hebben opgevoed. De jonge Napoleon trachtte zich wel is waar reeds vroeg vrij te maken, maar totdat zijn invloed zich deed gevoelen, ging de opvoeding van broers en zusters volgens een vasten regel.

Slaap, studie, uitspanning, gebed, wandelen, eten, alles

had zijn bepaald uur. In hun huiselijk leven konden de Buonaparte's aangezien worden als een voorbeeldige familie, zeer aan elkander gehecht en een model voor de stad, waarvan zij later de trots werden.

Om het huis van Napoleon binnen te gaan, moeten wij eerst de hoofddeur ontdekken; en dat is zoo gemakkelijk niet als het wel schijnt, want de bedoelde deur staat in zulk een donkere en morsige zijstraat, dat men die meer dan eens kan voorbijloopen, zonder het opschrift: ‘Casa Buonaparte’ op te merken, dat er boven staat.

Het zou ook niet gemakkelijk geweest zijn, dit te ontcijferen, zonder een verdwaald zonnestraaltje uit een schitterend tuintje juist tegenover - een onverwachte oasis van licht in die anders zoo donkere en benauwde gang.

Na den sleutel van den concierge te hebben gekregen, klimt men naar de eerste verdieping. In den regel beginnen alle Corsikaansche huizen op de eerste verdieping. Zelfs in de hotels van Bastia zijn alle keukens boven, het gelijkvloers is overgelaten aan varkens, paarden, vee en gevogelte - met welke aangename resultaten, kan men zich gemakkelijker

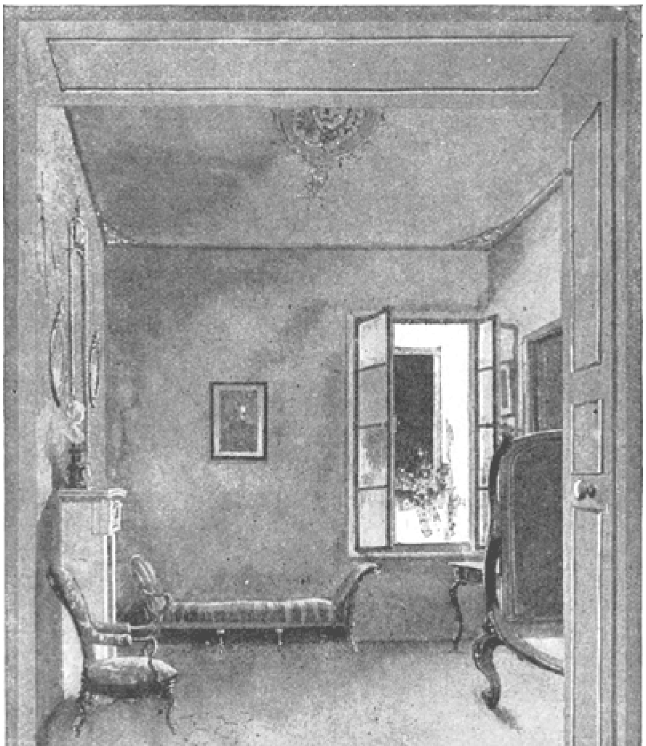

KAMER, WAARIN NAPOLEON GEBOREN WERD.

verbeelden dan beschrijven.

Voor zoover het zindelijkheid betreft, maakt de Casa Buonaparte een gunstige uitzondering op den regel, maar daar woont ook geen levend wezen op het gelijkvloers of in de vestibule. De trappen van steen met ijzeren hek stijgen van de voordeur recht op naar boven en scheiden zich in tweeën op een portaal, aan weerszijden waarvan zich twee rijk gebeeldhouwde deuren bevinden.

Onder de trappen verraadt een gesloten deur vertrekken tot huishoudelijk gebruik; onder het geheele huis zijn trouwens groote kelders of gewelven, die hun openingen hebben in de verschillende straten, waardoor het huis van drie kanten omringd is.

Deze verscheidenheid van uitgangen had wel zijn nut in deze stormachtige dagen, want toen Napoleon eens met Paoli ongenoegen had gehad, liet de laatste hem als een verrader der Corsikaansche zaak arresteeren. Het was door een geheime deur in den vloer zijner slaapkamer, dat de jonge Napoleon in den kelder daalde en in staat werd gesteld zich te begeven naar een in de haven liggend schip. Was hij gevangen genomen, dan zou hij naar alle waarschijnlijkheid doodgeschoten zijn en de geschiedenis van Europa had in de volgende eeuw een geheel anderen loop genomen.

Op de eerste verdieping waar de trap uitkomt, leidt een dubbele deur, rechts, zonder portaal of antichambre - dadelijk naar een groot vierkant salon. Een twintigtal stoelen en twee groote sofa's staan in het midden - hetgeen eenig denkbeeld geeft van de ruimte der kamers - rondom een wit marmeren tafel in donker hout gemonteerd, boven welke een gesneden kristallen kroon hangt. Een groote spiegel ook in gewoon donker hout hangt boven den marmeren schoorsteenmantel en de kleine ouderwetsche piano van mevrouw Laetitia staat in een hoek bij het eenzame venster; niettegenstaande deze stijve schikking ziet de kamer er toch prettig en huiselijk uit.

De naaste kamer was het kantoor van den heer Buonaparte en deze advokaat moet een zeer goeden smaak hebben gehad, want zelfs zijn groot bureau was gemaakt van ingelegd hout en langs de randen versierd met sierlijke stukjes lapis lazuli en andere kostbare steenen, verder een grooten spiegel, in fijn opengewerkte vergulde lijst en een artistieke wit marmeren groep voor den schoorsteen, Venus voorstellend met Cupido spelend. De vloer is evenals die van de meeste kamers in Corsika geplaveid met kleine zeshoekige roode

steentjes, de vensters komen aan een kant op het terras uit - dat, ook rood geplaveid, de geheele lengte langs de balzaal innam en als een buitenverbinding dienst doet met de andere kamers.

't Is waar dat het terras door de achtergevels omringd wordt door oude huizen met vermolmde, maar schilderachtige oude balkons - waarover vele bontkleurige lompen te drogen hangen; het wordt echter tot een hoogte van zes voet beschut door een met klimop begroeid traliewerk en was zonder twijfel eens een veilige en aangename speelplaats voor de vele hoopvolle telgen der familie.

Dicht bij den ingang der derde kamer hangt een kleine ets van Napoleon te paard, een schooljongenswerk van den overleden keizerlijken Prins. Het huis behoort nu

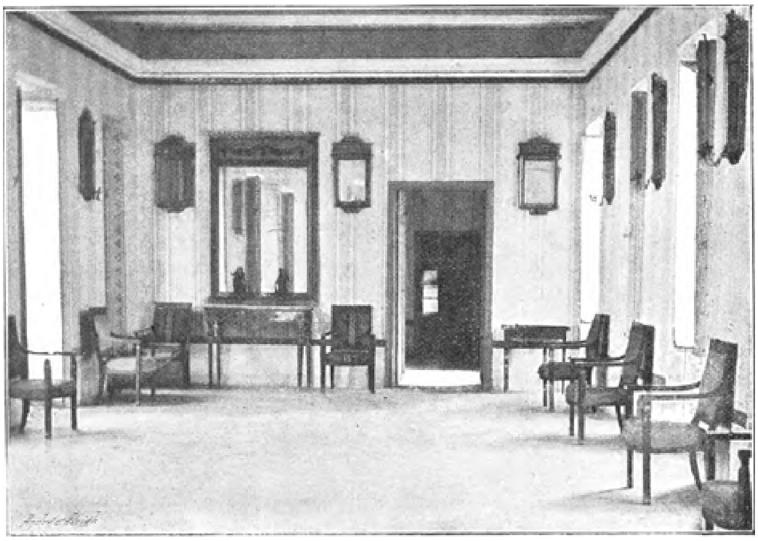

BALZAAL IN HET HUIS VAN NAPOLEON'S VADER TE AJACCIO.

keizerin Eugenie toe en er is iets aandoenlijks in de naijverige zorg, waarmede zij op alle manieren getracht heeft de herinnering van haar zoon aan die zijner beroemde voorgangers vast te knoopen.

Zoo staat in het stadhuis zijn beeld tegenover den krullebol van den kleinen koning van Rome en hier in de Casa Buonaparte bevindt zich zijn buste, in het midden van den met kleine Cupido's versierden schoorsteenmantel, die de kamer van mevrouw Laetitia versiert. Vreemd dat juist deze belangwekkendste kamer eigenlijk niets is dan een soort van doorgang. Eenigen beweren dat het slechts een tijdelijke inrichting was, daar haar slaapkamer toen verbouwd werd.

Zeker is het, dat in dezen soort van gang de groote Napoleon geboren werd.

Een wonderlijk, oud ledekant is het eerste wat onze aandacht opwekt. Het heeft drakenpooten en is in twee tinten groen beschilderd. Maar het was niet het bed met de drakenpooten, dat bestemd was den aanstaanden keizer te ontvangen.

De geschiedenis verhaalt dat mevrouw Laetitia naar de Mis was, op het feest van Maria ten Hemelopneming en dat zij in de kathedraal zijnde, zich ongesteld voelde. Gelukkig bevond zich haar draagstoel in de nabijheid, zij werd naar huis gedragen en op de naaste rustbank neergezet in de gangkamer, waarvan wij spraken. Zoo snel ging alles in het werk, dat er geen tijd meer was voor verdere toebereidsels en aldus gebeurde het, dat op een kleine sofa met gedraaide pooten, Napoleon I werd geboren. Het verhaal, dat deze met een tapijt bedekt was, tooneelen voorstellend uit den Ilias,

schijnt niet vereenigbaar met den eleganten vorm van het meubel. Het is nu bekleed met verschoten groen zijden brocade, dat er al zeer oud en versleten uitziet.

Na de historische sofa is in deze kamer het meest de aandacht waard een zeer groot ivoren stuk van verwonderlijk fijn snijwerk, uit Egypte door Napoleon aan zijn moeder gezonden. Het onderwerp, de Geboorte van Bethlehem, is wel op eenigszins vreemde wijze behandeld. Joseph en Maria zitten in een kamer, verdiept in de beschouwing van het Kind, en de herders met hun spaden op de schouders staan buiten en kijken door de vensters.

De eetkamer (no. 4), rechts latend en links afslaande, komen wij in de reeds vermelde balzaal. Madame Laetitia hield zeker veel van de weerkaatsing van haar mooi gezichtje, want wij telden hier niet minder dan zestien spiegels, een grooten aan elk uiteinde en de andere smalle paneelen tusschen de ramen. De zes ramen

links reikten tot den grond, deze gaven vrijen toegang tot het terras en in plaats van de gewone roode tegels was de vloer hier een zoogenaamd parket, glad genoeg om op te dansen.

De kamer daarnaast was de rookkamer no. 6, en no. 7, weer daarnaast, de kamer altijd gereed voor Napoleon, wanneer hij als jong officier onder het vaderlijke dak terugkeerde.

'Gij zijt de oudste der familie,' zeide later kardinaal Fesch tot zijn neef Joseph, 'maar bedenk, dat Napoleon haar hoofd is.'

En het feit, dat hem alleen onder alle acht kinderen een kamer werd toegestaan, op deze verdieping, kan als een bewijs worden aangezien van het overheerschende standpunt dat hij innam bij de leiding der familiezaken.

Geen spiegels in deze kamer, een gewoon houten ledekant, een armoedig kastje in den muur - twee of drie tafels, dat is alles. Maar in den vloer, dicht bij het voeteneinde van het bed, ziet men nog het geheime valluik, waardoor Napoleon ontsnapte bij de gelegenheid boven vermeld.

De laatste kamer der suite, no. 8 is een klein *cabinet de toilette*, en het eenige belangwekkende voorwerp daarin is de draagstoel van elegante Louis XIV teekening, waarin madame Laetitia naar huis werd gedragen van de kathedraal op den dag van Napoleon's geboorte.

Er bestaan vele portretten van Napoleon's moeder, maar als wij wenschen te weten hoe zijn vader er uitzag, moeten wij naar het stadhuis, waar hij in advokaten-costuum heet afgebeeld te zijn. Als dat zoo is, dan is 't voor het eerst dat wij hooren van een advokaat, pleitend in wit zijden pantalon en karmozijn rood fluweelen rok, dik met goud geborduurd; zoo is hij afgeschilderd. Een knap man, niet bepaald schoon, met helderen gelaatstint, zwart haar en groote zwarte oogen, een zwakken mond, zeer weinig gelijkend op de sterk geteekende lippen van zijn beroemden zoon. Het schijnt dat Charles Buonaparte opgestaan is van een gouden troon, staande naast een rood fluweelen tafel, zijn uitgestrekte arm in automatische beweging naar een verre zee gericht. Zijn wenkbrauwen zijn zeer hoog opgelicht, als stond hij verwonderd over zijn vreemde omgeving en in aanmerking genomen, dat hij in betrekkelijke armoede stierf, terwijl Napoleon nog een jongen was, zou het wel interessant zijn te weten, wanneer en onder welke omstandigheden dit portret geschilderd werd.

Wij hebben geen ruimte meer om melding te maken van andere belangwekkende portretten van de familie Buonaparte, maar moeten toch even stilstaan voor een allerliefste kleine buste van den koning van Rome, door Canossa, en opmerken hoe bij dit nog zoo jonge kind reeds de sterke, volle hals van den vader en de vaste vierkante kin zichtbaar zijn; liever nemen wij een rijtuig en rijden naar een uitgestrekt plein, even buiten de stad, waar evenals voorheen de trompetten schetteren en de soldaten dagelijks exerceeren.

Daar op een kleinen grasheuvel, door met olijfboomen bedekte hellingen omringd, liggen drie of vier groote rotsblokken, een soort van boog of natuurlijk grotwerk vormend, in welker schaduw de knaap Napoleon dikwijls uren lang placht te liggen, de troepen ziende exerceeren en droomende van militairen roem.

En alweer gaan wij de stad binnen en bezoeken het graf der schoone Laetitia Ramolino.

Zij ligt in de zwart marmeren nis van een donker achthoekig gewelf, onder de kapel opgericht door haar halfbroeder, kardinaal Fesch, een somber Panthéonachtig gebouw met geen andere merkwaardigheid dan de dooden, welke het bevat.

Een mooi meisje, veertien jaar oud, van een onbekende provinciestad, trouwt een man, even weinig bekend als zij. Zij krijgen een groot gezin en hebben veel zorg hoe hun allen een plaats in de maatschappij te bezorgen. En die zelfde kinderen steken eens hun handen uit naar de machtigste kronen van Europa, rukken ze van de hoofden der ongenaakbaarste Majesteiten van Europa en dragen ze in het volle aanschijn der wereld.

Napoleon wordt keizer van Frankrijk,
Joseph koning van Spanje,
Louis koning van Holland,
Jerôme koning van Westphalen,
Pauline en Elise, gehuwd met Italiaansche prinsen.
En Caroline koningin van Napels!

Deze bijna ongelooflijke feiten worden in herinnering gebracht op den muur ten Noorden van het hoogaltaar, en rechtvaardigen het trotsch eenvoudige opschrift op de marmeren tombe:

Hier rust Laetitia Ramolino,
De moeder van Koningen.

‘Bezorgd.’
Door Klaas Zehren.

‘Ach moeder, wat was dat daar toch verrukkelijk!’

Zoo kwam Marianne de kamer binnengestormd, met lachende oogen en verhitte wangen.

Rechts wierp zij de mof op de canapé, links vlogen pelshandschoenen, de schrijftafel voorbij in de papiermand, terwijl zij de handen van vreugde ineensloeg.
‘Maar kind wat is dan toch zoo verrukkelijk?’ vroeg hare moeder, half verwonderd, half verdrietig hare achttienjarige jongste dochter over hare brilleglazen heen aanstarend, terwijl zij zorgvuldig een vloeiblad over haar huishoudboek streek.

‘U weet toch, moeder, dat ik naar Truida Böhlen ging voor de eerste maal na haar huwelijk. En wie denkt u, dat mij de deur opendeed? Hijzelf, Truida haar man; ik kende hem al toen hij nog ongetrouwd was. Hij was altijd een zeer net jongmensch.’

‘Bij 't schaatsenrijden?’ vroeg mevrouw Wölpert een weinig spottend.

‘Ach toen was ik nog een kind. Maar nu....’ Marianne zette zich op een stoel; met de handen in

elkaar geklemd, herhaalde ze ‘neen, maar dat was daar zoo verrukkelijk.’

‘Ja, maar wat dan toch, kind?’

‘Nu ja; hij groette mij natuurlijk erg vriendelijk, ik geloof heusch dat hij wat verlegen was en toen bracht hij mij naar Truida's kamer.’

‘Zoo,’ zei hij ‘“wacht een oogenblik hier, juffrouw Marianne, zoo dadelijk kom ik terug.”’

‘Vlug was hij in de andere kamer en ik hoorde Truida's stem. ‘Neen, neen Hans, nu geen gekheid, toen ging de deur open en met zijne vrouw op den arm - want zij is niet heel groot - kwam hij de kamer binnen en zette haar op de nieuwe piano zoo dat 't naar alle kanten heenklonk.’

‘Zoo, daar is zij nu, mijn vrouw. Kijk nu mijne vrouw eens,’ plaagde hij en lachte schaterend.

‘En?’ vroeg mevrouw Wölpert met een vermoeid lachje.

‘Ja mama,’ Marianne herinnerde zich op eens hare handschoenen en haalde ze uit de papiermand te voorschijn. ‘Nu mama.’

‘Ja kind, wat verder?’

‘O wat merkte ik gauw, dat ik als derde daar wat overtollig was.’

‘Dat was minder netjes van hen.’

‘Vindt u, moeder? Zij lieten mij de geheele woning zien, hij altijd maar met ons mee, niet vluchtig als bij Marianne, maar toen we bij de slaapkamer gekomen waren, ging hij weg om eene sigaar te halen; ik was ook zoo'n beetje... hoe zal ik 't zeggen, ik lachte en Truida ook, terwijl zij de deur open deed en zei: ‘“Hier slapen we.”’

‘Dat kon jij haar eigenlijk ook wel vertellen. Jonggetrouwden zijn altijd onuitstaanbaar, mijn kind.’

‘Ja misschien, maar ik vind juist dat doet er ook niets toe... ik vind 't recht hemelsch, zoo.’

Marianne had ook hare mof van de canapé genomen en naar de deur gaande, zei ze nog: ‘Zij laten u groeten, moeder!’

‘Zoo waarlijk, 't beste met hen! Daar ligt je balkleed voor morgen; er is nog veel aan te doen.’

‘O ja? Ik zal me eerst in mijne kamer verkleeden.’

Hare moeder zag haar een poos peinzend na en schoof dan het huishoudboek in eene schrijftafellade.

Wat zou van dat kind met die romaneske ideën eenmaal worden? Dan waren de twee oudsten toch anders! Flink, verstandig en practisch, ofschoon niet zoo mooi als Marianne! Louise was verloofd geweest met een referendaris doch zij gebruikte toch haar verstand en trouwde met dien heerboer; wel een weduwnaar met drie kinderen, wat eenvoudig, maar zij hadden toch een zeer goed inkomen! En de tweede, eigenlijk de meest practische van allen; zij nam de eerste die haar vroeg, aan; zij als moeder had wel wat moeten redeneeren eerdat het kind er over heen was, dat hij eens een liefdeshistorietje in het zomertheater gehad had! Maar hij was toch een zeer geschikt mensch en aandeelhouder van een goede bankierszaak. Merkwaardig was het, hoe zelden die beiden haar schreven en dan nog niet anders dan uit plichtbesef! Ja, ja, ondank was 's werelds loon!

En de oude mevrouw Wölpert schudde langzaam het grijze hoofd en zette de lamp op de ronde canapétafel, om zich heen eene wolk van kleederstoffen verspreidend, waaraan hare vlugge handen zich repten.

Buiten huilde de wind hoorbaar om het dak. Zooveel gezelliger was het in de verwarmde kamer waar de wat oudmodische meubels met hunne verschoten arabesken medelijdend schenen te lachen over de beide groote Makartbouquetten naast de stijve secretaire, en over een waaierarrangement met roode drapeering dat het ongemotiveerd aanwezig zijn te danken had aan de minder fraaie kachel.

'Hé, 't is buiten koud!' vond Marianne, de kleine handen naar het vuur uitstrekkend.

'Dokter von Lessen was dezen middag hier.'

'Zoo? - Had hij gisteren avond dan wat vergeten?' vroeg het jonge meisje, zich naast hare moeder plaatsend en naald en draad ter hand nemend.

'Neen? Hoezoo? Hij is toch werkelijk een alleraangenaamst mensch!'

'Wat een dubbelzinnig antwoord.'

Zonder op deze opmerking te letten, ging de oude dame voort: 'Hij wilde mij vertellen, hoe heerlijk hij zich gisteren avond in dat kleine gezelschap bij ons geamuseerd had.'

'Zoo, - is het eigenlijk niet vreemd dat die man, - hoe oud mag hij zijn - toch zeker vijf en veertig jaar, daar hij met vader zaliger bevriend was?'

'Zoo omstreeks. Ja dat kan wel ongeveer zijn.'

'Dan is het mij onbegrijpelijk, hoe zulk een man zich in het gezelschap van vijf luitenants en zes bakvischjes amuseeren kan.'

'Waarschijnlijk omdat hij zich een jong hart en ook zijne jeugd bewaard heeft; zeer opmerkenswaard bij een man die zich door eigen arbeid, naam gemaakt heeft en daarbij zeer gefortuneerd is.'

'Worden rijke lui dan gewoonlijk vroeger oud?' vroeg Marianne lachend, en wat 't andere betreft; wàt heeft hij dan toch eigenlijk geschreven?'

Mevrouw werd eenigszins verlegen. 'Juist weet ik dat niet recht, mijne huiselijke bezigheden laten mij weinig tijd, dat weet je. Maar ik geloof dat hij brochures over staathuishoudkunde geschreven heeft die veel opgang gemaakt hebben.'

'Wat is dan eigenlijk staathuishoudkunde?' vroeg Marianne verder.

'Maar kind, wat weet ik daarvan?'

'Ja, misschien had luitenant Pellmann gelijk toen hij gisteren beweerde dat het eene kunst was om in schoone taal en veel mooie woorden grooten onzin te verbergen, zooals in zulk soort boeken.'

'Die luitenant is een impertinent jongmensch!'

'Nu ja, maar men moet toch lachen om zijn inval. Hoe zou het toch komen dat mijnheer von Lessen tegenwoordig zoo dikwijls hier komt, vroeger, toen ik nog een kind was, kwam hij haast nooit.'

'Mijn kind, op rijperen leeftijd zien die mannen dik-

DE VLAG HEROVERD. Naar Paul Grolleron. (Zie blz. 96.)

wijls in, dat een behaaglijk familieverkeer aangenamer is, dan bals, soirées en...'

Marianne was bezig een weerspannigen draad door het oog te duwen.

'Hé - Zoo! Dan is de dokter in de letteren veelzijdig, want men treft hem van dezen winter op elk bal aan. Morgen zal hij ook bij Altorfs komen en hij heeft mij om de cotillon gevraagd.'

'Ah en die heb je hem zeker toegezegd?'

'Neen, eigenlijk was die cotillon reeds vergeven.'

'Dan zal hij je voor het souper uitnoodigen?'

'Ook al bezet; ik bood hem den grootvader-dans aan en nu geloof ik dat hij achterdocht kreeg en het voor eene beleediging hield[1].'

'Marianne, is dat nu met tact handelen?'

'Wat dan? Ik heb wel eens den 'grootvader' met een kadet gedanst. U had Lessens gezicht moeten zien toen ik hem zei: 'we moeten met het overschot tevreden zijn'. 'Met zulk eene grootmoeder zal het toch een aangename dans zijn,' vond hij.

'Hoe juist gezegd. Hij is werkelijk geestig.'

'Geestig?' vroeg Marianne, snel opziende.

'Nu, ik had 't gevoel alsof hij iets doms had gezegd; maar misschien begreep ik hem niet; werkelijk mag ik toch den grootsteedschen galanten dokter heel gaarne, dat wil zeggen: Vooral wanneer ik trek in Seltzerwater heb.... Ziezoo, nu kan ik aanpassen.'

Vlug schoof zij uit haar eenvoudig wandeljaponnetje in haar balkleed. 'Hé' mompelde ze, 'als de zusjes eens wisten wat een fureur ik nog maak met hare oude balkleeren, zouden ze zich doodlachen. Bijna dertig jaar zijt ge oud,' zong zij, ronddraaiend zich beziende 'en hoevele mannenarmen hebben u omvat?' eindigde zij, beide handen om de taille spannend.

'Sta toch even stil, Marianne!' zei hare moeder, zelve getroffen door de frissche schoonheid harer jongste dochter.

'Zoo, die achterbaan is nog wat te lang en ook kunnen wij het nog wat verder uitsnijden. Kant is er genoeg; als we die hier eens aanhechten.'

Marianne zette opeens een ernstig gezicht.

'Wel neen, volstrekt niet moeder, niet verder uitsnijden.'

'Maar kind je behoeft je werkelijk voor je hals niet te schamen.'

Een diepe rimpel verscheen tusschen onbetaalbaar lachende oogen. 'Neen maar *ik* verbeeld me dat het dwaas is tegenover de menschen,' meende de achttienjarige, met den voet op den grond stampend.

'Goed, als je je koppigheid wilt vertoonen!'

'Koppigheid niet; maar mijn hals behoort toch, dunkt me, alleen aan mij, niet waar mama?'

Met een berustend schouderophalen wendde mevrouw zich af.

Een ruime zaal, een piano, gaslicht, stikkende lucht; zoetsappige heerengezichten en jonge meisjes met het stereotype lachje om de lippen - het bal was in vollen gang. De moeders geeuwden, trots verschrikkelijke hoeveelheden thee en koffie en zochten met vermoeide, slaperige oogen, het gewoel der dansenden te doordringen. Mevrouw

1) De grootvader-dans is een oude Duitsche dans, naar de daarbij behoorende liefelijke melodieën en den aard der bewegingen waarschijnlijk uit de vorige eeuw. Naar veler modernen smaak zijn echter die melodieën kinderachtig en zijn de te eenvoudige passen dit in dubbele mate.

Wölpert scheen zich werkelijk nog zeer frisch te gevoelen want hare schitterende oogen volgden Marianne door het gewoel.

Daar, nu brengt dokter von Lessen haar reeds het tweede bouquet.

‘Heeft u het gezien?’ fluisterde de dochterrijke burgemeestersvrouw nijdig.

‘Wat dan?’ vroeg mevrouw Wölpert en keek naar een anderen kant der zaal.

‘Nu, de dokter geeft zich nogal bloot voor een man op die jaren.’

‘Maar hoe zoo dan?’ klonk het met engelenonschuld.

‘Om dat jonge ding zoozeer het hoofd op hol te brengen, dat gaat dan toch wat ver.’

‘Ja vindt u? Maar lieve mevrouw, hij kent het kind van af hare meisjesjaren.’

Marianne's komst onderbrak het moederlijke gesprek.

‘Amuseer je je?’

‘Heerlijk!’ Het jonge meisje liet zich wat vermoeid op een stoel naast hare moeder vallen. ‘Maar hoe is het nu met mijnheer von Lessen?’

‘Ik weet het niet - hij is zoo - zoo vreemd.’

‘Vleit je nu de belangstelling van zulk een man niet?’

‘Vleien, mama? O ja zeker! Hij is zeer oplettend voor mij maar 'k gevoel mij altijd min of meer angstig in zijn bijzijn. Hij ziet me zoo aan - zal ik zeggen.... zoo doordringend, er is toch niets aan mijn toilet in wanorde?

‘Laat zien!’ zei de moeder, met kennersblik de geheele verschijning harer dochter monsterende.

‘Ik zie niets.’

‘Is mijn kapsel onordelijk, of is 't kleine medaillon misschien verschoven?’

‘Neen.’

‘Nu, dan verbeeld ik het mij zeker - daar komt mijn danseur!’

Voort was zij weer en lachte over den schouder hare moeder nog toe.

Kort daarna nam de heer von Lessen hare plaats in; een groote slanke man, het gezicht onder de wat dunne grijzende haren, nog vrij jeugdig en frisch.

‘Ah, mevrouw, u ziet er nog welgemoed en opgewekt uit, ondanks de zware verplichtingen als balmoeder.’

‘Zeker, ik heb er pleizier in, mijn kind zoo gevierd en gelukkig te zien.’

‘Inderdaad, geen wonder!’

En hij boog zich dichter bij haar, zoodat zelfs de burgemeestersvrouw daarnaast ondanks haar luisteren niets kon opvangen.

‘Dus mijn waarde mijnheer von Lessen, ik verwacht u dan morgen middag!

‘Als u mij dat toestaat!’

Vlug was hij onder de dansende paren, die zich tot den slotdans, den ‘grootvader’, rangschikten.

Het bal was voorbij, het ratelen der laatste rijtuigen op het hobbelige plein was uitgestorven. In hare slaapkamer gekomen, legde Marianne vlug haar toilet af. Zij was zoo moe, zoo slaperig! Zelfs de cotillonbouquetten vergat zij in 't water te zetten. Kort daarop sliep zij reeds vast en gerust.

‘Marianne, ben je al in bed?’

‘Ja, moeder’ klonk het dommelig.

In het ‘onverslijtbare’ zooals Marianne het nacht-toilet van hare moeder noemde, kwam deze in de kamer, zette zich op den rand van het ledikant harer dochter, en terwijl zij haar eene hand in de hare nam en met de andere over het krullende haar streek, begon zij: ‘Zeg mij eens, heb je al eens in een man belang gesteld?’

‘Ik? Wat? - Ik ben zoo - Nu ja, voor twee jaar in den tenor van het zomertheater zoolang totdat ik wist dat hij 's avonds opgevulde kuiten droeg.’

‘Neen, kind, in ernst. Is niet een van die heeren je bijzonder bevallen?’

‘O ja, de referendaris Müller met zijne schelvischoogen, omdat hij nu eens niet met mij gedanst heeft. En anders weet ik er geen,’ zei ze tusschen een hartelijk geeuwen ‘of 't moest in 't geheim zijn zooals in een roman, waar de heldin zelve niet weet, dat ze verliefd is.’

‘Ach, groot kind! Welken indruk heeft dokter von Lessen op je gemaakt?’

‘Een vasten, blijvenden indruk, omdat hij mij bij den grootvader-dans telkens op den voet getrapt heeft. ‘Kijk maar,’ zei ze lachend haar rechtervoet van onder het dek te voorschijn brengend, ‘de groote toon is nog erg gezwollen.’

‘Neen, gekheid daargelaten! Heb je niet gevoeld dat die man je meer dan andere dames zijne opmerkzaamheid bewees?’

‘Mij, mama?’ - Marianne keek hare moeder met groote oogen aan.

‘Ja zeker, dat moet je toch opgemerkt hebben.’

Onwillekeurig trok het jonge meisje huiverend haar nachtgewaad tot aan den hals op.

‘Je verschijning heeft zonder twijfel dien man getroffen; misschien ook wel je uiterlijk.

‘Daar ben ik dan werkelijk onschuldig aan, heusch moeder. Zoo, zoudt u dat meenen?’

‘Zonder twijfel, is je dat dan ontsnapt? Zelfs vreemde dames viel zijn houding tegenover je op.’

‘Zoo? - O ik ben toch zoo moe!’

‘Goeden nacht dan kind.’

Marianne lag geen uren meer wakker; zij was werkelijk doodmoe.

Den anderen morgen ging zij vroolijk geluimd schaatsenrijden op de stadsgracht en toen zij weer t'huis gekomen was, had mijnheer von Lessen reeds zijn bezoek afgelegd.

Mevrouw zag er verhit uit; zij had een zeer lang onderhoud met hare dochter.

Juist had zij hare uiteenzetting geëindigd en zweeg.

‘Moet dat dan moeder?’ werd het eindelijk van onder den aan 't gezicht gedrukten zakdoek hoorbaar.

‘Moeten, kind? Wie spreekt daarvan? Maar mijn plicht was het toch, je alles te zeggen, ook, dat ik om mijn dochters uit te huwelijken, en door hen in gezelschap te brengen, heel het kleine nagelaten vermogen van je vader verbruiken moest.’

‘Wel zijn je zusters bezorgd, maar mijne middelen zijn uitgeput en er rest mij enkel nog het kleine weduwpensioen. Doch dit alles speelt juist niet de hoofdrol; de wensch voor je welzijn doet me spreken. Begrijp, Marianne, wij allen hebben met onze eerste sentimenteele droomen van een romantischen hartstocht moeten breken en zij die dat niet deden, werden ongelukkige vrouwen of oude jonge-juffrouwen, zich zelf en anderen tot last. Acht het niet gering dat een man van dien leeftijd je een liefde vol hart komt aanbieden, je op de handen zal dragen en dit, wat zijn vermogen betreft, ook kan doen; dat zulk een man je hand vraagt.’

‘Ja, maar ik gevoel me tegenover hem zoo jong, nog als een kind, en ik weet niet, of ik hem zoo kan liefhebben.’

‘Je zegt dat je hart vrij is.’

‘Dat is waar, moeder! Enu denkt dus werkelijk dat ik van hem zal houden al kan ik dat ook nu nog niet?’

‘Dat is mijne vaste overtuiging, Marianne.’

‘En u, moeder, die 't toch goed met mij meent, raadt mij dat aan, niet waar? En... zal het u dan een pak van het hart zijn?’

Het was stil. De moeder vermeed op 't oogenblik de groote, op haar gerichte oogen der dochter en keek door het venster naar de straat.

‘Moeder, er staat: “Ge zult vader en moeder eeren;” den man ook?’

‘Hij zal je een vader en echtgenoot zijn.’

Verbleekend antwoordde het jonge meisje:

‘Moeder, zeg hem dan dat ik zijne vrouw zal worden.’

‘Kind, Marianne, laat me je omarmen, welk een last neem je me van de schouders!’

Maar de dochter ontweek de moederarmen. ‘Ach mama! ik ben nog moe van gisteren - ik - wilde - alleen zijn.’

Langzaam ging mevrouw Wölpert weg en Marianne bleef alleen.

Twee dagen daarna werd bij de familie Wölpert 't verlovingsfeest gevierd.

‘Neen, maar welk een verrassing!’ zei de burgemeestersvrouw. ‘Wie had dat kunnen denken! Je weet natuurlijk wel wat het zegt, de vrouw van zulk een man te worden!’

‘Zeker een verlovingsgeschenk?’ meende eene andere dame, den kostbaren armband van Marianne bewonderend.

‘Ja mevrouw! Mag ik u nog een kop koffie inschenken?’

‘Mijn hemel!’ zoo begon mevrouw Wölpert, ‘als ik eens nadenk, hoe bekrompen wij zijn begonnen en dan al die kinderen in de eerste jaren! Het was een kruis! Hoe royaal zal de toekomstige mevrouw von Lessen het hebben!’

‘Ja ja,’ lachte een ander, de vrouw van een leeraar in de wiskunde, ‘hij is een man van gezetten leeftijd; maar, dat zeg ik mijnen oudsten ook altijd, nu geen gevoelsdroomerij! een flinke positie, een goeden naam - en eenige grijze haren! een man die zekerheidshalve reeds de jeugd zoowat achter zich heeft.’

Marianne had zwijgend toegeluisterd, en vroeg opeens met hare heldere stem: ‘Wat bedoelt u daar eigenlijk mee, mevrouw?’

‘Hm! Nu, mijn kind, dat laat zich niet zoo gemakkelijk verklaren, in 't bijzonder aan eene bruid niet! Als vrouw later, zal je dat beter begrijpen.’

Marianna werd vuurrood, zonder zich de oorzaak daarvan eigenlijk te kunnen verklaren, zij had een gevoel alsof ze een hulpelooze muis was, door een ondoordringbaren kring van tot den sprong bereide katten omgeven. In hare hulpeloosheid vond zij den moed der vertwijfeling en, rondziende, zei ze:

‘Daar zit ik nu tusschen een kring getrouwde vrouwen en niet een enkele maal wordt 't woord “Liefde” genoemd. Speelt die dan in 't geheel geen rol tusschen menschen, die gaan trouwen?’

Het stemmengegons en getikkel van breinaalden vervulde de drukkende stilte; zelfs 't schrille gezang van den kararievogel uit het zijvertrek verstomde. Het was alsof een ieder op eens werd herinnerd aan iets dat eenmaal was, of had kunnen zijn, maar dat niet meer zijn kon.

‘Ja, liefde’, zei er een.

‘De liefde,’ viel een tweede in. ‘Zeker, dat is natuurlijk, zonder dat zou men toch maar niet kunnen trouwen.’

‘Natuurlijk! Maar lieve Marianne, wat heb je toch romantische ideeën! Liefde ontstaat meestal van zelf, als zij door niets gestoord wordt. En... als men jong is en... dan jij... mijn lieve hemel!’

Marianne voelde een rilling, van uit haar hart voortkomend, trillend tot in hare vingertoppen.

's Avonds kwam haar verloofde.

‘Laat ons niet alleen,’ verzocht Marianne toen zij in de gang zijne stem vernam.

Zij vreesde ditmaal voor de eerste begroeting en eerst nadat hij was heengegaan, voelde zij zich weer welgemoed en verlicht en ging, een vroolijke melodie neuriënd, te bed.

Waarom zou een bruid niet opgewekt zijn? Haar kopje boog zich voor het inslapen nog eenmaal over het geurige bouquet, dat hij haar had gegeven. - Hoe had hij haar daarbij aangezien; zoo goed en zacht en had tegelijk zich over hare hand gebogen. Zij moest nog lachen omdat hij met zulk een vervoering hare hand kuste, die waardige, ernstige man.

Hij had een oproeping wegens zaken naar Westpruisen gekregen.

Zij vond het aangenaam zoo ver weg te gaan, geheel alleen met hem in den vreemde; nog zoo vol tegenstrijdigheden bleef haar geest tot op den dag voor haar huwelijk.

Daar lag zij nog eens, als zoo lang geleden, in de armen harer moeder. Bij het afscheid had hij gezegd: ‘Morgen Marianne, morgen dan zijt ge mijne vrouw!’ Triumfeerend had zijn stem geklonken,

‘Moeder, moet men zich nu gelukkig gevoelen, zoo recht hartelijk verheugd op den dag vóór de bruiloft?’

‘Wel zeker, kind.’

‘Moet dat, moeder? Gevoelt elke bruid zich zoo?’

‘Nu ja, een zekeren angst voor dien eersten stap; de gedachte aan een afscheid uit de ouderlijke woning is toch altijd aandoenlijk! Ga nu naar bed, kind; je zenuwen zijn overspannen.’

En Marianne ging ter ruste en weende zonder eigenlijk te weten waarom. Toen ging zij op hare teenen naar de woonkamer en haalde zijn portret van de schrijftafel. Zij bleef er op staren totdat alles door elkaar schemerde en de afgebrande kaars dreigde uit te dooven.

Vermoeid van 't schreien, sliep ze zuchtend in.

Na het huwelijk kozen de jonggetrouwden Berlijn als verblijf, Voor eene reis in het zuiden was Eduard von Lessen's verlof te kort, en waarheen zouden zij midden in den winter anders gaan? Hij had het zoo voorgesteld, tevens omdat hij bij die gelegenheid nog eenige zaken in orde moest brengen.

(*Slot volgt.*)

De vlag heroverd.

De kanonnen bulderen, de rook verduistert de lucht, de dapperen vallen neer, als boomen door den stormwind geveld; de zegepraal is nog niet beslist, maar daar stijgt een wanhoopskreet uit een der legerkampen, het vaandel is verloren; een soldaat doodde den vaandrig, en de vlag in triomf boven zijn hoofd zwaaiend, snelt hij weg naar de zijnen, die hem met gejuich begroeten.

Daar treft hem een schot en hij stort ter aarde, het met zooveel moeite veroverde vaandel nog aan zijn hart drukkend. Zijn kameraden rukken nader, om den kostbaren buit te ontnemen aan zijn reeds verkilde hand maar nog sneller dan zij, heeft een jonge, vurige krijgsman zijn kameraden verlaten; alléén snelt hij de heide over, plassend door het bloed zijner krijgsmakkers, hijgend buigt hij zich tot den doode, ontneemt de vlag aan diens krampachtig gesloten vingers en komt terug. De kogels regenen op hem, hij, het mikpunt van allen, maar als door een wonder blijft hij ongedeerd en schenk de heroverde vlag terug aan het met nieuw vuur bezielde leger.

Weer ontbrandt de strijd; het vaandel brengt geluk aan, de vijand wordt verdreven, een schitterende victorie bevochten.

DE ACTEURS ACHTER DE COULISSEN.

Marionetten.
Met illustratiën.

Schouwburgdirecteur te zijn is geen prettige betrekking; te recht of te onrecht gelden de dienaren en dienaressen van Thalia of Melpomene voor niet bijzonder gemakkelijk, er behoort tact, veel, heel veel tact toe om met hen om te gaan, hun prikkelbaarheden te ontzien, hun op fouten te wijzen, hun antipathieën tegen de kunstbroeders en -zusters te beheerschen en daardoor een goede samenwerking te verkrijgen, zonder welke een artistieke opvoering onmogelijk is.

Benijdenswaardig is dus zulk een taak zeker niet, maar er is een ander soort van regisseurs of directeurs die het veel gemakkelijker hebben, wier acteurs nooit de bokkenpruik opzetten, nooit werkelijk of ingebeeld ziek zijn, nooit met elkander babbelen en ook nooit een brutaal antwoord klaar hebben bij de minste aanmerking; die hun rol steeds goed kennen, niet mopperig, niet lui, niet onbegrijpelijk, niet pretentieus, niet eigenwijs zijn, die zich bewegen juist zooals de meester het goedvindt, gekleed zijn zooals hij het voor hen uitzoekt, die hem op het beslissende oogenblik nog geen enkelen keer in den steek lieten - wij bedoelen de eigenaars van de marionettentheaters, de poppenkasten, de Jan-Klaassenspellen.

Evenals er groot verschil is tusschen den eenen schouwburgtroep en den anderen, zoo is dit ook het geval met de verschillende soorten van marionetten; daar zijn deftige, gedistingeerde poppenspellen en ook straatpoppenkasten, ruw, ordinair, plat, alleen voor kinderen nog eenigszins aantrekkelijk, terwijl daarentegen voor de eerste groote dichters het zich tot een eer rekenen, tooneelstukken te schrijven.

Ja, 't is een vreedzaam, eigenaardig kalm volkje, dat marionetten-personeel; daar staan zij in de coulissen doodbedaard en stil, de groote treurspeler naast de kleinste danseres, de trotsche prinses dicht bij den nederigen

knecht, de grimmigste duivel schouder aan schouder naast den vromen priester, die des avonds in de komedie het minnende paar moet inzegenen, als het stuk tenminste een bevredigenden afloop krijgt.

In stille lijdzaamheid en kalme berusting brengt deze komediantentroep

zijn dagen door, totdat de hand van den directeur hen aangrijpt om ze over te leveren aan de onzichtbare machten, die over hun wil, over hun vreugd en smart zullen beslissen.

Is dus het marionettentheater niet het ware beeld van het schouwtooneel des levens? Hangen ook wij menschen niet aan de onzichtbare draden van de geheimzinnige macht, die over ons leven en dood beschikt?

Hier zijn die machten de vlugge vingers van den directeur van het spel en van zijn handlangers, die boven op de smalle houten brug boven het tooneel de dicht in elkander geslingerde draden der handeling in hun vingers houden.

En hoe goed gaat het spel hun af, wat een voorbeeldig, volmaakt ensemble vormen zij niet, wat verrukken zij hun toeschouwers door de grappige gratie hunner bewegingen, door de indrukwekkende mimiek hunner gebaren!

Waardiger dan deze edele prins, die met koele stoutmoedigheid de wereld intrekt om de schoone jonkvrouw te verlossen uit de handen van den wreeden koning, die haar met geweld trouwen wil, kan een poppenprins zich zeker niet vertoonen. Treffender dan door deze lieftallige jonkvrouw kan het lijden eener zwaarbeproefde marionette stellig niet voorgesteld worden. En indrukwekkender dan deze grimmige vazallen van den geweldigen tiran kunnen houten ridders onmogelijk rondstappen.

En dan die allerliefste dames van het ballet, danseressen, die nooit haar voet verstuiken, nooit avontuurtjes hebben waarvan de heele stad spreekt, die zich nooit laten schaken, nooit een heuschen prins tot een morganatisch huwelijk overhalen, en toch in haar stille gratie zoo bekoorlijk doen, wat wonderbare voettrillers kunnen zij maken, met welke onvermoeidheid laten zij haar vroolijke beentjes de meest gewaagde sprongen uitvoeren, zonder ooit op het laatst de coquette buiging te vergeten, die zoo menig mannenhart reeds in gevaar bracht.

Inderdaad de illusie is, zoodra men zich gewend heeft aan de kleine verhoudingen, bijna volkomen, en men ziet verschrikt op, als somtijds tusschen de coulissen een reuzenhand zichtbaar wordt.

Als personen van natuurlijke grootte verschijnen ons deze poppen, die in werkelijkheid slechts een halven meter lang zijn, en dat, wat de groote Talma eens gezegd heeft over het ‘optique de théatre’, is nooit beter door iets bevestigd geworden dan door de marionetten:

‘Niet door datgene, wat gij zijt, maar door wat gij schijnt, maakt gij effect op het tooneel.’

De poppenkast, die vroeger bij ons in zoo hoog aanzien stond en op geen kinderfeestje mocht ontbreken, is thans zeer op den achtergrond geraakt en doet thans nauwelijks anders dienst dan als straatvermaak. Bij het langzamerhand verdwijnen der kermissen, zijn ook de marionettenspellen - een veredelde vorm van het Jan-Klaassenspel - bijna geheel verdwenen. Maar zooals het meer gaat, wanneer iets door langzaam af te dalen, bijna met vernietiging bedreigd wordt, ziet men het dikwijls in hooger vorm van boven opnieuw verschijnen.

Zoo schijnt het ook met de marionetten het geval te zijn; in Parijs heeft men thans weer marionetten-theaters in de mode gebracht, waarvoor niemand minder dan dichters als Maeterlinck, Bouchor e.a. tooneelstukken schrijven, zoogenaamde *mystères* vol fijne, subtiele poëzie, te etherisch om te worden opgezegd door acteurs en actrices van vleesch en been, wier stemmen geleden hebben door het declameeren

van grover taal en wier gebaren onedel zijn geworden door het voorstellen van lage hartstochten en gevoelens.

Met veel geestdrift is deze nieuwigheid door de Parijzenaars opgenomen, en wie weet of wij niet eens in de gelegenheid zullen worden gesteld ook bij ons te lande dit verfijnde poppenspel te mogen bewonderen.

Het zal dan geen kinderspel meer zijn, maar een vertooning voor volwassenen, ja, zelfs voor artistieke fijnproevers.

'Matroosje.'

Ze was een mooi, klein meisje zooals ze daar zat, met haar groote vragende oogen, in de vestibule van 't hotel. De roodblonde krullen vielen los om haar kleine schouders. 't Neusje was fijn en smal, en het mondje scheen alleen geschapen om grappige, lieve dingen te zeggen. In haar kleine handen hield ze een groot, dik boek, en telkens wanneer ze de treden der trap hoorde kraken, wipte ze naar voren om te zien of het mama was. De menschen, die er langs kwamen, knikten tegen het kind in haar blauw matrozenpakje. Ze gaven haar soms een hand en dan lachte ze vroolijk. Opeens vloog ze naar de trap en pakte de hand eener jonge, donkere vrouw met mooie, zwaarmoedige oogen.

'Dat heeft ook lang geduurd; maar wat stond er in papa's brief? Hoe maakt Tom het? Wat zal hij verlangen; want hij heeft nu niemand om met hem te spelen. Ik geloof, dat Tom alles hier in Wiesbaden graag zou zien; maar wanneer gaan we weg?'

'Over drie weken, denk ik!'

'Ze zullen thuis heel blij zijn, dat u nooit meer hoest, maar u is ook heel sterk geworden, niet waar mama?'

'Ja, kindje, zeker!'

Langzaam gingen ze naar den Kurgarten en namen plaats op een bankje vlak over de fonteinen.

'Zou je nu je les niet opzeggen, ik ben zoo bang, dat je niets meer weet, wanneer we thuiskomen.'

'Daar komt die oude Hollandsche dame aan; als u met haar spreekt, mag ik dan tweemaal den vijver omloopen?'

'Ja, maar dán je les ook opzeggen, Matroosje!'

't Kind liep lachend weg en de oude dame naderde het bankje waarop mevrouw Aartsma zat.

'Waarom noemt u de kleine toch Matroosje?'

'O, toen ze nog kleiner was, wilde ze altijd de pakken van haar ouder broertje aanhebben en was pas

tevreden als ze een matrozenpakje mocht dragen. Dan verbeeldde ze zich een jongen te zijn en noemde zichzelf Matroos.'

'Een lief, mooi kind; maar ik moet verder, tot ziens, mevrouwtje!'

Julia Aartsma staarde droomerig voor zich uit en keek naar de schitterende waterdroppels der fonteinen, waarin de zon prisma's tooverde. Ze luisterde naar de muziek en zag het bonte gewemel vóór haar. De zon liet haar stralen dansen over de schitterende parasols, over de bloemen, over 't leerboek op haar schoot, waarin haar jongen met groote, vaste letters geschreven had: 'Leesboek van Thomas en Franciska Aartsma,' en over 't blonde haar van het kind, dat in de verte met andere kinderen speelde!...

'Mama, zal ik nu beginnen?'

'Ja, maar we gaan naar een stiller plekje, hier zouden we veel te onoplettend zijn.'

'We? Ik alleen;' en onder het loopen vertelde ze steeds door met korte, afgebroken zinnen, zonder ooit het antwoord af te wachten. Toen begon de les, die een half uur duurde. 't Blonde haar hing verward om 't gloeiende gezichtje, de lange zijdeachtige wimpers rustten op de wangen, en de oogen hield ze gespannen op 't leesboek. Bij alles, wat ze voorlas, dwaalde ze af. De jongen uit het boek was precies Tom, maar de moeder? 'heel anders; u is veel liever, moesje, gelooft u 't niet?'

'Stil, Matroosje, let nu toch eens op!' Toen de zon onderging, liep Matroosje met kleine opspringende pasjes naast mama.

'Zie ik Tom morgen over drie weken weer, en papa en Bartje en Evelien en Jaap. O mama, ze zullen me heel groot vinden!... Over drie weken!'...

Eenzaam lag de Havikshorst op een heuvel, omgeven door sparren en berken; met een oprijlaan achter en een groot grasveld, waarin de koeien nu graasden, voor 't huis. In de verte de glooiende Drentsche heide met haar schitterend witte zandplekken. Snorrend en bonzend ging de trein eenige keeren per dag in de verte voorbij het witte landhuis, midden door de onafzienbare heide.

't Was een mooie Meidag, de wilde roosjes bloeiden en de zuidenwind bracht de geur der jasmijnen naar het kleine bergje, waar onder een treurberk een kleine jongen stond. Hij hield de linkerhand boven de oogen en in zijne rechterhand een grooten zakdoek om straks te wuiven als de trein voorbijkwam.

Een witte woudduif vloog kirrend omhoog en werd een zilverwitte streep in den azuurblauwen hemel. Nu zou hij niet meer iederen dag met papa alleen eten en 's avonds alleen zitten. Mama zou met hem lezen of zingen en Matroosje zou lachen en praten en om vertelsels vragen. O, alles zou nu weer worden als vroeger. Een dof gerommel, een snuivend geluid, dikke, grijze rookwolkjes kwamen tusschen de sparren te voorschijn en de trein snorde voorbij. Uit een der raampjes woei iets lichts en Tom zwaaide met zijn zakdoek. Zijn hart klopte in zijn keel. Toen hinkte hij het grasveld over, want hij was kreupel en zijn linkerschouder hooger dan de rechter.

Jaap was bezig in te spannen om papa, die vrouw en kind uit Utrecht had gehaald, met mama en Matroosje van den stoomtram af te halen.

'Zou Matroos Duitsch praten, in een half jaar leert men heel wat, Tom.'

Tom lachte en kreeg zijn hoed.

'Mevrouw zal niets tevreden over Tom's wangen zijn,' fluisterde Evelien Jaap in, 'zoo'n stumperd, hé!' Met een weemoedig lachje zag Jaap 't jongske na met zijn

ernstig oudmannetjesgezicht, 't bruine krulhaar en de zwaarmoedige, donkere oogen zijner moeder.....

't Weerzien viel Tom tegen. 't Was alles zoo treurig geweest. ‘Mama, Matroosje!’ had hij met een akelige, benauwde stem geroepen. Toen had hij 't uitgesnikt en trok mama hem in 't rijtuig op haar schoot, terwijl ze zelf haar tranen moest wegvegen. Matroosje had heel verschrikt gekeken en ineens hardop geschreid. Ze vroeg of Tom ziek werd en doodging; hij was zoo mager. Papa keek half boos, half lachend en noemde hem een flinken jongen, die den heelen winter nooit ziek geweest was.

‘In de koffers zijn allemaal presenten voor jou, Tom, lekkers, boekjes en platen. O, Tom! Is het toch niet heerlijk?’ Ze klemde zijn magere handen tusschen haar kleine gevulde vuistjes.

‘Matroosje, lief meiske, ben jou er weer?’ riep Bartje, en Evelien droeg 't kleine ‘wiefke’ de kamer binnen. ‘Ons Matrooske is niet te groot om gedragen te worden, wel?’

‘Neen, nooit te groot voor alle prettige dingen,’ lachte Matroos en haar heldere kinderlach klonk vroolijk door 't eenvoudige stille landhuis met de ouderwetsche kamers.

Tom woelde met zijn vingers door de roodblonde krullen en vertelde haar van den hulponderwijzer, die hem les had gegeven.

‘Prettige lessen, Tom?’

‘Ja, heel plezierig!’

Droomerig keek Tom onder de thee rond. Wiesbaden, Kurgarten, Keulen, Nice, wat vreemde woorden. Matroosje was zeker heel knap geworden.

‘Waar ligt Kurgarten?’ vroeg Tom bedeesd.

‘Dat is een tuin, Tom,’ zeide Matroosje gewichtig. Mama trok hem naar zich toe en vroeg hem naar de jongens in het dorp; maar hij antwoordde nauwelijks en keek naar Matroosje. Was alles precies als vroeger? O, die nare vreemde woorden en die jurk met roode ankers (vroeger droeg ze altijd gouden ankers, precies als hij). Was het wezenlijk nog hetzelfde! Die nare vreemdigheid...

Toen Tom een paar uur later naar zijn slaapkamertje ging, kwam hem een kleine witte gedaante te gemoet.

‘Tom, mama hoest nie meer. Soms heel erg, in 't begin zie je, in Nice; maar nu is mama weer heel sterk. Heb je dikwijls in je bed om ons gehuild?’

‘Ja.’

BALLET VAN MARIONETTEN.

'Overdag soms ook wel?'

'Ja, wel eens!'

'Je weet, ik huil nooit overdag; dan vind ik alles prettig; maar 's avonds in zoo'n vreemd hotel, zonder onze eigen gordijnen, en als mama dan treurig keek, o Tom, dat was heel erg, geloof je 't niet? Overdag was alles verrukkelijk; iedereen was lief en ik ben heel nadenkend geweest. Ik zorgde, dat mama weinig bukte, vergat nooit haar doek te dragen en.... en nu jij vertellen.'

'Ik? Och, ik was bijna altijd alleen. Papa teekende kaarten, hij ging 's morgens vroeg jagen of hij had besprekingen met de boeren. Onder 't eten dacht papa aan de landontginning en de nieuwe aanplanting of aan mama en jou. 's Avonds speelde ik piano en maakte mijn werk. Soms ging ik bij Dr. Westenaar op visite; maar ik kan toch niet alles meedoen. Met jou te spelen is heel iets anders. Jij bent zoo lief, zoo voorzichtig,

Matroos; maar de jongens.... die vinden 't vervelend als ik achterblijf en gauw moe word. Och, ik weet het wel, dat ik kreupel ben en een bochel heb; maar mama en jij maken, dat ik er niet zoo dikwijls aan denk.'

'Tommie, kom je op den rand van mijn bed zitten? Kijk, daar gaat de trein van tienen al voorbij,' en de twee kinderen keken naar de vurige lichten der locomotief. Ze luisterden naar het gedreun en gebons over de heide en hielden elkaar vast.

'Nacht Matroos!'

'Nacht Tom! 't Zal nu alles weer heerlijk voor je worden, hoor! En later trouwen we samen en blijven hier wonen.'

Onder de veranda zat Aartsma, met Julia over hem.

'Ben je nog met Tom bij dien professor geweest?'

'Ja, eergisteren!'

IN DE KLEEDKAMER DER POPPEN.

'En?'

'Niets aan te doen, Juul! Arme vrouw, trek 't je toch niet zoo aan!'

Ze zuchtte en hij keek droomerig voor zich uit en dan weer naar Julia die in de verte staarde, waar de heide en de hemel samenkwamen. De maansikkel scheen door de sparren en wierp een blauwachtig licht in de kleine veranda. Na een half uur sloot Aartsma de deuren en werd het langzamerhand stil op den Havikshorst....................................

't Was alles even heerlijk als vroeger. De vreemde woorden werden bijna niet meer gehoord en als Julia over Nice sprak, wist Tom, dat Mama dáár het ergst gehoest had. Van Wiesbaden waren de meeste cadeaux

afkomstig. Hij was er nu aan gewend; dat vreemde, dat nare bestond niet meer tusschen Matroosje en hem.................

De winter kwam en ging voorbij. Julia bleef gezond. Met het voorjaar kwam er een gouverneur, die zoo lang bleef tot Tom zestien was. Daarna ging hij naar een landbouwschool in 't buitenland en Matroosje naar een kostschool.

Toen kwam er een tijd, dat Matroosje nooit meer matrozenpakjes droeg, maar lange, deftige japonnen, dat ze 't haar opstak en niet meer als een wilde jongen het grasveld rondduikelde. Maar al noemden ze haar op school ook Franciska, Cis of Frans, thuis bleef ze Matroosje.

Tom was twintig toen ze voorgoed van kostschool kwam. En evenals voor tien jaar stond hij op 't kleine bergje om haar in den trein toe te wuiven. Vlug sprong hij daarna op 't hooge wagentje om haar van den stoomtram af te halen.

Alles precies als vroeger, alleen mende hij nu zelf en had hij heel wat meer van de wereld gezien in dien tijd. Hij had gereisd met een broer van mama, veel boerderijen en landbouwkundige inrichtingen bezocht, mooie concerten gehoord en met mama twee winters in 't Zuiden doorgebracht.

‘Matroosje, ben je 't heusch?’ terwijl hij haar klein handje vasthield.

‘O Tom, hoe heerlijk! Nu blijven we altijd bij elkander, hé?’

Wat was ze mooi geworden. Vriendelijk en grappig keken de groote kinderlijke oogen de wereld in, en dan 't aardige, kleine mondje met de witte tanden en het roodblonde haar, dat in kleine krullen om haar voorhoofd en slapen woei.

‘Toch nog matrozenblauw!’ lachte Tom terwijl hij met zijn zweep op haar blauw manteltje tikte.

Er brak een heerlijke, zonnige zomer aan en nooit had de blauwe regen zich weliger om de veranda geslingerd, nooit was mama gezonder geweest en nooit had papa zich zoo weinig teruggetrokken als dien eenen mooien langen zomer. Er kwamen logés, en de Havikshorst weerklonk den heelen langen dag van gelach, muziek en gezang.

In 't najaar kwam er een kennis van Tom op de Havikshorst logeeren, een Belg, Ludovic Donraers.

‘Hij is zoo door en door muzikaal, o Matroos, dat weet je niet, zoo begaafd. 't Is zonde van hem, dat hij verder niets uitvoert.’

‘Heeft hij dan geen betrekking, Tom?’

‘Och, hij is een advocaat zonder cliënten, kost zijn vader nog al wat geld en speelde dikwijls en hoog. Misschien heeft hij zich veranderd; maar ik betwijfel 't. Ik houd niet zooveel van hem als van Sanders en van Weringen; maar ik heb toch veel prettige herinneringen van hem. Hij zal hier wel dikwijls schilderen.’

‘Doet hij dat dan ook al?’

‘Ja, en niet zonder verdienste, beweren de kenners.’

‘Pas maar op, dat je je hart niet aan zoo'n genie verliest, Matroosje; hij is een aardige, hartelijke jongen, jammer, dat hij niet wat degelijker is.’

Op een guren Octoberavond kwam Tom met Donraers op den Havikshorst aan.

‘Matroos, daar is iemand, die je beter kan accompagneeren dan ik.’

Donraers boog en keek met zijn droomerige, donkere oogen bewonderend naar 't slanke meisje, dat hem vroolijk lachend aanzag.

‘Veel van u gehoord, door Tom, mademoiselle Matelot, lang heb ik me al verheugd op de kennismaking!’ antwoordde hij hartelijk en sprak verder in een mengelmoes van Fransch, Hollandsch en Vlaamsch over den tijd toen Tom en hij in Brussel waren.

‘Tom, weet je nog, dat ééne concert, en zeg, herinner je je nog van?....’

Tom lachte hem vroolijk toe en zeide goedig: ‘Zeker, Ludo, zeker, ik ben niets vergeten.’

Mijnheer Aartsma genoot van Toms vroolijkheid en mevrouw keek met welgevallen naar den langen, jongen man, die zoo handig en zacht met Tom omsprong.

‘Wat is hij mooi, Tom, en wat heeft hij een oprecht gezicht, is die nu zoo slecht, Tom?’ vroeg Matroos den volgenden morgen.

‘Slecht? Neen, maar heel lichtzinnig. S l e c h t is nu ook zoo heel erg, Matroos! Ik geloof, dat er weinig bepaald slechte menschen zijn.’

‘Ik ook, Tom.’.............

Er kwamen mooie herfstdagen en Ludovic vond allerlei plekjes en groepjes, die hij schetsen kon. Vroolijk en prettig gingen de dagen voorbij.

‘Matelot, ga je mee,’ vroeg hij eens, ‘dan maak ik je portret onder de sparren?’

‘Gaat Tom niet mee?’ vroeg ze. Neen, Tom moest met papa naar een boer; hij zou lang wegblijven. Zwijgend gingen ze door het sombere pijnbosch.

‘Wil je nog eens dat lied van gisterenavond voor me zingen?’ en Matroos zong een eenvoudig wiegeliedje. Toen 't uit was, hadden ze het pijnbosch verlaten en lag de groote hei voor hen.

‘Wil je hier teekenen, Ludo?’

‘Ja.’ Maar hij deed niets, hij opende alleen zijn schetsboek en zag haar aan. ‘Thuis zal ik je portret liever maken, hier teeken ik de heide.’ Ze zweeg om hem niet te storen en leunde tegen een eik.

‘Is het hier nooit eenzaam, 's winters bijvoorbeeld, wanneer die trein zoo langs je huis vliegt, verlang je dan nooit, Matelot, om weg te gaan, ver van hier?’

‘Soms, ja; als het zoo somber en mistig is, of als de sneeuw weken achter elkaar op de heide blijft liggen.’

‘Ik wil den Havikshorst ook eens met sneeuw zien, mag ik Matelot?’

‘Natuurlijk,’ lachte ze, ‘waarom niet? Tom is zoo vroolijk, ik ben zoo blij voor hem, dat hij nu zoo prettig muziek kan maken!’

‘Ik houd van Tom, hij is mijn beste, liefste vriend!’ Weer teekende hij ijverig door en Matroos keek naar de figuren der herfstwolken, welke grillige schaduwen

ze op de heide wierpen. Ze had het hier nooit van haar leven zóó mooi gevonden als nu en ze keek van de heide naar de sparren achter haar en toen even, heel even maar, naar Ludo. Zijn groote, schitterende oogen zagen haar aan. ‘Je lijkt sprekend op de vrouwen uit Dahn's romans met je rood goudhaar; zeg, Germaansche godin, is 't nog mooier als 't los is?’ ging hij onstuimig voort. Ze sloeg haar oogen neer en de lange, zijden wimpers hingen op de gloeiende wangen.

‘Toe, vergeef me, Matelot, ik bedoelde het niet zoo brutaal.’ Hij zag haar smeekend aan en ze reikte hem eenvoudig haar hand.

‘'t Is veel gemakkelijker om hier goed te zijn dan ergens anders, geloof je ook niet, of kost het jou geen moeite, zeg?’ vroeg hij dringend.

‘Zeker, ik ben soms heel driftig, Ludo, en dan...’

‘Nu, dan?’

‘Wel eens ontevreden, omdat ik geen talent heb zooals Tom, en dat is schande, want Tom mist toch al zooveel, hé?’ Ze keek en zag tranen in zijn oogen.

‘Dat is allemaal niet slecht,’ antwoordde hij gesmoord; ‘och jij kunt nooit slecht zijn, je bent veel te goed, te rein, Matelot, ik ken zóó geen ander, en je hebt ook een te goed idée van me.’

‘Ik geloof niet, dat jij slecht bent, het kan niet waar wezen’, zeide ze zacht.

‘Blijf dat gelooven, Matelot, zal je dat altijd gelooven?’ vroeg hij gejaagd.

‘'t Wordt tijd, we moeten naar huis,’ sprak ze haastig, terwijl ze opstond zonder hem aan te zien. Hij raapte zijn schetsboek op en volgde haar.

‘Zal je altijd het beste van me blijven denken, Matelot?’ en hij greep haar hand.

‘Altijd,’ antwoordde ze vast. En weer gingen ze zwijgend het pijnbosch door, de oprijlaan tot aan 't koetshuis.

‘Dank je voor de prettige wandeling,’ probeerde hij luchtig te zeggen toen zij het huis binnenging; maar toen hij alleen bij het oude koetshuis stond, keerde hij om en ging den kleinen bloementuin in. De smalle paden lagen vol roodbruine en gele herfstbladeren. Een enkele donkerroode roos gloeide nog in de herfstzon, de kleine asters waren door den wind tegen den grond geslagen. De dorre bladeren kraakten onder zijn voeten en de pikante herfstlucht deed hem huiveren. Hij plukte die eene roos, legde haar tusschen zijn schetsboek en fluisterde: ‘Ze is te goed voor me, ik kan, ik mag niet................’

Ludovic wachtte de sneeuw niet af. Denzelfden avond vertelde hij onder de thee, dat het voor een jong advocaat beter was niet al te lang van honk te gaan.

Matroosje bladerde in haar muziek en papa vroeg verstrooid: ‘Nu al, Donraers?’

‘Pas drie weken,’ viel mevrouw in.

‘Ja, ja, het moet toch,’ antwoordde hij zenuwachtig. Tom zag hem verbaasd aan, doch zeide niets.

‘Matroos,’ vroeg Tom toen hij haar op het portaal zijn nachtkus gaf, ‘hij is toch niet brutaal tegen je geweest,’ en hij wees op de logeerkamerdeur.

‘Neen,’ klonk het toonloos.

‘Matroos, wat scheelt er aan... o God, Matroosje... je houdt toch niet van...’

Ze legde haar hand op zijn mond en knikte met het hoofd, ‘maar papa en mama mogen er niets van weten, niemand, alleen jij.’ 't Gouden hoofdje rustte even op den hoogen linkerschouder, toen viel de deur in het slot.

Ludo klopte bij Tom aan. ‘Slaap je al, Tommie!’

‘Neen, wil je me spreken?’

‘Ja, even. Zeg, kan ik morgen vroeg niet met den eersten trein weg, ik bedenk me daar, dat ik thuis moet zijn om zaken, hoe dom, dat te vergeten, Wil jij dan je ouders en zuster van me groeten?’

‘Zeker, ik zal er voor zorgen en zelf de sjees inspannen, dan ben je vóór den eersten trein in 't dorp.’

‘Tom, het is omdat... niet uit nukkigheid... maar ik ben niet goed genoeg, en voor ze van mij gaat houden, begrijp je?’ Tom klopte hem op zijn schouder, ‘arme kerel, arme Ludo,’ fluisterde hij en hinkte weg. Om zes uur reed de hoogen sjees de oprijlaan van den Havikshorst af. Matroosje stond voor het raam en keek door de gordijnen naar het donkere krulhoofd, dat niet omzag, Kleiner, steeds kleiner werd de sjees en een rukwind liet de laatste bladeren van de boomen dansen. In één nacht waren ze kaal en bladerloos geworden. Nu zag ze niets meer en keerde terug naar haar wit ledikant. De spiegel weerkaatste een bleek gezichtje met groote oogen en prachtig krulhaar, dat als een gouden mantel haar omhulde. Een Germaansche godin!

Een paar dagen later ging ze met Tom naar Den Haag, waar ze erg bewonderd werd; maar 't ging buiten haar om. Ze had gedacht, dat alles zou veranderen, ze begreep niet, dat ze er uitzag als altijd en haar werk deed als vroeger. Ze gevoelde zich oud en moe. Tegen Kerstmis kwamen ze thuis om Toms verjaardag te vieren. Onder de thee bracht de postbode hem een groot pak, vol natte sneeuwplekken. Matroos moest het open maken. Ze sneed de touwen door, terwijl er zich twee brandende vlekken op haar wangen vertoonden. Toen moest de platte kist geopend worden, waar papa bij te pas kwam.

‘O, hoe lief!’ riep mevrouw.

‘Sprekend,’ vond mijnheer, terwijl hij Matroosjes portret in de hoogte hield.

‘Wat knap van Donraers! Heb je ooit voor hem geposeerd, kind?’ Matroos schudde met het hoofd en Tom verzocht haar mee te gaan om 't maar dadelijk op te gaan hangen.

Hij liet haar alleen. Ze nam het portret op en las ‘Matelot’ in een klein hoekje en daaronder L.D. in fijne, lichtroode letters. Sedert dien tijd ging ze dikwijls alleen naar Toms zitkamer en keek naar haar eigen portret, omdat het zoolang in Brussel geweest was.................

De jaren gingen voorbij. Wanneer Matroos van een logeerpartij terugkwam, vroeg papa dikwijls plagend: ‘Heeft mijn Matroosje haar hart nog niet verloren?’

‘Neen papa, ik trouw met Tom, dat heb ik hem al jaren geleden beloofd,’ en grappig bootste ze haar

LASTIG GEVAL. (Zie blz. 105.)

eigen kinderstem van vroeger na. Die vroolijke Matroos. Ze was altijd even opgewekt en nooit onvriendelijk: alleen wanneer de menschen veel kwaad van iemand spraken, gloeide ze van verontwaardiging en zeide: ‘Pas op, zeg dat toch niet, ge kunt het zoo dikwijls zeggen, tot die mensch zelf gelooft, dat hij slecht is en dan is het te laat, ik ken zoo iemand.’ Tom alleen wist, wien zij bedoelde, en er kwam een weemoedig lachje om zijn mond. Ze geloofde altijd nog vast, dat hij braaf was. Waarom had hij Ludo ook gevraagd, 't was zijn schuld en droomerig keek hij voor zich uit, tot zij hem weer tot de werkelijkheid terugriep. Toen zij dertig was, stierf mama en een half jaar later papa.

‘Zal je Matroos helpen, haar nooit alleen laten, Tom?’ smeekte mama en fluisterde: ‘Ze heeft het niet altijd even gemakkelijk gehad, je weet wel...’ en ze wees met haar smalle vingers naar de oprijlaan, waarlangs op dien kouden herfstmorgen de sjees was gegaan.

‘Ja, ik weet het en ik zal haar nooit alleen laten, mama.’

Ze hadden het eenzaam, en toen de stille, bedaarde vader niet meer met zijn kaarten en boeken in 't hoekje van de eetkamer zat, werd het nog stiller op den Haviksborst. Ze besloten 's winters in Den Haag te gaan wonen en 's zomers buiten.

‘Tom, zullen we de volgende maand maar weer naar buiten gaan?’

‘Best, Matroos!’

‘Tom, ik wilde je wat vragen.’

‘Voor den dag er mee.’

‘Ik zou graag hebben, dat je niet meer... o Tom, het is zoo naar om het te zeggen... dat je me niet meer Matroos noemt als er andere menschen bij zijn,’ en haastiger: ‘Vroeger was 't aardig, maar nu wordt het

gek; gisteren lachten ze om me, ik ben oud geworden, en alles is anders!'

Tom nam haar hand, veegde haar tranen weg en fluisterde: 'Hier zal ik mijn woord houden; maar op den Havikshorst blijft alles als vanouds, daar zijn we zoo kinderachtig als we willen, wij samen hè, Matroos!'

Zij bleven telkens korter in Den Haag en eindelijk voorgoed op hun Drentsche heide.

Wanneer Matroos alleen in Toms kamer is, kijkt ze onwillekeurig naar 't meisjesportret waaronder Matelot geschreven is en vraagt zichzelf af: 'Was ik zóó mooi?' Ze weet niet, dat ook in de spreekkamer van mr. Donraers te Brussel haar portret hangt. Ze weet niet hoe hij van zijn stukken opziet en peinzend naar het roodblonde haar kijkt, hoe zijn gedachten dan vliegen, jaren terug, naar een somber pijnbosch, ouderwetsch, lage kamers, een onafzienbare heide met herfstwolken er boven. Ze weet niet hoe een weemoedig lachje om zijn lippen speelt en daar blijft tot zijn Eugénie hem dwingt om mee uit te gaan en de rust in zijn werkkamer verstoort door gepraat en 't geruisch van haar mooie toiletten. Voor zóó een was ik te slecht, denkt Donraers en met een zucht staat hij op om Eugénie te volgen. Dat weet Matroos niet en ze weet ook niet hoe zijn gedachten dikwijls op die eenzame heide zijn met haar sparren en het eenvoudige witte landhuis, waarin eens een Germaansche godin woonde!......

Lastig geval.
Met illustratie naar Mariano Benlliure.

De groep van den Italiaanschen beeldhouwer Benlliure doet ons op hoogst aanschouwelijke wijze zien in wat voor lastig geval de kleine Cecco geraakt is.

Vroolijk is hij op zijn trouw ezeltje des morgens vroeg uitgetrokken. Grauwtje is beladen met de potten, het resultaat van een week werk van vader, moeder, broers en zusters. In den geest rekent hij reeds de winst na, die hij vandaag op de Zaterdagsche markt zal maken - in den geest droomt hij reeds van het feestmaal op Zondag, bestaande uit extra vette macaroni, besproeid door een glaasje chianti.

Maar - hij droomde misschien wat al te zwaar - de teugel ontgleed zijn hand, en een kleine keffer, die op zijn morgenwandeling is, maakt van dit oogenblik gebruik om den hem niet zeer sympathieken ezel van zijn gevoelen blijk te geven.

Verschrikt springt Grauwtje terzijde, Cecco glijdt uit, naar rechts, de potten naar links - op den grond.

Ja, ja, droomen zijn bedrog, dat ondervindt onze Cecco tot zijn schrik!

Daar liggen de scherven nu links en rechts verspreid!

Wat zullen zij t'huis zeggen? Vroolijk zal zeker de Zondagsstemming niet meer zijn. Wie weet of onze Cecco niet bovendien nog met pijnlijken rug aan het schrale maal zal moeten aanzitten!

Romeinsch glaswerk.
Met zeven afbeeldingen.

Wanneer wij, steunend op de hedendaagsche ontdekkingen, nog niet in staat zijn het tijdstip der uitvinding van het glas eenigszins te bepalen, zoo staat het ten minste

vast dat de oorsprong der glasfabrikatie in een veel vroegeren tijd valt dan men vóór het bekend worden van den inhoud der Egyptische grafmonumenten placht aan te nemen.

In Egypte n.l. werd het aanwezig zijn eener glasindustrie reeds vóór het jaar 3000 vóór Christus bewezen, daar men reeds in de graven der vierde en vijfde dynastie, d.w.z. omtrent het jaar 2400, voortbrengselen van glasblazerij heeft gevonden.

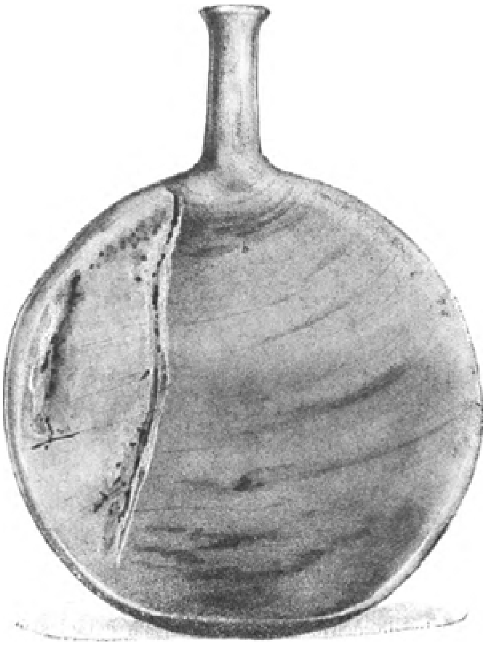

Ampulle in regenboogkleuren.

Dit kan ons niet verwonderen, want er zal gelegenheid genoeg geweest zijn om bij de vervaardiging van aarden en metalen waren, die in Egypte een overoude geschiedenis hebben, ook glasvormige stoffen te bereiden.

Indien men heden ten dage geneigd is aan de oude Egyptenaren de uitvinding van het glas toe te schrijven, zoo mag men toch niet over het hoofd zien dat ook de Chineezen reeds 2000 jaar vóór Christus in de glasfabrikatie bewonderenswaardige proeven aflegden.

De meening van Plinius daarentegen, als zouden de Pheniciërs het glas hebben uitgevonden, verdient reeds daarom weinig geloof, omdat het gevonden Phenicische glas tot een veel jonger tijdperk behoort dan het Egyptische.

Daar de ouden in het begin niet alle middelen kenden om de ruwe materialen rein te houden, zoo is het verklaarbaar dat zij oorspronkelijk slechts donker of porceleinglas konden vervaardigen. De uitvinding van het doorschijnende of hoornglas

Kruik uit Toul met een dubbel kindergezicht.

behoort tot een veel lateren tijd, zoowat in de zevende eeuw vóór Christus, en van wit, doorschijnend glas kan men bewijzen dat het in den Romeinschen keizertijd het eerst voorkomt.

Uit het Oosten kwam het glaswerk naar Europa. Pheniciërs en Egyptenaren dreven in de kustlanden, vooral in Italië een aanzienlijken glashandel, waaraan zij gedeeltelijk hun rijkdom dankten. Dat glazen sieraden, voornamelijk parelen en zalffleschjes, reeds in zeer vroegen tijd in Italië werden ingevoerd, hieromtrent laten talrijke vondsten in de graven geen twijfel over.

Grootere glazen voorwerpen daarentegen, als bekers, kannen en flesschen, worden eerst bij Cicero vermeld en behoorden toenmaals tot de kostbaarste huisraden. Als Ovidius den glanzenden dauwdruppel ros vitreus noemt (glazen dauw), als de dichter Virgilius het donkergroene zeewater als vonkelend glas beschrijft en Horatius de stralende schoonheid van Circe geen passender benaming kan geven dan die van vitrea, zoo kunnen wij er ons eenigszins een voorstelling van maken, welk een waarde in de eeuw van Augustus aan het glas werd toegekend. Het genoot een aanzien, zooals slechts aan zeldzame kostbaarheden ten deel valt.

Langzamerhand begon men in Italië zelf glas te vervaardigen. De kusten van Campanië, waar zonder twijfel de eerste glasblazerijen zijn ontstaan, leverden volgens Plinius hiervoor het meest geschikte zand. Ook in Rome waren glasfabrieken; dit wordt niet alleen uitdrukkelijk door Strabo verzekerd, ook de naam van het in het zuidelijke stadsdeel gelegen vicus vitrarius (glazen dorp) duidt het aan en Seneca maakt melding van een Romeinschen glaswerker, die door zijn adem allerlei vormen aan het glas wist te geven.

Intusschen zal Rome in het begin slechts grovere waren hebben geleverd, daar de meer kunstvolle glaswerken nog langen tijd uit Alexandrië te Rome werden ingevoerd. Plinius verhaalt dat men in zijn tijd ook in Gallië en Spanje de kunst verstond glazen

voor het gewone verbruik te vervaardigen. Men heeft aan de geloofwaardigheid van dit bericht langen tijd getwijfeld, maar zeker ten onrechte; want dat men in de provinciën een eigen glasindustrie bezat, blijkt uit de talrijke glazen voorwerpen die men in de verst verwijderde provinciën heeft gevonden. In de nabijheid van Trier vond men zelfs zooveel glazen, dat men er niet aan twijfelen kon of er bevonden zich hier ook glasblazerijen, want 't is haast ongelooflijk dat deze broze voorwerpen in zulk een groote massa den langen, moeilijken weg over de Alpen naar Duitschland kunnen gemaakt hebben.

En zou de zich meer en meer aan den Rijn ontwikkelende weelde, die een menigte kostbaar glaswerk vereischte, de bevolking niet op de gedachte hebben gebracht, door een zelfstandige fabrikatie aan de behoefte te voldoen in een streek, waar ook de vervaardiging van aarden voorwerpen zich zelfstandig ontwikkelde en zulk een hooge vlucht nam?

De prijs der glazen, die in de dagen van Augustus een bijna onnatuurlijke hoogte had bereikt, begon, sedert zich in Italië een zelfstandige glasindustrie ontwikkelde, zeer spoedig te dalen - alleen voor kunstvoortbrengselen gaf men hooge prijzen, zoodat Nero voor twee kleine bekers nog 6000 sesterzen = 600 gl. betaalde.

Langzamerhand kwam het grovere glaswerk zelfs in eenvoudige huishoudens meer en meer in gebruik: flesschen, kommen, drinkglazen, lampen, zeven, trechters van glas behoorden weldra tot het meest gewone huisraad en alle voorwerpen verder, noodig tot het bewaren van zuren of die aan vochtigheid waren blootgesteld, maakte men van aarde of glas.

Het is hier de plaats niet, van deze glazen voorwerpen te spreken, die alleen dienden voor het practisch gebruik en dus alle ornamenten misten; slechts enkele, merkwaardig door hun eigenaardig

Reliefornament.

doel of hun vorm, zullen wij hier vermelden.

Een bijzonder soort drinkglazen waren de door Atheneus beschreven Rhytia; zij gelijken op hoornen, maar zijn doorboord; men zet ze van onderen, van waaruit de vloeistof in een dunnen straal springt, aan den mond. Verscheidene van deze drinkhoornen zijn in Campanië, bij Worms, Keulen en Arles te voorschijn gekomen; de kleur van het glas is groen, van boven bevindt zich een opening, zoo groot, dat door het opleggen van de hand het binnendringen van lucht belet wordt en daardoor het wegvloeien van den wijn uit de onderste opening naar verkiezing kan worden gestuit. De straal moest òf met den mond, òf in een schaal worden opgevangen.

Drinkhoornen, die met de onze overeenkomen, heeft men, in glas ten minste, slechts in zeer klein aantal gevonden.

Merkwaardig om hun gebruik zijn de glazen amphoren, die de uitgravingen van Herculanum en Pompeji in groot aantal hebben voor den dag gebracht. Zeer opmerkelijk is het dat men in hen, naast olijfolie, gerstekorrels, vruchten, ook verbrande beenderen heeft gevonden, terwijl men toch voor het bewaren der asch in den regel urnen van glas of aarde gebruikte, die men, zooals het bij de rijke familiën in Italië gewoonte was, in zoogenaamde colombariën ten toon stelde. Glazen urnen heeft men in Engeland en aan den Rijn in groote menigte uitgegraven. Zij zijn meest van sterk glas en vernauwen zich naar boven, waar gewoonlijk twee handvatsels zijn aangebracht. Van boven worden zij met een band, een aarden scherf of een trechtervormig deksel gesloten en in steenen of looden kisten begraven.

Tot de glazen, die als de zooeven genoemde, wegens hun eenvoudige uitvoering geen aanspraak kunnen maken op kunstwaarde en die toch vermelding verdienen wegens hun eigenaardigen vorm, behoort nog het in het Museum van Worms aanwezige eenige exemplaar van dubbel glas. Op den bodem van het 35 cM. hooge buitenste glas verheft zich namelijk nog een ander van 12 cM. hoog, dat in zeer bevalligen vorm is uitgevoerd. Het doel van dit binnenste glas is moeilijk te bepalen; misschien is het slechts een aardigheid, misschien ook moest het buitenste glas, met de een of andere stof gevuld, het binnenste beschermen.

Andere glaswerken maken om hun meer of minder kunstvol uitgevoerde versieringen, hun inschriften of er in gegraveerde teekeningen aanspraak op onze bijzondere belangstelling. De eenvoudigste en meest voorkomende versiering der glazen was die met spiraalvormig geslingerde draden; ook netvormige of wiskunstige figuren, schuin of recht naast elkander loopende ribben, zijn herhaaldelijk terugkeerende en in alle variatiën verschijnende ornamenten der glazen voorwerpen. De verscheidenheid dezer rechtlijnige versieringen verhoogde men nog door de figuren in verschillende kleuren uit te voeren. Een veel grootere kunstwaarde hebben de met bas-reliefs versierde glazen; zij zijn meest Italiaansch fabrikaat, want hun beelden: circusspelen, wedrennen, strijd van zwaardvechters, zijn voorstellingen, afkomstig van het Romeinsche leven.

Daartoe behoort in de eerste plaats de zoo buitengewoon goedbewaarde en in den fijnsten stijl uitgevoerde schaal der verzameling Charvet in Parijs, aan welks loodrecht opstijgenden glazen wand men vier met helm, harnas en kort zwaard gewapende vechtersparen ontwaart; palmtakken scheiden de paren van elkander en boven aan den rand der schaal zijn de namen der overwinnaars en overwonnenen aangebracht. Zulke glazen werden òf gegoten, òf in nog zachten toestand met behulp van een vorm geperst, zoodat zij, daar de figuren aan de binnenzijde hol waren, het uitzicht verkregen van gedreven metalen voorwerpen.

Zoo maakte men ook glazen, wier vorm de gedaante van dieren of vruchten nabootste. Bekers en kannen in den vorm van dadels, appelen, peren en druiven, vinden wij in alle groote verzamelingen, terwijl het dierenrijk, door visschen, zwanen, ganzen, duiven spaarzaam vertegenwoordigd, veel minder werd voorgesteld. Het meest, komt nog de visch voor, hetgeen reeds den christelijken tijd aanduidt, want *ΙΧΘΥΣ*, de visch, was een christelijk symbool en stelde Christus voor.

Het menschelijke lichaam heeft men in glas niet zoo dikwijls nagebootst als in marmer, aarde of metaal. Voorwerpen, die de geheele menschelijke figuur voorstellen, kennen wij van glas in het geheel niet. Daarentegen bestaan er eenige bekers, wier buik met het Medusa-hoofd versierd of waarin de vorm van een dubbel gezicht

gedrukt is. De vaas der Charvet-verzameling met het dubbele gelaat van een jongen, en dat in Worms met dat van een man, zijn van wonderbare volmaaktheid van vormen, en van zulk een dunne stof, dat zij nog heden den naijver der glasfabrikanten kunnen opwekken.

Voor plastische voorstellingen gebruikte men dikwijls een bijzondere

Urne met aangezette versieringen.

glassoort van melkwitte kleur, terwijl de ondergrond een donkerblauwe of bruine kleur vertoonde.

Men ontwikkelde in dezen tak van kunstnijverheid ten tijde der Romeinsche keizers een ongehoorde weelde, zoodat zulke glazen niet zelden de gouden en zilveren pronkbekers aan waarde verre overtroffen. Twee daarvan verdienen onze bewondering in hooge mate; de eene, de bekende Portlandvaas, werd in het midden der 17e eeuw in den omtrek van Rome met andere, tot een prachtige sarkophaag behoorende voorwerpen aan den schoot der aarde ontnomen, bleef langen tijd eigendom van de Barberinische bibliotheek, kwam later in het bezit van den Hertog van Portland en is nu een der kostbaarste parelen van het Britsche Museum. In het jaar 1845 werd zij door een krankzinnige verbrijzeld, maar door een kundige hand zoo goed in elkander gezet, dat men nauwelijks meer een spoor van deze ramp kan waarnemen. Over de beteekenis der reliefs van deze ongeveer een voet hooge amphora is men nog niet tot overeenstemming gekomen; eenigen willen daarin de bevrijding van Alkeste uit de onderwereld, anderen de ontmoeting van Peleus met Thetis of van Jason en Medea herkennen.

(*Slot volgt.*)

‘Bezorgd.’
Door Klaas Zehren.
Met gravure.
(*Vervolg en slot van blz.* 96.)

Marianne had er natuurlijk in bewilligd. Had zij dan eigenlijk iets te willen? En wat dan nog? Berlijn scheen haar, die nog nooit het kleine stadje verlaten had, zeer verleidelijk toe.

Alles imponeerde haar daar; het elegante hôtel met die zonder gedruisch zich bewegende kelners, het electrisch licht en de lift. Als een kind had zij in dat alles genoegen.

's Voormiddags legde haar echtgenoot bezoeken af en had dan over zaken te spreken; na het ontbijt ging hij reeds uit. Dat beviel haar zeer goed. Zij kon dan uit het venster naar het menschengewemel op de straat zien en deed dat uren lang; eindelijk voelde zij echter pijn in de ellebogen die zij op 't vensterkozijn steunde. Toch werden zijne zaken haar wel eens wat al te langdurig.

Zij, die gewoon was den geheelen dag bezig te zijn, wist met haar tijd geen raad. Hoe verademde zij dan weer als hij eindelijk thuis kwam; 't liefst was zij hem tegemoet gesprongen maar dat dorst zij niet omdat hij er zoo voornaam uitzag in den zwarten rok met den glanzenden cylinder in de hand.

Hij vertelde haar, dat de minister X zeer voorkomend was geweest en de geheimraad zich weinig uitgelaten had en dat hij zich over den laatste zeer ergerde.

Zij zat er dan hoofdschuddend bij en vlocht kleine tressen uit franjes van het tafellaken. Iets later ging zij aan Eduards arm beneden naar de eetzaal.

Dat onderdanige mevrouw de barones klonk toch al zeer voornaam; dan glimlachte zij inwendig en zag van ter zijde haar man aan, die verdiept was in de spijskaart en niets naar zijn smaak wist te vinden.

‘Gisteren waren de kreeften niet bijzonder lekker,’ zei hij tot den kelner met eene handbeweging die zijn jonge vrouw zeer voornaam toescheen.

Dat hij daaraan nu nog kon denken! Zij wist werkelijk niet meer of zij gisteren of eergisteren kreeften gegeten had.

Na zijn diner placht Lessen eene sigaar te rooken en kranten te lezen; hij schoof haar glimlachend eenige tijdschriften toe. Zij bladerde ook daarin, doch hare gedachten dwaalden spoedig af en haar blik rustte vaak peinzend op zijne kalme, fijne trekken.

Hij zag er toch werkelijk goed uit. Opeens viel het haar in, welk een omslag van toiletartikelen, hoeveel fleschjes en potjes hij op zijn waschtafel had uitgespreid. Hoe armzalig zag hare toilettafel, daarbij vergeleken, er uit! Onwillekeurig lachte zij in stilte. Eduard keek op en vroeg naar de oorzaak van hare vroolijkheid. Blozend keek Marianne naar het tijdschrift, waarin zij nog niets gelezen had.

‘O, ik heb hierin eene aardigheid gevonden,’ stotterde zij verlegen.

‘Kunt gij mij die ook vertellen?’ vroeg hij, de goedonderhouden hand uitstrekkend.

Zijne oogen vonden eindelijk iets; nerveus trilden zijne trekken en de rimpel tusschen zijne wenkbrauwen verdiepte zich.

‘Welke aardigheid meen je dan toch, Marianne?’

‘Ach, eigenlijk niets bijzonders, maar ik mag toch wel vroolijk zijn, niet waar Eduard?’

‘Zeker, niets kan mij aangenamer stemmen, kindlief!’ Zijn hand beefde min of meer toen hij haar het blad teruggaf.

Toen zag zij zelve het.

Aan den onderkant van het blad was een aardig teekeningetje: een oudere, blijkbaar zeer voorname heer naast eene jonge, mooie vrouw, door twee op den achtergrond staande heertjes opgemerkt.

‘A. Drommels, wat een snoeperig vrouwtje, of die oude haar man zou zijn?’ - B. ‘'t Schijnt zoo; hij moet minstens toch tweemaal zoo oud zijn.’ - A. ‘Gemeenschap van goederen, baron; te zamen 60 jaar, daar komen er ieder dertig van toe.’

‘Hoe dom van me!’ dacht Marianne, en haar oog trof zijn scherp opmerkzamen blik; zij werd rood en bladerde ijverig verder.

's Avonds gingen zij naar het theater. Marianne genoot van de haar tot nu toe onbekende genoegens, die in haar voor indrukken vatbaar hart en gemoed veel deden opwekken. Met gloeiend hoofd en verhitte wangen zat zij dan naast hem.

En als zij diep ademhalend en getroffen hem aanzag, dan keek hij rustig lachend haar aan en vroeg: ‘Amuseer je je, mijn kind?’

Dat was als een ijskoude waterstraal in het gewarrel van hare gedachten. Zij knikte en keek naar het publiek. Verscheidene heeren richtten hunne binocles op haar. Zij veronderstelde nog meer dan zij het begreep, hoe onaangenaam dit voor Lessen was. Toen schoof hij eenige malen zenuwachtig op zijne plaats heen en weer. ‘Wat eene onbeschaamdheid, dames zoo aan te zien,’ mompelde hij tusschen de tanden.

Zij deed alsof zij het niet hoorde. Doch later schaamde zij zich er over en zat in de tusschenpauzen met neergeslagen oogen.

Als zij later in een rijtuig de Linden langs reden, zei hij, opeens hare hand vattend: ‘Marianne, heb je me werkelijk lief?’

‘Ja, natuurlijk, Eduard!’ antwoordde zij verwonderd.

‘Ik dacht - hoe zal ik zeggen? Ik wilde je zoo recht gelukkig zien. Maak ik je het leven aangenaam?’

Dan lachte zij van ganscher harte. ‘Je verwent mij ongeloofelijk!’

Dan zweeg ze weer opeens. Diep ademhalemd had hij hare hand losgelaten en zich gemakkelijk in het rijtuig terug laten vallen.

Eerst den anderen dag moest zij weer aan zijne woorden denken. Hoe dwaas, zoo iets te vragen! Acht dagen na hun huwelijk!

Had ze hem lief? Ja zeker! En was ze gelukkig?

Zij sprong vlug op. In den schoorsteen flikkerde een

MARIANNE, door L. Noster. (Bij de novelle 'Bezorgd'.)

behagelijk vuur, buiten zonk een dichte sneeuwval over huizen en straten. Zij keek uit het venster, zuchtte even en leunde op den uitstekenden rand van de majolicakachel.

O ja, zij was gelukkig.

Eerst na geruimen tijd bemerkte zij, dat haar voortdurend tranen over de wangen liepen.

Waarom dan?

Een ander echtpaar at steeds op denzelfden tijd met hen in de eetzaal. Beiden zeer jong. Hij moest officier zijn of landraad; zijn gezond, door de zon verbrand gezicht duidde dat aan. De jonge vrouw was niet mooi, doch zij had een lief, kalm gezicht met dwepende oogen onder lichtblond kroeshaar. Marianne merkte op, hoe die beiden elkaar lieve woordjes toefluisterden, en zij elkaars handen onder het tafellaken telkens zochten.

Eens stond hij snel op; de jonge vrouw wilde hem lachend terughouden, maar niettegenstaande dat ging hij toch spoedig heen. Daar zat de verlatene zeer stil op haar stoel en keek verlegen op haar bord, als wist ze niet waarheen zij 't oog zou wenden. Toen kwam hij weer terug door de tegenovergestelde deur en de oogen van zijne vrouw straalden den binnentredende tegen; hij maakte eene komieke buiging en legde een bescheiden viooltjesbouquetje voor haar neer.

Dat gaf een handendrukken als hadden zij elkaar in geen langen tijd gezien, haar stompneusje verzonk geheel in de geurige bloemen en - en Marianne gevoelde hoe bij den aanblik daarvan een huivering haar over den rug streek. Haar man moest dat paar ook opgemerkt hebben; hij zag zijne vrouw opeens recht in het gelaat.

‘Hoe dwaas, menschen die zich in tegenwoordigheid van vreemden als kinderen aanstellen!’

Mevrouw antwoordde niet, daar men haar juist den reebout toediende. Lessen sprak eenige woorden met den kelner en kort daarna bracht deze een heerlijk rozenbouquet en reikte het Lessen over, die het Marianne met uitgestrekte vingertoppen toestak. Zij wist waarlijk niet wat zij zag, zoo verward was zij er van. Hij hield dat voor vreugd en veronderstelde niet, hoe zij die andere vrouw hare viooltjes benijdde.

De kamers van het andere jonge echtpaar waren op denzelfden corridor als de vertrekken van Lessen, en Marianne hoorde wat dikwijls een vroolijk gelach als zij thuiskwamen.

Het was eens tamelijk laat 's avonds toen zij de lage gang doorging; Lessen had beneden met den portier nog wat te verhandelen.

Juist toen zij hunne kamer voorbijging, werd de deur snel en hard toegeworpen; helder en luid klonk hun gelach en gepraat tot haar door.

Voor den eenen deurpost stonden een paar solide heerenlaarzen en aan de andere een paar sierlijke damesschoentjes.

Marianne moest aan 't einde van de gang wachten, daar Lessen den deursleutel bij zich had.

Daar ging voorzichtig de deur weer open; een witte arm verscheen en een hand trok snel de dameslaarsjes terug en zette ze naast hunne mannelijke collega's. De opmerkzame Marianne stond in 't halfduister en lachte mee; maar dat lachen deed haar pijn.

Toen kwam Eduard langzaam de trap op; zij wilde zich in een hoek verschuilen, doch bedacht zich nog. ‘Die menschen die zich als kinderen aanstellen,’ had hij immers gezegd.

Hij klaagde over den kelner, die iets verkeerd bezorgd had. ‘Die ezel van een kerel!’ zei hij, de deur openend. ‘Nu moet ik nog een langen brief schrijven, die nog met de avondpost weg moet.’

Hij draaide de gasvlam op en zette zich aan de schrijftafel.

Marianne ging naar bed. De deur van 't zijvertrek stond aan en zij hoorde in de stilte 't gelijkmatig krassen van de pen op 't papier. Zij had hem dikwijls zien schrijven in gekromde houding, om zijne bijziendheid; hij schreef zoo langzaam, zoo ontzettend langzaam en correct.

Dommelig sliep zij in en meende in haar droom die beiden weer te hooren lachen en fluisteren. De vier laarzen dansten op den corridor een polka.

Reeds een jaar was voorbijgegaan.

Mevrouw von Lessen zat in een degelijke, elegant ingerichte eetkamer en wachtte haar echtgenoot. Uit de zilveren soepterrine op de met zorg gedekte tafel noodde een heerlijke spijsgeur tot den disch en Marianne begon werkelijk honger te krijgen.

‘Heb je mijnheer gezegd dat er gedekt is?’ vroeg zij ongeduldig aan den bij 't buffet wachtenden knecht.

‘Mijnheer de baron zou zoo dadelijk komen,’ meldde hij in stijve houding.

Toen vernam zij ook Lessens stap. ‘Weer op vilten pantoffels,’ dacht ze en richtte zich langzaam op uit den gemakkelijken stoel.

‘Excuseer me! Ik was tot nu toe aan het werk; je verontschuldigt mijn morgentoilet wel?’

Zij knikte met het hoofd; een spottend lachje speelde om hare mondhoeken, toen zij zich op de gewone plaats zette. Dat excuus hoorde zij geregeld elken middag. O hoe haatte zij de schoenen, die hij altijd in huis droeg, steeds klagend over koude voeten.

Hij maakte het zich al zeer gemakkelijk. De oude kantoorjas met de kaalgesleten ellebogen had hij verzuimd te verwisselen en geschoren was hij ook al niet.

Hij scheen verouderd te zijn in 't laatste jaar; het haar was nog wat kariger geworden en rijk met grijs doorweven.

Tegenover hem zat zij in hare bloeiende vrouwelijke schoonheid, frisch en rozig, gekleed in een zeer elegante wollen, bruine japon.

Ofschoon volstrekt niet ijdel, verafschuwde zij al wat naar 't onordelijke zweemde, en als haar echtgenoot zich tegenover haar altijd even slordig en in gezelschap of op straat zich steeds keurig van af zijn cylinder tot aan de verlakte laarzen vertoonde, dan moest zij vaak aan haar overleden vader denken: hoe proper en net de oude man altijd placht te zijn; hoe

gaarne gaf zij hem een kus als zij van tafel opstond. Enfin, daarvoor was nu hare soepterrine van zilver en in haar ouders huis van wit aardewerk.

‘Begrijp eens,’ zoo begon hij 't gesprek met zachte stem, en even proevend van den rooden wijn. ‘Begrijp je 't? Onze referendaris Mertens heeft zich verloofd met de dochter van den muziekmeester; 't is werkelijk fataal, rondweg eene mesalliance, om niet te zeggen het toppunt van dwaasheid.

Wat, met die mooie Ella Burmeister?’ vroeg Marianne levendig.

Zij had den jongen man, die onder haar echtgenoot werkte, altijd gaarne mogen lijden; hij had vaak 's middags bij hen gedineerd, en met zijn geestig, levendig gebabbel hen uren lang aangenaam beziggehouden. Zij wist dat Lessen den jongen man zeer hoogschatte, in 't bijzonder om zijn flink practisch verstand.

Wel hoorde die tot naar West-Pruisen gedrongene kunstenaar niet in de eerste deftige kringen thuis, toch bij gelegenheden, waar nette gezelschappen zich vereenigden, had zij vaak met de lieve dochter van den musicus gesproken.

‘Ja, een mooi meisje mag die Ella zijn, maar Mertens had een prachtige carrière voor zich en nu bederft hij dat alles door zijn huwelijk Hij heeft niets en zij misschien nog minder; over eenige jaren kan Mertens aan elke deur kloppen en nu.... 't is werkelijk verdrietig!’

‘Nu, maar dan wachten zij een paar jaar, zij is een allerliefst meisje en de vader, ofschoon een bescheidene betrekking bekleedend, toch een beschaafd man; en ten slotte, als zij van elkaar houden, wie kan daar wat aan veranderen?’

‘Van elkaar houden?’ Het lachen waarmee hij die woorden uitsprak maakte Marianne boos; nerveus maakten de witte vingers kleine broodballetjes naast haar bord. ‘Liefhebben,’ ging hij voort, ‘mijn God, in die jaren; hij misschien acht en twintig en zij twintig jaar oud! Een kolossale domme streek is het, en het ergste nog dat hij nu den staatsdienst wil verlaten omdat hem een goede betrekking bij een groote levensverzekering-maatschappij in Berlijn is aangeboden. Ik verlies hem zeer ongaarne, werkelijk een schrander mensch met groote arbeidskracht.’

‘Nu, maar die wederzijdsche liefde is toch de hoofdzaak,’ zei Marianne, boos geluimd in haar eigen gedachtengang volhardend. ‘Ik, van mijn kant, houd een huwelijk zonder wederzijdsche neiging eenvoudig voor onzedelijk!’

Verstomd zag hij haar aan. Zoo had hij haar nog nooit hooren spreken, ofschoon zij in den laatsten tijd erg prikkelbaar scheen.

Daar zij de oogen had neergeslagen, kon hij slechts een nerveus trekken van hare scherpgeteekende wenkbrauwen waarnemen.

‘Maar lieve Marianne, ik begrijp niet - jij als vrouw moet toch toegeven, dat hartstocht alleen niet de waarborg is -’

‘Ik geef in 't geheel niets toe,’ aldus viel zij hem scherp in de rede. ‘Waarborg, voor wat dan?’

‘De man is jong, arbeidzaam en krijgt een lieve vrouw, en voor 't overige.... doch waartoe verder geredeneerd? Men heeft over dit punt verschillend inzicht’.

‘En ik betreur het, mijne opvatting niet aan die van anderen te kunnen aansluiten, en er evenmin ondergeschikt aan te kunnen maken.’

Toen zag zij hem recht in 't gezicht met hare donkere, schitterende oogen en daarbij moest het haar opnieuw weer opvallen dat hij niet geschoren was, toen hij even met de hand over de kin streek.

‘Maar kindlief, waarom je zoo op te winden? Ja, misschien heb je in den grond gelijk, ten minste van je standpunt als vrouw.’

Die toegevendheid wond haar nog meer op.

Mijn hemel! waarom hield hij dan zijne meening niet vol. Zij was toch ook in haar recht. Waarom bruiste hij dan niet op? Waarom verweet hij haar dan niet scherp hare ongegronde heftigheid? Als hij maar eens boos wilde worden en zoo flink woedend met de vuist op de tafel geslagen had. Maar neen, hij liet het niet tot een open strijd komen waarnaar zij verlangde. Maar altijd dat stereotype ‘ja, kindlief.’

Opeens kwamen haar de tranen in de oogen. Zij stond op en ging weg.

‘Merkwaardig,’ dacht de heer von Lessen.

Zou hij haar nagaan? Het was eigenlijk beter haar met rust te laten! Dagelijks werd zij zenuwachtiger; de onbeduidendste kleinigheden gaven reden tot heftige scènes. Ja, die vrouwen, die vrouwen! En hij sneed bedaard de malsche roastbeef door. Men begrijpt hen niet, en kan hen toch niet overtuigen.

Spoedig kwam zij terug en zette zich zwijgend op de zooeven verlaten plaats. Hij dacht haar wat genoegen aan te doen; zij hield er van, veel menschen te zien.

‘Hoe zou je het vinden, Marianne, als we overmorgen eens een klein diner gaven? Enkel goede kennissen: de president, de overste, misschien ook de landraad; met de dames natuurlijk.’

‘Overmorgen? Waarom juist overmorgen; we kunnen dat ook tot de volgende week uitstellen.’

‘Ja, zooals je wilt, kindlief.’

Daar, alweer dat kindlief, ofschoon het ditmaal toch gepiqueerd klonk.

‘Marianne,’ vervolgde hij, ‘denk je er in 't geheel dan niet aan dat 't overmorgen onze trouwdag is? Ik wilde dan eens wat kennissen uitnoodigen.’

Zij zweeg een poos. Een aangenaam gezelschap!

Nu ja, bij een goed diner! Ach, die oude heeren met grijze haren, en dames die zoo oud waren als hare moeder!

‘Ach toe!’ en hare oogen flikkerden opeens.

‘Doe mij dan 't genoegen, mijnheer Martens en de Burmeisters ook te vragen.’

Dat kwam geheel onverwacht. Hij aarzelde.

‘Hm, ja, maar die Burmeisters passen werkelijk niet bij ons... of... als je 't voor een grap doet! Die oude, zonderlinge musicus komt toch niet, en alleen de bruid dan?’ Hij zag haar vragend aan.

‘Ach wat! In 't geheim verzoek ik haar, te komen; Mertens zal 't natuurlijk aannemen en hij treft hier Ella aan, zonder het te vermoeden.’

Dat zou eerst grappig zijn! En in een aanval van hare oude vroolijkheid, klapte ze van genoegen in de handen. ‘Ach, ik zie toch zoo gaarne eens vroolijke jonge gezichten om mij heen.’

Juist had zij het gezegd of daar viel het haar in, hoe verkeerd hij dat kon uitleggen.

Bij 't spelen met het messenheft beefde zijne rechterhand. ‘Je doet alsof je in je huis niets ziet dan lijkbiddersgezichten,’ zei hij met trillende stem.

Toen was zij opgesprongen en stond naast hem.

‘Ach, zoo meende ik het niet!’ Zij legde hare warme weeke hand op zijne wang. ‘Hé Eduard!’

Hij kuste hare hand, zag tot haar op en wilde zijn arm om haar middel leggen.

Maar vlug ontsnapte zij hem.

Hoe zorgvuldig waren de spaarzame haren nog over den kalen schedel geschikt! Dat zag zij, en ook de oogen die zoo vleiend naar haar opzagen, terwijl die haar kort te voren nog zoo gekwetst hadden.

‘Niet waar? Je noodigt Mertens uit?’

‘Ja zeker, kindlief.’

Zij fluisterden nog, maar in 't volgende oogenblik stond zij weer op hare plaats en rolde haar servet op.

Het diner had plaats. Lessen straalde van trots bij de ontvangst zijner gasten, wanneer zijn oog op de prachtige gestalte van Marianne, die in geel satijn gekleed was, rustte.

Wat verstond ze het uitstekend, als echtgenoote van een hooggeplaatst persoon, de honneurs waar te nemen! Zoo ongenaakbaar trotsch en voornaam en toch zoo zorgvuldig den aard van haar groet afmetend! Dat haar gelaat van dag tot dag bleeker werd, dat een vermoeide trek haar de oogleden dikwijls toesloot, als vocht ze tegen eene, haar overmannende lusteloosheid, dat merkte hij niet op. Zij verliet hare plaats, toen de jonge bruid binnenkwam, ging deze tegemoet en kuste haar hartelijk. Den iets later binnentredenden referendaris schudde zij beide handen.

‘Dat heeft u eens alleraardigst bedisseld, mijnheer Mertens!’ Zij verheugde zich over zijn verrast, van geluk stralend gezicht op 't zien van zijne bruid.

‘Een kleine caprice van mijne vrouw!’ fluisterde von Lessen met een lief lachje den anderen, die deze begroetingsscène gadesloegen, toe.

De President geleidde Marianne naar tafel; 't was een zeventigjarige, die haar eene lange geschiedenis over de laatste belasting-debatten verhaalde, doch eindelijk weer op zijn geliefd thema kwam, het vertellen van pikante anekdoten aan jonge en oudere vrouwen.

Tot nu toe was zij hem steeds uit den weg gebleven en liet hem over die aardigheden alleen lachen; doch ditmaal scheen hij haar toch amusanter dan anders en zij hoorde glimlachend toe, hem schalks met den vinger dreigend, waardoor zij den ouden salonheld geheel en al in verrukking bracht.

Doch daarbij richtte zij den blik dikwijls op 't jonge paar, rechts aan hare zijde beiden zoo ongestoord en onopgemerkt met elkaar schertsend, beiden misschien geen twee verstandige woorden uitend en toch zoo gelukkig, zoo van ganscher harte gelukkig lachend.

Tegenover hen hing een spiegel en zij zag Ella Burmeister en ook haar eigen lachend gelaat daarin. Maar hoe verschillend, dat lachen! Natuurlijk, Marianne lachte slechts om eene pikante anekdote, en zij lachte geheel de gelukzaligheid harer jonge liefde in het spiegelende glas tegen.

Een koude huivering, een gevoel van walging deed de jonge gastvrouw trillen.

Na 't diner nam Marianne het jonge paartje mede naar haar boudoir, terwijl de andere gasten in de rookkamer bleven. Zij vroeg hun naar alles, bleek belang in hunne aangelegenheden te stellen en zij beiden zagen in mevrouw von Lessen niet meer de vrouw die enkel eerbied afdwong, doch meer de vriendin en hun gelijke, die ook begrijpen moest al 'tgeen in jonge harten omging.

's Avonds toen allen heengegaan waren, ook haar echtgenoot, om gezamenlijk in een hôtel nog een glas wijn te drinken, stond zij daar in de verlaten kamer, de oogen gericht op de plek waar 't gelukkige paartje had gezeten; van daar gleed haar blik naar den sierlijken kalender op haar schrijftafel.

Den 15en Januari! Met galmenden klank sloeg de rococo pendule elf; haar huwelijksdag!...

Zij wierp zich op de canapé en verborg haar gelaat in een rijkgeborduurd rugkussen en schreide, schreide totdat het in een klagend snikken overging en in de somberste gedachten uitstierf.

Den anderen dag verscheen zij in haar ochtendkleed en met onopgemaakt haar aan tafel.

Lessen zag haar verwonderd aan, zweeg er over doch verscheen van toen af aan steeds zorgvuldig gekleed. Zij lachte stil in zich zelve, iets dat hij niet kon opmerken; doch 't moest een opgeschroefd lachen geweest zijn, want ze gevoelde zich zoo diep ongelukkig en bleef in een slecht humeur.

Avondzonnelicht viel nog in stralen door 't venster, scheen roodachtig tusschen ranken en bladeren van een bloementafel en gleed in vlekken en strepen op 't zachte tapijt.

In een zeer elegant huistoilet rustte Marianne op een chaise-longue; een opengeslagen boek was haren handen ontgleden. Traag, halfdroomend, met den vermoeiden trek om de mondhoeken blikte zij in die recht invallende zonnestralen.

Een zacht kloppen aan de deur.

'Binnen!' riep ze met een vermoeide beweging harer oogen in die richting.

'Eene dame wenscht mevrouw...' De knecht eindigde zijne woorden niet, want, hem flinkweg op zijde duwend, drong zich iemand naar binnen.

'Daar ben ik dan toch, kind! Marianne, ja ik ben het!' Dicht, tot voor hare dochter trad mevrouw Wöl-

pert, maar langzaam zonken hare uitgestrekte armen terug.

‘Maar, kindlief! Ben je dan in 't geheel niet gelukkig, nu, na twee jaar je moeder weer te zien? Maar ik... ben je zeker overvallen....’

‘O ja, natuurlijk ben ik gelukkig u weer te zien. Hoe gaat het u?’

Zij was opgestaan en strekte hare hand zeer langzaam uit; toen kwamen tranen in hare oogen en 't scheen alsof zij hare moeder snikkend in de armen wilde vallen; maar zij bedacht zich spoedig.

‘Werkelijk, u is mij overvallen,’ en zij bood eindelijk hare wang tot een kus aan.

‘Zoo, zet u nu wat op uw gemak. U schreef toch volstrekt niets van uwe komst in uw laatsten brief?’

Mevrouw wendde zich langzaam af, waarschijnlijk om haar mantel over een stoel te hangen.

‘Je woont hier prachtig! Mijn.... mijn laatsten brief? Weet je nog wel wanneer je mij het laatst geschreven hebt?’

‘Wacht eens! Vandaag is het den zestienden Januari! Juist, was het niet in December?’

‘Neen Marianne, het was in Augustus.’

‘Al zoo lang geleden? Wat die tijd toch spoedig voorbijgaat! Maar excuseer me toch, - wil ik den knecht bellen? de keukenmeid kan dan wat voor u klaarmaken. U zal na zoo'n lange reis honger hebben en doodmoe zijn.’

‘Ja, Marianne!’ Hare moeder drong krampachtig hare tranen terug. ‘Je brieven worden steeds zeldzamer, en toen eindelijk vier maanden verliepen voordat er bericht van je kwam, werd ik toch bezorgd over je en ik reisde hierheen. Je hebt me niet uitgenoodigd, maar... ik dacht...’

‘O! heb ik dat nooit gedaan? Ja, weet u, hij heeft het zoo druk, altijd zooveel te werken, soms ook al... is hij zenuwachtig en houdt van rust in zijn huis en daarom...’

‘Geen verontschuldiging, Marianne. 't Is ook eigenlijk beter dat een jong paar gedurende de eerste huwelijksjaren alleen gelaten wordt.’

‘O, wat dat betreft, moeder...!’

‘Neen, neen, maar je zult toch ook veel alleen moeten zijn, daar je man zoo vaak aan den arbeid is. Zeker heb je vele kennissen gemaakt en ook vriendinnen gekregen?’

‘Vriendinnen? Neen, vriendinnen heb ik hier niet. Alle vrouwen van mijn leeftijd zijn met mannen getrouwd die ondergeschikt aan mijn man zijn of in elk geval veel jonger zijn dan hij. Het is zoo moeilijk met iemand meer intiem in kennis te komen als men overal stuit op respect.’

‘Nu, dat heeft ook eene goede zijde. Prachtig uitzicht hier op dat water!’

‘Ik bedoel als je van allen de achting zoo als 't ware toegediend wordt, wat zegt u?’

‘Ja, een heerlijk vergezicht. Ja, achting; men heeft zoo in 't geheel niets te doen om die te verwerven! En dan hebben andere vrouwen ook nog veel te doen in keuken en kelder en met...’ Marianne zweeg, alsof zij opeens den draad van haar gedachtengang verloren had.

Mevrouw Wölpert hoestte eenige malen. ‘Ik had gehoopt dat de hemel... nu, hoe lang is 't geleden sedert je getrouwd bent? Hoe vergeetachtig wordt men toch met den ouderdom. Het was den vijftienden Januari - mijn God! Gisteren voor twee jaar! Je hebt je trouwdag toch niet vergeten?’

‘Vergeten? Neen moeder, nooit!’

Het was zeer stil; grauw en koud viel opeens de schemering door de zware gordijnen, als viel een kleurlooze sluier over al de lichtende zonnevlakken op 't tapijt.

'Je zult je zeker veel bezighouden met lectuur?' zoo verbrak hare moeder 't zwijgen, wijzend naar het openliggende boek.

'O ja... 't is een boek van hem.'

'Hoe interessant om in dezen vorm 't geestesleven van je eigen man te kunnen bestudeeren!'

Marianne lachte toonloos. 'Nu, ik versta er niet veel van; geen woord! Het is zoo ontzettend droog, dat de volzinnen in de keel blijven steken.' Opeens hard lachend, begon ze: 'Weet u nog wel, moeder, wat luitenant Pellmann van zulke boeken zei? Is hij nog daar in garnizoen?'

'Al lang niet meer.'

'En hoe maakt de burgemeestersvrouw met hare vijf dochters het? Maar in de eerste plaats, hoe gaat het Truida?'

'Ben je niet met haar in correspondentie?'

'Al lang niet meer. - In 't begin schreef zij nog wel eens, maar zoo oppervlakkig, in 't bijzonder met de geboorte van haar kind, en dat was me nu ook... hoe zal ik 't zeggen... enfin... onverstandig!'

'Ja juist! Overigens is zij kogelrond en zit vergenoegd tusschen hare kinderen.'

'Zoo moeder!' Zij stond op.

Wat klonken die beide woorden hard en duidelijk hare moeder in de ooren, zoodat zij onwillekeurig zuchtend ineenkromp, terwijl hare dochter eenige malen vlug de kamer op en neer liep. Dan opeens bleef Marianne voor hare moeder staan en zei met een ernstig gezicht: 'Ja, moeder, u hebt het mij aangeraden, u alleen, en ik vertrouwde op den raad van eene moeder!'

'Maar Marianne, had ik dan geen gelijk? Heb je niet alles wat eene jonge vrouw van 't leven verwachten kan? Rijkdom, positie en een degelijken, braven man?'

'Ja, jawel, moeder! Kan u zich dien avond nog herinneren, toen ik van mijn eerste bezoek bij de Böhlens terugkwam?'

'Ik weet 't niet meer... of ja, toch, je was een en al verrukking met je domme, romaneske ideeën.'

'Was ik zoo dom, moeder?'

Marianne viel zuchtend op een stoel neer. En na een lang en drukkend zwijgen, vroeg ze koud en hard: 'Wat komt u hier doen, moeder?'

‘Maar kind! Je terugzien in je huishouden, en je man! Komt hij vandaag laat thuis?’

Afgetrokken staarde de jonge vrouw voor zich uit. ‘Hij heeft mij nooit op den arm genomen, neen nooit. Ook niet bovenop de piano gezet.’

Mevrouw Wölpert lachte verontschuldigend toen de stem uit den leuningstoel zoo troosteloos klonk. ‘Maar je echtgenoot is toch ook geen jongeling meer!’

‘Neen moeder, waarlijk niet. Hij heeft ook geen sigaar laten uitgaan toen ik iemand onze woning vertoonde. Neen nooit, ook niet in de eerste maand.’

De oude dame keerde langzaam naar haar stoel terug.

‘Is u daar nog?’ klonk het na een poosje, aan haar oor.

‘Ja, wat is 't?’

‘En dan heeft ook nooit iemand gevoeld dat we wel liever alleen wilden zijn. En toch raadde u mij, die van niets wist, en waarom? Zeg toch, moeder, zeg de waarheid, de volle waarheid!’

Zij bracht hare woorden met moeite uit. ‘Je welzijn, kind!’

‘De waarheid, moeder!’ klonk haar dreigende stem.

‘Geloof me, kind, een man als de uwe...’

‘De waarheid, moeder.’

‘Je wilt me niet aanhooren, Marianne, wat is er dan toch?’

‘Nu goed, ik zal u de waarheid zeggen! Uitgehuwelijkt heeft u mij, weggegeven als een aardig speeltuig, mij, uw kind, 't leven van uw leven, uw eigen bloed!’

‘Maar Marianne, wat heb ik daar dan voordeel aan gehad, niets!’

‘Zooveel te erger. Dat was dan nog slim geweest. Dus uit ijdelheid of geheel zonder reden? O moeder... Wie beschermt mij dan, als ik nog niet eens een moeder vertrouwen kan? Wie beschermt me, vraag ik, wie geeft me terug wat u in me verscheurd en verstoord hebt?’

‘Ik? wat heb ik je gedaan?’

Geen antwoord volgde. Marianne's witte handen bewogen zich driftig, terwijl zij aan de franjes van het tafellaken trok.’

‘Zou je niet een lamp aansteken?’

‘Ach ja; 't is donker! Neen, neen moeder... ik... ik kan u niet zien. Ik bedoel dat ik u niet zien wil.’

‘Mij niet? Mij, je moeder? Om Gods wil, wat is er met je?’

‘Neen, ik wil niet... hoort u; het is beter dat u gaat, moeder!’

‘Marianne!’

‘Ga, moeder; het zal misschien later beter, na jaren beter worden; misschien, als ik eens eene dochter heb, dat ik u begrijpen kan. Ga, moeder, ga, dat is beter.’

Zacht ritselde een kleed. Onder langzame, onzekere passen kraakte de grond en met een schrillen, harden toon knarste 't slot van de deur.

‘Ge zult vader en moeder eeren,’ stamelde Marianne met brekende stem.

In het oosten trok een donker gewelf blauwzwart naar den horizont. Gierend kwam de oostenwind met een lichte sneeuwjacht opzetten en hulde alles, alles onder een groot, wit lijkkleed.

Een praatje over het woordje ‘wel’.
Door S. Herm. Croiset.

Woorden, als menschen, hebben hunne geschiedenis. Zoo ook het woordje 'wel'. Dit heeft gedurende zijn zwerftocht door de taal belangrijke wijzigingen ondergaan, zoo naar den vorm als naar de beteekenis. In sommige samenstellingen en uitdrukkingen is het oorspronkelijke begrip zelfs tot onherkenbaarwordens toe verzwakt, in vele andere daarentegen is de oude beteekenis bewaard gebleven.

Daar wij dit woord veelvuldig en op allerlei wijzen gebruiken, kwam het mij voor, dat zijne geschiedenis belangrijk genoeg is om een oogenblik te luisteren naar wat het te vertellen heeft. Immers, ook het kleine en schijnbaar onaanzienlijke kan nog eenige waarde hebben.

De oorspronkelijke beteekenis van 'wel' is 'goed'. De oude vorm van het woord was 'wale.' In het middeleeuwsche liedeke 'Van den hoet' ontmoeten wij eene schoone jonkvrouw, die een 'hoet van violetten' gevlochten heeft, zich den krans opzet en nu haar minnaar vraagt:

> 'Staat hi mi wale,
> Draghicken wale,
> Dunct hi u goet?'

En de 'jonchere' antwoordt:

> 'Joncvrouwe, die hoet die staet u wale,'

en eindigt met de bede:

> 'Gheeft mi den hoet,
> Soo doedi wale,
> Gheeft mi den hoet.'

Uit dit voorbeeld, dat natuurlijk met tallooze te vermeerderen zou zijn, zien we, dat de middeleeuwsche beteekenis van 'wale' werkelijk die van 'goed' is.

Dat 'wel' in de spreekwijze 'wie wèl doet, wèl ontmoet' geheel dezelfde beteekenis heeft, verwondert ons niet: in spreekwoorden en spreekwoordelijke uitdrukkingen worden vele oude taalvormen en woorden in hunne vroegere beteekenis bewaard. Maar in de levende en steeds zich vernieuwende omgangstaal gaat veel verloren, en zoo is dan ook in verscheidene samenstellingen met 'wel' de oorspronkelijke beteekenis zoo verzwakt, dat men die op het eerste gezicht niet herkent.

In deze dagen, nu de philanthropie zoo druk en algemeen wordt beoefend, zijn de woorden 'weldoen, weldaad, weldadig' zeker op aller lippen. Maar hoe verdienstelijk het 'weldoen' ook zij, toch hecht niemand meer de absolute beteekenis aan het woord,

welke het heeft in de boven aangehaalde spreekwijze. De kracht van 'wel' is verzwakt, het begrip is gekrompen.

Dit is in nog hooger mate het geval met 'wellevend'. Toen Coornhert zijn 'Wel-levenskunst' schreef, bedoelde hij de kunst om wel = goed, dat is deugdzaam te leven.

In onzen tijd is een 'wellevend' mensch niet synoniem met een 'braaf' mensch. 'Wellevend' beteekent nu, zooals we weten, beleefd, welopgevoed, hoffelijk in goeden zin. De verspringing van den klemtoon, waardoor het bepaalde woord in plaats van de bepaling met nadruk wordt uitgesproken, heeft tot die begripsverandering zeker veel bijgedragen.

In 'welgemoed' springt de beteekenis van 'wel' ook niet dadelijk in 't oog. Men beschouwt dit woord thans geheel als synoniem met 'opgewekt'. Maar eene opgewekte stemming is eene goede stemming; dat zal zelfs de naargeestigste onder ons toestemmen. Gaan we nu de vorming van het woord eens na, dan vinden we: wel = goed, gemoed (dit is Mnl. moed) = gezindheid. Door aan 'welgemoed' in 't bijzonder de beteekenis 'opgewekt' te verbinden, heeft men oppervlakkig beschouwd, het begrip verengd. In waarheid echter niet Want is niet hij, die opgewekt is, moedig, fleurig, aangenaam voor anderen? Om nog niet te denken aan de Oostersche spreuk: 'de lachende mond toornt niet.' Waarlijk, als men dit alles bedenkt, mag men wel zeggen, dat in 'welgemoed', 'wel' zijne goede oude beteekenis bewaard heeft.

Dit is ook het geval met 'welsprekend,' hoewel ook hier het begrip eenigszins gewijzigd is door de verlegging van den klemtoon. In 'welopgevoed' en 'welvoegelijk' heeft 'wel' nog meer zijne oorspronkelijke beteekenis behouden. Bij dit laatste woord is het eigenlijke begrip: dat wat goed voegt, beperkt tot dat, wat behoorlijk is ten opzichte van maatschappelijke vormen.

De titels 'weledel', 'weleerwaard' en dergelijke, kunnen ons ten voorbeeld dienen van woorden, waarin de beteekenis van 'wel' geheel verloren gegaan is. Eerst verzwakte de beteekenis tot eene bepaling, die het begrip 'zeer' naderde, doch veel minder sterk was. Immers, de ZeerEdelachtbare en ZeerEdelgestrenge overtreffen verre in aanzien de nederige stervelingen, die zich met een titel, waarvan 'wel' een bestanddeel uitmaakt, moeten tevreden stellen. En thans heeft ook die bepaling hare beteekenis verloren en is 'wel' met het bepaalde woord tot een geheel vereenigd.

Maar in 'welgeboren' heeft 'wel' zich gehandhaafd, al is het ook hier met het bepaalde woord één geworden. Immers 'welgeboren' beteekent nog 'van goede geboorte,' dus: van aanzienlijke afkomst.

In onze schoone, zinrijke woorden 'welmeenend' en 'welwillend' is het middeleeuwsche 'wel' ook bewaard gebleven. Wie een welmeenend woord tot iemand richt, doet dat, omdat hij het met den toegesprokene wel = goed meent. En een welwillend mensch is hij, die een goeden wil (= gezindheid) koestert ten opzichte van anderen. Een goede wil, dus de wil om anderen goed te doen, bezielt den welwillende. Laten wij nu eens de uitdrukking 'met uw welnemen' bekijken. Wij gebruiken haar om op beleefde wijze te kennen te geven, dat we het niet geheel eens zijn met het door een vorigen spreker aangevoerde, zonder er altijd bij te bedenken, dat 'wel nemen' tegenover 'kwalijk nemen' staat. Doordat wij die beide uitdrukkingen niet op dezelfde wijze gebruiken - immers niemand zegt: 'ik neem u die woorden wèl,' zooals men zegt: 'ik neem hem die woorden kwalijk' - denkt men niet meer

aan de ware beteekenis van ‘wel nemen’. Tegenwoordig staat tegenover ‘iets kwalijk nemen’ ‘iets goed opnemen’. Voorheen zei men nog ‘iets wel afnemen’.

Ook behalve in samenstellingen heeft ‘wel’ in onderscheiden zegwijzen zijne oorspronkelijke beteekenis bewaard, moge deze dan ook al eens wat verzwakt zijn.

In de uitdrukking ‘'t is mij wel’, bij voorbeeld, is de beteekenis ‘goed’ niet te miskennen, al duidt ‘wel’ juist geen groote ingenomenheid aan met het aan dit antwoord voorafgaande verzoek of voorstel.

In zinnen als: ‘Heb ik 't wèl, dat de Koningin in de stad komt?’ en ‘Zie ik wèl, dan heb ik het genoegen mijn vroegeren studiegenoot te ontmoeten,’ kan ‘wel’ niets anders dan ‘goed’ beteekenen, maar opmerkelijk is het, dat die beide uitdrukkingen staan voor ‘als ik me niet vergis.’ De laatste zin vooral verandert geheel van karakter, wanneer men ‘wel’ door ‘goed’ vervangt. Zegt men: ‘Zie ik goed, dan is het mijn vroegere studiegenoot die naar mij toekomt,’ dan geeft de spreker te kennen, dat hij, indien zijne oogen hem niet bedriegen, in den naderende zijn vroegeren vriend meent te herkennen. Het kijken staat hier op den voorgrond.

Behalve in deze en dergelijke zegswijzen wordt ‘wel’ = goed, behalve in samenstellingen, tegenwoordig lang niet zooveel gebruikt, als vroeger het geval was.

In recepten, door onze grootmoeders geschreven, lezen wij gedurig: ‘het deeg wel gemengd zijnde’ of ‘als de boter wel bruin gebraden is’, waar wij nu goed of terdege gebruiken. Maar vooral in poëzie kwam het vroeger heel veel voor. Als Klaartje er in toestemt ook den oudsten zoon, den wildzang te behouden en hem niet aan den ‘rijken Heer’ af te staan, zegt Huibert:

> ‘'t Is wel! gij neemt uw woord weerom...’

In Helmers' gedichten vindt men herhaaldelijk: ‘'t Gaat wel!’ Door deze, wel wat kwistig gebruikte phrase moedigt nu eens de dichter zich zelf aan, en laat hij dan weer zijne Muze hem hare goedkeuring te kennen geven.

In beide gevallen beteekent ‘wel’ ‘goed’ en niet ‘voldoende’, zooals tegenwoordig, wanneer wij bij voorbeeld in Helmers' verzen gebladerd hebben en het boek neerleggen met de betuiging: ‘'t is wèl geweest!’

Ook bij Hooft heeft ‘wel’ de oorspronkelijke beteekenis, waar hij zingt:

EEN VERKOOPING. Naar. Rainey. (Zie blz. 118.)

'Vluchtige Nymph waarheen zoo snel?
Galathea wacht u wel
Dat uw vlechten
Niet en hechten
Met haer opgesnoerde goudt
Onder de takken van dit houdt.'

In gelijke beteekenis gebruiken wij nog 'zich wèl wachten voor iets', zij het ook, dat we die uitdrukking niet vaak in den nemen en alleen, wanneer 'zich in acht nemen voor iets' niet sterk genoeg is.

Nog wordt 'wel' gebruikt met de bijzondere beteekenis van 'gezond,' evenals 'onwel' met die van 'ongesteld'. Dat 'gezond zijn' maar eene bijzondere toepassing is van het algemeene begrip 'goed zijn' - hier natuurlijk in lichamelijken zin opgevat - wordt hierdoor bewezen, dat men in de spreektaal evenzeer zegt: 'ik voel mij goed' of 'niet goed' als 'wel' of 'onwel'.

Hebben we 'wel' tot nu toe alleen ontmoet als adjectief of adverb, ook als substantief komt het voor in de uitdrukking 'het wel en wee', hetzij van volken of van bijzondere personen. Daar 'wel' nooit afzonderlijk optreedt in het karakter van zelfstandig naamwoord, maar altijd verbonden met 'wee', is het zeer waarschijnlijk, dat 'wel', onder den invloed van zijn onafscheidelijken droevigen gezel het als substantief gebezigde bijwoord is. De macht der alliteratie heeft zich in deze uitdrukking waarschijnlijk doen gelden.

Denkt men echter aan het Duitsche substantief 'Wohl', dan zou men kunnen vragen, of er ook in onze taal een zelfstandig naamwoord 'wel' bestaan heeft, dat nu nog alleen in bovenaangehaalde uitdrukking voortleeft.

Wilden we alle woorden en uitdrukkingen nagaan, waarin 'wel', hetzij in eigenlijke, hetzij in gewijzigde beteekenis voorkomt, dan zou het einde van dit praatje nog niet te voorzien zijn. Drie woorden willen wij nog even vluchtig beschouwen.

Wanneer we een gezond, gezet persoon ontmoeten, verheugen we hem met de mededeeling, dat hij er zoo 'welgedaan' uitziet. De toegesprokene weet, dat die opmerking in 't bijzonder zijne corpulentie betreft, en daardoor kan het gebeuren, dat hij zich door dat 'welgedaan' minder gestreeld voelt. Maar in de middeleeuwen mocht men het slankste jonge meisje 'welgedaan' noemen, zonder voor een spijtig antwoord of een knorrig gezicht te behoeven te vreezen. Want 'welgedaan' beteekende 'goed gemaakt of gevormd,' dus 'mooi'. Nu de uitdrukking een geheel ander karakter heeft aangenomen, voelt men daarin de beteekenis van 'wel' ook niet meer.

In 'welkom' zijn de beide bestanddeelen van het woord zóó innig te zamen gegroeid, dat men, bij het uitspreken van dien groet, ook maar zelden aan de eigenlijke beteekenis van 'wel' denkt. Toch heeft 'wel' hier zijne vroegere kracht bewaard; immers 'welkom' is de hedendaagsche vorm voor het oude 'wellecomen' dat 'goed gekomen' beteekende. Iemand het welkom toeroepen is dus letterlijk hem toeroepen, dat hij goed - d.i. ter juister ure - gekomen is. Ook in 'vaarwel' heeft 'wel' zijne oude beteekenis behouden. In dien groet bij het scheiden uitgesproken, wenschen wij hem, van wien wij afscheid nemen, immers toe, dat hij 'welvaren' moge, dus, dat 't hem goed moge gaan. Want 'varen' beteekende oudtijds 'gaan'. Zoo hebben wij gezien, dat het oude 'wale' zich in zijn jongeren vorm in de taal gehandhaafd heeft. Moge de ware beteekenis somtijds verzwakt, gewijzigd en schuilgegaan zijn, moge het bijwoord 'wel' ook in sommige gevallen alle kracht verloren hebben, toch is de

beteekenis ‘goed’ in zeer vele woorden en uitdrukkingen niet te miskennen; in ééne uitdrukking is de beteekenis van ‘wel’ in kracht toegenomen.

‘Wel hem, die 't Vaderland meer dan zich zelf bemint!’

zingt Helmers. ‘Wel’ beteekent hier meer dan ‘goed’, het staat, op zulk een wijze gebruikt, voor ‘gelukkig’, voor ‘zalig’ zelfs. Waar Vondel den naam van Prins Willem I in ‘Welhem’ verandert, bij voorbeeld in zijn ‘Amsteldams Wellekomst’:

‘Welkoom, welkoom, Welhems Soon,’

heeft hem zeker dit gebruik van ‘wel = gelukkig’ voor den geest gestaan.

Een Hollandsche verkooping.

De Engelsche schilder Rainey heeft het karakter onzer boeren en boerinnen, of liever visschers en visschersvrouwen - want natuurlijk koos hij een Hollandsch visschersdorp tot tooneel zijner studiën - zeer goed begrepen.

Treffend van waarheid zijn de typen der mannen met hun verweerde gezichten en de glundere gelaatstrekken der vrouwen onder typische mutsen.

Aan alles ziet men dat zulk een verkooping een gebeurtenis van meer dan alledaagsch belang is op het stille dorpje. Wat is er de oorzaak van? Is het een vrijwillige verkooping ten gevolge van den dood der eigenaars of wel een executie?

Dat er druk over geredeneerd wordt, merken wij genoeg, maar of men druk biedt, ziedaar waar wij niet goed achter kunnen komen. Er is, dunkt ons, meer nieuwsgierigheid dan echte kooplust.

Wie weet welk droevig drama schuilgaat onder dit droge, banale woord ‘verkooping’!

Een der best geslaagde figuren is die van den ouden visscher rechts van ons, die in diepe gedachten verzonken al philosopheerend het tafereel gadeslaat. Konden wij hem maar laten spreken, dan zou onze nieuwsgierigheid zeker ook weldra bevredigd zijn.

Herfstdraden.
Door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 86.)

X.

Mevrouw Van Asten was zeer bezorgd dien morgen, de onderwijzeres had haar beklag gemaakt, haar kamer was naast die van mijnheer Philip en hij had haar den geheelen nacht uit de slaap gehouden. Hij scheen niet naar bed geweest te zijn, zij had hem hooren loopen, schuifelen, zij meende zelfs kennen. Dikwijls was zij op het punt geweest op te staan, aan zijn deur te kloppen en te vragen of hij ongesteld was, maar zij had het minder gepast gevonden. Nu werd zij door vreeselijke hoofdpijn geplaagd, haar zenuwen, die in de laatste dagen zooveel kalmer geworden waren, lieten haar geen rust.

Mevrouw Van Asten was verschrikt naar de slaapkamer van haar zoon geloopen, en daar zij de deur niet gesloten vond, liep zij naar binnen en verschrikte hevig toen zij merkte dat hij er niet meer in was.

'Eveline, Eveline! Wat hangt ons boven het hoofd!' riep zij jammerend uit, 'hij is zeker met een dollen kop het huis uitgeloopen. O God! Wie weet wat hij gedaan heeft, waartoe jij hem hebt gedreven met dat scherpe woord!'

Eveline werd zoo bleek als zij kon en kreeg het op de zenuwen, begon hardop te lachen en tegelijk te huilen; de logés kwamen hooren wat er was en ieder zeide er het zijne van.

'Mevrouwtje lief,' troostte de makelaar, 'denk toch niet altijd het ergste, uw zoon zal niet hebben kunnen slapen, en hij is een wandelingetje gaan maken.'

'Wel zeker,' meende juffrouw Dammers, 'men springt zoo maar niet in het water of schiet zich voor den kop.'

'Nu ja, ik heb 't van nacht dadelijk gedacht dat er iets niet in orde was met hem,' verzekerde de onderwijzeres, 'hij bleef geen oogenblikje stil. Zijn zenuwen waren hem stellig de baas, ik ken dat wel en nu zal hij tegen den morgen er wel uitgeloopen zijn van benauwdheid. Op zoo'n oogenblik weet men niet wat men doet.'

'Het beste is bij zulke gevallen altijd het ergste te denken, dan valt het mee,' zoo beurde juffrouw Dammers op haar eigenaardige manier de angstige vrouwen op.

Het natuurlijke gevolg van al deze troostredenen was, dat Eveline nog harder begon te lachen en te huilen en mevrouw Van Asten, handenwringend, een beeld der wanhoop gelijk, het huis doorliep.

'O, hij heeft zich tekortgedaan, ik weet het zeker. Ik heb het al lang zien aankomen. Die kalmte van de laatste dagen was alleen om ons op een dwaalspoor te brengen.'

'Hij zal zich wel tweemaal bedenken, mevrouw, voordat hij tot zoo'n maatregel overgaat! Maar wil u dat ik eens naar het bosch ga, om te zien of hij misschien ergens - in slaap is gevallen.'

'Als je belieft, mijnheer! Als je belieft! O als u hem terugbrengt...'

Nellie en Anna hadden het druk om Eveline vlugzout te laten ruiken, met eau de Cologne te wasschen, en ondertusschen fluisterde de onderwijzeres beider moeder toe:

‘'t Is belachelijk die afgoderij met dien bengel van een jongen! Zij is een beste vrouw, maar zij moest meer aan haar logés denken. Is dit nu hier een stille omgeving, die mijn zenuwen moet doen bedaren?’

Midden onder al die ontroeringen, terwijl de makelaar den hoed opzette om den vermisten zoon buiten te gaan zoeken, kwam de oorzaak van al de ellende het tuinhek binnen, met gloeiende wangen, schitterende oogen, als een jonge koning die zich pas een nieuwe kroon heeft veroverd.

‘Hé, jongmensch! Wat heb je ons een angst laten uitstaan!’

‘Ik?’ vroeg Philip onnoozel. ‘Hoe zoo?’

‘Wel, je moeder en zuster verbeeldden zich dat je ergens in het bosch lag met doorboorde hersens!’

‘O neen!’ hij lachte vroolijk, ‘integendeel!’

‘Nu, ik heb 't ook gezegd, maar je weet wel die zenuwjuffrouw heeft het vuurtje aangestookt, het schijnt dat je van nacht wat burengerucht hebt gemaakt, en zooals het altijd met vrouwen gaat, is je moeder dadelijk het ergste gaan denken en je zuster zit daar te grienen. Kom, ga ze maar gauw troosten.’

‘'t Is de moeite waard! Ik kon van nacht niet slapen en toen heb ik een flinke wandeling gemaakt en dat heeft me opgefrischt.’

‘Wel zeker, dat zei ik ook, maar als dat vrouwvolk zich eens iets in 't hoofd heeft gezet, praat er dan maar tegen!’

Hij ging naar de huiskamer, waar mevrouw hem onstuimig omhelsde en Eveline een paar laatste snikken liet tot afscheid van het zenuwtoeval, en toen verwijderden zich de logés uit bescheidenheid om de familie vrij te laten in haar ontboezemingen.

‘Wat heb je ons doen schrikken, beste jongen!’ zuchtte mevrouw, hem over de haren strijkend.

‘Philip,’ fluisterde Eveline haast onhoorbaar, ‘wil je mij vergeven - van gisteravond?’

‘Kom, windt jelui toch zoo niet op! Wat moeten de menschen daarvan denken! Geef mij maar een kop thee, ik heb honger en dorst gekregen.’

Hij wilde de dames eerst tot kalmte laten komen, vóór hij het groote nieuws vertelde dat zijn lippen ver-

schroeide; beiden bedienden hem om strijd, mevrouw maakte zijn boterhammetjes, Eveline schonk de thee.

‘Heb je een prettige wandeling gemaakt, vent?’ vroeg de moeder, hem liefdevol toeknikkend.

‘Heerlijk! 't Was zoo goddelijk in het bosch.’

Eveline keek hem wantrouwend aan; hij had den klimoptak door twee knoopsgaten van zijn morgenjasje gestoken en deze slingerde nu op zijn daaronder gedragen sportblouse.

't Was of Eveline Hortense rook; met een soort van zesden zin ontdekte zij altijd wanneer haar broer met dat gehate nest in aanraking was geweest; zij had een vraag op de lippen, maar hield zich in, omdat zij wel begreep, dat wat zij ook zeide, het een scherpen klank zou hebben.

Toen hij gedaan had, nam Philip met die vleiende manier, welke hem zoo aantrekkelijk stond, de handen van Mama en zuster in de zijne, keek haar beiden diep in de oogen en vroeg toen:

‘Belooft u mij deel te nemen in mijn geluk?’

‘Je geluk!’

Philip voelde Eveline's handjes koud worden in de zijne.

‘Wat bedoel je?’

‘U dacht dat ik den dood ging zoeken en ik heb juist het leven, het geluk gevonden.’

‘Hortense!’

't Klonk haast als een smartkreet en hij wist niet of 't van zijn moeder of van Eveline kwam.

‘Ja, Hortense en ik hebben ons geëngageerd. Ik telegrapheer nog vandaag naar Indië, dat ik die betrekking aanneem.’

En toen was het een gesnik en een geklaag en een gejammer van:

‘Ach, nu zie ik dat ik je eigen moeder niet ben. Die had je wel om raad gevraagd! Daar had je niet mee buiten om gehandeld. Je weet wat wij van die Charières denken.’

En Eveline zei in de volle verontwaardiging van haar jaloersche vrouwelijke antipathieën:

‘Nu heeft zij haar doel bereikt. Zij trouwt je omdat zij bang is dat geen ander komt en om ons te tergen.’

‘Eveline!’

Met schrik zagen beiden nu de vreeselijke voorteekenen, die den naderenden storm bij Philip voorspelden. Het zwellen van de aderen op zijn voorhoofd, het trillen van zijn neusvleugels, het krijtwit worden van zijn lippen.

De angst sloeg hun om het hart; schuw week Eveline achteruit en mevrouw nam zijn hoofd in de armen en suste hem of hij een ondeugend kind was.

‘Lieveling, lieveling! Houd je bedaard, ik bid je!’

Ruw stiet hij haar van zich af, en de gloeiende oogen op zijn zusje gevestigd, zeide hij heesch:

‘Schande van je, zoo te spreken over het meisje van je broer. Gister heb je mij al dol gemaakt en nu weer! Schaam je, zoo te spreken over iemand die je niet kent. Wij zijn het eens en je liefdelooze praatjes zullen geen verandering brengen in onze verhouding. Als je dus niet wilt, dat ik met je breek, dan ontvang je haar vriendelijk, hoor je, of anders ga ik de deur uit en kom er niet meer in.’

‘Ja Philip, ja!’ snikte Eveline, ‘maar word toch niet dadelijk zoo kwaad!’

'Je zoudt iemand razend maken.'

Hij voelde dat de bui afdreef, en was blijde en trotsch dat hij haar meester gebleven was.

'Geef mekaar een zoen,' bad mevrouw. 'O, dat zoo'n vreemde verwijdering moet brengen tusschen mijne kinderen.'

'Maar dat hoeft volstrekt niet,' en zijn stem klonk alleen wat ongeduldig. 'Hortense is een engel, en als u haar maar beter kent en kennen wil, zal u 't erkennen. Maar dat malle vooroordeel bederft alles, dat hechten aan dwaze uiterlijkheden; zij is niet als ieder ander en dat is haar eenige fout.'

'Ach Philip! Heb je het nu wel goed overdacht wat je gaat doen?'

'Ik hoef het niet te overdenken, wij zijn dol op elkaar en dat is genoeg.'

Mevrouw en Eveline zagen elkander pijnlijk aan, met het gezicht van een paar menschen, die het veel beter weten, maar hun goed inzicht ten offer brengen aan de overmacht.

''t Is goed, beste jongen, 't is goed!' zuchtte de moeder, 'je moet het zelf weten, wij willen je meisje ontvangen, natuurlijk,' - haar stem stierf weg in een snik.

'Is het zoo hard, moeder?' vroeg Philip spottend.

'Ja zeker is het hard, heel hard! Ik heb mijn heele leven mijn best gedaan om je zoo gelukkig mogelijk te maken; geen offer is mij daarvoor te groot geweest, en dat je, nu het den belangrijksten stap in je leven geldt, geheel eigenmachtig handelt en mij voor een fait accompli stelt, dat is zeker hard, heel hard.'

'Maar lieve ma! 't Heeft mij zelf verrast, ik was geengageerd voor ik 't zelf wist.'

'In het bosch?'

'Ja, bij den grooten vijver, ik was erg verdrietig en toen kwam zij - en - en -'

'Zij heeft je getroost, ja zij kan meer dan wij.'

'Zeker, het was een groote troost voor mij, die meende tot niets meer goed te zijn, voor wien het zoo'n waag zou zijn te trouwen,' hij keek Eveline aan, 'een meisje te vinden, die 't wel met mij aandurft.'

Eveline zweeg hardnekkig, maar een stroom van woorden en verwijten, dien hij niet vermoedde, bleef achter die stijf op elkaar gedrukte lipjes opgesloten.

'Dus dan ga je met haar naar Indië?' vroeg zijn moeder weer op troosteloozen, klagenden toon.

'Ja, maar u zal er niet door lijden. Wij zullen zorgen dat u en Eveline een onbezorgd bestaan krijgt.'

'O, dat is niet noodig. Wij kunnen werken, Eveline en ik, zoolang wij maar gezond blijven; wij hebben het jaren gedaan en zullen het nog wel langer doen. Je krijgt een huishouden en moogt het dus niet bezwaren met de zorg voor een stiefmoeder en stiefzuster.'

Philip wilde weer uitvaren, maar hij bedacht zich gelukkig bijtijds; haar overgroote liefde jegens hem

EENE ONTMOETING. Naar Paul Peel. (Zie blz. 128.)

maakte dat zij zich zoo moeilijk konden neerleggen bij zijn besluit en hij begreep dat zijn geluk hem niet onrechtvaardig mocht maken.

'U heeft zooveel voor mij opgeofferd,' begon hij weer, ''t is dus niet meer dan billijk, dat ik het u zooveel ik kan teruggeef.'

'Praat daar toch niet over! Je maakt mij nog verdrietiger.'

Dien middag tegen koffietijd ging Philip naar de Charières; hij wilde nu oom Bernard officieel de hand van zijn nichtje vragen, en intusschen vertelde mevrouw op diep bedroefden toon aan de logés het groote nieuws.

'Wel, wel!' zeide mijnheer, 'dat is wat anders dan zich te kort te doen. Hij heeft een goeien smaak, die zoon van u, en dat meisje ook, dat moet ik zeggen. Een paar om den hoed voor af te nemen.'

De dames keken echter heel zuinig; mevrouw van Asten ondervond, dat zij allen precies zoo over het engagement dachten als zij, met uitzondering van de Amsterdamsche moeder, die druk bezig was een kliekje van den ragout van den vorigen dag te genieten, en van de suffe mevrouw, die tot groote verontwaardiging van haar cornac een heel kopje koffie over haar nieuwe japon morste, op het oogenblik dat zij in de drukte van het gesprek niet naar haar keek.

XI.

Hortense kwam over den drempel van mevrouw van Asten terug zooals zij gewenscht had, met hoog opgericht hoofd, aan den arm van den zoon des huizes; zij werd ontvangen zooals zij verwacht had, statig, waardig, geheel zonder protest.

'Maak mijn zoon gelukkig!' zeide mevrouw van Asten, 'ik hoop dat je het kunt!'

Eveline gaf haar een zeer flauw handje.

'Ik feliciteer u - Hor - juffrouw!'

Maar Hortense zette zich over alles heen; met een tact dien men van haar jeugd niet zou verwacht hebben, deed zij of zij al het gedwongene van de ontmoeting niet merkte en toonde zich niet overdreven lief, maar toch vriendelijk, voorkomend, tegenover mevrouw zelfs onderworpen en kinderlijk. Geen spoor van triomf of valsche voldoening.

'Een actrice!'

Dit kreeg zij na, toen zij vertrokken was, en Hortense dacht met een zucht van verlichting:

'Goddank! dat ik naar Indië ga en de groote zee ons van elkander scheidt. Ik zal hun goed voor kwaad teruggeven en liever zelf gebrek lijden, dan dat zij niet ruim door Philip geholpen kunnen worden.'

Zij vond het zeer edel van haar zelf bedacht, op deze wijze haar schoonmoeder en schoonzuster onder haar goedheid te overstelpen, en meteen zich tegenover Philip op een voetstuk te plaatsen en een hoogte te bereiken, van waar zij op hem neer kon zien.

't Kostte haar niets geen moeite; nu zij haar doel bereikt en de beide dames op het hoofdpunt overwonnen had, was het haar een genot nederbuigend, edelmoedig te zijn, en dacht er misschien niet eens aan dat haar weldaden moeilijker te dragen zouden zijn dan beleedigingen.

‘Waarom hebben zij toch zoo'n hekel aan mij?’ vroeg zij, ‘ik begrijp niet, dat jij alleen zoo'n heel ander idee van mij hebt.’

‘Omdat ik je beter ken, natuurlijk.’

‘Meen je dat? Nu, ik wou hen zoo gaarne overtuigen dat ik zoo zwart niet ben als ik lijk, of als zij mij afschilderen. Als wij tien gulden apart leggen per maand, Philip, dan wil ik dat wij er minstens vijf naar Holland zenden voor hen. Ik wil niet, hoor je, ik wil volstrekt niet, dat zij zich meer aftobben; je Ma wordt een dagje ouder; laat zij met Eveline een klein huis betrekken, en dan niet meer van die vervelende logés houden.’

Philip zag haar bewonderend aan; hoe heel anders, hoe veel verstandiger en -liefdevoller nam Hortense alles op. Wat deden Mama en Eveline haar toch onrecht aan, maar hij zou het haar alles vertellen wat zij van plan was, zoo'n engel, en dan leerden zij stellig inzien, dat zij haar miskenden, zijn lieve, goeie Hortense.

‘Kostte het je veel moeite, haar - niet om toestemming te vragen, - maar ze er in te laten berusten.’

‘Neen,’ antwoordde Philip lachend, ‘ik begon driftig te worden en toen sloeg de schrik hun om het hart en zij wisten niet hoe spoedig zij mij mijn zin zouden geven.’

Nu werd Hortense plotseling stil en boos; zij zag Philip verontwaardigd aan, tot hij vroeg:

‘Nu, wat is er Reine Hortense?’

‘Neen, dat is min en dat zal ik nooit van je verdragen! Je treurt en klaagt over je erfelijke kwaal, je doet alsof de angst daarvoor alleen je gek zou maken en in het naaste oogenblik gebruik je iets, dat je zelf zoo verschrikkelijk vindt, als een stout kind een middel om zijn zin te krijgen. Dat vind ik laf en je hoeft nooit met dat middel bij me aan te komen, d a t en wantrouwen zijn twee dingen, die ik nooit vergeef.’

‘Maar Hortense!’

‘Ja, je trouwt geen doetje, als je dat maar weet. Met die groote rollende oogen van jou, maak je mij niet bang, volstrekt niet.’

‘Ik zal ze nooit tegen mijn lief vrouwtje opzetten.’

‘Ja, dat zeg je nu, maar kom er eens over een jaar om. Ik wil met zoo'n boeman niet te doen hebben.’

‘Maar darling! Ik hoefde mij niet op te winden, ik was waarlijk boos! Eveline zeide iets, dat veel kalmer naturen razend zou hebben gemaakt.’

‘Nu ja, je kent ze toch; hoe dol zij op je zijn, en hoe zij mij haten. Stel je toch in haar plaats.’

‘Och Hortense! Wat ben je toch verstandig, en hoe gelukkig dat zoo'n dolkop als ik zoo'n wijs vrouwtje krijg om op te vertrouwen en op te steunen.’

‘Omgekeerde wereld, denk je dat ik geen steun noodig heb?’

‘Nu, dan helpen wij mekaar en dan vreezen wij samen niets ter wereld!’

Hortense had nog altijd iets op het hart, maar zij kon het niet over de lippen krijgen tegenover Philip.

Oom Bernard had Philip's aanzoek juist zoo aangenomen als Hortense verwachtte; hij wist dat zij vroeg of laat zou trouwen, en hoe makkelijk zijn nichtje hem ook zijn taak van voogd maakte, hij kende zichzelf te goed om er niet van overtuigd te zijn, dat niemand minder dan hij geschikt was om over een mooi, levenslustig meisje te waken.

Die verantwoordelijkheid drukte hem meer dan iemand vermoedde; hij was te schuw en te onbeholpen om zich in iets met Hortense's doen en laten te bemoeien. Hij vreesde niets meer dan onaangenaamheden, en had er behoefte aan door haar lief en vriendelijk behandeld te worden, maar intusschen vervulde hem steeds de vrees, dat hij in een of ander opzicht te kort schoot aan zijn plichten; het was dus een ware verlichting voor hem toen Philip zich aanbood zijn taak over te nemen. Met genot dacht hij aan het kalme, door niets meer verstoorde leven dat hem zou wachten na Hortense's huwelijk, als hij onbezorgd zijn tijd kon wijden aan zijn lessen en studiën.

Daarenboven was Philip een goede jongen; dat hij een gevaarlijk gebrek bezat in zijn drift, schrikte Hortense niet af, daarbij gingen zij naar Indië, dat was Hortense's geboorteland, daar hoorde zij thuis en oom Bernard stelde zich vol vreugde voor, hoe zijn taak zou zijn vervuld, wanneer hij zijn nichtje met haar man op reis zag gaan naar het verre land; zijn broeder, die hem de zware verantwoordelijkheid voor het lot zijner dochter op de schouders had geladen, kon tevreden zijn.

‘Hoor eens, Philip,’ sprak hij eenige dagen na het publiek maken van het engagement, toen Hortense hen alleen had gelaten, ‘er is nog iets wat je weten moet. Ik had het je dadelijk dienen te zeggen, toen je mij haar hand vroeg, maar je weet, ik ben in die dingen niet thuis en ik dacht, 't is vroeg genoeg als je het hoort wanneer wij de papieren voor het huwelijk in orde brengen.’

‘Oom, u maakt mij ongerust!’

‘Och, 't doet er eigenlijk niets toe, maar het kind wou hebben dat ik het je zeggen zou; zij schijnt er tegen op te zien het te vertellen. Mijn broer heeft een ongelukkige keuze gedaan; zijn vrouw was een Indische, beeldschoon maar wat luchthartig. Zij zijn gescheiden kort voordat mijn broer stierf en het was zijn grootste zorg, dat Hortense nooit meer onder den invloed van haar moeder zou komen, hij heeft daarvoor alle wettelijke bepalingen gemaakt.’

‘En zij leeft nog?’

‘Ja, misschien wel, maar waar weet ik niet, ergens in Indië, - zij heeft natuurlijk alle voogdijrechten verloren. Och, 't kon ook zijn dat het zoo erg niet was, maar mijn broer was een beetje jaloersch uitgevallen en zij nog haast een kind. 't Is een treurige geschiedenis.’

‘En Hortense weet dat alles?’

‘Je weet mijn moeder was zóó - zóó streng en nu schijnt zij eens iets daarvan gezegd te hebben en dat maakte de herinneringen van het kind wakker, en toen heeft zij mij geen rust gelaten vóór ik haar alles zoo voorzichtig mogelijk mededeelde, maar bij jou maakt het natuurlijk geen verschil, niet waar?’

‘Integendeel!’ riep Philip uit de volheid van zijn hart, maar toch dacht hij: ‘God geve dat Mama en Eveline daar niets van te hooren krijgen, dan is het weer een nieuwe grief tegen mijn arm meisje.’

Zoodra hij Hortense na dit gesprek weer terugzag, trok hij haar liefkoozend naar zich toe en vroeg:

'Was dat zoo erg, mij dat te zeggen?'

'O Philip!' en zij verborg haar gloeiend gezichtje tegen zijn schouder, 'ik schaam mij er voor, als kind heb ik zoo vreeselijk van die scènes geleden; het kostte haar zoo'n moeite van mij te scheiden toen ik naar Holland werd gezonden, en Grootma zei het mij zoo rauw en onbarmhartig.'

Zij begon zacht te snikken en Philip, die van haar zulk een uitbarsting niet gewoon was, welke hij van zijn moeder en zuster om elke kleinigheid zag, suste en troostte haar zoo teeder alsof hij haar vader was en zij een klein, bedroefd kindje.

'Lieve, kleine meid! Maak je daar niet bezorgd over; wij kunnen het immers niet helpen wat onze ouders waren, je hebt het mijzelf gezegd en het maakte mij zoo gerust, dat mijn vader door eigen schuld zoo ongelukkig is geworden.'

'Ik heb altijd mijn best gedaan - sedert dat ik het wist - en er voor gebeden om heel anders te zijn dan mijn arme moeder, en nu moeten wij er nooit meer over spreken en je moet het op Gloria ook niet vertellen, want dat doet me zoo'n pijn.'

Het kostte Philip volstrekt geen moeite dit te beloven; nog nooit had hij Hortense zoo zacht en vriendelijk gezien als dezen middag; het gaf haar in zijn oogen weer een nieuwe aantrekkelijkheid.

XII.

Nu begon de drukte van het uitzet te koopen, en Hortense wilde alles geheel naar haar eigen inzicht doen.

'Wat zal dat een geld kosten!' zuchtte Eveline met ten hemel geslagen oogjes.

'Dat die oom ook zoo dwaas is, haar vrij beschikking te laten over haar nietig kapitaaltje. Hij moest toch wijzer wezen dan dat kind!'

Tegen Philip zei men er natuurlijk geen woord over, dat hielp toch niet, hij keek slechts door haar oogen. Wanneer die Hortense nu maar niet zoo onberispelijk lief geweest was tegen zijn familie, dan zou hij het heel anders inzien, maar zij was één en al voorkomendheid jegens mevrouw en Eveline.

Op alle manieren kwam zij haar te gemoet; nooit verscheen zij op de villa zonder een bouquet bloemen voor Mevrouw, zij durfde geen 'Mamatje' zeggen, nadat een poging in deze richting op alles behalve aanmoedigende wijze was opgenomen.

Zij hielp Eveline ongevraagd met alle kleine huiselijke bezigheden, als zij op bezoek was; zij luisterde aandachtig naar alles wat mevrouw noodig vond haar

te zeggen over het punt van inkoopen en uitrusten - maar deed toch haar eigen zin.

Niets kon den muur van wantrouwen en tegenzin tusschen haar en Philip's familie omverrukken; al haar vriendelijke oplettendheden werden met een soort van minachting ontvangen, welke zij nooit scheen op te merken. Philip zag echter hoe alle eerste stappen door zijn meisje werden gedaan en hoe noch zijn moeder

'DE BRIEF'. Naar G. Metsu. (Zie blz. 128.)

noch Eveline haar een stroohalm te gemoet kwamen; dit werkte natuurlijk mede om hem ten opzichte zijner familie te verkoelen, en hem Hortense nog nader te brengen.

'Als wij zoo veinzen konden als zij, dan zou Philip het heel anders inzien. Maar zoo zijn die mannen nu allemaal,' verklaarde Evelientje in haar hooge wijsheid en ondervinding, 'zij zien maar het uiterlijke in groote, grove trekken, en het kleine ontsnapt hun oog. Merkte u wel, Ma, hoe zij gisteravond een gezicht trok, toen u zei, dat het gekheid was, beddelakens te nemen met een uitgehaalden rand?'

'O ja, zij doet niets dan bij zichzelf lachen als ik wat zeg, en Philip heeft er geen idee van. O wee, als hem eens de oogen open gaan.'

'Ach, die beste jongen! Wat zouden Nellie of Francine of Gretha heel andere vrouwen voor hem geweest zijn.'

'En 't ergste is, je durft hem niets zeggen, want dan zou hij opstuiven, dat het een aard was.'

De kennissen moesten het allen hooren hoe mevrouw en Eveline over de aanstaande schoondochter en zuster dachten, en als deze in hun goedigheid haar trachtten te troosten door te zeggen: 'Wie weet hoe het meevalt, of zij niet juist goed bij elkander

blijken te passen,' dan werd treurig het hoofd geschud en met een benauwd gezicht, dat Hortense ondeugend het 'schoondochters-gezicht' noemde, gejammerd:

'Ach neen! Zij deugt niet; hij gaat zijn ongeluk te gemoet en wij moeten het aanzien, wij kunnen er niets aan doen. Had hij maar een gewoon burgermeisje getrouwd, dan zou ik geruster zijn. Wanneer ik zijn eigen moeder was, dan weigerde ik bepaald mijn toestemming, maar wat helpt het nu? Het zou maar verwijdering tusschen ons brengen. Hij is al zoo veranderd sedert hij onder den invloed van dat nest staat.'

Toen alles over Philip's betrekking geregeld was, ging Hortense logeeren te Amsterdam, bij haar tante, om daar haar laatste inkoopen te doen. Philip ging natuurlijk ook mede en nam zijn intrek bij vrienden van hem.

Het was een druk huishouden bij tante, de zoete inval van alle familieleden en vrienden, altijd waren er logés, altijd gasten te eten of te drinken. Men kwam thuis of ging uit, geen enkele dag was gelijk aan den anderen; geen oogenblik had men in

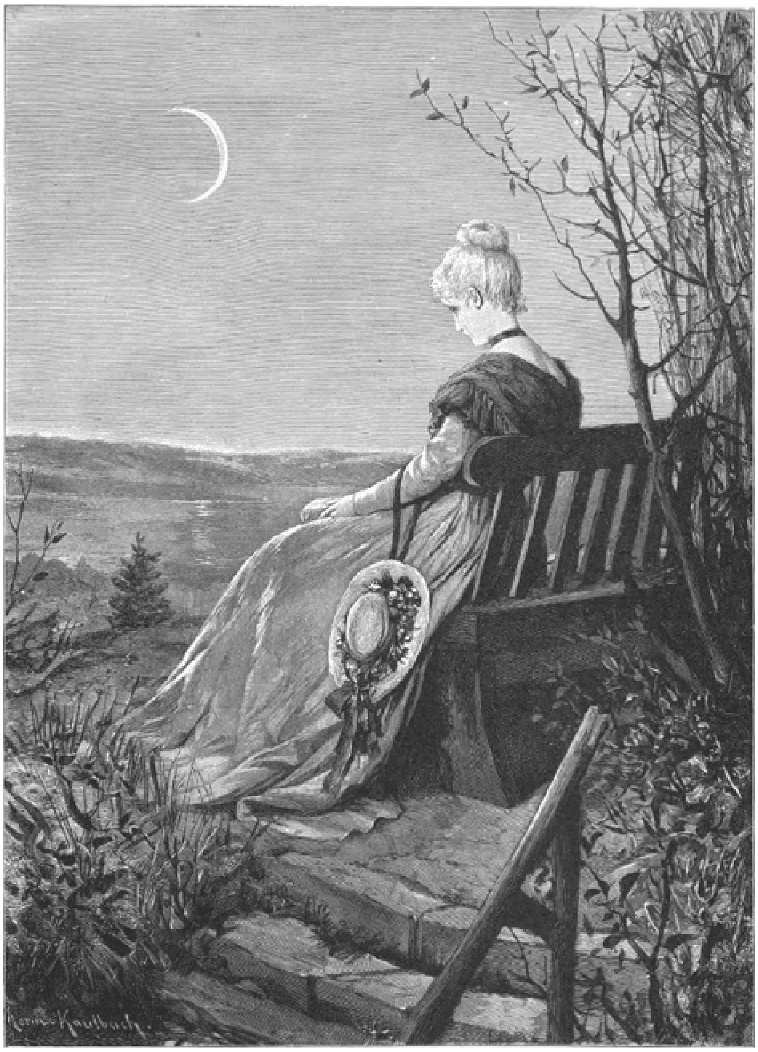

DROOMENLAND. Naar Herm. Kaulbach. (Zie blz. 128.)

dit huishouden tijd om tot adem te komen, of aan zichzelf te denken, altijd stond men gereed voor het genoegen en het gemak van anderen, die van deze eigenaardigheid het noodige misbruik maakten, zonder dat het de gastvrije familie maar in 't minst scheen te vervelen.

Wanneer er bij toeval eens geen logés waren of men geen invitatie had om 's avonds, 's middags of 's morgens uit te gaan, dan keken Mama en de dochters elkander lusteloos aan, klaagden over hoofdpijn, kiespijn, rheumatiek, dwaalden geeuwend van de eene kamer naar de andere, hingen op canapé of easy-chairs en vroegen heel benauwd of er aan den dag dan geen einde wilde komen.

Dit nam echter niet weg, dat men soms hartverscheurende klachten kon aanheffen over het drukke, rustelooze leven, over het niet tot rust komen, over het onbarmhartige jagen en reppen, waartoe men dagelijks veroordeeld was.

Toen de mooie nicht belet vroeg om haar uitzet te kunnen koopen, trof het juist dat men reeds twee, drie of vier aanvragen tegelijk had van logés, die zoo gaarne Amsterdam wilden zien, of die een professor moesten raadplegen, of die in zoo lang van Lina, Mina, Lise of Julie niets hadden gehoord en nu zoo vreeselijk verlangden haar eens te omhelzen.

Het was dus een stortvloed van klachten en zuchten over den last die 't hun veroorzaakte, over de brutaliteit van die nuf, die in zoolang niets van zich had laten hooren, die hun niets vooruit had geschreven van haar engagement, voordat zij er de gedrukte annonce van ontvingen, over het met haar afloopen van winkels en leveranciers; maar men kon het toch niet afschrijven om oom Bernard, en het meisje ging toch naar Indië en men had dan nooit meer last van haar; dus men moest in 's hemels naam zich maar in het onvermijdelijke schikken en haar afwachten. Zij kon wel met Die en Die komen, dan had men ze ten minste gehad en kon dan na haar vertrek en als Zoo en Zoo ook hun beurt hadden gekregen, eindelijk op wat meer rust en kalmte hopen.

Dit nam echter niet weg dat Hortense en Philip allerhartelijkst ontvangen werden; dat Tante en de nichtjes met haar mee gingen inkoopen doen, haar de beste adressen opgaven en eindigden met zeer, zeer ingenomen te zijn met het jonge paar.

Nu Hortense als geëngageerde niet meer de aandacht afleidde van de onbeduidende nichtjes, verscheen zij haar en haar mama in een geheel ander licht. Zij vonden haar nu allerliefst, beschaafd, innemend en bescheiden. Oom had natuurlijk niet noodig gehad zijn oordeel te wijzigen; evenals alle heeren, had hij zijn nichtje altijd een almachtig aardige meid gevonden.

Ook Philip viel bijzonder in den smaak; dat hij een zaak met de justitie had gehad, vond men met echt grootsteedsche vrijzinnigheid niets erg; een studentenvechtpartij, uit een jool ontsproten, dat was minder dan niets; hij was vroolijk, galant voor de nichtjes, ondanks zijn positie als aanstaanden bruidegom, alles redenen waarom men hem heel gaarne mocht en nog veel schitterender partijen gunde dan die Hortense Charière.

Ondanks al haar drukte vergat Hortense haar gedragslijn tegenover de dames van Asten niet; zij kocht allerlei aardigheden voor haar en liet ze Philip zien, met de vraag of 't hem niet voorkwam, dat Ma en Eveline daarin pleizier zouden hebben, maar het glanspunt van haar hartelijkheid was, dat zij haar tante wist te bewegen, Eveline te logeeren te vragen. Philip stond verrukt over den grooten tact, waarmede zij haar

tante er toe gebracht had dit zelf voor te stellen als iets wat haar en den nichtjes groot genoegen zou doen.

Philip wist, dat logeeren te Amsterdam tot Evelientje's liefste droombeelden behoorde, en hij wist niet hoe Hortense genoeg te danken, dat zij haar dit genot verschafte; hij schreef haar in opgewonden bewoordingen over Hortense's allerliefsten inval, de hartelijkheid der familie, het genoegen dat zij hun allen zou doen met de invitatie aan te nemen en over te komen.

Het was nu immers de stille tijd, behalve de juffrouw met haar mevrouw, hadden zij geen logés meer. Ma kon haar best voor eenige dagen missen en Hortense schreef onder den brief deze woorden:

‘Lieve, beste zusje, wij verheugen ons allen zoo op je komst. Is het goed dat wij je Zaterdag trein zooveel afhalen? Dan gaan wij 's avonds naar den Freischütz en soupeeren bij van Laar. We rekenen er vast, vast, vast op!’

Mevrouw van Asten, die haar dochter gaarne zoo'n pretje gunde, vond het in het eerste oogenblik toch wel aardig, maar Eveline, hoe uitlokkend haar het voorstel ook toescheen, wierp den brief van zich af en zeide beslist: ‘Ik doe het niet.’

‘Maar kind,’ sprak de moeder, ‘'t is zoo'n eenige gelegenheid, je zou zoo graag Amsterdam eens willen zien.’

‘Dat doe ik zeker graag, maar liever zet ik mijn leven lang daar geen voet, dan op deze manier te gaan. Hoe liever zij zich voordoet, hoe onrechtvaardiger onze teruggetrokkenheid schijnt. 't Zou karakterloos zijn als ik van haar valsche vriendelijkheid profiteerde. Ik schrijf haar dadelijk af.’

Het ging mevrouw Van Asten toch eigenlijk na aan het hart, dat Evie die aardigheid misliep, te meer daar Nellie en Anna, die haar vroeger herhaaldelijk te logeeren hadden gevraagd, na Philip's engagement er geen woord meer over repten, maar zij moest haar toch eigenlijk gelijk geven; hoe minder verplichting men aan dat meisje had hoe beter. In vrij koele termen bedankte zij dus voor de eer en de hartelijkheid der invitatie en betreurde ze niet te kunnen aannemen, want zij kon haar moeder niet alleen laten.

Philip was boos, zeer boos, Hortense glimlachte alleen en zeide doodbedaard:

‘Zij wil niets aan mij te danken hebben. 't Spijt me erg, dat ik het hart van je zuster niet kan winnen. Ik heb er mijn best genoeg voor gedaan; bij anderen lukt het mij zoo gauw, maar bij haar wil het niet.’

'Ik begrijp niet hoe 't komt,' zeide Philip, 'Evelientje is anders zoo aardig en vriendelijk, zoo zacht, volgzaam en aanhalend.'

Hortense had moeite een medelijdend lachje te onderdrukken en dacht intusschen:

'Die goeie mannen, wat laten zij zich toch door een beetje liefheid beetnemen; het mooiste verguldsel dat de vrouwen op haar egoïsme en haar grillen kunnen leggen is zachtheid en lievigheid. Onder zoo'n laagje, hoe dun ook, kunnen zij de leelijkste dingen wegstoppen. De mannen merken het toch niet.'

Bij haar terugkomst gaf Hortense de verschillende kleinigheden, die zij voor Eveline en haar moeder gekocht had, aan Philip mee.

'Geef jij ze hun maar, dan heeft het meer waarde dan als ik ze breng.'

Philip gaf ze over, maar verzuimde niet te zeggen dat Hortense die dingen met zooveel liefde en zorg had uitgezocht en gekocht.

Eveline werd wit van kwaadheid; het waren alle smaakvolle, mooie voorwerpen, waarvan het bezit haar hoogst gelukkig had gemaakt als zij maar niet van zulk een bron afkomstig waren geweest; 't liefst had zij ze nu in het vuur geworpen, maar zij moest nog een vriendelijk gezicht zetten en er voor bedanken.

''t Is heel aardig van Hortense,' zeide zij met moeite, 'maar zij had het niet moeten doen, 't is veel te veel en zij heeft zelf zooveel noodig.'

'Dat is haar zaak en niet de jouwe,' barstte Philip uit, 'ik begrijp niet wat je tegenwoordig scheelt. In plaats je te verheugen in mijn geluk, in plaats van het te volmaken door mijn aanstaand vrouwtje als een zuster te behandelen, zet je altijd een gezicht als een vervolgde onschuld. Zij weet niet hoe lief zij je te gemoet zal komen, hoe zij jou met attenties zal overladen en wat krijgt ze daarvoor tot dank? Geen vriendelijk woord.'

Eveline begon te huilen.

'Ach, Philip! Hoe kan je toch zoo hard zijn tegen ons. Jij bent veranderd, wij niet! 't Ligt niet in onzen aard, wel Ma? om zoo demonstratief te zijn, maar vraag dan niet, wie het 't best meenen. Wij hebben geen geld om Hortense al die cadeaux terug te geven.'

'Maar wie vraagt dat dan? 't Is waarlijk of zij jelui cadeaux noodig heeft. Waar zij behoefte aan heeft, dat is aan een vriendelijk woord, een hartelijke omhelzing, maar noch jij, noch Ma hebben dat voor haar over. Zij is een wees en zou niets liever willen dan hier moederlijke en zusterlijke liefde te ontvangen.'

'Dat kan je begrijpen!' zei Eveline, uit haar slachtoffersrol vallende, op bitsen toon.

'Bewijs dat, met je domme vooroordeel!'

'Och kind,' zoo kwam mevrouw Van Asten er tusschen, 'houd toch op met dat onvruchtbaar gekibbel, jij en Philip verstaan mekaar niet meer na dat ongelukkige engagement. Ik weet niet wie er oorzaak van is. Ik denk wij zeker, daar wij zoo dom en bekrompen zijn om Hortense niet genoeg te waardeeren.'

''t Is om dol te worden,' en Philip nam zijn hoofd in beide handen. 't Zou hem slechts een klein weinig toegeven hebben gekost, om door dit gekibbel weer voor een van zijn vlagen te bezwijken, maar Hortense's verwijt klonk hem in de ooren:

'Dat is min, misbruik te maken van hetgeen zij je ongeluk noemt, om daardoor je zin te krijgen.'

En met een krachtige poging van zijn wil, dwong hij zich tot bedaardheid of liever tot een zeer gewone, alledaagsche verontwaardiging en verheugde zich intusschen

dat de gedachte aan Hortense alleen een herfstdraad was, voldoende voor hem om zich te beheerschen.

'In plaats dat wij nu plezier hebben van onze cadeautjes, geeft het maar aanleiding tot allerlei harde woorden,' pruttelde hij, 'Hortense is wel gek jelui zoo te verwennen.'

'Dat is zij ook, wij zijn het niet waard,' dat klonk weer heel erg snibbig.

'Och kinderen,' zuchtte mevrouw, 'houdt jelui toch stil, vergal den korten tijd dat jelui nog samen bent niet door dit eindelooze gekibbel. Waarover beklaagt Philip zich toch? Wij zijn heel blij met die presentjes, maar wij kunnen toch niet als kleine kinderen, van plezier in het rond gaan dansen en in de handen klappen? Daarvoor zijn wij te oud geworden en hebben wij ook te veel verdriet en zorg gehad.'

'Nu ja, maar u kon toch wel gewoon lief en hartelijk zijn? Waarom die invitatie van Amsterdam afgeslagen, die toch zoo goed gemeend was?'

'Begin daar maar niet over, dat is al te lang geleden en dat brengt ons te ver! Och Philip, hoe kan je toch zoo bitter zijn, bedenk eens, wij zien elkander misschien in jaren - misschien nooit meer terug, en dan die laatste dagen altijd in oneenigheid en misverstand doorbrengen.'

Moeder en dochter snikten om het hardst, maar op Philip maakten die tranen niet meer den indruk van vroeger, hij ging zonder een woord te zeggen de kamer uit en sprak niet meer over de zaak.

Tot den trouwdag bleef echter die wolk van wederzijdsch misnoegen tusschen hen hangen.

Toen zij trouwden was heel Grondvoort op de been, zoo'n gedistingeerd paar had men in lang niet gezien, zelfs niet toen freule Zus met baron Zóó trouwden.

Mevrouw Van Asten en Eveline huilden of zij al haar tranen in ééns kwijt moesten raken; de bruid hield zich doodbedaard en kalm, zij liet zich door haar ooms, tantes, neven en nichten zoenen naar hartelust, zonder iemand een kus terug te geven. Zij wist dat zij er nog nooit zoo goed had uitgezien als in haar meer elegant dan kostbaar bruidstoilet; de bewonderende blikken van de mannelijke, de critische van de vrouwelijke gasten zeiden het haar genoeg.

Toch moest ieder bekennen, dat zij opgeruimd en tevreden scheen; Philip was een gelukkige kerel, dat was zeker, en niemand scheen daarvan zoo overtuigd als hij zelf.

(*Wordt vervolgd.*)

Een ontmoeting.

Een grappig tafereeltje, dat aardige mannetje, midden in zijn spel met kruiwagen en gieter stilstaande om het wonderdier te bekijken dat eensklaps voor zijn voeten als uit den grond schijnt op te rijzen.

Hij heeft zoo'n klein monster zeker nooit van zoo dichtbij beschouwd, want hij schijnt verzonken in zijn bewondering; een kikvorsch behoort waarlijk niet tot de mooie beestjes, maar hij is toch wat men noemt interessant leelijk, bovendien heeft zijn springende tred iets zeer eigenaardigs en wij kunnen ons wel begrijpen dat hij op zoo'n kereltje indruk maakt.

Wie weet of onze vriend geen natuurkundige in den dop is, of een aangeboren voorliefde voor studie zich niet voor het eerst baan breekt bij het ontmoeten van den kikvorsch. Zijn gezicht staat er ernstig genoeg voor en bovendien spreekt er uit al zijn trekken liefde voor het onderwerp zijner studie, en zonder die liefde is alle inspanning, alle studie ijdel.

Een gewone wilde knaap zou het dier onder zijn voeten vertrappen; dit ventje kan er zijn oogen niet van afwenden. Wie weet of wij in hem later niet eens een tweeden Buffon of Brehm zullen bewonderen!

‘De brief’.

Tot de beroemde schilders uit den bloeitijd onzer schilderkunst behoort ongetwijfeld de schilder van ‘de Brief’, Gabriël Metsu.

Hij werd in Leiden geboren in 1630 en ontving zijn lessen van Terburg; in 1648 werd hij lid van het schildersgilde te Leiden en vertrok in 1658 naar Amsterdam. Veel is aangaande zijn leven niet bekend; het schijnt echter zeker dat hij in 1687 nog leefde. Zijn stukken worden zeer gezocht en bevinden zich in de kunstmusea van Amsterdam, Den Haag, Munchen, Dresden enz.

Het origineel van ‘de Brief’ maakt deel uit van de prachtige schilderijenverzameling van een schatrijk Amerikaan, den heer Yerkes in Chicago; het is een zeer typisch Hollandsch stuk en stelt een echte Hollandsche vrouw in goeden doen voor. Haar gelaat wekt onze sympathie op door de vriendelijke, zachte en toch verstandige uitdrukking van oogen en mond; bevallig steekt de witte doek, om haar hoofd geworpen, af tegen den donkeren achtergrond; haar mooi gevormde armen komen voordeelig uit het witte bont te voorschijn, en hoewel wij niet over het koloriet kunnen oordeelen, is de onderstelling niet gewaagd, dat de kleuren van mantel, rok en tafelkleed een harmonisch geheel vormen.

Aardig is ook de houding van het hondje, 't is of hij weet wat de vrouw denkt, en zelfs of hij haar wil waarschuwen toch niet zoo besluiteloos op te zien vóór zij de pen op het papier zet en eenvoudig neer te schrijven wat zij eerst besloten had.

Belangrijk is zeker de brief dien zij gaat schrijven. Wat hij bevat? Misschien wel een antwoord op een huwelijksaanzoek. De schrijfster lijkt een welgestelde weduwe; misschien is de aanvraag meer gericht op haar geld en goed dan op haar persoon. Of het hondje dan ook gelijk heeft er bang voor te zijn, dat zijn goede meesteres zich door dat zoete gefluit van den vogelaar zal laten verlokken om haar vrijheid en goed op te offeren, wie weet aan welken onwaardige?

Kon hij maar spreken, wie weet hoe spoedig de brief dan eindelijk ‘af’ zou zijn.

Droomenland.
Door G. Heuvelman.

Kom mee, kom mee naar 't land der droomen,
Naar 't lieflijk rijk der fantasie,
Waar zilv'rend bloesemt op de stroomen,
Het lelieblank der poëzie.

Waar prinsen wonen en prinsessen
In 's luchtpaleizen gouden gloor;
Waar 't rozen sneeuwt op blonde tressen
Van 't zangerig herderinnenkoor.

Waar waternymphen dartel spelen
In 't blauwen hemel spieg'lend nat,
En vogels in de bosschen kweelen
Bij 't harpgeruisch van 't rits'lend blad.

Waar kinderhanden, dorre blaad'ren,
Gekust door zomerzonnelicht,
Als vallend hemelgoud vergaad'ren;
En 't dichterhart zijn temp'len sticht.

Waar al de stille illusies wonen,
Die 't leven aan het hart ontnam;
Waar 't Goede heerscht op gouden tronen,
En nooit het Kwade binnenkwam.

Kom mee, kom mee naar 't land der droomen,
En zucht en klaagt niet telkens weêr,
Dáár wordt u elke last ontnomen,
Dáár drukt de wereldsmart niet meer.

In 't droomenland woont zoete vrede;
Een eeuwig, heerlijk lentgetij
Strooit dáár voor 's menschen wank'le schreden
De witte bloesems van den Mei.

Kom mee, kom mee naar 't land der droomen,
Gij, moede kind'ren van deez' eeuw,
Wien geloof en hope werd ontnomen,
Door schijngeleerdheids marktgeschreeuw!

Kom mee, kom mee naar 't land der droomen,
En vlij u neer op 't koele mos,
En luister naar het lied der stroomen
En blik naar 't altoos groene bosch.

Wat gij aan vrede hebt verloren,
Door 't proza van des levens strijd;
In 't droomenland wordt zij herboren
En 't hart opnieuw zijn God gewijd!

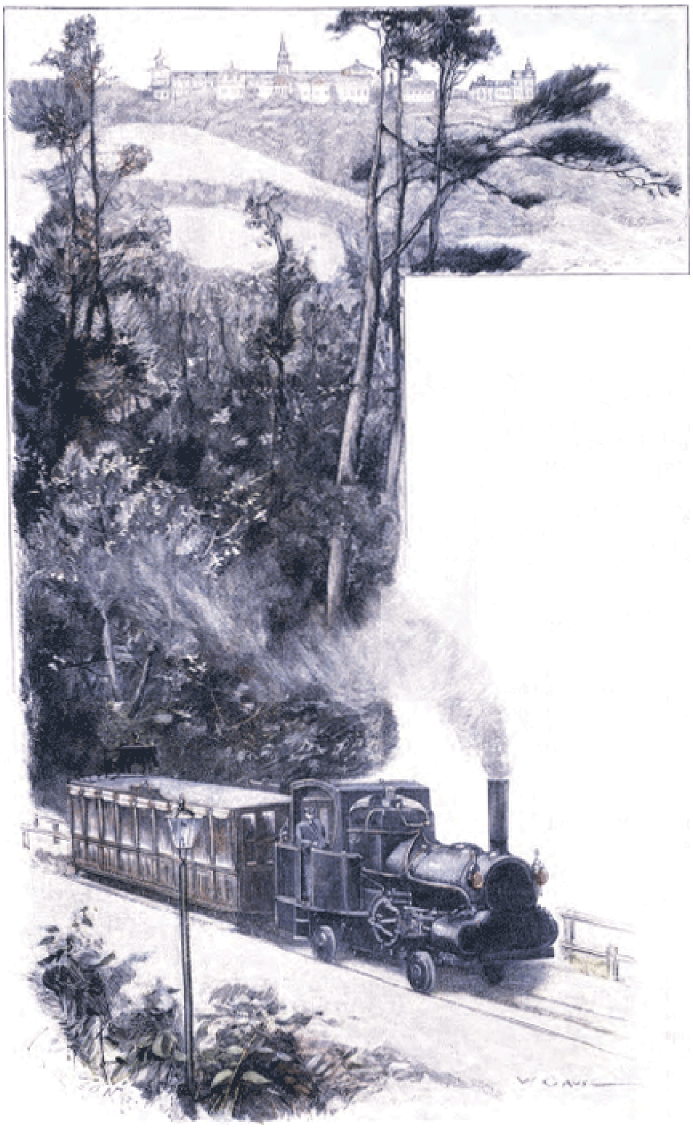

TANDRADBAAN OP DEN KAHLENBERG.

Langs den Donau.
Met illustratiën.
II.

Achter Aggstein wordt de streek altijd eenzamer, niets dan water, hemel en rotsen. Zeer zelden duikt er een plaatsje op, ledig van menschen, verlaten van de wereld, met overoude muren en lage huisjes met ouderwetsche gevels, die ons eeuwen achteruitzetten.

Alles wordt hier vreemd, tooverachtig. Een bergrug, op een muur gelijkend, daalt in den stroom af; het is de Duivelsmuur, door Satan in een nacht opgericht om den Donau af te dammen, maar het hanengekraai en de morgenschemering dwarsboomden als gewoonlijk zijn reuzenpoging.

In deze somber schoone streek heeft het volk de sage geplaatst van het Donauvrouwtje, de Oostenrijksche Melusine, die, zelf koud en vischbloedig, smacht

naar de kennismaking met vurige jongelingen der aarde, schoone visschers tot liefdesrazernij drijft en zich des nachts, bij volle maan, met haar speelgenooten door nieuwsgierige stervelingen laat bespieden.

Achter den Duivelsmuur verschijnt eensklaps een vreemdsoortig stadje, droomerig en eenzaam, Spitz. Het

is volstrekt niet gebouwd als andere steden; cirkelrond kronkelt het zich rondom een steilen heuvel, weelderig met wijnranken bedekt, van waar de oude ruïne Hinterhaus knorrig naar beneden ziet.

In Spitz groeit de wijn op de markt, zegt men; maar het is er ook een wijntje naar! Bij het drinken lette men op zijn laarzen, opdat geen druppel het leder doorbijte. Alles, alles is hier zoo vreemd en anders dan daarbuiten in de gewone wereld. Daar bij Sint Michaël verheft zich een kerk, er uitziende als een vesting met wallen, grachten en torens; 't is of iederen nacht de duivel er storm op loopt, en hoog boven de nok van het dak snellen zes hazen van aardewerk elkander na, ter herinnering aan een fabelachtigen sneeuwval, die zoo hoog de sneeuw opstapelde dat de hazen over de kerk konden wegvluchten.

Niet altijd echter had men hier tijd tot zulke vroolijke grappen en dwaze vertelsels. Deze plek werd bloedig geteisterd door den boerenkrijg, nu juist 300 jaar geleden; de roode haan kraaide tusschen Persenbeug en Spitz het eerst, en weldra stond het geheele land in vuur en vlam.

De heerlijke pas nadert zijn einde. Achter een zuidelijke kromming van den stroom teekenen zich op een steilen kegel de vervallen muren van Durrenstein tegen de lucht af; scherpe wolventanden gelijk, dalen zij zaagvormig in het water.

In Durrenstein werd Richard Leeuwenhart, op bevel van hertog Leopold van Oostenrijk, gevangen gehouden en zijn trouwe schildknaap Blondel zong hier onder zijn ramen en herkende zijn meester aan het antwoord, dat hij hem al zingend op zijn lied gaf.

Aan de voeten der ruïne breidt zich het dorpje uit; als zwaluwnesten hangen de bevallige huizen aan de bruine rots, en op een puntigen uithoek boren kerk en klooster zich diep in de rivier.

En dan komen aesthetische veelweters ons vertellen dat de ouden geen natuurgevoel bezaten, en dat Rousseau komen moest om hun de schoonheden van het landschap te leeren kennen. Alsof het bloot toeval is, dat men overal op schoonste punten der rivier altijd kloosters en ridderburchten vindt!

Het verschil van voorheen en thans is, dat al die mooie punten tegenwoordig bezet zijn door hotels of ten minste restaurants, zoodat men tegelijkertijd geest en lichaam voeden moet, wil men volop van de schoone natuur genieten.

Weinige minuten en de pas, waarvan het onderste eindpunt gedekt wordt door Durrenstein, is ten einde; vriendelijke stadjes beheerschen den oever en het wijde land; rechts het aangename Mantern, links het welvarende Stein; daartusschen dwars over den stroom de beroemde, meer dan 400 jaar oude houten brug met het gevaarlijke 'Kreuzloch' in het midden, waartegen reeds vele groote booten en met pelgrims zwaar beladene schepen te pletter voeren, honderden aan den waterdood prijsgevend.

Lang strekt zich Stein aan den oever uit; oude kleimuren beschermen het tegen de ontzettende kracht der ijsschollen, die na den nauwen pas der Wachau met onweerstaanbaar geweld tegen de oevers stooten en dikwijls genoeg de stad overstroomen, zoodat de inwoners met schuitjes van de daken moeten gered worden.

Onmiddellijk achter Stein begint het vriendelijke Krems. Het militair hospitaal Und, een gewezen klooster, verbindt ze met lange gebouwen en bloeiende tuinen, zoodat men zegt: K r e m s , U n d , S t e i n s i n d d r e i O r t e , - 'Krems Und (of en) Stein zijn drie plaatsen'. - Het zal niet lang duren of zij zullen één worden.

Het is een overoude stad met nauwe straten en smalle poorten, en haar geschiedenis bevat menig roemrijk blad, dat de dapperheid harer burgers vermeldt tegen Bohemen en Zweden.

Slechts eens, in 1609, gebeurde het den moedigen Kremsers dat hun strijdvuur hen te ver in het vijandelijke kamp voerde, zoodat de Bohemen hen afsneden en de stad omsingelden, maar voorbeelden trekken, dappere mannen kweeken dappere vrouwen, en de flinke Kremserinnen sloegen de aanvallers zoo krachtig op hun stompe neuzen, dat zij haastig rechtsomkeer maakten, en toen de al te ijverige mannen terugkeerden, lieten de triomfeerende vrouwen het hun niet aan bijtenden spot ontbreken.

Bij Krems sluit zich de smalle doorgang, waarin de ruwe rotsen den morrenden stroom zoolang insloten. Breed wijken ze nu uit elkander en laten een ontzaglijke ellips vrij, het vlakke, vruchtbare, groene Weenerbekken, waardoor de stroom als verlicht en herademend zich in dozijnen en nog eens dozijnen van armen verdeelt. Als een groet aan het verdwijnende gebergte, als een treffend afscheid wenken ons nog van verre de tuinen en vonkelende daktorens van Göttwich, de overoude Benedictijner abdij, hoog tronend, mystisch ver als een Parcevalsburg; uit de reusachtige gewelven schijnen orgelklanken over het land te stroomen en de als zilver blinkende vensters verhalen ons van alle heerlijkheden, in haar schatkamers en bibliotheken verzameld.

Het schijnt of de lieve bergen zich maar niet van ons kunnen scheiden; terwijl zij op den linkeroever reeds lang wegduiken in het blauwwazige verschiet, springen zij rechts nog eens op ons toe, als om ons een laatsten groet toe te wuiven.

Markt Hollenburg met haar nauwe straten dringt zich dicht aan den stroom, en hoog op een boschrijken bergrug staat eenzaam en ernstig de kerk Wetterkreuz.

Daar ziet men plotseling een lichte beweging op den stroom! Langzaam roeit een schuitje, waarin twee monniken zijn gezeten, ons tegemoet; eerbiedig stopt de stoomboot, totdat het scheepje nader is gekomen, en een gave voor de kerk wordt in den hoogopgestoken bedelzak geworpen.

Nu eerst, nadat wij ons tolgeld betaald hebben, stroomt vrij en open aan beide kanten de rivier, tusschen den Archipel van de met riet begroeide Donaueilanden; als ontelbaar wisselen zij elkander af, lang, kort, smal, breed, rond, hoekig, met hun golvende grasvlakten, hun wuivende zilverpopulieren, hun rui-

schende boschjes, waartusschen de kikvorschen kwaken, de vischotters glijden, de hagedissen zich kronkelen, terwijl in de stille waterkanalen snoek en baars zwemmen en hoog boven de fluisterende wilgenkronen de lange vluchten van wilde eenden strijken.

Verder in het land wenkt ons Traismauer - uit de oud-Romeinsche mijlenbenaming: 'ad tricesinum lapidem', op den 13den mijl, heeft het volk den wonderlijken naam gevormd. Dit onaanzienlijke plaatsje is het kiempunt der Oostenrijksche nijverheid geweest, want spoedig na de verwoestingen van den 30-jarigen oorlog werd hier de eerste groote fabriek van het land, een kousenmakerij gesticht.

In het midden van het wijde bekken, vlak bij den rechteroever, staat nuchter en streng Tulln. Recht als een koord, spant zich een lange ijzeren spoorbrug, waarover de spoortreinen rollen, over het water. Terwijl de stoomboot langzaam en moeilijk aanlegt en onze blik werktuiglijk op de krachtige gestalten rust, die kussens aandragen om den stoot tegen de aanlegplaats te verzachten, stijgen bonte beelden voor ons oog op; al die bedrijvige, haastige menschen schijnen zich te veranderen.

Zijn het kortgeschoren, energieke Romeinen, de grenzen van hun eindeloos rijk beschermend tegen de wilde horden der Noordsche barbaren? Zijn het de reuzen der Nibelungen, de schoone Chriemhilde begroetend, die hier komt uitrusten op haar schitterenden en toch zoo noodlottig eindigenden huwelijkstocht?

Of zijn het ruwe Duitsche en Poolsche krijgsknechten, zich aansluitende bij het bevrijdingsleger, dat zich vereenigt om straks tegen de Turken op te trekken en de halve maan te stuiten in haar zegepralenden tocht door Europa?

Oudheid, middeleeuwen - nieuwe tijd - voor ons oog smelten zij samen, en slechts weinige minuten hebben wij om die beelden te aanschouwen, te onderzoeken, te rangschikken; reeds gillen de fluiten, de golven verdeelen zich, de witte stad deinst terug met haar oude kerk, de rondbogen van haar beenderhuis - Sint Andreas glijdt voorbij, en langzaam, heel langzaam treden onze oude vrienden en reisgenooten de groene bergen weer nader - zij kunnen het heimwee niet weerstaan naar den breeden, grijzen stroom; zij voelen dat zij bij elkander behooren, zij vervelen zich in hun eenzaamheid, en hun ijdelheid heeft dus den helderen spiegel noodig, die hun verhaalt van hun eigen bekoorlijkheden, die naïeve beminnelijke ijdelheid, elke onvervalschte natuur tooiend.

Het Weener-Woud - zoo heet het heerlijke stuk groen land, dat zich bij Greifenstein dicht langs de bruisende Donauslang voortschuift. De wijnbergen, de oude met groen bedekte ruïnen, de schoorsteenen der fabrieken, de glinsterende koepels van Klooster-Neuburg, die achter de kromming der rivier aan gene zijde der vooruitstaande bergspitsen opstijgen, de lichtgekleurde steengroeven rondom, wat een gezicht, wat een stemming, wat een kleurenspel, welke herinneringen!

Langzaam, zeer langzaam hebben de van het Zuiden komende bergen den stroom en ons met hem naar het Noorden gedreven, waar zich nog altijd de effen vlakte uitspreidt en de lage heuvels een toenadering niet schijnen te vertrouwen. Nu echter, achter Greifenstein, spoedt zich de rivier opeens naar de punt van het woud en stroomt dan breed en veelarmig naar het Zuiden. Ter rechterzijde op de zonnige glooiingen van het gebergte vonkelt uit de verte het stralende rood der koepels van Klooster-Neuburg - links strekt zich in de vlakte de oude stad Kor-Neuburg uit. Gastvrij en open ligt zij daar, maar de oude, nauwe poorten, oorlogszuchtig en ruw, verhalen nog van de benauwde vesting en van den hoogen nood der tijden toen de

Hongaarsche legerscharen van Mathias Corvinus op het slagveld de troepen van Frederik III wurgden. En niet alleen zij! Geen wild volk der Oostmarken, dat hier niet geplunderd, verbrand en verwoest heeft! De Bohemen van Ottokar en later de Boheemsche Hussiten, de Hongaren en de onbetaalde Duitsche soldeniers der keizers, de Turken van Soliman en de Zweden van Torstenson, de Franschen van Napoleon, allen hebben hier de huizen in de asch gelegd, de bewoners gefolterd en weggesleept, de akkers en wijnbergen verwoest, de zaden en oogsten vernield - alleen de zon heeft vriendelijk over dezen zachten, vruchtbaren grond geglimlacht en de arme menschen geholpen om het vernielde weer te vervangen en opnieuw te herbouwen.

Van de onuitputtelijke voortbrengingskracht dezer streek leggen de wijnbergen getuigenis af, die zich altijd dichter samendringen, hoe meer wij Klooster-Neuburg naderen, totdat het Augustijner-Klooster er eindelijk geheel door ommuurd en ingesloten schijnt, terwijl zij overal tusschen het woud den mooien, helderen, rooden Weener zandsteen te voorschijn doen komen. Nu is het nog volop zomer en aan de bruine stokken zwellen de groene druiven. Over eenige weken, in den herfst, als de dagen korten en de bladeren bonter worden, openen zich de kort te voren nog gesloten wijntuinen; jong en oud stroomt in de nauwe straten, pistoolschoten weergalmen, vreugdevuren vlammen op, juichen en zingen klinkt door het door de zon verbrande loof. Wagens en trekdieren pronken met wijngaardranken en bloemenkransen. Op de tafels in de boerenhuizen dampt gestoofd vleesch, dat anders het geheele jaar door de huishoudelijke tafel niet bezwaart.

Maar de groote dag voor Klooster-Neuburg is echter Sint Leopold, waarin uit Weenen en den geheelen omtrek alles daarheen trekt, mannetjes en vrouwtjes-menschen, wat maar den naam draagt van Oostenrijks bijzonderen beschermheilige. De dag valt in November; het terras van waar de blik naar den ouden Donau zweeft, de kloostertuin, de drinkzalen, alles wemelt van ontelbare Poldl's en Leopoldines. Bij hanglamplicht, op harde, houten stoelen, aan ongedekte tafels, in rookerige lucht, zitten zij en laten zich den landwijn goed smaken; dan wordt er gelachen, gebabbeld, gekaart, en laat in den nacht keert men huiswaarts, eenigen in opgewekte, anderen in matte stemming. Door de slecht verlichte, bergachtige straten van het stadje gaat het

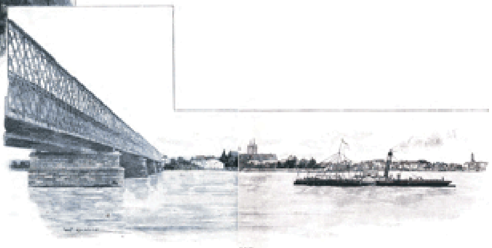

GREIFENSTEIN. LLN.

onder de treurige tonen van een draaiorgel - niet zonder vallen en uitglijden - op en neer. De grootste pret bestaat echter in het afglijden van het groote vat in den stiftskelder, dat hier nu ledig en op zijn lauweren rust, beroofd van de 999 emmers inhoud, welke het eenmaal bevatte. Een eindeloos gegiegel klinkt langs de keldermuren; het is een vroolijk, maar ook eenigszins luchthartig volkje, dat dit land bewoont, knap, slank, openhartig en den arbeid nog altijd beschouwend als een den menschen opgelegde straf. Aan het ontstaan van Klooster-Neuburg knoopt zich een poëtische legende vast.

Toen op de hoogte van den zich midden in het groene landschap verheffenden Leopoldsberg nog het sterke, prachtige slot der Babenbergers prijkte, stond daar op een zomermiddag markgraaf Leopold III, met zijn lieftallige gemalin Agnes, en neerziende in het dal, hielden zij raad, waar zij het klooster zouden bouwen, dat ontwikkeling en beschaving onder de ruwe menschen moest verspreiden. Zij streden er voor en konden het maar niet eens worden, en overwogen de voor- en nadeelen van elk plekje. Reeds waren zij bijna voornemens het geheele plan op te geven, toen plotseling uit den helderen hemel een windvlaag aanrukte en den golvenden sluier der

gravin al dwarrelend meevoerde

STADSTOREN IN KOR-NEUBURG.

in den steilen afgrond.

Om dien te zoeken daalde de markgraaf in het dal, maar alle moeite was vergeefsch, noch hij, noch zijn talrijk gevolg, door het dal verstrooid, vermochten haar te vinden. Jaren gingen voorbij en in het markgrafelijk slot daar boven dacht men noch aan den sluier, noch aan het klooster meer.

Eens echter jaagde Leopold in de dichtbegroeide dalen; plotseling sloegen zijn honden aan - en toen men, een stuk wild vermoedend, naderbij kwam, vond men den ondanks sneeuw en stormen in al die jaren ongeschonden gebleven sluier, die, frisch als had hij zoo pas den weefstoel verlaten, om een bloeienden vlierstruik was gewonden.

Dat scheen den vromen graaf een teeken des hemels; hij herinnerde zich zijn sedert lang vergeten gelofte, en op de plaats, waar hem zijn woord en dat zijner gemalin zoo wonderbaar in de gedachte werd geroepen, stichtte hij als gedenkteeken het thans nog bestaande klooster.

Zijn wij Klooster-Neuburg voorbij, dan komen wij de kolossale dubbele bergen, den Kahlenberg en den Leopoldsberg nader, en eindelijk komt de laatste met zijn steile glooiingen dicht aan den vloed, het kleine, zich smal makende Kahlenberger dorpje aan den engen rivierrand nauwelijks een klein strookje afstaande.

Van bloed en heldenmoed verhaalt ons hier elke steen. Reeds in den Romeinschen tijd bekroonde een fort den hoogsten top van den Leopoldsberg. De stormen der

volksverhuizing ruimden het weg. Eerst toen de Babenbergers met Oostmarken beleend werden, toen Leopold III zich tot beschermer van het kleinere bekken

opwierp en den wilden Hongaren den toegang tot de bloeiende velden van Neder-Oostenrijk afsloot, werd hun verblijf van Melk hierheen verplaatst en kort na 1100 droeg de Leopoldsberg weer zijn rechtmatig sieraad, een trotsch kasteel, ruimer en schooner dan het oude, buiten met sterke torens, van binnen met marmeren beelden versierd, sterk en schoon.

De tweelingbroeder van den Leopoldsberg, de Kahlenberg, beide uitloopers van den aanzienlijken Hermanskogel, die verder in het land oprijst, heette eens wegens zijn vele wilde zwijnen, die zich verborgen in zijn holen, de Zwijnenberg.

Een vroeger klooster, nu woonhuis, eenvoudig en somber, en een modern hotel, deftig en rijk, staan op den top, terwijl van den Leopoldsberg een kerk verder het land inziet. Zij aanschouwt de geweldige, dagelijks verder en verder reikende golven der reuzenstad Weenen, die het groene akkerland dreigen te verteren. Dwars door het land kronkelt het zilveren lint van den Donau, zich telkens weer verdeelend en groene eilanden en weiden omvattend. In het Noorden strekt zich vlak en schoon het vruchtbare Manchfeld eindeloos uit - naar alle andere richtingen stapelen de wallen der bergen zich hooger en hooger op, oostelijk de Karpathen, zuidelijk het Weenerwoud, de laagste verdieping der Alpen.

Onmiddellijk onder onze voeten echter zijn bergkloven en dalen, waarin heldere, frissche bronnen murmelen en beschaduwde paden onder het dichte loof voortkronkelen.

Deze kloven en dalen, thans de verrukking der wandelaars, waren zij eens de schrik en angst der legerhoofden, die na vele moeiten en gevaren hier boven stonden om de schitterende stad in de vlakte te verdedigen tegen de plunderende, roofzuchtige Turken, die zich tusschen de bergen en wallen, diep in den grond hadden verborgen.

De stoomboot vliegt sissend voort, van vreugde fluitende geluiden uitstootend, als wist zij, dat zij haar doel nader komt; de passagiers staan in prettige drukte op, gaan heen en weer, halen hun pakjes bij elkander, vouwen hun plaids en doeken op, leggen hun mantels om, knoopen gesprekken aan over de huizen aan de oevers, de beste Weener hotels, of brengen de binocles voor de oogen, om de fijne spitsen der oude Stephanskerk duidelijk te herkennen, die zich grijs losmaken uit de nevelen der ondergaande zon.

Wij laten rechts het Kahlenberger dorpje liggen, waarin eens Wiegand van Theben woonde, wiens grappige gezegden thans nog in omloop zijn en den naam van zijn dorp Kahlenberg gaf aan het Duitsche woord K a l a u e r en het Fransche C a l e m b o u r g.

En nu strekt zich behaaglijk en gezellig Nuszdorf uit langs den oever. Wat een overvloed van aangename Weener-herinneringen, die zich aan ons opdoen! Want hier zijn wij reeds aan de bevallige voorsteden, die den overgang der groote stad tot het land vormen.

Van den geur van den wijn, van de tonen van het gezang schijnt deze liefelijke streek onophoudelijk doordrongen; een klein, maar kostbaar koninkrijk van de Vroolijkheid, haar aanzijn alleen scheppend uit zichzelf, geen bijzondere gebeurtenissen noodig hebbend om zich te openbaren uit zichzelf en voor zichzelf.

Hier begint de krans van die lustige muziekdorpen, waarin het volkslied en de volkshumor welig bloeien, waarin het 's levens hoogste doel schijnt, landwijn te drinken en naar de oorkittelende wijzen der Grinzinger, Sieveringer - en hoe al die andere kapellen en kwartetten heeten mogen - te luisteren.

Op deze zonnige heuvels groeit Oostenrijks beste wijn, en in de schaduw dezer wijnranken leefden de Rubensen en Veroneses van den wals: Lanner en Strausz.

In andere streken worden met moeite aan den bodem goede vruchten afgedwongen; in deze bevoorrechte aarde schijnt het de eigen, vrijwillige lust van den grond te zijn vruchten te dragen; de zegen in zijn schoot schijnt hem te drukken, hij tracht hem te verwijderen, - hij stoomt en zweet letterlijk vruchtbaarheid uit.

Herhaalde malen in het jaar brengt deze zware, vette grond zijn oogst op, zonder veel moeite en kosten; het water is bij de hand en de bemesting levert de nabijzijnde wereldstad. Hier worden de selderiewortels dik en zacht, de radijzen pittig, de salade malsch, de kool geurig, de meloen suikerzoet. Hier gedijen die kostelijke weichselstammen, waaruit de pijperoeren worden gesneden, waaraan de natuur den heerlijksten geur verleende en die een onuitputtelijke bron van rijkdom aan hun kweekers openen.

Met ernstige, bonte vleugels schijnt de Muze der geschiedenis over den nauwen pas, tusschen berg en stroom te zweven en met zachte tonen te zingen van vervlogen dagen, toen hertog Karel van Lotharingen hier den beslissenden slag leverde tegen de Turksche legers, of toen daar tweehonderd jaren vroeger de kranige Wolfgang Holzer zich van bakkerszoon tot burgemeester van Weenen verhief, van den twist tusschen de vorstelijke broeders keizer Friedrich III en hertog Albrecht VI behendig gebruik makend, maar gewetenloos beiden bedriegend, totdat hij eindelijk als offer van zijn eigen verraad op bevel des keizers in Nuszdorf onthoofd werd.

Vóór ons opent zich een smalle, rechte waterlijn; een kleiner schip komt op het onze aangevaren, zij stoppen beide en men noodigt ons uit over te stappen. De rechte, scherp afgedijkte waterlijn is het Donaukanaal; de eigenlijke Donaustroom wordt bij ijsgang en zware bergregens gevaarlijk voor de vlakke oevers der hoofdstad en bedreigt haar kleine, lage huizen dikwijls met vernieling. Daarom leidde men den hoofdstroom af, die, ter linkerzijde breed en ruim door vijf ijzeren bruggen overspannen, zich door het veld kronkelt.

Weenen sloot men door het Donau-kanaal bij den vrijen waterweg aan, en verzekerde alzoo aan de stad tegelijkertijd een open baan en beschermde haar tegen elk gevaar. Zestien jaar heeft men aan de regeling van den hoofdstroom gewerkt, van 1869 tot 1885, en daarvoor 32 millioen gulden besteed, maar door den verkoop van grond nog geld overgehouden.

De groote stoombooten kunnen wel is waar niet door

het kanaal passeeren, omdat het te nauw en niet diep genoeg is en dus het water de kaaimuren zou wegslaan. Daarom moeten de passagiers overstappen op het kleine, coquette schip. Een tolbeambte betreedt onze boot om het goed te visiteeren. Weenen heeft zijn eigen octrooigrenzen en heft inkomende rechten van zekere waren, die in de hoofdstad worden verkocht. Voor ons toeristen is dit onderzoek echter weinig meer dan een vorm; de oefening leert den beambte den onschadelijken plezierreiziger dadelijk te herkennen. Maar menige dame staat ondertusschen op heete kolen, want zooals men weet is het de hoogste triomf der vrouwen, den staat, dien zij niet persoonlijk kennen en die haar onverschillig is, voor eenige stuivers te bedriegen, waarom zij zich niet zouden bekommeren als er sprake van was zich een nieuw toilet of een nieuwmodischen hoed aan te schaffen.

De kleine stoomboot zet zich in beweging; altijd duidelijker, altijd hooger wenkt de Stephanstoren ons toe en met gastvrije hartelijkheid begroet ons de koepel der Rotonde, deze zinnebeelden van Oud- en Nieuw-Weenen.

Huizenmassa's, jong en kaal, verheffen zich ter linkerzijde, fabriektorens stijgen omhoog: het zijn de voorsteden van het nieuwe stadsgedeelte, de Brigittenau, dat door de kanaliseering van den Donau dichter bij Weenen is gebracht en van dag tot dag krachtiger en welvarender wordt.

De bergen schrijden terug, altijd breedere huizengroepen zien wij ter rechterhand, allen grootsteedsche gebouwen. Fabrieken, magazijnen, stations wenken, - plotseling een lichte stoot, een brug wordt aangelegd, het schip zwenkt, stopt, een koor van sjouwers, gidsen, dienstmannen, portiers en koetsiers, onafscheidelijk van elke aankomst in een wereldstad, komt ons begroeten - wij zijn in Weenen!

Het biljartspel.

Wie het biljartspel wel mag uitgevonden hebben? Nuttelooze vraag! Den vernuftigen uitvinder kent niemand. Ja, men kan zelfs niet met zekerheid zeggen, tot welke natie hij behoorde. Italianen, Engelschen en Franschen maken aanspraak op deze eer, maar hun bewijsstukken zijn geen van alle overtuigend.

De geschiedvorscher, in oude boeken en akten pluizende, treft het biljartspel in de 46e eeuw aan, ten minste er wordt in een inventaris van vorstin Charlotte d' Albret uit het jaar 1514 melding gemaakt van een biljart, het oudste waarvan de geschiedenis spreekt. Het idee van het biljart was oorspronkelijk geen groote nieuwigheid. Sedert overoude tijden gebruikten alle volken der aarde ballen als speelgoed. Kleine en groote kinderen amuseerden zich door ze op den grond te laten rollen; er bestonden een groot aantal balspelen en daaruit ontwikkelde zich het biljartspel, toen men den vlakken grond verving door een platte tafel met hoogopstaande randen.

Deze weelde veroorloofden zich in het begin slechts de voornaamsten; koningen en vorsten lieten aan hun hoven biljarts opzetten en kortten zich den tijd met dit spel. De geschiedenis verhaalt zelfs dat koning Karel IX in den Bartholomeusnacht biljart speelde. In bijzonder aanzien kwam het biljartspel onder Lodewijk XIV, toen de doctoren het hem als lichaamsbeweging voorschreven. In het begin vond men dus de biljarts alleen in particuliere woningen. In het jaar 1610 werd de concessie tot het houden van openbare biljarts in Frankrijk verleend. Dit voorrecht werd aan de houders

van kolfbanen overgedragen, die in dezen tijd er zalen op na hielden, waar de voorname lieden zich amuseerden met het werpen van ballen.

De biljarts der 17e eeuw waren massiever en grooter dan de hedendaagsche. De tafels waren toen reeds met groen laken bekleed en de ballen van ivoor gedraaid, maar de randen lieten nog veel te wenschen over, want men kende toen het elastieke caoutchouc nog niet en moest zich met gewatteerde, metalen of veeren randen tevredenstellen. Ook de ‘queues’ waren niet goed in orde; zij waren nu eens kort, dan weer lang; hun ontbrak het lederen overtrek en de spelers bedienden zich dikwijls van een vorkachtig toestel, dat zij op het biljart zetten en tot steun gebruikten bij het stooten van ballen, die zich verder van den band bevonden - een hulpmiddel, dat men ook tegenwoordig soms nog te baat neemt. Er waren natuurlijk bepaalde regels voor het spel, waarvan eenige nog zijn bewaard gebleven, maar die ons thans niet erg verstaanbaar meer zijn.

Tegen het einde der 17e eeuw verbreidde zich het edele biljartspel over de toenmalige beschaafde wereld; aan elke vergunning tot het houden van een biljart waren bijzondere voorwaarden verbonden. Zoo vinden wij in een concessie, in Keur-Saksen verleend, het volgende:

1. Niemand mag dit beroep uitoefenen, wien het niet in 't bijzonder vergund is; 2. allen, die zich in dergelijke huizen bevinden, zullen alleen door manspersonen bediend worden; 3. in zulke huizen zijn alle spelen behalve het biljart verboden; 4. niemand mag in deze huizen des zomers na 10 en des winters na 9 uur vertoeven op straffe eener boete van 20 thaler; 5. de bedienden der kooplieden mag men niet laten spelen; 6. de som, waarvoor men speelt moet naar ieders stand zijn ingericht; 7. niemand mag zich op zon- en feestdagen gedurende de godsdienstoefening in deze huizen bevinden.

Onder deze beperkingen bloeide het biljartspel niet zeer sterk; eerst toen na de Fransche revolutie alle bepalingen wegvielen vond het een buitengewoon snelle verbreiding; uit de groote steden drong het in de kleine tot zelfs in de dorpsherbergen.

De laatste tijd bracht ook eenige belangrijke verbeteringen aan. In 1827 werd in Frankrijk het lederen overtrek der queues bedacht, later het gom-elastiek voor de banden. De theorie van het biljartspel werd uitgewerkt en men nam de carambole er in op.

Er stonden kunstenaars in het biljartspel op, die wereldwedstrijden op het touw zetten. Wij herinneren hier aan Vignaux die in het jaar '84 met den Amerikaan Slosson een partij van 4000 punten speelde. De toeschouwers in het café Mangin in Parijs moesten 75 francs betalen. Vignaux overwon en maakte in deze partij een serie van 1531 punten! Geen wonder, dat deze 'wereldkampioen' van het biljartspel een biljart-academie stichtte, een voorbeeld dat door een anderen meester, den Amerikaan Schaffer, spoedig werd nagevolgd.

Het biljartspel deed ook een biljart-litteratuur ontstaan. Het wordt uitvoerig beschreven in de 'Academie universelle des Jeux' dat 1770 in Amsterdam verscheen. Reeds in het jaar 1800 werd bij Sommer in Leipzig een Duitsch 'zakboek voor biljartspelers' uitgegeven; zelfs wiskundigen hielden er zich mede bezig en Coriolis schreef in 1835 zijn: 'Theorie mathématique des effets du jeu de billard'. Tegenwoordig zijn de biljartboeken van Bozumil, Lange en Achard de meest gezochte.

Dit zeer nette spel heeft in onze dagen ook een volkshuishoudkundige beteekenis verkregen. De biljartfabrikatie houdt vele handen bezig; in Duitschland beroemen zich de biljartfabrieken van Hannover, Keulen en Mainz er op, dat zij de

BLIK OP DEN LEOPOLDSBERG VAN DEN KAHLENBERG UIT.

soliedste en beste biljarts der wereld leveren.

Ook de ministers van Financiën vestigden hun scherpe oogen op dit spel. Als een weelde-artikel werd het in verschillende staten en steden belast. In Frankrijk bestaat de biljartbelasting sedert 1871; van een publiek biljart wordt in Parijs een belasting van 60 francs geheven. In steden met meer dan 50000 inwoners bedraagt de som 30 frs., in die van 10000 tot 50000 inwoners 15 frs., en in nog kleinere plaatsen 6 francs. In het laatste jaar werd de opbrengst dezer belasting op 1,100,000 frs. geschat. Er wordt desniettemin flink en vroolijk op los gebiljart, - wie weet of niet, als bij ons in de lang gevoelde behoefte aan nieuwe belastingen voorzien wordt, ook het biljart niet eens aan de beurt komt.

Romeinsch glaswerk.
Met zeven afbeeldingen.
(*Vervolg en slot van blz.* 107.)

Het tweede meesterstuk van deze soort is de in Pompeji te voorschijn gekomen kleine amphora van donkerblauwe grondstof met melkwitte, daarop gesmolten reliefs. Het onderstuk omsluit een smalle strook, waarop grazende dieren zijn voorgesteld; daarop verheffen zich verschillende in elkander geslingerde ranken, waardoor twee groepen van gestalten vol levenslust worden omringd, die aan de eene zijde met den wijnoogst bezig zijn, aan de andere bij den klank van lier en syrinx zich overgeven aan het genot van den wijn. De vroolijke, bijna uitgelaten bewegingen der beide Bacchische troepen zijn van een welgeslaagde uitdrukking, de geheele compositie echter van zulk een natuurlijke levendigheid, dat zij met weinig voortbrengselen van deze soort vergeleken kan worden. Het doel van het voorwerp wordt door het ornament voldoende verklaard.

De merkwaardigste glazen zijn misschien de vasa diatreta, waarvan de vervaardiging de grootste handigheid en de pijnlijkste zorg vereischten. Zij hadden den vorm van een omgekeerde klok, waren

van onder met een net van ronde, bevallig gevormde lussen omgeven, die kunstig uitgeslepen, door fijne glazen staven met het onderglas zoo sierlijk verbonden bleven,

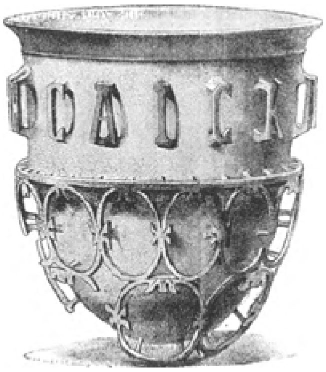

Vas diatretum (Köln).
(Opengewerkt glas.)

dat de bekers bij het neerzetten licht konden breken. Het grootste getal van deze, slechts door enkele exemplaren vertegenwoordigde bekers, is bovendien met een rondloopend inschrift als B i b e m u l t i s a n n i s of andere toewijdingsspreuken versierd. Zij werden bij gastmalen gebruikt en den gasten somtijds als teeken van bijzondere gunst tot aandenken gegeven. Daar zij van onder afgerond waren en in eens geledigd moesten worden, zoo werkten zij snel en krachtig op de hersens van den drinker. Martialis verhaalt van een man, die vroeger altijd streng oordeelde over drinkers, maar na een beker van een ouden oom te hebben geërfd, nooit nuchter van de Thermen was teruggekeerd en daarbij uitriep: O q u a n t u m d i a t r e t a v a l e n t! ‘Wat toch opengewerkte bekers vermogen!’

Hoezeer deze bekers ook door hun kunstvolle ornamentatie onze bewondering verdienen, toch moeten wij erkennen, dat zij in practisch nut verre achter de onze stonden.

Voor het glasschilderen, dat in de 16e eeuw zulk een glansperiode doorleefde en nu weer langzamerhand tot hoogen bloei komt, hadden de ouden een geheel andere methode. De teekeningen werden namelijk in wit glas gekrast, met vloeibaar gekleurd glas gevuld en zoo verkreeg men een beeld dat op gekleurd relief geleek. Een zekere vergoeding voor het gemis aan eigenlijk glasschilderwerk vinden wij ook in de zoogenaamde gouden glazen. Het ornament daarvan bestond in een dun gouden blaadje, dat met gegraveerde teekeningen voorzien, somtijds met bijvoeging van kleuren aan een kleiner glasstuk was bevestigd en hiermede van buiten op de schalen, zoolang zij nog vloeibaar waren, gedrukt werd, zoodat het blaadje tusschen twee lagen glas was ingesloten. Over het doel dezer glazen is men nog heden in het onzekere. Eerst beschouwde men ze, daar zij oorspronkelijk alleen in de katakomben werden gevonden voor bewaarplaatsen van martelaarsbloed, maar 't is waarschijnlijker dat men hun den dooden als avondmaalskelk medegaf. Vele van de in tamelijk groot aantal gevonden overblijfsels van deze soort zijn intusschen medaillons geweest, die als pronksieraden in de graven werden bijgezet.

In de laatste jaren heeft men er ook aan den Rijn eenige uitgegraven, die geschikt zijn ons over de verspreiding en de gebruiken van het oudste christendom menige verklaring te geven.

Beeldjes te graveeren in goudblaadjes, was niet zoo algemeen; meermalen werden zij in de glasstof zelf ingeslepen of ingesneden. Van zulk glaswerk zijn talrijke overblijfselen tot ons gekomen, maar deze toonen over het algemeen weinig handigheid en smaak in de teekening en behooren gedeeltelijk tot een barbaarschen stijl en een tijd waarin de kunst in verval was geraakt. Wanneer Achilles Tatius ons niet verhaalde van een kelk, waarin een voorstelling van druiven zoo kunstig was geslepen, dat de vruchten, als de kelk ledig was, onrijp schenen, als men dien echter vulde, zich langzamerhand donker kleurden en rijp schenen, zoo zouden wij volgens de thans gedane vondsten tot de gevolgtrekking moeten komen dat de ouden in deze kunst op den laagsten trap zijn blijven staan.

Het interessante van deze glazen schuilt echter niet zoozeer in de wijze van uitvoering als in de keuze en de wijze der voorstellingen. Zoo is bijv. Prometheus niet, als op andere gedenksteenen, voorgesteld als een beeldhouwer, maar als schepper van menschen, die zijn beelden ziel en geest inblaast, welke volgens de gewone antieke opvatting

Onyxvaas uit Mantua, thans in het museum van Brunswijk.

onder het zinnebeeld van een vlinder of als gevleugeld wezen van boven afzweven; een verwarring van mythologische voorstellingen, die slechts in den ongodsdienstigen tijd der latere keizers kon ontstaan.

Een aangenamer beeld bieden ons de glazen, die door hun kleuren een weldadigen invloed oefenen op het oog van den toeschouwer. En hierin, vooral in de fabricage van de beroemde Millefiori, ontwikkelden de Romeinen weder een bewonderenswaardige kunstvaardigheid. Verscheidene tot een bundel vereenigde

glazen staven van verschillende kleuren werden in het vuur geweekt en in dezen toestand in de lengte uitgetrokken of gedraaid, zoodat niet alleen aan de oppervlakte van elke doorsnede, maar over de geheele stang een afwisselend mozaïekbeeld ontstond. Ook kon men deze glazen bundels platdrukken en in den vorm van schalen omwerken. Zoo ontstonden de filigrain-glazen.

Twee uiterst kunstvolle millefiori waren reeds aan Winkelmann bekend, die daarvan de volgende treffende beschrijving geeft:

'Met veelkleurig samengevoegd glas werkend verheft de kunst zich tot bewonderenswaardige hoogte in twee kleine stukken, die voor weinige jaren in Rome te voorschijn kwamen; beide stukken hebben nog geen vollen duim lengte en zijn geen derde daarvan breed. Op het eene verschijnt op donkeren, maar veelkleurigen grond een vogel, die veel op een eend gelijkt, van verschillende, zeer levendige kleuren. De omtrek vertoont zich zeker en scherp, de kleuren rein en schoon, doordat de kunstenaar volgens den

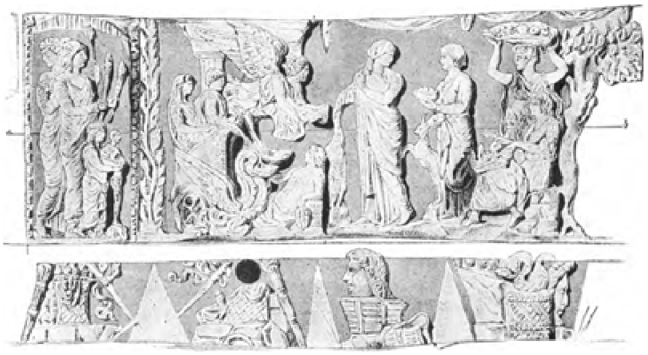

Figuren van de Onyxvaas.

eisch der schaduwen, nu eens doorzichtig dan ondoorzichtig glas heeft aangebracht. Het fijnste penseel van een miniatuurschilder had den cirkel van een oogappel zoowel als de kleinste veeren niet nauwkeuriger kunnen uitdrukken. De grootste bewondering echter wekt dit stuk op, daar men aan de keerzijde denzelfden vogel ziet, zonder in het geringste punt een verschil waar te nemen.'

Daar men het glas in de schoonste kleuren kon vervaardigen, werd het ook voor allerlei sieraden en speelgoed, voor gekleurde armbanden, haarspelden, dobbelsteenen, damschijven en vooral ter nabootsing van edelgesteenten gebruikt. Daar de oudheid een veel hoogere waarde hechtte aan de gemmen, d.w.z. edelgesteenten, dan de modernen, zoo is het verklaarbaar, dat men zich reeds vroegtijdig op vervalsching daarvan toelegde. De Romeinen wisten de edelgesteenten zoo trouw na te bootsen dat de echte niet van de valsche te onderscheiden waren. Zoo bezit de schat van Monza in Lombardije een beker, dien de Italianen langen tijd voor een saphir hielden, en de Sacro Catino in de kathedraal van Genua gold lang voor een smaragd, totdat men te Parijs zijn onechtheid bewees.

Een belangrijke rol speelde het gekleurde glas in de versiering van plaveisels, muren en kamergewelven, ook in het mozaïek. Vooral hadden de Romeinen in het opus verniculatum, het eigenlijke mozaïekschilderen, een bewonderenswaardige kunstvaardigheid bereikt. Als hun voorbeeld beschouwden zij den meester dezer kunst, Sofus van Pergamum, van wien Plinius zegt, dat hij een

ongeverfden vloer kon voorstellen, waarop alle overblijfselen der maaltijden uit kleine, ongelijke stukjes mozaïek voorgesteld waren.

Zeer bekend is ook zijn motief: een drinkende duif, terwijl andere duiven zich op den rand van het bekken in de zon koesteren.

Later, te Rome, zijn er nog vele kunstenaars geweest, die Sofus nog overtroffen en door wie de mozaïektechniek tot zulk een volmaaktheid werd gebracht, dat zij met succes tegen de schilderkunst kon wedijveren.

Ten slotte nog het een en ander over die glasfabrikaten, welke betrekking hebben op de verlichting of tot optische doeleinden werden gebruikt, voortbrengselen eener industrie, die men langen tijd als de uitsluitende verovering der moderne tijden beschouwde; wij bedoelen het vensterglas, de glaslampen, glasspiegels en vergrootglazen. Het is niet noodig, hier alle verschillende, op het bestaan van Romeinsch glas duidende aanwijzingen te vermelden; de in Herculanum, Pompeji en aan den Rijn gevonden glasschijven en ramen zijn voldoende om te bewijzen dat de Romeinen ter beschutting tegen regen, vorst en zonnestralen, behalve van mica, zich ook van glas bediend hebben. Sedert wanneer dit geschiedde is thans nog onbeslist; dat vensterglas echter ten tijde der keizers, ten minste in de rijke huizen werd gebruikt, kan men niet meer in twijfel trekken. De schijven werden in de oudheid in bladen gegoten, waren sterker dan de onze en schitterden als paarlemoer. De lijsten bestonden gewoonlijk uit hout, soms uit metaal; een bij Trier gevonden brokstuk van een vensterschijf is in een looden lijst gevat. Wat de kunstmatige verlichting van het huis betreft, zoo hebben de oude Romeinen in ieder geval, in Italië misschien altijd, zich bediend van een olielamp zonder lampeglas, een gemis, dat men niet minder voelde in de paleizen der rijken dan in de armelijke hut van den landman. Wel wist men kandelaars te vervaardigen,

die ware prachtstukken waren, maar het mechaniek was even onbeholpen als dat van onze kleine keukenlampen van voor twintig of dertig jaar.

Eerst in lateren tijd gebruikte men glas tot beschutting der lantaarns; anders wendde men hoorn, een blaas of neteldoek aan ter bescherming van het licht tegen wind en regen.

Glasspiegels schijnen naast de metalen spiegels in de oudheid weinig gebruikt te zijn. Plinius schrijft de uitvinding daarvan aan de Sidoniërs toe, zonder echter in nadere bijzonderheden te treden over hun vorm en wijze van vervaardiging. Anders berichten de ouden niets van glasspiegels, en de twee kleine, in het Museum van Turijn aanwezige spiegels, die men in Egypte gevonden heeft, geven natuurlijk geen opheldering betreffende de vraag, sedert wanneer en in welke omstandigheden de Romeinen zich bij het toilet van deze voorwerpen bedienden.

Dat eindelijk de Romeinen met het gebruik van vergrootglazen vertrouwd waren, blijkt uit de in Italië, aan den Rijn en in Engeland gevonden lensglazen, die gedeeltelijk biconvex, d.w.z. aan beide kanten gebogen, gedeeltelijk planconvex, d.w.z. aan één kant plat, aan den anderen gebogen, zijn geslepen en geen andere verklaring toelaten.

De kunst van het glasblazen, die, zooals wij zagen, in het Augustijnsche tijdperk het hoogste aanzien genoot en in de Portlandvaas een harer schoonste vormen vertoonde, raakte tegen het einde van den Romeinschen keizertijd in diep verval. Van lateren tijd hebben wij slechts geringe bewijzen van haar bestaan; dat men in Duitsche kloosters bonte koralen wist te vormen en stukjes glas te vervaardigen, die tot kleine schilderijen bijeengevoegd, voor kerkramen werden gebruikt, is bijna het eenige wat ons uit de Middeleeuwen dienaangaande bekend is. Een nieuwe vlucht nam de glasvervaardiging eerst weder in de 13e eeuw op Italiaanschen bodem. Venetië werd de leermeesteres van geheel Europa. Aan haar glasfabrieken ontleende zij geen gering deel van haar roem en rijkdom.

Aanval en verdediging.

Wat een vreeselijk drama wordt er in die schuur afgespeeld! Zoo pas was het er nog rustig, kalm, ongestoord! De vogels, oud en jong, hielden zich in vollen vrede bezig met het oppikken van hun voedsel. Zij vermoedden niet hoe het gevaar hun nabij was in den persoon van den grooten, boozen kater, de schrik der buurt!

Dat is me een schrik en een angst, een klapwieken en een snateren! De ouden willen met gevaar van hun eigen leven dat hunner lievelingen beschermen, op wie de leelijke kat het vooral gemunt heeft.

Zeker, ieder die aangevallen wordt heeft het recht zich te verdedigen. Poes durft nog al wat aan, 't is hier één tegen vier of liever twee! En alles laat vermoeden dat de ouders hun leven en dat hunner kinderen tot het uiterste zullen verdedigen. Hun moed heeft aanspraak op onze sympathie, wij menschen zouden het niet beter kunnen doen.

Een eigenaardige karaktertrek is het niet alleen bij de menschen, maar ook bij de dieren, die trek tot zelfbehoud, die drang om het kostbare leven ten koste van alles te verdedigen, tegen elken aanval.

Laten wij hopen - al is het ook tegen alle hoop in - dat de leelijke roover gedwongen zal worden zijn aanval te staken en beschaamd af te druipen, desnoods met bloedenden

kop en uitpuilende oogen. Die aanvalt moet ook tegenweer verwachten. Onze Poes zij dus op haar hoede!

Herfstdraden.
Door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 427.)

Bij het vertrek der jongelui nam Philip een teeder afscheid van zijn moeder en zuster. Ook Hortense kreeg haar deel; maar zij werd zoo bijzonder hartelijk omhelsd en gekust alléén om haar te kunnen influisteren:

'Vergeet niet dat zijn geluk je hoofddoel moet wezen.'

Hortense vertrok spottend haar lipje, wat Eveline opmerkte, en haar aanleiding gaf, te klagen met een paar diepe zuchten:

'Zij heeft niet het minste gevoel! Zij lacht en spot met de heiligste dingen.'

Zij kon niet vermoeden dat een oogenblik te voren Hortense haar oom Bernard de hand had gegeven en toen met trillende stem zeide:

'Oom, ik dank u voor alles, wat u voor het arme weesje gedaan hebt.'

'Kind,' antwoordde Charière, zijn snor stukbijtend, ''t was maar zoo weinig, zoo bitter weinig.'

'Neen, oom, 't is veel geweest, zeer veel. Ik hoop u altijd waardig te blijven.'

'En wat jij belooft, dat doe je, Hortense! Ik houd je dus aan dat woord. Denk eens, het leven wacht je nu, het volle, rijke leven.'

'Ja oom!' En toen zich eensklaps aan hem vastklemmend, snikte zij angstig: 'Oom, nu ben ik zoo bang! Ik heb er naar verlangd, naar gewenscht, en nu, nu wou ik dat ik altijd hier kon blijven, bij u.'

‘Maar Hortense,’ en hij kon van schrik haast geen woord uitbrengen, ‘wat scheelt je nu? Je houdt immers innig van Philip en hij ook van jou!’

‘Ja oom, zeker, zeker! Dat is 't! Maar ik kan niet helpen, 't is weer over!’

Zij beet op haar lippen en haar mooie oogen stroomden over van tranen; haastig, half geërgerd wischte zij ze af; haar borst hijgde op en neer van met geweld ingehouden snikken.

Zij scheen op het punt iets te zeggen, maar toen keerde zij zich om, bleef bij de deur staan om tot zichzelf te komen en laadde een oogenblik later het verwijt op zich, dat zij lichtzinnig en waarschijnlijk spotziek was.

Oom Bernard schudde het hoofd.

‘Die vrouwen, die vrouwen, men leert ze nooit kennen.’

XIII.

Philip en Hortense kwamen van het huwelijksreisje terug, prettig gestemd, zeer ingenomen met zichzelf en met de mooie wereld, waarop haar een kijkje was gegund.

Zij bleven maar zeer kort in Grondvoort, gingen in Amsterdam logeeren en vertrokken van daar met de Hollandsche mailboot naar Indië; mevrouw Van Asten en Eveline hadden beloofd hun uitgeleide te doen naar IJmuiden, maar 's avonds kwam er een brief om schriftelijk afscheid te nemen. Zij misten den moed, schreven zij, ‘Philip’ voorgoed te zien vertrekken, en wenschten hem nu maar op deze wijze alle mogelijke geluk en voorspoed toe, zijn vrouw eveneens.

Philip was teleurgesteld en zelfs boos; Hortense haalde de schouders op.

‘Ik had 't altijd wel gedacht,’ zeide zij.

‘Maar waarom dan?’

‘Och, dat weet men zelf niet, dat voelt men zoo.’

‘Maar ik heb 't toch niet vermoed.’

‘Mijn beste Philip, je hebt ook het voorrecht een man te zijn, en een goeie, beste man bovendien; maar wij vrouwen hebben zoo'n vreemd instinct. 't Is of wij er voelhorens op na houden om mekaar van verre te betasten.’

‘Ik vind 't een ellendige boel, dat jelui niet beter kunt opschieten. Ma en Evie zijn toch zoo goed.’

‘Maar heb ik dan in iets misdaan, Philip?’

‘Jij bent een engel, en ik vergeef het haar nooit, dat zij je niet waardeeren.’

‘Och, kom! Welke vrouwen waardeeren mekaar?’

Oom Bernard kwam wèl; hij vergezelde hen naar IJmuiden met de Amsterdamsche familie en haar vriendjes en vriendinnetjes, die er een pretje van maakten.

Het afscheid ging onder lachen en giegelen; voor een ernstig woord was geen plaats, voor een traan nog minder. Het schip was de volle zee in en het gezelschap klom de duinen op om nog een laatst vaarwel toe te wuiven aan de vertrekkenden.

‘Eigenlijk hadden Ma en Eveline gelijk, zich niet te wagen in die drukte,’ zeide Philip; ‘maar ik vind het naar, dat ik hun ten minste niet in Grondvoort heb goeiendaggezegd.’

‘Kijk, eens, die Saar!’ riep Hortense lachend, ‘hoe Frits haar beetpakt. Als dat geen paartje wordt!’

Zoo verlieten zij Holland, Philip niet geheel voldaan, Hortense lachend en onverschillig.

Hun toekomstige woning lag in een prachtige streek, geheel verscholen in het donker van een tjemarabosch, met een uitgestrekt gezicht op padivelden van uit de voorgalerij, begrensd door een rij bergen, hun grillige toppen kartelend tegen de diep blauwe lucht. De fabriek lag iets dieper, door een bergstroom van hun huis gescheiden; aan den anderen kant was de woning van den directeur en het overige personeel, een kwartier verder de kleine hoofdstad der assistent-residentie.

Van Asten en zijn vrouw logeerden eerst bij den directeur; zij moesten hun huis inrichten, en daar er toevallig een paar flinke venduties waren, vonden zij spoedig het noodige.

Hortense genoot, toen zij haar huisje kon meubelen en opsieren; zij was practisch, had overleg en daarbij een fijnen smaak; drie hoedanigheden, maar zelden vereenigd.

'Een keurig huisje, een paradijsje,' riepen allen die haar een welkomstbezoek brachten, zooals gewoonlijk de heeren veel harder en enthousiaster dan de dames.

Philip was trotsch op zijn mooie vrouw en zijn lief huisje; zijn betrekking viel hem zeer mede, en in de volheid van zijn geluk schreef hij opgewonden brieven naar huis, zooals hij villa Gloria steeds bleef noemen, maar de echo's bleven uit.

Zeker, men verheugde zich dat het hem zoo goed ging en dat hij gelukkig kon zijn zonder zich te laten storen door de herinnering aan moeder en zuster! 't Was heel goed zoo, zij wenschten niet anders, en dan zouden zij hem maar niet lastig vallen met klachten, hoe hard 't ook viel hem te moeten missen, zich te moeten schikken in zijn afwezigheid.

'Zij zeuren,' knorde Philip.

'Och, je was ook hun alles!'

En zij keek rond. Wat zouden Eveline en mevrouw Van Asten hier gaarne hebben geheerscht! Zij voelde zich gelukkig, zoo gelukkig als zij nooit had gedacht het te kunnen worden; het leven, waarnaar zij eerst zoo vurig had verlangd, en dat haar, toen zij de poorten er van geopend zag, een oogenblik had doen beven, vond zij nu heerlijk, verrukkelijk.

Philip was zoo goed en zoo verliefd; elk harer wenschen was hem een wet; van zijn gebrek merkte zij niets meer. Zij vergat dat men 't een waagstuk van haar genoemd had met iemand zooals hij te trouwen.

'Men moet maar met de menschen kunnen omgaan,' dacht zij vol zelftevredenheid; 'ik leg hem niets in den weg, ik maak 't hem zoo aangenaam mogelijk. Waarom zal hij dan zich driftig maken? Hij weet ook dat ik ongemakkelijk zal zijn als hij weer zoo aangaat, en dat ik niet van zins ben hem als een zieke te behandelen zooals de lieve poesjes thuis.'

Eerst een half jaar na hun vestiging op Tjakra Tjikri

AANVAL EN VERDEDIGING. Naar Fr. Jeminez. (Zie blz. 139.)

kreeg zij echter het bewijs, dat de vreeselijke kwaal nog volstrekt niet genezen was.

De uitbarsting gold een bediende, wiens fout betrekkelijk klein was, maar die Hortense in onaangenaamheid bracht; de kalmte, waarmede de inlander zijn beknorring ontving, ontstak zijn woede, en hoe razender Philip zich aanstelde, hoe kalmer de man in zijn onverstoorbaar phlegma hem aanstaarde. Philip vergat zichzelf geheel en al, hij wilde zich op den jongen werpen, hem misschien wurgen, als Hortense niet tusschen beiden gekomen was en zonder eenigen angst te toonen hem naar achteren drong.

'Laat me los, laat me los!' bulderde hij.

'Ben je een wild beest of een mensch?' vroeg zij verachtelijk, den Javaan wenkend heen te gaan.

'Bah, foei! hoe misselijk, zich zoo aan te stellen tegenover de inlanders.'

Zij drong hem de galerij uit en de slaapkamer in, liet hem op den divan zitten, gaf hem water, maar zonder eenig vertoon van teederheid, met de minachtende trotsche uitdrukking op haar gelaat, die haar zoo ongenaakbaar deed schijnen.

Hij ging voort met razen, opvliegen, zijn woede in bedreigingen en verwenschingen te uiten; telkens wilde hij de kamer uitstuiven, maar Hortense duwde hem telkens weer terug op de canapé.

'Je laat het! Je hoeft ons huis niet in opspraak te brengen; de bedienden zullen denken dat hun mijnheer gek is geworden. 't Is me de moeite waard, je zoo aan te stellen.'

'Ja, maar wie kan zoo iets nu verdragen? Laat me los. Dien kerel moet ik vermorzelen.'

'Zoo! Dat zal je ver brengen. En ik wil het niet hebben, je blijft hier. Je blijft!'

En zij greep zijn handen in de hare, hoewel hij worstelde en worstelde om ze los te krijgen.

'Goed! maak mij maar dood, als je mij moe bent. 't Staat je mooi, moet ik zeggen, erg lief! Maar los laat ik je niet!'

Zijn pogingen om zich van haar los te rukken werden flauwer en flauwer; de heldere, vaste blik, waarmede zij hem als 't ware hypnotiseerde, maakte hem kalmer; eindelijk viel hij op de kussens neer, hijgend, kermend, schokkend over zijn lichaam, soms een dof geluid doende hooren, dat op een gehuil geleek.

Hortense bleef hem aanzien; zij was doodsbleek en schrikte toen zij even in den spiegel zag; al haar bloed scheen uit haar gelaat weggetrokken, alleen haar oogen glommen met een wonderlijken glans en schenen nog zwarter dan anders; haar handen waren ijskoud, en van binnen gloeiden zij als was haar bloed vuur geworden.

'Ik moet flink zijn, ik moet,' herhaalde zij telkens.

't Was stil in de kamer; alleen het doffe gehuil van Philip verbrak de stilte, de kerees[1)] tikten door den wind tegen het raam, in de verte klonk een gamelan, en aan haar voet danste een rozet van licht in een zonnestraal, die ergens langs een ronde opening naar binnen was gedrongen.

'Eveline en haar moeder zouden hem kussen, hem streelen, hem stil laten liggen, maar dat doe ik niet. Ik walg van hem! Als hij de lepra had, zou ik hem kunnen oppassen vol liefde en zorg, maar nu, neen nu niet!'

1) Rieten gordijnen.

Zij keerde zich om, maar 't was of zij lood in de voeten had; zij wankelde, alles danste om haar heen, die rozette, de meubels en de muren; zij moest zich vasthouden aan de tafel, toen aan een stoel.

Daar was de deur! Zij had die zooeven toegemaakt; al tastend, zoo duizelig voelde zij zich, maakte zij die open en stond in de achtergalerij; op den eersten den besten stoel viel zij neer, zij rilde of zij de koorts had, zij zag naar haar nagels, die blauw waren. In haar hoofd gonsde en bruiste het, haar ooren konden niets meer onderscheiden, alles smolt weg, ineen; sluiers zakten voor haar oogen, er steeg iets naar haar keel.

'Ik wil niet - ik wil wakker blijven, -' riep zij zichzelf toe; zij had het willen uitschreeuwen, maar 't kwam niet verder dan tot haar borst; zij snakte naar lucht, zij trachtte zich op te heffen, maar toen begaf haar alles, zij gleed van den stoel en viel voorover op den marmeren vloer.

'Astaga njonja!' riep de meid, die een poos later haar zoo vond. 'Toewan, toewan!'

Philip was tot bedaren gekomen, hij liep de kamer op en neer; bij het roepen der meid kreeg hij zijn bezinning geheel terug.

'Hortense,' gilde hij, 'Hortense! Mijn engel, mijn schat! Wat mankeer je? Ellendeling die ik ben, ik heb haar doodgemaakt!'

Hij nam haar op en legde haar te bed; zijn eigen aanval was nu geheel voorbij; hij liet azijn komen en eau de Cologne, wreef haar polsen en slapen, kuste haar onder de teederste namen. Eindelijk werd zij wakker, maar nauwelijks zag zij hem of zij begon weer te rillen en sloot de oogen,

'Hortense, lieveling! Vergeef mij, vergeef mij! O foei! Wat heb ik toch gedaan, mijn engel!'

'Houd je stil,' en zij wenkte hem met de hand; 'laat me zoo liggen, dan gaat het wel over.'

En zij keerde zich om.

Een oogenblik later begon zij zenuwachtig te snikken, zoo hevig dat Philip zich verschrikt over haar boog en haar onder hartstochtelijke kussen smeekte tot bedaren te komen.

'Ik kan niet - laat mij begaan!' en zij rukte zich weg van zijn liefkoozingen.

In wachtend nederzitten deed Philip zich de heftigste verwijten; hij haatte zichzelf weer en voelde zich bitter vernederd door dien nieuwen aanval van wat hij zijn kwaal noemde en die hij bijna genezen dacht.

Hortense, altijd zoo meesteres van zichzelf, zoo kalm, zoo vroolijk, op hem zulk een bedarenden invloed uitoefenend en nu als gebroken daar neerliggend - door zijn schuld, het was niet te dragen!

Hij ging naar buiten, zocht den bediende op, het

slachtoffer van zijn drift, en gaf hem een rijke schadeloosstelling, die de andere grinnekend van pret aannam; daarvoor had hij wel meer mishandelingen over. Toen hij terug wilde keeren in Hortense's kamer, kwam de meid hem bij de deur tegen:

'Njonja tidoer - mevrouw slaapt!'

Hij moest zich verwijderen en dwaalde door huis, erf en langs den weg als een verbannen geest.

'De gevangenis is er niets bij,' zuchtte hij telkens.

's Avonds kwam Hortense weer aan tafel, bleek ontdaan, de oogen blauw omkringd, mat in haar bewegingen; hij wilde haar omhelzen, vergiffenis vragen, beterschap beloven; zij weerde hem met een gebaar van onuitsprekelijke moeheid af.

'Niet doen, Flip! niet doen! Je kunt het immers niet helpen, anders was het een schande, je zelf en mij zoo toe te takelen. Laten wij er niet meer over praten!'

Hortense was spoedig weer de oude met een zweempje terughouding over zich, iets als zich angstig onttrekken aan te groote demonstraties van teederheid van haar man, hetgeen Philip belette zijn bui te vergeten; maar overigens scheen het geval geen al te diepe sporen bij haar te hebben nagelaten.

Anders bij Philip; hij vergat zijn angst voor de gevolgen zijner uitbarstingen bij Hortense nog zoo spoedig niet, en weer gingen maanden vol kalmte en tevredenheid voorbij, die hun huiselijk geluk op vaste grondslagen schenen te vestigen.

XIV.

Niets werd hun onthouden; in de verte schitterde als een liefelijke ster de hoop op ouderschap. Philip's zorg voor Hortense kende geen grenzen meer; zij lachte om zijn eigen kinderachtige, maar toch zoo aandoenlijke voorzorgen en nam ze aan als iets erg prettigs en koesterends, maar dat zij evengoed kon ontberen; zij was een punctueel handig vrouwtje, maar aanhaligheid kende zij niet en Philip verwachtte die ook niet van haar.

Wanneer zij in een bui van bijzondere liefheid hem eens door de haren streek, en op het voorhoofd kussend, zeide: 'Malle jongen! Weetje nu waarom Onze Lieve Heer de meisjes heeft gemaakt?' voelde hij zich alle koningen te rijk.

Juist haar beredeneerde bedaardheid, haar trotsch heenglijden over allerlei kleinigheden, haar onverzettelijkheid van wil, alleen door haar helder verstand belet in koppigheid te ontaarden, gaven Philip, die zich alleen door zijn indrukken liet leiden, zulk een rustig, kalm gevoel; soms alleen kwam het in hem op, maar slechts vluchtig en voorbijgaande, dat hij Hortense wel gaarne iets minder krachtig had gewenscht; het was of door hun samenleven haar verstand steeds koeler en helderder werd en haar hart en verbeelding geheel op den achtergrond drongen. Zeker, zij had gelijk, het was zóó beter; maar toch, toch... iets meer gloed, iets meer warmte, iets meer blijdschap, - in het heerlijke vooruitzicht ten minste zichtbare, - zou hem, meende hij, zoo goeddoen.

Dan dacht hij aan zijn moeder en Eveline, die haar liefde op de punt harer tong droegen, die onophoudelijk bezig waren hem te vertroetelen en te overladen met haar liefkoozingen, zoodat zij er soms lastig door werden.

Maakte hij Hortense een opmerking daarover, dan lachte zij en antwoordde:

‘Ik kan er niets aan doen. Je wist het vooruit, dat ik geen Evelientje was. Ik ben nu eenmaal zoo en niet anders.’

In gezelschappen was het oordeel over Hortense ook zeer verschillend, evenals destijds in Grondvoort; de dames noemden haar een stijf, pedant nest, de heeren een snoes; zij had ook iets over zich om ronduit haar meening te zeggen, geen deel te nemen aan de chronique, welke de gesprekken der dames bijna geheel vulde, nooit over haar eigen zaken, haar huishouden of bedienden te spreken. In Tjakra Tjikri was geen dame, die andere onderwerpen kon behandelen dan de onderwijzersvrouw, en bij haar sloot Hortense zich onwillekeurig aan; met haar had zij altijd wat te praten, tot ergernis der andere deftige dames van de plaats.

Ook bij de heeren miste Hortense nooit discours; zij bewoog zich vrij en ongedwongen met hen, maar toch wist zij hen altijd op zekeren afstand te houden, zoodat zelfs Evelientje's Argusoogen niets op haar zouden aan te merken hebben gehad; haar schoonheid deed het overige: de antipathie vermeerderen der dames, de sympathie der heeren.

Philip bewonderde haar houding in de gezelschappen, zooals alles in haar; wel wilde hij haar iets toeschietelijker hebben tegenover de dames van zijn chef, maar daarop klonk weer haar onverzettelijk:

‘Hoor Flip, ik zal die dames beleefd behandelen - als zij niet waren wie zij zijn, keek ik ze niet aan - maar vriendinnen met hen worden, dat kan ik niet en wil ik niet. Je bent veel te knap dan dat je vrouw tot zulke middelen haar toevlucht zou moeten nemen om je carrière te bezorgen, en je doet onverbeterlijk je plicht. Mankeerde er iets aan, dan zou ik moeten bijspringen, nu is het niet noodig.’

In de frissche berglucht ontwikkelde zich haar krachtige, heerlijke gezondheid; nog geen kwartier was zij ziek geweest in al deze maanden; zij was er trotsch op, alles te doen alsof er niets bijzonders met haar gebeuren zou, te lachen en te schertsen over Philip's zorg en over de aanbevelingen der dames van veel ondervinding.

‘Hé, Hortense!’ zeide hij op een avond, toen hij den geheelen dag was weg geweest.

‘Is er iets?’ vroeg zij, opziende van haar kopje thee, waarin zij al vijf minuten onafgebroken zat te roeren.

‘Ik riep je al twee keer, en je hoort niet!’

‘Och,’ zij glimlachte verstrooid, ‘ik ben wat absent!’

‘Is er iets gebeurd?’ vroeg hij bezorgd.

‘Wel neen! Hoe kom je er aan?’

‘De lui je boos gemaakt?’

‘Wel neen, daar doen wij niet aan. Maar wat wou je eigenlijk?’

‘Niets! Je maar eens zien en hooren!’

Hortense zette haar kopje neer en wond zich op om

druk en vroolijk te praten. Philip zag niet scherp genoeg om te merken dat zij moeite had, vroolijk en gewoon te doen.

'Moet je morgen weer uit?' vroeg zij schijnbaar onverschillig.

'Neen, overmorgen. Vind je het naar?'

'Ja, natuurlijk vind ik het gezelliger als je thuis blijft, maar ik zal er wel om eten en slapen ook, hoor!'

'Er is toch nog geen vrees!'

'Ach! Wees toch wijzer!'

Dien nacht sliep zij niet, maar lag met haar groote zwarte oogen wijd open, uren lang te staren door de fijne wit gazen gordijnen naar de muggen, dansend rondom het nachtlicht.

'Wijfje, slaap je niet?' vroeg Philip, even wakker wordend.

'Nu niet, nu je mij wekt!' antwoordde zij en sloot de oogen.

Zij had haar stem slaperig doen klinken, maar de slaap was en bleef verre van haar oogleden; en zij wist anders niet wat slapeloosheid was.

Voor het eerst van haar leven voelde zij haar gedachten zich boren als 't ware in haar ziel, zoodat alles inwendig gevoelig en wond scheen te worden; de kleine pendule sloeg half en heel, telkens vielen de slagen als druppels gloeiend lood op haar hersens; daar buiten sisten de krekels. Hield dat geluid nooit op? 't was of zij hier binnen werden beantwoord door een veel luidere echo. Haar oogen brandden, zij had lust te schreien, maar de tranen kwamen niet gemakkelijk bij haar op; en dan zou Philip het hooren! Wat sliep die rustig! Zooeven had zijn hand de hare gezocht en nu hield hij die stevig vast. Zou hij niet voelen hoe zij beurtelings koud en warm werd?

'Als ik 't hem zei?' vroeg zij zich af. 'Neen, neen, ik moet het alleen uitvechten! Niemand mag het weten, zelfs hij niet. O, 't is zoo vernederend. - Als hij iets zei of maar dacht, ik vergaf 't hem nooit.'

Zij sloeg de handen voor 't gezicht; allerlei oude, half vergeten beelden kwamen tot haar, zij waren alle vergroot, verleelijkt, 't leken wel monsters, zoo breed en hoog, de klauwen uitgespreid, de nagels dreigend. Zij smolten allen samen, zij groeiden ineen, zij werden donker, o zoo donker, en bonsten op haar; zij onderscheidde niets meer, zij zakte langzaam weg, diep, heel diep, en al die zwarte akeligheid zonk met haar mede, bedekte, overstelpte, drukte haar. Zij wilde zich verweren, maar kon niet, dat gewicht verpletterde haar, haar man en wat zij wachtte. Zij moest hen allen redden, zij moest, en met een bovenmenschelijke poging werkte zij zich los en sprong met een schreeuw overeind.

'Kind, wat scheelt je?' riep Philip, verschrikt wakker wordend, uit; 'droom je?'

'Ja, Flip! Ja, o God zoo naar! zoo naar!'

Zij huiverde over al haar leden; hij was het bed uit en haalde water; haar tanden klapperden tegen het glas, hijgend hikte zij:

''t Is niets, 't is niets, 't is al over!'

'Ik zal je bromkali geven!'

'Neen, dank je!'

'Moet ik den dokter halen? Ja, dat moet ik.'

'O Philip! Wees toch bedaard! Maak zoo'n drukte niet! Een zware droom, anders niet! Ga maar weer liggen. 't Is gedaan! Hoe kalmer ik blijf, hoe beter!'

Hij kuste haar feeder.

'Mijn engel! Mijn lieveling! Mijn klein moedertje.'

Zij glimlachte flauwtjes met gesloten oogen.

‘Philip!’ Zij trok hem weer naar zich toe, haar lippen openden zich.

‘Is er iets, mijn schat? Heb je mij iets te zeggen?’

‘Neen, neen;’ zij liet hem weer los; ‘niets! Gekheid! Ik begin kuren te krijgen op mijn ouden dag! Och, je sliep zoo lekker! Kom, vergeet die malligheid maar!’

Hortense worstelde den nacht door; zij wilde liever wakker blijven dan zoo te droomen; eerst in den morgen viel zij in slaap, maar telkens schrikte zij weer.

Philip stond zachtjes op, kleedde zich en ging voorzichtig de kamer uit, de baboe op het hart drukkend mevrouw stil te laten liggen.

De zon was reeds hoog aan den hemel toen Hortense wakker werd en eerst na een poos tot bezinning kwam. Toen werd haar alles duidelijk, zij begon een voor een al haar herinneringen van den vorigen dag op te halen. Nu zag zij alles helder en duidelijk voor haar; met samengeperste lippen en starende oogen, de handen achter haar hoofd gedrukt, overlegde zij.

‘Ik kan het hem niet zeggen, ik moet het alleen dragen, alleen, heel alleen! O, als zij 't hier wisten. Wat een genot! Maar dan deelt hij er ten minste niet in, 't komt op mij alleen neer!’

Zij stond op, ging naar de badkamer, kleedde zich en dronk toen haar koffie; anders ging zij naar haar bloemen en huiselijk werk, nu gaf zij op lusteloozen toon haar keukenmeid de bevelen voor het middageten en keerde naar haar kamer terug. Zij opende haar kast en nam er een kistje uit, dat haar bijouterieën bevatte en waaronder een beursje lag; zij haalde het uit, er waren eenige gouden tientjes in. Geld, dat zij had bespaard of vroeger gekregen; zij telde ze drie-, viermaal over.

Het werd er niet meer om.

Daar hoorde zij door de binnengalerij een stap naderen. Het kistje vloog dicht en verdween weer in de kast. Juist had ze die gesloten toen Philip binnenkwam.

‘Mijn liefje! Ik kon 't niet uithouden, ik verlangde zoo naar je, ik moest weten hoe jij je nu voelde.’

‘Och! wat ben je toch kinderachtig, man!’ zeide zij en trachtte haar verwarring onder boosheid te verbergen.

‘Wat moeten de menschen toch zeggen van je! Alleen omdat zijn vrouw slecht geslapen heeft, loopt hij van de fabriek weg.’

‘Vindt je het dan niet aardig dat ik zoo'n zorg voor je heb?’ vroeg hij lachend; ‘voor wie zal ik het beter hebben dan voor mijn eenig wijfje, mijn lief vrouwtje? Wat deed je hier? Je prullen nazien?’

'Ach, je moet ook alles weten!' - Dit zeggende, duwde zij hem zacht de kamer uit.

'Ik kan niet in mijn kast

GESTRAFT. Naar F. Charderon. (Zie blz. 148).

redderen of je wil er alles van weten!'

'Dus je bent weer heel frisch?'

'Natuurlijk.'

'Zie je, anders had ik even bij den dokter aangegaan.'

'Ja, dat zal helpen, die oude sok!'

'Maar je ziet er toch niet zoo heerlijk uit als anders.'

'Philip! houd nu op. Je wordt vervelend; je moest eens een andere vrouw hebben, bijv. als mevrouw Van Geelen, die heeft wel andere kuren. Je bent verwend!'

'Dat komt omdat jij zoo'n engel van een schepsel bent. Zoo'n vrouwtje onder de duizend!'

'Nu ja, dat weten we wel! Scheid nu uit! Je weet, op die overdrevenheden ben ik niet gesteld.'

Werkelijk drukte haar gezicht nog meer dan haar woorden dien tegenzin uit. Philip voelde dat zij niet zoo was als anders, kuste haar tot afscheid, zonder bij haar eenigen weerklank te vinden op zijn hartelijkheid, en ging heen.

'Neen, zij is niet anders, maar ook geen wonder,' dacht hij vol hooge wijsheid, 'dat is altijd zoo!'

Hortense zuchtte van verlichting toen hij weg was.

'Vriendelijk ben ik niet. Maar ik kan er niets aan doen! 't Spijt me voor den goeien jongen!' zeide zij tot zichzelf. 'Bah! Dat geheimzinnige doen!'

XIV.

'Je moet de groeten van je vrouwtje hebben.'

'Mijn vrouw?'

Philip keek zijn vriend, of liever zijn kennis, een beetje verbaasd aan, toen deze hem in de andere fabriek der maatschappij tegenkwam. Philip was er des morgens vroeg heen gereden en had er eenige uren hard ge-

werkt, toen Mohr, de administrateur der fabriek, hem die boodschap bracht.

‘Is u dan in Tjakra-Tjikri geweest?’ vroeg Philip.

‘Neen, ik kom van Batoe-Toelies; je weet, daar woon ik.’

‘Maar mijn vrouw zal daar toch niet zijn.’

‘Neen, maar ik kwam ze tegen in je victoria; complimenten heeft zij mij wel niet verzocht, maar ik begreep toch wel dat zij het bedoelde.’

‘Dank u wel!’ antwoordde Philip kortaf, en keerde zich om.

Hij begreep er niets van, niets! Waarom zou Hortense uit rijden gaan? In Batoe-Toelies woonden geen Europeanen, dan alleen de administrateur, met wiens vrouw zij zoogoed als geen kennis hield. Hij had gaarne meer bijzonderheden gevraagd, maar vond het beneden zich, een chef van hem uit te vragen naar het doen en laten zijner vrouw.

Hortense kon volgens zijn berekening nog geen uur na zijn vertrek uitgereden zijn; dan moest zij toch reeds van plan geweest zijn het te doen, terwijl hij nog in huis was; zij lag toen te bed, en op zijn verzoek nog wat te blijven rusten, had zij beloofd het te doen. Zij was toch zoo vreemd dezer dagen, zoo stil soms en dan weer zoo gewild vroolijk; als zij er niet om dacht zoo verstrooid, zoo geheel anders dan gewoonlijk, kalm, zelfbewust en beredeneerd.

‘Wat scheelt haar toch! Er is iets, maar wat in 's hemels naam, wat?’

De dag scheen hem eindeloos toe. Er was iets aan de machines niet in orde, en hij had al zijn verstand noodig om de fout te zoeken en te verhelpen; zijn zenuwen werden er door geprikkeld, hij had moeite met zijn gedachten er bij te blijven, een zware drukking op zijn hoofd was het gevolg van het met geweld concentreeren zijner hersens op één punt.

Eindelijk tegen vier uur was de zaak in orde, en zijn chef verzocht hem dien avond te blijven eten en dan later naar huis te gaan, maar Philip verontschuldigde zich om zijn hoofdpijn, liet zijn paard zadelen en reed zoo gauw hij kon terug naar huis.

In de verte zag hij Hortense reeds in de galerij zitten, zacht schommelend in een der lichte amerikaansche wipstoeltjes; zij leunde met gesloten oogen achterover en wuifde zich zacht met haar chineeschen waaier frischheid toe; eerst toen zij het getrappel van Philip's paard op het grint rondom het bloemperk hoorde, opende zij haar oogen en zag hem verschrikt aan.

‘Hé, ben je al thuis! Ik verwachtte je nog niet,’ zeide zij, toen hij de trappen der galerij opkwam.

Zij zag krijtwit, met zwarte kringen om de oogen; de witte mousselinen peignoire, rijk met kant gegarneerd, maakte haar nog bleeker.

‘'t Schijnt dat je altijd schrikt als ik thuiskom,’ sprak Philip scherp, ‘en ik dacht je nogal te verrassen.’

‘Zeker verras je mij,’ antwoordde zij met een poging om te schertsen.

‘Maar niet aangenaam, hé?’

‘Philip, wat scheelt je?’ vroeg zij ongerust; haar beide handen klemden zich vast aan de leuningen van haar stoel en haar oogen rustten even op zijn somber, dreigend gezicht en dwaalden toen verder over hem heen.

Hij bleef voor haar staan; zijn stem klonk kort, heesch, bevelend, met den klank, die Hortense den schrik om het hart joeg, daar die haar aan zijn uitbarstingen herinnerde.

‘Je moet mij alles zeggen, ik wil het weten: wat deedt je in Batoe-Toelies?’

't Flitste in haar geest.

'Dus zat Mohr in dien dos-à-dos; hij heeft mij herkend en het Philip gezegd. Ik moet mij flink houden en niet bang zijn.'

En zich tot kalmte dwingend, antwoordde zij:

'Als je het mij zoo wantrouwend vraagt, antwoord ik je niet.'

'Hortense! Ik bid je, zeg 't mij spoedig, je weet niet hoe 't weer in mij kookt!'

'Dat is geen reden om aan je grillen toe te geven.' Zij onderdrukte met kracht het beven harer stem. 'Je hebt beloofd mij niet te zullen wantrouwen, laat mij dus begaan!'

'Maar ik heb toch het recht te weten, waar mijn vrouw naar toe gaat?'

'Ben je bang dat ik op verkeerde plaatsen kom?'

'Ik ben niets bang, ik wil maar weten...'

'Je zult niets weten, zoolang je op dien toon mij ondervraagt.'

'Hortense!'

Zij stond op en wilde de galerij uitgaan.

'Waar ga je heen?'

Hij hield haar bij den arm vast, zoo stevig dat zij den knel voelde, maar zij rukte zich weer los.

'Ik ga naar binnen; als je spektakel wilt maken, dan moet het maar gebeuren zooveel mogelijk binnenshuis.'

'Wil je het mij eerst zeggen?'

Hortense sidderde inwendig; haar hart scheen stil te staan, maar haar groote energie deed haar koel en meesteres blijven over al haar bewegingen.

Alles in haar scheen ijs te worden; als Philip zijn verstand had gehad, zou hij geschrikt zijn van haar akelig starende, uitpuilende oogen en ingetrokken lippen; zij was bang, zoo bang als zij nooit te voren was geweest, maar zij wilde 't hem tot geen prijs toonen.

'Hortense, ik bid je!' smeekte hij heesch.

Hij voelde het komen, den vreeselijken aanval, die hem 't bloed voor de oogen joeg, die zijn hersens deed borrelen en zelfs in de toppen zijner vingers en haren scheen te trillen; zijn bezinning smolt weg tot aan het laatste restje, het ontzettende gevoel van machteloosheid en verlies van heerschappij over zijn zintuigen, maar al te goed bekend, kwam over hem; hij voelde als bij instinct, dat nog een enkele losse band hem weerhield; was die verbroken, dan stond er niets meer tusschen hem en de razernij, dan zou hij zelf hulpeloos en reddeloos moeten toezien, hoe zijn hartstocht als een ontbreideld paard hem voortzweepte, wie weet waarheen!

'Zeg het mij!' herhaalde hij, 'zeg het mij!'

De woorden ontsnapten hem als werktuiglijk. Wan-

neer Hortense nu nog alles had gezegd, wie weet of hij 't toch verstaan had?

Maar zij zeide niets, haar lippen waren als verlamd.

'Hoe heb ik daar ooit mee kunnen spotten, hoe dat licht kunnen achten?' vloog haar door den geest, en nog vóór zij het wist, zakte zij ineen.

Hij schudde haar heen en weer.

'Zeg het, zeg het!' siste hij, zonder meer te weten wat hij wilde of wat hij verlangde, 'zeggen, zeggen!'

'Philip!' barstte zij uit. Haar gemaakte geestkracht en moed vielen van haar af als een te los omgeslagen kleed. 'Philip! laat me los! O God! ik ben zoo bang. Ik zal het je vertellen, maar laat mij los, ik kan zoo niet, ik kan zoo niet!'

Maar het was te laat, de stroom van zijn ontketende drift, door niets gestuit en weerhouden, stortte zich uit.

'Wat zal hij me doen? Wat!'

Maar hij liet haar plotseling los, juist toen zij dacht dat hij haar zou mishandelen, misschien dooden.

'Wat kan men wachten van de dochter van zoo een...' zeide hij eensklaps met ijzige kilheid.

Hortense waggelde achteruit, als had hij haar tegen het voorhoofd geslagen; zij verborg het gezicht in de handen en trachtte op te staan, maar toen viel zij achterover, met het hoofd tegen de scherpe punt der marmeren tafel.

Kreunend van pijn, kwam zij nu eerst tot besef van haar toestand; zij zag Philip daar staan, nog steeds worstelend met den aanval zijner kwaal, de vuisten gebald, de wenkbrauwen gefronst, den mond vol schuim, worstelend met zichzelf, om de inwendige woede niet te koelen op iets buiten hem.

Zij hief zich met moeite op en wierp hem een blik toe, vol onbeschrijfelijke verachting, in 't voorbijgaan hem toeroepend:

'Had mij liever doodgeslagen!'

Toen wankelde zij naar haar kamer en deed de deur op slot; Philip stond een oogenblik onbeweeglijk en viel toen op een der stoelen als verpletterd neer.

De bedienden snelden toe en riepen Hortense; zij kwam nader, bleek, bestorven, maar weer geheel meester van zichzelf.

Zij beval dat men Philip te bed zou leggen, nam compressen van azijn en eau de Cologne, en liet intusschen den dokter halen.

Toen deze kwam, stond zij hem kalm te woord, en op zijn vraag of mijnheer Van Asten meer van zulke toevallen had, antwoordde zij dat zij er nog geen had bijgewoond.

Een oogenblik later bedacht zij zich. Ja toch! Eens, toen zij beiden nog kinderen waren, maar toen had zijn drift zich heel anders geopenbaard. Van die buien had zij meermalen gehoord en ze zelf gezien, ook eens; men zei dat het een kwaal was en hij dacht het zelf ook; maar zij had het nooit willen gelooven.

'En de aanleiding?'

'Hij vroeg me iets en ik verkoos het niet dadelijk te zeggen; later had hij 't toch niet meer verstaan.'

Haar onnatuurlijke kalmte deed den dokter haar den raad geven zichzelf te ontzien.

'U is vreeselijk overspannen, mevrouw!'

'O neen, dokter! Ik ben zoo bedaard! Wat dunkt u van mijn man? Is 't ernstig?'

'Ik maak mij ongeruster over u, dan over hem. Een zenuwtoeval; hij schijnt zich met geweld beheerscht te hebben. Was er iets dat hem misschien stuitte in de uitbarsting van zijn drift?'

Hortense bracht de hand aan haar achterhoofd, en nu bemerkte de dokter ook dat het bloed door haar dik zwart haar siepelde en zelfs reeds op haar wit mousselinen kleed drupte.

'Ik ben gevallen tegen de marmeren tafel, geloof ik,' zeide zij en werd nog bleeker; 'ik werd bang voor hem en wilde achteruitwijken. Hij is van morgen vroeg weggereden, in de warmte - het was vandaag erg warm - altijd tusschen de machines gezeten, dat heeft hem van streek gebracht. Denkt u ook niet?'

De dokter dacht het zijne.

'Zij is misschien coquet, hij jaloersch. We staan hier voor de gevolgen van een huiselijk drama, dat nog lang niet is afgespeeld,' ging hem door het hoofd.

'Als ik u een raad mag geven, mevrouw, gaat u dan naar een andere kamer. Straks zal ik uw wond uitwasschen en verbinden.'

Zij lachte droog en hard.

'O dokter! 't Is de moeite niet. Mij mankeert niets. Ik ben voorbeeldig gezond, maar ik wil hem eerst wakker zien.'

'Misschien is 't beter, mevrouw, dat hij u niet dadelijk opmerkt bij zijn ontwaken.'

'O, als u dat denkt!'

En zij ging de kamer uit, zonder iets meer te zeggen.

Philip kwam langzamerhand bij; zijn eerste woord was:

'Hortense, zeg je het mij?'

En zijn oogen, toen met meer bewustzijn rondgaande, herkenden den dokter.

'Wat doet u hier? Ben ik dan ziek?' vroeg hij.

'Neen, niet ziek, maar een beetje onwel!'

'O God! Ik begrijp 't; 't is alweer zoover, ellende ling die ik ben!'

En zich tegen den muur keerend, barstte hij in wanhopige snikken uit. De dokter vond het een goed teeken dat hij tot uitbarsting kwam en maakte een kalmeerend drankje voor hem klaar.

'Hortense, Hortense!' riep hij met het kinderachtig verlangen, wat hem steeds overviel na zulk een scène, om getroost en gekoesterd te worden.

'Mevrouw rust wat uit,' zei de dokter, 'zij heeft ook kalmte en rust noodig. U maakt mekaar ziek.'

'Als ik haar even zien mag!'

Hij sprong op en wilde heengaan; de dokter dwong hem weer te liggen.

'Neen mijnheer Van Asten, daar komt voorloopig niets van; drinkt u maar eens even, dan zal ik uwe vrouw vertellen hoe 't met u is.'

De drank was zeker bedwelmend, want Philip viel in een toestand van slaperigheid en verdooving, en toen

de arts bij Hortense kwam, zat zij op den divan met starende oogen en over de knieën geslagen handen. Het bloed druppelde steeds voort, zonder dat zij het scheen te merken.

'Mijnheer is heel goed wakker geworden,' zeide hij toen, 'en heeft naar u gevraagd. Ik heb hem een slaapdrankje gegeven; als dat uitgewerkt heeft en u is ook wat tot kalmte gekomen, dan zie ik er geen bezwaar in, dat u bij hem komt!'

Zij wilde opstaan, maar kon niet, het was of er lood in haar aderen stroomde.

'Dokter!' zeide zij rillend, 'ik kan niet, ik kan niet.'

'Mevrouw, u moet naar bed, spoedig!'

MARKTDAG TE ROTTERDAM. Naar Jan van der Heijden. (Zie blz. 150.)

Gedwee liet zij zich behandelen; alleen vroeg zij papier en potlood en krabbelde er met bevende vingers op:

'Ik ging naar Batoe-Toelies om é é n e d i e .... te bezoeken.'

'Geef dat aan toewan als hij wakker is,' zeide ze tot haar baboe, en toen kon zij niet meer; zij liet zich gedwee afdrijven door den stroom; dien nacht werd zij zwaar ziek en den volgenden morgen werd haar kind geboren.

Het was een jongen en hij kwam dood ter wereld.

(*Wordt vervolgd.*)

Gestraft.

De studie van het kind is een der meest uitgebreide, welke een schilder aangeboden wordt. Hun groote beweeglijkheid, de spontane uiting hunner gevoelens zijn een onuitputtelijke bron van opmerkingen. Alles ontroert hen en elke aandoening verraadt zich door de uitdrukking van hun gelaat, waardoor hun kleine ziel zich uitspreekt. Hen te zien leven is een vreugde.

Daarom schijnen zij ons ook hoogst belangrijke personages toe, den trots der vaders opwekkend en de liefde der moeder. Hun eerste woorden, hun eerste tand zijn gebeurtenissen van hoog belang. Al het andere verzinkt in het niet bij die bladzijden van het huiselijk leven, waarop men den datum schrijft van deze heuglijke, gedenkwaardige feiten.

Geen wonder dat het kind besef krijgt van zijn hooge waardigheid. Het schilderij van mejuffrouw Charderon sympathiseert dit bewustzijn op geestige wijze. Is dit kind, op een voetstuk geplaatst, niet het beeld van onze hedendaagsche kinderen, de afgoden der familie?

Maar toch gelooven wij niet dat deze jongejuffrouw erg blijde is met het standpunt, door haar ingenomen. Zegepralend ziet zij er volstrekt niet uit, want 't is niet voor haar plezier, dat zij daar zoo hoog zetelt.

De kleine meid is gestraft; die kolom scheidt haar

van haar speelgoed en belet haar zich vrij te bewegen; maar toch, hoe verdrietig zij is, tot tranen brengt zij het niet; het vingertje in den mond verraadt dat zij

MOEDERZEGEN. Naar R. Arnim. (Zie blz. 150.)

over haar misdrijven nadenkt en dus op 't punt is er berouw over te hebben. 't Is trouwens de eerste keer niet dat zij op die manier gestraft wordt; de eerste maal schreeuwde zij hard en wanhopend, maar nu is zij er aan gewoon geraakt en vindt het de moeite niet waard er nog over te huilen. Spoedig zal zij leeren van haar kolom af te springen, en men zal andere, strengere straffen voor haar moeten bedenken.

Deze allerliefste compositie is de eerste niet, door de

schilderes aan de kinderen gewijd. In al haar werken toont zij dat zij haar onderwerp volkomen meester is en het kleine volkje niet alleen met talent, maar ook met liefde heeft bestudeerd.

Jan van der Heijden.

De Amsterdamsche brandweer geniet een welverdiende reputatie, en geen wonder ook; naar men zegt is zij de best georganiseerde van heel Europa. Onze kranige brandweermannen zijn met recht hoogst populair. Bewonderend staat ieder stil, als de hoog geladen wagens, schilderachtig gegroepeerd, met donderend geweld ons voorbijsnellen, vooral wanneer des avonds brandende toortsen het gevaarte phantastisch verlichten.

Onwillekeurig vormt men dan wenschen voor den goeden uitslag van hun blusschingswerk, en men slaakt een zucht van verlichting bij de gedachte dat zij zich op weg begeven naar de plaats des onheils, want waar er te helpen valt, dat weet men, kan men vast op hen rekenen.

Uit het aantal der brandweerwagens, die zich op weg begeven, kan men de grootte van het gevaar berekenen; komen zij van alle kanten aansnellen, dan vermoedt men dat het geen eenvoudig schoorsteenbrandje, maar een ernstig geval geldt. Is het echter een zware brand, dan weet men het daaraan, dat de ‘Jan van der Heijden’ ter hulp wordt geroepen.

Wie de ‘Jan van der Heijden’ is, dat weet iedere Amsterdammer; 't is de stoomboot-brandspuit, die in de naaste gracht bij den brand komt liggen en dapper meehelpt om het vuur te blusschen. Naar wien het aardige bootje heet, dat zullen velen u ook weten te zeggen, naar den uitvinder der brandspuit ‘Jan van der Heijden’ namelijk, maar dat diezelfde ‘Jan van der Heijden’ niet alleen een uitstekend werktuigkundige, maar ook een hoogst bekwaam schilder was, dit weten slechts weinigen, en dit is toch zoo!

Jan van der Heijden blonk op verschillend gebied buitengewoon uit. Hij werd in 1637 te Gorinchem geboren en leerde reeds vroeg het glasschilderen; later ging hij naar Amsterdam en volmaakte daar de hoogst gebrekkige brandbluschmiddelen; ook zorgde hij voor de verlichting der stad. In 1672 vond hij de slangbrandspuiten uit, verkreeg er van de stad octrooi voor en werd tot opperbrandmeester benoemd. Hij gaf met zijn zoon Jan een boek uit: ‘Beschrijving der slangbrandspuiten en hun wijze van brandblussching.’

Maar terwijl hij zijn krachten hieraan wijdde, liet hij zijn penseel niet rusten; onvermoeid schilderde hij allerlei stadsgezichten, die vooral uitmunten door hun nauwkeurigheid van teekening en natuurlijke kleur, die nooit in stijfheid ontaardde. Hij kon echter geen menschen of dieren schilderen; daarom belastten zich zijn vrienden Adriaan en Willem van de Velde, de bekende schilders, zich met de stoffage zijner stukken.

Tot zijn 74ste jaar behield Van der Heijden zulk een vaste hand en scherp oog, dat hij een boekerij schilderde met opengeslagen boek, waarin de drukletters met groote juistheid waren nagebootst.

Onze afbeelding stelt een marktdag te Rotterdam voor en doet ons aan een stadsgezicht van Springer denken. Wanneer de personen maar nieuwerwetsch gekleed waren, zou men niet vermoeden dat het schilderij reeds bijna drie eeuwen oud was,

zoo vertoont het nog al het karakteristieke van een hedendaagsche Rotterdamsche straat.

De vreemdelingen zijn zeer op Jan van der Heijden's stadsgezichten gesteld; zij bevinden zich in alle hoofdsteden van Europa en zelfs in Amerika. Of de gelukkige eigenaars dezer stukken vermoeden, dat hun schilder in diens vaderland zijn grootste populariteit dankt aan... een stoombootje met brandspuit?

Moederzegen.

De lang verwachte dag is daar, het uur zoo vurig gewenscht, de dag harer bruiloft. Nog weinige oogenblikken en aan de hand van haar echtgenoot zal de dochter het huis verlaten, waarvan zij de zon, het licht was. Het bruidskleed versiert haar reeds, de sluier omhult haar en de jonkvrouwelijke krans siert haar lokken, een nieuw leven gaat voor haar beginnen in haar oog, een leven van geluk, van vreugde, van liefde, maar als het tijd is te scheiden van het verleden om de toekomst, hoe schoon ook, in te gaan, aarzelt zij, een duistere angst vervult haar, een droevige twijfel zet zich vast in haar hart.

Zal zij ooit zoo gelukkig worden als zij 't was tot nu toe? Zoo gelukkig, dat zij niet eens wist dat het geluk heeten mocht? Vrij van zorgen, omringd door de liefde eener teedere moeder, die elk steentje van haar weg raapte, voelt zij het nu opeens en nu weet zij ook hoe groot, hoe edel en onzelfzuchtig de liefde was dier moeder en hoe zij in kinderlijke lichtzinnigheid die dikwijls miskende; ja, nu zij die atmosfeer der ouderlijke woning gaat verlaten, nu die liefde niet meer zoo uitsluitend haar deel zal zijn, nu zij die geruild heeft tegen een andere, kent zij eerst haar vollen omvang.

Een vrij oogenblik blijft haar over vóór dat hij komt, de bruidegom, en zij treedt de kamer harer moeder binnen, zij knielt voor de voeten der oude vrouw en snikt: ‘Moeder, uw zegen! O, ik voel thans, wat ik u dank!’ En de moeder sluit haar kind in de armen, ja, zeker! zij wil haar zegenen, dat die zegen haar kracht schenke en steun! want beide heeft de jonge bruid noodig en haar eigen huwelijksleven met zijn zonneschijn en zijn stormen trekt haar voor den geest, met het verlies harer illusiën en met den troost, dien zij nog in de werkelijkheid vond.

Haar kind zal gelukkig zijn, zij gelooft het vast, zij weet aan wien zij haar schat toevertrouwt; maar toch, haar liefde zal zij moeten missen, zij zal die slechts uit de verte kunnen bewijzen, zij mag het niet anders en zij wil het ook niet. Uit vrije beweging trekt zij zich terug en het laatste, dat zij haar dochter mee-

geeft op haar nieuwen weg, het laatste bewijs van haar liefde, het is haar moederzegen, haar moedergebed.

En gesterkt door die gave, staat de jonge bruid op, zij heeft afgedaan met haar jeugd, haar jonge-meisjesleven, nu wordt zij vrouw, wellicht zelf moeder; maar zij kent haar plichten, zij weet, dat, wanneer zij het voorbeeld volgt harer eigen moeder, geluk haar deel zal zijn en dat van haar gezin.

Met stralend gelaat treedt zij den bruidegom tegemoet en met hem het nieuwe leven, dat haar wacht.

De moeder van Rubens.

In het hooge koor der Abdijkerk van Sint-Michaël te Antwerpen ziet men een grafsteen, waarvoor menig reiziger in vrome aandacht een oogenblik heeft stilgestaan, niet omdat het bijzonder kostbaar is of door grootsche versieringen uitmunt, neen; alleen ter gedachtenis zijner moeder heeft een zoon het opgericht, maar deze zoon was niemand minder dan Petrus Paulus Rubens.

Het is een even dankbare als belangwekkende taak, de jaren der jeugd en het familieven onzer groote helden op verschillend gebied te bestudeeren; veel, wat in hun leven eerst vreemd aandoet, wordt dan helder en verstaanbaar, als men den oorsprong daarvan nagaat; fouten leert men verontschuldigen, deugd en grootheid beter verstaan, vooral als men de tegenspoeden leert kennen, waarmede zij te strijden hadden.

In hoeverre Maria Rubens op de artistieke ontwikkeling van haar grooten zoon invloed had, kan men niet meer met zekerheid vaststellen, maar zelfs indien deze voortreffelijke vrouw niets anders geweest ware dan de trouwe gade, de zorgzame moeder en huishoudster zooals zij zich zelfs in de moeilijkste omstandigheden altijd getoond heeft, verdiende haar naam met eere genoemd en aan het nageslacht overgeleverd te worden.

Maria Rubens of, zooals haar meisjesnaam luidt: Maria Pypelinck, was de dochter van een hooggeachte burgerfamilie te Bekhoven. Den 21sten Maart 1538 geboren, had zij op haar drieëntwintigste jaar den groothandelaar Johan Rubens van Antwerpen gehuwd.

Vroolijk lachte het leven het jonge paar toe. Johan stond niet alleen in den vollen bloei van zijn mannenkracht, maar verheugde zich ook bij al zijn tijdgenooten als koopman en geleerde - hij had zeven jaar in Italië gestudeerd en den doctorsgraad in het geestelijke en wereldlijke recht behaald - in hun hooge achting. Aangenaam en ongestoord gingen de eerste jaren van hun huwelijk voorbij, toen door een ongelukkig toeval prinses Anna van Saksen, de tweede vrouw van onzen Willem den Zwijger, in Antwerpen kwam om van hier uit een proces te ondernemen tegen de Spaansche regeering, die met het vermogen van haar echtgenoot ook het huwelijksgoed der jonge vrouw had verbeurdverklaard.

Niet alleen dat zijn roem als rechtsgeleerde hem bij haar aanbevelenswaardig maakte, - ook wegens de gelijkheid van hun beider geloof (zij was als de dochter van Maurits van Saksen protestant) was zij nog meer geneigd Johan Rubens met de leiding harer zaken te belasten, en spoedig was ten gevolge van het dagelijksche verkeer tusschen haar en den maar al te spoedig betooverden Vlaming een verhouding ontstaan, die de grenzen der gepastheid tusschen meesteres en ondergeschikte verre

overschreed en volstrekt niet overeenkwam met de regels der welvoeglijkheid en goede zeden.

Allerlei onaangenaamheden en moeilijkheden maakten het voor de vorstin wenschelijk haar woonplaats te verlaten en naar Keulen te vertrekken, waarheen Johan Rubens haar volgde met den titel van gouverneur der vorstelijke kinderen; zijn geheele familie begeleidde hem.

Wie kan doorgronden wat de ongelukkige Maria hier geleden heeft in het Wolverhof, dat haar man tot woning was aangewezen! Losgerukt van alles, wat haar zoo lang lief en vertrouwd geweest was, moest zij het aanzien hoe hij, die haar in het vreemde land staf en steun had moeten zijn, meer en meer onder den invloed der prinses kwam en geheel en al vervreemd raakte van haar en hun vijf kinderen.

Het slechte gedrag van Anna kon echter niet lang verborgen blijven. Hetzij dat spionnen den prins daarover inlichtten of dat het toeval hen verried, zeker is het dat Willem van Oranje haar het strenge bevel gaf, onmiddellijk naar Siegen in het graafschap Nassau te verhuizen, en gelijktijdig het verzoek om echtscheiding van haar indiende.

De plaatselijke scheiding vermocht echter niet, het verkeer tusschen het schuldige paar te doen eindigen; in het geheim volgde Johan zijn geliefde, maar geraakte daardoor - zooals men wel verwachten kon en wat zeker ook door den Prins bedoeld was - in de handen van diens in Nassau regeerenden broeder Jan, die Rubens onmiddellijk deed gevangenzetten.

Eerst na vijf lange weken vol angstige spanning ontving Maria bericht over het verblijf van haar echtgenoot en over de oorzaak zijner gevangenschap.

Een andere oppervlakkige natuur zou bij deze nieuwe ontzettende beproeving zeker verpletterd zijn geworden, maar de krachtige geest van Maria Rubens werd nog sterker onder de harde hamerslagen van het noodlot.

Met haar scherp verstand zag zij in, dat eer en aanzien van het huis nu alleen afhingen van haar voorzichtigheid en geestkracht; zij nam dadelijk zelf de leiding der zaak, die mede naar Keulen was verplaatst, in de hand, vol ijver er voor wakend dat de eervolle naam van Rubens niet door de afwezigheid van het hoofd der familie zou lijden; en niet tevreden hiermede, vergat zij ook het ongelukkige lot van haar schuldigen gemaal niet.

Het schandelijk verraad vergetend, aan haar gepleegd, snelde zij in April 1571 naar Siegen om van Graaf Jan de invrijheidstelling van den gevangene te verkrijgen.

Nog is ons een brief bewaard gebleven, dien zij over deze zaak aan den Graaf schreef. Treffend is het, te hooren hoe de diep beleedigde vrouw zegt, dat alleen

de liefde tot haar man haar hierheen voerde en dat zij hem in zijn grooten nood niet verlaten mocht.

Maar de smeekbeden der arme vrouw bleven onverhoord; zij moest heengaan zonder haar man te hebben teruggezien, en het werd haar streng verboden briefwisseling met hem te houden.

In Keulen teruggekeerd, wijdde zij zich met den grootst mogelijken ijver aan de opvoeding harer kinderen en de leiding der zaak.

Het verhevenste voorbeeld van zeldzame zielengrootheid gaf deze edele vrouw, toen de vernietigster van haar levensgeluk, de thans door alle vrienden verlaten Anna van Oranje, haar smeekte haar in haar moeilijke ure bij te staan.

Met onvergelijkelijke zelfverloochening snelde zij naar het ziekbed der ongelukkige en zorgde eigenhandig, als een mensch geworden engel der barmhartigheid, voor moeder en kind. Dit laatste, een dochter, zou later nog dreigend in haar leven en in dat van haar man grijpen.

Deze offervaardigheid zou overigens niet onbeloond blijven. Diep getroffen door de vergevensgezindheid der vrouw, die even zwaar beleedigd was als zijn broeder, stond Graaf Johan toe, dat Maria, toen in 1573 haar man zwaar ziek werd, hem verpleegde.

Het was een zeer aangrijpend wederzien. Een bloeiende man in de volle kracht zijns levens was van haar weggegaan, - een gebogen, door verdriet en berouw neergebogen grijsaard trad haar thans tegemoet.

Haar fijne tact, haar grenzenlooze goedheid hielpen haar intusschen over het pijnlijke der ontmoeting; met troostende woorden wist zij den gevallene weder op te richten en nieuwen levensmoed in zijn ziel te storten.

Door haar edelmoedigheid medegesleept, beloofde dr. Schwartz, die haar reeds aan het ziekbed van haar man naar Dillenburg had geroepen, dat hij ook de invrijheidstelling van den gevangene zou bewerken, en hij verkreeg die inderdaad; maar onder welke voorwaarden?

Behalve dat Maria een borgtocht van 6000 thalers moest stellen, mocht de gevangene slechts in een stad van het graafschap Nassau vertoeven en moest bovendien nog ieder oogenblik gereedstaan weer naar de gevangenis te worden teruggevoerd; in het laatste geval zou echter de borgtocht, die met vijf percent bezwaard werd, worden terugbetaald.

Ofschoon het toestemmen in deze voorwaarden een opgeven van hun geheele levenswijze ten gevolge had, was Maria tot alles bereid en reeds kort daarna vinden wij haar met hare kinderen aan de zijde van haar echtgenoot in Siegen, waar zij in het huis van den schout Dietz een woning huurde. Het was een ontzettend leven, dat de familie hier leidde, altijd bespied, altijd in angst weer gescheiden te worden. Het bezoek der kerk was Johan evenals iederen omgang verboden, en zoo groot was de angst voor de Graven van Nassau en hun huurlingen, dat hij zich ten slotte niet meer op straat durfde wagen.

Een vreugdestraal, die later nog hun geheele leven en zelfs hun naam voor het nageslacht met een lichtglans zou vergulden, was de geboorte van Maria's beide zonen, den lateren beroemden stadsschrijver van Antwerpen, Philip, en den jongsten, Petrus Paulus, voor wiens genie zich thans nog de menschheid bewonderend buigt.

Na den dood van Anna van Oranje, die den 18den December 1577 plaats had, kwam er iets meer vrijheid in het leven der zwaarbeproefden. Tegen een quitantie

voor de helft der terugbetaling van den borgtocht en de stipte betaling der renten, waarvan zij echter in werkelijkheid nooit een penning heeft ontvangen, kreeg Maria verlof, met haar gemaal naar Keulen terug te keeren; ook mocht Johan thans weer iedere stad in de Nederlanden bezoeken, uitgezonderd die waar zich de Prins bevond. Het nominale overschot van den borgtocht van 3000 thalers bleef in Johan's handen, daar de voorwaarde dat Rubens, zoodra men het wenschte, weer in den kerker zou terugkeeren, bleef bestaan en dat zelfs in dit geval ook een terugbetaling van den geheelen borgtocht met de renten zou geschieden.

Met onvermoeide vlijt en haar oude bedrijvigheid nam Maria in Keulen weer de leiding der zaken ter hand; terwijl haar man aan het gerechtshof werkzaam was, nam zij zelfs deftige, jonge lieden als kostgangers in huis en spoedig keerde de oude welstand weer bij haar terug.

De kinderen werden groot en reeds stond het huwelijk der oudste dochter Blandina met den jongen, welgestelden Simon de Parcy voor de deur, toen het ongeluk nog eenmaal zijn sombere vleugels over het huis uitspreidde.

Op bevel van Jan van Nassau verscheen zekere dr. Christian om Rubens weer in de gevangenis te zetten, en daar hij liet doorschemeren dat thans, ten wille der door Anna van Oranje achtergelaten dochter, zijn leven gevaar liep, zakte de toch reeds gebroken man in elkander.

Weer was het Maria, die tusschen beiden moest komen. Met ongewone standvastigheid verklaarde zij den Graaf, dat zij eerst de haar beloofde terugbetaling van den borgtocht eischte; en zie! wat noch edelmoedigheid noch fierheid hadden vermocht, verkreeg thans de geldzucht. Na veel onderhandelen gaf Johan op een algemeene quitantie van den borgtocht met renten tot 900 thalers den bijna geheel wanhopenden Rubens zijn volle vrijheid terug.

Kommer en zorg hadden intusschen den rampzaligen man uitgeput en hij stierf den 1sten Mei 1587, nog pas 57 jaren oud.

Nu kon Maria weer naar haar geliefd Antwerpen terugkeeren, waar zij spoedig, dank haar voorzichtigheid en energie, het geluk had den naam van haar huis opnieuw in vollen glans te zien stralen.

De opgaande ster van den roem van haar jongsten zoon bestraalde nog haar laatste levensjaren. Den 9den December 1608 sloten zich de oogen der bewonderenswaardige vrouw voorgoed.

Twee portretten van haar heeft de hand van haar geniale zoon geschilderd: het eene hangt in de Pinacotheek van München, het andere, een meesterstuk in

alle opzichten, bevindt zich in Fahnenburg bij Dusseldorf; het vertoont ons het gelaat eener bejaarde vrouw, wier edel gevormde trekken een lang gezegend leven verraden, waarvan men kon zeggen dat het kostbaar geweest is, omdat het rijk was aan moeite en arbeid.

Een visioen van goud.
Met drie afbeeldingen.

In het Engelsche blad 'The Standard' van den 2en October 1894 kwam een paragraaf voor uit een testament, waarin de erflater zijn kapitaal (3,000,000 p. st.) nogzeven jaren rente op rente liet zetten, vóórdat zijn gelukkige erfgenaam, een achterneef, daarvan bezit mocht nemen.

Deze benijdenswaardige sterveling ontving den 9en October 1894, toen die zeven jaren verloopen waren, een som van 4 millioen pond sterling, want het door zijn liefdevollen oom nagelaten kapitaal was in die jaren aldus aangegroeid.

Wie het niet gelooft kan het narekenen, en wie het eens wil probeeren mag het ook doen, maar niet iedereen heeft 3,000,000 pond bij de hand en ook geen drie ton, zelfs geen dertig duizend; gemakkelijk had hij echter een aardig kapitaaltje kunnen hebben, als iemand maar de goede gedachte

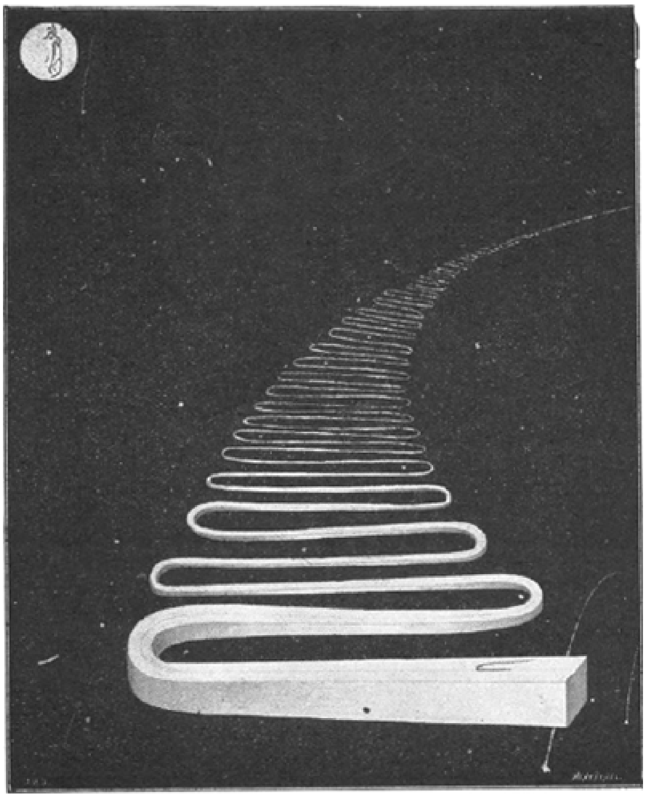

De weg van goud van de aarde naar de zon.

had gehad om, toen hij geboren werd, laat ons zeggen in 1860, een armzalige 1000 pd. voor hem te beleggen à 5%, dan waren deze aangegroeid tot 5000 pd. st., dus ook een niet te versmaden bezitting van zestig duizend gulden. Maar aangezien men niet zoo vriendelijk geweest is, dat bijtijds te doen, zullen wij een anderen grondslag

voor onze berekeningen kiezen en niet meer of minder daarvoor nemen dan.. een stuiver!

Maar men moet dien stuiver tijd laten om zich te vermeerderen; onder deze voorwaarde zal deze enkele stuiver of vijf centen het middel zijn om de geheele wereld welvarend niet alleen, maar rijk te maken.

Op een datum, door ons vast te stellen, zal er geen armoede meer zijn, geen wanhopende worsteling om geld, geen verkwisten en geen bederven van het goede, dat in ons is door onmachtig verlangen naar goud. - De alchimisten uit de middeleeuwen zijn overtroffen; wij doen geen goud, geen zilver, geen juweelen, geen menschenbloed meer in de smeltkroes, niets anders dan een... stuiver.

Hiervoor is alleen noodig dat wij dien stuiver aan goede handen toevertrouwen en rente op rente zetten, tegen 5 pCt. gedurende duizend jaar, waarna wij het aldus aangegroeide kapitaal ten geschenke zullen geven aan het menschdom.

Tegen het einde van dezen tijd (2895 na Christus) zullen er naar onze berekening omstreeks 220,000 millioen menschen in de wereld zijn en onze stuiver zal dus aangegroeid zijn tot 6,443,000,000,000,000,000 pd. st. of 77,316,000,000,000,000,000 gulden, en dat zal voor ieder levend mensch een niet onaardig geschenk wezen van omstreeks 300 millioen gulden; zoodat ieder mensch dan 300maal millionair zal zijn, een resultaat alleen verkregen ten koste van een stuiver.

Dit is om van te duizelen; maar laat ons nu zien, wat er gebeurd zou zijn als de moderne Toovenaar, Interest-op-Interest genaamd, zich 1895 jaar geleden met een enkelen stuiver in zijn tooverketel aan het koken had gezet.

In 1891 heeft men de bevolking der aarde berekend op 1480 millioen menschen; op dien grondslag voortgaande, zullen wij er zoo ver niet af zijn, wanneer wij de hedendaagsche bevolking der wereld op 1500 millioen personen stellen.

Als nu in het jaar I na Christus een man gewenscht had door de latere eeuwen te worden begroet als de algemeene weldoener der menschheid, zou hij zijn wensch hebben kunnen vervuld zien door eene som, gelijkstaande met een stuiver, tegen 5 pCt. interest op interest te zetten.

Wie nu eenigszins bekend is met logarithmen, kan onze

berekening nagaan en de juistheid er van toetsen.

De rijkdom in die 1895 jaren opeengestapeld zal zoo

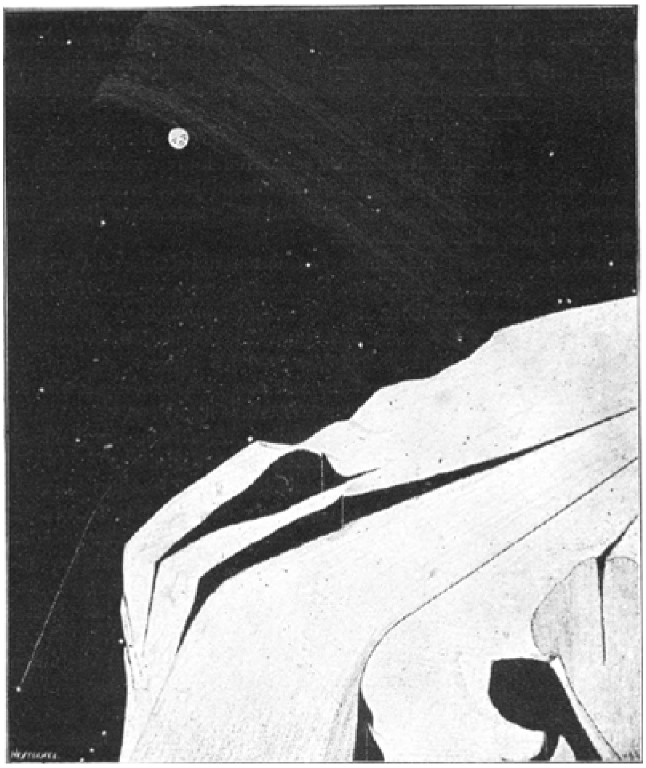

Het visioen van den gouden berg en de Niagara van gesmolten goud.

ontzaglijk zijn, dat het ons moeite kost er den omvang van te begrijpen, wanneer wij niet allerlei hulpmiddelen te baat nemen om onze verbeeldingskracht ter hulp te komen.

Die som bedraagt dan omstreeks 59 sextillioenen gouden souvereinen, (elke souverein = f 12,60). Stellen wij ons nu de aarde voor, veranderd in een kolossaal blad van goud, meer dan 509,000 mijlen in het vierkant en een mijl dik, - zwevend in de ruimte. Dat iedere man, vrouw en kind, nu op aarde levend (1500 millioen menschen), onophoudelijk een geweer afvuren, geladen met souvereinen in plaats van met kogels, gedurende duizend jaren. Ieder geweer schiet 1200 gouden munten per minuut. Na die duizend jaren van onophoudelijk afvuren der met souvereinen gevulde geweren op een gouden aarde, tegen het cijfer van 1200 souvereinen per minuut, zou slechts een nietige breuk van die 59 sextellioenen van souvereinen zijn weggeschoten. De kosten van een aarde van zuiver goud gemaakt te hebben, gevoegd bij het aantal weggeschoten gouden munten gedurende duizend jaren, zoude slechts een vijf-en-twintig duizend millioenste deel van het sedert 1895 jaren opgegaarde geld hebben vereischt.

Laten wij het nu beproeven met bankbiljetten in plaats van met goudgeld, en daartoe ons verbeelden dat de aarde veranderd is in twee groote langwerpig vierkante blokken goud, elk omstreeks 11000 millioen mijlen lang bij drie mijlen wijdte en 8 mijlen dikte. Deze twee blokken goud zweven naast elkander door de ruimte met een groote gleuf, acht mijlen breed, tusschen hen. Langs de beide binnenzijden van de lengte van dezen afgrond staat de geheele bevolking der wereld (1500 millioen zielen) geschaard; in elke seconde werpt ieder mensch in de bodemvrije diepte een

bundel, bestaande uit duizend bankbiljetten, elk biljet waard een millioen pond sterling of 12 millioen gulden. Nadat deze zondvloed van bankbiljetten duizend jaar heeft geduurd, zal met inbegrip der kosten van een gouden aarde slechts 1/200000000 gedeelte van het geld zijn weggeworpen.

Nu wij zooveel geld te onzer beschikking hebben, dat wij het op aarde niet eens kunnen uitgeven al doen wij ook de buitensporigste dingen, willen wij eens een sterrenkundig waagstuk ondernemen en een weg aanleggen naar de zon; en om van onze verbeelding niet te veel te vragen, zullen wij de gravuren hierbij ter hulp roepen.

Fig. 1 vertoont ons een gouden weg van de aarde naar de zon, die zeker mag bogen op de eer, het duurste ingenieursplan te zijn, ooit ondernomen. De afmetingen van dezen weg van solied goud zijn 92½ millioen mijlen lengte, meer dan 8½ millioen mijlen breedte en meer dan 8⅓ millioen mijlen dikte.

Een exprestrein langs dezen weg reizende tegen 60 mijlen in het uur, zou de zon naderen 176 jaar na zijn vertrek van de aarde. Een denkbeeld van de breedte en dikte van dezen weg kan men verkrijgen door de vermelding, dat hij meer dan duizendmaal zoo dik zou zijn als de doorsnede van de aarde (8000 mijlen) en dat de spoortrein op n°. 6 bedoeld geen gewone trein is, maar een van zeven millioen lengte, van de locomotief tot den achtersten wagen. De afstand tusschen de twee rails, waarover deze trein zich voortbeweegt maar die te ver van elkander verwijderd zijn om door ons als twee rails te worden onderscheiden, is omtrent 140 duizend mijlen.

Door dus een weg te maken van de hierboven gegeven afmetingen, zouden wij de opgestapelde rente van een stuiver gedurende 1895 jaar kunnen benuttigen.

In 1882 werd er een plan gemaakt om de Niagara-watervallen te gebruiken voor het in beweging brengen van waterwerken en deze beweegkracht door de Vereenigde Staten te verspreiden. De waterkracht der Niagara werd toen berekend op tien millioen kubieke voeten waterval per seconde, en de waarde van deze nuttig aangewende kracht werd geschat op 300,000 pd. st.

per dag. In 1889 maakte de stad Buffalo met de Niagara Power Company een contract voor 10,000 paardekracht tegen 3,000,000 gulden per jaar om de stad te verlichten en fabrieken in beweging te brengen door een kabel van twintig mijlen lengte tusschen de Niagara-watervallen en Buffalo City; - wij willen nu een gouden Niagara maken en zien of wij iets kunnen kwijtraken van onze overvloedige weelde.

In fig. 2 geven wij een visioen van den gouden berg en de Niagara in gesmolten goud. Verbeeld u een grooten berg van goud, zoo groot als de aarde, met een Niagara van gesmolten goud over dien afgrond stortende gedurende 1000 millioen jaren, zonder ophouden. Elke seconde van dit onbegrijpelijk lange tijdperk valt er zooveel voet gesmolten goud over den afgrond als er kubieke voeten water vallen over de echte Niagara; d.w.z. goud ter waarde van bijna duizendmaal meer het bedrag der Nationale Schuld van Engeland. Nadat die stroom duizend millioen jaren heeft geduurd, zal slechts een kleine breuk van het geld uitgegeven zijn; om al dit opgestapelde goud uit te putten, zou het noodzakelijk zijn 100 millioen van gouden Niagara's aan het werk te zetten en 100 millioen gouden bergen in plaats van één berg en één Niagara als on figuur 2 op te richten, en

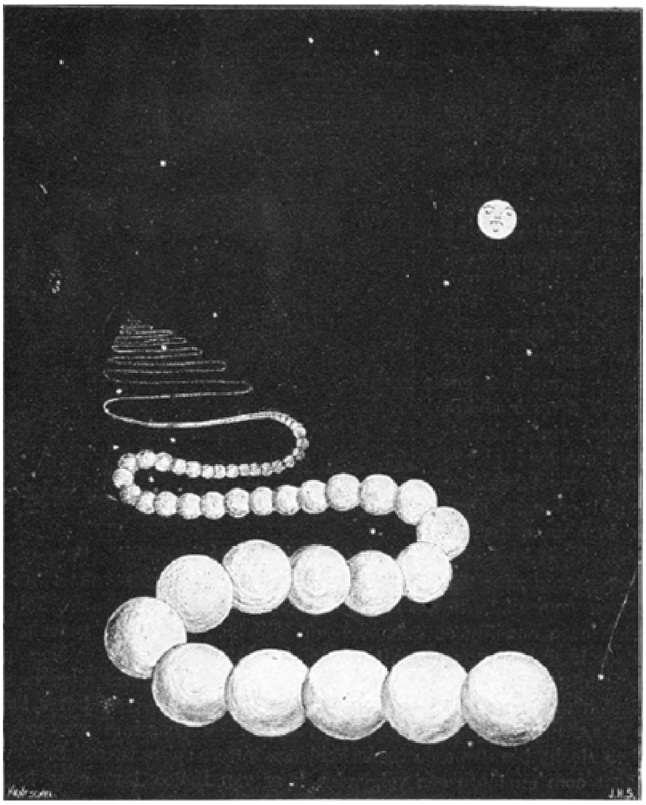

De droomen der gouden aardbollen.

de werkperiode te stellen op meer dan 30,000 millioen jaren van onophoudelijk vloeiende stroomen van gesmolten goud.

Deze berekening schijnt de grenzen van menschelijk begrip te boven te gaan, maar hun, die met logarithmen kunnen werken, zal het geen moeite kosten de juistheid onzer berekeningen te toetsen. Wie geen verstand heeft van logarithmische tafels, raden wij aan de witte muren van een leege kamer te nemen voor lei, en met behulp van een ladder, daarop met houtskool zijn berekeningen te maken; dan kan hij met

de ladder de ronde maken langs de vier muren en zal misschien nog plaats tekortkomen.

En nu ten slotte onze droom van gouden aardbollen. De optocht van globes, in de ruimte op n°. 3 afgebeeld, stelt 25000 millioen bollen voor, elk van zuiver goud gemaakt en aan de aarde in omvang en inhoud gelijk. Dit getal is voldoende om ieder levend mensch ter wereld (1500 millioen) te voorzien van 16 gouden wereldglobes, elk zoo groot als onze aarde, en dan zoude er nog een massa overblijven.

Is dit nu niet het toppunt der macht van den grooten Toovenaar, wiens wonderwerken ons zoo juist vertoond zijn - hij geeft ons ieder 16 gouden werelden, alle van zuiver, echt goud?!

Welk een droom van idealen rijkdom en duizelingwekkend geluk! Kon hij maar eens bewaarheid worden, - doch neen! Als wij allen zooveel goud hadden, zou niemand het meer noodig hebben en zouden deze ontzaglijke schatten niet meer waarde hebben dan de dorre bladeren van een boom.

Een stuk brood zou niet gekocht kunnen worden, zelfs ten koste van een massa goud, zoo groot als heel Engeland. Een gouden vasteland zou geen jas kunnen verkrijgen, en een paard had meer waarde dan een van onze zestien gouden aardbollen.

Wij zouden allen zooveel goud hebben en toch zoo arm er mede zijn, dat wij, evenals de maan op figuur 3, onverschillig op al onze schatten zouden neerkijken - die niet meer weelde, maar armoede beteekenden.

En zoo valt het philanthropische plan in deze bladzijden voorgesteld in duigen; want wat zou het baten ieder levend mensch in het jaar 2895 de som van 350 millioen gulden te bezorgen, indien door zoo iets te doen het goud zijn macht zou verliezen als koopmiddel?

Zoo zou dat voornemen om de nakomelingschap te voorzien van een verbazenden rijkdom, den vloek der menschheid op zich laden en niet hun dankbaarheid opwekken, zooals men bij den eersten oogopslag zou meenen.

De onwillige vriend.

Kinderen willen niet altijd wat groote menschen willen, en het is een dikwijls opgemerkt feit dat, hoe meer mama en tante's wenschen dat de kleintjes aardig, vriendelijk en voorkomend zijn, hoe onwilliger en stuurscher zij zich voordoen.

'tIs voor de arme moeders dikwijls om er wanhopig onder te worden. Zij hebben in vollen moedertrots zoo gepocht op de lieftalligheden en geestige zetten harer lievelingen, zij zelf

DE ONWILLIGE VRIEND. Naar C. Reichert.

zijn zoo vervuld van bewondering voor hun volmaaktheden, en wenschen niets liever dan die bewondering door iedereen te doen deelen, maar helaas! nauwelijks komt een belangstellende vreemde bij Kareltje of Anneke, bedelend om een handje, een kusje, of daar klinkt het knorrig en afwerend: ‘Neen!’ een eigenaardig draaien van het hoofd, een onheilspellend plooien van de lipjes, en daar barst de storm uit van huilen, schreeuwen, stampvoeten en wat er al meer bij zoo'n uitbarsting van kinderlijke lieftalligheid hoort.

Maar soms wordt de kleine op zijn of haar beurt ook gestraft. Een vriendelijk woord vindt niet altijd een goede plaats, en dat moet de kleine meid op onze plaat ook eens ondervinden. Zij is heel goede maatjes met Bello, of liever wil het gaarne zijn; zij bedelt om zijn gunsten, zooals gisteren oom of tante om de hare, maar nu toont Bello zich even onwillig en onhandelbaar. Hij laat zich niet door haar liefkoozen en vleien; hij houdt zich op een afstand, trekt zich zelfs terug, wijst al haar voorkomendheden af.

Verdiend loon, jongejuffertje! Nu ziet ge eens in, hoe slecht beantwoorde teederheid een bittere spijze is. Laat oom en tante een volgenden keer van Bello's les profiteeren!

Een pleegmoeder.

Zij hebben haar gefopt, die goeie, trouwe kloek; geduldig heeft zij drie weken lang kalm en rustig op het dertiental eieren gebroeid, die, naar zij meende, alle door haarzelf gelegd waren. Boven verwachting goed is de zware proef gelukt, alle dertien eieren openden zich op hun tijd en dertien jonge vogels doen hun intrede in dit dal van tranen.

Gelukkig als zij zich voelt, die modelmoeder, nu die lange, sombere tijd voorbij is en zij haar kippenhart wijd, heel wijd openzetten kan voor haar talrijk welgedaan kroost! In de verrukking der blijdschap vindt zij al haar lievelingen even mooi, maar de groote, zwarte, oude kip, de wijsheid der kippenren, die reeds veel, heel veel ondervonden heeft, schudde ernstig het hoofd.

‘Zij is bedrogen, zooals men mij ook eenmaal bedrogen heeft; arme, mooie Witkuif, je zult maar al te spoedig erkennen dat het vreemde monsters zijn die je zoo liefdevol in de wereld hebt geholpen, en die later je goedheid wreed zullen betalen met ondankbaarheid.’

Maar Witkuif kent geen vriendinnen meer, zij gaat op in haar jonge moedervreugde. Hoe zij hen voedt, hoe zij hen beschermt, hoe zij hen onder haar uitgespreide vleugels laat slapen, al kost het nog zooveel moeite! Want die dertien kuikens zijn kolossaal groot, hebben dikke koppen, breede, lompe snavels.

Nog blijft zij blind, en wie weet hoelang haar geluk nog onvermengd ware gebleven, als zij eens op een harer tochten niet met haar kroost dicht bij een vijver was gekomen, en toen gebeurde het ongeloofelijke.

Daar waggelen zij weg, alle dertien, en springen hals over kop in het diepe water. Kloek krijgt een stuip van schrik en angst, zij denkt aan zelfmoord, aan betoovoring, ja wat niet al dat haar kippenverstand nau-

welijks bevatten kan. Als een razende, vuurrood, klapwiekend gaat zij langs den waterkant op en neer. Zij bejammert haar lievelingen reeds, die zij dood waant, verdronken, jammerlijk verdronken; maar neen! daar ginds ziet zij

EEN PLEEGMOEDER. Naar G. Vastagh. (Zie blz. 156.)

hen terug, alle dertien vroolijk plassend, zwemmend, duikelend of zij al sinds jaren niets anders hadden gedaan dan leven in en op het water. Een zware slag voor onze klokhen! De aardigheid van haar gelukkig, voorspoedig moederschap is er af; die kinderen, zij voelt het, behooren haar maar half. Zij hebben andere neigingen, andere instincten dan zij; zij haat het water, en die kinderen zoeken het. Van dit wonder kan zij zich geen rekenschap geven; het eenvoudige feit dat zij eendjes in plaats van kuikens heeft uitgebroed kan er bij haar niet in, en dat het menschen zijn die haar bedrogen hebben, dit is haar nog veel onbegrijpelijker.

Zijn er niet vele menschenmoeders die, evenals Kloek, zich verbaasd afvragen:

'Hoe kom ik aan zoo'n kind?'

Goede, eenvoudige ouders, die vol verbazing de eigenaardige neigingen, begrippen en manieren aanzien van hun zonen en dochters en er niets in terugvinden van zichzelf? Die angstig staan aan den oever, terwijl hun kleinen dobberen op de levenszee, dol, dartel, roekeloos!

Dikwijls komt het omdat zij genie bezitten, maar helaas! al te vaak ook daar het niets anders zijn dan dwazen.

Iets over wassen beelden.
Een gesprek met Mr. John Theodore Tussaud.

Onlangs wandelde ik met Mr. John Theodore Tussaud door de beroemde galerijen van de tentoonstelling van wassen beelden in Marylebone Road. Hoogst voldaan over alles wat ik had gezien, en verlangend nog meer er van te hooren, volgde ik eindelijk mijn geleider in zijn bijzonder heiligdom, en trachtte daar zooveel mogelijk inlichtingen te verkrijgen omtrent de bijzonderheden, de inrichting en de geschiedenis van deze geliefde uitspanningsplaats. Ik vroeg den heer Tussaud mij in korte woorden de geschiedenis van de ‘Wax Work Show’ mee te deelen.

‘Wij kunnen er ons op beroemen,’ antwoordde Mr. Tussaud, ‘dat onze inrichting meer dan een eeuw oud is; reeds vóór de Fransche revolutie van 1789 hadden wij eene tentoonstelling in Parijs. Eerst in 1802 echter kwam mijn overgrootmoeder naar Londen en vestigde hare uitstalling op de plaats waar nu het Lyceum Theatre staat. Later verhuisde zij achtereenvolgens naar Blackheath en naar Hanover Square. Van uit deze plaatsen werden rondreizen door de provincie gemaakt, en wel met veel succes. Bij hare terugkomst in Londen werd de tentoonstelling voorgoed gevestigd in Robert Street, tot zij in 1844 werd overgebracht naar deze plaats.

Madame Tussaud (Eva Marie Gresholtz), die de kunst van boetseeren in was geleerd had van haren oom, M. Cartuis, werd in het begin harer loopbaan naar Versailles gezonden om les te geven aan madame Elisabeth, de zuster des konings, die bestemd was later met haren koninklijken broeder den dood te vinden door de guillotine - een lot dat velen der schoone jonge meisjes wachtte, die toen onderwijs van Marie Gresholtz ontvingen.

Gedurende de vreeselijke revolutie van 1787 bleef zij in Parijs, terwijl zij voortdurend opdrachten ontving om de hoofden te modelleeren van hen, die pas waren gevallen als de slachtoffers van dit onmeedoogende werktuig der wraak, de guillotine. Zij moest in was de trekken afbeelden van de prinses de Lamballe bij hare terechtstelling, en hare kunstige vingeren voerden de beeltenissen naar het leven uit van die gehate bloedhonden der Revolutie - Robespiere, Danton en Marat. Het duurde niet lang of de jonge beeldhouwster zelve viel onder de verdenking van het ‘Comité der openbare Veiligheid’ en zij werd gevangengenomen. Hare lotgenoote in het ongeluk was de beroemde schoonheid madame de Beauharnais, bestemd om keizerin Josephine te worden.

De zoon van madame Tussaud boetseerde gedurende langen tijd onder toezicht zijner moeder de beelden voor de tentoonstelling, evenals zijn zoon, mijn vader Joseph Randull Tussaud, en later ik zelf.

Zoowel mijn vader als ik zelf hebben geëxposeerd in de Royal Academy, en gij ziet dus dat de kunst met hare geheimen van geslacht op geslacht is overgegaan.

‘Denkt ge dat uwe tentoonstelling de grootste der wereld is op dit gebied?’ was mijne volgende vraag.

‘Zonder twijfel,’ antwoordde mr. Tussaud, ‘is zij verreweg de grootste. Wij bezitten nu over de 500 beelden. Wij hebben geene concurrenten, noch hier, noch elders. Natuurlijk is er in Parijs het Musée Grevin, in Brussel het Musée Castan en in New York het Eden Museum,[1] maar zij zijn alle klein in vergelijking van onze inrichting.’

1) In Amsterdam het Panopticum. *(Noot van den zetter.)*

‘Kunt ge mij, zonder geheimen te verraden, niet eens beschrijven hoe zulk een beeld wordt samengesteld?’

Mr. Tussaud glimlachte en gaf de volgende uitlegging: ‘De hoofden worden het allereerst in klei geboetseerd, hetzij naar het leven, of naar photographieën of wel naar schetsen naar het leven. Om het beeld te verkrijgen, moet ik ook het haar afbeelden; dit wordt, wanneer ik over mijn werk tevreden ben, later verwijderd. Vervolgens wordt eene laag van Parijsch pleister over het hoofd van klei geplaatst, en volgens dit model wordt nu het wassen hoofd gevormd. Dan wordt het echte haar zorgvuldig met scherpe werktuigen er in geplant, somtijds één haar tegelijk. Dan wordt het gelaat gekleurd, nadat te voren de glazen oogen bevestigd zijn. Ook de lichamen worden eerst geheel in klei gevormd; daarvan wordt een afgietsel genomen, en zoo wordt de geheele figuur herschapen volgens ons denkbeeld. Eenige van onze figuren werden uit hout gesneden, maar zoover ik mij kan herinneren, waren dat slechts enkele van de alleroudste. Nu worden de handen gemaakt. Hieraan wordt evenveel zorg besteed als aan de hoofden. Ook zij worden meestal naar het levend model gevormd. Gij zult zeker verbaasd zijn als ik u zeg, dat de vorm voor een paar handen vaak uit niet minder dan dertig afzonderlijke stukken bestaat. Al deze vormen worden zorgvuldig voorzien van opschriften met de namen der eigenaars en weggeborgen, zoodat er, zooals gij ziet, geen kans bestaat dat bij voorbeeld Mr. Gladstone de handen krijgt van Lord Salisbury of omgekeerd. De hoofden worden ook van etiquetten voorzien en weggezet voor toekomstig gebruik,’ en Mr. Tussaud wees mij een kamer met wel twaalfhonderd van deze modellen, elk zorgvuldig voorzien van den naam van hem of haar, die het vertegenwoordigde.

‘Elk beeld in de tentoonstelling,’ ging de heer Tussaud voort, ‘moet om de zes weken opnieuw worden gekleurd en gereinigd, en om de zeven jaar moet het geheel vernieuwd worden. De kostumes zijn op dat tijdstip bijna niet meer te gebruiken, en door invloed van lucht en stof bijna verrot. Met kleeren en al aan wegen zij kolossaal zwaar. Om een beeld geheel te voleindigen heeft men wel drie weken noodig, maar

toen ik eens groote haast met een beeld had, heb ik het, dag en nacht doorwerkende, in drie dagen afgemaakt.

'Het is een belangwekkend feit, dat het beeld van Sir Walter Scott door madame Tussaud naar het leven werd vervaardigd toen zij in Edinburgh was, en de volkomen goedkeuring van den grooten romanschrijver verwierf. Ook het beeld van Byron werd in Italië naar het leven vervaardigd.'

'En nu de kostumes, Mr. Tussaud?'

'Wij zijn trotsch,' antwoordde hij, 'op de wijze waarop wij onze beelden kleeden, en staan in voor de juistheid der verschillende kostumes. Gij zult wel begrijpen dat dit een reusachtige post uitmaakt op onze begrooting. Dikwijls vermaken wij ons over het nauwkeurig onderzoek, dat aan sommige der japonnen wordt gewijd door onze schoone bezoeksters. Wel, om te beginnen, hebben wij een schare bekwame kostuumnaaisters, en al onze uniformen en kostumes worden gemaakt geheel naar het model. Straks zult gij de werkkamers zien. Het duurste kostuum, dat wij ooit vervaardigden, was een gedragen door Keizerin Eugenie in het toppunt harer glorie; dat kleed kostte ons niet minder dan 650 pond sterling. Alle kostumes, gedragen door personen in de koninklijke groepen, kosten ons gemiddeld niet minder dan 100 pond sterling elk. Ik zal u nog iets vertellen dat waarschijnlijk aan de meesten onbekend is, namelijk dat ieder beeld in onze tentoonstelling van top tot teen gekleed is; elk heeft een compleet stel onderkleeren, anders zou het onmogelijk zijn het kostuum op natuurlijke wijze op het model te doen sluiten. Wat misdadigers aangaat, wij trachten altijd de kleeren in handen te krijgen die de persoon werkelijk droeg, en meestal slagen wij daarin. Natuurlijk zijn wij voortdurend genoodzaakt de kostumes, vooral die der dames, te veranderen, om gelijken tred te houden met de mode.

Wat de juweelen aangaat, de grootste steenen worden gemaakt van het beste Fransche pleister, in zilver, en dikwijls in goud gezet; de kleinere juweelen, zooals paarlen, onyx, amethysten, zijn voor het grootste gedeelte echt. De dames moeten eens in het jaar en de heeren om de drie jaar opnieuw gekleed worden.'

Ik volgde den heer Tussaud naar de naaikamers, waar ik een heirleger van ijverige werksters vond; men toonde mij stapel op stapel van de prachtigste satijnen en brocaatstoffen, en eindelooze meters wit satijn, met paarlen geborduurd, benevens eene reusachtige hoeveelheid fluweel en andere stoffen, die daar lagen om bewerkt te worden. Eene lade werd geopend en ik ontdekte een kolossalen stapel prachtige kant, waarbij, naar men mij vertelde, Old Point was van minstens 30 pond sterling per meter. Ook deelde men mij mede dat men met 350 pond sterling niet de kant zou kunnen betalen, prijkende op een der beelden van de tentoonstelling. Op het oogenblik van mijn bezoek werd juist een nieuw kleed van bruin fluweel, fraai met gouddraad geborduurd, voor koningin Charlotte vervaardigd.

'Hoe vrijwaart gij de beelden voor stof en vuil?' vroeg ik aan Mr. Tussaud.

'Dadelijk na sluiting der tentoonstelling wordt ieder beeld bedekt met een overtrek van zachte witte stof, en ik kan u verzekeren, dat het een spookachtigen aanblik oplevert. Vanaf 5 uur 's morgens wordt een aantal oppassers toegelaten door de nachtwakers, en zij beginnen de figuren te ontdoen van hunne bekleeding en ze af te stoffen, vóór het publiek om 10 uur toegelaten wordt. Onze bedienden zijn niet minder dan honderd in getal.'

'Is er nooit door het publiek een beeld beschadigd?' vroeg ik.

‘Alleen bij ongeluk,’ antwoordde Mr. Tussaud; ‘maar ik zal u nog iets merkwaardigs meedeelen. Dikwijls wenden zich personen tot ons met het verzoek om verlof tot het plaatsen van bloemen voor sommige beelden. Jarenlang kwam hier een dame op bepaalde tijden en legde kransen viooltjes neer bij het beeld van den vroegeren keizer Napoleon III. Ook vraagt men soms om juweelen te mogen schenken aan zekere beelden. Eenigen tijd geleden bood een bewonderaar van een groot staatsman, diens beeld een juweelen ring aan, maar het duurde niet lang of een andere bewonderaar maakte zich van den ring meester, met vinger en al,’ zeide Mr. Tussaud, lachend.

‘En om nu eens tot het verschrikkelijke over te gaan,’ zeide ik, ‘welke belangwekkende feiten kunt ge mij meedeelen aangaande die griezelige, maar toch aantrekkelijke zaal, de gruwelkamer?’

‘Ik kan u zeggen, dat zij zeer populair is,’ antwoordde de heer Tussaud. ‘Het bewijs hiervan levert het feit, dat drie vierden van onze begunstigers den extra entreeprijs voor deze kamer betalen. Vroeger stonden de beelden der misdadigers bij de anderen, maar op zekeren dag gaf een beroemde ‘Don’ uit Cambridge, in een gesprek met madame Tussaud, als zijne meening te kennen dat het ongepast was, de beelden van misdadigers naast die van groote of schitterende mannen te plaatsen, en stelde voor, hun eene afzonderlijke kamer in te ruimen; madame was het hiermede eens, en zoo ontstond de gruwelkamer, welken naam zij, tusschen twee haakjes, te danken heeft aan onzen snaakschen vriend, Mr. Punch. Gij zult het zeker vreemd vinden, maar wilt gij wel gelooven, dat de vrienden en betrekkingen der misdadigers dikwijls deze zaal bezoeken? Wij hebben alle goederen van Mrs. Pearcy, en de directie kocht ook het geheele huis waarin Deeming zijne gruweldaden pleegde, behalve de keuken, waarin de slachtoffers waren begraven. De kamer werd behouden en het gebouw verder afgebroken. Toen de vrienden van Mrs. Maybrick hoorden dat wij het beeld in de zaal wilden plaatsen, boden zij ons 1000 pond sterling aan, als wij dit plan wilden opgeven; toen zij vernamen dat haar beeld buiten de gruwelkamer zou geplaatst worden, hoorden wij niets meer van de zaak. Ik herinner mij dat John Strange Winter ons schreef uit naam van de betrekkingen van Mrs. Montagu, en ons ver-

zocht, haar beeld geen plaats onder de misdadigers te geven.'

Ik ontdekte het beeld van Berry, den vroegeren beul. 'Dit gaat door voor een uitstekende gelijkenis, niet waar?' vroeg ik.

'Ja,' zeide de heer Tussaud. 'Berry is de eenige die door de directie betaald is omdat hij moest poseeren. Voor ééne "zitting" kreeg hij 100 pond sterling. Hij had niet weinig verbeelding van zich zelf als aantrekkingskracht; hij bood zelfs zijne diensten aan de directie aan, om in de restauratiezaal werkzaam te zijn, maar ik behoef u niet te zeggen, dat dit aanbod werd afgeslagen. Gij zoudt verwonderd zijn over het aantal droevige reliquieën, die ons bijna dagelijks worden aangeboden. Op dat gebied hebben wij waarlijk eene verzameling, die eenig in haar soort mag heeten, en wij kunnen voor de echtheid instaan. Het merkwaardigste gedenkstuk, de oorspronkelijke guillotine, is gekocht van Samson, den beroemden Franschen beul. Dit werktuig onthoofdde de ongelukkige Maria Antoinette en nog vele duizenden andere slachtoffers der Revolutie.'

'Kunt gij mij ook zeggen, hoevelen gemiddeld jaarlijks uw ingang passeeren?'

'Juiste cijfers kan ik u niet geven, maar ik weet, dat wij per jaar wel niet minder dan een half millioen bezoekers hebben gehad.'

'Vertel mij eens, Mr. Tussaud, van de beroemde personen die uwe tentoonstelling bezochten. Begunstigt de koninklijke familie u?'

'Ik geloof dat ik zonder aarzelen kan zeggen, dat bijna ieder lid van het koninklijk huis mij op den een of anderen dag heeft bezocht. Hoewel Hare Majesteit de Koningin hier sinds hare kroning niet is geweest, voor zoover ik weet, bezocht zij ons meermalen vóór dat tijdstip. Andere leden van het koninklijk huis komen dikwijls, betalen den gewonen entréeprijs en wandelen dikwijls door de galerijen, zonder dat men hen herkent. De hertog en de hertogin van Teck waren hier nog kort geleden, en bekeken hunne eigen beelden en die der andere hooge personen vol belangstelling en vermaak. De hertog en hertogin van Fife, wier paleis hier dichtbij is, in Porland Square, bezoeken ons dikwijls, - Czaar Nicolaas I van Rusland bezocht, toen hij in Engeland was, de tentoonstelling toen mijn vader nog leefde, Zijne Keizerlijke Majesteit was niet ingenomen met zijn beeld en zond later van uit Rusland aan mijn vader een uitstekend portret. De groothertog van Wellington zeide altijd, dat hij onze tentoonstelling "de vermakelijkste plaats in Londen" vond; hij kwam dikwijls hier en hield dan lange gesprekken met mijne overgrootmoeder. De arme president Garfield vond gedurende zijn kort verblijf in Londen tijd om ons te bezoeken, en zeide in zijn dagboek hoe alles, wat hij gezien had, hem had vermaakt. Dickens en Thackeray waren ook trouwe bezoekers, evenals eene schare andere groote letterkundigen en kunstenaars van onze dagen; - inderdaad, ik mag wel zeggen dat leden van elk kerkgenootschap en menschen van elken rang of stand onze tentoonstelling begunstigen. Ik herinner mij dat een bekend geestelijke mij eens zeide, dat hij zijn kinderen liever bij "Madame Tussaud" wilde brengen dan op eenige andere uitspanningsplaatsen in Londen. Maar ik geloof niet, dat zij de gruwelkamer bezochten.'

Op mijne vraag of hij zich ook eenige anekdoten of bijzondere gebeurtenissen herinnerde, die op de tentoonstelling waren voorgevallen, antwoordde de heer Tussaud: 'Natuurlijk vallen er bijna dagelijks allerlei grappige tooneelen voor. Ik herinner mij nog het volgende: Mijn vader vertelde mij dat, in den tijd toen de crinolines nog in de mode waren, eene bijzonder gezette dame, met eene reusachtige

crinoline, haar shilling entrée betaalde en met veel moeite door den ietwat nauwen doorgang werd geperst. Nadat zij een eindje geloopen had, werd de aandacht van een der bewakers getrokken door een eigenaardig geraas in hare buurt, en toen hij nader kwam om naar de oorzaak te zien, was hij niet weinig verbaasd, dat twee kinderen van uit den hoepelrok der goede vrouw te voorschijn waren gekomen. - Gewoonlijk hebben wij een zeer ordelijk publiek. - De meeste bezoekers vinden het niet gepast luider dan fluisterend te spreken in tegenwoordigheid der beroemde personen, die hen omringen. Soms krijgen we hier een ruwen ouden boer, die het zich vast in het hoofd heeft gesteld dat alle personen, hier vertegenwoordigd, de eene of andere misdaad moeten hebben begaan. Ik herinner mij, dat ik mij eens niet weinig daarmee vermaakt heb. Een vroolijke, maar ruwe buitenman stond stil voor het beeld van Hendrik IV van Frankrijk, die in onzen catalogus als ‘Henri Quatre’ wordt genoemd.

‘“Enry Quarter,” zeide hij. “Wien heeft die vermoord?” en toen hij vernam dat de persoon in quaestie onschuldig was aan zulk een misdrijf, wendde hij zich af, blijkbaar teleurgesteld, doch met het vaste besluit om een wezenlijken misdadiger te ontdekken.’

Toen ik het gebouw wilde verlaten, werd mijne aandacht getrokken door de prachtige marmeren trap, die vroeger stond in het hotel, gebouwd op last van Baron Grantz in Kensington, en vervaardigd volgens de ontwerpen van Mr. James Knowles, uitgever van the Nineteenth Century Magazine. Madame Tussaud en zonen hadden elf duizend pond sterling betaald voor deze trap in de vestibule; de waarde der geheele tentoonstelling en van haren inhoud was, naar men mij mededeelde, meer dan een vierde van een millioen pond sterling.

De tentoonstelling is thans het eigendom van een klein genootschap; besturend directeur is Mr. Edwin J. Pogser, terwijl de uitsluitende leiding en het bestuur van alles, wat het artistieke betreft, is toevertrouwd aan de bekwame handen van Mr. John Theodore Tussaud.

Deze inrichting van vermaak schijnt jaarlijks meer populair te worden, en geen wonder, want weinig plaatsen van dien aard worden met zulk eene kennis van zaken bestuurd en bieden zooveel onschuldig, maar tevens onderhoudend genot en verscheidenheid aan, als Madame Tussaud's tentoonstelling van wassen beelden.

BLOEMENCORSO'S: HET MAKEN DER BLOEMENDGUIRLANDES.

Bloemen-corso's.
Met illustratiën.

Wat men ook aan onzen tijd verwijten kan, niet dat hij onverschillig is voor de natuur en voor haar lieftalligste dochters, de bloemen.

Er heerscht tegenwoordig een ware hartstocht voor bloemen; bloemen volgen ons letterlijk van de wieg naar het graf, bloemen zijn de tolken der sympathie voor onze vrienden bij elke gebeurtenis van hun leven, zij sieren onze kamer op onze feestdagen, zij verlustigen ons oog als wij op het ziekbed nederliggen, zij bedekken onze lijkbaar op onzen laatsten tocht.

Voor ieder venster van een bloemenvriend blijven wij bewonderend staan, elke bloemententoonstelling kan zich in een druk bezoek verheugen, maar nergens stijgt de liefde tot de bloemen tot zulk een hoogte als daar, waar een bloemen-corso wordt gehouden. In onze noordsche steden echter kan zulk een triomftocht van Flora uit den aard der zaak nooit zulk een succes zijn als in het heerlijke land der zon en der bloemen, in het verrukkelijke Italië; de bloemen-corso's van Nizza vooral zijn wereldberoemd.

De rijtuigen, die soms de meest phantastische vormen aannemen, zijn bonte, veelkleurige bloembedden, en de dames in haar toiletten, rijk met bloemen beladen, handen, kleederen, hoofd, vol losse bloemen, waarmede zij straks alles zullen bestrooien, schitteren van jeugd, schoonheid, levenslust; zelf schijnen zij bloemen, zoo frisch en geurig zijn zij; 't is een tooneel vol afwisseling en gloed en verrassing, iets dat men eenmaal gezien moet hebben om er zich een juist denkbeeld van te vormen en het nooit meer uit den geest te kunnen verbannen.

Tooverachtig is het tafereel in hoogste mate; de schitterende zonnestralen doen alle kleuren gloeien en leven, brengt in de harten der menschen vreugde, blijdschap, genot.

Heel anders gaat het toe op een Hollandsche bloemen-corso, zooals men eenige jaren geleden in het Vondelpark te Amsterdam beproefde te geven.

Het was betrokken weer, hoewel in den vollen zomer; het park zag er frisch, groen, helder uit, maar toch - de zon ontbrak, zij vermocht niet door den dikken grijzen wolkensluier te dringen. En toch, eerst als deze gouden hemelsbloem, deze reusachtige lichtroos in vollen bloei staat, eerst dan kan alle kleurenglans zich ten volle ontwikkelen. Dan worden de zachtgroene bladeren doorzichtig, dan blozen de bloemen en stralen de oogen der schoone vrouwen.

En als dan de versierde rijtuigen komen aanrollen, dan vinden de weinig verwende Amsterdammers ze mooi, en telkens ging er een juichtoon op, als de sierlijke bloemenwagens voorbijrolden en hier en daar een bloempje heen en weer werd geworpen. Maar och! zij, die getuigen waren geweest van de levendige, vroolijke feesten in Nizza en Rome, die wisten te verhalen van de ‘Bataille des fleurs’ daar gestreden, van de bestorming der voorbijgangers en van de rijtuigen door louter bloemen, hoe glimlachten die treurig! Daar werden geen bloemen gespaard, want aan rijken leent men niet. Wat zijn die enkele door den bloemist versierde huurrijtuigen in vergelijking met dien schier eindeloozen stoet eigen equipages, bedolven onder een schat van rozen, leliën, oleanders, seringen, viooltjes, oranjebloesem en wat al niet meer?

Neen, ons land is niet geschikt voor dit zuidelijke vermaak; de achtergrond ontbreekt ons, waartegen zulk een tafereel schitterend uitkomt.

In Rome worden bovendien ook de huizen en vensters van de Corso-straat rijk met bloemen versierd; de heerlijke paleizen staan daar zoo trotsch en majestueus achter, dat men geen schilderachtiger fond wenschen kan.

Ook de bloemen-corso's in Weenen zijn beroemd; daar vormt het heerlijke Prater de schoonst mogelijke omlijsting van dit prachtige tafereel. Hier hebben zij meestal in de maand Mei plaats en de groote Oostenrijksche wereld neemt er met den grootsten ijver en vuur aan deel.

Het is zeker een goede wensch voor onze lezers en lezeressen, te hopen dat ook zij cens persoonlijk zulk een feest der lente mogen bijwonen.

Herfstdraden.
Door Melati van Java.
(*Vervolg van blz.* 148.)

XV.

Philip was radeloos; na eenige uren rust stond hij kalm, verfrischt en versterkt op en wilde dadelijk zijn vrouw gaan zien, maar de kamer werd hem ontzegd en spoedig hoorde hij de vreeselijke waarheid.

Hortense's leven hing dagen lang aan een draad, en hoe Philip die dagen doorkwam, begreep hij later niet meer; de baboe had hem 't briefje gegeven, maar hij verstond er niets van. 't Kwam er niet op aan; arm schepsel! wat had hij tegenover haar niet op zijn geweten. Zij kon niets hebben gedaan, dan wat goed en edel was! Waarom hem niet dadelijk alles gezegd?

Maar neen, neen! Dat hoefde niet, zij had gelijk, groot gelijk. Waarom was hij ook zoo tegen haar opgetreden? Op een vriendelijke vraag had zij hem alles

gezegd, en al had zij 't niet gezegd, dan was het nog goed geweest. Maar hij had zich weer aangesteld als een wild beest, niets anders.

Was er dan niets aan te doen, moest hij zoo voortleven, wroeging op wroeging achter zich opstapelend, totdat het onherstelbare kwam? Waar moest het heen, hij was nog zoo jong! Zou Hortense hem vergeven - als zij beter werd en als zij niet herstelde?

Vrouw en kind vermoord door hem! Ja, het kind, het arme kind, hun kostbare hoop, hun liefste illusie, 't was zijn werk, hij zelf had het beroofd van het leven, dat het aan hem dankte; 't licht, door hem ontstoken, was door hemzelf weer uitgebluscht.

Koortsachtig opgewonden ging hij heen en weer. In de verte hoorde hij haar kreunen; zijn arme, dierbare vrouw, gisteren nog zoo gezond, zoo levenslustig, zoo hoopvol, en nu ging zij ook sterven en hij bleef alleen... maar dat wilde hij niet; als zij stierf... en met verlangen dacht hij aan zijn revolver daar ginds, boven in die kast.

En toch, al bleef zij leven, dan was alles wat in hun huwelijk mooi en goed was, toch vertrapt en verwelkt. Hortense vergat niet licht; de herinnering aan haar dood kind zou hen steeds scheiden.

Wanhopend wrong hij zich de handen. Was er dan niets aan te doen, niets? O, wat hadden mama en Eveline gelijk gehad! hij had nooit moeten trouwen, hij verdiende geen vrouw, geen kind!

In de gevangenis hadden zij hem moeten houden, afgesloten van de wereld, afgescheiden van de menschen; hij hoorde niet meer onder hen, en nu had hij een vrouw als Hortense aan zijn ellendig leven geketend. Hij kon haar niet eens meer de vrijheid geven, nu hij de bloem van haar jeugd had geknakt; misschien was 't beter dat zij maar stierf, zijn moedig, flink vrouwtje. Haar leven kon toch niets zijn dan een hel, met een razenden gek tot man, den moordenaar van haar kind.

Die gedachten brandden in hem vol fellen gloed, zij ontnamen hem alle rust, alle bezinning; zijn reeds zoo geschokt zenuwgestel werd door de spanning, de wroeging en het zelfverwijt geheel geschokt, en de dokters wisten niets beter te doen, dan hem verdoovende middelen toe te dienen, alleen om hem uit den weg te houden.

Hortense was uitgeput en doodzwak; soms scheen het of haar pols reeds geheel stilstond; telkens schrikte zij echter op en zag schichtig naar de deur, als vreesde zij iemand te zien binnenkomen, en daarom werd Philip ook met geweld van haar bed gehouden. Hij stemde er in toe met een gelatenheid, die men van hem niet zou verwachten; alles nam hij geduldig aan, in zijn behoefte aan vernedering en boete.

Om hem tot verdooving te brengen, moest men de dosis steeds grooter en grooter nemen, want zijn zenuwen waren zoo overspannen, dat zij zich niet licht tot rust lieten brengen.

‘'t Is een gevaarlijk spel dat wij met hem spelen,’ sprak de eene arts, die van de hoofdplaats ontboden was, tot den gewonen dokter; ‘als die verdoovende middelen maar geen verkeerde uitwerking hebben, want zijn gestel is heel in de war.’

‘'t Voornaamste is het vrouwtje te redden,’ antwoordde de andere; ‘die kerel verdient zijn lot.’

‘Misschien is hij nog 't meest te beklagen! Hij is zieker dan wij denken, aan de ziel als het niet aan het lichaam is.’

Onder den invloed van den slaapdrank was Philip nu stil, als versuft geworden; hij lag op den ligstoel der achtergalerij uren lang te doezelen. Hij voelde zich wegzinken, diep in een afgrond, en daarboven danste een licht, waarheen hij zijn

handen wilde strekken, maar het ontsnapte telkens weer verre, verre weg; alle herinnering scheen uitgedoofd. Een vaag gevoel bleef alleen nog in hem over, dat hij iets doen moest, maar het niet kon, dat men hem geboeid had aan handen en voeten; en dit was heel goed, hij verdiende het, en 't was een genot zoo gepijnigd te worden.

Als dat licht maar tot hem wilde komen, als het niet zoo telkens wegvluchtte; waren zijn handen vrij, hij zou het wel vinden, en zoo bleef zelfs in dien half bewusteloozen toestand zijn strijd voortduren; het gevoel dat hij wist wat hem zoo ongelukkig maakte en dat er toch niets aan te doen was en hij 't verdragen moest. Elke worsteling was vergeefs; dat licht was geluk, zelfoverwinning, plicht, maar hij kon 't niet vinden, geketend als hij was door die ellendige, door niets te genezen kwaal.

Langzamerhand week de verdooving, de beelden werden duidelijker, hij kon zich weer verroeren als hij wilde, de mist loste zich op, en heel flauw teekenden zich meer bepaalde beelden af tegen dien onbestemden achtergrond. Een dof gevoel van pijn waarschuwde hem niet verder door te denken, niet te trachten wakkerder te worden, want dan zou ook het monster ontwaken dat zich vastgenesteld had in zijn hersens en met zijn scherpe nagels daarin wroette, totdat het bloed er uitstroomde, na eerst vuur geworden te zijn om hem van binnen te verschroeien. Het voorgevoel van een ontzettend, eindeloos lijden, dat hem toegrijnsde, heel nabij en slechts op een wenk van hem wachtte om zich opnieuw weer van hem meester te maken, hem te kwellen en te worgen, dwong hem bijna ondanks zichzelf stil te blijven, te genieten van dit oogenblik van betrekkelijke rust.

Straks, als de razende bende zijner gedachten en zelfkwellingen weer intocht hield in zijn hoofd, zou niets die kalmte van thans weer kunnen terugroepen; dan dansten zij allen weer hun heksensabbat om en in hem, niets kon ze meer verjagen, niets dan - dan - en met een gevoel van verlichting dacht hij weer aan dien revolver; hij voelde het koude staal reeds in zijn gloeiende vingers, hij onderscheidde den haan in zijn wezenloos droomen, hij voelde reeds dat hij dien drukte, en dan - waren zij allen gedood of verjaagd, die akelige duivels, dat ontzettende monster met zijn scherpe klauwen en hij kon weer vrij ademen, hij voelde zich verlicht, bevrijd, gelukkig.

BLOEM CORSO.

En dat wapen nam reusachtige verhoudingen aan, het was zoo groot, zoo zwaar dat hij 't niet eens meer kon dragen; maar 't moest ook groot zijn en ver reiken, want dat leger van duivels en monsters groeide steeds aan.

'Mijnheer!' sprak een stem naast hem.

Hij schrikte wakker, opende de oogen, zag zonder te zien, luisterde zonder te hooren.

'Ik wilde u even spreken!' herhaalde die stem weer.

'Wat - wie - -?' en toen sprong hij met een ruk op, eensklaps geheel wakker, het net van zijn droomen en verbeeldingen verscheurend. 'Hortense!'

Neen, 't was Hortense niet, maar een als Javaansche gekleede vrouw, niet jong meer, het haar half vergrijsd in een kondé opgestoken, de lippen gespleten en verkleurd door het sirih-kauwen, misschien ook gezwollen door opium-misbruik, de oogen flauw en geelachtig, het vel gerimpeld en gebruind, maar toch met iets in het uiterlijk, dat niet gewoon inlandsch was, en dan sprak zij Hollandsch, met een indisch accent wel, maar toch goed en zuiver.

'Mijnheer!' zeide zij, 'ik hoor dat Hortense ziek is, mag ik haar even zien?'

Nu eerst trof Philip het contrast tusschen haar uiterlijk van een inlandsche vrouw en haar spraak.

'Wie ben je?' vroeg hij nog half suf.

'Ik ben..... ik ben..... haar moeder, mevrouw Charière.'

'Haar moeder, wat!'

En daar werd het akelig licht in hem, nu herinnerde hij zich wat Hortense had geschreven en hij gezegd. Het woord, dat als een zweepslag haar trof, misschien de dood werd van haar en haar kind.

'Eene die....'

En dat bedoelde zij in haar brief; die sedert jaren verdwenen vrouw was opgedoken en kruiste den weg van haar dochter; dat schepsel, de schaduw en de vloek van Hortense, van haar vaders leven, was oorzaak van alles. Hortense had haar bezocht en zij schaamde zich voor haar man, en dat was oorzaak van alles, van hun wreed verstoord geluk, van haar ziekte, haar dood wellicht, van zijn wroeging en wanhoop!

Daar voelde hij 't weer naar zijn keel stijgen, die onzalige drift. Als hij dat wijf eens wurgde, zou hem dat niet verlichten, niet versterken tegen zichzelf, als hij dat maar eens had gedaan!

Even bruiste alles weer in hem op met nooit gekende kracht; hij zag er zeker vreeselijk uit, want

de vrouw deinsde verschrikt achterwaarts; reeds stak hij zijn handen uit on maakte zich tot den sprong gereed, toen een stem als 't ware hem toefluisterde:

'Is 't nog niet genoeg? Moet er nog meer zijn?'

Een vonkje verstand restte hem nog; 't lichtje, dat hij zoo even had zien dansen, redde hem; hij werd plotseling kalm.

't Was of er iets tusschen hem en die vrouw ontstond, iets onzichtbaars, zijn moeders herfstdraden.

Van waar kwam die hulp? Hij wist het niet.

Maar de aanval van woede stierf weg, hij voelde zelfs geen moeite meer dien te onderdrukken, hij was nu in het volle bezit zijner vermogens, hij wist alles en zag alles glashelder in. Zelfs kleine bijzonderheden, indertijd door Bernard Charière verteld aangaande zijn schoonouders, kwamen weer in zijn geest op; het verband tusschen alle gebeurtenissen was hem nu zoo duidelijk als had hij niet geslapen, niet geleden, niet geraasd.

'Wat komt u hier doen?' vroeg hij.

'Mijn kind zien!' antwoordde de vrouw.

'Je hebt nogal gemaald om je kind, al die jaren lang. Vertel me nu maar alles! Hoe kon je ons vinden?'

En nu kwam er een verhaal, vol ellende en ongeluk, - misschien half waar, in elk geval een weinig opgesierd, - hoe zij na haar scheiding van man en kind, tot armoede vervallen, geen andere toevlucht had gehad dan de kampong; zij was zelf Javaan geworden, met een Javaan getrouwd en zij had verscheidene Javaansche kinderen; zij woonde op Soerabaija en zij had gehoord van den heer, die haar alle maanden nog een kleine toelage, door Charière op haar vastgezet, uitbetaalde, dat haar dochter getrouwd was en in Tjakra Tjikri woonde, en toen kon zij het niet langer uithouden, zij moest haar kind spreken, en dat had zij gedaan de vorige week - en - en... maar dit vertelde de vrouw hem niet; zij moest geld hebben van Hortense; een van haar zoons had gestolen. Als zij niet spoedig het geld aanzuiverde, zou hij voor 't gerecht komen, kettingganger worden; zij had een meisje bij zich, Hortense's zusje! - en zij wilde hebben, dat haar oudste dochter die bij zich zou houden als a n a k - m a s [1]. Zij hoefde niet te zeggen aan haar man, dat het een kind harer moeder was. Zij zou toch een kleine baboe noodig hebben, en of zij nu Sarine nam of een ander, dat kwam op hetzelfde neer.

1) Aangenomen kind.

Hortense had gehuiverd bij het werpen van dien blik in de donkere geheimen van Indië; alles walgde haar en de stem des bloeds sprak in 't geheel niet.

'Hoe kon u dat doen, hoe kon u dat doen?' riep zij telkens, 'alle voorrechten weggooien van een Europeesche afkomst, onze beschaving, onzen godsdienst, Javaan worden, o foei!'

'Ben je vies van mij?' vroeg de vrouw bits, haar afwerende beweging ziende, 'wil je mij niet zoenen?'

Hortense zag die gezwollen, blauwroode lippen, die geelbruine oogen, en zij haatte zichzelf over den afkeer, dien zij voelde.

'Ma, word toch weer Christin!' smeekte zij; 'ga uit die kampong weg en laat dien man varen. Dan zullen wij, dan zal ik voor u zorgen. Ik heb nog geld, dat besteed ik dan geheel voor u.'

'Dank je wel! Mijn Hollandsche man heeft mij weggejaagd. Hij heeft mij mijn kind ontnomen, en nu heb ik een anderen man en andere kinderen. Wat zou dat, of zij Javanen zijn? Mijn moeder was ook Javaansche!'

'Maar vindt u het niet vreeselijk, u, met uw Europeesche opvoeding en gewoonten van beschaafde menschen, daar tusschen die Javanen te leven? Ik kan me dat niet voorstellen.'

De vrouw lichtte haar schouders op.

'Men went zich aan alles.'

'En is die - man goed voor u?'

'Zooals alle Javanen zijn. Soms slaat hij mij en ik sla hem terug! Mijn Hollandsche man kon mij ook plagen.'

Hortense kromp ineen. Wat een schande voor Philip, zulk een familie! Zijn moeder en Eveline moesten het weten!

'Als ik u geld geef, zal u dan weggaan en mij niet meer lastig vallen?' vroeg zij.

'Wil je dat zoo graag, Hortense?' vroeg zij huilend, 'je bent toch ook mijn kind.'

'U heeft alle banden met mij verbroken. Ik heb zoo dikwijls naar mijn moeder verlangd, toen ik nog in Europa was, heel alleen, overgeleverd aan mijn grootmoeder. Als ik maar geweten had dat u netjes en stil leefde als een brave christenvrouw, dan was ik bij u gekomen, dan had ik het beetje, dat ik had, met u gedeeld, ik was niet getrouwd, ik had voor u gewerkt; maar nu u zoo gedaan heeft, nu u zoo leeft, neen, hoe minder wij mekaar zien, hoe beter. Wij verstaan mekaar toch niet meer!'

'Je schaamt je voor je man, dien totlok!'[1)]

'Ja, zeker schaam ik mij voor hem, dat mijn moeder zich zoo vergeten heeft. Ik wil hem niets zeggen...'

'En 't geld?'

'Het geld zal u krijgen, voor zooveel ik 't heb, maar ik heb 't nu niet. Kom morgen terug.'

'Kan ik hier dan niet blijven?'

'Neen, u kan bij de moeder van mijn kokkin, die woont in Batoe-Toelies, slapen; maar u zegt haar niet wie u is. Ik zal zeggen dat u mijn oude baboe was, en zoek mij dan niet meer op!'

'Allah, Hortense! Ben jij zoo beschaamd voor je moeder!'

'Ja zeker ben ik beschaamd!'

'En Sarina dan? Mag zij bij je blijven?'

1) Hollander.

‘Neen, ik wil mijn man niet bedriegen, en hem alles zeggen doe ik ook niet. 't Is al genoeg dat ik het weet!’

En zoo kwam 't dat Hortense zoo verstrooid en geagiteerd was; zij wilde de vrouw niet meer aan huis laten komen, en na een kleine f100 bij elkaar te hebben geschraapt, maakte zij gebruik van Philip's afwezigheid om naar Batoe-Toelies te rijden; toen kwam de catastrophe.

‘Arm, arm schepsel! wat heb je te dragen gehad!’ dacht Philip, ‘van die je 't naaste moesten zijn, je moeder en je man.’

‘Je hebt gehoord,’ zeide hij tot de vrouw, ‘wat je komst heeft veroorzaakt. Hortense is erg ziek, misschien gaat zij dood. Ons kind is reeds gestorven. Je begrijpt dat het haar te veel zal aanpakken je te zien; ik mag niet eens bij haar komen! Dus hoe gauwer je naar Soerabaija vertrekt, hoe beter. Moet je geld hebben? ik zal 't je zenden. Wie is die mijnheer, die je die toelage uitbetaalt?’

Zij noemde den naam.

‘Goed! Ik zal 't hem zenden, en maak nu dat je wegkomt. Je hebt hier al ellende genoeg gebracht.’

Hij stond op en ging naar binnen, om te vragen hoe het de zieke ging. Maar de vrouw stond daar als verbluft; zij voelde wel dat hier niets meer voor haar te doen was. Zij voelde zichzelf niet thuis tegenover haar dochter, die haar koel en uit de hoogte behandelde, en voor haar schoonzoon was zij bepaald bang geworden.

Na dien dag verdween zij geheel uit Philip's en Hortense's leven, dat zij slechts eens te kwader ure had doorkruist.

XVI.

Hortense dobberde lang tegen den stroom, die haar mee wilde voeren naar den dood; haar gezond, sterk gestel streed tegen den schok, die haar innerlijken gemoedstoestand geheel had verward, en nam langzaam weer de overhand.

Maar ziekelijke angst bleef haar vervullen tegenover Philip. Als een rustelooze geest zwierf hij door het huis en den tuin; hij hervatte zijn werk, maar verstrooid als afwezend; het liefst had hij onophoudelijk de wacht gehouden voor haar bed, het oogenblik afwachtend dat zij hem met een blik van verzoening, een handdruk van vergeving zou gelukkig maken.

Kwam hij echter binnen, hoe behoedzaam ook, dan trilde haar lichaam; zij verborg schokkend haar gezicht in de kussens en herstelde zich eerst als hij heengegaan was. Eerst gaf men haar zwakte de schuld, maar toen zij langzamerhand sterker werd, begreep de dokter dat er een dieper liggende oorzaak moest zijn, die haar zulk een afkeer inboezemde van haar man, en hij wist niet hoe Philip steeds van haar bed af te houden.

Eens, als zij rustig was ingeslapen, ging Philip zacht-

jes bij het boveneinde van haar bed zitten; haar wangen waren nu normaal bleek, niet meer door de koorts hoogrood gekleurd; haar dik haar hing in een dikke vlecht over haar schouder, en haar borst ging zacht, maar regelmatig, onder de fijne met kant versierde kabaja op en neer.

'Mijn engel! mijn engel!' zuchtte Philip, 'hoe heb ik het je kunnen aandoen?'

In een hoek der kamer zag hij 't wiegje, onder de fijne rose en witte gordijnen, 't wiegje, nu doelloos en overbodig geworden; hij moest zich op de lippen bijten om niet in snikken uit te barsten, bij de gedachte aan hun zoontje, hun lief kind, door zijn schuld.... O, als zij maar beter werd en hem vergaf! Wat zou hij haar voortaan op de handen dragen, duizendmaal meer nog dan vroeger; hij dorstte naar een woord van vergiffenis; de vreeselijkste straf, was dat niet haar angst, haar beven voor hem, die alles voor haar overhad, voor zijn Hortense!

Als zij wakker werd en weer schrikte!

't Duurde nog menig oogenblik dat Hortense bleef slapen, maar zijn oog rustte als magnetisch onafgewend op haar; zij werd er onrustig van. Haar fijn zenuwgestel voelde dien blik; droomerig opende zij de oogen half onder haar lange zijden wimpers.

Nu kon Philip zich niet langer bedwingen; zacht raakte hij haar haren met de lippen aan.

'Hortense!'

't Klonk zacht als een zucht, dringend als een bede om redding. Maar zij schokte als door de aanraking van vuur; verward keek zij rond en greep angstig de lakens vast.

'Help, help! Niet doen! O mijn kindje!' gilde zij.

'Hortense,' snikte hij, 'ken je mij niet meer? Wil je mij niet vergeven? Ik ben zoo'n redeloos dier geweest! Maar nu weet ik alles!'

'Ga weg! Ga weg! Ik kan je niet zien, ik ben zoo bang.' En zij kromp in elkander, de handen voor de oogen, zoo ver mogelijk van hem vluchtend.

De inlandsche christenvrouw, die haar oppaste, een bedaard, net mensch, kwam binnen.

'Toewan moet heengaan,' zeide zij energiek, 'njonja is nog zoo bang, dat komt van de zwakte.'

Philip stond op en ging heen, met wanhoop in het hart; voor de deur bleef hij luisteren; hij hoorde Hortense angstig snikken en beven, en nu werd het hem duidelijk, zij was krankzinnig; zijn flinke, geestige vrouw, geschokt van hersens door hem! Hij moest zekerheid hebben.

Onmiddellijk ging hij naar den dokter en deed hem een oprecht verhaal van alles wat voorgevallen is, te beginnen met zijn eigen kwaal, die nu weer zulke betreurenswaardige gevolgen had gehad.

'Dokter,' eindigde hij, 'zou 't waar zijn? Is zij krankzinnig?'

'Op andere punten volstrekt niet. Dan is zij zelfs bijzonder helder, maar wordt uw naam genoemd, dan overvalt haar een angst en ontroering, die ik eerst onverklaarbaar vond. Nu echter begrijp ik haar zielstoestand beter; haar ziel is nog geheel onder den indruk van dien schrik; haar lichaam is te zwak om dien te boven te komen. Wordt zij sterker, dan overwint zij misschien dit angstgevoel! Maar wij moeten niets overhaasten. Hoe minder zij u ziet, hoe beter!'

Hiermede kon Philip naar huis gaan. Sterker werd Hortense wel, maar in haar gemoedstoestand kwam geen verandering. Integendeel zij werd schuwer, nog

schrikachtiger scheen het. Hoorde zij des morgens de bendy van Philip wegrijden, dan scheen zij op te leven, vroeg naar couranten en boeken en las zoolang het haar niet vermoeide.

Zij liet de kokkin aan haar bed komen en bestelde het eten; naderde de tijd voor zijn thuiskomen, dan begon zij weer onrustig te worden, luisterde naar het rollen der wielen en werd weer doodsbleek als zij het heel in de verte hoorde.

Als machteloos leunde zij dan achterover, de handen in elkander gedrukt, nu en dan sidderend en krampachtig zich op de lippen bijtend. In spanning wachtte zij of zij zijn voetstappen hoorde en of deze zich richtten naar haar kamerdeur; dit was Philip's eerste werk, binnenkomen durfde hij niet meer.

Eerst als hij zich weer langzaam verwijderde, ademde zij ruimer en kwam eenige kleur op haar wangen, maar de ondervonden emotie zette haar toch weder eenige uren achteruit.

Die angst was er ook oorzaak van dat Hortense niet met haar gewone energie streed tegen haar zwakte en gevoel van ziekelijkheid. Eerst scheen het of zij zich van haar onnatuurlijk en toestand niet bewust was; later begon zij het te begrijpen en lag uren lang wakker, na te denken.

‘Ik kan het niet helpen,’ snikte zij dan, ‘maar ik ben zoo bang voor hem.’

Eens schreef hij haar een briefje, vol hartelijke betuigingen van liefde en smeekingen om vergiffenis. Hortense las het en begon toen wanhopend te schreien, met niet te bedwingen tranen.

‘O God! Wat mankeert me toch? Ik ken me zelf niet meer!’

‘Zal ik mijnheer roepen?’ vroeg de verpleegster.

‘O neen, neen! Ik kan niet!’

Zij voelde zich inwendig geknakt, uitwendig bitter zwak, te zwak om iets te koesteren - liefde, haat, wrok, verdriet. Was zij bedroefd omdat haar kindje dood was? Vervulde haar boosheid tegen haar man, de oorzaak van alles, of nieuwsgierigheid om te weten, wat er werd van haar moeder? Zij wist het niet; het eenige wat zij wist, was haar verwondering over zichzelf, het bewustzijn dat zij zich zoo angstig en mat voelde, zoo heel anders dan zij haar leven lang zichzelf had gekend, dood voor alle belangstelling; 't eenige, wat zij duidelijk erkennen kon, dat was die onverklaarbare schrik voor haar man.

‘Ik moet het overwinnen, ik moet!’ zoo sprak zij zichzelf telkens toe, maar dan voelde zij zich weer onmachtig en gaf zich weer over aan haar moedelooze lijdzaamheid.

Philip van zijn kant leed nog veel meer, daar hij zich zijn verdriet bewust was en alle aandoeningen doorliep van smart, wroeging, spanning, wanhoop; ook zijn kracht was verlamd, hij smachtte naar vergeving, naar verzoening; hij lag als een hond voor haar kamerdeur te waken en antwoord afwachtend op zijn brief, doch er kwam niets.

'Ik weet het niet. Laat hem wachten!'

Wachten, terwijl zijn ziel verkwijnde, zijn geest verdoofde, door die eindelooze onzekerheid; hij kon niet slapen, niet eten, uren lang wandelde hij door de dessahs[1)], herhaalde malen nam hij een bad om zijn brandend hoofd te verkoelen. Zijn werk kon hij niet verrichten; dat ging machinaal verward; zijn chefs hadden medelijden met hem, maar toch waarschuwden zij hem vriendelijk zich wat te kalmeeren. Het gevaar bij zijn vrouw was immers geweken, waarom bleef hij dan zoo onrustig? Het verdriet over zijn kind, ja, maar daarvoor was hij toch een man, dat kon hij verzetten; bovendien zij waren beiden nog zoo jong.

Toen werd er gefluisterd dat mevrouw Van Asten wel physiek, maar niet moreel vooruitging, dat de dokters zelfs vreesden dat zij voorgoed in haar geestvermogens was gekrenkt; en de dames, die geen van allen haar lijden mochten, zeiden dat de trots haar in 't hoofd was geslagen; zij hadden het altijd wel van haar gedacht, en toen kwam er een praatje van een

TERUG VAN HET BLOEMENCORSO.

geheimzinnigen rit, dien zij gedaan had, juist daags vóór de catastrophe, daar was haar man achtergekomen, men kon niet weten; er moest een reden zijn, waarom Van Asten zoo raar deed en op alle vragen aangaande zijn vrouw antwoordde:

'Heel best! Uitstekend!'

Maar hij trad nooit in eenige bijzonderheid, en ook de dokter zei steeds onveranderlijk, dat het vooruitging, maar verder kon men uit hem ook niets krijgen; er werd niemand bij haar toegelaten.

'Als zij zich maar verzetten wilde!' sprak de arts tot Philip, 'als zij nu maar probeeren wou in haar gewonen doen te komen, als iemand 't eens zeggen kon.'

Juist kwam dien middag de eenige met wie Hortense conversatie hield, mevrouw Siegbrand, naar haar informeeren; Philip ging haar tegemoet.

1) Dorpen.

‘Mevrouw, ik kom uw hulp vragen. Kan u Hortense nu niet overhalen, mij te zien of haar te verzoeken mij iets te zeggen? Dit is geen leven voor mij, ik houd 't niet uit, al verdien ik het ook ten volle.’

Hij zag er bleek en bestorven uit, een geest gelijk; mevrouw Siegbrand had diep medelijden met hem.

‘Ik zal haar zeggen hoe u er onder lijdt!’ sprak zij eenvoudig.

‘Ja, maar voorzichtig, zonder dat het haar aandoet.’

Bij Hortense gekomen, vond mevrouw Siegbrand haar tot haar verwondering opgestaan; zij zat op een laag stoeltje voor de kast, een koffer naast haar, waarin zij alle kleertjes van den kleine netjes neerlegde; toen er

HAAR KATJES. Naar Paul Hoecker. (Zie blz. 174.)

aan de deur werd getikt, had zij verschrikt opgekeken en die schrik lag haar nog in de oogen toen mevrouw Siegbrand binnenkwam.

Zij zag er nog bleek, mager en zwak uit in haar donkeren peignoir, in de tint van haar gelaat, de oogen diep inliggend en zwart omkringd, het haar in een kondé opgestoken en glad weggetrokken van het voorhoofd.

'Maar kind!' zeide de dame binnenkomend, 'hoe kan je nu zoo iets gaan doen, nu reeds!'

''t Moet toch eens gedaan worden, hoe spoediger hoe beter,' antwoordde zij dof, en legde de fijne, door haar zelf met zooveel zorg gemaakte hemdjes één voor één in den koffer.

'Ja, maar je bent nog zoo zwak.'

'Als ik blijf liggen, word ik hoe langer hoe zwakker! Ik moet iets doen, dan word ik langzamerhand weer gewoon misschien!'

'Maar Hortense-lief, 't is zeker heel goed dat je je wat verzet, doch ik denk dat van alles wat je doen kunt, dit nog het minste haast heeft en het meest opwindend voor je is. Baboe kon het desnoods doen.'

'Baboe komt er niet aan.'

'Maar er is iets anders wat je bepaald goed zou doen, wat je misschien heelemaal zou opwekken en versterken. Je begrijpt wat ik bedoel?'

Hortense liet moedeloos haar handen zakken op haar schoot en staarde naar buiten, zonder iets te zien.

'Kom Hortense, wees nu verstandig! Hij is je man en hij houdt zoo dol, zoo innig veel van je; je moest eens zien hoe hij er uitziet, hij heeft nergens rust, hij kan niet werken, niet slapen. Als 't langer duurt dan ben ik zoo bang - dat - dat - hij er onder bezwijkt.'

Groote tranen parelden in haar oogen, maar zij verroerde zich niet.

'Ben je dus nog boos op hem?'

Zij schudde het hoofd.

'Boos mag je niet zijn, want wat er gebeurd moge zijn, hij is zwaar gestraft, hij is je man, en 't is je plicht er overheen te stappen en hem te vergeven.'

'Och Marie! Laat mij met rust! Je moet het niet dwingen. Ik kan niet, ik kan niet!'

En zij begon weer erbarmelijk te snikken.

'Denk je niet dat ik diep ongelukkig ben, mij zoo te voelen en niet anders? 't Is het ergste van alles. Laat hij niet denken dat ik boos ben, ik weet het zelf 't best. Ik wist vooruit dat hij zoo'n kwaal had; ik heb er om gelachen toen hij me vroeg of ik niet bang was hem te trouwen. Ik stapte er luchtig overheen, maar nu begrijp ik alles!'

Zij verborg haar gelaat in de handen en beefde over haar geheele lichaam, telkens met kleine schokken.

'Kom, Hortense-lief! wees bedaard! Wind je zoo niet op. Ik zou het stil aan de natuur overlaten en wachten tot je van zelf behoefte voelt, Philip te zien.'

Zij schudde energiek het hoofd.

'Dat gebeurt nooit meer,' snikte zij wanhopig.

'Maar kind! Hoe kan je zoo praten? Dat is zonde! Hij is je man, je bent hem trouw en liefde verplicht in alle omstandigheden des levens. Dat heb je hem beloofd voor God en de menschen.'

Hortense snikte steeds hartstochtelijker.

'Dat is 't juist, dat is 't juist!' hoorde mevrouw Siegbrand haar telkens zeggen.

Zij knielde bij haar neer en liet troostend haar hoofd rusten tegen haar eigen schouders; zij vroeg niet meer en wachtte wat Hortense zou bekennen.

'Ik heb 't niemand gezegd, en misschien wist ik het zelf niet, maar ik had hem niet genoeg lief. Ik heb Philip getrouwd omdat ik getrouwd wou zijn - om - om - o 't is zoo leelijk, om zijn moeder en zuster te tarten, omdat ik mijzelf beloofd had, aan zijn arm terug te komen in 't huis, waaruit zij mij hebben weggejaagd; maar zóó van hem houden als zijn mama en Evelientje, neen, dat deed ik niet, en nu straft God er mij voor.'

'Maar kind! Dat is zelfplagerij! Je was toch van plan Philip gelukkig te maken, een goede vrouw voor hem te zijn.'

'Ja, maar in de eerste plaats wou ik zelf gelukkig zijn. Baby was alles voor mij geworden, dat voelde ik. Ik heb nooit van iemand gehouden - ik kon het niet. Maar op Baby was ik reeds dol, al liet ik het niet merken. En nu heeft God mij Baby ontnomen door mijn schuld!'

Zij richtte zich op en streek haar tranen weg.

''t Is heelemaal mijn schuld. Als ik van hem hield, zooals ik moest, dan zou ik geen geheimen voor hem hebben gehad; ik had hem alles verteld, ik had hem niet zoo opgehitst tot - hij mij zei - wat ik niet vergeten kan en wat de dood van Baby werd.'

'Maar lieve meid, als je vindt dat je schuld hebt, dan moet je het goedmaken en je best doen je armen man zoo gelukkig te maken als je kan.'

Zij haalde weer moedeloos de schouders op.

'Ik kan 't niet. Ik heb zoo'n medelijden met hem, maar dat is niet genoeg! Nu weet ik het pas; ik heb er, toen ik ziek was, altijddoor naar gezocht, maar nu is 't mij opeens duidelijk. Zoolang er niets was, zoolang wij gelukkig en kalm waren, voelde ik mijn schuld niet, maar nu weet ik het, en 't is te laat!'

'En wat wil je nu doen?'

'Breng mij naar bed, Marie, ik kan niet meer!'

Mevrouw Siegbrand liet haar neerliggen en maakte haar hoofd en slapen nat met eau de Cologne, de oogen gesloten, afgetobd en ontzenuwd lag zij een poos.

'Ik ben een ongelukkig, ellendig schepsel, dat voel ik nu,' fluisterde zij na een paar oogenblikken, 'ik had zoo gehoopt te zullen sterven. Dat was 't beste geweest voor hem en voor mij, maar Onze Lieve Heer wilde dat niet. Ik heb hem bedrogen, en nu hij weet -'

'Kind! praat toch niet zooveel!'

'Neen, ik moet het zeggen, toevallig dat je er bij bent, anders had ik het in mijn eigen gezegd. Vertel hem daarvan wat je goedvindt en laat hij oordeelen wat het beste is. Gelukkig dat het kindje dood is, Misschien zat er ook de aard in van zijn - zijn -

grootmoeder! Ik wist niet wie zij was, men heeft me nooit het rechte verteld, wel dat zij hertrouwd was, maar zoo - -'

Mevrouw Siegbrand begreep nu niets meer, want zij wist niets van de verschijning der geheimzinnige moeder. Zij bleef, zonder iets te zeggen, Hortense's hoofd met natte doeken bevochtigen; na een oogenblik sprak zij weer, als volgde zij den draad harer gedachten:

'Mijn ongeduld is oorzaak van alles. Ik wou het leven kennen, ik was er al te nieuwsgierig naar, ik dacht dat het zoo mooi, zoo heerlijk was, en 't is ellendig!'

'Hortense,' zeide mevrouw Siegbrand, die een vrome, ernstige vrouw was, 'wij allen hebben onzen strijd en ons kruis, de eene meer, de andere minder. Wanneer wij dat kruis gewillig aannemen, dan steunt het ons; wij mogen er niet voor wegvluchten. Nu ben je nog zwak en ziek, maar als je God om kracht bidt, dan zal je sterkte ontvangen om je plicht te doen. Maar daarvoor moet je w i l l e n in de eerste plaats.'

Hortense antwoordde niet.

'Wil je nu stil rusten?'

Zij knikte van ja.

'Verlang je nog iets?'

'Bid voor mij, Marie, je bent zoo goed en braaf. Maar ik kan het niet. Ik ben te slecht geweest en te zwak!'

'Juist daarom zal God je helpen, als je Hem er om vraagt. Ik zal je man zeggen, dat je je best zult doen verstandig te worden. Is dat goed? Maar ik zeg er bij, dat hij niets moet overhaasten.'

Nu bleef zij onbeweeglijk en verried door geen teeken of zij de vraag had verstaan.

Mevrouw Siegbrand ging naar buiten en zocht Philip, maar vond hem nergens; ook de bedienden wisten niet waar hij was gebleven.

XVII.

Philip was het bosch ingegaan, de ravijn noemde men het, een bijna ondoordringbare verwarring van struiken, lianen en hooge boomen; in het midden een kleine vijver, met oud-javaansche monumenten, overblijfselen van een lusthuis van vroegere vorsten. Omdat het een der merkwaardigheden van de plaats was, leidde een vrij breed voetpad door het geboomte er heen; vroeger was dit de lievelingswandeling van Philip en Hortense geweest.

'Promenade des amoureux,' noemde hij het en liep dit wegje nooit anders dan naast haar, vast tegen hem aangedrukt, of zijn arm onder den hare gestoken, zoo langzaam mogelijk, zijn oogen zoo diep mogelijk in de hare verzonken.

Hij hield zooveel van dien vijver, omdat hij hem dien anderen vijver in het Grondvoortsche bosch herinnerde, waar - je weet wel - -

'Je ongeluk bezegeld werd,' plaagde Hortense. Maar nu liep, of liever vloog hij dat pad af, zonder links of rechts te zien, met een haast, die een bepaald doel voor oogen moest hebben; hij scheen zich geen tijd te gunnen tot nadenken. Soms drukte hij de handen tegen de oogen, als wilde hij de zoete, liefelijke herinneringen, die als kleurige vlinders vroolijk rondfladderden om zijn hoofd, verre van zich verjagen.

Zijn gezicht scheen vermarmerd; zijn oogen staarden strak en stijf voor zich uit, en zijn handen waren koud als ijs; hij moest voort, voort, als zaten vervolgers hem op de hielen.

Bij den vijver stond hij stil; het was er zoo vredig, zoo kalm, bijna plechtig; een reusachtige waringin spreidde zijn ontzaglijke tent van bladeren verre over het water; bouddhistische beelden, verscholen onder de struiken of het mos, lagen half verbrijzeld ter aarde; het water, klaar als kristal, liet de goudvisschen, die er in zwommen, duidelijk zichtbaar; een gemetseld laag muurtje omgaf het van drie kanten. Aan de vierde zijde hadden de wortels van den waringin de steenen losgewoeld, maar de weelderige plantengroei ontsnapte uit alle voegen en scheuren, in struiken, bloemen en wilde ranken. De ondergaande zon, dringend door het loof, vergulde het donkergroene water; de warmte van den dag verdween, weggedreven als zij werd door een zacht, frisch koeltje.

Philip streek zich de verwarde haren van het voorhoofd. Die kalmte, zoo geheel in strijd met den chaos van zijn opbruisende, wilde gedachten, bracht hem tot bezinning; hij bleef even staan en zag rond. Daar bij die steenen hadden zij zoo gelachen en gestoeid, als groote kinderen elkander nageloopen. Haar heldere, vroolijke lach klonk niet meer als toen, daarom was het zoo stil; een beekje, in den vijver uitkomend, door het overblijfsel van een steenen leiding en druppel bij druppel zijn water daarin stortend, verbrak alleen de stilte; het geleken hopelooze snikken - haar snikken, die nog steeds in zijn ooren tikten, eentonig, maar onmeedoogend in zijn ziel borend.

'Alles leugen, alles geëindigd, zelfs die zoete waan. Geen uitkomst, geen redding meer, dan die hij haar geven kon, en haastig zijn portefeuille nemend, schreef hij op een blaadje papier eenige regels, maar toen verscheurde hij het weer en zette niets neer dan deze woorden:

'Ik kan niet leven, zonder eens moordenaar te worden! Daarom alleen - -'

Toen zag hij nog eens rond in die heerlijke natuur, welke thans in het zoete, kalme avonduur al het geweldige, brutale aflegde en zich slechts in liefelijkheid hulde, alles even rustig, even gelukkig, beter harmonieerend met een tooneel van liefde, leven en hoop, dan met een van radeloosheid en dood. O, 't leven was zoo mooi, zoo heerlijk geweest; maar wat deed het er toe, nu wachtte hem toch niets meer! Hij twijfelde aan zich zelf en zij twijfelde aan hem. De schaduw van genegenheid, die haar had gesteund, was heen; angst alleen vervulde haar voor hem; van liefde was nooit sprake geweest, nooit.

Hij had alles gehoord en hij wist het nu; en niets bezielde hem meer dan diep, diep medelijden met het arme schepsel, door hem geketend aan zijn verloren leven.

Als de dagen zonnig, de hemel zuiver bleef, ja! dan kon zij zich geluk verbeelden, gelukkig door zijn liefde; maar nu was die liefde haar een oorzaak geworden van schrik en huivering, meer niet! Hij mocht haar die niet meer opdringen; zij moest vrij worden, vrij; zoo spoedig het kon. Dat hij zich opofferde was billijk, hij, alleen bestemd zooveel ellende om zich heen te verspreiden, verdiende den dood beter dan de arme amokmaker, door wettige reden tot razernij en moord opgehitst.

Wat was hij anders in zijn blinde, niets ontziende drift? Had hij zijn kind niet vermoord en bijna ook zijn vrouw? En zij beschuldigde hem niet eens, die lieve, arme Hortense! Zij nam alles op zich. Kon zij het helpen dat zij niet van hem hield? Hoe kon iemand van hem houden? Ja, zijn moeder en Eveline, - en eensklaps vervulde hem een onweerstaanbaar heimwee naar beider overdreven goedheid en liefde;

VAN EEN VOGELKIJN.
Naar Jan van Beers. (Zie blz. 175.)

wat konden zij hem liefkoozen en streelen! Ondankbaar, dat hij 't soms lastig en bijna belachelijk vond!

Neen! niet aan haar denken, dat maakte hem weer zwak, laf, en hij haalde zijn revolver voor den dag. Een klein, aardig ding; het blonk in den laatsten zonnestraal, die eensklaps wegstierf en het dal halfduister liet. Hij moest zich haasten, een oogenblik nog; even zijn gedachten uitdenken - men zeide wel dat zelfmoordenaars altijd krankzinnig waren, maar hij had nu toch zijn volle verstand, hij wist wat hij deed, dat hij ging sterven, om zich zelf te straffen en zijn vrouw de vrijheid terug te geven, haar te bewaren voor nog grooter schande; hij herinnerde zich alles zoo goed van jongs af: zijn jeugd, waaruit alle schaduwen verdreven waren door de goedheid en zelfopoffering zijner tweede moeder; zijn studiejaren, verduisterd door zijn ellendig

gebrek; zijn moedeloosheid en melancholie, na dien tijd genezen door Hortense, maar de Hortense van vroeger, de overmoedige, flinke, vroolijke meid, niet de gebroken vrouw van thans.

Geen bijzonderheid zoo klein, of zij leefde weer op in zijn herinnering. Maar pijnlijk of zoet, elke gedachte brandde en kwetste zijn ziel, die één open wond scheen. Gelukkig - droeg hij dan het geneesmiddel niet in zijn hand?

Even het opheffen, er op drukken, en dan was 't gedaan! Hij hield den vinger reeds op den haan, maar daar zag hij iets langs zijn hand, dat een witte streep trok over het wapen; hij stak het ongeduldig weg. Het was een stuk spinrag; groote spinnen hingen hier rustig hun webben op, zeker als zij waren, door niets gestoord te worden, en een der draden verdwaalde langs hem, die straks insecten en vogels door zijn schot wild zou doen opschrikken.

‘Het lijkt een herfstdraad!’ dacht Philip onwillekeurig, als om zich te overtuigen dat al zijn denkbeelden nog zuiver en onverzwakt waren; en als had die draad hem geleid door het doolhof van zijn verwarde ziel, daar opende zich voor hem een andere gedachtenwereld. Neen! hij was niet in het volle bezit zijner vermogens geweest, een sluier trok weg. Wat hij tot nu toe zag uit zijn verleden, uit zijn jeugd, het was slechts uiterlijke schijn der dingen. Zijn innigste herinneringen en gevoelens uit dien tijd waren als omneveld, en nu was 't of die geheimzinnige draad - hij wist niet van waar of hoe gekomen - alles bij tooverslag deed verrijzen.

‘Kind! Die herfstdraden zijn je moeders liefde, is je moeders gebed. Zij zullen je bewaren van het kwaad,’ hij hoorde het haar zeggen, die moeder, wier eenige zwakheid was haar al te groote, al te overdreven liefde voor hem.

Maar wilde hij dan nu kwaad doen? Was dat kwaad? Zichzelf rechten, het onrecht tegen zijn vrouw goedmaken, zijn eigen lijden doen eindigen?

De revolver zakte neer: wie was hij, om dat te beslissen? Wat wist hij er van? Wie op hoogen toon verzekerde dat met zoo'n schot alles eindigde, lijden en geluk, zonde en straf, van waar haalden zij hun wijsheid? Hun persoonlijk gevoelen, hun vaste overtuiging deed niets af tot het feit. De beste, de edelste van alle tijden hadden gehoopt of gevreesd voor hetgeen na dit leven volgde, en mocht hij hun veroordeelen? Waarom? Hoe wist hij 't beter? Als er zoovelen in dit leven slechts een voorbereiding zagen voor het eigenlijke, het ware leven, welke gronden had hij dan om anders te denken? O ja, die boeken welke hij had gelezen, die redeneeringen welke hij gehoord had, zij waren geschreven en gehouden door menschen, even onwetend als hij, anderen hadden het tegenovergestelde geleerd, daaraan geluk en leven opgeofferd.

PHARAO'S OPVOLGERS. Naar G. Wertheimer. (Zie blz. 175.)

Waarom konden die niet recht hebben? Geen twee dingen konden immers tegelijk waar zijn? Hamlet twijfelde als hij en noemde zichzelf een lafaard, maar een lafaard door het geweten laf geworden. Als dat ten minste lafheid was en niet juist moed, om de verantwoordelijkheid te blijven dragen van zijn daden en ze niet af te werpen als een te zwaar geworden last.

Het 'To be or not to be?' had nog dezelfde beteekenis als toen Hamlet het zichzelf afvroeg bij den ingang van het groote onbekende. De menschen hadden de grenzen van hun weten verbazend uitgebreid na Shakspiere, maar aan gene zijde gaapte nog steeds het geheimzinnige, de wereld, waaruit nooit iemand was teruggekeerd.

Duisternis omgaf hem van alle kanten en hij stond nog met zijn revolver in de hand, philosopheerend in plaats van te handelen, en dat om een draadje spinrag, een herfstdraad in dit land van eeuwigen zomer.

Maar als zijn moeder gelijk had, zijn moeder, die hem jaren en jaren geleden met dien geheimzinnigen draad, door de engelen gespannen, aan haar hart had geketend; als de daad, welke hij ging verrichten, niets beduidde dan laffe vlucht in het onbekende, het verschrikkelijke, het onherstelbare; als het Woord waarheid bevatte:

'Heer! Ik dank U, dat Ge deze dingen verborgen hebt voor de wijzen en geopenbaard aan de kleinen.'

Als zijn moeder in haar vast geloof wijzer was dan zijn vrienden, die nu zeker lachen zouden, hem ziende met zijn revolver in de hand, dien hij niet durfde trekken, uit vrees omdat hij geloofde aan oude vrouwen en domme meisjes.

'En als ik blijf leven, wat dan? Zult gij mij dan helpen, o God! om mijzelf te overwinnen - en - en haar nog eenig geluk te geven?'

Daar dacht hij plotseling aan zijn laatsten aanval van woede tegen de oorzaak van al hun ellende, tegen haar, die eens mevrouw Charière was geweest. Wat had hem toen belet zich op dat schepsel te werpen, haar te dooden? Was 't weer een herfstdraad, gesponnen door de liefde en het gebed zijner moeder?

Zijn oogen werden vochtig; hij viel op een der steenen neer, de pistool rolde in het gras.

'Help mij, o God! Help mij!' steeg het op uit het diepste zijner ziel; 'als kind heb ik Uw hulp gevraagd, maar later niet meer. Men heeft mij gezegd dat Gij er niet waart of niet helpen kondet. Maar wat weet ik er van, ik ellendeling! Wie ben ik, om over U te oordeelen?'

'Wat moet ik doen, wat kan ik doen?' snikte hij wanhopig; 'sterven mag ik niet! Ik voel het. Er is een macht boven mij, die het niet wil!'

De maan steeg op, en verzilverde alles wat thans goud scheen; een tropische nacht met zijn kristalblauwe lucht, als een geheimzinnige tooversluier gespreid tusschen hemel en aarde, aan alles een schijn gevende van poëzie en schoonheid, het leven wakker roepend der wouden, den geur der bloemen, het getjilp der insecten wekkend, zacht vriendelijk, als glimlachten de engelen tegen de afgebeulde, verdorde aarde en gaven haar een weerglans van hun hemel, een visioen van de schoonheid door hen aanschouwd.

Hortense zag de maan vallen door het gordijn van klimopbladeren langs haar raam, een sierlijk netwerk van sleepen teekenend op de goudgele matten die den vloer harer kamer bedekten, en zij viel in slaap, de eerste rustige slaap na haar ziekte. Zij droomde zoo zoet van haar kindje, dat op haar schoot lag, en van Philip, vroolijk lachend tegenover hen; zij zelf glimlachte en speelde mede.

Plotseling werd zij wakker. Had iemand haar gekust op haar voorhoofd? Zij streek er langs, nog half onbewust, maar toen sliep zij door; de stralen der maan vielen over haar en hulden haar in hun blauwschitterenden gloed.

(*Wordt vervolgd.*)

Haar katjes.

Kinderen en katten zijn voor schilders dankbare onderwerpen; wanneer genre-schilders niet meer weten waardoor zich te laten inspireeren, dan nemen zij maar een paar poesen tot model en zetten er een of meer kinderen bij.

De oorzaak ligt misschien in haar ongekunstelde bevalligheid; zij zijn zoo vlug, zoo gracieus, zoo weinig geaffecteerd, zij vinden als van zelf de meest voordeelige standen.

Maar is dit met alle katten het geval, met alle kinderen op verre na niet; er zijn houterige, stijve, leelijke, domme kinderen, maar wie zag ooit een jong katje, dat niet aardig, speelsch, guitig was?

Men heeft ze maar aan te zien zooals zij op onze gravure staan, twee verdiept in het drinken van hun melk, de derde is verzadigd of wacht haar beurt. Wat een houding vol grappige waardigheid, wat fiere minachting in de glinsterende oogjes, het vast gesloten bekje. De kleine meid is verzonken in de beschouwing harer lievelingen; voelt ook zij tusschen haar en hen zekere geheimzinnige verwantschap; wil zij van hen leeren aardig, speelsch en bevallig te zijn?

Wij gelooven niet dat het noodig zal wezen. Ondanks haar onbehagelijke kleeding is het een alleraardigst kind, die poesjes zijn haar alles, haar danken zij hun lekkere kostjes, hun prettig leven. Of zij er haar dank voor weten?

Wij vreezen van niet, de kat is nu eenmaal geen aanhankelijk dier; zij neemt alle weldaden aan als iets, wat haar van rechtswege toekomt, en bij zulke schepsels is het 't beste, niet op dankbaarheid te rekenen en zich alleen maar tevreden te stellen met het genot dat zij ons schenken door hun vroolijke kunstjes en bevallige houdingen.

Van een vogelkijn.

‘Lief vogelkijn! keer,
Keer tot mij weer!’
Waarom, lichtgewiekte zanger,
Zwevend orgeltje in de lucht!
Zijt ge, jubelend en juichend,
Mij zoo wreedelijk ontvlucht?
Waarom moest ge listig vlieden
Van mijn schouder, looze guit!
Toen 'k u mooie liedjes leerde,
Bij het tokklen van mijn luit?

‘Lief vogelkijn! keer,
Keer tot mij weer!’
'k Zette uw huisje tusschen bloemen,
'k Drenkte u uit de klaarste bron, -
Om u 't leven te verzoeten,
Deed ik alles wat ik kon!
Denk toch, dat we - nu al jaren! -
Onafscheidbre vrienden zijn,
En 'k om uw gemis zou treuren,
Ach! met bittre hartepijn!

‘Lief vogelkijn! keer,
Keer tot mij weer!’
Kom dan, kom dan! schalke booswicht,
Nu genoeg van 't dartel spel!
Want, niet waar? ge doet het enkel
Om te plagen, - 'k weet het wel.
Ik kan zonder u niet leven,
Al kondt gij 't ook zonder mij, -
Daal nu flusjes tot mij neder,
Maak mijn hart weer vrij en blij!

‘Lief vogelkijn! keer,
Keer tot mij weer!’
Samen zullen wij dan zingen
Van mijn lente en liefde en jeugd:
Sluimerliedjes van verlangen,
Profecy vol zoet geneugt!
'k Zal u koestren aan mijn boezem,
Veilig tegen weer en wind, -
En u 't hartsgeheim ontlokken:
Dat ge 't nèrgens beter vindt!
‘Lief vogelkijn, keer,
Keer tot mij weer!’

H.J. HANA.

Juni '95.

Pharao's opvolgers.

De kunstenaar schildert ons hier een buitengewoon treffend tooneel. Wij zien de bouwvallen van een overouden Egyptischen tempel, die, door palmen omringd, nu geheel eenzaam en verlaten daar nederliggen.

Het bleeke maanlicht bestraalt de muren met haar vaalwit licht, en glinstert op de stille vlakte van het eenmaal heilige water. Wij kunnen ons voorstellen hoe de plechtige rust dezer verheven eenzaamheid plotseling wordt verbroken door een huiveringwekkend gebrul, dat als een rollende donder ver door de woestijn weerklinkt.

Een lang uitgestrekt, lenig lichaam met reusachtig hoofd komt langzaam aangetreden en richt zich naar den tempel. Het is de koning der woestijn, die zijn achter hem aansluipende gezellinnen het teeken geeft dat alles veilig is, en dat nergens zich een spoor verraadt van den overwinnaar der dieren: den mensch.

En dan gaat hij al tastend en voelend langzaam over de trappen en naar het water, dat weldra door de aanraking zijner dorstige tong trilt en in schitterende, levende halve cirkels schijnt weg te vluchten.

De mensch de overwinnaar - maar het menschelijke geslacht de overwonneling!

De Pharao's zijn sedert eeuwen verdwenen, maar de natuur blijft overheerschen!

De macht van den koning der dieren blijft dezelfde, terwijl de macht der heerschers over de menschen vervlogen is.

De vergankelijkheid van alle menschelijke macht, grootheid, kunst, de onveranderlijkheid der natuur - dat is het wat ons de schilder in ‘Pharao's opvolgers’ zoo duidelijk en aangrijpend doet gevoelen.

Zonsopgang op de maan
door J. Munro.
Met twee afbeeldingen.

Ik ben alleen, en gezeten op een rots, maar ik weet niet waar. Het is nacht en de lucht boven mij heeft een vreemd voorkomen. Er is geen maneschijn en er zijn geen heldere wolken, geen vriendelijke planeet schittert gelijk een gouden lamp, geen glinsterende ster vonkelt als een levend juweel in de blauwe en heldere etherzee.

Ik zie alleen een onmetelijk zwart gewelf, naar allen schijn hard en bespikkeld met bleeke, blauwe lichtpunten. Het is een doodsche, akelige lucht, en als wij de kleine dingen met de groote mogen vergelijken, dan herinnert het mij aan een kolenmijn, verlicht door kaarsen.

Alles om mij heen is in eene duisternis gehuld, die volmaakt zou zijn, zonder het zwakke glinsteren van het licht der sterren, op de bevroren en witte oppervlakte van den grond. Geen levend wezen is te zien, een akelige stilte heerscht er, geen windje verkoelt mijne wangen en er heerscht eene koude grooter dan die aan de Noordpool.

Plotseling schiet een heerlijk luchtverschijnsel dwars door de lucht, zijn kop vlammende in groen en blauw, en zijn lange staart glinsterende van het vuur. Het scheen de aarde in mijne nabijheid te raken, want ik kon den schok hooren en het ratelen van verbrijzelde steenen. Na eenigen tijd volgde een ander en ik werd bang voor mijn leven, toen een eigenaardig licht in de verte mijne aandacht trok. Het verscheen als een

blauwachtig-witte gloed, dat zich in de duisternis openbaarde, een uitvloeisel schijnend van het een of ander Noorderlicht. Donker en vaag als het op het eerste gezicht was, werd het langzaam en zeker helderder, uitgestrekter en duidelijker.

Terzelfdertijd bespeurde ik eene verlichting om mij heen, die steeds grooter en grooter werd. Spitsen en punten van grijs graniet, gekleurd met denzelfden blauwen glans, vertoonden zich spookachtig en als geesten in de duisternis. Men zou gedacht hebben, dat de dag op de bergtoppen aanbrak, zonder de electrisch-blauwe kleur van het licht en de onveranderlijke tint van den hemel.

De verlichting in de verte begon den vorm van eene wassende maan aan te nemen, maar niet gelijk die van de maan zelf, want zij was horizontaal, niet verticaal. Bovendien zag ik nu niet slechts één, maar verscheidene stukjes en schijfjes van blauwachtigen glans, die weldra tot geheele schijven aangroeiden en in de duisternis schenen te drijven, evenals purperen eilanden in een onbegrensde zee van gesmolten pek.

Onbegrensd, zei ik? Neen, dat gold slechts voor een gedeelte. Aan gene zijde van de eilanden ontdekte ik een gebogen straal licht, die onmerkbaar breeder werd, totdat het een muur scheen met hooge klippen, die de kustlijn van een vastland vormden, verlicht door de opgaande zon en wegdrijvende in de duisternis. In overeenstemming met de uitwerkselen van het opgaan der zon waren ook de lange en heldere lichtstralen, die door groote openingen schoten en door den bergrug drongen, waarop ik nu bemerkte, dat ik zat, en in purperen stralen op den stroom van duisternis vielen. Ik wist echter van de sterrenbeelden, dat het licht uit het Westen kwam en bovendien de

... scheen hij geen glans om zich heen te verspreiden.

kleur er van noch de goudgele tint van het opgaan, noch van het ondergaan der zon was.

Hoe vreemd en doodsch was het gezicht van die zwarte zee, met zijn purperen archipel, ingesloten onder het zwarte uitspansel en de eeuwige sterren. Doodsch, nochtans prachtig, zooals geen macht van taal in staat is uit te drukken. Zelfs de verbeeldingskracht van een Doré zou de buitengewone verhevenheid van die vallei der schaduw en des doods niet hebben begrepen. Het scheen mij toe, dat ik op de lijkbaar staarde van eene doode wereld, in het zwijgende en plechtige graf van het heelal.

Langzamerhand verscheen er goudachtig licht in het Oosten, achter de verwijderde lijn der klippen, en een ontzaglijk groote bol, die op de maan geleek, maar vele malen grooter, steeg met kalme majesteit in den hemel op. Anders dan de maan echter, scheen hij geen glans rondom zich te verspreiden, want de lucht bleef even donker als voorheen. Het licht van zijne polen had verblindenden glans - misschien tengevolge van de ijsvelden aan de polen - maar dat van de midden-luchtstreken was flauwer en had meer schaduw en veranderde in kleur van lichtgroen tot roodbruin en donkerblauw.

De blauwe vlekken waren waarschijnlijk zeeën, de bruine en groene het vasteland met hunne woestijnen en plantengroei, en ik verbeeldde mij, dat ik een gedaante kon nagaan, gelijk aan dat gedeelte van de aarde, dat gelegen is tusschen Amerika, Afrika en Europa, zoo nauwkeurig, dat ik zelfs de Britsche eilanden meende te onderscheiden.

Het licht om mij heen was zooveel helderder geworden, dat ik mij omkeerde om te zien waar het vandaan kwam, en aanschouwde een nog verwonderlijker tooneel. Westwaarts uit rolde een wilde chaos van duisternis voort, vermengd met blauwachtig licht, die ik alleen kan vergelijken met de golven van eene onstuimige zee, waarop paarse phosphorvlammen tintelden, en boven den verwijderden horizont in de doodsche lucht flikkerde een zonderling en heerlijk luchtverschijnsel, evenals een komeet. Haar schijf was in omvang en verblindende uitgestrektheid gelijk aan die van de zon, maar haar kleur was een vriendelijk lavendelblauw,

overhellende naar purper, en een zilverachtige witte glans, evenals die van den melkweg, strekte zich ver in den nacht uit. Wat was die schitterende lichtbol, die mij zoo sterk herinnerde aan een electrische booglamp, wanneer diens koolspitsen blauw afbranden?

Ik keerde mij opnieuw naar het gezicht, dat eerst mijn aandacht had getrokken, maar ik behoef niet langer stil te staan over de volgende phasen van het opgaan der zon. Het zal voldoende zijn te zeggen, dat naarmate de schitterende ster hooger aan den hemel steeg, de verlichting sterker werd, totdat een grijsblauw daglicht al de trekken van het landschap vertoonde. Ik zag dan, dat wat ik eene zee van duisternis had genoemd, in werkelijkheid eene uitgestrekte grijze vlakte was, en dat hare purperen eilanden de toppen en kraters van vulkanen waren; de hooge klippen daarachter waren niet de stranden van een vasteland, maar van een verbazend grooten rotsmuur, welke de vlakte als een wal omringde, ik ontdekte dat mijn eigen plaats nabij den rand van dezen vreeselijken afgrond was, en ik duizelde toen ik ontdekte dat zijn klippen bijna loodrecht naar de vlakte beneden liepen, vele duizenden voeten ver. De kruin was uitgetand met hooge rotspunten, die als torens langs den muur stonden, en ontzettende kloven, gelijk de schietgaten van een kasteeltoren. Het wierp een lange, scherpe, gitzwarte schaduw dwars over de vlakte naar beneden, waarop de kraters van de uitgedoofde vulkanen, waar het licht tot nog toe niet was doorgedrongen, inktmeertjes geleken; maar naarmate het lichtverschijnsel hooger en hooger klom, trokken de schaduwen zich trapsgewijze terug of werden helderder. Geen spoor van menschelijke bezigheid of dierlijk leven of plantengroei was er ergens waar te nemen. Blijkbaar was er geen druppel stilstaand of

... gleed eene verbazend groote slang over mijn neergestrekt lichaam.

stroomend water, en het optrekken van een soort van nevel hier en daar was het eenige teeken van leven. Ofschoon het klaarlichte dag was, bleef de lucht, behalve in de buurt van den lichtbol, even zwart als vroeger, of tenminste een indigoblauw, zoo donker dat het zwart geleek, en de sterren hadden een koud, hard, blauwachtig voorkomen.

Toen ik in de tegenovergestelde richting keek, zag ik een nog spookachtiger tooneel - een woeste, hobbelige wildernis van zaagvormige rijen bergen, uitgedoofde vulkanen, kegelvormige toppen, afgezonderde heuvels en rotspunten, ommuurde

vlakten en aschgrauwe woestijnen, doorkruist door stroomen gestolde lava, of doorkliefd door diepe, wijde gangen en bezaaid met kegels van uitgeputte geisers of de bekkens van opgedroogde modder-vulkanen en minerale bronnen.

De aarde en de rotsen hadden allerlei kleuren, van de witheid van eene laag als sneeuw en een soort graniet of melkachtig kwarts, tot het geel van zwavel, vermiljoenrood, tot het groen en blauw van andere natuurlijk bereide kleurstoffen van vulkanischen oorsprong; maar de overheerschende kleur was groen, en het licht van den hemel teekende de woeste oppervlakte dermate met zwarte schaduw, dat zij scheen uitgesneden te zijn uit ivoor en ebbenhout.

Ook hier kon ik geen spoor van leven ontdekken, dan alleen eenige verbrokkelde kolommen op de zijde van den heuvel, de versteende stammen van een oud woud, en weder kwam de gedachte in mij op, dat ik op de stroeve gelaatstrekken van eene doode planeet staarde.

Dood misschien, maar niet geheel zonder leven, want toen de tijd verliep, begon ik op te merken, dat lage vormen van plantengroei, als leverkruid en cactussen uitbotten uit den dorren grond in de toenemende hitte van den lichtbol, die zelfs een roode of groene kleur aan de grijze vlakten en bergen mededeelde. Dat was nog niet alles; want ik meende van schrik te sterven, toen ik een verbazend groote slang ontdekte, die mij voorbijgleed, terwijl ik op den grond lag, een tweede, een derde volgden, en niet alleen slangen, maar monsterachtige padden en vliegende insecten, even reusachtig als krokodillen of gevleugelde draken, van lang vervlogen aard-perioden.

Zij waren van allerlei kleuren en vormen, passende bij de aarde en rotsen, maar het meerendeel was zwart en wit. Nu en dan slokte een slang een pad, en een pad een reusachtige vlieg op, maar toch

rukte het legioen voort evenals een groot leger. Ik wilde wegloopen, maar ik was aan de plaats vastgenageld, en - tot toppunt van ontzetting - gleed eene verbazend groote slang over mijn neergestrekt lichaam. In doodelijken angst trachtte ik los te komen uit zijne opgezwollen en slijmerige kronkels, maar alles tevergeefs. Ik gilde overluid en - ik werd wakker.

Eerst wist ik niet waar ik was, want ik voelde de slang nog over mij heenkruipen, doch ik kwam tot het bewustzijn, dat ik in werkelijkheid niet was waar ik gedacht had te zijn. Voor een oogenblik kwam de gedachte in mij op, dat ik krankzinnig was geworden en toen herinnerde ik mij, dat ik te bed lag en dat mijne gruwelijke waarnemingen slechts een droom waren, die was opgewekt door de stralen der opgaande zon, die op mijn gezicht vielen.

Ik geloof, dat het een geval was, dat bekend is als ‘dubbel bewustzijn,’ waarin het verstand schijnt te werken uit twee verschillende middelpunten. Ik was wakker geworden, terwijl de rest van den geest onder den invloed van slaap was. Het geheim van mijnen droom werd mij duidelijk, want ik herinnerde mij, dat ik, alvorens naar bed te gaan, de werken van Proctor, Sir Robert Ball, A.C. Ronyard en andere uitstekende sterrenkundige schrijvers over de maan had gelezen. Ik vond bovendien, dat er in mijn droom eene scheppende kracht was geweest, dat het inderdaad eene verschijning van zonsopgang in de maan was, zooals deze zich zou vertoonen voor het oog van den waarnemer, die zelf op de maan geplaatst was en wel anders dan aan eenen sterrenkundige, op de aarde geplaatst.

Mijn gezichtspunt was op den Zuid-Westen-muur van den grooten krater, of ‘omringde vlakte’ van Clavius geweest, in het derde of Zuid-Oostelijke kwadrant van de maan, en het was de tijd, dat de zon opging, toen de eerste sporen van het daglicht zich over de oppervlakte bewogen en zijne uitspringende deelen verlichtten.

Het azuur van onzen hemel op de aarde ontstaat door de verspreiding van het licht in de lucht; maar als de maan een dampkring bezit, is hij zeer gering, even gering als dat wat zich op vijftig of zestig mijlen boven de aarde bevindt. Vandaar dat de lucht nabij de maan, bij dag zoowel als bij nacht, zwart schijnt.

Op den top van den Mont-Blanc is eene bepaalde verduistering van onze eigen lucht. Het goudroode licht bij het op- en ondergaan van de zon, is daaraan toe te schrijven, dat onze dampkring de blauwe luchtstralen opslurpt, zooals wij dat zien bij eene gaslamp, die in een nevel rooder schijnt.

De zon uit een plaats boven onzen dampkring gezien zou werkelijk een blauwe kleur hebben, evenals Herschel's lavendel, en tot purper overgaande, zooals Professor S.P. Langley heeft bevonden; en vandaar, dewijl de maan weinig of geen opslurpende atmospheer heeft, dat het zonlicht een purperen tint vertoont. De zonneschijf zal dus schijnen gewikkeld te zijn in een chromospheer en het witte kroonlicht met zijn luchtverhevelingen in het zodiakaal licht.

De krater van Clavius is meer dan 142 mijlen in diameter, of tweemaal de oppervlakte van Wales, maar de afwezigheid of zuiverheid van de atmospheer begunstigt den omvang van het gezichtsveld. Hij is omgeven door een bolwerk van rotsen, die op sommige plaatsen een hoogte bereiken van meer dan 17000 voet boven den grond, die omstreeks negentig kraters bevat. Zelfs van de aarde is een zonsopgang op Clavius, wanneer zij met een goede telescoop wordt gezien, een zeer verheven schouwspel. Eerst verlicht de zon den Westelijken muur van den krater, die zelf

duister blijft, en vertoont zich als eene donkere baai, die een inham maakt op het lichtere gedeelte of den Zuidelijken hoorn. Wanneer de zon hooger stijgt, vallen hare stralen op de kraters van de vlakte en doet deze zich vertoonen als ‘gouden eilanden in een zee van inkt’.

De Oostelijke muur van den krater ontvangt zijn vuur, en lichtbundels schieten door de openingen in den Westelijken muur tot op den bodem van den krater, een verschijnsel waar Rider Haggard gebruik van maakte in zijn beroemden roman ‘She’ om hare makkers in staat te stellen de vlam der onsterfelijkheid in de holen van Kôr te bereiken, dat ook eene ‘ommuurde vlakte’ was, evenals die op de maan.

Eindelijk bereikt het zonlicht de vlakte, de lange zwarte schaduwen zijn genoodzaakt weg te trekken en de geheele grond is verlicht.

De maan kan beschouwd worden als de mummie van een wereld die jong gestorven is, terwijl de veel oudere Aarde als planeet voortleeft. Vele trekken van hare vurige jeugd zijn verdwenen; maar het gezicht van de maan kan ons doen gissen wat zij eens geweest is.

Op de vulkanische oppervlakte van onzen wachter zien wij lange bergruggen, maar geen zoo hoog als de Andes of Himalaya. Die van de maan zijn blijkbaar het werk van Plutonische krachten. De Andes en Himalaya, van den anderen kant, zijn gebouwd van rotsen, die onder water hebben gestaan en opgeheven zijn, door het inzakken van de naburige vlakten. In sommige bergrijen op aarde echter is de oorspronkelijke verheffing vulkanisch; zij kan vergeleken worden met de bergrijen van de maan, maar is overdekt met diluviale stoffen, evenals een oorspronkelijke gelaatstrek van het menschelijk gezicht soms onkenbaar is geworden door latere gewoonten of ervaringen.

Er zijn weinig groote kraters, kringen of ommuurde vlakten op de aarde, en deze zijn niet zoo groot als sommige op de maan.

Waarschijnlijk zijn die van de aarde bijna alle door de werking van wind en water, vorst en vuur verdwenen, maar men vindt op Java en elders nog voorbeelden genoeg, en de krater van Kilauea, op de Sandwicheilanden, is nog werkzaam, waar de gestolde lava een rugvormigen grond of grijze vlakte vormt, overdekt met kleine kraters, die de laatste openingen van den uitdoovenden vulkaan zijn.

De zoogenaamde ‘zeeën’ van de maan, zooals de ‘Zee der Helderheid’, het ‘Meer des Bederfs’ en de ‘Baai der Regenbogen’ zijn blijkbaar dorre vlakten of woestijnen, evenals de prairiën en de pampas van Amerika, en haar groenachtig grijze of roodachtige kleur komt waarschijnlijk van de aarde en de asch, of van den plantengroei.

De ‘afgronden’ of kuilvormige diepten zijn misschien oude kraters, die hun randen verloren hebben; de ‘kloven’ zijn lange nauwe bergpassen, die open zijn gebleven, beide het gevolg van samentrekking, toen de maan hare inwendige hitte verloor.

De ‘heldere strepen’, welke van sommige kraters door valleien en bergen stralen, zijn misschien bevroren stroomen lava, en de ‘lange zandbanken’ zijn waarschijnlijk opgehoopte lava, gelijk aan de ‘duinen’ van onze eigen planeet. De zwavelvlakten, uitgedoofde geisers of minerale bronnen, die ik in mijn droom gezien heb, zijn nog niet op de maan herkend, omdat ze natuurlijk moeielijk te onderscheiden zouden zijn; maar wij kunnen er nauwelijks aan twijfelen, of dergelijke voortbrengselen van vulkanische werking zijn ook daar aanwezig.

De schijnbare afwezigheid van lucht en water op de maan is op verschillende wijzen verklaard.

Het is meer waarschijnlijk, dat de luchtdeeltjes gedurende het verloop van eeuwen in de ruimte zijn ontsnapt, dan dat ze zijn bevroren in de buitengewoon groote koude of door de korst zijn opgeslurpt. Het water kan eerder opgeslurpt of bevroren zijn dan verdampt, maar er is een toenemende neiging onder de sterrenkundigen om te gelooven dat er zoowel een dampkring als water op de maan is, zij 't dan ook in verminderde hoeveelheid.

Gedurende den langen nacht, die twee weken duurt, zou dit water ongetwijfeld bevroren zijn, en de eigenaardige witheid van de oppervlakte van de maan, voornamelijk aan de polen, zal veroorzaakt zijn door gewone sneeuw, evenals door bevroren koolzuur of door scheikundige zouten, zooals bijv. sommige kalk-sylicaten.

Als er lucht en water op de maan is - en dat is de indruk, dien ik gekregen heb - dan zou de lange dag van twee weken het natuurlijk doen verdampen, regens zouden volgen en de lagere soorten van planten zouden waarschijnlijk bloeien.

Dat er eenmaal planten en dieren van hoogere ontwikkeling op de maan hebben geleefd, is twijfelachtig. Waarschijnlijk is er nooit een menschelijk wezen op de maan geweest, ofschoon het beeld van eene zeer schoone vrouw en eenen zeer leelijken man door eenige sterrenkundigen is geteekend.

Er is echter geen reden om te betwijfelen, dat vele soorten dieren van lagere orde eens de grijze vlakten en boschrijke hellingen van deze bergen hebben bewoond, en het is zelfs mogelijk, dat eenige dezer in meer of minder gewijzigde typen voortleven en met den zonneschijn verhuizen, evenals onze zwaluwen, waardoor zij mijn verschrikkelijke nachtmerrie tot den rang van een prophetisch visioen verheffen.

Onze matrozen
door Wm. de Bruijn.

‘'t Is een ruw, ongemanierd soort van menschen - die matrozen. Daar komen zij weer aan met waggelenden gang, de pet scheef op het hoofd, schreeuwend en vloekend, zoo, dat we de vingers in de ooren stoppen, of, indien wij hebben verstaan, welke

ruwe taal zij spraken, wij zouden wenschen, dat we een straatje voor hen hadden omgeloopen.'

Zoo heb ik verscheidene jonge dames hooren spreken. Allen hebben een afschuw van die ruwe zeelieden, allen gaan, als het eenigszins kan, bij de nadering van een troepje matrozen den een of anderen winkel binnen, schijnbaar om iets te koopen, maar werkelijk om die 'akelige' zeebonken te vermijden.

Zij echter, die de matrozen in hun werkkring en in hun huiselijk leven hebben gadegeslagen, moeten erkennen, dat zij onbeschaafd zijn en onhebbelijke manieren hebben. Het is waar, ze zouden in een salon een vreemd figuur slaan; maar toch klopt er dikwijls onder dat grove baaitje een eerlijk hart, toch kan die zeebonk wel een beter gevoel hebben van recht voor dapperheid en trouw, dan de fijn gechansseerde en geganteerde saletjonker, die onze salons bezoekt met een eeuwigdurenden glimlach op het gelaat en een duizendmaal herhaalde vleierij op de lippen. Zeker, de matroos vloekt en drinkt - maar doen dit dan enkel en alléén matrozen?

Evenals er in onzen s'and edele menschen worden gevonden, voor wie wij achting en eerbied moeten koesteren, zoo ook dwingt de pikbroek, met zijn waggelenden gang, zijn gebruind gelaat, zijne vereelte handen, met zijn blauwen braniekraag en scheeve muts, uwe achting af.

Ja, hij verdient uwe achting, hij is haar ten volle waardig, die eerlijke zeebonk, die het water zijn element noemt, die het liefst uit het topje van den mast zijne vroolijke Hojo's laat weergalmen over de bruisende golven, wanneer hij niets rondom zich ziet dan dat uitgestrekte watervlak, waarmede hij zoo volkomen vertrouwd is.

En midden in zijn vroolijk lied kan hij dan soms blijven steken, dan valt het zoo zwaar, dan..... dan schijnt het of er zeewater in z'n oogen waait, en met de verweerde hand veegt hij die 'satansche droppels' weg.

Dan denkt Janmaat aan zijne oude moeder, die hij in Holland achterliet, aan zijne vrouw en kinderen...

Dan, ja dan denkt hij aan zijne dierbaren, daar in het verre vaderland; maar dan opeens vermant hij zich weder, en als schaamt hij zich over die uiting van hetgeen er in zijn zeemanshart omgaat, zegt hij: 'Nou zou ik waarachtig gaan huilebalken als een klein kind. Kom, ouwe rakker, haal je geen muizenissen in je kokkert!' En frisch, dat ze het in Holland kunnen hooren, zingt hij dan weder zijn lijfdeuntje:

‘Janmaat is op zee geboren,
Hem kan slechts de zee bekoren,
Leev' de schoone, blauwe zee!’

Wat zegt ge nu, waarde lezeres, die zooeven zooveel kwaad wist te spreken van onzen matroos? Zeg mij, zou zijn hart even ruw zijn als zijn taal en zijne kleeren?

Wel neen! niet waar? Als de jongens veertien jaar oud zijn, worden ze reeds naar een opleidingsgesticht gezonden, waar hun geleerd wordt, hoe zij in het want of in den mast moeten klimmen, hoe zij moeten roeien en dergelijke dingen meer.

Als ze dan eenige jaren op zoo'n opleidingsschip geweest zijn, worden ze dadelijk als licht-matroos aan boord van een of anderen oorlogsbodem geplaatst, waar zij bij de konstabels en kannonniers gewoonlijk als voetveeg dienst doen, als bliksemafleiders voor hun toorn en, in één woord, een leven leiden als een hond.

En dan gaan zij meestal direct naar Indië, verkeeren zes weken lang in dat zelfde ruwe gezelschap en worden mede ruw, mede gehard en onverschillig tegenover het lot, dat zij ondergaan. Maar indien door een braven vader of door eene vrome moeder de kiem voor het goede in dat jeugdig zeemanshart is gelegd, dan zal ze niet worden verstikt, dan zal onder dat ruwe boezeroen een vroom en rechtschapen gemoed blijven wonen.

Die ruwe wijze van spreken wordt dan slechts een gewoonte. Neen, liever mag ik zoo'n echten oud-Hollandschen zeemansknoop hooren, dan al die verfranschte complimentjes van den petit-maître.

En dapper zijn ze ook, die gebruinde mannen met hun verweerde tronie en hun behaarde armen, waarop naar zeemansgebruik ankers, scheepjes en letters getatoueerd zijn.

Laat eens de vijand het wagen, ons vaderland aan te tasten, wees er verzekerd van, dat de matroos zijn ‘kortjan’ moedig zal hanteeren, dat hij alles, alles voor zijn lief en dierbaar vaderland veil zal hebben.

‘Gevallen, de slapen met lauw'ren omkranst,
Gevallen, zijn roeping vervuld.’

Dat zijn de woorden, die ter zijner nagedachtenis zullen kunnen worden herhaald, en die hem bij zijn leven aanvuren en kracht tot voortgaan geven...

O, het is een gevaarlijk leven, dat van den matroos. Maar wanneer de stormen woeden, de golven het broze vaartuig beuken, de groote mast als een rijs wordt geknakt, dan beeft hij niet meer, maar staat hij pal, te midden van dat woeden der elementen, in het vast vertrouwen, dat de God der zeelieden hem zal sparen voor moeder of bruid, voor vrouw of kind.

En wanneer eens die vreeselijke dag aanbreekt, waarop hij afscheid moet nemen van zijne betrekkingen, om drie jaar lang van hen gescheiden zijn bestaan voort te slepen in de tropen, dan leeft er toch de hoop in zijn hart op het wederzien.

Maar straks, wanneer de kabels worden losgemaakt, het schip niet meer aan den wal is verbonden, de saluutschoten losbranden, dan ziet Janmaat te midden dier opeengepakte menigte aan de haven zijn vrouw en kind. Dan werpt hij nog een laatsten blik op zijne dierbaren en dan... is het geen zeewater, dat in zijne oogen is gewaaid en dat hij nu met den groven rooden zakdoek afwischt.

Ook zulk een ruwe matroos kan diepe en innige smart gevoelen.

Doch als eindelijk die drie jaren voorbij zijn en de kiel de golven klieft om huiswaarts te keeren, dan schalt het vroolijke ‘Hojo’ weder langs de baren, dan jubelt de matroos en viert zijne vreugde den vrijen teugel. En als Albion's krijt rotsen plaats maken voor het Hollandsch duin, als de vuurtoren van IJmuiden in 't zicht komt, het schip de haven invaart en de bemanning reeds de huizen van Amsterdam in de verte ziet opdoemen, klinkt het uitbundig: ‘Hoera!’ boven het donderen der saluutschoten uit en stijgt uit aller harten een vurig dankgebed ten hemel.

Eindelijk ligt het schip voor anker op de zee. Reeds nadert de stoomsloep, die de familie der opvarenden nog voor de oogen der schepelingen verborgen houdt. Daar wordt de touwladder uitgeworpen, ieder herkent zijne bloedverwanten, zijne vrienden, en een kruisvuur van vragen ontstaat. Gelukkige thuiskomst na zoo'n eindeloos lange scheiding!

En dan - wanneer de manschappen naar den wal mogen gaan en ieder zich voortspoedt naar zijne woning met lichten tred en vollen buidel, dan spreekt er geestdrift uit dat oog, dan blinkt er fierheid uit dien blik. En als hij dan de deur van dat huisje binnentreedt, waar zijne vrouw, waar zijne kinderen hem verwelkomen, dan is hij den koning te rijk, dan zou hij met niemand willen ruilen...

En de jongeling, die zijne oude moeder terugziet, na zulk eene lange afwezigheid, met hoeveel trots toont hij haar zijne spaarpenningen, voor haar bewaard, ja, om haar ouden dag te verlichten. Ze hebben beiden heel wat angst uitgestaan, maar nu ze elkaar weer terugzien, vergeten is het leed, geleden is de smart - en uit beider oogen spreekt een glimlach, een glimlach van innig geluk.

Wat dunkt u nu, is de matroos ongevoelig? Verdient hij uwe minachting? Neen, duizendmaal neen! Ook de matroos is een mensch, een mensch met een *edel* hart en de achting zijner natuurgenooten volkomen waardig. En mogen zijne ruwe manieren u soms onaangenaam aandoen, denk dan eens welke opvoeding de zijne geweest is.

Wie was er, die hem goede manieren leerde?

Komt, hoeden af voor den grijzen zeeman! Let niet op het uiterlijk, maar let op het hart, en we zullen moeten erkennen, dat Janmaat en zijn beroep onzen eerbied afdwingen en dien voorzeker ten volle verdienen ook.

SCHIKGODINNEN. Naar Karl Gussow. (Zie blz. 182.)

Schikgodinnen.

Ieder kent de fraaie plaat van Paul Thumann: ‘die Parzen’ en weet met hoeveel gratie en voornaamheid deze schilder de drie Schikgodinnen heeft afgebeeld, die 's menschen levensdraad opzetten, afspinnen en doorsnijden.

Volgens het begrip der ouden zijn het deze godinnen, die over het leven der menschen beschikken. Alle drie reeds staan aan de wieg van het pasgeboren kind en voorspellen hem zijn toekomstig lot.

Thumann schilderde de twee eerste als schoone, jonge vrouwen, en ook de derde Athropos, de Dood, heeft niets afschrikwekkends over zich.

Anders vat de schilder Gussow haar op; hij brengt haar in het dagelijksche leven over en teekent ze als drie oude dorpstantes, bij het wichtje, dat zoo pas zijn intrede doet in ons tranendal, de rol vervullend van Parzen of wel toovergodinnen.

Daar staan ze, de drie stokoude dames, in stomme of luide bewondering verzonken voor het rozige klompje vleesch, dat een aanstaand mensch moet beteekenen. De middelste alleen, die nog ouder schijnt dan de andere, welhaast een eeuwige, meent bij haar bewondering nog opmerkingen, misschien wel voorspellingen te moeten voegen. Bewonderenswaardig is de uitdrukking, weergegeven van haar half verdoofde oude oogen, waarin nu weer iets van het vuur van vroegere dagen komt flikkeren.

Zij betast armen, handjes, voetjes, hoofd van de kleine en vindt daarin aanleiding om uit haar grooten voorraad ondervinding te putten en gissingen te uiten over het toekomstige lot en het karakter van den jonggeborene.

De beide andere schikgodinnen luisteren niet zeer aandachtig naar haar; het kindje zelf boezemt haar meer belang in dan de woorden harer oude vriendin; de rimpelige gezichten trekken zich tot een vroolijken glimlach, de puntige kinnen trillen door de aandoening en over de doffe oogen strijkt een vochtig waas.

Kleine kinderen - hoe kleiner hoe liever - oefenen een tooverkracht uit op vrouwen van elken leeftijd en elken stand; misschien herinneren zich de beide dorpstoovergodinnen den tijd toen ook zij nog het geluk hadden zulk een jong wezentje het hare te noemen, toen ook zij vol verrukking staarden op haar eersteling en in hem allerlei volmaaktheden herkenden.

Het jonge moedertje, dat zoo trotsch haar lieveling, haar schat op den arm draagt, vertegenwoordigt hier wel schoonheid en jeugd; haar frissche verschijning steekt sterk af bij de taankleurige gezichten en gebogen gestalten der drie Schikgodinnen. Wat de oude Athropos ook het kind zal voorspellen, zeker is het, dat haar trouwe moederlijke liefde en teedere zorg zoolang mogelijk elke ramp en zelfs elke schaduw van zijn hoofdje zal verwijderd houden.

Een verbroken band.
Door G. Heuvelman.

Eleonore Wolde zat in haar stemmig boudoir op een laag stoeltje, voor den open haard, waarin een vroolijk vuurtje vlamde, dat bevende lichtschampen wierp op hare beweeglooze gestalte. Door het venster, waarvoor zware gordijnen plooiden, gleed schemerend de vroeg vallende Decemberavond binnen, de scherpe lijnen en hoeken

der meubels verzachtend tot onduidelijke vaagheid. Links van het venster rees een piramide van kamerplanten, zwaar groen, een massieve, donkere massa van vele bladgewassen, stil levende in de zwoele stilte van het rozig weeldenestje, binnen welks vier wanden de eigenares zoo menig uur verdroomde. Een klein, elegant kamerfonteintje tikte mechanisch met zijne fijne druppels als perelen neer in het glazen bassin.

Eleonore was een mooi meisje. Zij bezat een weelderig blonden haardos, mijmerend lichtblauwe oogen, een teêre, doorschijnende huid, evenredig gevormde trekken, een slanken lichaamsvorm en kleine, smalle handjes, welker voornaam, aristocratisch blank alleen verbroken werd door de zacht rose tint der welbesneden transparante nagels. Nu rustten die handen loom in haren schoot en staarden hare oogen peinzend in de dartele vlam.

Aan peinzensstof ontbrak het haar niet. Want gisteren had zij, na vier jaren met den luitenant Altdorf geëngageerd te zijn geweest, hare verloving verbroken. En nadat hij was heengegaan, voorgoed, was het eenige waarover zij zich soesend verwonderde, dat zij niet lang te voren den knoop had losgemaakt. Reeds maanden geleden had zij geweten dat dit het einde moest zijn. En toch, een scène was er niet geweest; het driftig heen en weer stappen van zware huzarenlaarzen, rinkelen van sporen, heftig dichtslaan van deuren, gesmoord vloeken, al die nare dingen, die zij gevreesd had dat komen zouden, zoodra zij het beslissend woord, dat hen scheidde, sprak, waren weggebleven; kalm had hij naar hare gestamelde bekentenis: ‘dat zij niet gelukkig met hem kon zijn,’ geluisterd, kalm had hij geantwoord, dat hij zich aan haar besluit onderwierp, en koel, zonder eenige aandoening te toonen, was hij met eene hoffelijke buiging uit haar leven gescheiden, misschien blijde van een lastig geworden verbintenis ontslagen te zijn.

Zij vond het vreemd, dat zij door zijn heengaan geen leegte voelde in haar hart; dat zij daar kon zitten, gewoon, alsof er niets was gebeurd, zonder berouw over de daad die eene andere gedaante aan hare toekomst gaf. Hoe was het mogelijk! Vier jaren geleden - zij was toen achttien jaren geweest - had zij gemeend hem lief te hebben als het ideaal harer meisjesdroomen, met eene warme, sterke liefde, eene liefde groot genoeg om bergen te kunnen verzetten, en toch was hare liefde, na lange kwijning, bezweken, gestorven aan... de tering.

Aan de tering, ja, dat was het rechte woord. Evenals bij lijders aan deze langzaam sloopende ziekte eene zeldzame opflikkering van schijnbare gezondheid en levenskracht het eentonig grijs van het ziekzijn breekt, korte hoop gevende op volkomen herstel, zoo waren nu en dan in de periode van het wegsterven harer liefde oogenblikken geweest, snel oprijzende lichtvlammetjes uit de asch van den ouden gloed, die haar den brozen waan schonken, dat hare verflauwende genegenheid herleven kon. Maar zeldzamer en zeldzamer waren die momenten geworden, en eindelijk was zij tot het besef gekomen, dat eene doode liefde onbegraven rustte onder het stof harer illusiën in de verborgenheden van haar hart. Nog een korte poos had, als een bloem tusschen ruïnen, het medelijden met hem om het leed, dat zij geloofde te zullen veroorzaken, gebloeid in hare ziel en zij had geaarzeld om te zeggen, wat zij zich aan hun beider geluk verplicht achtte uit te spreken, totdat opeens, onverwachts, een enkel woord van hem haar den moed had gegeven om te breken met een verleden van vier jaren, dat voortaan voor haar niets anders dan eene koude herinnering aan groeiende onverschilligheid jegens den knappen luitenant zou zijn.

Op een soiree ten huize van haar oom, den bankier Sanders, ontmoette zij hem voor het eerst, en terstond had zij zich door zijne beschaafde manieren, zijn savoirvivre, het melancholisch waas, dat hij aan zijne gesprekken wist te geven, en niet het minst door zijn echt mannelijk figuur aangetrokken gevoeld. En het was haar niet onaangenaam geweest, toen zij bespeurde dat hij haar boven de andere jonge dames, hare nichtjes bijv., dat bepaald beautés waren, onderscheidde. Op de kostschool, die ze pas den vorigen zomer verliet, was haar altijd in hare meisjesmijmeringen de gedroomde geliefde, haar 'ideaal', verschenen als een slanke jonkman, met zwart, krullend haar, vurige, donkerbruine oogen, fijn bleeke tint en goed verzorgde handen. En zie, in den knappen luitenant meende zij den prins uit haar zelfgedicht sprookje te herkennen, tenminste wat zijn uiterlijk betrof. Innerlijk had zij den held harer verbeelding met allerlei goede eigenschappen toegerust. Hij zou haar liefhebben met eene groote liefde als de koningin zijns harten, hij zou haar vereeren als de ridders der Tafelronde hunne dames, en de trouw van Lancelot aan Ginevra, van Paolo aan Francesca, zou herboren worden in de trouw, waarmede hij zich hechtte aan haar. Dapper moest hij zijn, en daar er, helaas, geen draken meer te bevechten, noch betooverde jonkvrouwen te onttooveren vielen, zou hij die dapperheid moeten toonen door te staan in het midden der verleidelijke wereld als iemand, die zichzelf was, wiens hoog en edel karakter hem kenmerkte als souverein bij de gratie van zijn eigen wil, een vorst die slechts de knie boog voor zijn God en zijn plicht, en voor niets anders. Zoo hoog moest hij staan, dat zij, de reine maagd, die altijd geleefd had in de schoone wereld harer droomen, hem zou kunnen eeren als haar Heer. En tegelijk moest zijne ziel toch weer zoo nauw aan de hare verwant zijn, dat zij beiden dezelfde kunstenaars beminden, dezelfde dichters en genieën tot hun geliefkoosde lectuur rekenden, aangedaan wordende door rein genot bij het lezen harer lievelingsauteurs en omhoogzwevend naar hemelen van licht op de zilveren wolken van tonen uit Beethoven's symphonieën.

Zóó had zij zich haar prins gedroomd en zoo geloofde zij dat Altdorf was. Weldra bleek dat haar idool, door haar gezien als een gouden beeld, niets anders was dan een koperen afgod op een voetstuk van leem. En later zou het haar een pijnlijk genot zijn, met den beitel harer critiek dat voetstuk te verbrijzelen, om hem te doen neertuimelen uit de hoogte, waarop hare verwachting hem had geplaatst.

Was Altdorf dan een slecht mensch, een losbol, harer onwaardig? Och neen, hij was alleen maar gewoon, zooals de meeste jongemannen in zijne omstandigheden zijn. Plichtmatig deed hij, zonder veel ambitie te toonen, wat de garnizoensdienst van hem vorderde, en verdeelde voor het overige zijn leegen tijd tusschen de ‘soos’, waar hij geregeld 's middags een ‘bittertje’ pakte, en den schouwburg dien hij gaarne bezocht, als er een vroolijk stuk werd gegeven. Lezen verveelde hem spoedig, en als hij las was het in een der gele deeltjes van de fransche echtbreukliteratuur, die met andere modieuse ziekteverschijnselen uit den vreemde in ons land geïmporteerd worden. Wat muziek betreft, omdat het mode was, niet uit fijn ontwikkeld kunstgevoel, dweepte hij met Wagner en noemde Beethoven verouderd. Overigens hield hij van schoonheid, vooral bij vrouwen, en Eleonore had hem dan ook, na korte kennismaking, door haar subtiel mooi zoodanig betooverd, dat hij het waagde aanzoek om hare hand te doen.

Zij verloofden zich. Hare ouders vonden dat zij een goede partij deed. Hij was van aristocratische familie, en toen zij bij zijne superieuren naar zijn gedrag informeerden, vernamen zij dat hij een in-fatsoenlijk jonkman was, die, nu ja, met mate het leven genoot en natuurlijk geen sneeuwpop van onschuld kon heeten, maar zich evenmin aan grove buitensporigheden schuldig maakte. 't Sprak van zelf, dat een huzarenluitenant geen asceet kon zijn...

Hij was dus..... gewoon. Maar gewoonheid moest laagheid schijnen in de oogen van een meisje, dat in hare maagdelijke droomen zulke hooge eischen stelde aan den man harer keuze. In het begin van haar engagement ging alles goed, en hoewel hij nu en dan woorden sprak, die haar vreemd klonken, en dingen deed, die haar stuitend voorkwamen, zij zag hem nog altijd door den gouden lichtnevel harer liefde en schold zich dwaas, wanneer zij één oogenblik durfde meenen, dat hij minder dan volmaakt was.

't Was op eene wandeling, die zij te zamen maakten in de Scheveningsche boschjes, dat voor het eerst de zon harer liefde schuilging achter de wolk van het vermoeden, dat hij niet was de vervulling van haar ideaal. 't Was eene kleinigheid, die haar pijnlijk trof, een enkel in den wind gesproken woord, dat haar een eerste illusie ontroofde.

Mei had de aarde met een zacht groen kleed be-

dekt; boomen en heesters droegen het smaragden gewaad der lente, gevleugelde zangers jubelden hunne heldere trillers uit in de zilverreine atmosfeer, het firmament was intens blauw, een zwoele wind waaide over de duinen als een ademtocht der zee, en het licht dauwde schoonheid op de maagdelijke aarde. In Eleonore's hart klopte hoog de vreugde om alles wat zij zag. Zwijgend gingen zij een wijle naast elkander voort, doch toen zij bij de zee kwam liet zij zijn arm los en staarde, aangedaan door een machtige émotie, naar de wijde watervlakte, liggende in majestueuse rust, kalm na de voorjaarsstormen, die hare golven hadden opgezweept tot heuvelen van schuim. In hare groot geopende oogen brandde de ster der verrukking, en zwaar ademende, zeide zij:

'O, George, wat is Gods schepping toch heerlijk mooi! Alles spreekt me van levenslust en levenskracht: de lentewind, die langs de duinen stoeit, de zee, oneindig als onze ziel en groot als onze liefde; de hemel, zóó blauw, zóó hoog, zóó licht... O, liefste, nu samen met elkaar in een bootje, drijvend tusschen twee hemelen, de een boven ons als een tempelgewelf, de andere opblikkend uit het watergraf, en een derde hemel in ons hart, om heen te reizen naar een land van muziek en licht en kleuren, waar alles poëzie is en het proza der wereld ons niet kan deren, - wat zou dat een genot zijn!'

Zij keek hem aan, verwachtende in zijne oogen haar gevoel te zien weerspiegelen, doch zij las er niets dan verwondering en een weinig ontevredenheid in. Ruw brak zijn antwoord haar droom.

'Maar, Nora...'

Dat verkorten van haar naam hinderde haar; 't herinnerde aan Ibsen's kind-vrouwtje, en een kind-vrouwtje wilde zij niet zijn.

'Maar Nora, wat praat je toch vreemd! Je bent toch niet sentimenteel, hoop ik? Hoor eens, ik hoû dol veel van je, maar samen op een onbewoond eiland... merci! Wie zou ons 's morgens versche kadetjes bezorgen? En slagers zouden er in zoo'n land van poëzie zeker geheel ontbreken. Br! Neen, dan bevalt het me in den Haag beter.'

Hij meende het zoo kwaad niet, had schertsend gesproken en verwachtte dan ook een glimlach op zijns meisjes strak gezichtje te zien verschijnen. Maar Eleonore bleef ernstig kijken; zij scheen plotseling ontnuchterd, wendde zich om en zei kortaf:

'Laten wij naar huis gaan. Om lang stil te staan is het toch wat koel.'

Onder de terugwandeling spraken zij over onverschillige onderwerpen, en toen Altdorf haar verliet, was hij hare extase en zijn stortbad reeds geheel vergeten. Maar Eleonore wendde bij hare ouders migraine voor en ging naar hare kamer, waar zij peinzend nederzat, telkens nerveus plukkende aan de oude Brusselsche kant van haar japon.

Dat was hare eerste teleurstelling, eene teleurstelling die menigeen spottend de schouders zal doen ophalen. Maar voor haar was het de dood eener illusie. Zij had zich zijne ziel zóó geheel gelijk aan de hare gedacht, zij had er zóó vast op gerekend dat hij hare aandoening deelen, en voelen zou wat zij voelde bij het zich dompelen in het bad der verreining, hetwelk natuurschoon impressionabele zielen doet ondergaan, dat eene kille huivering over haar lichaam gleed, toen zijn spot doordrong tot haar begrijpen. O, hoe wreed hadden die kadetjes en die slagers gesnerpt door de puur dichterlijke stemming, die als een geur van boschviooltjes haar gemoed vervulde! Nooit meer kon zij hem hare ziel toonen in Zondagsgewaad; prozaïsch, alledaagsch

moest ze zijn tegenover hem, wilde zij begrepen worden. Traag spatten tranen als parelen tusschen de zijdezachte wimpers harer halfgesloten oogleden uit.

Maar toen was hare liefde nog sterk genoeg geweest om deze eerste ontgoocheling te doen vergeten. Den volgenden dag ging zij hem met haar ouden vertrouwelijken glimlach te gemoet en deed alsof er niets was gebeurd. Zij maakte zich wijs kleingeestig te zijn geweest. Toch was er reeds iets, zonder dat zij het wist, losgerafeld van den band, die haar met hem vereenigde. Bacillen zijn kleine wezens, doch kunnen reuzen dooden. Nog meer kleinigheden waren gekomen om hare liefde met langzaam sterven te bedreigen. Eens op een keer, dat hij bij hare ouders dineeren zou, had hij, met haar papa van de societeit komende, haar een kus gegeven en bespeurde zij den wangeur van spiritualiën in zijne omhelzing. Vol afkeer had zij hem van zich gestooten, en toen hij bevreemd, half boos haar om opheldering vroeg, zijne vraag beantwoord met de wedervraag: sinds wanneer hij de allures van een stalknecht had aangenomen?

Driftig had hij haar een dwaas, nerveus meisje genoemd, dat zich machtig veel inbeeldde en allerlei malle pretenties had. Hij had een bittertje gedronken, nu ja, maar dat deed iedereen, en 't was waarlijk geen reden voor zoo groote verontwaardiging. Hij was geen kostschoolmeisje, geen nuf, waarachtig niet!

En hare ouders hadden hem gelijk gegeven en haar onuitstaanbaar capricieus genoemd. Wat wilde zij toch? George had haar lief, dat wist ze, maar hij kon niet al zijne oude gewoonten en vrienden aan hare grillen opofferen. Moest hij soms, vroegen zij spottende, als een moderne Don Quichotte ter wille zijner Dulcinea windmolens gaan bevechten?

Eleonore was dieper gegriefd dan hare ouders en verloofde dachten. Weliswaar verzoende zij zich met hem en trachtte zijne houding jegens haar te vergeten, maar toch was er iets bitters in haar hart gekomen, dat er vroeger niet was. En toen hij bij zekere gelegenheid hartelijk lachte om hetgeen hij hare dwepende vereering van Beethoven noemde, terwijl hij eene opvoering van Wagner's Parzifal, die hij eens te Bayreuth bijwoonde, tot in de wolken verhief, toen was de maat vol en lag zij 's nachts een heele poos in haar bed te schreien om haar verloren ideaal. Neen, hij was niet de prins uit haar droomen, zijne ziel was niet verwant aan de hare, hij was ruw, plat, prozaïsch, een echte huzaar, die het niet de moeite waard achtte haar te

begrijpen, hare gevoelens te ontzien, en lief te hebben wat hare liefde bezat. Hoe kon hij ooit als haar echtgenoot de verheven persoonlijkheid zijn, die zij vereerde als haar heer? Onmogelijk; nu reeds waren er oogenblikken, dat zij hem verre beneden zich plaatste.

Zij werd korzelig, humeurig. En toen hij in het tweede jaar van hun engagement over een huwelijk begon te spreken en er telkens op aandrong, dat het spoedig voltrokken zou worden, stelde zij het steeds uit, onder voorwendsel dat zij te jong was en nog volstrekt geen lust gevoelde hare ouders nu reeds te verlaten. Later zweeg hij over dit onderwerp.

Soms vroeg zij zich af, of zij hem niet meer liefhad. Zonderling, als hij bij haar was

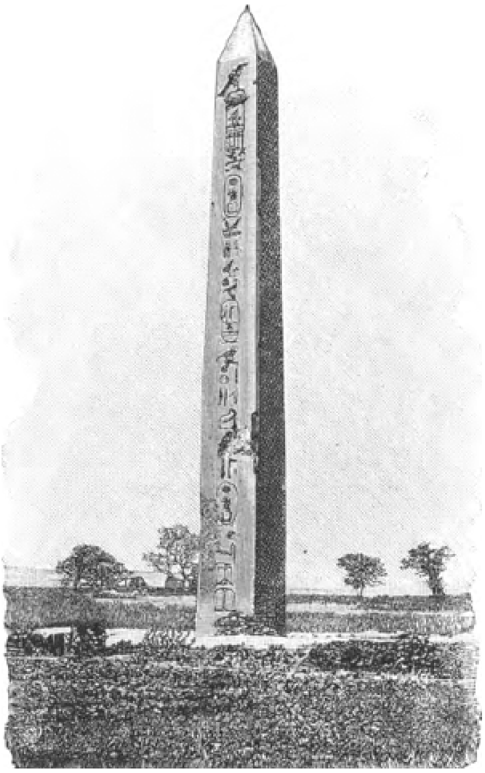

OBELISKEN: De Obelisk van Heliopolis. (Zie blz. 187.)

beantwoordde zij die vraag gewoonlijk ontkennend; zijn sterk gekruide scherts, de toon, dien hij tegen haar aansloeg, het gemis van geestelijke verheffing in zijne gesprekken, irriteerden haar, en pijnlijk waren haar zijne liefkoozingen, die zij duldde, meer niet. Maar dikwijls als zij alleen zat op hare kamer en hij, door dienstzaken opgehouden, niet kwam, omvlocht ze zijn beeld met de rozen harer phantasie, gaf hem eigenschappen die hij niet bezat, doch die zij hoopte dat hij eens bezitten zou, en beminde opnieuw de schepping harer droomen, die zij noemde met zijn naam. Dàn weer, in hare eenzame uren verweet zij zich te veeleischend te zijn; kon zij niet gelukkig met hem wezen, ook al was hij minder dan haar ideaal? En zij nam zich voor hem, zoodra hij weerkwam, met hare oude liefde te gemoet te gaan. Doch nauwelijks hoorde zij zijne aan commandeeren gewende, heldere stem, of de bronzen klank zijner woorden verkilde opnieuw haar hart tot onverschilligheid. O, was hij maar minder gewoon, maar minder maatschappelijk braaf geweest, niet zoo klein, laag bij den grond in zijn denken en doen!

Soms wenschte zij dat hij iets groot leelijks mocht doen, iets, dat de menschen heel erg zouden noemen en waarom ze haar konden beklagen. Dan zou ze hem hebben vergeven in naam harer liefde en misschien zou zij zich dichter bij hem hebben gevoeld. Maar de meeste dingen, die hij deed, waren klein leelijk, zóó klein, dat alleen zij ze zag en de gewone menschen zijn gedrag onberispelijk en haar een 'nest' noemden, omdat zij haar geluk zoo weinig scheen te waardeeren.

Zij dacht meer over hem dan over zichzelf. Dat zij hare eischen zoo hoog stelde speet haar soms, en met medelijden dacht zij aan andere meisjes, die haar benijdden om haar knappen officier.

Wat gaf haar den fraaien vorm, waarin zoo weinig ziel leefde, waar zij veel ziel verlangde in haar toekomstigen echtgenoot? Liefde en huwelijk waren voor haar iets anders en hoogers, dan voor de meesten. Zij droomde zich een paradijs, waar anderen slechts denken aan: vrij van ouderlijk toezicht, huwelijksreisje, opera's, partijen, het maken van conquêtes onder bescherming van eerbaar mevrouwschap, terwijl zij het samenleven met den echtgenoot eerst in de laatste plaats onder de bestanddeelen van het gehuwd-zijn opnemen. En daarom, juist omdat zij zoozeer verschilde van hare omgeving, maakte haar engagement haar niet gelukkig.

Evenals in den herfst de eene roos na de andere verdort en hare blaadjes ter aarde laat vallen, waar zij, teêre zomerkinderen, geboren door een zonnekus, spoedig tot stof wegteren, evenzoo vielen hare illusiën, leliereine bloesems harer droomen, verschrompeld door den killen najaarswind zijner platte alledaagschheid, één voor één op den bodem harer ziel en mengden zich daar met de asch van zoo menigen door het leven verbranden jongemeisjeswensch. En langzaam, langzaam, was het haar geworden alsof hare ziel stierf in haar vleesch, alsof de Liefde, die haar innerlijkst wezen was, zoo straks den doodsnik zou uitademen. O, het deed haar pijn, mooi te zijn jegens hem, telkens als hij kwam zich als zijne verloofde te gedragen en in tegenwoordigheid van vreemden haar waar gelaat te verbergen achter een masker van geluk. Toch kon zij nog niet met hem breken; geëngageerd met hem, bleef haar tenminste nog de waan, dat eenmaal de muur kon ineenstorten, die zich al hooger en hooger tusschen hen verhief; gescheiden, zou zij een graf hebben te sluiten, een graf waarin hare jeugd rustte. Want waren alle illusiën gestorven, dan was hare jeugd dood, en voor zulk een dood huiverde zij terug.

Zoo rekte zij vier jaren, vier lange jaren, waarover de verveling breede slagschaduwen wierp, hare verloving met hem, telkens op het punt den rafelband, die hen nog samenhechtte, te verscheuren en telkens terug - deinzende, als vreezende voor de beslissende daad.

Altdorf had reeds lang bemerkt, dat zij niet meer was als in het begin hunner kennismaking, maar op zijn

manier hield hij te veel van haar om eene verklaring uit te lokken, en meende aan haar niet sterk, nerveus gestel te moeten toeschrijven, wat ontsprong uit haar zieleleven. Trouwens, hij had zich nooit veel moeite gegeven zijn meisje te bestudeeren. Zij was mooi, en wat hij hare excentriciteit noemde, vond hij pikant. Toch moest hij zichzelf bekennen, dat hij haar soms in stilte een saai meisje noemde, welks melancholische prikkelbare stemmingen ongunstig afstaken bij de dartele, luchthartige vroolijkheid der andere meisjes van haar leeftijd. Een huwelijk met haar, eerst zoo vurig gewenscht, en als een Eldorado beschouwd, scheen hem nu niet meer zoo begeerenswaard, en haar herhaald uitstellen hinderde noch maakte hem boos. Wellicht vermoedde hij gedurende het laatste jaar, dat zij kalm van elkander zouden gaan, zonder van weerszijden veel leed te gevoelen.

Toch was de scheiding nog onverwachts gekomen. Altdorf had haar op het gewone uur bezocht om haar voor hunne dagelijksche ochtendwandeling af te halen. Reeds dikwijls had zij hem weggezonden, onder het voorwendsel geen lust tot uitgaan te hebben, en ook nu weer was dit het geval geweest. Hij werd ontevreden en vroeg wat hare houding tegen hem in den laatsten tijd te beteekenen had? Zij wilde dit niet en dàt niet; wist zij zelf wel recht wat zij wilde? En toen was het haar geweest alsof er iets knapte in haar binnenste, doch zonder pijn. Gejaagd, bijna zonder te weten wat zij zeide, stamelde zij uit: ‘dat zij zich niet gelukkig met hem voelde, dat zij scheiden moesten en hij zich als geheel vrij kon beschouwen.’ Zij had die woorden zoo dikwijls in zichzelf herhaald, lang te voren, dat zij ze nu uitsprak als in een droom. Vreemd, alsof het een ander was, die ze zeide, klonken ze haar in de kwijnende stilte van haar boudoir. Onverschillig luisterde zij naar heur eigen stemgeluid, zich nieuwsgierig afvragende wat hij antwoorden zou. En toen alles zoo gemakkelijk ging, zoo geheel anders dan zij verwacht en gevreesd had, toen hij zonder teleurstelling of smart te toonen haar verliet, met bedaarden, vasten tred, niet wankelend onder zijn leed, maar kalm, schijnbaar stilblij met zijne herkregen vrijheid, toen glimlachte zij even om het rustig versterven der Liefde, die eens als zulk eene schoone, roode vlam had gelaaid door haar leven.

Nu zat zij voor het haardvuur, dat lichtte in den Decemberavond, koel peinzende over wat dood en verleden was. Een mensch was in haar gestorven, de jonge mensch, geloovende dat een droom ooit werkelijkheid kon worden en rijk aan illusiën. Maar tegelijk was een nieuwe mensch in haar geboren, die, hoewel trouw aan het eens in blank licht verschenen ideaal, toch met nuchtere oogen de wereld zag, eene wereld, waarin zij voorgoed had afgerekend met alle hoop op huwelijksgeluk. Want zij begreep dat voor een meisje als zij was, geen tweede liefde bloeien kon. De man, dien zij bemind had en dien ze alleen beminnen kon, was eene schepping harer phantasie geweest, geen wezen van vleesch en bloed, dat, wandelende door het slijk der wereld, dat slijk niet bespeurt. Altdorf had gelachen om de fijne besnaring harer ziel; welnu, geen andere, wie het ook zij, zou er ooit meer om lachen.

Loom rees zij op uit hare gemakkelijke houding; de schemering was tot duisternis gegroeid, het haardvuur brandde een lichtplek op de donkere rozen van het tapijt. Zij stond, rechtop, aëtherisch in dat nevellicht; om haar hing als eene blauwe wolk het zijden kleed, dat in breede plooien neerritselde op hare kindervoeten. Langzaam schoof zij voort naar het ebbenhouten hoektafeltje, waarop een cassette stond, die zij opende. Zij nam er een pakje brieven uit, dat omwonden was met een rood zijden

lintje. Weer zette zij zich, maakte voorzichtig met kalme vingers het bandje los, uit elkaar viel het hoopje in haar schoot. Eén voor één wierp zij de brieven in den vuurgloed; het papier, beschreven met woorden van eeuwige liefde, kronkelde, bewoog in de vlam en kromp in tot wat zwarte asch, zooals blanke illusiën in den brand van het leven.

Daarna vouwde zij opnieuw hare hand in den schoot, staarde op de verschroeide overblijfselen harer eerste en laatste liefde en mijmerde....

De moede avond verdikte om haar heen tot nacht.

Obelisken.
Met drie afbeeldingen.

Nauwelijks een uur van Kaïro verwijderd ligt Heliopolis, de Zonnestad. De weg daarheen, hoe kort ook, biedt een grooten rijkdom aan van genot. Wouden van palmboomen, aanplantingen van bananen, reusachtige cactussen, de rechte lijn van het Suezkanaal, oud-Arabische gebouwen in den besten stijl van hun tijd, de woestijn met haar roodachtig schemerende bergketens op den achtergrond en eindelijk geheele bosschen van citroen- en oranjeboomen, ware tuinen der Hesperiden, trekken voorbij ons oog, en daarboven een blauwe hemel, een zacht klimaat, zelfs des winters de warm schijnende zon, die eeuwige toovenares der wonderbaarste lichteffecten.

Heliopolis was de stad, waarin de aartsvader Jozef aan het hof van Pharao leefde. On wordt deze stad in den Bijbel genoemd en bovendien schijnt zij nog een anderen naam te hebben gedragen, die dezelfde beteekenis heeft als het Grieksche Heliopolis (Zonnestad), maar in den loop der eeuwen is verloren gegaan.

Verbazend oud moet de Zonnestad zeker geweest zijn, want reeds in de tijden toen men de pyramiden oprichtte als grafmonumenten voor de koningen van het land in de nabijheid der stad Memphis, wordt On als een hoogheilige stad aangeduid, waarin de koningin van den dag als een godheid door het volk aangeroepen, door de priesters met offers en gebeden vereerd en door de Pharao-koningen met rijke geschenken overladen werd.

Wie kan zeggen wanneer zij gesticht werd? De over-

levering vermeldt alleen, dat Arabieren haar eerste oprichters zijn geweest.

Zelfs bij het verval van Egypte's grootheid, nadat Perzen, Grieken en Romeinen haar beurtelings verwoest

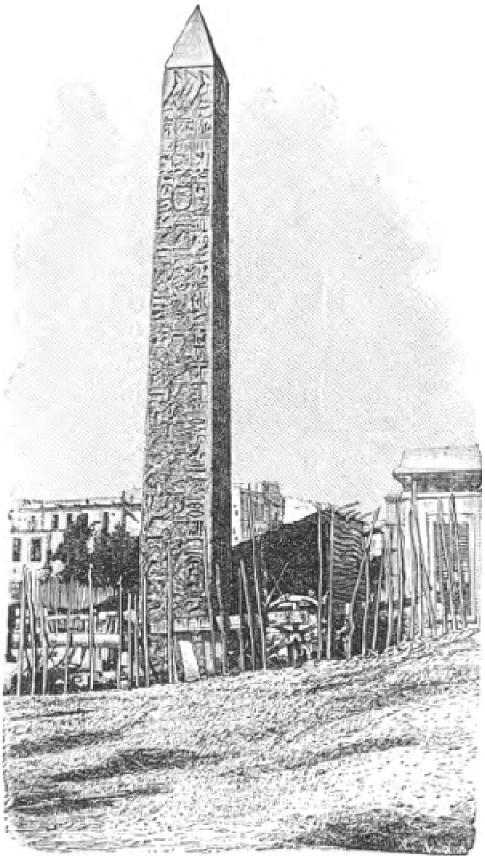

De naald van Cleopatra, thans te New-York.

hadden, was de Zonnestad nog steeds in het bezit van haar ouden roem, en al waren vele van haar monumenten in puin gestort, zoo kon zij nog altijd roemen op haar priesterscholen, waarin vooral de sterrenkunde werd geleerd en die zelfs door vele buitenlandsche leerlingen werden bezocht.

De reizigers uit dien tijd, wier reisverhalen ons zijn overgebleven, ontvingen een machtigen indruk van de talrijke obelisken, die Heliopolis sierden; men verhaalde zelfs dat de grond der Zonnestad door obelisken verlicht werd. Zulk een uitdrukking klinkt tamelijk sterk, maar het is toch een feit dat men, hoewel langs een omweg, volkomen bevestigd vindt.

De Zonnestad zou zeker den bezoeker een groote teleurstelling bereiden, indien het Oostersche landschap rondom en het schitterende licht der zon hem niet de ziel verrukten; er is niets overgebleven van den heerlijken Zonnetempel, de obelisken en andere gedenkteekenen die haar versierden. Een enkele obelisk van graniet verheft alleen haar ontzagwekkende massa omhoog, als verveelde haar de moderne wereld aan haar voeten, bestaande uit een korenveld door een aarden wal omgeven; uit de hiërogliefen op haar vier wanden, die de wetenschap ontcijferde, wordt men ook niet veel wijzer. Niets verraadt ons haar bestemming; wel wordt ons verhaald dat zekere koning Oefertisen haar oprichtte ter eere van zijn dertigjarig regeeringsfeest en ook

dat zij zoowat veertig eeuwen geleden haar eersten geboortedag vierde, maar overigens blijft onze nieuwsgierigheid onbevredigd.

Het schijnt dat de Egyptische koningen de obelisken slechts paarsgewijze oprichtten, en wel steeds aan weerskanten van den ingang der tempels. Ook dit steenen uitroepingsteeken moet, volgens Arabische geschiedschrijvers, zijn kameraad hebben gehad. Zelfs wordt van deze verhaald dat zij een koperen kap op haar top gedragen heeft, die de toenmalige vorst van Egypte liet wegnemen, denkende dat hij van zuiver goud was. Toen hij zijn vergissing inzag, liet hij er maar koperen munten uit slaan.

En waar zijn alle andere obelisken gebleven die de Zonnestad eens versierden? Zij werden van daar weggenomen en naar alle windstreken verstrooid. De obelisken van Rome en Constantinopel zijn van On afkomstig en de beide van Alexandrië (de zoogenaamde Naald van Cleopatra en haar daarnaast liggende zuster) werden in het jaar 12 vóór Christus aan hun oorspronkelijke plaats ontrukt, op de Egyptische kust geplant, om later naar Londen en New-York te worden overgebracht.

De latere obelisken zijn spraakzamer dan de oude, en de wetenschap zegt hen dank er voor, want daardoor is 't ons mogelijk geworden nadere bijzonderheden mede te deelen aangaande het doel dezer geweldige steenmassa's.

Zij waren aan den dienst der zon gewijd; hun spitsen waren met goud bekleed en schitterden in de verte door het licht der zon; voor den zonnetempel sierden zij de hoofdingangen bij paren. In dezen tempel werd ook de vogel Phoenix vereerd, evenals een boom, door de Grieken Persea genaamd, en die thans in Egypte uitgestorven schijnt te zijn.

Reeds Plinius maakt melding van de obelisken als aan den Zonnegod toegewijde monumenten. Het woord obelisk is van Griekschen oorsprong en afgeleid van O b e l o s , d.w.z. braadspies; de gelijkenis tusschen de oud-Egyptische zuilen en de bij de Grieken gebruikelijke braadspiezen gaf aanleiding tot deze zonderlinge benaming. Later noemden de Arabieren hen ‘Naalden’, ook om hun gelijkenis met dit naaiwerktuig.

In de Egyptische taal gaf men aan de obelisken verschillende namen, waarvan het woord ‘B e n ’ vooral de aandacht verdient, daar het beteekent den wederkeerenden lichtstraal; ook de vogel Phoenix werd B e n genaamd. Deze gold

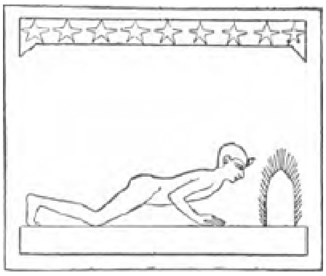

Pharao het licht aanbiddend.

bij de oud-Egyptenaren voor een zinnebeeld van het opkomende licht, daar hij, naar het heette, uit Arabie - d.w.z. het Oosten - naar Egypte trok om in de Zonnestad den vuurdood te sterven.

Vandaar dus dat het woord ‘B e n ’ tegelijk tempel en obelisk beduidt. Ook wordt daarmede de vorm der pyramiden aangeduid, gelijk zij als driehoek in hiërogliefenschrift

verschijnen. Door een driehoek wordt ook het schemerlicht steeds door de Egyptenaren aangeduid.

Op een oud Egyptisch gedenkteeken (blz. 187) ziet men Pharao zijn hulde brengend aan de morgen- en avondschemering; aanbiddend ligt hij op den grond uitgestrekt en staart naar het licht, waarvan de stralen langs de randen naar boven opvlammen. Daarboven breidt zich de sterrenhemel uit, gelijk hij zich bij het schemerlicht vertoont, vóórdat de zon haar stralen heeft uitgedoofd. De teekening geeft hier een soort van kegel inplaats van den driehoek, welk teeken men in de hierogliefen op pyramiden en obelisken terugvindt. Evenals later de Mahomedanen verrichtten de Egyptenaren hun voornaamste gebeden v ó ó r het opgaan en n a den ondergang der zon. De koning, de plaatsbekleeder der zon, moest op het elfde uur (volgens de Egyptische tijdtafels het laatste uur voor zonsop- of ondergang) plechtig begroet worden door de priesters en hovelingen.

De oude Egyptenaren beschouwden den schemeringstijd als een wonderbaar natuurtafereel; zij vereerden de sterrenbeelden, die dan aan den hemel schitterden, als herauten der zon en als morgengoden; zij prezen het morgenlicht als de dagelijksche overwinnaar der duisternis en haar demonen, en begroetten het dus met groot gejubel. De zonnejongeling zag zijn weg gebaand en besteeg vol moed zijn zonneschip om den weg langs den hemelschen Nijl te beginnen en als grijsaard des avonds in het Westen te verdwijnen, vol blijde hoop morgen in het Oosten herboren te worden.

Aan deze wedergeboorte van het licht werd de leer van hun eigene onsterfelijkheid vastgeknoopt, en uit de eeuwige natuurwetten putte men troost voor het leven, zooals blijkt uit de opschriften der pyramiden. Het naar het zenith opstijgende schemerlicht werd vergeleken met een ladder of trap, waarop de goden zich ten hemel verhieven om tot de aanschouwing van den zonnegod te geraken.

Pyramide, obelisk en lichtstraal waren bij de oude Grieken onafscheidelijk aan elkander verbonden, en vandaar dat men aan het zonnelicht eigenaardige monumenten toewijdde, waarop deze drie vormen zich vereenigd bevonden. Dit zijn de oudste gebouwen, bestaande uit het voetstuk van een pyramide, waarop zich een obelisk verheft, eindigend in een zonneschijf van steen of porselein. Later geraakten zij in verval en geen enkel gedenkteeken wordt er nog van gevonden, maar men vindt hun afbeeldingen nog onder de hierogliefen; toch schijnt het, dat de obelisken vroeger aan haar toppen met zulke schitterende zonneschijven versierd waren; deze bollen dienden onder de Romeinsche keizers als zonnewijzers. Trouwens ook uit de schaduw der obelisken mat men toen de lengte der dagen af. Zooals men ziet, staan dus de obelisken met de zon en haar eeredienst in het nauwste verband.

Wiedewinsje.
Een sprookje. Uit het Duitsch van Marie von Ebner - Eschenbach.

Er was eens een prinsje, dat Wiedewinsje heette en nog zoo kwaad niet was. Hij had slechts twee gebreken: hij was een twistzoeker en verbeeldde zich, heel wat te zijn. Toch bleef hij geruimen tijd, hoewel groot van uiterlijk, wat achterlijk van verstand, tot groote bezorgdheid zijner ouders. Zoo vraagde hij onophoudelijk: ‘Hoe kan dat? Wat? Waarom?’ en als de koningin hem dan antwoordde: ‘Wees toch zoo dom niet!’

werd hij boos, begon te pruilen en rolde met de oogen. Aan tafel ging hij zoo ruim mogelijk zitten, liet zich maar bedienen en stoorde zich nergens aan. Van alle schotels nam hij het mooiste en beste, zoodat de dames en heeren, die na hem kwamen, slechts de restjes kregen; maar deze waren er toch nog blij om en zeiden:

'Zoo, de schotel is leeg; doch dit is ons een eer, als ons prinsje Wiedewinsje maar naar hartelust gegeten heeft.' Als eerste persoon had hij ook het hoogste woord en.... sprak meestal met zijn hond. De anderen dachten: 'zwijgen is gezond,' en hielden zich allen stil.

Eens op een middag gingen hunne majesteiten, de koning en de koningin en de prins met zijn hond - het was al vrij laat - met hun vieren uit wandelen. De hond heette Gehoorzaam; hij had pooten als een ooievaar en haalde, als hij hard liep, iedere locomotief in. Ook dezen keer kreeg hij het te pakken: hij rende dwars door dik en dun, en Wiedewinsje hem achterna. Weldra waren ze midden in het bosch. Toen was het prinsje in zijn schik, en vroolijk dacht hij: Wat ben ik nu een eind van vader en moeder verwijderd! Dat vind ik nu eens grappig! Ze zullen mij onder de beuken zoeken of onder de dichte pijnboomen, terwijl ik mij hier verstopt houd. Ik denk, dat vader zich bezorgd zal maken en moeder zal gaan schreien, en men zal wel alle bedienden, magere zoowel als dikke, uitsturen om mij te zoeken.

Dat is me een grap!

Zoo vervliegt de tijd, maar hij staat daar, stil en stom, terwijl hij slechts dikwijls naar zijn hond omziet. Zonder dit trouwe dier, dat bij hem blijft en wat rondloopt, terwijl het met den staart kwispelt, geeuwt en zich eens uitrekt, dat hem dikwijls de hand komt likken of vlak voor hem gaat zitten, om hem tot naar huis gaan aan te sporen, zou het hier toch wel wat eenzaam zijn. Eindelijk zegt het prinsje: 'Kom, ik heb er genoeg van. Wat scheelt die domme lui vandaag toch; ze vinden me nooit. 't Lijkt wel, dat ze slapen! Het spel is uit; ik ga naar huis, en wel zoo gauw mogelijk, op een drafje.' En werkelijk vloog hij weg, alsof de grond onder zijn voeten brandde, zóó groot was zijn verlangen naar huis, en in die rustelooze haast, terwijl een lichte angst hem kwelt, verdwaalde hij. En het wordt steeds erger; reeds meer dan een uur meldt zich de honger zoowel bij den meester als bij den hond

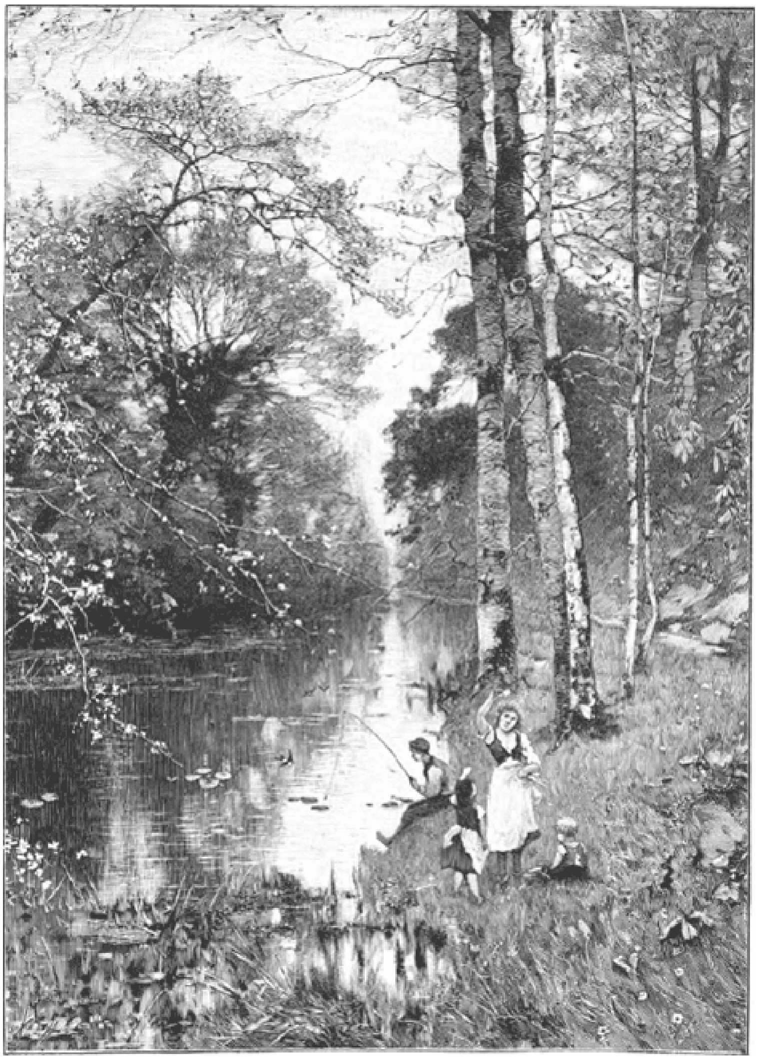

IN HET BOSCH. Naar L. Munthe.

aan, en kwelt hen vreeselijk. Ze loopen nu niet meer, maar sleepen zich slechts voort; beiden zijn ze doodmoede, de hond evengoed als het prinsje.

Opeens schijnt er een licht door de takken. Kleine vensters blinken op uit het donker; een schoorsteen - ook zeer klein - dampt en rookt; de prins behoeft slechts op te snuiven, om te weten, dat daar wat lekkers gekookt wordt. Zijn hart klopt - hij draagt het dan ook, met allen eerbied gezegd, nog in de maag. Hij sluipt door de struiken en springt naar voren, zoo gauw zijn voeten hem kunnen dragen, en ademt daar heerlijke geuren in, en kijkt in een prachtige keuken, een keuken!

Mijn kind, slechts in den droom - en dan nog ternauwernood - zijn de beste huisvrouwen zoo gelukkig een dergelijke te zien. Ze was haast zoo groot als een paleis; in den haard brandde een groot vuur, en blank en glanzend en breed en lang, in allerlei vormen en van alle mogelijke grootte, hing of stond allerlei keukengereedschap tegen den muur. Het schitterde als goud zoo prachtig, maar prachtig blonken ook de vormen, die van zilver, en schitterden de vijzels, die van edelgesteenten waren. Aan het braadspit draaide zich een jonge fazantenhen, zoo lustig als een boerenmeisje bij den dans op den dorschvloer. In het kokende water kropen de kreeften, legden zich op den rug, en werden rood van opgetogenheid. Een taart was bezig, zich prachtig te versieren; een patrijs bedroop zichzelven met heerlijke saus en drie zalmen probeerden drie andere in het zuur te leggen.

'O!' lacht het prinsje, 'welk een pracht! Zeker werd dit alles voor mij en ook voor mijn hond door een goede fee zoo klaargemaakt. Ze zal ons al zeer bizondere spijzen voorzetten, als we met genoegen van haar gastvrijheid gebruik maken. Kom, laten we naar binnen gaan.'

De hond pakt hem nog aan een been en blaft: 'ga er niet in, deze keuken komt mij verdacht voor,' en hij jammert en steunt en trekt den staart tusschen de pooten, rolt zich om en om, en is zoo bang voor het keukenraam, alsof hij daar iets verschrikkelijks zag; maar de prins slaat er geen acht op.

'Wat maak je een misbaar, jij domoor en huilebalk,' zegt hij verdrietig. 'Blijf er dan maar buiten en ga niet mee; maar ik ga naar binnen om mijn honger te stillen.'

Zonder dralen ijlt hij naar den haard, en hoewel hij geen zier van de edele kookkunst verstaat, doet hij toch precies, alsof hij een volmaakte kok was, en roert met zijn vuile vingers in de verschillende pannen.

Als een lekker beetje haalt hij er een kippenlever uit op, zijn lievelingsspijs, en denkende: 'die zal smaken!' wil hij haar in den mond steken.

Daar - welk een schrik - kraakt en ratelt het in den schoorsteen, het vuur sist en dooft uit, en midden in de asch zit een oud vrouwtje met een mutsje op en een witte schort voor; grimmig kijkt ze hem aan en zegt: 'Wat wil die aap? Er uit, jij bengel, anders kom ik met mijn stok!'

De prins, zooals het alle prinsen in het bloed ligt, duldt geen beleedigingen, en om zijn zoo diep gekrenkte eer te verdedigen, wordt hij brutaal. Het vrouwtje wordt daar woedend over, ze springt van den haard op den grond en zegt ernstig: 'Ik weet niet, wat je geleerd hebt, maar of het veel of weinig is, de hoofdzaak ontbreekt, mijn schatje, en dat is, om het je nu maar te zeggen: je te beheerschen, je betamelijk te gedragen, en den ouderdom te eerbiedigen.'

Toen sprak het prinsje Wiedewinsje: 'Dat slaat zeker op je zelf, hé? Maar daar zal ik me voor wachten! Wie zoo maar door den schoorsteen komt neerploffen, zal wel niet veel bijzonders zijn. Ik raad je van toon te veranderen, hoor! Je schijnt me een

gemeen mensch te zijn, terwijl ik een koningszoon ben; kijk maar naar mijn groote ooren.'

De keukenmeid, natuurlijk een fee, riep echter: 'O wee! Of je Piet of Klaas heet, een bedelaar of een koningszoon bent, je bent toch een kind zooals alle andere, dat is: een voortdurende plaag voor menschen zoowel als dieren, in huis zoowel als daarbuiten. Men moet jou maar dienen, hé, jou bengel! Wanneer dien je anderen ook eens? Jou moet ieder maar bevoordeelen; wien bevoordeel jij ook eens? Allen moeten jou maar helpen, en wie help jij? Alles wat je bent en hebt, is slechts het werk van de liefde. Dood ik de liefde, die je verzorgt en koestert, dan ben je zoogoed als niets meer; dan ben je, alleen op je zelf aangewezen, het armste kind op deze wereld!'

Zij heft haar staf op en zwaait hem zacht: 'Zoo zij het! Ondervind, dat liefde sterven kan. Bij je ouders begin ik, en dan bij je familie, bij den onderwijzer en de onderwijzeres; ik vernietig alle welwillendheid uit hunne gedachten, en uit hun hart de schoone bloem van het geduld. Ik vernietig en vernietig steeds verder, en vernietig ook de trouw der dienaren. Je moet af van het troontje, mijn zoontje, waarop ze je gezet hebben; nu is de beurt van het neerploffen aan jou!'

Nog eenmaal heft ze haar staf op en wenkt; de donder rolt, de aarde beeft, het huis verzinkt.

Wiedewinsje echter ligt in het gras, en vlak boven zijn neus blinkt een sterretje.

Is het nacht? Is hij aan den rand van het bosch uit een zwaren droom ontwaakt? Ja, ja, hij heeft gedroomd, dat hij, verdwaald, rond geloopen heeft; daar is immers het welbekende pad, dat naar huis voert. Nu spoedig de voetjes gerept, voorwaarts naar huis, waar de zijnen naar hem uitzien en naar hem verlangen, en zich angstig over hem maken en niet weten, wat te doen, zonder hun prinsje Wiedewinsje. Hij loopt, zoo hard hij kan, en roept den hond, die achterblijft: 'Gehoorzaam, hier!'

Maar wat scheelt het beest? Geheel anders dan gewoonlijk en griezelig om te aanschouwen, zoo ziet hij er uit, laat als een hyena de tanden zien en kijkt zonder ophouden vol hoon en haat zijn meester aan, als wilde hij hem bijten of zelfs verscheuren. 'Welk een akelige makker!' denkt de prins. Was hij maar thuis. Het is een verschrikkelijke tocht, dien hij niemand zou toewenschen; zijn hond, zijn vriend, zijn vertrouweling, doet hem door zijn dreigende houding duizend angsten uitstaan.

Wat duurt die weg hem lang!

Eindelijk komt hij, ziek van honger en verdriet, bij het slot aan, en zijn akelige metgezel is verdwenen.

Blinkend schijnt de huisdeur in het lamplicht. De prins

trekt aan de bel, dat het luide klinkt, en roept: 'Word wakker, portier, en maak open, jij luiaard! Gauw, vlug wat, waarom wacht je zoolang? Ik ben het, je prins!'

'Een prins kan je zijn, maar niet de mijne.'

'Ja wel,' antwoordt de prins, nog half boos, maar toch ook al half schreiend. 'Je noemde mij altijd je prinsje Wiedewinsje en je hield zooveel van mij, goede portier. Ik ben een langen tijd in het bosch geweest, laat me nu toch niet langer op den drempel staan en honger lijden.'

'Ik hoor niet graag klagen,' spreekt de oude, 'en daarom, en niet om een andere reden, laat ik je er dadelijk in.' Hij opent de poort een klein weinigje, en door die kleine spleet glipt de prins naar binnen, heel deemoedig en nederig, en neemt dan beleefd zijn mutsje af en dankt, verrukt van zin, voor de vriendelijkheid.

'Dat was anders je gewoonte niet,' bromt de portier en sluit de deur.

Wat gewoonte, wat niet! De vreugde staat op het gelaat van den prins te lezen. Hij is thuis! Een wonderzoet gevoel doordringt zijn gemoed en doet hem uitroepen: 'Gegroet, gegroet, mijn vaderhuis, ouders, familieleden en bekenden, en ook gij, dienaren, u niet te vergeten!' En daar hij ze langs de trap en in de gang ziet staan, vraagt hij aan een kamenier: 'Is er heden partij en souper aan het hof?'

Deze slaakt een gil en gaapt hem aan; de geheele bediendenstoet gaapt hem aan, en als uit één mond klinkt het in het rond:

'O jeminé, o jemineer,
Daar is het huiskruis er alweer!'

Dit is te veel! Al is het slechts een grap, dat verdraagt geen prins, en woedend valt hij uit: 'Wat moet dat beteekenen, jullie nietswaardig gespuis! Ik zal me hierover bij mijn ouders beklagen, die zullen het je wel vergelden. Vooruit Johan, help me gauw; zoo vuil als ik nu ben, verschijn ik niet voor de koningin. Ga borstels halen! Klara moet mijn haar borstelen, de kleermaker mijn kleeren, de schoenmaker mijn laarzen. En jij, lakei, kom hier en ontwaak uit je rust, je moet helpen mijn schoenen te poetsen!'

Toen begonnen ze vreeselijk te lachen en zeiden: 'Poets ze zelf maar, hoor, wij doen het niet!'

Geler en geler wordt de prins van schaamte, verdriet en toorn; hij vergeet hoe het hoort, en vliegt, geheel buiten zich zelf, de trap op en de zaal binnen, waar men aan het gastmaal zit. De koning heft juist de bokaal op, om op het welzijn der gasten te drinken, en de koningin is, tot groote verwondering van het prinsje, allerbest geluimd.

'Was hier vroeger geen prinsje?' zegt de vreemde koning naast haar op sierlijke wijze; 'ik meen, dat de koninklijke echtgenooten een zoon hadden.'

'Ja, ja, ik geloof, dat hij weggeloopen is,' antwoordt zijn mama vroolijk en eet door.

Toen snikte de prins het uit: 'Dit is de vloek der booze fee, ja, ik zie het wel. Mijn moedertje heeft mij vergeten! O, had Gehoorzaam me dan maar opgegeten, of was ik nog maar bij den ooievaar,' en schreiend valt hij op de knieën.

'Wat is dat voor een comedie, die daar wordt afgespeeld?' vraagt Zijne Majesteit de koning. 'Alle plaatsen zijn bezet; laat dat kind maar onder de tafel gaan zitten, daar kan het zoowel visch als vleesch eten, want in een eetzaal zijn er altijd wel afvalletjes.'

De prins werd rood en bleek, en alsof hij het ergste misdaan had, zoo kroop hij onder de tafel; daar verborg hij zich en strekte zich aan de voeten van zijn moeder uit. Deze ziet het en laat het geschieden, maar ze geeft er niets om en schertst en lacht, en strijkt boter op een truffel en reikt die den koning toe.

Het prinsje Wiedewinsje heeft allen lust in spijs en drank verloren. De tranen, die hem groot en blinkend over de wangen rollen en snel den weg naar zijn mond vinden, stillen zijn honger en dorst, den laatsten wel het meest, dat is zoo. Zijn hartje is zoo zwaar, dat hij onbeweeglijk blijft liggen en na korten tijd valt hij, door vermoeidheid en verdriet overweldigd, in slaap.

Den volgenden morgen dagen er nieuwe zorgen op. De bedienden vegen de zaal schoon en zeggen: 'Zie eens, hoe welgemoed de prins uitrust; hij slaapt maar een gat in den dag, terwijl wij ons moeten inspannen en reeds voor dag en dauw met den bezem in de weer moeten zijn. Ook de koning is al lang op, en is zeer bedroefd, daar zijn hond Lapiste ziek is geworden, die hem onontbeerlijk op de jacht is, zooals hij zelf zegt.'

Wiedewinsje, die deze woorden hoort, springt verontwaardigd op:

'Onontbeerlijk, en dat een hond! En ik, wat ben ik dan? O, dat ik voelen moet, dat ik te veel ben! Heeft niemand mij dan noodig? Dit moet veranderen - ik zweer het bij hemel en bij aarde, of ook, naar koningswijze, bij den baard, dien ik eenmaal hebben zal.'

Hij knielt en roept in een vurig gebed om hulp en sterkte. Dan staat hij op en gaat met rassche schreden naar de bron, vangt er water op en heeft, diep beschaamd, zich alleen gewasschen en aangekleed. Een kindje in de luiers was tot dusver niet meer afhankelijk van zijn meid dan hij. Dit is voorbij! Nu zal hij anderen helpen en hen van dienst zijn, in plaats van altijd op hen te steunen.

Nadat hij dit vaste besluit genomen had, was hem geen last te zwaar, geen werk, dat hij aanpakte, te gering. Het trotsche slot verliet hij, om een hutje in het bosch te gaan bewonen; zijn kleeding bestond uit een uit vele stukken aan elkaar genaaide pij, en op zijn rug droeg hij een draagkorf. Daar haalde hij in den winter de kolen mee voor de kachels en in den zomer het ijs uit de bewaarplaatsen. En ook bracht hij dengenen, die nog armer waren dan hij, daarin alles, wat hij van zijn eten, dat dikwijls zeer karig en eenvoudig was, kon bewaren en overhouden. Zoo diende hij als knecht, aan ieder onbekend en in zijn verkleeding ook door niemand herkend. Dikwijls ging het hem slecht en moest hij zijn stukje brood zuur verdienen, maar toch verloor hij den moed niet, en werd ook in dezen proeftijd niet ruw of onbeschaafd. Was de zware

arbeid gedaan, dan ging hij heel verstandig naar den onderwijzer en de onderwijzeres en vroeg ze om onderricht. In het eerst wilden ze er niet van hooren en zeiden: 'O Hemel, jou les geven! Het geeft ons maar kommer en verdriet, kinderen wat te moeten leeren!' Toch smeekte hij hen zoo vurig, dat ze eindelijk antwoordden: 'Kom dan maar.' Toen leerde hij voor twee, neen voor drie, en dacht welgemoed:

'Ik sterf liever, dan niet meer het beste te zijn, dat mijn ouders bezitten; tot elken prijs wil ik hun liefde weer verwerven.'

En eens op een dag ging de zon wonderschoon over de hoogte op; in den hoenderhof begon de haan zijn 'opstaan, opstaan!' te kraaien, en wakker wordt de prins, die zijn oogen niet vertrouwt. Welk een helder schijnsel stroomt zijn kamertje binnen, welk een rooskleurig licht! Welk een zoete adem suist er over zijn gelaat! Het is de fee, die als een wondervolle verschijning vol heerlijkheid binnenkwam en nu spreekt:

'De proeftijd is voorbij. De doode liefde is door je oppassendheid weer opgewekt en met nieuwe kracht en trouw ontwaakt. Sta op en volg mij.'

De prins stond dadelijk op, doch slechts om zich diep te buigen, terwijl hij uitriep: 'O, ik zie, ik zie het wel, gij zijt de machtigste der feeën! Ik bid u, geef mij van mijn vroeger geluk slechts de liefde der mijnen terug, anders wil en wensch ik niets!'

Toen sprak de fee tot den knaap: 'Zóó is het goed. Trek nu je pij maar aan en maak den korf vast; volg mij dan met neergeslagen oogen en wacht je er voor, den blik van den zoom van mijn kleed op te heffen.'

Zoo gingen ze naar het slot, begeleid door het gevolg van de fee, dat om hen heen golfde. Er waren ruiters op reuzenpauwen met gouden klauwen, griffioenen en draken, die rozen spuwden, en vlinders, zoo schoon als de dag, wiegden zich in de lucht, die ze met iederen vleugelslag met viooltjesgeuren vervulden. Voor de voeten van den prins rolden kleine dwergen van wonderlijke gestalte en probeerden op allerlei wijzen hem te laten vallen. Zij trokken hem aan de pij, kropen met gansche scharen in den korf en trokken hem aan de haren. Maar hij verdroeg alles stilzwijgend en keek niet om.

In den hof stonden de bedienden, man voor man, en vormden aan beide zijden een rij, waartusschen de fee plechtig voortschreed; en achter haar kwam het prinsje, dat zich schaamde en bedroefd werd, als hij dacht: 'Wat zullen ze hier wel van mij denken?' Zijn schoenen waren gebarsten, zijn handen ruw en ongewasschen. Snel stopte hij ze in zijn zakken en wenschte vurig: 'O, wist toch maar niemand, wie ik ben, het allerminst de koningin. Zagen mijn vroegere vereerders mij maar voor den schoorsteenveger aan!'

Het scheen hem toe, als hoorde hij zijn goeden makker blaffen, als drong door de menigte zijn hond Gehoorzaam naar hem toe en als zeide het oude beest: 'Ben je weer terug?' - Wat zou hij er veel om gegeven hebben, als hij eens even had mogen rondkijken! Maar het mag nu eenmaal niet, en zoo kijkt hij enkel en alleen op den sleep, die al over de trap gleed en eindelijk - hoe klopt zijn hart en hoe kookt alles in hem! - de troonzaal binnenkomt.

Niettegenstaande het vroege uur had het hof en de kamer zich, op de tijding van de aankomst der fee, in groote smart en diepe droefheid verzameld. Dag en nacht reeds klaagden de majesteiten over hun zoon, en de edellieden zeiden: 'Wij zijn in voortdurende zorg om een erfgenaam van den troon te vinden, maar al zoeken we

van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, we vinden niemand, waardig genoeg, hem als onzen toekomstigen heer en koning te achten en te eerbiedigen.'

De koning en de koningin bewezen de fee alle eer; eerbiedig bogen zij de knieën en spraken toen:

'Gij, die alles weet, gij kent ook de smart, die wij en ons land te dragen hebben. Toen ons kind verdween - we begrijpen zelf nauwelijks meer, hoe dit zoo kwam - bedroefde het ons niet zeer; nu echter buigt het verdriet ons neer en worden wij verteerd door verlangen, hem weer te zien.'

En met verheven en toch zegenvollen en liefderijken blik antwoordde de fee: 'Gij armen, troost u; het ging alles heel natuurlijk in zijn werk. Zet uwe oogen maar eens goed open en kijk mijn metgezel in zijn bedelpak maar eens aan. Kent ge den kleinen man soms?'

Wat er toen geschiedde was een wonder, om nooit te vergeten door een ieder, die het bijwoonde.

'Wiedewinsje!' riepen de ouders; 'Ons prinsje!' de schaar der hovelingen. En hoewel hij daar stond in zijn armoedige kleeding, moest toch ieder, die hem zag, erkennen, dat hij een kind des lichts was. Het stond als op zijn voorhoofd geschreven: 'Ik ben gekomen om u lief te hebben, om allen, die mij naderen, van dienst te zijn en met woord en daad te helpen en te troosten, om met vreugde hen, die lijden en ontberen, te dienen en te steunen.'

O, welk een vreugdevol gejuich klonk er uit duizenden kelen! Het was een gejubel en een blijdschap, dat men zich in den hemel kon wanen. En terwijl een bron van onuitsprekelijke zaligheid in de harten der ouders ontspringt, voert de goede fee diepgeroerd den vader en de moeder hun geliefd kind toe en spreekt met waardigheid:

'Hij zal, als hij er toe geroepen wordt, den last van de vorstenkroon tot heil der menschheid dragen. Eens zal hij een heerscher zijn, zóó machtig, als het slechts aan weinigen gegeven is: een schild en beschermer van rijken zoowel als armen in alle moeilijkheden en smarten dezer wereld, *een koning over alle harten.*'

Daarmee zou nu het sprookje uit zijn; maar ik moet nog één ding vertellen en weer goedmaken. Nooit heeft Gehoorzaam meer gebromd, en toen hij, door ouderdom en jicht gekweld, zich nederlegde om te sterven, kwam de fee tusschen beiden en maakte den braven hond weer gezond.

De trouwe ouders werden echter in het geheel niet oud, maar bleven jong tot aan het graf; en dat dit mogelijk was, kwam door de *liefde* van hun zoon, het prinsje Wiedewinsje.

GMUND AAN HET TEGERNMEER.
OUDE GRENSSTEEN.
TORBOLE AAN HET GARDAMEER.

Een wandeling door de Alpen.
Met illustratiën.

Station Schaflach!

Twee uren sedert München gereden. Uit den duffen wagen gestapt! De trein stoomt verder op naar Tölz.

Wij hangen echter onze tasschen over de schouders, nemen onze parapluies in de hand en begeven ons op weg. De voetwandeling over de Alpen, zuidwaarts naar Italië, kan beginnen.

Het is herfst en namiddag, een blauwe Septemberhemel welft zich over de zonnige aarde. De dorpsstraat ligt als dood. Aan beide kanten slapen breede boerenhofsteden. Een paar kinderen spelen vóór de huisdeur, hoenders krabbelen in het zand.

De zonneschijn ligt blinkend geel over onzen weg en in de verte rollen de wielen van den zoo pas door ons verlaten trein, steeds sneller ronddraaiend, den bergen tegemoet!

De bergen! Wazig staan zij daar in de verte, hoog boven de heuvels, en wenken ons toe als wilden zij ons verlokken om tot hen te komen. Wat voelen wij ons frisch

en vrij; wij schudden het stof der groote stad van ons af en ademen uit volle borst. Geen muren! Geen menschen! Geen druk! Geen drang! De wereld is zoo groot, zoo ruim, zoo stil! Zoo stil en zoo groen! Groene weiden, groen woud, eiken, beuken, dennen in kleine boschjes bij elkander, en weder weiden, door dikke heggen omsloten. Op en af, langs een slingerend voetpad over een drassigen mosgrond. Vóór ons de Alpen donker en zwaar aan den horizont en de blauwe hemel boven ons; onze harten juichen in dartele vreugd en levenslust. Zoo gaan wij dan voort, verder nog dan de bergen die daar voor ons opstijgen!

Naar Italië gaan wij! Deze echter blijven hier hun leven lang, zij die hier op de weide werken, meisjes en jongens, gras maaiend en samenbindend. Het is de tijd van den laatsten hooioogst. De zeisen snerpen, de

schapen blaten in de open stallen. Hier en daar blaft een hond. Weiland wisselt weer af met woud en de Alpen komen nader!

Op de eenzaam staande hoeven volgt nu een grooter dorp. Een laan van hoogstammige platanen voert daarheen. Daartusschen gloeien de rijpe lijsterbessen. Over de naaste bergtoppen schuiven de wolken, maar achter ons in de vlakte schittert de hemel in het zuiverste lichtblauw.

Wij gaan door het dorp tusschen statige boerenplaatsen. Storm en weer hebben de houten muren gebruind en verteerd. De tijd heeft de balken gebogen, half verweerde galerijen loopen onder de geveldaken en voor de donkere, kleine vensters bloeien roode geraniums.

Waar is het geslacht, dat met deze huizen jong was? - Hun achterkleinkinderen zitten echter in hemdsmouwen voor de wijd geopende herbergsdeur met hun bierkruiken op de groen geverfde houten tafels en maken zich vroolijk over de vreemden, die hen voorbijwandelen.

Tegenover ons verheffen zich de bergen in donkere, sombere massa's. Wij staan aan hun voet en willen hen bestijgen; nog eens gaat onze blik terug naar de zonnige vlakte, dan voorwaarts en opwaarts! Als over een drempel leidt de straat over een lagen, boschrijken bergrug naar omhoog en aan gene zijde weer naar beneden, naar het uitgestrekte dal, waarin het Tegernmeer ligt. Dorp G m u n d , zoo staat op den wegwijzer. Villa's wisselen elkander af met boerenhuizen. Links, steil boven de straat, ligt het kerkhof. Tusschen zwarte kruisen staat de slanke dorpskerk, een spitse, witte toren onder een zwart leien dak. Recht voor ons ligt het meer in volle lengte.

Wij groeten u, o Tegernmeer!

Hier en daar glijdt een schuitje over de vlakte. Achter stijgen de huizen op. Wolken trekken naar elkander en vervliegen. De zon daalt. Wij gaan langs het water; traag stroomt het in de avondzon. Zacht fluistert het in 't riet. Eiken en wilgen buigen zich over den rand der oevers. Goudgele stralen schieten van de bergtoppen over het meer.

In de verte zien wij de torens van het stadje Tegernsee; twee puntige spitsen. Nette villatuintjes begeleiden onzen weg. Hoog boven ons hoofd trekken zwermen vogels naar het Zuiden.

‘Benediktijner abdij Tegernsee, vermoedelijk in 719 gesticht,’ zoo staat in onzen Baedeker. Duizend jaren en zooveel! De monniken zijn verdwenen; een vorst, die geneesheer is - prins Karel Theodoor van Beieren, de beroemde oogarts - heeft hen vervangen. Ja, onze voeten betreden een overouden historischen grond!

De Tegernseeërs zijn grootsteedsch geworden. Winkels volgen op hotels, hotels op winkels, in aangename afwisseling; maar nu staan zij in hun herfstachtige verlatenheid eenzaam en stil, als droegen zij rouw over den heerlijken, vervlogen zomer met al zijn glans en glorie.

Wij gaan de lange straat ten einde. Een open plaats, goed verzorgde parkwegen. Daar ligt het slot, en nu den heuvel af naar de overvaart naar Egern over den smallen arm, die het lange benedenmeer met het kleine, door bergen omsloten bovengedeelte, het Egernmeer verbindt. De veerboot wacht.

De stroom schittert in heerlijken avondglans; daar ginds verheffen zich de huizen van Egern, ver boven het donkerpaarse water. Rondom duiken de bergen uit de blauwe schemeringschaduwen. Avondstilte rust over het dal, geen geluid uit het moderne Tegernsee dringt tot ons door. Het schijnt een afzonderlijk meer in zijn stille afgeslotenheid tusschen de bergen.

Twee forsche Italiaansche knapen, die van het werk terugkomen, varen met ons mede. Het door de zon gebruinde, vroolijke schippersmeisje plaagt hen met hun stilzwijgendheid, terwijl haar ijzersterke armen op de maat de roeiriemen bewegen. De Italianen zitten verzonken in hun gedachten en hooren niet. Hun gezichten zijn scherp besneden en donker. Ernstige rust ligt over hun wezen verspreid. Het meisje lacht en vertoont haar witte tanden in het bruine gezicht. Vroolijk en pittig klinken de Beiersche klanken uit haar mond.

Zacht wisselen de jongens een paar Italiaansche woorden. Wij vermaken ons met de tegenstelling dezer volkstypen, en ondertusschen landt onze veerboot.

In de gelagkamer van onze herberg in Egern gaat het vroolijk toe. Gezang en citerspel klinken door de ruimte. Nu en dan doet een paar een dansje en stampt met hunne met ijzer beslagen schoenen op de blauwe steenen.

Den geheelen nacht door heeft de bergwind geblazen. Zelfs scheen de regen nu en dan tegen onze ramen te kletteren, maar de morgenhemel is helder, rein en bleek lichtblauw; goeden moed dus! Bergwind is mooi weer, zeggen de inwoners. De morgenzon glinstert frisch en herfstachtig over het door den wind gerimpelde meer en de kleurige huizen van Egern en Rotlach.

In het bosch murmelen de beekjes. Dennen wisselen af met bemoste, knoestige eikestammen. Over bruggen loopt de schaduwrijke landweg, omgeven door van het weer geteisterde reusachtige boomen. Terzijde ruischt een beek. Uit de groene weiden begroet ons de puntige kerktoren van Kreuth, beheerscht door den schuinen, wilden Leonardskegel. Onder de witte kruisen van het eenzame kleine kerkhof slapen zij, die eens de versterkende lucht van dit dal inademden.

Enkele toeristen komen ons tegen op hun terugkeer naar het Noorden. De stroom van reizigers is gezakt. Des te beter, wij verheugen ons over de heerlijke eenzaamheid rondom en over den rijpen glans der Septemberzon, die ons pad bestraalt. Links gaat de weg naar Bad Kreuth, de bezitting van hertog Karl Theodor.

Het dal wordt nauwer tusschen steil afdalende rotsen. Onder wilgenboschjes stroomt de beek verder. De straatweg stijgt; twee wielrijders vliegen voorbij, een jager in groene jas, groene hoed, groene kniekousen, het geweer over den schouder, komt ons te gemoet. Groen, alles groen, als de jonge dennen op den bergrug. Groote steenblokken liggen langs den weg. Klimmen,

altijd klimmen. De middagzon brandt. En nu blijven de menschen weg. Twee uren lang geen mensch. Doodsche eenzaamheid ligt over de brandende straat.

De toren van Glashütten wijst ons de plek aan voor de middagrust. Uit het eenzame schoolgebouw klinken kinderstemmen. Tot in de laatste hoekjes der aarde dringt de beschaving door.

Maar het stuk hertegebraad, dat ons in de dorpsherberg wordt vorgezet, is weder tot den laatsten vezel van azijn doorweekt.

Die ellendige Beiersche keuken! Dit kon evengoed koeie-, geite- of paardevleesch zijn; misschien is het ook zoo. Elk wildbraad verdrinken zij in stroomen van azijn.

Vooruit maar! hoe spoediger wij over de grenzen komen, hoe beter! Daar ginds in Tyrol is het eten veel fijner en smakelijker!

De straat stijgt sterk omhoog, de grenzen tegemoet. Naar ons beuken- en dennenwoud. Kommiezen patrouilleeren rondom ons; wij gaan over de hoogte en dan rechtsaf weer beneden naar het diepe dal. Maar dan komen weer nieuwe bergen; een verweerde grensbrug aan den weg draagt het jaartal 1644, maar de tegenwoordige grensbrug voert verder over de beek. Daarboven bij de drie zwartgele palen staat een eenzame wandelaar; ik sta bij de blauwwitte. Midden op de brug kruisen zich onze schreden; hij gaat terug naar Duitschland. Wij verlaten het.

De streek is arm; ruw opeengestapelde steenhoopen dragen bruine, houten bovenhuizen. Groote zonnebloemen knikken ons toe uit de armoedige tuintjes. Voor het massieve steenen grensstation leunt een eenzame tolbeambte tegen de deur en rookt zijn pijpje. De tolformaliteiten zijn spoedig geëindigd. Een korte vraag naar tabak. Neen! Vriendelijke groet aan beide kanten! De man rookt behaaglijk voort. Geen visitatie! Geen quarantaine! In dit nest drie dagen quarantaine houden! Verbeeld je! Brrr! Ik haast mij er vandaan te komen.

Naar het Zuiden verschijnen tegen den gezichteinder lang uitgestrekte rotsenmassa's. Wilder en massiever stapelen zij zich op; grauwe naaktheid vertoonen hun koppen; de middagschaduwen worden langer, de zon daalt achter de bergen. Het dal wordt wijder, de koeien grazen op de weiden. Allerlei nijverheids-inrichtingen wijzen op de nabijheid van het Inndal. De bergen van Achensee naderen, vroeg in de avondschemering. Daar borrelt de Ache! Machtige rotskegels en bergpyramiden omzoomen het dal. Plotseling schemert het Achermeer in de verte, de maansikkel blinkt aan den hemel. 't Is tijd tot rusten.

De roode Tyroler wijn is goed, het bed gemakkelijk. Wij staan frisch op, hoewel wij gisteren veertig kilometers aflegden. De zon staat nog oostelijk achter de bergen, langs welker voet wij wandelen; dicht aan onze rechterhand de wateren van de Achensee, in wondervolle overgangen spelend van olijfgroen tot agaatblauw.

De rotsen vallen loodrecht in het meer; van onder klampen zich dennen aan den ruwen steen, hoogerop groeit geelgroen mos; de top is grijs en naakt. Het meer is 800 Meter diep; daarenboven aan de overzijde gaat het voetpad van het dorp Achenkirch naar Pertisau, met het Benediktijnerklooster, waaraan het land en de visschen in het meer toebehooren. Ja, overoude reuzendieren moeten zich verbergen in de geheimzinnige diepten: snoeken, karpers van 20 kilo en meer, oude overgrootvaders.

Tusschen de steile bergmassa's groeten ons daar ginds de weiden van Pertisau, dat groene eiland in de rotswoestijnen; daar verheft zich ook het deftige hotel ‘Fürstenhof’.

Naar den Zuidkant verloopt het meer in een moeras. Rietmaaiers waden tot aan de knie in het groengele mos; land en water loopen in elkander, de blik zweeft verreweg naar de Zillerthalerbergen en het pad leidt over weiden, langs het stille Feldkreuz, langs door de zon beschenen boerenhofsteden, voorbij kudden van koeien naar het Inndal; heel in de verte schitteren sneeuwbergen in de middagzon.

Wij komen aan een klein station en daar vliegt ons de sneltrein Rome - Berlijn voorbij; enkele minuten later sporen wij in tegenovergestelde richting naar Innsbrück.

Herfstdraden.
Door Melati van Java.
(*Vervolg en slot van blz.* 174.)

XVIII.

Na het vertrek van Hortense had Bernard Charière zichzelf de vraag gesteld, wat hij langer in Grondvoort deed. Hij had al aan genoeg jongens rekenen, wis- en meetkunde geleerd. Door een samenloop van omstandigheden sukkelde hij met zijn meiden; hij had geld genoeg om op eenigszins bescheiden wijze in een groote stad te leven, maar die bescheiden wijze was juist die, welke hij verkoos, en toen eens het denkbeeld post gevat had in zijn geest, liet hij het niet meer los, vroeg zijn ontslag, zette zijn huisje te huur, verkocht zijn meubels en deed alles zooals hij gewoon was, heel bedaard, zonder iemand te raadplegen, zonder iets vooruit te zeggen.

PERTISAU AAN HET ACHENMEER. AAN HET TOLHUIS.

‘Hij is bang dat mevrouw Van Asten opnieuw een aanval zal doen op zijn hart,’ schertsten eenigen, ‘daarom ontvlucht hij het gevaar, wel wetend, dat hij er in zal omkomen.’

In Amsterdam huurde hij een paar kamers, kreeg zijn ontbijt op het boekje, bracht eenige uren in Lees-museum en Universiteits-bibliotheek door, maakte geregeld zijn wandeling, weer of geen weer, dejeuneerde en dineerde in een bepaalde restauratie en werd in de groote stad weer even spoedig de slaaf zijner vaste gewoonten als vroeger bij moeder thuis.

Dit aangename leven ging een maand of vier, vijf regelmatig voort, en zelfs de afwisseling der seizoenen bracht er maar heel weinig verandering in, toen hij eensklaps opgeschrikt werd door een brief uit Indië. Hortense had hem een paar malen geschreven, maar niet dikwijls, en nu was haar laatste brief nog geen zes weken oud.

Wat had zij nu weer? O ja, 't is waar ook, zij verwachtte een heuglijke gebeurtenis. Die had zeker plaats gehad.

En bedaard dronk hij zijn thee en at zijn broodje, zonder zich door den brief te laten storen; toen het ontbijt geëindigd was, haalde hij zijn pennemes uit den zak en sneed bedaard als altijd de enveloppe open, nam toen den brief er uit en las:

> ‘Beste Oom.
> Tot mijn groot verdriet moet ik u mededeelen, dat ik erg ziek ben geweest en mijn mooie hoop in rook is vervlogen.
> De doctoren zenden mij naar Holland, waarheen ik a.s. week met de “Prinses Marie” vertrek.
> Mag ik mijn prèd-à-terre bij u nemen?
> Hartelijk omhelsd.
> Uw nichtje,
> HORTENSE.’

Dat was alles! Geen nadere bijzonderheden, geen woord over Philip of over haar plannen voor de toekomst.

Hij keek naar den almanak en naar den datum van den brief; die was al een week of vier oud. De schepen van Nederland deden veertig dagen of nog minder over de reis; zij kon dus reeds over 14 dagen hier zijn.

En wat begon hij met haar?

Haar prèd-à-terre bij hem nemen, in zijn jongeheeren-intérieur, hoe kon zij er aan denken?

Zijn zwager en zuster met hun gezin waren den vorigen zomer naar Baarn verhuisd; om de hooge Amsterdamsche belastingen waren zij forensen geworden. Was dit niet gebeurd, dan zou Bernard uit angst voor de drukte van dit roezige huishouden zeker een andere

stad dan Amsterdam tot woonplaats hebben gekozen.

OVERVAART NAAR EGERN.

Maar nu vond hij 't jammer dat Hortense niet daar kon logeeren; daar was zij toch veel beter dan bij hem. Waar zou hij haar onder dak brengen? Hij schelde en vertelde de binnenkomende ‘mevrouw’ dat hij een nichtje uit Indië overkreeg, en of die hier kon logeeren.

‘O jawel, zij had nog een beeldig kamertje over.’

‘Maar 't eten dan?’

‘Nu, mijnheer kon toch eten van den kok nemen, dan hoefde hij niet door wind en weer er uit om zijn kost op te halen. Zij wist een heel best adres.’

Dan was 't goed, dan zou het zich wel schikken. Hij had er wel even aan gedacht naar Baarn te schrijven, om te vragen of Hortense daar niet kon komen logeeren, onmiddellijk na haar aankomst. Dat was toch maar een reisje per spoor, maar zoo was 't toch beter. Had Hortense bij tante Gesine willen komen, dan zou zij haar wel rechtstreeks geschreven hebben, maar zij had het hem gedaan, en vanouds wist hij dat zijn nichtje op haar willetje stond als geen ander.

Hij ging op zijn gewonen tijd uit, maar in plaats van zijn wandeling langs de hoofdgrachten of door het Vondelpark, liep hij nu even aan op het kantoor der Maatschappij ‘Nederland’ en informeerde naar de aankomst van de ‘Prinses Marie’. Die kon over twaalf dagen hier zijn. Ja zeker, mevrouw Van Asten-Charière bevond zich onder de passagiers.

‘Van Asten-Charière’, die beide namen speelden hem den geheelen dag door 't hoofd; een vreemde combinatie, en hij dacht aan Bertha. Het was dien dag slecht weer, en toen kwam 't bij hem op, dat het toch eigenlijk veel gezelliger was, als de Amsterdamsche straten zich in zulk een weinig aantrekkelijken toestand van slik en water bevonden, thuis te zitten in een goed verlichte kamer, bij een net gedekte, welvoorziene

tafel, dan in een café zijn kost op te halen en terug te keeren in een onbewoond, half koud vertrek.

Hij kwam tegen zeven uur thuis, eigenlijk blijde met het idee dat hij voortaan thuis zou eten, en vast van plan reeds morgen er mede te beginnen, om goed op streek te zijn bij Hortense's komst; hij zou zich nu voorloopig een kop thee laten zetten, en intusschen stak hij den sleutel in het slot en trad in de helder verlichte gang.

‘Mevrouw’ verscheen dadelijk uit een der deuren.

‘Hé mijnheer! Wat is u vandaag vroeg. Dat treft!’

‘Hoe bedoelt u dat?’

‘Daar is van middag een jonge dame gekomen om u te spreken. Natuurlijk heb ik haar gezegd dat u pas tegen acht uur thuiskwam; toen is zij heengegaan, maar om half zeven was zij hier weer terug en vroeg of zij op uw kamer mocht zitten en wachten tot u thuiskwam.’

‘En stond u dat toe?’

‘Ja zeker, zoo'n nette dame!’

‘Maar zei ze haar naam niet?’

‘As - As - zoo iets aschachtigs!’

‘Van Asten?’

‘Ja juist, dat zei ze, Van Asten.’

‘Maar dan is 't mijn nichtje reeds.’

En met een vlugheid en een vuur, hem anders heel vreemd, liep hij de trap op naar zijn kamer. Aan den kleederstandaard op het portaal hing een natte, lichtbruine regenmantel, maar dien merkte hij niet op; hij ging zijn kamer in, waar het licht reeds opgestoken was, en bij de tafel zat met een behuild gezichtje, de handen in een microscopisch mofje gestoken - niet wie hij verwachtte, Hortense, maar Eveline van Asten.

't Duurde een poos vóórdat hij haar herkende; hij had haar geen drie keeren met verstand aangezien; en zonderling! het eerste bewijs van herkenning, in hem ontstaan, was een herinnering aan haar moeder - zijn oude liefde.

‘Mijnheer Charière! Goddank, dat u er is!’ begon zij, opstaande, met een beverig stemmetje; ‘u neemt het mij toch niet kwalijk?’

‘Maar juffrouw, is u dat - u hier - ik dacht eigenlijk dat het uw schoonzuster - mijn nichtje was.’

‘Ach ja! u zal wel verwonderd zijn mij hier te zien, maar mama was zoo ongerust, en toen heb ik haar maar gekalmeerd met te zeggen dat ik 't u zou vragen, want u weet er zeker meer van, en ik dacht van avond weer thuis te zijn, maar nu is het al te laat! Ik kan niet meer thuiskomen.’

En zij eindigde in een snik.

‘Kom lieve juffrouw,’ zei Bernard, hoe langer hoe meer verlegen, ‘maak u niet zoo van streek. 't Is niets. U is hier niet op een eiland. Wat was 't doel van uw komst?’

‘Philip,’ kwam er hikkend uit. ‘U weet het zeker al?’

‘Wat?’ vroeg Bernard ongerust; ‘is er iets met Philip?’

‘Weet u het dan niet?’

‘Neen, ik weet niets, dan sedert van morgen dat Hortense naar Holland komt!’

‘Komt zij naar Holland, en waarom?’

‘Ja, waarom dat weet ik evenmin. We schijnen beiden iets te weten, maar samen nog niet heel veel. Wat is er dan met Philip?’

‘Philip is weg,’ snikte zij nu luid. ‘Wij kregen van morgen een brief van den dokter van Tjakra-Tjikri, nadat wij in geen weken iets van Philip hadden gehoord. Anders schreef hij alle drie weken; 't werd ook wel een maand in den laatsten tijd. Hij was toen zoo gelukkig!’ Dat klonk wel een beetje scherp tusschen de tranen. ‘En nu die brief van zoo'n vreemden dokter, op verzoek van mevrouw Van Asten. Verbeeld u! Zij was te zwak en te geschokt, zij kon niet zelf schrijven. Zij is erg ziek geweest, het kindje is dood, en sedert dien tijd was hij malende - en - eens - ging hij - het bosch in - en is spoorloos verdwenen -’

Eveline viel zenuwachtig snikkend op een stoel neer, en Bernard herinnerde zich plotseling hoe hij ook al eens zoo'n uitbarsting van haar moeder over Philip had bijgewoond.

‘Ach, wij hielden zooveel van hem, zooveel! En wij dachten altijd dat het eens verkeerd zou afloopen. Zij had er geen slag van met hem om te gaan. Dat hebben wij altijd gezegd, Ma en ik.’

Nu 't weer zijn nichtje gold begon Bernard zijn plicht te begrijpen haar te verdedigen.

‘Maar lieve kind, hoe kan je zoo praten? Je weet immers niet wat er gebeurd is. Hortense is er zelf 't ergst aan toe. Zelf ziek, haar kindje dood, haar man weg. Waaruit blijkt nu dat het haar schuld is? Of staat er iets van in uw brief?’

‘Neen, de dokter schrijft alleen dat zij hem verzocht ons mede te deelen dat - dat hij niet dood is. Maar anders weet zij er niets van - en nu zegt u dat zij komt.’

‘Ja,’ en hij haalde zijn brief voor den dag, ‘lees u 't maar zelf!’

Eveline las, en boosheid verving de droefheid op haar lief, een beetje onbeduidend gezichtje.

‘Juist iets voor haar. Geen woord over Philip, alles over zichzelf. Je kunt niet zien dat zij zwak is, zoo flink schrijft zij. En dus komt zij hier bij u?’

‘Natuurlijk! En dan zullen wij verder hooren; ik geloof dat het liefderijker is, tot zoolang ons oordeel op te schorten.’

Er werd geklopt. Mevrouw liet vragen of mijnheer het theewater beliefde.

‘U drinkt toch een kopje thee, niet waar?’ vroeg Bernard, ‘dat zal u goeddoen!’

Eveline keek naar de pendule.

‘'t Wordt mijn tijd,’ zeide zij haperend.

‘Waar logeert u?’

Weer begonnen de waterlanders te komen.

‘Ik weet niet, ik had niet gedacht over te moeten blijven. Ik zal naar een logement gaan.’

‘Maar waarom? U kan ook hier blijven, in het kamertje dat ik voor Hortense heb besproken.’

Eveline vond het veel waardiger en karaktervoller geen enkele gunst aan te nemen van een Charière, die

menschen van wie al 't ongeluk kwam over haar familie; maar de regen kletterde tegen de ramen en de wind deed de kozijnen dreunen, en voor haar oog verschenen die straten weer in hun kledderige natheid, vol trams en rijtuigen en menschen met brutale oogen of onverschillige gezichten, en daar zag zij zich zelf, 't arme, kleine provinciaaltje, verloren tusschen al dat gewoel, eenzaam, verlaten, verregend, en hier brandde de vulkachel zoo lekker en zij smachtte naar een kop thee en ook naar wat eten, want zij had sinds van morgen niets gebruikt door de ongewone agitatie en de onverwachte reis. Zij voelde zich zoo flauw en zenuwachtig, en daar buiten zou zij 't weer koud hebben en angstig worden.

De strijd tusschen haar principes en neiging was zwaar. Zou mama 't goedvinden als zij hier bleef bij haar aartsvijand? Maar toen zij dacht aan een hotel, en die nare kellners en die groote rekening, ontbrak haar de moed op haar standpunt te blijven staan.

‘Als ik hier evengoed kan logeeren als in een hotel, dan wil ik wel blijven, maar ik zal u geen last aandoen en stil naar mijn kamer gaan.’

‘Wel neen, 't meisje brengt dadelijk de thee. Heeft u gegeten?’

‘Ja, eigenlijk neen!’

‘Nu, dan zal ik laten dekken.’

Een oogenblik later verkwikte zich Eveline aan een boterham met rookvleesch en verwarmde zich door het kopje thee. Nu en dan wischte zij nog haar tranen af en vertelde van de laatste brieven van Philip, nog zoo vol geluk en hoop, en telkens viel zij zich zelf in de rede met de vraag of zij mijnheer niet hinderde, en Bernard antwoordde telkens: ‘Neen, volstrekt niet!’ En intusschen zocht zijn oog begeerig de avond-couranten, die daar zoo ongerept op hem lagen te wachten en waaraan hij meer verslaafd was dan aan eten, drinken, slapen.

Toen vertelde zij van haar beider omstandigheden, en nu luisterde Bernard wat aandachtiger toe, want nog altijd boezemde Bertha's lot hem belangstelling in; 't ging haar nu tamelijk goed.

‘We begonnen juist wat op te leven; die arme ma fleurde in de laatste maanden een beetje op; haar heele leven heeft zij ook zoo getobd en gesjouwd. Nu zeide zij mij in de laatste maanden telkens: “Kind, kind! wat hebben wij 't nu toch kalm, maar 't zal niet lang duren of er komt weer wat. Zoo ging 't altijd, mijn leven door!” En jawel, daar is 't nu!’

Zij zweeg eventjes om de traantjes af te drogen, en Bernard zuchtte om zijn courant of om het minder aangename levenslot zijner gemankeerde vrouw.

‘Ja, zij heeft er zich flink doorheengeslagen, ferm! Zij is een kapitale vrouw,’ verklaarde hij uit den grond van zijn hart, maar 't kwam er twijfelachtiger uit dan met zijn vurige overtuiging overeenkwam.

Evelientje keek hem dankbaar aan.

‘Och ja! die goeie, lieve ma! Kon ik haar maar gelukkig maken. 't Waren heerlijke maanden. Natuurlijk, als Philip wat meer in de nabijheid was geweest, zou 't nog prettiger zijn, maar wij kregen zulke verrukkelijke brieven en waren tevreden. We wonen niet meer in “Villa Gloria”, weet u, maar in de Hoogstraat, boven Hendriks, den kruidenier.’

‘O zoo, daar?’

‘Ja! En de suite hebben wij verhuurd aan een - een candidaat-notaris, een heel netten jongen!’

Eveline sneed haar brood in kleine stukjes. Een ander had dadelijk gemerkt dat die candidaat-notaris ook zijn deel had aan de heerlijke dagen, door Evelientje beleefd.

‘Dus heeft u toch nog iemand op kamers?’

‘Maar dat is heel iets anders; zoo'n heer alleen geeft volstrekt geen last. Hij is den heelen dag uit en eet in “de Zwaan”, en als hij thuis is - dan - dan - vindt hij het zoo gezellig, binnen bij ons te zitten en wat te musiceeren.’

Eveline hoopte misschien dat mijnheer Charière uit deze gegevens aanleiding zou vinden om een vermoeden uit te spreken of haar wat te plagen; beide zouden een aangename afleiding zijn geweest, maar Bernard was de man niet zich met zulke kleinigheden bezig te houden, en toen het meisje zag dat haar inlichtingen in dorre aarde vielen, klaagde zij voort:

‘Ja, wij hadden 't zoo goed. Philip zond ons nu en dan een wisseltje, maar dat is nu ook uit. Och! als dat 't eenige was, maar die onzekerheid...’

Nu zweeg Bernard, en na een poosje stil gesnikt te hebben, vroeg Eveline of zij, om mijnheer niet te derangeeren, maar naar haar kamer mocht.

Charière haastte zich te bellen en Evelientje toe te vertrouwen aan de goede zorgen zijner hospita. Eindelijk zat hij in tête à tête met zijn courant, maar 't duurde lang vóór hij de ongewone gebeurtenissen van dezen dag voldoende naar den achtergrond had gedrongen, om zich door zijn lievelingsgezelschap te laten boeien.

XIX.

De ‘Prinses Marie’ kwam op een helderen, mooien morgen in Maart aan. Bernard Charière haalde zijn nichtje af van de Handelskade. Later bedacht hij zich, dat hij haar wel tot IJmuiden had kunnen tegemoet gaan, maar toen hem dat inviel, was het te laat.

Hij stond op het dek tusschen passagiers, sjouwerlui en de bemanning, allen even druk en vervuld met den ernst van het oogenblik, hij alleen verlegen rondziende, zonder iets anders bepaalds te doen.

‘Als ik iemand zie, die 't minder volhandig heeft, zal ik hem naar Hortense vragen,’ besloot hij juist bij zich zelf.

‘Dag oom!’

Hij keek rond en zag een slanke, donkere vrouw, zeer eenvoudig gekleed, mager, bleek, met ingevallen wangen en oogen.

‘Hortense! Ben jij dat?’

‘Erg veranderd, hé oom! Hier is mijn bagage, die ik ten minste bij me wil houden; de andere zal wel volgen. Ik kan toch bij u logeeren?’

AAN HET KALTERNMEER. DE WACHTTOREN.

'Ja, ja! dat is geschikt!'

Bernard wilde haar over de loopplank helpen, maar zij was hem te vlug; hij leidde haar naar de vigelante en liet haar koffer op de imperiale plaatsen; toen kwam hij naast haar zitten.

'Wel kind! kind! Hoe heb ik 't nu met je?' vroeg hij, hartelijk haar hand nemend.

'Dat ziet u, oom! Verdronken vóór ik water gezien heb!' antwoordde zij bitter; 'zoo pas even tegen het leven gebonsd, en daar lig ik al vleugellam.'

'Maar Hortense, wat is er gebeurd?'

MIENTJE HELPT. Naar C. v. Bergen. (Zie bladz. 210.)

'Och oom! 't Is te lang om te vertellen en ik weet er zelf zoo weinig van - Goddank! dat u alleen is; ik was zoo bang dat de huilende engelen uit overmaat van liefheid mee zouden komen.'

'Wie bedoel je?'

'Wel! uw oude vriendin en haar dochter!'

'Zij komen - morgen!'

'Dacht ik het niet? Enfin! 't Moet toch eens!'

Zij keek naar buiten door 't raampje, naar de drukte van het Damrak, de nieuw verbouwde huizen, de stellages vol aanplakbiljetten, de tram.

''t Gaat alles zijn gang, of ik een dag, of vijf jaar of maar twee ben weg geweest! En hoe gaat het u, oom? Bevalt dat vrije leven u goed? Jammer dat ik er nu weer zoo'n stoornis in breng!'

'Dat is minder, kind! Als je - als je - ik bedoel wanneer alles nog maar terechtkomt!'

Zij keek strak voor zich uit en zeide niets meer, totdat zij stilhielden vóór oom's huis op de Keizersgracht.

In de kamer stond het dejeuner klaar. Hortense deed mantel en hoed af en bekeek zich in den spiegel.

'Wat zie ik er nu inlandsch uit!' zeide zij half hardop, maar plotseling keerde zij zich om als had iets haar gestoken; zij vond nu dat zij sprekend geleek op die Javaansche vrouw in de kampong, aan wie zij niet zonder huiveren kon terugdenken.

Oom deed haar allerlei vragen:

‘Ben je ook zeeziek geweest? Was 't zwaar weer? Ben je niet bang dat Holland je zal afvallen, na dat mooie Indië?’

Hierop alleen antwoordde zij levendig:

‘O neen, oom! Ik vind het een allerakeligst land. Ik ben veel liever hier en ik ben blij dat ik er uit ben. Hm!’ en zij sidderde van afschuw.

Oom Charière wist niet hoe hij 't met haar had, zoo'n heel andere Hortense dan vroeger; zij lachte niet,

zij was niet bedrijvig en geestig of scherp, meestal zat zij met het hoofd op de handen, alsof zij moe was, vreeselijk moe.

'Heeft de reis je erg vermoeid, kind?' vroeg hij zoo bezorgd als hem mogelijk was.

'O neen, oom! De reis niets, het leven!'

Eindelijk dien avond nadat hij op zijn geliefd Leesmuseum den middag had kunnen doorbrengen, terwijl zij haar goed wenschte uit te pakken en hun eten geeindigd was, deed hij de vraag die hem al zoo lang op de lippen brandde:

'En Philip? Weet je werkelijk niet waar hij is?'

Zij schudde het hoofd.

'Werkelijk niet.'

'Maar - maar wat kan hem dan - was hij...' en hij tikte tegen het voorhoofd.

'O neen, integendeel!'

'Heb jelui gekibbeld?'

Zij nam haar taschje van de tafel en haalde uit een portefeuille een veelgelezen, vergeelden brief.

'Daar oom! lees u maar! Dan weet u zoowat het voornaamste - in elk geval evenveel als ik.'

Bernard Charière las:

'Mijn lieveling! Mijn eenige Hortense. Arm, lief vrouwtje!

Dat wij samen blijven, dat begrijp je, is niet mogelijk, na hetgeen voorgevallen is, waardoor ik je beul, de moordenaar van ons engeltje ben geworden. Ik wil je niet meer laten beven en angstig wegschuilen als ik kom, ik begrijp dat zoo'n leven ondragelijk voor je is, en ik je niet dwingen mag in zoo'n toestand te blijven, die je moreel en physiek ten gronde richt.

Mijn eerste plan was je voorgoed van mij te verlossen, maar ik heb 't niet gedaan, omdat - een herfstdraad zich tusschen mij en mijn plan stelde. Er is iets beters dan laf te vluchten.

Ik wil boeten, ik wil goedmaken, ik wil tegen mijzelf en mijn ellendig(e kwaal) - dit was doorgehaald - gebrek strijden.

Nooit had ik je aan mijn treurig lot moeten vastketenen; ik wist immers wat mij wachtte.

Ik breek alles achter mij af, ik wil levend dood zijn.

Geld zal ik verdienen en niets voor mij houden, alles is voor jou, arm schepsel! Is 't al niet erg genoeg dat ik je leven gebroken heb? Word zoo gelukkig als je het nog kunt zijn. O Hortense, als je wist hoe ik van je houd, hoe gelukkig je mij hebt gemaakt! En hoe heb ik 't je vergolden?

Dat gebrek aan vertrouwen is mijn ongeluk geweest. O, ik wil, ik mag er niet aan denken, hoe gelukkig wij hadden kunnen zijn zonder mijn schuld.

Maar dat is voorbij! Niets blijft nu over dan te boeten, zoolang ik leef. God, die mij belette zelfmoord te plegen, zal mij helpen.

Voor je moeder zal ik zorgen, Hortense. Maar ach, ik bid je, wees goed en een beetje hartelijk voor mijn arme zuster en onze mama! 't Is zoo'n slag voor haar! Als je soms iets missen kunt, zend het haar, niet om mijnentwil. Ik verdien het niet, och neen! maar doe het uit medelijden. Je bent zoo rechtvaardig, zoo goed!

Nog voor 't laatst heb ik je gekust dien nacht in den maneschijn, en je schrikte niet! O, als je toen wakker geworden, mij nog een woord had gezegd, ik zou den moed niet hebben gehad heen te gaan, en 't is toch het beste, 't eenige wat ik kan doen!

Adieu, Hortense! Mijn liefste vrouw!

Voor 't laatst noem ik je zoo.

Philip.'

Bernard Charière las den brief. Een diepe plooi lag op zijn eerlijk voorhoofd toen hij haar dien teruggaf.

'Ben jij geheel zonder schuld?' vroeg hij ernstig.

'Maar oom! Dat leest u wel in dien brief. Hij zegt het toch zelf: samenleving is niet meer mogelijk. Ik ben zoo bang.'

'Jij bang! Hortense, jij?'

Eensklaps barstte zij in een zenuwachtig lachen en schreien los. Bernard liet haar drinken.

'Oom, oom!' zeide zij, terwijl haar tanden tegen het glas klapperden, 'u denkt aan grootmama!'

'Ja, daar denk ik aan! Hoe jij als kind je grootmoeder aandurfde, en nu zou je bang zijn voor je man, die zoo zielsveel van je houdt.'

'O, als u hem toen gezien hadt, oom! Zoo iets vreeselijks - u begrijpt - dat mijn kind er van stierf.'

'En de aanleiding? Was je geheel onschuldig? Of barstte hij los als een redeloos dier?'

Hortense zweeg.

'Je hoeft mij niets te vertellen. Ik vraag je vertrouwen niet; maak dat af met je geweten en met God. Had je het recht je man af te stooten? Je wist het toch vooruit, dat hij aan die vlagen leed. Was het je plicht niet geweest, hem met liefde en verstand te leiden?'

'Ik was zoo ziek en zoo zwak,' verontschuldigde zij zich, 'ik kon toen waarlijk niet.'

'Maar nu ben je beter, nu is 't je plicht je man ter zijde te staan.'

'Hij heeft mij verlaten.'

'Om je bestwille. Wij moeten weten waar Philip is, en dan ben je verplicht naar hem toe te gaan.'

'Oom, verlang dat niet van mij,' kermde zij, 'ik kan niet.'

'Hoe zouden die andere vrouwen gedaan hebben, die je altijd uitlacht? Mevrouw Van Asten en Evelientje.'

'O die!'

Maar toen boog zij verlegen het hoofd; ja, die hadden Philip lief, en zij?

'Ik heb mijn leven bedorven en het zijne ook,' snikte zij, 'er is geen redding meer voor ons.'

'Er is altijd nog redding, als je ernstig wil, en je moet willen! Je moet in jezelf keeren en jezelf richten, niet alleen afgaan op je gevoel, je impressie, zooals tegenwoordig mode is, want boven elke impressie staat onze plicht tegen onszelf en tegen God!'

Hortense sprak niet, maar haar oogen hief zij niet op.

'Ik heb ook elken plicht, elke verantwoordelijkheid

ontvlucht,' ging Charière voort met trillende stem, 'ook uit bange gemakzucht, en daarom is mijn leven zoo klein, zoo ellendig, zoo ledig geworden.'

'Oom!' riep Hortense verschrikt en verontwaardigd tegelijk, 'dat is niet waar!'

'Jawel kind! 't Is maar al te waar; 't was zoo lastig mij te verzetten, zoo onaangenaam huiselijken twist te hebben, en zoo mooi, zoo edel, den wensch van mijn moeder te doen en den gehoorzamen zoon te spelen; maar nu zie ik het in, nu het te laat is, 't was zelfzucht, niets anders. Ik koos mijn lot - omdat het zoo makkelijk was, en voor jou was 't ook makkelijk bang te zijn, en je achter die bangheid te verschuilen en niet te vragen wat je plicht tegen je man eischte.'

'Als hij maar niet heengegaan was - als hij gewacht had! Maar wat kon ik doen na zijn vertrek? Ik heb alles verkocht en ben Tjakra-Tjikri ontvlucht en dat ellendige land.'

'Wij zullen hem zoeken en vinden! Dat is onze eerste plicht.'

'Maar waar? De wereld is zoo groot, en wat is één enkele mensch?'

'Je verlangt niet hem te vinden!'

Hortense antwoordde niet, maar begon weer te schreien.

'Is 't zoo, of niet?'

'Oom, u is zoo hard!' snikte zij.

'Moet ik 't niet wezen? 't Is voor jou geluk! Wat wil je anders beginnen met je leven?'

'U niet tot last zijn,' en zij stond beleedigd op.

'Dat zijn kinderpraatjes, die ik niet van je verwacht. Maar je bent nog zoo bitter jong, een lang leven ligt voor je open. Wat wil je er mee doen?'

Zij zag hem aan en glimlachte ondanks haar boosheid en verdriet; maar de glimlach was bitter, bijna hartverscheurend.

'Wat ik vroeger wou worden, paardrijdster! Ik hoor niet meer onder de fatsoenlijke, nette menschen. Een verlaten vrouw! Eigenlijk had ik hier niet moeten terugkeeren, maar ik had behoefte aan raad en steun, en u is mij het naaste! De andere familie daar wil ik mij niet aan opdringen.'

'Ga naar bed, Hortense, en kom tot kalmte! Er valt nog niet met je te redeneeren van avond. Bedenk maar eens wat ik je gezegd heb!'

'Oom!' zeide zij nu een weinig bedaarder, 'wat ik daar zei is maar gekheid. Ik wil bij u blijven als u 't goedvindt, uw huishouden waarnemen; ik heb nog geld genoeg om van te leven, en dan zal ik aan allerlei modeliefhebberijtjes doen, philanthropie, kunst, wat maar netjes en fatsoenlijk is. Ik ben oud en leelijk en bitter geworden, dus mijn jeugd en mooi gezicht zullen mij niet meer in den weg staan.'

'Dat overleggen wij morgen. Kom, Hortense, wees verstandig en ga naar bed.'

'Ja, ik heb morgen mijn kracht wel noodig.'

XX.

Nog nooit had Hortense tegen iets zoo opgezien als tegen de ontmoeting met d i e t w e e , zooals zij in haar gedachten schoonmoeder en zuster noemde.

De heele reis door had haar dat gedreigd als iets vernederends, een herhaling van vroeger, toen zij haar de deur hadden uitgezet. Waarom had zij toch weer met die

lui aangebonden, - er waren toch wel meer mannen op de wereld dan Philip! 't Was toen zoo'n genot geweest, Eveline en haar moeder te weerstaan en te dwarsboomen door op hun schat beslag te leggen en hem haar te ontnemen, maar nu vond zij het echt schoolmeisjesachtig en min, zoo'n wraakneming, en die nu nog zoo moest uitloopen.

Zij werd er wee van, als zij dacht aan die scène van straks; dat theatrale gesnik en die verwijten, en inwendig te moeten bekennen: zij hebben gelijk! En oom was ook zoo vervelend en preekerig. Alles stond haar tegen. Was zij maar niet in Holland gekomen! O, die laffe Philip, om weg te loopen en niet te wachten tot zij sterker was. Dat moest een steun beteekenen! Wat had zij 't toch ellendig getroffen op de wereld.... Een moeder die haar in den steek had gelaten, een vader die haar weggezonden had, een grootmoeder die haar haatte, en nu een man die haar bijna doodde en daarna ook verliet.

Zij lag bijna den geheelen nacht wakker, zich hoe langer hoe meer op te winden.

‘Ik sta geheel alleen, ik ben alle menschen tot last, zelfs oom. Het lot schijnt te willen dat ik mij van alles losmaak. Nu, dan moet ik er mijzelf ook maar doorheenslaan en een wanhopend besluit nemen.’

Wat haar eerst onmogelijk had toegeschenen, trok haar hoe langer hoe meer aan. Wie zou haar beletten haar bestemming te volgen? de omstandigheden dwongen er haar toe, zij kon niet anders, zij wilde hier niet blijven! Zoetjes de verwijten hooren van mevrouw Van Asten en Eveline, of haar medelijden ondervinden misschien, dat was nog erger. Dan maar liever...!

Toen zij na korten slaap wakker werd, was het al laat. Zij had een oogenblik noodig om tot bezinning te komen, maar toen zij zich haar laatste besluit weer herinnerde, voelde zij zich opgeknapt, met veel meer energie bezield.

Zij stond op, kleedde zich met meer zorg dan in den laatsten tijd en ging toen naar de woonkamer. Oom was uit.

‘Best,’ dacht zij, ‘mooier kan 't niet!’

Haastig at zij een stukje brood, ergerde zich over de flauwe thee, zette haar hoedje op en deed haar mantel om. De opwinding gaf haar kleur, en zij zag er veel beter uit dan gisteren, nu haar zwarte oogen hun matte uitdrukking hadden verloren en weer flonkerden als in hun besten tijd.

De mevrouw van het huis kwam haar op het portaal tegen en keek een beetje verwonderd, haar reeds zoo gehoed en gemanteld te zien.

‘Gaat u uit, mevrouw?’

‘Ja, even een boodschap doen.’

‘Kent u den weg?’

‘O stellig, evengoed als u.’

‘Meneer heeft gezegd, dat wij om één uur moeten koffiedrinken, en dat er nog twee dames komen vóór dien tijd.’

‘Jawel, dat weet ik.’

‘Dan is u zeker wel weer thuis?’

Een gedachte vloog door Hortense's hoofd.

‘Ik ga ze halen van den trein.’

‘Heel best, mevrouw, heel best!’

En Hortense stond op straat, vrij, geheel vrij, vast van plan dit huis niet meer te betreden, in zichzelf lachend over de gezichten van mevrouw Van Asten en Evelientje, als die hoorden dat zij haar had afgehaald en nu maar niet verscheen.

Al haar geld droeg zij bij zich, in haar rokzak genaaid, een wissel op een der Amsterdamsche banken en wat goudgeld en bankpapier. Voor 't eerst sedert de catastrophe voelde zij zich weer een beetje zichzelf, de oude, brutale Hortense, die de omstandigheden zoo goed mogelijk aan haar dienstbaar maakte en zich door niets liet overheerschen.

‘Wat moois, dat geleuter van die vrouwen te hooren’ - Hortense had over 't algemeen weinig met vrouwen op - ‘en dan later al die Baarnsche lui weer ontmoeten, die mij aankijken als een wild beest; en oom ziet mij ook liever gaan dan komen. 't Is altijd een illusie van mij geweest, van jongs af.’

En terwijl zij daar met krachtigen, elastieken tred voortging in den opwekkenden, frisschen voorjaarsmorgen, dacht zij terug aan haar eersten, heldersten indruk, een zon te midden van al het grauwe, nare, vervelende en ergerlijke van haar eerste jeugd: dien avond in het Cirque op het Koningsplein te Batavia. Zij hoorde weer die verrukkelijke muziek. Zij had moeite, niet weer als toen te trappelen met haar voetjes en te klappen in haar handjes; die vurige paarden, die mooi gekleede menschen, die buitelende clowns; zij dacht aan de heerlijke droomen van den nacht daarop en aan haar stille belofte aan zichzelf om ook eens paardrijdster te worden.

Zij had het moeten doorzetten, - nu was 't misschien te laat; zij kon goed paardrijden, zij had het in Indië veel gedaan, maar dat was niet genoeg om succes te hebben. Zij zou nog veel moeten leeren; natuurlijk zou zij nooit door hoepels springen, maar niets doen dan schoolrijden, zooals mevrouw Carré. In elk geval ging zij nu naar den directeur van het Circus, en hij zou haar wel inlichtingen geven wat zij doen moest om in den kortst mogelijken tijd zich te oefenen. Zij wilde dat in Parijs of Brussel doen, vertrok dan vanavond nog daarheen en telegrapheerde morgen aan oom om al haar bagage na te zenden.

't Was toch heerlijk, weer zoo vrij te zijn, door geen enkelen band gebonden, niemand verantwoording schuldig te zijn, zich weer geheel jong meisje te voelen, en dan het genot die deftige menschen te ergeren, haar familie en die van Philip, evenals vroeger de Grondvoortenaren met haar fiets.

Zij zag er weer uit als het Oostersche duiveltje van vroeger; haar zwarte oogen flikkerden en fonkelden zoo ondeugend, haar kleur was frisch en om haar lippen zoo'n uitdagend lachje.

De heeren keken allen om en zagen haar aan; zij merkte het, en eerst deed het haar plezier; zij was toch niet de oude, leelijke vrouw, die zij zich in den laatsten tijd verbeeld had te zijn. Aan boord was zij bijna haar hut niet uitgekomen, zij had zich met geen der weinige passagiers beziggehouden, niemand voelde er behoefte aan met haar kennis te maken, noch de heeren, noch de dames, zij zag er zoo knorrig,

ontevreden en onverschillig uit, zij wist toen niet wat zij doen zou, maar nu wist zij het, en geen macht ter wereld zou haar er afbrengen.

Maar toen zij merkte, dat zij ieders aandacht trok, begon het haar te vervelen en te ergeren. Voor wie zagen zij haar toch aan? Er was toch niets bijzonders in haar stemmig, modieus toilet! 't Is waar, zij liep door de Kalverstraat, maar 't was nog vroeg en 't kon haar eigenlijk niets schelen waar zij liep; maar waar zij zijn moest, dat was nog een eind ver, - zij kon wel in de tram gaan zitten, - en zij sloeg de eerste de beste straat in naar het Rokin, ging de tram tegemoet en stapte in.

Zij was zoogoed als alleen. Iets verder kwam een net gekleed burgervrouwtje binnen, met bleeke kleur, roode oogen en afgetobd gelaat; vol zorg droeg zij een pak, in een rooden gehaakten wollen doek gewikkeld, en zocht een plaatsje, beschut, tegen den tocht. Een oogenblik later werd Hortense's aandacht getrokken door een zacht gekreun; onwillekeurig keek zij de vrouw aan, en deze, dorstend als het ware naar wat sympathie, zeide op klagenden toon:

‘'t Is wat te zeggen, juffrouw!’

‘Heeft u daar een kindje?’ vroeg Hortense, alleen maar om niet onbeleefd te zijn, want tegen deftige dames nam zij gaarne airs aan, die beteekenen moesten: ‘U is u, maar ik ben ook ik!’ Tegen arme menschen was zij altijd voorkomend en vriendelijk.

De vrouw wachtte alleen maar op deze aanmoediging, om even den rooden doek weg te trekken; misschien vond zij 't prettig, een voorwendsel te hebben om de kleine zelf weer te mogen zien. Veel moois was het niet, een mager kind, het hoofdje - voor zoover het niet verborgen was door een bedekt mutsje - met dauwworm, erbarmelijk kreunend van pijn, dat nog dieper treft dan wanhopend schreien.

Nu keek Hortense met meer belangstelling naar het wurm en de vrouw ging voort:

‘Ik breng het naar 't Kinderziekenhuis. Bij ons thuis kan het niet beter worden, daar hebben zij alles er voor. Maar 't is toch zoo hard.’

‘Is 't uw eenige?’

‘Ja, ik heb er vijf gehad en allen zijn gestorven toen zij een paar dagen oud waren, en met deze heb ik getobd zoolang het leeft, en als ik 't nu weer missen moet! 't Is of je telkens een stuk van je hart mee in de kist legt.’

En zij boog zich over het kind en kuste het hartstochtelijk.

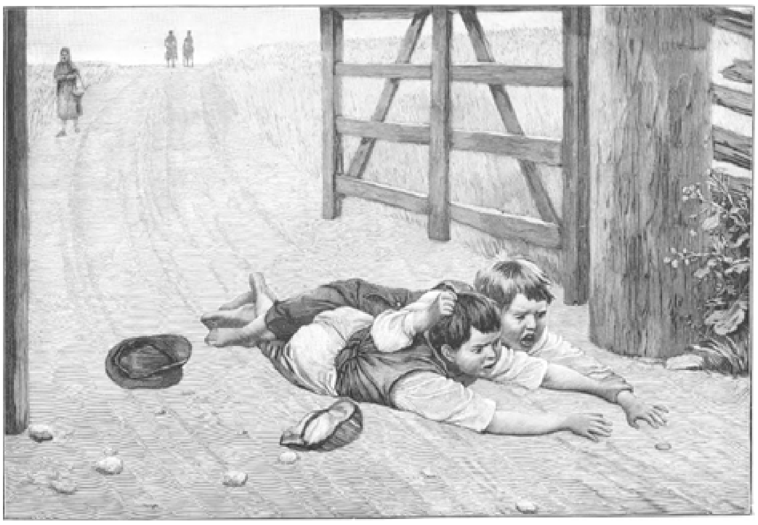

DE STRIJD OM DEN MAMMON. Naar A. Malmström. (Zie blz. 210.)

‘Als ik je maar houden mag, niet waar, liefje! Onze Lieve Heer heeft al engeltjes genoeg in den hemel en je arme moe heeft niets anders! 't Is wel hard hem weg te brengen, maar 't is het eenige middel zeggen ze om hem te redden!’

Zij streek zich de tranen van haar wangen.

‘Hoe oud is 't?’ vroeg Hortense met onzekere stem.

‘Vijf maanden.’

Zoo oud zou haar kindje ook zijn geweest!

‘En vindt uw man het ook naar, dat hij weg moet?’

Er kwam een bittere trek om de lippen der arme vrouw.

‘Hij is wat blij dat gekreun niet meer te hooren, en daarom doe ik 't ook!’

‘Om dien kerel?’

‘Hij is toch mijn man,’ sprak de vrouw eenvoudig, ‘ik heb hem uit vrijen wil getrouwd, en hij is toch ook jou vader, niet waar, hartje?’

Hortense keek uit het raampje naar buiten. Juist reed men over een brug; de zon glinsterde over het water en stak haar in de oogen, daarom brandden zij zeker zoo. Zij haalde haar zakdoekje en drukte ze er op, en toen zij het er afnam, was 't nat van tranen.

‘Heeft “mevrouw” ook kindertjes?’ vroeg de moeder.

‘Ik heb er een gehad, maar 't is dood, doodgeboren.’

‘Och! dat is nog veel harder, als je nooit zijn oogen hebt opengezien of zijn stemmetje gehoord.’

En plotseling vervulde een stortvloed van herinneringen Hortense's ziel. O, die heerlijke maanden vóórdat het gebeurde, die zorg van Philip, die aan aanbidding grenzende liefde! Neen, zooals hij had niemand ooit van haar gehouden, en om een vlaag van toorn, om een paar woorden hem ontsnapt, en die hem zoo bitter berouwden, dat hij met zijn leven en nu met zijn levensgeluk er voor boeten wilde, had zij hem verstooten.

Zij kon 't niet meer uithouden in deze gesloten ruimte; zij gaf de vrouw een rijksdaalder.

‘Koop iets voor den kleine.’

En zonder den dankbaren blik van het vrouwtje te zien, ging zij vóór staan bij den koetsier en beet haar zakdoek stuk, om niet in tranen uit te barsten.

Die vrouw kende beter haar plichten dan zij; die redeneerde niet met zichzelf, die analyseerde haar gevoel niet om te weten of zij van haar man hield of niet; die ging maar flink vooruit, al bloedde haar 't hart, en zij was op het punt met haar verleden te breken, elken band te verbreken tusschen haar en Philip, een toekomst in te gaan vol gevaren, misschien vol schande, in elk geval iets wat niet paste bij den naam dien zij droeg en dien ook haar kind zou gedragen hebben.

Zij was reeds het Cirque voorbij. Plotseling liet zij de tram stilhouden en stapte uit, maar zij ging niet terug en liep doelloos voort; haar opwinding was voorbij, en in plaats daarvan vervulde haar niets dan een oneindig medelijden met Philip en een vurig verlangen naar hem.

‘Wij hebben mekaar te vergeven! Toenik ziek was, zag ik dat in, maar later heb ik mij opgedrongen dat ik alleen de beleedigde was. Oom heeft gelijk, ik moet Philip terugvinden, en intusschen mag ik niets doen wat zijn vrouw, de moeder van zijn kind onwaardig is.’

Zij stond bij het Rhijnstation en dacht toen om de leugen, die zij oom's hospita had gezegd. Juist stoomde er een trein binnen.

'Verbeeld je, als mevrouw Van Asten daarmede aankwam en ik ze afhaalde?'

Dat was iets anders dan een engagement zoeken in een paardenspel, maar Philip zou 't liever zien, en resoluut zooals steeds, wanneer zij iets vast besloten had, ging Hortense het perron op.

Daar zag zij haar allebeide, en onwillekeurig moest zij er om lachen, zij d i e t w e e afhalen! Maar 't was of een ander handelde in plaats van haar en of zij doen moest wat zij deed.

Zij liep de beide dames tegemoet, mevrouw Van Asten reeds heel vergrijsd en verouderd in haar zwarte kleederen, Evelientje lief, frisch, netjes als altijd.

'Mama!' zeide zij nog vóór zij 't zelf wist.

'Ach kind! Jij hier!'

En toen viel zij snikkend om mevrouw Van Asten's hals en fluisterde:

'Wees niet boos op mij, ik was zwak en ziek!'

Mevrouw Van Asten en Eveline hadden een zeer statige en indrukwekkende ontvangst voor Philip's vrouw bedacht, maar alles viel in duigen toen zij haar zoo bedroefd en berouwhebbend zagen. Gelukkig was vooral mevrouw oprecht verteederd en besloot nu de hartelijke schoonmoeder te spelen, en Eveline was in haar hart juist zoo gelukkig, omdat gisteren de candidaat-notaris zijn groote vraag had gedaan, dat zij zich veel liever medelijdend dan stijf en beleedigd voordeed.

Zij sloeg den arm om Hortense en mevrouw nam haar hand in de hare.

'Wij moeten een rijtuig nemen,' zeide zij, en een oogenblik later zaten zij met hun drieën in de vigelante.

'Hoe lief, dat je ons komt afhalen! Wat zie je er nog zwakjes uit!' zeide zij.

En Eveline gaf haar Eau de Cologne en verweet haar vriendelijk dat zij, pas gisteren aangekomen, zich nu nog de moeite had gegeven haar af te halen.

Zij waren van plan geweest eerst bij 'Kras' te dejeuneeren en dan naar 't huis van oom Charière op te wandelen.

'Neen, oom wacht u stellig met het dejeuner.'

'Ik begrijp niet dat hij je toestond ons af te halen,' zei mevrouw Van Asten ontevreden, 'juist iets voor hem! Hij kan met geen vrouwen omgaan.'

'Maar hij was toch laatst heel aardig tegen mij,' verzekerde Eveline.

Oom vertrouwde zijn oogen niet, toen het rijtuig stilhield en de drie dames uitstapten; 'mevrouw' had nog geen gelegenheid gehad, hem te zeggen dat zijn logée de andere dames was gaan afhalen, want hij was zoo juist thuis.

En mevrouw en Eveline waren zoo vol zorg over Hortense, zij vertroetelden haar, en zij liet haar begaan,

en 's middags vertelde zij haar alles; zij had nu behoefte aan liefde en hartelijkheid, en de dames konden allerliefst zijn als zij wilden. Zoo ver ging de liefheid zelfs, dat zij Philip ongelijk gaven, omdat hij alles vergooid had en stellig in een dolle bui handelde.

'Konden wij hem maar vinden!'

En oom Bernard, het schreiende en liefkoozende groepje van drie ziende, schudde het hoofd en herhaalde bij zichzelf voor den honderdsten keer:

'Die vrouwen, die vrouwen! Je weet toch nooit hoe je het er mee hebt. Zij doen alles anders dan je verwacht!'

Maar Hortense greep telkens krampachtig naar de leuning van den stoel en keek rond. Was het een droom of niet, zat zij hier tusschen de huilende engelen, door hen gevleid en gekoesterd, of had zij haar schepen verbrand en reisde alleen naar Brussel als ecuyère in spe?

En toen zij 's avonds alleen op haar kamer was en over den dag nadacht, herinnerde zij zich nog eens alles, en in een opwelling van dankbaarheid op haar knieën vallend, riep zij uit:

'O God! ik dank U voor die redding! Gij hebt mij gered zooals hem - en ik verdiende het niet!'

XXI.

Het was om er het geduld bij te verliezen; dag in, dag uit, week in, week uit, niets kreeg men te hooren van Philip. Wat men ook probeerde, niets hielp. Advertentiën, oproepingen in de couranten, op niets kwam antwoord.

Hortense bleef bij haar oom; zij waschte 's morgens de kopjes om en bergde het theegoed weg, zij stofte de meubels af, ging eens uit, kwam weer thuis, zette koffie klaar, haakte een sterretje voor een anti-macassar, bleef voor het raam zitten kijken, redderde haar ooms boeken op en wachtte tot hij weer thuiskwam. Dat uitkijken naar hem bracht een klein beetje verandering in haar leven, het was iets om naar te verlangen alle dagen; maar alle dagen ook bekende zij zichzelf, dat het eigenlijk niets beteekende of hij in de kamer was of niet. 't Kon haar niet schelen, en hem nog minder, of zij mekaar zagen of niet. 's Avonds gingen zij soms wandelen door het Vondelpark, nu de avonden langer werden, en een enkelen keer dronken zij een kopje thee in het 'Paviljoen' en gingen weer naar huis terug, bijna geen woord sprekend, elk verdiept in zijn eigen gedachten, die mijlen ver van elkander verwijderd waren. En als zij dan 's avonds op haar kamertje terug was, wierp Hortense zich voorover op haar bed en bleef er liggen, zoo neergedrukt, zoo verpletterd als ware een niet te dragen last op haar geworpen, waaronder zij zich niet kon opheffen.

Zij kermde zachtjes en zuchtte soms; tranen, hoe vurig zij er naar verlangen kon, verschenen nooit, en altijd klaagde zij:

'Mijn mooi leven, wat heb ik er mede gedaan? Waarom het toch zoo bedorven? Zal 't ooit weer terechtkomen? Mijn beste krachten verspil ik hier; ik kan toch wat beters doen dan oom tot last zijn! O, waarom ben ik zoo laf en sentimenteel geweest, waarom mij door die vrouw laten weerhouden? Hij komt toch niet terug!'

En haar dorst naar glans, naar gloed, naar leven kwam weer met geweld terug! En zij kon, zij mocht dien niet bevredigen, een herfstdraad alleen lag tusschen haar en de schitterende wereld, en die draad was de band, die haar aan Philip hechtte.

‘Ik moet iets doen!’ zoo herhaalde zij zich telkens iederen avond, en 's morgens stond zij op en vroeg zich af: ‘maar wat?’ en dat bleef zij vragen den heelen. langen dag door.

Zij had niets, geen enkelen plicht, geen enkel belang, alles was even leeg, even blank, even koud; zij gevoelde zich zoo jong, zoo gezond, zoo sterk; er was een behoefte in haar, die bij den dag aangroeide, om te werken, te handelen, te leven. Zij zag het oogenblik naderen, waarop het haar niet langer mogelijk zou zijn die behoefte te verstikken en te verdorren, en wat dan? Zij wilde, zij zou niet afdalen, zij moest haar man waardig blijven, hij mocht haar geen verwijt doen, want al was hij de oorzaak van al haar lijden, hij deed het slechts uit liefde, uit verschooning voor haar. Haar lafheid was oorzaak van alles geweest. Wat zou zij nu anders zijn - wat zou zij nu hem ter zijde staan in het oogenblik van gevaar! Wat voelde zij veel geleerd te hebben, maar nog niet genoeg, neen, lang niet genoeg. En toen werd een besluit in haar rijp, eerst heel vaag, maar langzamerhand schrikte zij er van terug met alle krachten van haar ziel, en toen kwam zij er weer op terug, aarzelend, schoorvoetend, eindelijk met een gevoel dat het de eenige kans was tot redding, de eenige hoop op toekomstig geluk.

Op een morgen na het ontbijt zeide zij tot Bernard:

‘Oom, ik heb een besluit genomen voor mijn toekomst.’

‘Maar kind!’

‘Ja oom! U begrijpt wel dat het zoo niet gaan kan, hier mijn tijd te verliezen, zonder iets nuttigs uit te voeren, dan uw huisjuffrouw werk uit de hand te nemen. Daarvoor ben ik toch waarlijk niet op de wereld. Vindt u wel?’

‘Neen, dat geloof ik ook eigenlijk; maar wat wil je beginnen? Ik zie niet in dat je ergens beter kunt zijn dan hier, of het moest wezen bij - bij...’

‘Mijn schoonmoeder? Neen oom! Wij zijn nu heel beste maatjes, maar als ik daar veertien dagen ben, krijgen we ruzie, zoo stellig als ik hier voor u sta, en blijven dan misschien geslagen vijandinnen, en dat wil ik niet. Daarbij dat zou maar verplaatsing zijn van mijn lui leven. Ik wil iets bepaald doen.’

‘En dat is?’

‘Kan u niet raden?’

Oom Bernard's gezicht nam zulk een komiek verschrikte uitdrukking aan, dat er weer iets van de oude Hortense in haar oogen en lippen kwam en zij begon te lachen.

'Ik weet wat u denkt, maar daarmee heb ik afgedaan. Dat is al bekeken van alle kanten. Neen, oom, ik word geen paardrijdster. Die oude illusie heb ik over boord geworpen, maar - pleegzuster!'

'Kind, hoe verzin jij 't?'

'Een wonderlijke combinatie, hé oom? Hortense van Asten-Charière en pleegzuster, ziekenoppasster; maar juist het vreemde trekt mij aan en prikkelt mij, en wat ik wil dat kan ik ook, heb ik eenmaal gezegd; maar dat is armzalige pocherij gebleken. Nu zal ik zien of ik hier beter woord kan houden. 't Is te probeeren ten minste; u heeft relatiën, oom; wil u die gebruiken om mij aan een plaats te helpen, ergens aan een der gasthuizen?'

'Als je wilt, Hortense, ja natuurlijk! maar - maar - ik vind het zoo excentriek, voor iemand als jij.'

'Zag u mij liever naar het circus of het tooneel gaan? Oom, oom, ik moet iets doen, ik kan zoo niet langer leven. Wees toch blij, dat ik het goede zoek, en help mij zooveel als u kan!'

Hortense wist niet wat zij begon; het viel haar vreeselijk tegen, het leven als pleegzuster. Zij had veel te worstelen tegen haar eigen neigingen, tegen haar omgeving; zooals overal waren de mannen te vriendelijk voor haar, de meeste vrouwen jaloersch; zij was mooier dan ooit, onder het witte kapje en den zwarten sluier. De zieken zagen haar voorbijgaan als een levenden zonnestraal; een soort van roman omhulde haar in een aureool van poëzie. Haar man was krankzinnig, vertelde men, en nu wilde zij leeren met zenuwzieken om te gaan, ten einde hem zelf te mogen verplegen.

Werkelijk had zij verzocht haar in de afdeeling der zenuwlijders te plaatsen, en al kostte het haar ontzaglijk veel moeite en zelfoverwinning, toch hield zij het er vol en vervulde haar taak zoo goed zij kon.

Mevrouw Van Asten en Eveline dweepten thans met haar. 't Scheelde weinig of zij verwenschten Philip, die zulk een schat zoo schandelijk verwaarloosde, en daarom ook verdiende eenzaam door de wereld te zwerven. De Hollandsche couranten scheen hij te lezen, want nadat Eveline's advertentie van ondertrouw daarin stond, ontving zij een bankbiljet van f 100 met het postmerk Barcelona en het bijschrift:

'Zoek afzender niet in Spanje. Meer heeft hij nog niet gespaard; zoodra er meer is, zendt hij het naar Holland voor zijn onvergefelijke lievelingen.'

Eenige maanden later ontving mevrouw Van Asten f 300, met niets anders er bij dan de woorden:

'Met haar deelen!'

De brief was afgestempeld in New-York.

'En nu voel ik mij sterk genoeg voor hem; zoo sterk als ik mij vroeger verbeeldde, hoop ik nu werkelijk te zijn,' sprak Hortense en zij zette de volgende advertentie in de door hem blijkbaar gelezen courant:

Herfstdraden.

Kom terug! Het gevaar is niet meer te vreezen. H. kan ze nu voor u spinnen!

Weken gingen voorbij.... nog niets. De hoop, die Hortense tot nu toe was bijgebleven, verliet haar en nu eerst voelde zij het, hoe 't deze hoop was, die haar in zulke doffe,

moeilijke oogenblikken had gesteund en verlicht; zij deed haar werk zonder ijver, zonder vuur, zij had er het hart niet meer bij. Zij behoorde niet tot de vrouwen, die zich kunnen toewijden aan een algemeen doel, hoe schoon en verheven ook; zij had een tastbaar voorwerp noodig, waaraan zij zich kon hechten met hart en ziel, een liefde, een zorg zoo groot, dat het de wilde, opbruisende verlangens van haar hartstochtelijke verbeelding kon doen bedaren. Zoolang zij met Philip gelukkig had geleefd, was zij tevreden geweest; de liefde voor haar kind vervulde haar toen reeds geheel en al, en nu, sedert zij zoo eenzaam en verlaten was, bezielde haar alleen de hoop, hem terug te vinden, goed te maken aan hem wat zij tekortgekomen was. Zij dacht aan hem als aan een zwakke, een zieke; elke patiënt, aan haar zorgen toevertrouwd, was het beeld van Philip. Zij wijdde zich aan hen toe met al haar krachten, al haar vermogens, haar nieuw aangewonnen talenten; zij zag slechts hem in hun lijden en zwakte; zij trachtte zoo goed, zoo barmhartig, zoo liefdevol te zijn, opdat God haar tot belooning haar man zou doen terugvinden, haar toestaan hem te verzorgen en te verplegen, hoe hij ook zijn mocht, - hoe zieker en zwakker, hoe beter.

Maar nu zij de blijde hoop, die haar hart van geheimzinnige vreugde deed kloppen, vaarwel scheen te moeten zeggen, verflauwde haar belangstelling; de zieken werden vreemden in haar oog, gewone, lastige schepsels, die haar tijd en zorgen in beslag namen als iets dat hun van rechtswege toekwam; en wat waren zij haar? Immers niets. Eén alleen had rechten en aanspraken op haar; wanneer hij die niet wilde doen gelden, waarom zij dan wel? Inwendige verbittering en ergernis vervulden haar. Alles stond haar tegen; alles walgde haar.

Dwaze, wanhopige plannen krielden in haar hoofd; zij dacht aan heengaan, aan vluchten, verre van daar! Zij begon weer met verlangen te denken aan dien dag, toen zij zoo dicht bij haar levensdoel gekomen scheen en een nietsje voldoende was geweest haar te weerhouden. En wat had het haar geholpen, wat hadden die nachten vol waken, die dagen vol arbeid en werk haar geschonken?

Grenzenlooze verveling overkwam haar; lood scheen haar voeten te bezwaren; de dokters en hoofdverpleegsters, die haar vroeger hun beste hulp hadden genoemd, schreven haar veranderde stemming toe aan overspanning, overwerking. Zij liet hen in dien waan en nam het veertiendaagsche verlof, dat men haar aanbood, gaarne aan.

Mama Van Asten, die nog steeds in Grondvoort woonde, maar alleen - daar zij liever dagelijks bij de jongelui kwam, dan den schijn aan te nemen van de booze schoonmoederrol te willen spelen - had haar reeds dikwijls gevraagd te komen logeeren. Zij wilde er nu heengaan. Zij had haar komst niet vooruit gemeld; 't was alles zoo gauw gegaan, en bovendien zij had er

niet aan gedacht, zij dacht aan niets meer tegenwoordig, niets was meer de moeite waard om aan te denken.

Zij stapte nu het stationnetje uit en wandelde langzaam de hoofdstraat in; het was voor 't eerst na haar huwelijk dat zij hier weer terugkwam, en als in een stoet kwamen de verschillende Hortenses haar voor den geest. Het kleinkind van grootmama, die half wilde Indische meid; toen de Hortense op een fiets, alle Grondvoortenaars

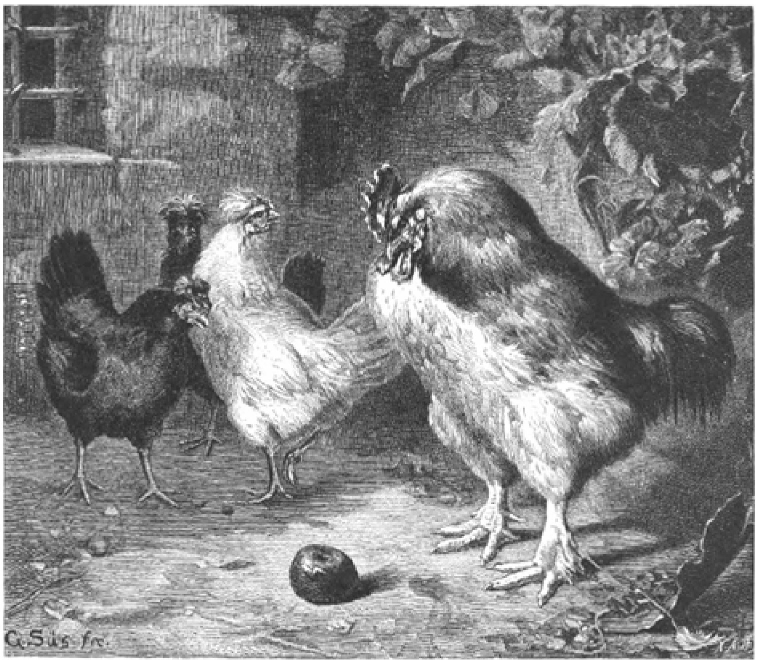

HET OORDEEL VAN PARIS. Naar G. Süs. (Zie blz. 210.)

uitdagend en den knappen Philip wegkapend; eindelijk Hortense, de bruid, zij zag nog haar beeld in den spiegel met elk plooitje in haar sluier, elk bloempje in haar krans. Wat had zij toen getriomfeerd tegenover de Van Astens en allen die haar vroeger benijd hadden.

En nu kwam zij weer terug in het stemmige, zwarte kleedje van een ziekenzuster, het witte mutsje op de kroesende haren en den donkeren sluier voor het gezicht, want zij wilde niet herkend worden, zij wilde niet aanstellerig doen, zij wilde zich niet weer opzettelijk in haar nieuw kostuum vertoonen en den stoet verschillende Hortenses ook voor anderen doen ontrollen.

Zij schelde aan het bovenhuisje.

'Is mevrouw thuis?'

Ja, mevrouw was thuis.

Zij liep de trap op naar boven.

'Wordt u verwacht?' vroeg het meisje verwonderd.

'Ja,' antwoordde zij ongeduldig.

Zij tikte haastig, maar wierp meteen de deur open; op de canapé zat mevrouw en naast haar....

'Hortense!'

Zij stond versteend, den sluier met de eene hand van het gelaat wegschuivend. Toen voelde zij dat een

paar forsche armen haar omsloten; zij voelde een donker gelaat, door een zwaren baard omgeven, op haar wangen drukken. Zij voelde iets krachtigs, dat haar ophief en steunde; het visioen van zwakheid en ziekte verdween voor haar geest; de oogen sluitend, gaf zij zich over aan de nieuwe bekoring die over haar kwam, en bijna bewusteloos fluisterde zij:

'O Philip, mijn man, mijn Philip!'

Mientje helpt.

Lief is dit tafereeltje zeker. Hoe alleraardigst staat die kleine meid naast Grootmoeder's knie, met wat beminnelijke onhandigheid beproeft zij Grootmoeder te helpen en den koffiemolen in beweging te brengen. Ja, nu kan Grootmoe gerust zijn, spoedig zal een smakelijk kopje koffie voor haar geuren; nu Mientje helpt, is spoedig haar dosis koffieboonen tot het fijnste gruis gemalen.

Grootmoeder kijkt met belangstelling en toegevendheid naar Mientje's werk. 't Kind is zoo engelachtig lief in haar eerste pogingen om huisvrouw te spelen, het eerste instinct van haar toekomstige bestemming ontwaakt zachtkens in haar en Grootmoeder verheugt er zich in. Straks zal zij Mientje wel den molen uit de hand nemen, en toch gelooven wij zeker dat Mientje in vollen trots vader en moeder zal vertellen, dat zij het was die Grootmoeder's koffie maalde. En Grootmoeder lacht vroolijk en laat haar in de illusie; zij is nog zoo ouderwetsch en ziet veel liever in een jong meisje de toekomstige handige huisvrouw dan de beroemde dokter, advocaat of professor in vrouwenrokken.

De strijd om den Mammon.

Hij begint al vroeg, die verwoede strijd. De strijd door deftige heeren gevoerd aan de groote beurzen van Europa, de strijd, die naar steeds scherper wapens doet omzien, zonder er zich om te bekommeren of zij edel of verraderlijk zijn, een strijd waarbij onze hoogste bezittingen jammerlijk ten onder gaan, waaraan eer, liefde en vriendschap maar al te dikwijls worden opgeofferd.

Op onze plaat zien wij den strijd voeren in het klein; maar de hartstocht, die de groote mannen van de Beurs bezielt, leeft ook hier. Wie weet hoe vroolijk en prettig die beide jongentjes aan het spelen waren, totdat de Mammon, die duivel onzer eeuw, den appel der tweedracht - hier een stuk zilver of misschien maar koper - tusschen hen wierp. Alles is vergeten, het onschuldige spel, de kinderlijke vriendschap. De kwaadaardige demon heeft beide kinderen beet, zooals hij helaas! het grootste gedeelte der menschheid in zijn klauwen vastgrijpt.

Schreeuwend en tierend werpen zij zich op den grond, trekken mekaar's haren uit en in een verwoed gevecht belet de een den ander het vurig verlangde stuk geld te bemachtigen. Wie zal overwinnen? Zullen zij vreedzaam gaan deelen, of gaat, zooals in het leven der groote menschen maar al te vaak gebeurt, een derde strijken met den buit?

Wie weet of het meisje, dat zoo kalm in de verte komt aangewandeld, niet het stuk geld opneemt en zich lachend er mede verwijdert, terwijl onze beide kemphanen met bebloede koppen en gescheurde kleederen haar spijtig naoogen.

Zoo gaat het in de kinderwereld, maar zoo gaat het ook bij ons zoogenaamd wijze, verstandige volwassenen. Zooals de ouders zingen, piepen de jongen, - wordt het geen tijd dit spreekwoord te veranderen in:

‘Zooals de ouden krassen, krassen ook reeds de kinderen?’

Hoe kan 't anders, als de gelddemon hun de nagels in hals en borst stoot?

Het oordeel van Paris.

Paris is hier een groote forsche haan; de drie Godinnen, aan de schoonste waarvan de appel is toegeworpen, zijn drie prachtige, hooggekuifde jonge kippen. Waarlijk, de Trojaansche prins, die eens kiezen moest tusschen Juno, Minerva en Venus, tusschen de Macht, de Wijsheid en de Schoonheid, had misschien gemakkelijker keuze dan deze oude koning der kippenren, die tot hetzelfde moeilijke oordeel is geroepen.

't Is moeilijk strikt rechtvaardig te zijn, moeilijk en - gevaarlijk ook. Welke gevolgen zijn beslissing voor den ouden Paris en zijn vaderland had, weten de leerlingen onzer gymnasia maar al te goed, en 't zou ons niet verwonderen of deze geleerde heer, die er uitziet of hij de wijsheid in persoon is, heeft van dat geval ook wel eens iets gehoord. Dat stemt hem tot voorzichtigheid, en terwijl hij nog in diep nadenken verzonken is, trillen de drie dames van ongeduld. De zwarte vooral heeft moeite, bedaard den uitslag van zijn onderzoek af te wachten. De groote witte acht zich zeker van haar triomf; zij voelt zich in haar smettelooze schoonheid een echte Venus, de *beauté* van den kippenharem, misschien wel de Sultane Validé. De derde, hoe ook in spanning, houdt zich meer bescheiden op den achtergrond. Wie weet, wie weet of z i j niet de meeste kansen heeft, of Paris niet den prijs der schoonheid zal geven aan haar, die door gemis aan ijdelheid slechts aan innerlijke waarde winnen kan.

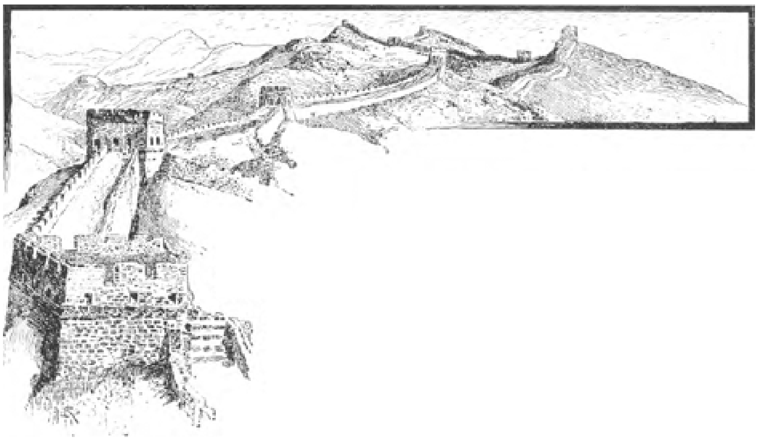

De Chineesche muur.

Het is nog zoo heel lang niet geleden dat een opzienbarende onthulling de ronde maakte door de couranten.

Een Engelsche zendeling zou ontdekt hebben dat de Chineesche muur alleen tot de legenden behoorde en niets dan humbug was, een mededeeling die bij vele reizigers groote verontwaardiging verwekte, daar zij dezen muur zelf gezien en bovendien daarop gewandeld hadden.

Zeker is het dien heer gegaan als den gast, die zich eens een boterham met kaas bestelde, maar tot zijn verwondering de kaas miste, en op zijn vraag ten antwoord kreeg dat hij zeker een stuk met een groot gat had ontvangen. De zendeling moet hem dus zeker juist daar gezien hebben, waar hij een groote opening had; of hij heeft hem in 't geheel niet bezocht en zich iets laten voorpraten.

In de berichten gedurende den jongsten Oost-Aziatischen oorlog werd zeer dikwijls melding gemaakt van de stad Shan-Hai-Kwan, aan de binnenzijde van de golf van Petschili. Zij is vooral daarom merkwaardig daar de Chineesche muur hier niet alleen tot aan de zee, maar ook een stuk er van in de zee is gebouwd. Het is geen mooi gezicht, dat, van de zee uit, zich aan den toeschouwer vertoont. Een kaal, zanderig strand en aan gene zijde van het strand leemkleurige, hooge, nieuwmodische vestingwerken; daarachter de onaanzienlijke morsige stad en op den achtergrond hooge, kale, roodachtig gele bergketens. Maar een merkwaardig gezicht is het toch van het strand uit, den loop van den ‘muur’ met het oog te volgen, zooals hij zich vertoont, langs de bergen klimmend, rug en top der ketens volgend, neerdalend in de dalen en bergpassen, als een ontzaglijke op en neer-, links en rechts, voor zoover als het oog reikt, zich kronkelende, bruinroode slang, hier en daar met hooge wachttorens voorzien, totdat hij ten slotte ver, heel ver in de woestijn Gobi, in het steppenzand eindigt na een lengte van 400 mijlen te hebben bereikt.

Het is een verbazingwekkend bouwwerk, dat op aarde zijn gelijke niet vindt en de Pyramiden der Pharao's in de schaduw stelt. De lengte van den muur is zoo lang als de afstand van Gibraltar tot Memel, en volgens een Engelsche berekening zouden alle gemetselde gebouwen van Groot-Britannië uit de steenen van den Chineeschen muur kunnen opgetrokken zijn. De tijd van zijn oprichting wordt in de jaren 240 - 107 vóór Christus' geboorte gesteld; het is dus een werk dat twee duizend

jaren oud is, en al zijn de uitkomsten der laatste onderzoekingen juist, dat eenige gedeelten eerst 1000 jaar na Christus gebouwd werden, zoo blijft de muur toch altijd nog een eerbiedwaardig gedenkteeken.

De muur ziet er uit als een hooge, met gekantelde wallen bekroonde gladde vestingmuur; op de buiten- en binnenzijde is hij met gewoon metselwerk bekleed; het naar het zuiderfront gekeerde gedeelte is grootendeels vernield en voor particuliere gebouwen gebruikt, maar naar den kant van Mongolië is hij nog op regelmatige afstanden van omstreeks 200 passen voorzien met nu nog scherp geprofileerde, vooruitspringende vierhoekige bastions, die gedeeltelijk, vooral waar een poort door den muur voert, zich torenvormig naar boven verheffen; van binnen bevinden zich gewelfde, kazemat-achtige vertrekken; deze worden gedeeltelijk bewoond door manschappen, aangesteld ter bewaking van het grensverkeer.

De breedte van den muur bedraagt aan den voet 40, op de kroon omstreeks 25 voet; de hoogte boven den grond kan omstreeks 35 voet zijn. Aan de Mongolische zijde zijn nog duidelijke sporen zichtbaar van de grachten, die eens hetzij droog, hetzij met water gevuld tot versterking bijdroegen en dienden tot bereiking van zijn doel: het den wilden, vijandigen ruiterscharen onmogelijk te maken in het rijk van het Midden te dringen. Aan deze, dus de Noordelijke zijde verheft zich op den muur een omstreeks zes voet hooge, gemetselde borstwering, die telkens 10 voet tinnenvormig onderbroken, op geringen afstand van den bodem een tweede rij van schietgaten voor liggende boogschutters vertoont. De deksteen van elk schietgat is met een driemaal ineengeslingerd boogornament versierd, een bewijs met welke zorgvuldigheid deze reuzenbouw werd uitgevoerd.

Het materiaal van dezen muur zijn opvallend groote steenen van opvallende lichtheid in gewicht. De afzonderlijke steenen meten pl. m. 16 duim in de lengte, 6 in de breedte en 5 in de hoogte. De kleur is bruin

en rood. Bij de wachttorens zijn de omlijstingen der opene kazematingangen van roodachtig graniet.

De toestand van dezen muur bij Shan-Hai is langs de Noordzijde nog zeer goed en het ontbreekt niet aan sporen dat hij hier en daar werd bijgewerkt. In een opening van den muur wordt een fort met zijn steile en hooge leemen muren gebouwd, waaraan nu nog vlijtig door honderden van koelies wordt gewerkt.

Aan het strand in de wijde vlakte liggen eenige oude tempels, uit welker gebarsten steenen zoowat het eenige groen spruit dat de streek vertoont. En midden in het veld strekt zich een Chineesch kerkhof uit met rechtopstaande steenen; aan het einde der zee de muur, dicht naast het nieuwe bouwwerk een kleine pagode en daarvoor de blauwe, vonkelende, schitterende wijde zee:

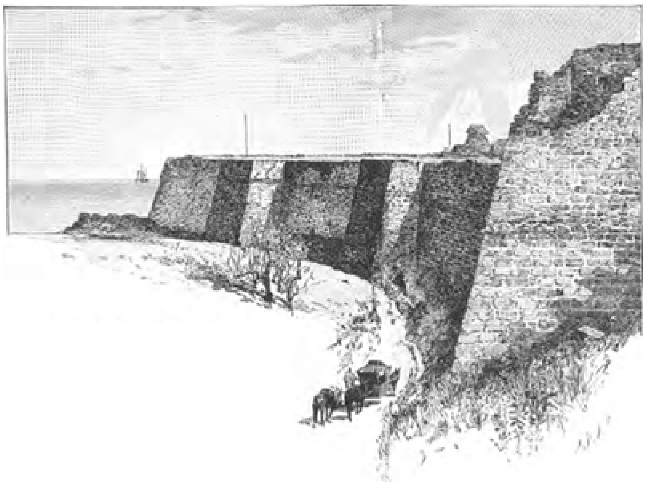

DE CHINEESCHE MUUR BIJ SHAN-HAI.

Thalatta!

De zee ten minste wordt nooit vervelend en eentonig!

Een ongehoorde arbeid was het bouwen van dezen muur De toebereiding en het aanvoeren van den steen in zijn onmetelijke, reusachtige hoeveelheid, op de bergen en over de bergketens, door afgronden en woestijnen, de aanleg van zijn lijnen, de regeling en het opzicht van den bouw, en daarbij een werk dat tweemaal duizend jaren duurt zonder eenig onderhoud!

Men moet den Chineezen het recht gunnen trotsch te zijn op dit reuzenwerk hunner voorouders, maar hier ook geldt de spreuk:

'Wat gij geërfd hebt van uw vaderen, toont u waardig het te bezitten!'

Wat Cornelis Houtman vóór driehonderd jaar in Indië vond. 1595-1895.

Wanneer een reiziger uit Europa thans op Batavia aankomt en zijn eersten avond wijdt aan den schouwburg, waar een Italiaansche of Fransche zangeres haar roulades uitgalmt, of als hem op een receptie bij een familie uit de hoogere ambtenaars- of koopmanswereld met de blonde champagne door zijn gastheer het welkom in Indië wordt toegedronken, of als hij een bal in Harmonie of Concordia bezoekt, en daar op de tonen van den 'schönen blauen Donau' de fijnst geschoeide voetjes ziet

trippelen, waar de fraaiste Parijsche toiletten gedragen worden door schoone brunetten of teere blondines, wanneer hij van spoortrein of stoomtram gebruik maakt om in de binnenlanden te dringen, wanneer telegraaf of telephoon met bliksemsnelheid zijn gedachten overbrengen, wanneer hij in één woord de 1001 gemakken of genietingen der cosmopolitiesch 19de-eeuwsche beschaving op Java terugvindt, dan zal 't hem geen geringe moeite kosten zich te verplaatsen in de dagen toen er geen andere komedianten dan de wajangpoppen, geen andere danseressen dan de tandakmeiden, geen ander voertuig dan draagstoel of karren in geheel Indië te vinden waren.

Zeker is 't niet gemakkelijk zich drie eeuwen terug te denken en zich Indië vóór te stellen, zooals het was toen voor het eerst de oogen der Hollanders op die heerlijke eilandengroepen rustten.

Veel is er veranderd ongetwijfeld; die zeeën, waarop slechts de jonken der Chineezen, de Portugeesche vloten en de schepen der zeeroovers zwalkten, worden thans door ontzaglijke stoombooten doorsneden; van alle kanten wappert de Nederlandsche vlag, overal ziet men onze uniformen, hoort men onze taal. Er wordt Hollandsch gelezen, Hollandsch gesproken, Hollandsch geschreven in alle hoeken van den Archipel, Hollandsche instellingen en Hollandsche wetten zijn overal van kracht; de inboorlingen zijn tot zwijgen gebracht, hun vorsten genieten slechts beleefdheid en onderscheiding in ruil van het onbeperkte gezag, dat eenmaal hun deel was; de stoomfluit weergalmt in de stille dalen en de echo's van de rotsen dragen het gerommel der machinerieën voort, de stoom brengt de fabrieken in beweging, gas verlicht de steden, telegraafpalen zijn langs de wegen geschaard; fijne vormen, muziek, litteratuur leert men in de scholen. Maar wat ook veranderde, de heerlijke, de onvergelijkelijke natuur is dezelfde gebleven, en ook het volk veranderde in hoofdtrekken niet.

De Europeesche beschaving werd op de Indische adat[1] geënt; zij schoot weelderige loten uit, maar

1) Gewoonten.

PLAGERIJ. Naar Paul Wagner. (Zie blz. 215.)

deze zijn en blijven slechts andere takken, geheel verschillend van de eigenlijke plant, die onveranderd bleef; het vreemde sap vermocht niet in haar weefsels door te dringen en haar tot een nieuwen boom te maken. Veel veranderde, maar ook veel bleef hetzelfde.

Nog steeds ligt daar het smaragdgroene Java met zijn keten van hemelbooge vulkanen, zijn stille, vredige dalen, zijn sawahs en koffietuinen, zijn suiker- en indigo-velden, zijn woeste bergstroomen en onpeilbare ravijnen. Sumatra met de talrijke eilanden, langs zijn westkust rondgestrooid, zijn gouddragende rivieren en zijn olifanten; Borneo, het reuzeneiland, het grootste der wereld met zijn diamantvelden en menscheneters. Celebes strekt nog steeds zijn phantastische armen uit naar de Molukken, die geurige eilanden vol specerijen en paradijsvogels.

Eeuwen en eeuwen, vóórdat er in Europa Portugeezen of Hollanders bestonden, lagen die groepen van vruchtbare eilanden daar reeds uitgespreid in hun vollen, weelderigen plantengroei, bewoond door verscheurende dieren en menschen, vol hartstochten van liefde en haat, juist zooals zij thans nog verschijnen voor de oogen der mailreizigers en eenmaal voor de verbaasde blikken van Cornelis Houtman en zijne gezellen aan den horizont opdoemden.

Het tooneel is onveranderd gebleven, slechts aan de decoratiën is hier en daar wat veranderd, en de spelers werden door anderen vervangen.

Hoe land en volk waren vóórdat eerst de Portugeezen, later de Hollanders zich in Indië vestigden, kan slechts bij gissing worden uitgemaakt.

Men weet van groote worstelingen, die op de eilanden plaats hadden, van een tijd vol legenden en sproken, van prinsessen, wier kooktoestel in bergen veranderde, van vorsten, door booze geesten in dieren omgetooverd, van op wonderbare wijze gestichte koninkrijken.

Trotsche monumenten getuigden van dagen toen zekere beschaving aan de hoven heerschte, toen men tempels bouwde, waarvan de architectuur thans nog de bewondering der Europeanen wegdraagt, toen afgelegene plekken in woud en dal versierd waren met vaak gedrochtelijke beelden, toen de Indische Drievuldigheid Brahma, Vishnou en Shiva bijna overal op Java en een deel van Sumatra aangebeden werd.

Van dien tijd dagteekenen de eerste sporen van geregeld bestuur, van letterschrift en zelfs van een wetboek, maar op bloedige wijze werd deze Hindoesche invloed verdreven; door het zwaard verbreidde zich de leer van den Islam in den Archipel en vermengde zich met het bijgeloof, de overleveringen en de herinneringen der eilandbewoners.

Het machtige Hindoesche rijk van Madjapahit was op Java ingestort, ook de raadselachtige groote monarchie van den koning der koningen, den Maha-radja van Menangkaban, was door onderlinge verdeeldheid en andere gebeurtenissen, die nog in een geheimzinnig duister liggen, verbrokkeld en eindelijk geheel verdwenen; op de verschillende eilanden heerschten tal van koningen met onbeperkte macht. Op Java hadden alle vorsten het Mohamedaansche geloof aangenomen; na den val van Madjapahit was het de Sultan van Demak, die de suzerein van de andere vorsten op Java werd, maar ook hij werd verjaagd, en nu kwam het Mataramsche rijk aan de beurt, om de opperheerschappij te voeren, welke het nog bezat toen de eerste vloot der Hollanders in de Indische wateren verscheen.

Op den 23 Juni 1596. na den 2 April 1595 uit het vaderland te zijn vertrokken, kwam zij na een reis van ongeveer 15 maanden te Bantam aan; slechts drie schepen en een jacht droegen de eerste Hollanders, die voet aan wal zetten op Java's kust en dadelijk handel begonnen te drijven met de inboorlingen, wier prauwen vol koopwaren hun schepen omringden.

De namen der vaartuigen waren *Mauritius*, *Hollandia*, *Amsterdam*, terwijl het jacht *Duijfke* heette; een der adelborsten hield zich bezig met een dagboek op te stellen en daarin zijn indrukken over de vreemde landen en volken, die hij bezocht, neer te schrijven.

Weinig dacht Frank van der Does zeker, dat hij bezig was aan een hoogst belangrijk geschiedkundig werk het aanschijn te geven, toen hij, soms met naïeve verwondering, opteekende wat hij zooal gehoord en gezien had.

Vóórdat de vloot te Bantam aankwam was het jacht naar het vasteland van Sumatra gezonden, en de Hollanders werden daardoor in de gelegenheid gesteld met de eerste Soendaneezen kennis te maken.

Kleeding en uiterlijk komen volgens Van der Does goed overeen met die der hedendaagsche Javanen; de mode heeft in drie eeuwen nog weinig vat gehad op het toilet der inlanders. Sarong en kabaya schijnen toen evengoed als thans nationaal kostuum te zijn geweest.

‘Belangende haere habyten, syn kleeden van cattoen met verschillende colueren versiert, waarmede zij haer onderlijf van den midden af neerwaerts bedecken, ende haer boovenlijf is bedeckt met een rocken van hetzelfde stof, sommighe voor open ende sommighe toe, in manieren van een kort vrouwenhemd.’

Wie herkent hier niet het baadje en de kabaya? Ook droegen de mannen toen reeds hoofddoeken.

‘Sommighe gaen blootshooft, sommighe hebben een gevronghen doeck ofte tulbant om haar hooft, gelijckwijs de Turken.’

De vrouwen zijn thans nog in de berglanden gekleed volgens zijn beschrijving, alleen met de sarong, ‘meede van soodanighen stof ghemaeckt als vooren verhaelt is, ende simpelijck een kleet daarmede zij haer borsten ende tot de knieën neerwaerts haer ligchaam mede bedecken.’

Zij gaan ook blootsvoets, en waar zij gaan of staan, altijd eten zij de sirih-bladen met kalk besmeerd en met de betelvrucht, waardoor hun monden zoo rood als bloed schijnen; hun baard plegen zij ‘met alle naersticheit soeken te verdrijven ende uyt te trecken.’

De korte ponjaards, krissen genaamd, zijn hun wapens, ‘waeronder van sommighe recht sijn ende sommighe oock gevlampt, die zeer excys ende cunstigh gewrocht ende gewatert sijn.’

De kust van Sumatra beschrijft hij als een zeer hoogen en grooten berg, waarover zij zwermen van vleermuizen zagen vliegen, groot als raven; de straat van Sunda is zoo vol eilanden, dat de weg er telkens versperd door dreigt te worden.

Eindelijk, den 23en, komen zij aan de stad, die de 'Javaense pyloot' noemde Bantam 'de principaelste coopstad geleegen' op Java.

Het was er me echter een stad naar; ze mocht niet bij het minste Hollandsche stedeke vergeleken worden 'soe van timmerage, bouwinghe, sterckte als andersins.'

Zij is omgeven door een zeer zwakken muur en aan de poorten is geen ijzer, zoodat men elke poort wel met een handboom openen kan.

De rivier, waaraan de stad ligt, wordt met '3 à 4 rijeden in plaatse van een boom gesloten,' maar het water is zoo onrein dat het de walglijkste lucht verspreidt en tevens dienst schijnt te doen van riool.

De huizen zelf zijn van hout en met cocosbladen gedekt; slechts zeer enkele zijn van steen gebouwd en dienen dan tot bergplaats; duur komen die woningen niet; met een stuk van 8 realen kan een gewoon burgerman al zeer ver komen.

Toch is dat onoogelijke Bantam de stapelplaats van den handel op de Molukken en China; men vindt er alle mogelijke voorwerpen, die thans nog jaarlijks op de Japansche veilingen in de Militiezaal van Amsterdam en in de Chineesche winkels te vinden zijn en waarmede de omliggende eilanden voorzien worden. Het meeste handel drijven de Chineezen, wier landaard zich onder dit opzicht ook in latere eeuwen niet verloochend heeft.

De vrome adelborst verhaalt met verontwaardiging hoe zij zeggen dat het niet noodig is God te aanbidden, 'overmits dat hij een goedt man is, maer de duivelen jae want die soeckt ijdereen te bedriegchen ende quaedt te doen ende daeromme sustineren zij hem aan te bidden opdat hij niemant quaedt doen soude; 't welck wel schrikkelijk is voor een kristenmensch te aanhooren.'

Daar zijn drie zondagen in de week ten gevolge van de verschillende godsdiensten, die er in en om Bantam beleden worden. Zoo houden de Javanen als Mahomedanen den Vrijdag, de Chineezen den Zaterdag en de Christenen, voegt hij er triomfantelijk bij, den rechten Zondag.

Van Bantam wordt koers gezet naar Jacatra, of wel 'Soenda Callapa,' de plek, waar eenmaal het machtige, schoone Batavia zou verrijzen.

Eenige jaren later kwam ook admiraal Heemskerk in Jacatra aan en werd op audientie bij den vorst toegelaten; de koning zat op een baleh-baleh (rieten bank), waaronder een tapijt lag, door de Portugeezen alcatief genaamd. Een andere zoogenaamde koning ontvangt de Hollanders, zittende op een olifant; deze heeft een paleis, dat voor het land zeer fraai was. Hij bracht de vreemdelingen bij zijn koningin, even dik en zwaar als hij zelf, en bij zijn andere vrouwen, 50 à 60 in getal. Jonge dames dragen hem water, betel, kalk, enz. na. Z.M. legde zich neer in een met scharlaken bedekt ledikant en zette zoo de onderhandelingen voort.

'Coninck van Tuban' wordt deze heer genoemd; waarschijnlijk was hij een der kleine afhankelijke vorsten, waarvan Java toen ter tijd wemelde.

De Javanen zijn in de oogen der Hollanders lang geen schoonheden; ze waren toen evenals thans klein van gestalte, 'hardt van naeture, bruyn van vell met geheel swart leelijcke ende gebrooken tanden, soodat er veele sijn die silvere ende gouden tanden in haeren mondt hebben.'

Veelwijverij is geoorloofd; vier à vijf wettige vrouwen mag de Javaan hebben, behalve de bijwijven, die hij volgens zijn vermogen en stand onderhouden kan. De vrouwen zijn echter op Java meer in aanzien dan op Sumatra, al is het haar plicht bij voorkomenden brand dezen te blusschen; dit is dan toch zeker in onbruik geraakt.

Zoo waren de eerste indrukken, door de kloeke Oost-Indievaarders opgedaan van het land, dat later zulk een groote rol in de geschiedenis der Hollanders en in hun maatschappelijk leven zou spelen, het land, waarover zooveel gesproken wordt en dat toch nog betrekkelijk zoo weinig bekend is ten onzent, waarvan het bezit eenmaal de schoonste parel was aan Hollands kroon.

Zoo was Indië vóórdat Holland er zijn denkbeelden, zijn mannen, zijn geld heenzond, voordat het in ruil koffie, suiker, specerijen afstond om het kleine moederland tot een der gewichtigste staten van Europa te maken.

Inderdaad, Van der Does, Houtman, Heemskerck en niet het minst van allen de handeldrijvende Chineezen en Javanen zouden vreemd opzien, indien hun vergund werd thans een wandeling te maken langs Salemba, Molenvliet en het Koningsplein, een morgen te vertoeven in de drukte der Bataviasche oude stad, of in de nauwe straten van het Chineesche kamp, en nog meer als zij begrepen dat dit alles het werk was geweest van de nakomelingen der wakkere zeevaarders, die in de laatste jaren der 16de en in het begin der 17de eeuw voor het eerst Indië bezochten, maar ook veel zou hen nog bekend en onveranderd voorkomen; in vele toestanden en omgevingen zouden zij zich nog geheel tehuis gevoelen, als waren er slechts jaren en geen eeuwen verloopen.

Plagerij.

Een aardig tooneeltje, die beide zusjes, het oudste zoo vlijtig en zorgzaam de kousen stoppend, die haar jongste zus hard noodig heeft, de jongste, vroolijk, zorgeloos, alleen denkend aan spelen, lachen, plagen, en op den achtergrond Poes, philosophisch het paartje beschouwende en in haar kattenverstand haar bespiegelingen makend.

Wat Poes wel denkt?

Vragen wij het haar maar, misschien zegt zij het ons wel!

'Zoo gaat het bij de menschen, de eenen zijn bestemd om te werken en te zorgen, de anderen om te genieten, lachend door het leven te dartelen, zonder het te weten de taak der eersten te verzwaren, die 't hun niet verwijten, integendeel, die zich nog gelukkig achten zich te mogen koesteren in hun opwekkende vroolijkheid, beloond te worden door hun lach.

Daarvoor vergeten zij zich zelf, de armen, daaraan brengen zij hun eigen geluk ten offer en de andere neemt onverschillig het offer aan, speelt er mede om het misschien een oogenblik later achteloos weg te werpen.

Zusjes, zusjes!' zoo gaat de wijze Poes voort en knipt haar oogjes toe; 'ik zie in den geest uw beider toekomst. Lotje, de oudste altijd werkend en zwoegend voor haar aangebeden Lientje, niets anders van haar vragend dan dat zij vroolijk zal zijn, gelukkig als zij haar lachend plaagt.

Het spel verveelt haar nooit, maar later dan wordt het ernstig, zelfs wreed! De kleine egoist is grooter geworden en haar gebreken groeiden met haar. Vertroeteld door haar zuster, durft zij haar alles afbedelen.

Dan komt de dag, dat Lotje aan eigen geluk gaat denken. Lientje vindt dat zonderling, vreemd! Lotje's oogen zullen een ander liefdevol aanzien, zijzelf moet zich met de tweede plaats vergenoegen, niet alleen bij haar maar ook bij hem.

En als in haar kinderjaren begint zij weer te spelen en te plagen, och! zoo onschuldig, zoo zonder erg, totdat eensklaps Lotjes oogen opengaan en zij staat voor de bouwvallen van haar geluk.

Haar besluit is genomen, wat is haar geluk in vergelijking van dat van Lientje en van - hem; zij trekt zich terug, al scheurt haar hart ook haast vaneen. Wat zou dat? Wanneer die twee maar gelukkig worden!

En Lientje schatert het uit! Hoe dwaas van Lotje om het zoo ernstig op te nemen; 't is immers maar plagerij! Een plagerij, die twee levens verwoest!

'Ja,' verzekert Poes, 'dat zie ik er van komen!'

Wijze Poes! Moogt gij blijken een valsche profetes te zijn!

Paula.

Wat zullen wij zeggen over dit allerliefste kopje? P a u l a noemde de schilder haar; wij voor ons zouden evenveel voor haar voelen als hij haar Anna, Laura of Rosa had gedoopt.

'Wat is er in een naam?'

Misschien heel veel, misschien ook niets. Zeker is het dat de gelukkige schilder in zijn 'Paula' een allerliefst model bezat; haar prachtige hals, die het mooie kopje draagt, is zoo sierlijk gebogen, het haar valt zoo gracieus over haar voorhoofd en werpt zulk een teere schaduw over die oogen vol uitdrukking en het serieuze mondje. Dat roosje vooral doet zoo goed tusschen het rozige blank van den hals en de witte draperieën. Paula is zeker een frisch, lief meisje en een onschuldig kind bovendien; hoe langer men haar aanziet hoe meer men onder haar betoovering komt en verlangt het origineel te zien.

Maar dit is de bedoeling van den schilder niet. Hij gaf ons Paula en niets meer, en wij hebben alle recht tevreden te zijn met haar lief portret.

De ontroostbare weduwe
***Naar het Zweedsch van Alfred, vrijheer van Hendenstjerna*,**
door C.H. Croiset van de Kop.

De firma Plusch en Levertraan leverde hare klanten alles, alles in den ruimsten zin van het woord. Verlangde men slechts een baljapon of eene majolicavaas, dan kon dat dadelijk gezonden worden; was het bijv. het ameublement van een eetkamer, dan kon het wel enkele dagen duren; eene villa met zes kamers en eene keuken te meubelen nam eene geheele week in beslag - maar dan schudde de heer Plusch bedenkelijk het hoofd en de heer Levertraan smeekte om verontschuldiging, terwijl de chef van het kantoor, de heer Meijer, blootshoofds het geleide naar het rijtuig gaf en zorgzaam het portier sloot. De veelzijdige firma had fabrieken en filialen over de geheele wereld en een groot gedeelte der provincie Smàland bovendien; dan nog contracten met andere firma's van den eersten rang, een eigen spoorweglijn tot op de binnenplaats, en de heer Meijer was nog slechts 38 jaar oud en één der schoonste menschen uit heel Skandinavië, zoodat in eene kleine kleedkamer, die zich naast het kantoor bevond, allerlei toevallig vergeten zakdoeken, harten, parasols en handschoenen rondzwierven.

Op zekeren dag, toen de heer Meijer netjes gefriseerd aan zijn schrijftafel zat en zijne snor opstreek, hield er eene equipage voor één der zes uitgangen stil, en in den fijnen landauer hoorde men wanhopig snikken. De jongste klerk, wien men opgedragen had gedurende negen uur per dag met de grootst mogelijke snelheid de brieven van postzegels te voorzien, keek den boekhouder van het vloeipapier aan, en het snikken werd steeds heviger.

‘Dat zal een gierigaard zijn, dien de dochter en de toekomstige schoonzoon hebben moeten meenemen om het uitzet te koopen,’ bemerkte de ervaren boekhouder.

Het was echter geen papa, maar eene dame, zóó diep in rouw gehuld, dat de nieuw-zilveren luchters zwart reflecteerden toen die dame voorbijging, en zij snikte en zuchtte zóó, dat niemand van het personeel raad wist, tot men op de goede gedachte kwam haar naar den heer Meijer te brengen, die zoo goed met dames kon omgaan.

In het kantoor sloeg zij haren dichten, zwarten sluier een weinig terug en toonde een jong, schoon, maar in tranen badend gelaat; zenuwachtig bevend liet zij zich op de sofa vallen en stootte deze woorden uit:

‘Mijn naam is Andersson.’

Vol innige deelneming wilde de heer Meijer de jonge

zwaarbeproefde tot troost zeggen, dat de naam Andersson, ofschoon tamelijk algemeen, toch een naam was, waarmede men het niet alleen tot kamerlid eener commissie, directeur, generaal en bisschop, maar soms zelfs tot professor aan eene Zweedsche hoogeschool kon brengen. Hij wilde ook nog Sven Andersson, den beeldhouwer, en Magnus Andersson noemen, die door Löfhult naar den rijksdag was gezonden. Maar zij drukte hare kleine, mooie, ideale handen aan het hart, keek met tranen in de oogen omhoog en snikte:

'Mijn Knut is gestorven, mijnheer! Gestorven vóór 4 maanden. Gestorven te Westeras!'

Nu was de heer Meijer radeloos. Echtgenooten, dat was geen artikel, dat de

PAULA. Naar A. Seifert. (Zie bladz. 216.)

beroemde firma leverde, maar hij noodigde de ontroostbare in de andere kamer en was zoo vrij haar opmerkzaam te maken op de groote keuze rouwartikelen. Zij schudde wanhopend haar vermoeid hoofd. Neen, neen, zij was gekomen om een blijvend, schoon aandenken voor haren onvergetelijke te koopen.

'Vergeef mij - maar - heeft - misschien - de heer Andersson niet een kleinen zoon achtergelaten, die mettertijd...'

'O neen, niets daarvan! Ik meen, iets om op het graf - van den onvergetelijke - den geliefde te zetten,' steunde de arme, voortdurend zenuwachtig snikkend.

'Ach zoo, een grafsteen, meent ge?'

Zij antwoordde met een stom hoofdknikken, terwijl het verdriet haar hart vaneenreet en haar voortdurend zuchten bijna haar japon scheurde. De heer Meijer opperde vol medelijden verschillende denkbeelden: Een afgebroken zuil? - Te alledaagsch! - Een gouden inschrift op eene marmelen zuil? - Te gewoon! - Een kruis met eikeblaren?

- O neen, alles te eenvoudig voor den onvergetelijke! Eindelijk besloot men tot een klein mausoleum; de krypta van graniet met een gouden zon aan het gewelfde dak, dan van binnen een steen van zuiver carrarisch marmer met het woord: 'Knut' in zeer groote letters.

'Daar kan ik hem ongezien beweenen, terwijl zijn geest mij omzweeft, tot hij mij spoedig - ach, spoedig tot zich roept.'

De heer Meijer voelde zich diep geroerd en in eene poëtische stemming.

Vast besloten, de firma op een tot nu toe voor haar onbekend gebied tot nieuwen roem en nieuwe glorie te brengen, draaide hij aan zijne snor en wendde zich tot de treurende:

Ja, hoe verheffend voor u, mevrouw, daar in het verborgene de stille uren te tellen, terwijl ge voor onbescheiden blikken veilig zijt.'

'O mijnheer... mijnheer!'

'Meijer, Willem Meijer, mevrouw.'

'O, mijnheer Meijer, gij begrijpt me! Wat een zegen, u in mijn groot leed ontmoet te hebben!' riep de arme, zwaar beproefde uit en keek hem met een langen, smartelijken en dankbaren blik aan.

Zij zou ongeveer eene week in de stad blijven en beloofde binnen enkele dagen terug te komen, om het plan, dat de heer Meijer zou laten teekenen, te zien. Men behoefde geen rekening te houden met de onkosten, betuigde zij meermalen. De heer Knut had goed voor haar gezorgd, eene handeling, die naar de meening van den heer Meijer heel verstandig was. En toen liet de treurende haar sluier weer vallen en ging in tranen badende weg.

Twee dagen later kwam er weer een rijtuig met de ontroostbare weduwe. Het rijtuig was nu open en de sluier dunner, maar de razende wanhoop in haar hart bijna nog dezelfde. De heer Meijer bracht haar dadelijk in de andere kamer en vroeg oprecht deelnemend: 'Ach, lieve mevrouw, hoe gaat het u nu?'

Zij wierp den sluier sierlijk terug en drukte zijne hand: 'Treurig genoeg, mijn Knut roept mij iederen nacht. Maar hartelijken dank voor uwe belangstelling, mijnheer Meijer, die is weldadig!'

'Wil u nu even de teekening zien? Het monument zal ongeveer 5400 gulden kosten!'

De tranen lieten zich niet weerhouden en zij kuste de teekening.

'O, voor mijn Knut is niets te duur, en hoe mooi is het bedacht.'

'Dus blijft het erbij, mevrouw?'

'Ja, ik denk het wel. Maar de zon, bovenaan, is niet

eenvoudig genoeg, en het geheel kan even schoon zijn, al is het nu juist geen carrarisch marmer. Het graveeren van den naam lijkt mij wat hoog berekend; wij kunnen de letters iets kleiner nemen, bijv. 8½ cM. Zou ik morgen of overmorgen niet een ander plan kunnen zien?'

'Zooals u wenscht.'

'Ach, mijnheer Meijer, gij verstaat mij! Wat een troost is het toch, een man als u te hebben leeren kennen!'

'Arme, beklagenswaardige vrouw!' mompelde de heer Meijer, en streek zacht over haar handschoen.

Op den bepaalden tijd keerde mevrouw Andersson terug; ditmaal te voet. De sluier was een halven meter korter en achterovergeworpen, en de tranen vloeiden niet meer zoo rijkelijk, maar de schoone gelaatstrekken droegen nog onmiskenbare sporen van innerlijke wanhoop, en boezemden ieder medelijden in. De heer Meijer, zachter en deelnemender dan ooit, liet het nieuwe plan zien. Mevrouw Andersson drukte een fijnen batisten zakdoek met breeden, zwarten rand tegen hare betraande oogen.

'O, als ge wist, wat ik lijd! Van nacht was hij weer bij mij!'

'Maar hoe kan hij - als hij u werkelijk heeft liefgehad...?'

'Neen, neen, mijnheer Meijer, hij kwelde mij niet. Hij zeide slechts, ten minste ik geloof het zeker: "Geen zondige weelde op mijn graf, Hedda!" en dadelijk daarna verdween hij!'

'Dus misschien iets eenvoudigers?'

'Ach, mijnheer, gij leest in mijne ziel! Ja, de krypta zullen wij weglaten; ik wil mijn groot verdriet niet verbergen. De geheele wereld mag zien, hoe oneindig ik mijn Knut heb liefgehad - hoe zeer ik hem beween. Waartoe dan die dikke muren?'

'Ge hebt gelijk - waartoe ook? Maar behalve deze kleine verandering, blijft de teekening zooals zij was?'

'Zeker, zeker! Maar - ja, wat wilde ik ook weer zeggen, een eenvoudigen steen en den naam liever 4 cM. hoog. Mijn geliefde was de eenvoud zelf! Vaarwel, mijnheer Meijer!'

'Adieu, mevrouw Andersson. Maar mijn kantoortijd is voorbij; wij gaan denzelfden weg... mag ik u misschien begeleiden?'

'O, hoe dank ik u daarvoor! Ik ben altijd zoo eenzaam en verlaten met mijn leed!'

Zij gingen dus samen; zij gebroken, zonder hoop en zonder vreugde, maar toch dankbaar tegenover hem, die zoo vriendelijk en deelnemend was; hij fijngevoelig, zacht, vol tact, met zijn hooge, stijve boorden, en vol medelijden voor de jonge vrouw, die zoo wreed door het noodlot getroffen was. En zoo bereikten zij hare woning.

'Ge vertrouwt mij? Ge verstaat mij niet verkeerd? en ge waart zelf zoo goed mij te zeggen, dat ik u eenigszins troostte. Nu heb ik een plan, maar ge moogt het mij niet ten kwade duiden. - Ga met mij mee dineeren! U behoeft niet zoo verwonderd te kijken! Natuurlijk in eene aparte kamer, opdat uw hart niet beleedigd worde door de nieuwsgierige blikken der harde, ongevoelige menschen!'

'Mijnheer Meijer, nooit zou ik met iemand anders meegaan, maar wat gij aanbiedt kan niet tegen de vormen strijden. Ach, zoo was ook mijn Knut zaliger! Kleine, geïmproviseerde feesten, zonder mijn voorkennis te arrangeeren en mij dan te verrassen, daar hield hij van. Ge hadt hem moeten kennen, mijnheer!'

'Het was mij zeker een eer geweest.'

Bij de soep viel zij bijna flauw. Was het niet dezelfde soep die haar den laatsten keer bij eene feestelijke gelegenheid door haren lieven Knut voorgezet was? Hoe duidelijk herinnerde zij zich zijn vroolijk gelaat toen hij haar zeide:

'Vandaag heb ik goede zaken gedaan, nu zullen wij het er eens van nemen, - en zij hadden een heerlijken middag in het park, ach, in het park te Westerâs. Ach... Knu... hu... hut!'

En de heer Meijer drukte haar teeder de hand en fluisterde met betraande oogen: 'Arm, beklagenswaardig hart! Ik begrijp u, ik begrijp u.'

En zij keek hem aan met een dankbaren blik en zeide: 'Wat zijt gij ook voor een man, mijnheer Meijer!'

Bij den champagne nam de weemoed de overhand, en zij was ineengezakt, als de heer Meijer haar niet liefderijk in zijne armen had opgevangen. Toevallig brak er een glas en dadelijk kwam de kellner binnen. Hij had zeker wel eens meer wanhopende weduwen of opgewonden dames gezien, want hij vertrok geen spier. De heer Meijer echter keek hem met een blik aan, die in de aparte kamer eener restauratie altijd beteekent: 'Ga heen, jonge man; het dessert zullen we zelf wel nemen.' - En toen kuste hij hare oogen, hare wangen en haar voorhoofd. Dat hij daarbij den mond overgeslagen zou hebben, is niet te gelooven. Zij vroeg met groote, verwonderde oogen: 'Mijnheer Meijer, wat beteekent dat?'

'Ik heb u lief, Hedda!'

'Is dat waar - - Willem?' En hij zonk aan hare voeten en zwoer eeuwige trouw.

Zij nam haren zakdoek, keek naar het plafond en snikte: 'O, Knut, ik dank u; - hoe diep voel ik, dat gij hem mij gezonden hebt!'

- - 'Laat het maar zoo!' zeide de heer Meijer tot den kellner, toen deze hem van de ontvangen 30 gulden wilde teruggeven.

Toen zij eenige maanden later, na het huwelijk op het stadhuis te Westerâs, op reis gingen, wees Hedda met den vinger in de verte: 'Ginds, Willem, rust de onvergetelijke Knut.'

'Juist,' zeide de heer Meijer, en was druk bezig met zijn reisdeken.

'Hoor eens, lieveling, als er van de 3000 gulden, die wij voor de huwelijksreis bestemden, iets overblijft, dan zullen we toch een kleinen, eenvoudigen steen, zoo bescheiden als hij zelf was, op Knut's graf laten zetten. Niet, lieveling?'

Aan de zee.

Kabbelend, zie ik uw ziltige golfjes
Klautren en snellen langs 't mullige zand,
Voerend den rijkdom der peillooze diepte,
Mee van den bodem, naar 't vochtige strand.
't Zonnetje lacht, en de blinkende duinen
Schitt'rend en schoon, in dien warmenden glans,
Lokken de wat'ren, en schijnen te nooden:
‘Komt ook tot ons in uw kring'lenden dans!’
Maar toch staan en zien zij
Hoog daar op u neer!
Vast elkander steunend
Tot uw tegenweer!
En zoo ge al vermetel,
Wat'ren, hooger welt
't Is 't gebiedend duinzand
Dat de grens u stelt.

Bruisend en ruischende kust ge de stranden,
Woelt en krioelt om de klippen u rond!
Spelend en dart'lend en lachend en stoeiend,
Of in uw diepten geen onheil men vond.
Morgenwind komt, en uw sterkende adem
Brengt aan den zwakke en kranke uw groet,
Morgenwind komt en nog murm'len uw golven,
Hen, die u zoeken, uw kracht tegemoet.
Wat'ren, zeg, wat is er
In uw keerend tij,
In uw gaan en komen
Wonders wel voor mij?
'k Hoor veel melodijen
In uw éénig lied,
En weet toch van alle
't Eind en d' oorsprong niet!

Schuimende golven, o, grondeloos zeevlak,
Grootsch is uw invloed op 't mensch'lijk gemoed!
Wat al geen zangen van eindeloos leven
Ruischt in dat murm'len den mensch tegemoet,
Ja, bij het zien van uw grenz'looze ruimte
Valt al het nietig bekromp'ne ons af!
Blik noch gevoel vinden hier de beperking
Die de veel-eischende wereld vaak gaf.
Zachte, zilte golven,
Murmelt ongestoord
Al uw wond're zangen
Langs de kusten voort!
Lokt de menschen tot u,
Diepe, kalme zee!
Deelt ze, in u zich spieg'lend,
Van uw ruste mee.

Doch - hoe gij ook in uw wieg'lende kalmte
Immer het menschenhart lokt en bekoort,
Nimmer toch zijt gij zoo grootsch en aangrijpend

Dan als een storm uwe ruste verstoort.
O, als uw baren daar rijzen en dalen.
Hemelen hoog, en tot afgronden diep,
Brekend en zwellend en schuimend en woedend,
Of er een demon ten strijde hen riep:
Golven, zegt mij, hoort gij
Nu reeds eeuwen lang
Uit uw diepste diepten
Dan geen menschenzang?!
Die u spreekt van lijden
In zijn kort bestaan?
Van een macht'loos strijden,
Worst'len en - vergaan?!

Ja, wat die loeiende baren verkonden,
En wat zoo machtig ons grijpt in 't gemoed,
Dat is de echo van 't worstelend harte,
In welker diepten de levensstorm woedt.
En wat die wieg'lende wat'ren daar fluistren,
Over oneindigheid, reinheid en kracht,
Dat is het droombeeld van 't betere leven,
Waar de onsterflijke ziele naar smacht.

DALEIA.

Hooge huizen in Amerika.

Een der dingen, die de bewoners der oude wereld het meeste treffen in de steden der Vereenigde Staten, is de ongeloofelijke hoogte van sommige gebouwen.

Deze huizen, die hoe langer hoe veelvuldiger worden, zijn gewoonlijk bestemd tot publieke doeleinden en dienen meest voor de administratie van groote handels- of nijverheidsinrichtingen. Vandaar dat zij den algemeenen naam dragen van Office-buildings of Dienstgebouwen; hun nut wordt algemeen erkend en zij vooral geven aan de Amerikaansche steden een eigenaardigen stempel. Men kan dit wel den karakteristieken, Amerikaanschen bouwstijl noemen. Nu het nut van deze gebouwen algemeen erkend is, zal het geen verwondering wekken dat ingenieurs en architecten zich geheel wijden aan dezen nieuwen bouwstijl en trachten dien zooveel mogelijk te volmaken.

Het grondbeginsel van deze wijze van bouwen is het voordeel; hij, die een stuk grond heeft gekocht en daarop een woning zet van veertien verdiepingen, heeft zijn kapitaal verveertiendubbeld. De lucht kost geen geld. Om deze huizen echter bewoonbaar te maken, was de uitvinding noodzakelijk van den l i f t , die de veertiende verdieping even toegankelijk maakt als de eerste. Verder moest men een wijze uitvinden om de huizen in elkander te zetten, die ze niet te zwaar maakte voor de fondamenten en deze ook niet te uitgebreid voor de dikke muren. Men slaagde er in door den eigenlijken muur te vervangen door een geraamte van staal, hetwelk bovendien het voordeel had goedkooper te zijn dan een metselwerk van steenen. Men kan het bekleedsel van steenen dan zoo licht en dun maken als men wil, daar dit alleen zijn eigen gewicht moet dragen; eindelijk is het mogelijk het eigenlijke bouwen van bovenop te beginnen en naar de laagste verdiepingen af te dalen in plaats van volgens de ouder-

wetsche manier van onder te bouwen om den top te bereiken.

Dit is zeker een geheel nieuwe stijl, die niets gemeen heeft met onze verdiepinghuizen; het zijn niet alleen gewone op elkander geplaatste woningen, maar zij hebben een bepaalde bestemming, waartoe alles moet samenwerken. Zij moeten ruim en goed verlicht zijn en voorzien van alle gemakken. Elke woning heeft zijn restaurant, zijn toiletkamers, zijn zaal waar de schoenen worden gepoetst, zijn dienst van commissionairs, zijn post-, telephoon en telegraafkantoor; in één woord elk huis is een

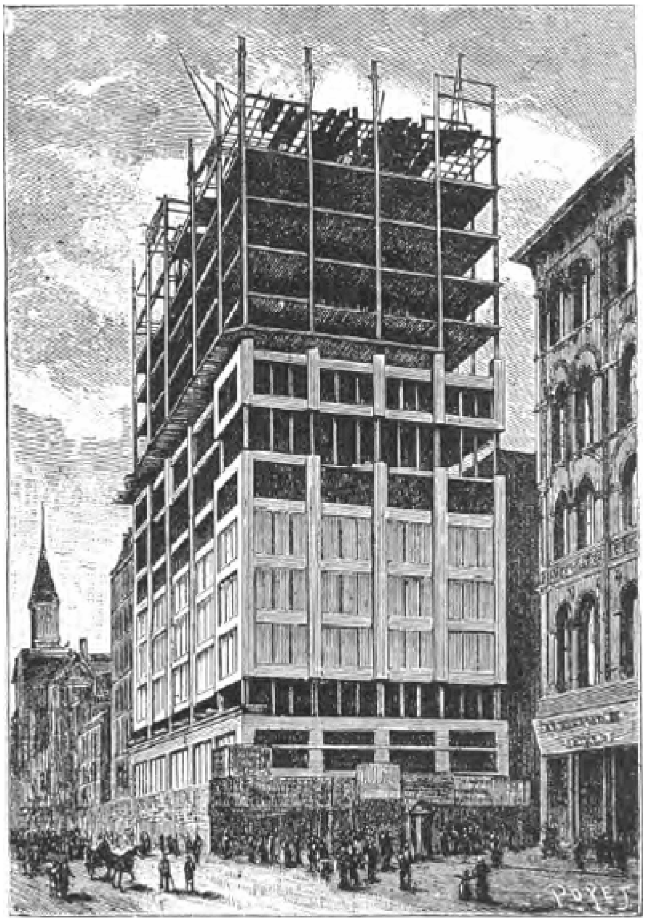

EEN AMERIKAANSCH HOOG HUIS IN AANBOUW.

stad in miniatuur en bevat een bevolking, grooter dan die van menige kleine stad.

De Amerikaansche architecten hebben vele moeilijkheden moeten overwinnen vóór zij er toe konden komen dezen bouwstijl pasklaar te maken voor de behoeften van hun tijd. Zooals wij zeiden, zijn deze huizen vooral bestemd voor handelsondernemingen; men wil zooveel mogelijk partij trekken van het terrein en zooveel mogelijk winst maken van zijn grond.

't Spreekt van zelf, dat kunst met dezen bouwstijl niets te maken heeft; deze gebouwen dienen enkel voor den handel en moeten dus aan hun doel zoo goed mogelijk beantwoorden.

Toch kan men aan sommige hunner gevels zekere grootschheid niet ontzeggen; hun rechte lijnen, die zich zoo stout in de lucht verheffen, geven daaraan een kracht en forschheid, welke niet van zekere imposante schoonheid ontbloot is.

Dit is zeker, dat de hooge amerikaansche huizen duidelijk hun doel uitspreken; evenals de grieksche tempel een uitdrukking was van het grieksche ideaal in architectuur, en de gotische kathedraal van het ideaal der middeleeuwen, zoo spreekt de *Office-building* nu ook uit wat het hoogste doel is der 19de eeuw: geld verdienen met het grootst mogelijk comfort.

Droomerij.

Zij is een hooggeleerde dame, een vrouw van het nieuwe licht, geen jong meisje van het gewone soort.

O gunst, neen! Zij heeft alle klassen van het gymnasium doorloopen en is nu student in de philosophie. Zij kent Latijn, Grieksch als anderen Fransch of Engelsch. Zij bestudeert haar Kant en Schopenhauer zooals haar moeder eenmaal keukenboek en modejournaal.

Zij brengt haar geheelen dag en een groot stuk van haar nacht in studie door; zij heeft geen tijd en ook geen lust, zich met andere jonge-meisjes-liefhebberijen bezig te houden. Zij ziet hoog neer op alle amusementen en dwaze pretjes van haar medezusters. Zij is zoo ontwikkeld, zoo geleerd, hoe zou men zoo iets van haar kunnen verwachten?

Daar zit zij weer te studeeren voor het naderend examen, gebogen over haar dik boek, waarvan zij den inhoud zoo belangwekkend vindt, niets dor en droog; reeds een paar uren lang is zij er in verdiept geweest. Toevallig ziet zij even op en nu merkt zij pas, dat zij voor een geopend raam zit en de vogeltjes vroolijk op de vensterbank springen, want daar buiten is het lente, zoo'n heerlijke lentemorgen, vol seringen en gouden regen en jasmijn, wit, rood, geel, paars, en teer smaragdgroen, zonneglans en bloemengeur, licht en leven, kleuren en gezang! jubelend in een symphonie van oneindige schoonheid.

't Is de lente die doordringt tot het meisje, verbleekt over de boeken en verkild door het nachtwaken; zij overstroomt en bedwelmt haar, zij verblindt haar oogen, verrukt haar zinnen, en plotseling verliezen die doode letters hun aantrekkelijkheid.

Dof en kleurloos, muf en koud staren de zwart-op-witte bladzijden haar aan; een duister, nooit gevoeld verlangen vervult haar ziel, zij weet niet wat er springt in haar hoofd, in haar hart; zij zou die boeken willen wegwerpen, zich koesteren in dien zonneschijn, luisteren naar het vogeltje, medezingen met de juichende natuur,

DROOMERIJ. Naar Robert Fleury. (Zie bladz. 220.)

diep, heel diep al die geuren inademen, vergeten hoe geleerd zij is, hoeveel zij weet, welke examens haar toegrijnzen, alleen om zich te herinneren dat zij pas twintig jaar telt, dat het nu de tijd is, die nooit meer terugkomt, de jeugd van het jaar en de lente van haar leven, haar wegroepend van haar dikke boeken en haar philosophie, om daar buiten te genieten, te beminnen, te leven. En zoo vergeet zij voor de eerste maal haar studie en verzinkt in zoete droomerij!

Eene vrouwengevangenis te Sherborn.

Op een uur afstands van Boston verheft zich te midden van uitgestrekte bouwlanden, die ingesloten liggen tusschen een reeks begroeide heuvels, een groot, in klinkers opgetrokken gebouw, dat, door de belangrijke bijgebouwen, den indruk maakt van eene groote boerderij: het is de vrouwengevangenis, eene gevangenis niet door muren ingesloten, met een tuin, die bij het kleinste der twee afzonderlijke hoofdgebouwen behoort. Hier woont de directrice Mrs. Johnson; in het andere bevinden zich de gevangenen, wier aantal afwisselt van twee- tot driehonderd. Geen enkele is levenslang veroordeeld, voor het meerendeel is de term der gevangenschap hoogstens vijf jaar; toch zijn er enkele uitzonderingen, want men vindt te Sherborn moordenaressen, brandstichtsters, evenals gewone landloopsters, of vrouwen die aan den drank verslaafd zijn, - dit laatste geval komt, helaas, het meest voor.

Miss Johnson is eene groote, sterke vrouw, van ongeveer vijf-en-vijftig jaar, met een vriendelijk en open gelaat, waarop kalmte en vastberadenheid te lezen staan. De goedheid blikt u tegen uit al de lijnen van haar rond, gevuld gelaat, maar bij den eersten aanblik ziet men reeds, dat haar goedheid nimmer in zwakheid overgaat. Mrs. Johnson heeft het toezicht over alles, zorgt voor alles, en ofschoon er natuurlijk inspecteurs aan de gevangenis verbonden zijn, geven deze haar carte blanche en erkennen hare uitstekende bekwaamheid. Zij kent al de gevangenen, en hare kennis van het menschelijk hart is buitengewoon. Met een kleinen bos sleutels aan de ceintuur, gaat zij ons vóór, gevolgd door haar hondje, welks lustige sprongen hier bijna misplaatst schijnen door de gedachte aan vrijheid, die het bij ons opwekt. Van een vroolijke kamer vol bloemen, komen wij in de breede, helder verlichte corridors van de gevangenis en de directrice toont ons haar rijk, terwijl zij onze vragen beantwoordt.

Zij bewoont het paviljoen alleen, geheel alleen en wordt bediend door de gevangenen. Een van haar hebben wij gezien; het was het jonge meisje, dat ons de deur geopend had. Zij droeg de uniform van de gevangenis, maar op haar borst was een rood strikje bevestigd, ten teeken van een onberispelijk gedrag. Die strikjes zijn eene uitvinding van Mrs. Johnson en zij hebben haar reeds groote diensten bewezen. Al de belooningen hebben ten doel het zedelijk bewustzijn dier beklagenswaardige vrouwen op te wekken, en nimmer verzuimt zij de minste poging tot zelfverheffing - niet alleen de strikte gehoorzaamheid aan het reglement, maar ook de verborgen individueele vorderingen, wat van veel meer belang is - op te merken en te beloonen. Eene passieve gehoorzaamheid zou haar niet voldoen; zij is van meening dat men bij onwetende, zedelijk vervallen wezens het geweten alleen kan wakker schudden, door hen tot op een zeker punt aan zichzelf toe te vertrouwen. Het geheele systeem der gevangenis is hierop gebaseerd. Zoo is bij voorbeeld op het eerste gezicht de kleeding van al de gevangenen dezelfde: een katoenen kleedje, wit en blauw geruit,

maar naarmate de ruit grooter of kleiner is, drie of vier strepen heeft, behoort de draagster tot een der vier groote afdeelingen. Inderdaad, na de eerste weken van proeftijd, gedurende welken zij afzonderlijk worden gehouden, mag de 'nieuwelinge' zich bij hare kameraden voegen en kan zij door een voorbeeldig gedrag en veel goeden wil beter voedsel, een weinig vrijheid en eenige privileges bekomen; om het zoo ver te brengen, moet zij zich trachten op te werken tot de hoogste graden. Maar het gebeurt ook wel, dat zij vervalt tot den laagsten graad.

Ik geloof niet, dat men zich gemakkelijk een denkbeeld kan vormen van de netheid in de gevangenis te Sherborn. Lucht en licht kunnen er vrijelijk binnenstroomen, de atmosfeer is overal frisch, nergens ademt men een onzuivere lucht in, nergens een stofje; glinsterend koper, helder gewitte muren, trappen, die zoo goed onderhouden zijn, dat men zou denken, dat ze nog geheel nieuw waren. Die zindelijkheid doet ons onwillekeurig denken aan een Hollandsch binnenhuisje. In de keuken wordt die netheid haast verontrustend. Kunnen inderdaad deze helder geschuurde tafels, dat keurig nette keukengereedschap ooit dienst hebben gedaan? En hoe komt het dat er zich geen geur verspreidt uit de drie reusachtige ketels op het fornuis? Mrs. Johnson licht de deksels op; één bevat cacao, de andere koffie (beide natuurlijk van de minste kwaliteit), in den derden stond gort te koken: het gewone menu. Er wordt slechts zeer weinig vleesch gebruikt: één keer per dag in een soort bouillon; wat men daarentegen haast à discrétion kan bekomen is brood: wittebrood in dunne sneetjes gesneden, volgens Amerikaansche gewoonte. Ontegenzeglijk zijn de stevige soepen en het grove brood, zooals men het in Europa gebruikt, voedzamer.

'Het is genoeg,' beweert Mrs. Johnson; 'indien ik ze beter voedde, zouden ze moeilijker te regeeren zijn, en de staat van gezondheid laat niets te wenschen over.'

Voldoende of niet, deze karige maaltijd wordt zeer zindelijk voorgediend, en bij deze gelegenheid ziet men opnieuw hoeveel gewicht zij, die angel-saksisch bloed in de aderen hebben, hechten aan decorum. Een der zwaarste straffen is te moeten eten uit gebarsten of gebroken aardewerk. Dat maakt deel uit van het vernuftig systeem van de vier graden, waarin wij worden ingewijd door ons bezoek aan de vier eetzalen. In die van de laagste klasse is alles grover: elk stuk, dat deel uitmaakt van het couvert, is geschonden; de spijzen zelfs zijn van minder gehalte, en de cellen van deze

gevangenen zijn de minst gemakkelijke; alle zijn door een gordijn afgesloten en zien uit op eene smalle gang, die streng bewaakt wordt. Mrs. Johnson wijst er ons met voldoening op, dat er in de laagste klasse maar negen vrouwen zijn. Vroeger waren er veel meer, maar verscheidene harer hebben zich langzamerhand door haar goed gedrag opgewerkt tot de eerste afdeeling, die eenige voorrechten geniet: men gebruikt er de beste glazen en borden, en krijgt een dag in de week thee, zelfs een weinig boter. De orde, die overal aan tafel heerscht, zou men haast overdreven kunnen noemen: alle vorken liggen precies gelijk en vormen twee rijen als met een liniaal getrokken; eene onberispelijke houding is voorgeschreven, handen en voeten moeten volgens het reglement worden gehouden, en geen oogenblik mag hiervan worden afgeweken. Mrs. Johnson schijnt groot gewicht te hechten aan het succes van de proeven, die men in het bekende reformatory te Elmira (Staat New-York) genomen heeft en waar men misdadigers moreel heeft opgericht door middel der physieke opheffing: door hen te dwingen recht te loopen, iedereen flink in het gelaat te zien, zich slechte gewoonten, die zoo dikwijls verborgen gebreken verraden, af te wennen. Zij is van meening dat eene goede houding beschouwd moet worden als een gunstig teeken en als een begin van zelfbeheersching, en daarom is zij zoo streng voor elk gebrek aan decorum. Maar hare straffen zijn niet zwaar. De schuldige wordt verbannen naar een opzettelijk daarvoor bestemde cel, kaler dan de andere en voorzien van een getraliede deur; voor ernstige vergrijpen heeft men het cachot, een donker vertrek in het souterrain, waar men moet slapen op den vloer en tot eenig voedsel brood en water bekomt. Vroeger waren er verscheidene cachotten, maar Mrs. Johnson heeft ze alle gesloten, behalve een enkele, en sedert een jaar of twee is het niet in gebruik. Dikwerf is zij er eene ongelukkige gezelschap gaan houden, die door de vrees in zenuwachtige crisis verviel, vermaande haar op zachten toon, trachtte haar te overreden vergiffenis te vragen, of wel bracht haar, indien zij onverzettelijk bleef, dekens om zich tegen de koude van den nacht te beschutten.

Behalve deze buitengewone gevallen zijn de straffen en de belooningen altijd dezelfde: opklimming of afdaling van de eene klasse naar de andere. In de gang komen wij eene jonge vrouw tegen met een boek in de hand en een rood lintje op de borst.

De directrice klopt haar vriendschappelijk op den schouder: ‘Een braaf meisje. Dat lintje zou ze voor niets ter wereld willen missen. Niet waar?’ zegt zij, haar bij haar voornaam noemend. ‘Wanneer men het eenmaal verloren heeft, kan men het nooit meer terugkrijgen, wat men ook doet,’ aldus licht Mrs. Johnson ons in.

Wij begeven ons naar de werkzalen, waar gestreken, genaaid en versteld wordt. Elke gevangene kent, wanneer zij de inrichting verlaat, een bedrijf, dat haar, indien zij wil, in staat stelt op eerlijke wijze haar brood te verdienen. Daarenboven zijn zij, die niet kunnen lezen of schrijven, verplicht elken avond lees- en schrijfles te nemen; de anderen zijn vrij de lessen in de geschiedenis en aardrijkskunde te volgen. Een bibliotheek staat haar ten dienste en het meest gezochte boek schijnt ‘Uncle Tom's Cabin’ te zijn. In haar vrijen tijd, die zeer beperkt is en gedurende welken zij onder streng toezicht zijn, mogen zij boeken meenemen, want Mrs. Johnson beschouwt dit als een middel om haar te verhinderen te veel samen te praten: men spreekt met elkaar over het verleden, men neemt elkaar in vertrouwen, men windt zich op en zoodoende gaat dikwerf het goede verloren, dat na weken, ja na maanden was bereikt. Mrs. Johnson wil de geschiedenis van geen enkele der gevangenen kennen: door

ziekelijke gevoeligheid doet men deze ongelukkigen geen goed. De gezichten in de werkzalen gelijken op die der zieken in de Salpétrière. Zij zitten met den rug naar de deur gekeerd, om alle afleiding te vermijden, en zij wenden het hoofd niet om als wij binnentreden; van ter zijde bespeur ik gelaatstrekken zonder uitdrukking, doffe oogen, onbeschaafde, onverschillige physionomieën. Allen hebben het haar netjes in vlechten gerold. Die werkzalen worden uitstekend geventileerd en met stoom verwarmd, evenals het geheele gebouw; men bemerkt niets van de benauwde lucht, die gewoonlijk in dergelijke lokalen wordt aangetroffen. De gevangenen zijn verplicht de grootste reinheid in acht te nemen. Elke cel bevat de noodige waschbenoodigdheden, een bed, een stoel, een bijbel en een reglement, dat aan den muur bevestigd is, zeer dikwijls een rozenkrans.

De versiering van de kapel, waar de preek volgt op de mis, geeft haar een Roomsch karakter. Boven een estrade ziet men een beeltenis van de Heilige Maagd tusschen twee schilderijen: aan den eenen kant Christus, zeggende tot de overspelige vrouw: 'Gij zult niet meer zondigen,' aan den anderen kant het kind Jezus in de krib met het bijschrift: 'Een klein kind zal u leiden.'

Eene dame uit de buurt komt dikwijls het orgel bespelen en aldus deze ongelukkigen toespreken in de taal, die zij het best begrijpen en die de zinnen en het hart tevens treft. In verschillende opzichten is deze begaafde, rijke jonge vrouw de ijverige medewerkster van Mrs. Johnson. Zoo is ook de versiering van de recreatiezaal grootendeels het werk van de publieke liefdadigheid. Deze zaal wordt slechts op enkele feestdagen geopend en maakt met haar overvloed van planten, bloemen en groen en de tamme vogeltjes, die er rondfladderen, den indruk van een serre. Men doet er gezelschapsspelen, of ziet er platen; somtijds worden er comediestukjes opgevoerd door de gevangenen, die zelf hare kostumes vervaardigen onder de leiding harer bewaaksters. Maar hoezeer dergelijke liefhebberij-voorstellingen ook in haar smaak vallen, met niets houden zij zich zoo gaarne bezig als met veldarbeid, waarvoor alleen z i j waardig worden gekeurd, die zich door een uitstekend gedrag onderscheiden hebben. Zij gaan dan, in troepen, stilzwijgend het gras wieden en de aardappelen rooien. Niets is gezonder en versterkender dan deze arbeid op het land.

'Waar ik mij voornamelijk op toeleg,' zegt Mrs.

Johnson, ‘is haar eene levendige belangstelling, een hartstocht in te boezemen waarvoor zij zich niet hebben te schamen. Gij kunt u niet voorstellen van hoeveel nut mij daarbij de dieren zijn. Ik laat haar zijdewormen kweeken of geef haar werk in den stal; eens heb ik bedacht aan elk harer tot belooning een kuikentje te geven. Gij kunt er u geen denkbeeld van maken met hoeveel toewijding zij zich hechtten aan dat diertje, dat bij haar opgroeide, dat haar eigendom was. Maar mijne kalveren vooral hebben de grootste bekeering bewerkt. Wij hebben hier eene gevangene gehad, die zoo verhard was in het kwaad, dat zij, toen haar straftijd om was, weer den slechten weg op was gegaan. Na nieuwe misdrijven kwam zij weer hier terug, met het besluit om haar onwaardig leven ten derde male te beginnen zoodra zij daartoe in de gelegenheid zou zijn. Toen heb ik getracht haar belangstelling voor twee pasgeboren kalveren op te wekken. Ik liet haar met hen spelen; zij hechtte zich aan de dieren, begon belang te stellen in de melkerij, die ik pas opgericht had, en heeft zoo haar weg gevonden. Nu dient ze in eene boerderij en is tevreden met haar lot.’

Mrs. Johnson is trotsch op hare melkerij en op de uitstekende boter die er gemaakt wordt. Een gedeelte van de melk wordt gebruikt voor de kinderen.

Wij gaan door een klein vertrek, waar twee jonge meisjes bezig zijn zuigflesschen en pap klaar te maken.

‘Hier zijn wij in de kinderkeuken,’ luidt de verklaring van Mrs. Johnson. ‘Wij hebben veertien kinderen, die hier geboren zijn. Volgens het reglement mogen wij ze niet langer dan achttien maanden houden.’

Niettegenstaande herhaalde teleurstellingen, hoopt zij altijd, dat de omgang met die arme kleinen hunne moeder tot inkeer zal doen komen. Helaas, voor het meerendeel is het kind slechts de kwellende getuigenis van haar misstap; zij hebben hare kinderen niet lief. Vroeger mochten zij hun 's nachts bij zich houden, maar men heeft die toestemming moeten intrekken, daar zij door de moeders werden mishandeld.

De *nursery* is een mooi, groot lokaal op de eerste verdieping, dat aan alle zijden op het vrije veld uitziet. Wij zien er veertien kleine kinderen van verschillenden leeftijd, alle onder het toezicht van bewaaksters of van gevangenen, die niet hunne moeders zijn.

Nimmer zag ik treuriger schouwspel; zij zijn stil alsof zij reeds den druk van het reglement gevoelden, en een onbestemde uitdrukking van kommer lag reeds op die kleine ziekelijke gezichtjes. Zij mogen geen speelgoed hebben, uit vrees voor besmetting, want aanstekelijke ziekten zijn menigvuldig onder die beklagenswaardige kinderen van lichamelijk en zedelijk vervallen ouders.

In den zomer gaat men met de kinderen wandelen, maar 's winters blijven zij thuis, daar zij geen warme kleederen hebben; hun katoenen kleedjes zijn de uniform van de gevangenis. Daar het winter is, mogen ze niet uit, de kleine gevangenen zonder afleiding, nog te jong om te leeren en verwaarloosd door hunne moeders, die meestal niet naar hen vragen. Mrs. Johnson bestrijdt dat slechte instinct; zij zoekt met zorg hare helpsters uit en laat haar slechts eene beperkte autoriteit.

Men geleidt ons in de magazijnen, gevuld met schoenen, stoffen en manufacturen; de directrice staat zelf iedereen te woord en bedient zelf. ‘Wanneer een der vrouwen schoenen noodig heeft,’ voegt zij ons toe, ‘geef ik ze haar zelf en maak tevens een praatje met haar. Ik geef haar een glas melk en tracht haar vertrouwen te winnen. Men moet geen enkele gelegenheid tot toenadering voorbij laten gaan. De evangelische geest is overal dezelfde: de zieken aanraken om hen te genezen.’

Geen enkele man wordt in Sherborn aangetroffen. De bewaaksters zijn beschaafde, vertrouwde vrouwen. De dokter, die in de apotheek bezig was, is eene verstandige vrouw, die bezield schijnt met een oprechten geest van toewijding en menschenliefde; de aalmoezenier heet Miss Ettie Lee.

Uit alle ramen heeft men het uitzicht op de bouwlanden en het voorplein, maar nergens ziet men een enkelen voorbijganger. Kalmte, eenzaamheid, stilte, afscheiding van de buitenwereld, weldadige invloed van de natuur, ziedaar de bondgenooten van Mrs. Johnson. Toen zij de directie van de inrichting te Sherborn aanvaardde, was zij dikwerf verplicht met de uiterste gestrengheid te werk te gaan. Openlijk verzet, oproeren en bedreigingen waren er niet zeldzaam. Nu komt zoo iets nimmer meer voor. Uit een voorval, dat kort geleden plaats greep, leeren wij het zedelijk overwicht kennen, dat zij op hare omgeving uitoefent. Toen zij 's avonds, gevolgd door de gevangenen, zich naar de kapel begaf, ging eensklaps het electrische licht uit, terwijl zij zich in een der lange galerijen bevonden. Het was voor Mrs. Johnson een angstvol oogenblik: geheel alleen in de duisternis met meer dan driehonderd vrouwen, waaronder er wellicht waren die slechte bedoelingen hadden. Zonder echter een oogenblik hare tegenwoordigheid van geest te verliezen, beveelt ze haar halt te houden en in de reglementaire houding te blijven staan. ‘Het licht zal dadelijk wel weer aangaan,’ zeide zij. Maar het licht ging niet aan; twee, drie, vier minuten verliepen: een eeuwigheid. Toen eindelijk de galerij weer verlicht was, waren al de vrouwen onbeweeglijk op haar plaats blijven staan, juist zooals zij bevolen had. Met den stillen trots van een generaal, die roem draagt op de discipline van zijne troepen, verhaalde Mrs. Johnson ons dit voorval, in het kleine, gezellige, met bloemen versierde salon, waar wij, na ons bezoek aan de gevangenis, waren binnengetreden. Een jonge vrouw, een der gevangenen, die op haar katoenen kleedje, de uniform van Sherborn, een helder witte schort droeg, schonk ons de thee in, terwijl Mrs. Johnson zich op opgewekten toon met ons onderhield. En denkende aan dit leven van zelfverloochening en menschenliefde, vrijwillig doorgebracht in zulk eene omgeving, gevoel ik mij doordrongen van bewondering voor deze vrouw, die, zonder familie en zonder bloedverwanten, zich ééne groote familie heeft gemaakt van ongelukkige, misdadige en berouwvolle medemenschen.

DE SLANG.

In het slangenhol.
Met illustratiën.

ALS ik op een guren Maartavond eenige jaren geleden bij het invallen der schemering ten zuiden van Sint Canzian bij Triest over de Karst dwaalde, zou ik iemand, die mij tegenkwam, eenigszins zijn voorgekomen als de philosoof, die naar sterren kijkende, plotseling in een kuil stortte vlak vóór zijn voeten.

Want ik bekommerde mij niet om de scherpe hoekige rotsblokken, waarover ik telkens struikelde, en om het ondoordringbare struikgewas, waarin mijn voeten ieder oogenblik verward raakten. Daarentegen trokken de besneeuwde koppen van het Ternovaner woud, van den Nanos en den Krainer sneeuwberg mijn blikken onweerstaanbaar aan.

Zij allen glansden vurige kolen gelijk in de laatste stralen der zon, die voor de vlakte, waarop ik nu voortliep, reeds lang ondergegaan was.

Met een soort van treurige spijt beschouwde ik vooral den met een dunne sneeuwlaag bedekten ronden kop der Vremnika en ik herdacht de heerlijke zomerdagen, waarop ik mij daar zoo dikwijls aan de vertegenwoordigers van drie groote rijken had laten voorstellen.

Om elk misverstand te voorkomen, wil ik dadelijk zeggen, dat deze geen leden waren van een rumoerige, politieke vergadering, maar stille bloemen uit het plantengebied van het Balkanschiereiland, van de Alpen en het bekken der Middellandsche zee, die zich des zomers daar rendez-vous geven.

Daarom staat dan ook deze hoogte, die zich niet ver verheft van de grenspalen van het Romeinsche en Byzantijnsche rijk, bij de plantkundigen in hoog aanzien als een ‘Drieheerenberg’.

Iets wat, een weinig verder in het Noorden, schitterde als een breede, roode vonk in de vallende schemering, deed mij op een andere wijze denken aan het getal ‘d r i e ’. Het was de kop van den Triglau, waarvan de naam herinnert aan de drie hoofden van den ouden heidengod, dien de Wenden daar ginds in den vorm van een berg over land en zee zagen omhoogrijzen.

Naar alle waarschijnlijkheid ging ik over onderaarsche holen, waarin allerlei vormen te zien zijn, die de hoogste verbazing opwekken van hen, die zulk een onderwereld voor het eerst betreden. Want daarheen openen zich hier allerlei groote openingen en holle poorten.

Men kan wel is waar nooit met zekerheid beweren, of de grond onder onze voeten hol is, of dat hij, als

de nederslag van een vroegere krijtzee, een samenhangende rotsmassa vormt.

Maar het eerste is verreweg het waarschijnlijkste, want dit is hier het land, waarin de beddingen van verdwenen stroomen zich onder de oppervlakte der aarde gewelven van ontzaglijken omvang hebben geschapen en waar nu nog rivieren zich door zwarte poorten storten om voor altijd uit het daglicht te verdwijnen.

Nadat de laatste gloed op al deze hoogten was weggestorven, zag ik eens weer rond in mijn naaste omgeving, en iets griezeligers kon zich de verbeelding niet voorstellen. Men kan er zich misschien een begrip van vormen, als men zich uit hoogovens weggeworpen ijzeren scherven, reusachtig vergroot, voor den geest haalt. Het landschap vertoont dezelfde ruwe uitdiepingen als de bovengrond; ribben, scherp als messen, groote gapende kuilen, en van boven zakte het grauwe licht langzaam met den nacht in hun diepte weg.

Plotseling bleef ik verrast staan.

Op een afstand, dien ik wegens het schemerlicht niet goed kon schatten, bewoog zich een lang uitgerekt voorwerp, niet recht maar golvend, strak over den met struikgewas bedekten rotsgrond.

Wat kon het zijn?

Stijgt uit den nacht van de versteende zee, evenals uit de zwarte diepten van den oceaan, de zeeslang op als een reusachtig reptiel? Het volk gelooft aan deze verschijningen, want het denkt niets goeds van deze ontoegankelijke onderwereld. Ik bleef staan en spande mijn oogen zooveel mogelijk in. Het dier, dat verreweg de maat van alle zeeslangen overtrof, scheen een lengte van minstens vijftig meters te hebben. Het kroop in de golvende beweging van een slangenlichaam tamelijk snel naar de groote ronde, trechtervormige afgronden, die van alle kanten om de rotskegels gapen, waarop zich de kleine nederzetting Gradistsche verheft. Spoedig verscheen het met zijn rug boven de jeneverbesstruiken en de kale takken der verschrompelde dwergeikjes, dan weder verdween het in de diepte.

Ik heb een madonnabeeld gezien in een vensternis, een ‘heilig graf’, een met gordijnen behangen bed, en bij al deze vervormingen had geen menschenhand zich bewogen, zij waren allen door de zoogenaamde onbewuste en blinde werkkracht van den waterdroppel ontstaan.

Ik heb lang over deze zaak nagedacht en geloof, dat in de vorming der verschillende verschijningen op aarde hetzelfde patroon in verschillende soorten van uitvoering meermalen optreedt, hetzij in onzen eigen arbeid, die ons zelf willekeurig en planmatig voorkomt, hetzij in het spel der krachten, dat wij in tegenstelling daarmede voor iets toevalligs aanzien.

Maar laten wij ons niet in deze geheimen verdiepen; ik kon mij niets voorstellen van hetgeen ik in deze streken gezien had, dat eenigszins kon strekken tot oplossing van het zonderlinge schouwspel, dat zich aan mijn oogen voordeed. Met het toenemen der duisternis scheen het monster in lengte aan te groeien. Daar ik intusschen den invloed ken der stemming en der verhoogde zenuwprikkeling op de schatting van ongewone verschijnselen, zoo beoordeelde ik mijn eigen indrukken met het grootst mogelijke wantrouwen. Ik had toch kort te voren de ondervinding opgedaan, dat visschers, die in de nabijheid der kusten verrast worden door het onverwachte verschijnen van een gewonen tonijn, zich verbeeldden een walvisch van tien meters te hebben gezien.

Ten slotte hielp mijn zelfcritiek niet. Het ding was er nu eenmaal, de beweging was niet te loochenen, en ook wat de lengte betrof, kon de vergissing niet groot zijn, omdat ik den werkelijken afstand kende van de verschillende klippen, tusschen welke zich het monster of het spook voortbewoog.

Daar viel het mij in, dat ik waarschijnlijk niet de eenige was, die hier iets zag of meende iets te zien, en ik herinnerde mij dat zich in de nabijheid een grot bevond, het Slangenhol genaamd. Tot nu toe had ik gedacht dat deze naam afkomstig was van adders, die misschien iemand, voor het eerst de grot betredend, aan den ingang hadden begroet. Want de meeste toegangen tot de onderwereld zijn naar zulke toevalligheden genoemd.

Misschien drong van daar toevallig een streep nevel naar buiten, die zich langs de golvende lijn van den grond uitstrekte en door de overprikkelde verbeeldingskracht van iemand, die haar uit de verte opmerkte, als een slang beschouwd werd. Er kruipen immers dikwijls nevelslangen uit deze grotten omhoog, zij ontstaan uit de verdamping van het een of andere stroomende water, waarmede de grot op de een of andere onbekende wijze in verbinding staat.

Maar hetgeen ik daar in beweging zag was geen damp, ik kon mij niet bij deze verklaring nederleggen; bij volkomen kalme lucht beweegt zich geen nevelslang op deze wijze, en ook de witte kleur van den waterdamp had in elk geval tegen de schemering moeten afsteken.

Ik ging nu met dubbel haastige passen er op af; zag eerst het voorste, toen het achterste gedeelte de nabijheid van den grooten trechter van Sint Canzian naderen; van toen af verdween ieder spoor.

Nu zag ik de lichten van het hotel glinsteren en veronderstelde dat daar gasten waren aangekomen; dit verbaasde mij, omdat zij, die overkomen om een gedeelte der onderwereld te bezoeken, bijna altijd om dezen tijd reeds zijn vertrokken.

Toen ik binnenkwam, had ik lust aan den waard en eenige daar aanwezige gidsen en boeren mijn avontuur te vertellen.

Ik gaf echter mijn plan op, daar ik niet tot de vermeerdering van het bijgeloof der boeren wilde bijdragen en ik het voor overbodig hield, de eigenaardige soort van nederbuigenden trots, waarmede de buitenlui gaarne nederzien op stadsmenschen, nog te vermeerderen door het vertellen van zulk een geschiedenis.

De oplossing van het raadsel zou toch maar een quaestie van tijd zijn, en het op te lossen, zonder dat ik er iemands hulp bij vroeg, scheen mij aantrekkelijker dan het antwoord te ontvangen door veel praten en vragen.

Op de bovenste verdieping, waar men de stadsgasten ontvangt, trof ik verscheidene heeren aan, die mij min of meer bekend waren als onderzoekers der onderwereld en als pionieren der ontdekkingen, die in letterlijken zoowel als overdrachtelijken zin jaar op jaar groote uitgestrektheden daarvan aan de duisternis onttrekken.

Niet alleen dat uit de handen dezer mannen, die met hun fakkels en magnesiumlichten altijd maar vooruitdringen, de eerste lichtstraal viel in dat gebied van den nacht, maar ook werd door hen de reeks van natuurtaferelen, waarover de voorstelling van den mensch beschikt, met eenige van het indrukwekkendste en zonderlingste soort vermeerderd.

Maar in den toestand, waarin de heeren mij heden verschenen, had ik nog geen hunner ooit gezien; bij den een hing een stuk laken van de jasmouw, bij een ander van den rug; de een had breede striemen op het voorhoofd, de ander op de handen, bij een derde keek de bloote, gekwetste knie er uit.

Het was niet te denken dat zij allen tegelijk van de een of andere hoogte waren nedergestort. In dit geval zouden zij er niet met zulke kwetsuren, die meer belachelijk dan ernstig waren, zijn afgekomen. Er moest dus iets eigenaardigs zijn voorgevallen.

Niet minder vreemd waren de gesprekken, die ik te hooren kreeg; uit hun praten kon ik opmaken dat het inderdaad het Slangenhol was, in welks diepte zij voor de eerste maal waren gedrongen.

Nooit had vóór hen een menschelijke voet den grond dezer onderwereld betreden, en daarover kon men zich niet verwonderen, als men hoorde hoe 't hun gegaan was op dezen tocht.

‘Die met de tabakspijp,’ zeide een ingenieur, ‘was toch de wonderlijkste sinjeur, die mij ooit in de onderwereld is tegengekomen. Toen mijn blik op hem viel, schrikte ik terug. De kerel stond daar onbeweeglijk en scheen mij van het hoofd tot de voeten te meten.’

‘Toch moest hij voor mijn hangebast de vlag strijken,’ zoo nam een jonge koopman het woord op; ‘een echte strop, die een oneindig aantal malen is omgedraaid, ziet er op geen haar anders uit, dan de stalactiet waaraan het lijf hing van den misdadiger met zijn langen, witten neus, en opdat het ding nog mooier zou worden, ontbraken ook de galgenraven niet, die met hun gekras rondom hem fladderden en, toen mijn fakkel hen bescheen, zich in het een of andere hol verstopten. Als iemand ons gezien had, zooals wij daar heen en weer bengelden aan onzen kabel, zoo kon hem dit niet anders toeschijnen dan het touw van steen, waaraan die gestalte scheen te hangen.’

Ik maakte uit dit gesprek op dat de heeren vandaag een nieuw hol hadden onderzocht, waarbij door hen wonderlijke stalactiet- en stalagmiet-vormen gezien waren.

Dat deze de gewone maat der vreemdsoortigheid overschreden, kon ik mij wel voorstellen, want zoowel de ingenieur als de koopman behoorden tot de meest onverschrokken en ervaren onderzoekers dezer verborgen wereld.

Uit mijn eigen herinneringen kende ik sedert lang zulke verbazingwekkende verschijnselen; men kan duizend menschen vóór zekere steenvormingen brengen en hun vragen met welke bekende voorwerpen zij een gelijkenis in de herinnering roepen, en allen zullen zij hetzelfde noemen - wel een bewijs dat onze verbeeldingskracht hier niet medewerkt.

De eene reis door de onderwereld gelijkt volstrekt niet op de andere; hier daalt men gemakkelijk af, daar vervult ons reeds bij de eerste schrede afgrijzen - als men

ten minste niet gewoon is aan de geheimen van dezen eeuwigen nacht. Zoo moet bijv. degene die zich in een hol bevindt, waardoor het water bruist, een soort van kanonnenkoorts overwinnen, veroorzaakt door den rollenden donder der echo's, die het water op zijn reis naar onbekende streken der duisternis onder de gewelven wakker roept.

Het belangrijkste verschil is het echter of men op een gemakkelijk neerdalende helling naar beneden kan gaan, of dat men eerst door touwen en touwladders in een loodrechten put moet nederdalen, op welks bodem dan eerst de gangen en gewelven zich verder horizontaal uitstrekken.

Maar nu is het ook alweder onzeker of degene, die zich met behulp van deze middelen in de diepte waagt, ten minste den binnenwand der putten in zijn nabijheid heeft. Want niet weinige dezer holen toonen zich zeer grillig; er zijn er onder die den vorm aannemen van een flesch; de cylinder-vormige holopening verwijdt zich dan plotseling tot een buik, de ladder rust niet langer meer tegen een rots, maar bengelt in de lucht, schommelt, draait zich en maakt den moedigen indringer, die de fakkel van zijn voorganger als een rood punt op korten afstand onder zijn voeten ontdekt, duizelig en angstig.

Hij klampt zich dan niet alleen vast aan de ladder, die hij evenmin durft loslaten als de schipbreukeling de reddingsplank, maar is bovendien vastgebonden aan een zich langzamerhand ontrollend stuk touw, dat boven aan den rand zorgvuldig wordt bewaakt.

Ondanks dit alles is iemand, die bij zulk een onderneming zichzelf gaat beschouwen als den slinger van een klok, zoo onaangenaam gestemd, dat hij beneden gekomen meestal niet meer genieten kan en slechts bezield is door een enkele gedachte, en wel: ‘Had ik nu maar den terugweg achter mij.’ Want hij ziet van de wereld, die hij toch eens weer moet opzoeken, niets anders dan hoog boven zich een rond stukje verblindend licht, zoo groot als een rijksdaalder, en tusschen hem en dit stukje geen anderen weg, dan dit draaiende vlechtwerk.

De beide mannen, die daar voor mij zaten, hadden een avontuur gehad, dat niet niet minder onaangenaam in zijn gevolgen was. De ladder wankelde, maar zij was niet zoo ver verwijderd van de uitgebeten en doorgroefde wanden, dat zij niet menigmaal met hun vracht daartegen aanstieten. Dan gaf het weer een bult, dan een afschilfering der huid, of dan bleef een stuk van hun kleederen aan de scherpe kalkribben hangen.

Een andere dan ik, die een voldoende verklaring

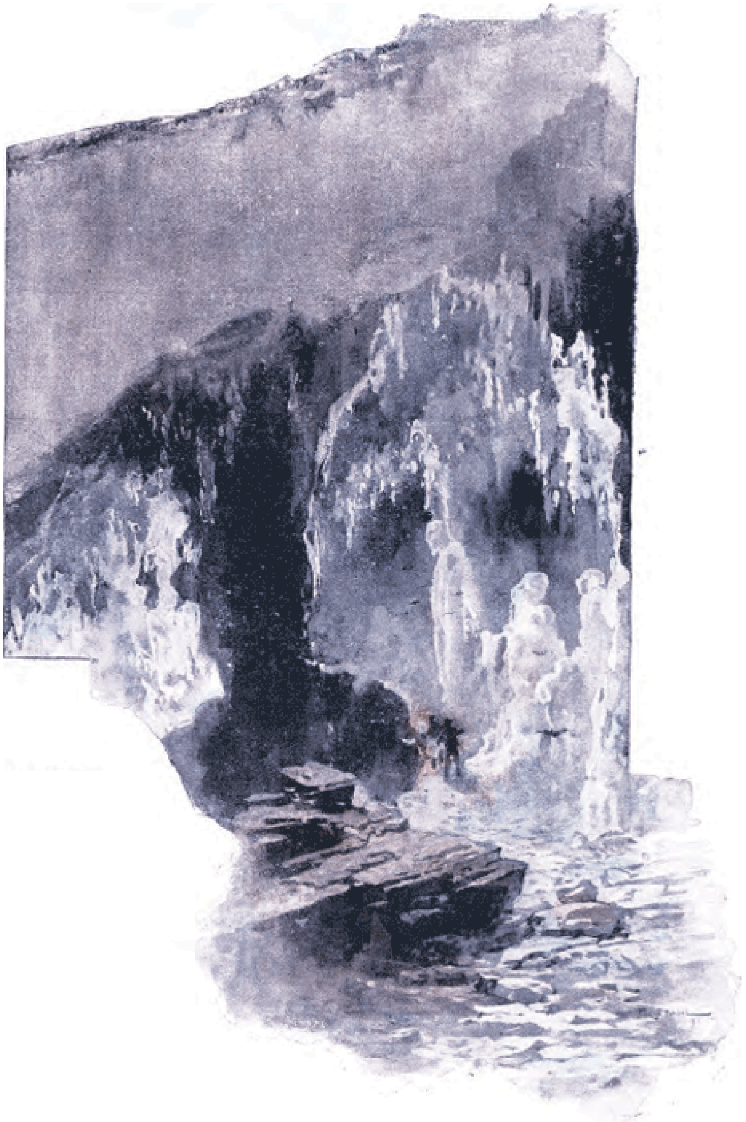

IN HET HOL. DE GEHANGENE.

voor al deze dingen kon vinden, zou zich de vraag hebben voorgelegd:

'Hoe komt het toch dat men zich zulke dingen aandoet? Staat de uitkomst in een redelijke verhouding tot de aangewende moeite en het doorstane gevaar?'

Zulke vragen, al zijn ze ook niet alleen op de onderwereld van toepassing, zijn echter noodeloos. Men kan ze doen naar aanleiding van iederen ontdekker op zee, in het ijs, op het hooggebergte, in de woestijn of waar anders ook.

De drang en de hartstocht zijn onweerstaanbaar; zij wijzen elken zoogenaamden wijzen raad terug. Die het een aantrekkelijkheid vinden, in streken te dringen nooit door een menschelijk oog aanschouwd, die de werkzalen der natuur willen aanschouwen, wanneer de mensch daarin nooit de minste verandering heeft gebracht - die den grond zoowel als de muren wil overtrokken zien met het filigraanwerk der kalkspaath, zoo wit als kersenbloesems, waarop de meizon schijnt - wien nieuwe gewelven lokken, nooit verduisterd door den walm van vlam of rook, die is in staat zoo iets te wagen. Wanneer zulk een prikkel niet werkt, dan is het onnoodig langer er over na te denken of te spreken.

De beide mannen, die thans het eerst het Slangenhol waren binnengedrongen, bezaten alle eigenschappen, waarover een onderzoeker in dit wonderbare en onherbergzame gebied beschikken moet. Zij waren even moedig als bezonnen.

Alles gaat er toe alsof de krijgstucht elke afzonderlijke beweging beheerscht. Eerst waren bij het krieken van den dag touwladders door

de werklieden aangebracht. Toen liet men langzaam een touw neer, waaraan een rotsblok afhing van het gewicht van een mensch, niet alleen om er de draagkracht van te onderzoeken, maar ook om te zien of er zich nergens een voorsprong bevond, waarop men een weinig kon rusten. Dan werd in den rotsrand een gat gemetseld, waarin men een stuk ijzer vastzette, waaraan de lange ladders werden gebonden. Toen daalde langzaam de een na den ander af en de overgeblevenen spraken geen woord met elkander, om geen geroep van hen te missen.

Nu eens moest de lijn, waaraan hij die langs de ladder afdaalde was vastgebonden, losser gelaten, dan strakker toegehaald worden. Ondertusschen hoorde men in langen tijd niets; dat is geen goed teeken, want het bewijst dat de man, die afdaalt, moeilijkheden ondervindt en dat hij iedere gedachte bepalen moet tot zijn eigen veiligheid.

Dan klinkt uit de diepte een lang gerekte juichtoon. De man is op den kegel gekomen, die zich op den bodem van zulk een afgrond verheft; deze bestaat uit de overblijfselen van brokstukken der putwanden, die in den loop der eeuwen naar beneden zijn gevallen.

Eindelijk zijn alle gezellen vereenigd. Nu wordt het portaal uitgezocht, van waar men verder wil voortdringen. Als in een museum de beelden, zoo staan de gestalten, gevormd door de neervallende druppels, stom en stijf daar geschaard in eindelooze verscheidenheid als de levende schepselen der bovenwereld.

Het moet al iets zeer bijzonders zijn wanneer de ervaren onderzoeker nog door verbazing wordt aangegrepen, en moeilijk als door een oerwald, is het dikwijls zich een weg te banen door de pijlers, gewelven en zuilen.

Niet zelden moeten hier moker en bijl meehelpen.

Vermoedt men bij den schijn der fakkels dat een gewelf met bijzondere pracht is versierd, dan wordt een magnesiumlicht aangestoken; daar dit spoedig uitdooft en dengene die het vasthoudt al te veel verblindt, zoo is het verborgen in een inrichting, die een soort van uurwerk bevat. Bovendien is hier een holle spiegel aangebracht, door welks achterzijde de oogen worden beschut en dat tevens den glans van het licht, naar deze witte wereld gekeerd, versterkt.

Zoo wandelt men voort, nu eens berg op, dan weer berg af, nu eens door een dicht woud, dan weer door een zich wijd openenden Dom. Altijd knarst het scherpe filigraan onder de voeten. Men voert metingen uit, opdat men later op de bovenwereld de plaatsen kan aanwijzen, overeenkomende met de doorwandelde streken van het rijk van den Nacht. Dan kan men later, wandelend midden in een boschje of op een veldpad, op den bodem wijzen en zeggen:

'Hieronder ben ik geweest!'

Een wonderlijken indruk maakt de stilte, die den zwerver hier omringt. In vergelijking met deze stilte schijnt iedere ruimte der bovenwereld levendig en druk, evenals de donkerste nacht nog verlicht schijnt vergeleken bij deze stokdoove duisternis.

Rustig werken daar de natuurkrachten voort, en het bestaan van het menschelijke geslacht komt ons voor als een sedert lang verdwenen droom.

De eenige geluiden, die denkbaar zijn, brengt een waterdruppel voort, van het gewelf neervallend op een gladde rotsvlakte en die op zijn manier evenzeer medewerkt aan den opbouw der onderwereld als het door den stroom in de zee gedragen slijk tot de vorming der vastelanden.

Of dan fladdert een kraai op, die in deze onderwereld, natuurlijk niet te ver van haar ingangen verwijderd, haar toevluchtsoord heeft. Zij bewonen dit duistere gebied, zoodra zij vliegen kunnen, meestal des nachts. Eerst in de schemering keeren zij uit het kreupelhout en de velden in deze holen terug.

Verder daarin huist de rotsduif. Zulke vogels waren het, die door het licht opgeschrikt en verblind, de stalactiet omfladderden, welke zich aan de ontdekkers vertoonde als een aan de galg hangende man.

Ondertusschen kan het er somtijds ook dreunen door de onbeschrijfelijke stilte als een orgeltoon of veelstemmig

DE OPLOSSING VAN HET RAADSEL.

gezang. Dit gebeurt wanneer men in een streek komt, in verbinding staande met ruime gewelven en lange gangen, waardoor een onzichtbaar water stroomt.

Hier eindigt een kolossale zaal plotseling in een nauwe, geheel door rotsen ingesloten blinde gang; daarentegen zet zich een smalle reet, die ergens nauwelijks merkbaar tusschen reusachtige pijlers uitkomt, verder voort als een steil dal, waarvan de bodem gevuld is met een dier onderaardsche stroomen, welke geen menschelijk oog op die plaats gezien heeft of misschien ooit zien zal.

Intusschen vervliegen de uren en alles vermaant den onderzoekers terug te keeren naar de bovenwereld, waar het niet zoo stil en plechtig is, maar waar de schoonheden der schepping niet door een vijandige duisternis be-

dekt zijn, die tred voor tred moet bestreden worden.

Sneller dan op den heenweg, bereikt men op den terugweg, dien men zich zeer vergemakkelijkt heeft door in de verwarring der zuilen en gangen hier en daar teekens aan te brengen of voorwerpen neder te leggen, den kegel, van waar uit men den tocht aanvaardde.

Met verlangen en angst tegelijk ziet men loodrecht in de hoogte, tot daar waar de bovenste rand der touwladders nog even door het daglicht wordt verlicht.

Het slechtste is hij er aan toe, die het laatst opstijgt, want alle anderen, die langzamerhand half opklimmen, half getrokken worden door het touw, dat de mannen daar boven in de hand houden, hebben het voordeel, dat in den buik der flesch de ladder niet al te erg schommelt, omdat zij, die achterblijven, haar zoo strak mogelijk trachten vast te houden. De laatste heeft echter deze hulp niet meer.

Ondanks alles komen zij toch hijgend en ademloos hoven, en 't eerste wat zij meestal doen is zich in volle lengte op den rotsgrond uit te strekken.

Het woord van den romeinschen dichter, dat het gemakkelijk is in den Avernus neder te dalen, is op zulke ondernemingen niet van toepassing.

Zoo ongeveer kon ik het verloop nagaan van zulk een onderzoekingstocht, uit hun gesprekken en uit ervaringen door mij opgedaan bij dergelijke nederdalingen, waaraan ik had deelgenomen.

De beide mannen spraken er zeer eenvoudig over, zoo zakelijk als sportmenschen over hun verrichtingen plegen te praten.

Van de wonderen, waarmede de overlevering van het volk zoo menige plek der onderwereld, vooral het nooit geziene rijk van den Slangenkoning weet te versieren, was niets te hooren.

Maar het raadsel, dat zich aan mijn eigen oogen had opgedaan, bleef mij nog altijd onopgelost. Hoe meer ik over de zaak nadacht, hoe zonderlinger zij mij voorkwam.

Juist stond ik op het punt om aan de beide mannen te verhalen, dat zij op hun wegen, zonder dat zij het wisten, klaarblijkelijk vervolgd waren geworden door een nooit gezien monster, den boozen geest der hel in slangengestalte, alsof zij de verdwaalde kinderen waren uit het tooversprookje, die de toovenaar naloopt, uit wiens huis zij gouden vruchten en andere kleinooden hebben weggehaald - toen een verwarring van stemmen opsteeg uit de onderste kamer van het hotel en aan het gesprek een einde maakte.

Ik luisterde.

‘Dat zijn onze jongens,’ sprak de ingenieur, ‘die nu naar huis gaan nadat zij zich tegoed hebben gedaan. Zij maken een leven of het Kerstavond was.’

Het verband met den Kerstavond was mij niet onbekend. Ik wist dat de duitsche onderzoekers der onderwereld alle jaren den kerstboom ontsteken voor de dorpskinderen van Sint-Canzian.

Heerlijk schittert dan midden in den winter dit aan dit volk minder bekende symbool der liefde door de steenen woestenij. En niet alleen zij die toegelaten worden in het feestelijk versierde vertrek, maar ook zij die door de vensters de vroolijke lichten zien, genieten er van.

Dat gebeurde op den heiligen avond. Maar om welke reden kwamen echter vandaag al deze kinderen hier in huis?

Ik hoefde niet lang te wachten op de opheldering van het geval.

Het was vandaag Zondag. Toen de kinderen des morgens uit de kerk komende de werklieden zagen, die de touwladders droegen voor hunne weldoeners, begrepen zij, dat het een zwaren gang in de onderwereld gold. Ook wisten zij uit hetgeen zij vroeger hadden ondervonden en gezien, dat deze onderneming een geheelen dag in beslag nam.

Des namiddags konden zij het niet langer uithouden en een groote stoet trok uit om hun vrienden weer uit de diepte te zien opstijgen. Toen deze eindelijk tegen het vallen van de schemering te voorschijn kwamen, lieten zij het zich niet uit de handen nemen, de zeven of acht touwladders, tot een enkele samengebonden, naar huis te dragen.

De beide onderzoekers kozen vijftien jongens uit, die op een tusschenruimte van ongeveer vier meters hun hoofden door de sporten staken en zoo de heele ladder op de schouders door het kreupelhout naar het dorp droegen.

Dat was de slang geweest, die ik in zulke griezelige kronkelingen over de hoogten van den weg had zien voortbewegen.

In de halve duisternis kwamen de kleine hoofden niet meer te voorschijn en de lichamen der jongens werden door de struiken verborgen.

De beide onderzoekers hadden niet weinig pret, toen zij hoorden van den indruk, dien deze optocht op een niet ver afstaanden toeschouwer had gemaakt.

‘Had de put niet altijd het Slangenhol geheeten,’ zeide de ingenieur, ‘dan moesten wij hem dien naam geven naar het avontuur dat het einde is geweest van haar ontdekking. Het zou goed zijn als alle akelige vertooningen op zoo'n vroolijke manier werden opgelost. Alles is toch heel goed gegaan. Het booze hol heeft ons op een paar krabben en builen na gezond laten ontsnappen en het monster is gebleken een vroolijke kinderpartij te zijn, die zich een paar kruikjes bier heel best lieten smaken. Leve het Slangenhol!’

Wij stieten onze glazen tegen elkander en vierden een vroolijk naamfeest.

Dit rekte zich uit tot diep in den nacht - maar het was niet de afschuwwekkende nacht der onderwereld, maar de heerlijke nacht van het Zuiden, waarvan het schitterend sterrenlicht ons tot onze slaapkamers begeleidde.

Gezicht op een Hollandsche stad.

Wij zijn zoo gelukkig onzen lezers nevensgaande fraaie reproductie te geven van een schilderij van onzen beroemden Jacob of - zooals hij meer algemeen bekend

is - Jaap Maris. Met toestemming van de firma Bossa Valadon & Co. hebben wij het kunnen opnemen.

Het is zeker overbodig veel te zeggen van de eigenaardige bekoring, over dit tooneeltje verspreid, over die wazige lucht, dat typsche molentje, die schilderachtige brug en die echt Hollandsche geveltjes.

De Engelschen zijn verrukt over deze kleine meesterstukken; zij waardeeren ze misschien nog meer dan wij. Maar is dat niet altijd: 'Een profeet wordt niet in zijn eigen land geëerd'?

En toch zijn wij trotsch op onze kunst en verheugen ons als zij in het buitenland zoo gewaardeerd wordt, al betreuren wij het ook dat zooveel van de werken onzer beste schilders met Engelsch en Amerikaansch geld duur betaald over de zee reizen, ver van onze musea en particuliere verzamelingen.

Op de vlucht.

Men kent de eigenaardigheid der Parthen, die al vluchtend hun vijanden nog een laatsten pijl toewierpen. De krijgslieden op ons plaatje zijn geen Parthen, maar zij schijnen toch dezelfde gewoonte te hebben. Hoewel gedwongen te vluchten, geven zij den strijd niet op en vuren voor de laatste maal op hun vervolgers.

Maar niet allen beproeven nog voor het laatst de gunst der Fortuin; de meesten denken aan niets anders dan aan eigen veiligheid. De hoofdman - want blijkbaar is de ruiter op den voorgrond de aanvoerder - van den troep hoopt misschien nog op een wending der kansen, maar neen! Zijn manschappen hebben het vluchten in 't hoofd, niets kan hen meer weerhouden; één alleen schiet evenals hij nog op Parthische manier al vluchtend zijn wapens af.

Zal hun voorbeeld de anderen nog bezielen; zullen zij plotseling zich omkeeren en van vervolgden vervolgers, van overwinnelingen overwinnaars worden? Is die vlucht enkel maar een krijgslist, bedacht om de overmacht op een dwaalspoor te brengen?

Men kan er van denken wat men wil, niets is grilliger dan de luim van een vrouw, de kans van het spel en het geluk der wapenen.

De schilder laat onze verbeelding vrij spel, hij toont ons zijn vluchtende ruiters; misschien laat hij ons hen een volgenden keer wel zien als overwinnaars.

Memento mori.
Door H.N.

I.

'Het is zonderling, dat wij op gevorderden leeftijd over onze deugden meer berouw hebben dan over onze zonden - zeker komt dit hiervan, dat wij onze zonden door boete weer goed kunnen maken, terwijl wij aan onze deugden niets kunnen veranderen!'

Deze kolossale paradox hoorde ik op een namiddag in den herfst te Parijs voor het café Tortoni. - Ik wendde mijn oogen naar den spreker en ontwaarde een man met een lijkbleek gezicht, een krachtige, onverschillige houding, breede, ronde schouders en licht behaarde, smalle, gespierde handen. Op het eerste gezicht zag ik

hem voor een zestiger aan, maar bij nauwkeuriger beschouwing kwam ik tot de overtuiging, dat hij nauwelijks veertig jaar kon zijn. Hij droeg een jas van een lichte, ruwe stof, een te korte pantalon, te lange haren, een ongeborstelden hoed en niet zeer nette boorden. Zijn stem klonk eigenaardig week, min of meer zingend, elke lettergreep sprak hij duidelijk en de r zeer scherp uit - blijkbaar geen Franschman. 'Een Rus,' sprak ik tot me zelf, en ik dacht er bij, dat hij op zijn ouden dag zeker niet over te veel deugden berouw zou hebben.

Ik had juist geoordeeld. Het was vorst Wladimir Alexandrowitsch Suworin - men zeide mij dat eenige minuten later, terwijl er bijgevoegd werd: 'een man niet zonder geest, maar van een niet onbesproken gedrag.' - Ik luisterde nauwelijks. Suworin trok te zeer mijne opmerkzaamheid. Hij zat, met de armen over de stoelleuning, de beenen gestrekt, te midden van een groep mannen, van wie een - namelijk een klein mager, zeer zorgvuldig gekleed heertje - een hoog woord voerde. 'Ook een Rus,' hoorde ik zeggen. Het kwam mij voor, dat hij evengoed een kantoorheer als een Fransche kapper kon zijn, die veel met voorname lui omgang had gehad.

'Wat je daar zegt is een godslastering!' riep hij met een hooge, onaangename stem, en hij stak zijn lang en met een dik strottenhoofd versierden hals hooger uit zijn smettelooze boorden - 'een godslastering; en neem me niet kwalijk, Wladimir, 't is ook onzin, wat je daar opdischt!'

'Zooveel te beter voor jou, Valerian, als je den zin niet vat,' antwoordde Suworin onverschillig, waarna hij geeuwend opstond en het gezelschap verliet.

De kleine Valerian zag hem zegevierend na.

'Men moet hem maar flink aanpakken, dien ketter, dan zwijgt hij.'

'Ja,' riep een vroolijke Franschman, 'wanneer men Suworin kwijt wil zijn, behoeft men hem slechts te vervelen.'

Ondertusschen wandelde de 'ketter' langzaam over den boulevard - het hoofd een weinig vooruit, den rechterschouder tot het oor opgetrokken, de voeten na zich slepende. Met een hooghartige onverschilligheid zag hij elke dame onbeschroomd aan, zonder een spoor van werkelijke belangstelling.

Mijn werk riep mij, ik ging naar huis. Drie uren later zag ik Suworin nog altijd op den boulevard.

II.

Sommigen noemden hem den beschermheilige van Mabille of kortweg Saint Mabille, wijl hij jaren lang een geregeld bezoeker van deze inrichting was; anderen den boulevard-Sardanapalus, omdat hij met kalme

grootsche blikken, op zijn stoel voor

HET AFDALEN.

Tortoni gezeten, den langzaam naderenden ondergang der wereld scheen te aanschouwen. De meesten noemden hem evenwel Memento mori. Als een spook toch waarde hij door Parijs, den dood als het ware aankondigende van alle illusies en vreugden der jeugd.

Hij maakte op mij den indruk van een aartsleeglooper: men zag hem in alle schouwburgen, op alle gemaskerde bals en elken namiddag op den boulevard.

Zijn hooge, gebogen gestalte, zijn slordig toilet en zijn achteroverhangende hoed trokken van verre, te midden van de fijn gekleede Parijzenaars, de aandacht. Steeds had hij de handen in de zakken, den rechterschouder bij 't oor en zijn brutale blikken naar de dames gericht.

Menigmaal zag ik hem voor de deuren van een concertzaal het publiek opwachtende, of voor den ingang van de Madaleine na een deftige namiddagoefening.

Ik moet bekennen, dat dit voor een man van zijn jaren en van zijn ontwikkeling, op mij een zonderlingen indruk maakte.

Waar ik hem zag, in Mabille, in den schouwburg, op den boulevard, overal vertoonde hij dat lijkengezicht - fijn besneden, uitgenomen de breede kaken, volkomen regelmatig omlijst door een langen, vollen baard, en op het voorhoofd gescheiden haren.

III.

Wat trok mij zoo in hem aan? Zijn blik, zijn aangrijpende, half gebroken blik, en dan - zijn lachen. Dit sneed mij door de ziel, toen ik het voor de eerste maal hoorde. Het klonk zoo frisch en week als van een student en paste volstrekt niet bij zijn ziekelijk, door wereldsche genoegens verdorven voorkomen.

Ik leerde hem kennen en men zag ons veel te zamen.

De wereld zeide, dat we vriendschap gesloten hadden. Dat was niet waar, hij wandelde slechts met mij. Steeds was hij beminnenswaardig, nooit hartelijk, altijd bereid met opoffering van eigen genot mij een dienst te bewijzen, maar - zonder mij ooit eenige sympathie te betoonen.

Of hij nog een vriend of... eenige liefde voor dit of dat bezat?

Neen, nauwelijks had hij een vooroordeel, en slechts voor drie dingen toonde hij een gruwelijken afkeer: voor geestige vrouwen, honden en muziek.

IV.

Ik heb nooit prettiger prater en nooit iemand gekend, die meer gelezen had dan Suworin.

Zijne benijders beweerden, dat hij zich voor de conversatie voorbereidde, eer hij in 't publiek verscheen. Een erbarmelijke bewering! Hij gaf te weinig om de meening der menschen, dan dat hij voor hen een rol had willen spelen.

Zijn menschenverachting en onverschilligheid waren zonder voorbeeld, en toch kwetsten deze eigenschappen bij hem minder dan bij andere menschen, omdat ze natuurlijk en niet kwaadaardig waren.

Zijn persoonlijkheid gaf aan de dames een bijzonder geliefde stof om te praten. Zij haatten hem.

Wat ze hem kwalijknamen, was niet zijn ongeregelde levensmanier, maar - zijn kwetsende onverschilligheid. Nooit nog had hij een dame beleedigd!

V.

Het was Maart. De schaduwen op de boulevards werden donker en dicht, het licht helder en wit. De lucht was aangenaam zacht en geheel Parijs als van violengeur doortrokken.

Een zondvloed van vreemdelingen overstroomde de hotels; de Parijzenaars klaagden er over, als alle jaren, met zonderlinge ondankbaarheid, dat die smakelooze, vreemde dames hunne boulevards bedierven. Luidruchtige, opgewonden Weener schoonen stonden zoo lang voor de ledermagazijnen van Klein, als waren ze alleen naar Parijs gekomen om het Weener leder te bewonderen - en geheele reizende

families, rijk aan opgesmukte, onschuldige dochters, zaten te midden van geblankette, verdachte dames voor de café's en aten ijs.

Suworin was verdwenen.

‘Hij mijdt de boulevards, omdat de vele smakelooze vreemdelingen zijn schoonheidszin kwetsen,’ zeide een Parijsche gek, behoorende tot Suworin's clubje in het café Riche. Deze geestelooze opmerking trof geen doel.

Een jonge idealist beweerde, dat Suworin leed aan een gebroken hart en dat hij elke lente kampte tegen de herinneringen aan een ongelukkige liefde. Deze poëtische bewering werd met verachting aangehoord.

Een derde verklaarde, dat Suworin elk voorjaar aanvallen van waanzin had; men kon hem dan op straat achter de gesloten vensters hooren tieren. Deze opmerking vond het gezelschap nog zoo gek niet. Het café Riche liep leeg. Allen wilden voorbij de ramen van Suworin wandelen om hem te hooren.

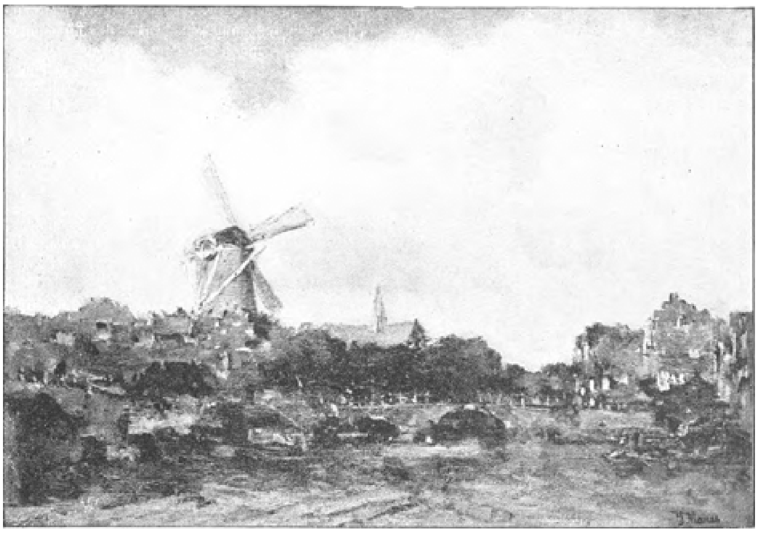

GEZICHT OP EEN HOLLANDSCHE STAD. Naar Jacob Maris. (Zie blz. 230.)

Men hoorde niets.

Men informeerde bij zijn arts. Deze streek onverschillig met zijn hand over zijn gladgeschoren bovenlip en zeide: ‘Suworin lijdt aan bronchitis.’ - De lieden trokken de mondhoeken samen en de wenkbrauwen naar boven en - vergaten Suworin.

VI.

Op een mooien dag ging ik door de Avenue Montaigne voorbij het huis van Suworin. Ik dacht zoo bij mij zelven: ‘Even aanbellen is geen groote moeite, en afgewezen te worden waar reeds zoo velen afgewezen zijn, geen persoonlijke beleediging.’

Ik belde dus en - men liet mij binnen.

Suworin bewoonde, ofschoon hij Parijs in geen vijftien jaar verlaten had, een gemeubileerde kamer, die eentonig met verschoten, geel damast behangen was. Kakelbonte Japansche rariteiten zag men in menigte, en toch vertoonde zich een opvallende smakeloosheid. Hij voelde blijkbaar evenveel liefde voor zijn woonvertrek als Diogenes voor zijn ton.

Hij lag, zoo dicht mogelijk bij den baard, met gesloten oogen in een reusachtige fauteuil. Zijn gezicht leek zoo groen te midden van die gele omgeving, dat ik ontzet bleef staan, hoewel ik aan zijn lijkkleur gewoon was.

Ik kwam weer tot me zelf, toen hij de oogen opende, mij de hand toestak en vroeg: 'Hoe gaat het? staat de triomfboog er nog? hoe gaat het op den boulevard?'

'De triomfboog staat er nog en de boulevard verlangt naar u.'

'Ik kan niet uitgaan, de lentelucht pakt mijn zenuwen zoo aan,' zei hij kort en viel weer in een peinzend zwijgen.

Zijn oogen waren onrustig, zijn haren wanordelijk, terwijl zijn baard half uitgeplukt scheen.

'Misschien is hij werkelijk op weg naar Charenton,' dacht ik. Zoo nu en dan kwam er op zijn gelaat een trek van verveling en ongeduld, en dan mompelde hij iets onverstaanbaars voor zich heen.

VII.

‘'t Is een treurige en aangrijpende bezigheid in het kerkhof der vergetelheid te wroeten! Suworin houdt zich zeker daarmee bezig,’ dacht ik het eene oogenblik, maar het volgende schaamde ik mij er over zoo naïef te zijn als de idealist in het café Riche.

Daar greep hij naar een bouquet viooltjes, dat voor den schoorsteen stond, en wierp het nijdig in 't vuur, terwijl hij, de handen op de knieën, zonder eenige inleiding mompelde: ‘Wanneer ik voor twintig jaar geweten had, dat ik zou worden wat ik nu ben, dan...

‘Bah!’ ging hij voort, ‘alle jonge lafbekken bewonderen mijn gek cynisme en doen me na, zooals hunne voorouders de monsterboorden van Lord Byron namaakten. Niemand denkt er aan, dat ik eigenlijk een belachelijk idealist ben! Waarom zou ik me niet vergunnen u deze bekentenis te doen?’ bromde hij, de schouders optrekkende. ‘Niemand gelooft het! Als ge morgen in het café Riche vertelt, dat Suworin een romanheld is, dan zal men u op zijn minst voor een gek houden.’

Voor elk mensch is zijn eigen ik een belangwekkend persoon. Suworin leverde hiervan weer het bewijs.

‘Wat kijkt ge nieuwsgierig!’ riep hij spottend. ‘Ge vraagt niets; natuurlijk zijt ge discreet - maar ge zoudt toch drommels graag weten, hoe ik geworden ben, zooals ik nu ben - zoo romantisch. Ge verwacht zeker een treffende geschiedenis. Och, het is een overoude geschiedenis; ik geloof er zelf niet meer aan, en als ik ze in een of ander tijdschrift las, zou ik zeggen, dat ze slechts verzonnen was.

‘Ik zou geheel vergeten - wilt ge niet rooken? Daar hebt ge Russische tabak - die wilt ge immers liever dan Turksche?’

Hij viel weer neer in zijn stoel, legde de handen op de leuning en begon met zijn eentonige, weeke stem te verhalen:

‘Ik mag mijn hoofd hoog houden. Onder alle Parijsche deugnieten ben ik de minst slechte. Dit is te verdienstelijker van mij, omdat het leven, dat ik leid, mij niets waard is. Voor twintig jaar zou ik al die kleine ondeugden, welke men mij naäapt, diep veracht hebben.

Ik beminde de menschheid en vereerde de westersche beschaving. Ik geloofde in God, voor zoover de wijsgeeren, en aan het geluk, voor zooverre de dichters zulks veroorloven. Ik had een hartstochtelijke liefde voor de sonates van Beethoven, voor wandelingen in den maneschijn, en jammerde met enthusiastische bitterheid over het verderf der Russische maatschappij.

Natuurlijk maakte ik gedichten, waarvoor ik me schaamde. Ik was zeer gezond en de lompheid, welke men thans bij mij chic gelieft te vinden, bezat ik inderdaad. Ik wilde niet dansen, omdat ik mij niet bevallig bewegen kon. Tot lectuur had ik goede boeken. Het portret van mijn, in den Krimoorlog gesneuvelden vader droeg ik om den hals. Over het geheel was ik een eenigszins zonderlinge, maar goede jongen. Geld had ik altijd genoeg, dus aan vrienden ontbrak het me nooit.

Dat ik, niettegenstaande mijn smartelijk medelijden met de menschheid, een tamelijk gelukkig mensch was, is licht te begrijpen.

Slechts iets hinderde mij, namelijk de gedachte aan mijn grootvader, die zich in een krankzinnigengesticht, aan den Rijn gelegen, bevond en die trots al de moeite der dokters, die zich op hunne “humane behandeling” ten opzichte hunner patiënten beroemden, maar niet zijn verstand terugkreeg. Wanneer ik aan mijn ongelukkigen

grootvader dacht, overviel mij een groote angst. Ik troostte mij met de gedachte, dat mijn vader een zeer verstandig man geweest was, dat mijn tante alleen wat zonderling was en dat grootvader in de hersenen gekrenkt was geworden door het veelvuldig toedienen van koude stortbaden. Ook dacht ik zoo min mogelijk aan den krankzinnige; ik vermeed zijn nabijheid, ja, langen tijd verliet ik Rusland zelfs niet.

Eens - ik was juist twee en twintig jaar oud en vol leven - schreef men mij, dat grootvader geestelijk weer gezond en alleen nog wat zwak van lichaam was, en dat hij mij wenschte te zien.

Ik wenschte hem volstrekt niet te zien en het speet mij, dat hij niet mijn broer, die te Baden-Baden was, aan het ziekbed geroepen had. Niettegenstaande dat maakte ik mij klaar voor de reis om aan zijn verlangen te voldoen. Ik deed het uit bijgeloof en angst voor verwijtingen, welke ik me misschien later zou doen - sommige menschen zouden zeggen, dat ik het uit plichtsgevoel deed.

Ik kwam in het gesticht en bezocht mijn grootvader. Hij herkende mij - ik zou hem volstrekt niet herkend hebben. Van den schoonen prachtigen kozak was niets overgebleven dan een krom, met een slappe, gele huid overtrokken geraamte, met geelgrauw haar, een aanhoudend mompelende en kwijlende mond en afschuwelijke, ziellooze oogen.

De dokters verzekerden mij, dat hij zijn volle verstand weer had, - wat dan ook weldra bleek!! Hij waarschuwde mij, geen onrijp ooft te eten, zooals ik voor vijftien jaar deed, pakte mij met bevende vingers bij het hoofd, besnuffelde mij en zei: “jij riekt naar de steppen” -; hierop hief hij smeekend de handen op en bad mij, dat ik hem toch niet slaan zoude; eindelijk viel hij weer in zijn gewonen toestand terug, stak de duimen achter de vingers, maakte een snorrend geluid als een draaiend spinnewiel en sliep in.

Ik was erg bedroefd, en het resultaat van de “humane behandeling” deed mij pijn. Daar de dokters mij verzekerden, dat het niet lang meer duren zou, wilde ik natuurlijk blijven om het einde af te wachten.

Terwijl hij sliep - en hij sliep, steeds kreunende, den geheelen dag - klom ik naar beneden en ging in den tuin, onder een grooten kastanjeboom zitten, waar de gezonde krankzinnigen door elkaar liepen.

Wat mij het meest opviel bij die omtrent twintig ongelukkigen - allen gekken uit de voorname kringen! - waren hun malle trekken, hun stijve, wilde oogen, hun slappe, verwarde ledematen.

Behalve een paar arme idioten, die door een gevoel van vage angst geheel stomp waren geworden en tandenknarsend rondliepen, hadden allen een bonten lap om hun lichaam, met welk “sieraad” ze zich steeds bezighielden. Eenige gingen de stof opjagende mij voorbij en keken mij met dichtgeknepen oogen stijf en mistroostig aan, anderen beschouwden mij met voorname minachting. Allen schenen mij te haten, maar evenwel deden ze moeite mijne opmerkzaamheid tot zich te trekken. Hun verdraaide oogen wekten mijn afschuw, maar magnetiseerden me tevens.

Een van deze ongelukkigen, een mager, geelachtig man in een blauwe ouderwetsche jas - “een zonderlinge gek”, die zich van zijn makkers afzonderde - trad op een dag naar mij toe, reikte mij de hand en knoopte een gesprek met mij aan, waarin hij mij in één adem vertelde, dat hij de beroemde Talleyrand was, dat hij zich hier bevond om studiën te maken, dat het hier een aangename plaats was, wel wat eenzaam in 't begin, maar dat men daaraan spoedig gewoon raakte; daarna vroeg hij mij hoelang ik dacht te blijven. Ik riep snel:“Ik heb volstrekt geen plan hier te blijven!” waarop hij mij met zijn lachje antwoordde: “O, niemand van ons heeft plan hier te blijven, wanneer we hier aankomen. Ik vind u een zeer sympathiek mensch, ik hoop het genoegen te hebben u aan mijn vrienden voor te stellen,” voegde hij er bij.

Brr - des nachts, terwijl ik voor het bed van mijn grootvader zat, zag ik bestendig die verwilderde oogen en hoorde akelige geluiden - ik herhaalde telkens bij mij zelf: “Niemand van ons heeft plan hier te blijven.”

Eindelijk stierf mijn grootvader. De “zonderlinge gek” nam afscheid van mij met een: “tot ziens!” De arts vermaande mij: “neem u vooral in acht!” Ik had het voorkomen van een hersteld krankzinnige - een offer der “humane behandeling”.

Ik was twintig pond lichter geworden en gevoelde mij twintig jaren ouder. Ik vermeed de menschen, omdat ik vreesde, dat ze het aan mijn gezicht konden zien, waar ik geweest was. Ik stond uren voor den spiegel, vergeleek mijn gezicht met de dwaze trekken der krankzinnigen en sprak daarbij hardop zinlooze woorden, om te onderzoeken of mijn stem nog haar natuurlijken klank bezat.

Deze manier van doen maakte mij nog zenuwachtiger. Eenige dagen daarna voelde ik een verlamming in mijn hoofd - ik riep mijn bediende - mijn stem klonk leelijk, krijschend - ik slaakte een kreet - mijn bediende vond mij, met armen en beenen van mij werende, op den vloer liggen.’

Ik huiverde merkbaar.

Suworin draaide onverschillig een sigarette en riep, de hand naar mij uitstrekkende: ‘Maak u niet bang, ik kan niet meer gek worden, ik heb de mooiste gelegenheid daarvoor laten voorbijgaan - het gevaar is over. Ik ben er niet voor bestemd om krankzinnig te worden. Destijds geloofde ik het tegendeel. Ik nam telkens mijn hoofd tusschen de handen en zeide dan tot me zelf, dat ik verstandig, zeer verstandig was, maar het volgende oogenblik kwam het beeld van dien gek weer voor mijn oogen, die mij een ‘sympathiek mensch’ noemde en mij tot afscheid ‘tot ziens!’ had toegeroepen... ik tobde en leed, en ik werd bleek en mager. Mijn oude bediende meende, dat de Booze mij ‘onder’ had.

‘Ik reisde om mij te verzetten, maar las tevens boeken over krankzinnigheid. Ik legde den vinger... maar ik geloof, dat ik u een belangrijk onderzoek ga uiteenzetten en ik wilde u mijn roman vertellen. Dat komt van het materialisme. In plaats dat ik u van mijn liefde verhaal, geef ik u de geschiedenis van mijn zenuwen. Mijne liefde... Ik zie alles nog: de heldere zon, den blauwen hemel, den vroolijken Neckar, de

aartsvaderlijke blauwe rijtuigen met de roodgekleede koetsiers, de levenslustige studenten, de kinderachtige levenslustige Engelsche oude-jonge-juffrouwen en dan mijn geblaseerde landslui - de Russen! En te midden daarvan - haar... Wat een voornaamheid, wat een gratie!

Ze droeg een grooten, Spaanschen hoed met een struisveder, een grijze japon en grijze, voor haar veel te groote handschoenen. Ze hield een zwart reistaschje met wit afgezet in haar hand en zag nieuwsgierig en vrij rond. Daar riep een oude, harde stem: 'Sonja!' Zij ijlde de trap van het perron af, struikelde - een student maakte zich gereed haar te helpen, maar ik was hem voor: ik ving haar op en bracht haar beneden. Ze zag me nauwelijks aan, knikte met haar hoofd en zeide verstrooid: 'dank u!' - een geboren koningin!

Weer hoorde ik de oude, harde stem: 'Maar Sonja, die heer redt je het leven en je zegt eenvoudig 'dank u,' alsof hij je zakdoek opgeraapt had. 'Ik ben u onuitsprekelijk verplicht, mijnheer!' En een gezicht, dat eens schoon, maar nu zeer oud en geelachtig was, groette en lachte mij van onder een grooten, zwarten hoed vriendelijk toe. Maar tegelijkertijd werden mij twee handen toegestoken en klonk het, nu in zingend Russisch: 'Wolodja Aschtostoboi!'

Het was mijn oude, origineele tante Aurora. Haar eigenaardigheid bestond hoofdzakelijk hierin, dat ze altijd in den rouw was om den dood van Chopin, dien ze overigens nooit gekend had.

'Waar reis je heen - welke plannen heb je - logeer je in het hotel Schrieber? In Bädeker staat Schrieber' - riep ze luid en ongegeneerd. 'Dat is mijn petekind, Sofie Iwannowna B.... Sonja, dit is mijn neef, een goede jongen, maar met wat veel Duitsche wijsheid in zijn hoofd.' Toen wenkte ze met haar parasol een koetsier, en eer ik het zelf wist, zat ik in een van die aartsvaderlijk, blauwe rijtuigen, tegenover haar petekind en had mijn kaartje voor Baden-Baden weggegooid. Aan mijn grootvader, aan krankzinnigheid en aan andere narigheden dacht ik niet meer.

VIII.

'Ik dweep niet met mijn landslieden, maar ik ben trotsch op onze Russische dames. Val me niet in de

rede... als ge al die Russische caricaturen van Parijsche dames, de nagemaakte vorstinnen en Russische intriganten kent, kunt ge u geen denkbeeld vormen van onze echt natuurlijke Russinnen.

'Ik heb nooit een meisje gezien als Sonja, zoo eenvoudig, zoo waar, zoo ernstig en toch kinderlijk, en daarbij vol diep, grootmoedig gevoel.

OP DE VLUCHT. Naar G. von Boddien. (Zie blz. 231.)

Mooi was ze, Russisch mooi!

Mijn God! hoe lang heeft me de herinnering aan dat zeldzaam bleeke gezicht met die groote, grijze oogen onder zwarte wenkbrauwen en met dien kleinen Russischen neus boven den weemoedig lachenden mond mij vervolgd!

Misschien was haar gezicht wat breed, haar hoofd wat kort. Maar mij beviel deze onregelmatigheid. En dan haar heerlijke gestalte en haar ongedwongen manieren! Alles was eenvoudig en ongekunsteld bij haar!

Wij dineerden op het terras van het hotel Schrieber. Ze zei eenvoudig "dank u!" als ik haar iets aanreikte. Voor het overige bekommerde ze zich weinig om mij. Ze keek maar rond en maakte grappige aanmerkingen over onze omgeving. Gedurende het dessert las ze de "Fliegenden Blätter".

's Middags deden we natuurlijk een uitstapje naar het slot. Hoe heerlijk groen leek de natuur, hoe blauw de hemel! Om dezen dag in Heidelberg en om nog eenige, die daarop volgden, vergeef ik den Schepper, dat Hij mij geschapen heeft.

Droomerig wandelden we door de oude zalen van het slot met zijn kluchtig versierde Duitsche renaissance-stijl. We zagen het groote vat, dat de Duitsche studenten als een monument aan hun dorst daar geplaatst hebben, den dorstigen dwerg en meer andere bekende dingen We gingen naar de "Molkenkur" en dronken er zure melk.

Ik spande mij in om geestig te wezen, ten einde Sonja's opmerkzaamheid te trekken. Ten laatste gelukte het mij, haar belangstelling gaande te maken voor een, blijkbaar pas getrouwd, Engelsch paar, dat bijzonder kluchtig gekleed ging: men kon aan de kleeding niet zien, wie de heer en wie de dame was.

Sonja lachte hardop. De Neckar in het dal lachte als een echo, en uit een tuin in de verte klonk week en droomerig: "Süsze Lust... Süsze Lust," het nieuwe liefdesduët uit de toenmaals nieuwe opera van Gounod.

Mijn tante fixeert brutaal weg door haar schildpadden lorgnet het publiek en maakt ondeugende, korte aanmerkingen. Ze toont, dat ze van de menschen en dingen volstrekt niet op de hoogte is.

De avond valt, we rijden terug naar het stadje beneden. De Neckar murmelt slaperig; bleek en traag komen de sterren te voorschijn aan den hemel. De lucht is onuitsprekelijk zacht en zoetgeurend. Door mijn gansche wezen vaart een gevoel van zalig geluk. Ik heb opgehouden te denken. *Je me laisse vivre.*

REINIER ANSLOO EN ZIJN MOEDER. Naar Rembrandt. (Zie blz. 243).

En verder rijden we, den groenen heuvel af en dan door het slaapdronken straatje, waar het gras tusschen de steenen groeit. Moede winkeldames staan op de stoep, twee jongens spelen nog, en in de herberg zingt een groot gezelschap half vroolijke, half sentimenteele liederen.

's Avonds dronken we thee in het kleine salon van mijn tante. Sonja bediende ons. Ik zal u geen uitvoerige beschrijving geven van haar rozige vingertoppen, noch van het lieve kuiltje in haar wangen, dat zich te duidelijker vertoonde, naarmate ze moeite deed ernstig haar voorhoofd te rimpelen.

We werden reeds vertrouwelijk met elkaar, Sonja en ik. De thee was ingeschonken; mijn tante dronk gemoedelijk en luid uit haar grooten kop. We traden op het balkon om een sigarette te rooken. Wat zag ze er onder rooken onweerstaanbaar aardig uit! Ik heb nadien tijd nooit weer een vrouw kunnen zien rooken!...'

Suworin steunde het hoofd met zijn hand en hield verstrooid met vertellen op, doch plotseling zich weer herstellend, riep hij: 'Waarvan vertelde ik u ook? van... ja, juist van Heidelberg. Nu, de blauwe hemel scheen langzaam nader te komen, de sterren glansden zoo dichtbij, dat het was alsof men de hand maar had uit te steken om ze te grijpen. Plotseling was het of een gloeiende slang langs den hemel schoot. Een lichtbol was het. Sonja kromp ineen. 'Daar is een ster van den hemel gevallen,' zei ze zacht en langzaam, 'dat is een gelukster van een mensch!'

'De mijne!' fluisterde ik, - en toen werd ik koud, ondanks den zwoelen zomernacht.

Ik moet er plotseling zeer ellendig uitgezien hebben, want een echt medelijden werd op haar kinderlijk-ondeugend gezichtje zichtbaar. 'Ach, Wladimir! geloof er toch niet aan,' riep ze. 'Hoe kunt ge nu zoo bijgeloovig zijn!' Daarbij legde ze vrijmoedig haar warme hand op mijn arm en blikte naar mij op.

Ik gevoelde mij - ik weet niet hoe. Ik nam haar hand en kuste die zacht, behoedzaam, innig. Misschien had ze wel eens gezien, dat in Rusland iedere dame den handkus van een heer beantwoordt met een kus op haar voorhoofd. Reeds stak ze me half werktuiglijk haar hoofdje toe - daarop werd ze plotseling vuurrood, trok haar hand bijna boos uit de mijne en holde weg.

IX.

'Ze was opgewonden en excentriek als alle Russische jonge meisjes. Ze gevoelde sympathie voor de Nihilisten en droomde er van een verbannene naar Siberië te volgen.

Ze zong zeer schoon: ze had een verrukkelijke altstem, zooals de meeste vrouwen in Rusland bezitten. Ze had wonderlijk innemende grillen - in één woord: ze was volmaakt!

Langen tijd leefde ze vroolijk, kameraadschappelijk naast me, zonder het minste gevoel mij te verraden. Eindelijk evenwel kwam een uur... o, ik herinner het me nog, als ware het gisteren gebeurd!

Het was in een klein logement in een stadje ergens aan den Rijn. Een hevig onweer had juist uitgewoed. Aan den horizont vertoonden zich nog de zwarte wolken, waaruit zoo nu en dan een bliksemschicht schoot. Een regenboog stond aan den hemel, kleine regendroppels vielen zacht uit lichte wolken en glinsterden als brillanten.

We zaten beneden in de zoogenaamde zaal, een eenvoudig hemelsblauw geverfde ruimte, die hoofdzakelijk met een portret des konings, een oude, gele piano en een met bierkruiken gevulde kast gemeubeld was. In de laatste twee uren had er een verongelukte buitenpartij vol levenslust gezongen, gesprongen en bier gedronken.

We openden de ramen om wat frissche lucht binnen te laten. In de verte tusschen de boomen zagen wij de buitenpartij in een ongeregelden ganzenmarsch het naaste spoorwegstation opzoeken.

Sonja zette zich voor de piano en zong Schumann's ‘Erstes Grün’ en ‘Stirb Lieb' und Freud’ en nog vele andere zwaarmoedige liederen. De zachte, dunne toon der piano herinnerde aan een harp en paste eigenaardig harmonisch bij die gemoedelijke melodieën. Ten slotte zong ze: ‘Des Mädchens Klage’. Het was haar lievelingslied, ze had het mij herhaaldelijk met kinderlijke geestdrift voorgezongen. Nu bemerkte ze, dat ik haar, gedurende haar voordracht, al te aandachtig beschouwde. Haar oogen ontmoetten de mijne, het bloed steeg haar naar 't hoofd en ze hield plotseling midden in een zin op. ‘Het is toch een dom lied,’ riep ze, de lippen optrekkend.

‘Waarom toch?’ vroeg ik, de oogen niet van haar afwendende, met plagende nieuwsgierigheid.

‘Die woorden zijn onzinnig,’ mompelde ze, ‘ik heb geleefd en bemind! Ha, en wat dan - zal daarmee alles gedaan zijn? Is dat een levensdoel? Armzalige genotzucht, sentimenteel egoisme!’

Ze maakte zich warm, keerde boos haar hoofdje van me af en begon overmoedig een wals van Straus te spelen.

‘Kinderen!’ riep thans tante Aurora, terwijl ze even uit haar Bädeker opzag, ‘zooals ik daareven ontdekte, bevinden we ons dicht bij de plaats, waar de beroemde Günderode zich met een dolk doorstoken heeft.’

Sonja interesseerde zich voor Günderode; waarom weet ik niet meer, ik geloof, dat ze eenmaal een portret van haar gezien had - haar gedichten had ze zeker niet gelezen. Ze had nu lust de plaats te bezoeken, waar eens, tusschen de struiken aan den Rijnoever, dat betreurenswaardig offer der Duitsche romantiek met doorboorde borst gevonden was.

Mijn tante wilde echter niets van een wandeling hooren. Ze vreesde voor natte voeten en zeide: ‘Je kunt met Wolodja gaan, wanneer je de plaats volstrekt zien wilt. De hotelhouder zal je een gids meegeven. Het is dichtbij. Het staat in Bädeker.’

En zoo wandelden wij kort daarna, door een witharigen boerenjongen vergezeld, naar den Rijnoever. We zonken diep in het lange, natte gras, als we niet

op de daar liggende boomstammen onze voeten konden zetten. Sonja sprong behendig van den eenen stam op den anderen. Toen eindelijk onze kleine gids staan bleef en in zijn dialect verklaarde: 'dit is de plaats, waar het ongeluk gebeurd is,' liet ze bet hoofd hangen en lispelde bewogen: 'arme Günderode!'

Hierop begon ik te lachen en merkte onverschillig op: 'sentimenteel egoisme!'

Ze wendde zich geërgerd om en wees mijn hand af, welke ik haar toestak om haar over een greppel te helpen. Ze probeerde haar eigen krachten, struikelde en viel. Dadelijk richtte ik haar weer op. Haar arm gezichtje vertrok van pijn, 'Hebt ge u bezeerd?' riep ik bezorgd.

Iets in mijn toon en blik trof haar. Plotseling veranderde ze geheel, en zeide komiek zuchtend: 'Wladimir, ik geef u de vrijheid mij uit te lachen!'

Mijn God! alsof ik daartoe lust gehad had!

Onze kleine gids was met zijn fooi weggesprongen. We waren alleen, rechts van ons de Rijn, links het stadje met zijn herinneringen aan Göthe's tragedieën en Schumannsliederen. Het hart klopte mij luid in de borst, ik voelde mijn handen warm en groot, mijn geheele lichaam ongewoon plomp worden. De tong kleefde aan mijn verhemelte en ik moest drie keer kuchen vóór ik uitbracht: 'Sofia Iwanowna, ik heb u zoo hartstochtelijk lief...!'

Mijn blik ontmoette haar groote, spottende oogen. Ik was met mijn houding verlegen. Gaarne had ik mijn gevoel in poëtische, geestige woorden uitgedrukt, niet uit ijdelheid, maar alleen om bij haar terrein te winnen; maar hoe schooner woorden ik zocht, des te minder vond ik ze, en eindelijk bracht ik niets anders uit dan: 'ik weet, dat ge aan zoo iets niet denkt, ge hebt alleen verheven dingen in uw gedachten - de ongelukkige maatschappij - Siberië -- maar Sonja, kunt ge werkelijk niet?'

Ik zag haar smeekend en zeker zeer dwaas aan.

'Kunnen - ik - wat?' vroeg ze met tergende onverschilligheid.

'Mij liefhebben, mijn vrouw worden!'

Een weinig geroerd scheen ze toch. Maar dat duurde slechts één minuut, toen wierp ze met vroolijken moedwil haar hoofdje terug, lachte helder op, dat het klonk als het schaterend geluid van een wilden bergstroom, en riep: 'Als ge armen en beenen gebroken hadt, zoudt ge mijn belangstelling gewekt hebben; als ge naar Siberië verbannen werdt, zou ik u volgen. In uwe tegenwoordige, niet aangename positie doe ik, wat gij tegenover mij gedaan hebt - u uitlachen!'

Op dien avond was er geen verstandig woord meer met haar te praten, en evenwel gevoelde ik mij onbeschrijfelijk gelukkig. Den geheelen nacht sliep ik niet van zalige opgewondenheid. Steeds liep ik in mijn naar kalk en hout riekend kamertje op en neer. Ten laatste ging ik voor een open venster staan en leunde met beide armen op de van den dauw vochtige vensterbank. Ik hoorde duidelijk het kloppen van mijn hart, dat mij onzin, zaligen, heerlijken onzin toefluisterde. Bijwijlen luisterde ik of zich ook iets in de kamer onder mij bewoog. Ik hoorde iets als een lichte vleugelslag en dacht jubelend, dat Sonja zeker even weinig sliep als ik.

De morgen brak aan, toen ik mij eindelijk neerlegde. Daar bekroop mij een angstig gevoel. Mijn hoofd begon te gloeien en mijn lichaam werd zwaar en stijf. Het grauwe morgenlicht scheen zich boven mij te verdichten en op mij neer te dalen als een zwart lijkkleed. Ik verbeeldde me, dat ik wegzonk. Plotseling staarden een paar wilde, verdraaide oogen door het zwarte floers en een krassende, sissende stem fluisterde: 'tot ziens!'

Een verschrikkelijke angst greep me aan. Het zweet gudste van mijn voorhoofd. Ik drukte mijn gezicht in het kussen en kreunde van smart.

Toen ik den volgenden morgen opstond, was ik bleek als een lijk. Mijn knieën knikten.

De aanblik van Sonja verdreef terstond al mijn leed. Met geweld redeneerde ik, wat ik mijn 'idée fixe' noemde, weg. 'Wat,' zoo dacht ik, 'wat raakte het mij, dat een oud man door een verkeerd toegepaste geneeswijze gek geworden was, al was die ongelukkige ook mijn grootvader?'

Ondanks deze redeneering keerde mijn gemoedsstemming telkens met verdubbelde kracht terug. Mijn bleek, vermagerd uiterlijk wekte Sonja's deelneming.

Het was na het diner in de hemelsblauwe kamer beneden. We hadden juist koffie gedronken. Mijn tante was onder het lezen van een nummer van de 'Revue' in slaap gevallen en ik stond droevig en zwaarmoedig voor het venster.

Daar trad Sonja zonder verlegenheid met vaste houding en ernstigen blik op mij toe.

'Heb ik u gekwetst met mijn lichtvaardigheid?' vroeg ze.

'Sonja!'

Ze lachte om deze vertrouwelijke benaming en vervolgde: 'Gelooft ge dan in ernst, dat ik... zelfzuchtig genoeg ben, u ongelukkig te willen zien, om u te kunnen troosten?'

Een lange pauze volgde. Mijn hoofd was vol hoop en twijfel, mijn hart vol verlangen. Durfde ik...?

Zij bloosde en werd daarna doodsbleek van schaamte en smart - omdat ik bleef zwijgen. Haar oogen vulden zich met tranen, verstoord wendde ze zich af. - Nu was het mijn tijd! Ik vergat alles en trok haar aan mijn borst.

X.

'Mijn tante gaf ons haar zegen. Ik was zalig.

Spoedig bemerkte ik, dat ik Sonja tot hiertoe maar half gekend had, en dat ze met eigenaardigen schroom haar schoonste eigenschappen voor mij verborgen had gehouden.

Ze bewees mij de liefdevolste oplettendheid, en toch bleef ze in zeker opzicht terughoudend.

En trots dat alles, deed zich mijn oude pijn gevoelen. Telkens en telkens bekroop mij die onzalige angst,

Dan kromp mij het hart ineen en ik werd afgetrokken en stil. Sonja moest het wel bemerken.

Eens op een avond voelde ik mij zeer ontstemd. Het was, nog altijd aan den Rijn, op een ruw houten balkon, dat op een, in den maneschijn slapend, park uitzag. Sonja trad naast me en ving aarzelend aan:

‘Wladimir, mankeert u iets? Zijt ge ziek? Hindert u het een of ander?’

‘God,’ antwoordde ik driftig, ‘hoe komt ge op die gedachte?’

Ik ontstelde zelf van den scherpen toon mijner stem.

‘Dan!....’ zij haalde diep adem, ‘dan - - - - kan ik maar iets vermoeden..... ik word u lastig!’

‘Wat zegt ge daar?’ riep ik verontwaardigd.

‘Gij behoeft niet bang te wezen om mij de waarheid te zeggen,’ zeide ze met een trotsche houding en donkeren blik. ‘Ik behoor niet tot die zwakke meisjes, die aan de tering sterven, als...’ zij bloosde. ‘Ik geef u de vrijheid weer,’ mompelde ze.

‘Sonja,’ barstte ik uit, ‘hoe, om Godswil! kan het in uw hoofd opkomen, dat... dat...’

‘Dat ik u verveel,’ viel ze half lachend, half schreiend in, en ze ging voort: ‘Omdat het zoo natuurlijk zou zijn. Ik ben niet als andere meisjes, ik kan niet coquetteeren, ik kan slechts...’ zij stokte en zag verlegen innig met haar groote, trouwe oogen naar mij op - daarop begon ze te beven en bitter te schreien.

‘Gij kunt slechts liefhebben - is het dat wat ge zeggen wilt?’

Zij boog het hoofd. ‘En gij?’ vroeg ze, mij diep in de oogen ziende.

Wat ik hierop antwoordde? Nu, in ieder geval genoeg om al haar twijfel te verdrijven. Toen stonden we nog een oogenblik naast elkaar, stom, gelukkig. De nachtwind suisde door de hoornen en hier en daar viel een bleeke lindebloesem, doodgekust door de maan, zacht ritselend op den bodem. Plotseling legde Sonja haar kleine hand in de mijne. ‘En nu, Wolodja, biecht nu eens op, wat je telkens zoo treurig maakt,’ fluisterde ze.

‘Niets, waarin jij een rol speelt, liefste.’

Daar legde ze haar hoofd je met schuchtere, aarzelende teederheid op mijn schouder. ‘En niets, waarmee ik je troosten kan?’ lispelde zij, zoo zacht als mocht mijn oor het niet vernemen.

God! wat had ik haar lief! Wanneer ik daaraan denk..... wordt het mij bang en angstig. Ik begrijp niet, dat ik dezelfde mensch ben van voorheen. Het komt me soms voor, dat mijn ziel verwisseld is.

XI.

‘Den volgenden dag ontving ik een brief van mijn broer Boris. Op het eerste gezicht herkende ik zijn schrift niet. Het was stijf en vreemd en op vele plaatsen met voor mij onleesbare zinnen in Chineesche karakters afgebroken. Hij schreef van een grootsch plan, namelijk om algemeenen dienstplicht in China in te voeren. “Met het Chineesche leger waag ik het,” aldus besloot hij zijn briet, “alle dynastieën en vooroordeelen met één slag honderd jaar terug te voeren.”

Ik wist, dat mijn broer zich in den laatsten tijd druk gemaakt had met de bestudeering van de Chineesche maatschappij, wat natuurlijk veel omtrent den zonderlingen inhoud verklaarde. Maar toch bleef er nog veel raadselachtigs in. Tevergeefs trachtte ik mij de vele ongerijmdheden in den brief op te helderen door aan te nemen, dat mijn broer gepoogd had eens grappig te willen zijn met al dien onzin te schrijven. Hoe ik ook dacht, de brief maakte mij onrustig en neerslachtig.

Daar mijn broer den levendigsten wensch uitsprak mij eens spoedig te willen zien en tot Baden mij tegemoet wilde reizen, zoo haastte ik mij naar het beroemde Russisch Elysium, waar mijn tante en Sonja, die ondertusschen een uitstapje naar Bonn deden, mij beloofden te volgen.

Ik kwam te Baden aan, maar vond er noch mijn broer, noch een brief, welke zijn wegblijven verklaarde. Met onuitstaanbare verveling wachtte ik een... twee dagen. De derde dag liep ten einde, maar van Boris niet het minste spoor. Daar... hoe goed herinner ik het me nog! Het was tegen den avond en zeer zwoel. De stores waren neergelaten. Ik zat aan mijn schrijftafel en had juist een brief voor Sonja geschreven. Uit verveling greep ik een Fransche krant, een nummer van “Le Figaro”. Ik las een weerbericht, daarna een anekdote van de vorstin B. en toen een “sensatie-bericht”. Het was over een Russisch edelman, in geheel Parijs bekend, een origineel en despotisch mensch met liberale ideeën - Vorst C.

“.... Gisteren in Bois drong hij tot het rijtuig van den Keizer door en riep, terwijl hij de hand uitstak: “*mon cousin*, *puis-je compter sur vous*?” Hij meende de Keizer van China te zijn. Gevallen van krankzinnigheid schijnen zich herhaaldelijk in de familie C. voorgedaan te hebben. De voorname zieke is onder behandeling van Dr. Blanche.”

Die voorname zieke was - mijn broer Boris.

Hoe ik de volgende drie uren doorleefde... ik weet het niet. Zij zijn in mijn geest een donkere vlek, waarvoor ik nog huiver. Toen ik weer wat tot bezinning kwam, was het eerste, waarop mijn oog viel, de brief voor Sonja. Ik brak hem open en las hem tweemaal van het begin tot het einde langzaam over. Daarna verscheurde ik hem in lange, smalle reepen.

Nu was alles gedaan.

Het viel mij in, dat mijn tante mij opgedragen had, kamers voor haar te huren. Binnen korten tijd zouden beide dames te Baden aankomen.

Een ontmoeting met Sonja moest in alle gevallen vermeden worden. Maar hoe?

Zou ik haar eenvoudig het uitknipsel van “Le Figaro” toezenden en daaronder de woorden: “U ziet, er kan niets van komen”?

Dit zou het eenvoudigst geweest zijn, maar enkel de gedachte daaraan deed mijn wangen gloeien. Ik schaamde mij haar te zeggen, wat ik vreesde. Nu, iets moest

EEN RUSTVERSTOORSTER. Naar H. Sperling. (Zie blz. 244.)

toch gedaan worden. Ik zette mij om haar te schrijven, maar de woorden wilden niet komen, ik was geen meester over mijn gedachten, ik krabbelde maar steeds haar naam: Sonja - Sonja - Sonja. Ondertusschen had ik een gevoel als rolde een bal door mijn hoofd, en in mijn ooren klonk het steeds: Sonja - Sonja.

Mijn hart werd me steeds grooter en zwaarder in de borst. In al mijn leden voelde ik een onuitstaanbare matheid. De zon ging juist onder. Eindelijk bijna geheel gek van opgewondenheid en angst bracht ik twee zinnen bij elkaar. Ze waren in 't Fransch en luidden:

> “Mejuffrouw!
> Ons engagement is een onmogelijkheid. Ik heb mij in me zelve bedrogen.
>
> SUWORIN.”

Dit koude, afschuwelijke briefje deed ik dadelijk in een couvert en bracht het in de bus.

Toen... toen zette ik mij in de conversatiezaal aan de speeltafel en - won razend. Ik liet mij aan verscheiden dames voorstellen en ik ontdekte tot mijn groote verbazing, dat ik plotseling geestig was geworden.

Het hart hamerde mij in de borst, mijn handen en voeten waren ijskoud, ik ademde moeielijk. Twee dagen deed ik nog zulke onzinnige pogingen om mij te verstrooien en mijn smart te verdrijven, den derden dag kon ik niet meer: ik sloot mij in mijn kamer op.... Nu begon de gedachte aan mijn verloren geluk mij te pijnigen. Ik zag Sonja voor me, mijn verbeeldingskracht tooverde mij al de zalige oogenblikken voor den geest, welke ik met haar doorleefd had; met wellust leefde ik het verleden nog eens door.

Daar brengt een bediende mij een brief van mijn tante. Zij meldde mij haar komst, verzocht mij op de thee, maar sprak van het heilloos briefje aan Sonja geen enkel woord.

Ik weet niet, wat ik doe.

Ze is in mijn nabijheid - ik kan haar nog zien, nog spreken... o, nog één keer - nog een enkelen keer slechts! Reeds richt ik me uit mijn stoel op - ik wil naar haar heenvliegen en zink doodaf weer neer - ik durf - ik kan niet.

De schemering begint. De deur wordt geopend, ik zie snel op en - voor mij staat Sonja met haar wonderbaar zielvolle oogen. Sidderend spring ik op. Een schrikkelijk zwijgen heerscht. De angst verlamt mijn tong. Schaamte belet haar het spreken.

Eindelijk treedt ze nader, vouwt de handen en haalt diep adem. “Wolodja,” fluistert ze; in haar oogen schijnt de zon op te gaan.

Ik... ik trok de schouders op en stotterde verlegen en erbarmelijk: “Sofia Iwanowna!” Ze bloost en wijst op een papier in haar hand, en toen begon ze met gebroken stem te stamelen: “Voor drie dagen heb ik een zeer leelijk briefje ontvangen, dat met uw naam onderteekend was. Ik hield het voor onecht - het schrift leek zoo vreemd - is het toch van... u?”

“Ja, Sofia Iwanowna!”

Zij verscheurt mijn briefje langzaam in twee stukken, die op het tapijt vallen, en zij blikt mij daarbij treurig, hartverscheurend aan, als wilde ze zeggen: was alles dan een leugen?

Na een kleine pauze mompelde ze bijna onverstaanbaar: “Zou 't waar zijn? - maar - 't had toch kunnen zijn... dat iemand mij had willen...

Neen!”

Nog altijd staat ze daar en poogt te begrijpen, wat niet te begrijpen is. Het bloed stijgt haar naar 't hoofd. Ik voel dat ik lust heb mij aan haar voeten te werpen; mijn zelfbeheersching wijkt. “Verwijder u!” roep ik geheel buiten mij zelven, “om 's Hemelswil, ga weg, er kon u iemand hier zien.”

“En ge gelooft, dat me daaraan iets gelegen is?” zeide ze toonloos. Noch bitterheid, noch eenige verwijting sprak uit haar wezen. Ze wilde gaan. Ik had het gevoel van iemand, wien een koord om den hals geslagen wordt. O, nog maar één minuut haar te zien, haar te hooren spreken, eer voor mij alles stom en zwart werd:

“Vergeef me!” riep ik.

Zij schudde haar hoofd. “Wat is er te vergeven?” zuchtte zij. “Vaarwel,” en ze reikte me de hand.

Ik waagde niet haar hand aan te raken - ik stotterde slechts: “ga weg!” Ze ging. Het koord om mijn hals werd dichtgetrokken. Het werd zwart voor mijn oogen, ik tastte als een blinde om mij heen.... ik snikte...

Daar hoor ik een half onderdrukten jubelkreet. Sonja ligt aan mijn borst, haar warme armen slingert zij om mijn hals en haar hoofdje vlijde ze tegen mijn schouder.

“Het is immers alles maar verbeelding!” juichte ze; “ach, ik wist het immers wel, ik voelde het. De oude smart is over je gekomen, de smart, waarin je mij niet wilt laten deelen. Wolodja, mijn hart, mijn lieveling, ben ik dan niet waardig, je last te helpen dragen?”

Toen kon ik mij niet langer beheerschen. Ik drukte brandende kussen op haar hoofd, op haar slapen.... en ik snikte als een kind.

Plotseling joeg de wind, onder de stores door, over mijn schrijftafel en wierp spotlachend mij een oud nummer van een courant voor de voeten - het was het noodlottige nummer van “Le Figaro”.

Wat er op dat oogenblik door mijn hoofd ging - ik kan het niet zeggen. Het was alsof het barstte en er tevens iemand met een dolk door mijn hart stiet - ik moest lachen en tegelijkertijd huilen van smart - ik voelde neiging iets te vertrappen, te verscheuren, al was het ook het liefste, wat ik bezat.

Het was voorbij. Ik kwam weer tot me zelven. Maar te laat! Ze had het begrepen. Ze was voor mij gevlucht!

Tot aan het einde mijns levens zal de blik mij vervolgen, waarmee ze, de handen vooruitgestoken, als wilde ze een slag afweren, de kamer verliet. Ja, ze had het begrepen. Maar de strijd was nog niet geeindigd. Ze wilde mij nog niet verlaten - nog toen

niet! Zij schreef mij - God! hoe schreef ze! - ze wilde troosten en steunen waar ze niet beminnen mocht.

Ik zag haar nooit weer.

Zij keerde met mijn tante naar Rusland terug en leefde daar afgezonderd in een dorp. Ik geloof dat zij zeer weldadig was.

Later hoorde ik, dat ze naar Siberië verbannen was. Ze zal medelijden met het arme volk gevoeld hebben - en dat - dat is bij ons misdadig. Ze is dood.

Ik... ben geworden, wat ik nu ben!'

Suworin zweeg. Mijn keel was bijna dichtgeschroefd.

'Misschien wilt ge graag haar portret zien,' zeide hij moede, en opstaande opende hij een lade van zijn schrijftafel en toonde mij een klein portret in een rond lijstje. 'Daar!' en hij gaf het mij, zonder het te bezien.

Mijn oogen vestigden zich op het beeld. Ja, het was een lief gezicht, een lief, droomerig kindergezicht met groote, dwepende oogen.

Daar hoorde ik diep ademhalen. Suworin bracht de hand aan zijn hals, een zenuwschok deed zijn lichaam trillen - hij wees mij de deur.

Nog eenige dagen leefde Suworin afgezonderd. Ik dacht, dat hij den boulevard voor altijd verlaten had. Maar op een dag trok me een mijner vroolijke Parijsche kameraden aan den arm:

'Kijk, St. Mabille!' riep hij.

Door de warrelende menschenmassa wrong zich met gebogen houding, verschoten jas, te korte broek, te lang haar, den cilinder op het achterhoofd, den rechterschouder tot het oor opgetrokken, met onverschillige vrijmoedigheid alle dames strak aanziende - de wandelende Jood van den boulevard.

- 'Memento mori!'

Ik wilde hem de hand geven, hij zag mij koud en vreemd aan en schoof met een stijf knikje mij voorbij - hij heeft nooit meer vertrouwelijk tot mij gesproken.

Reinier Ansloo en zijn moeder.

Gelukkige, tijd toen meer of minder gewone burgermenschen, als zij hun portret lieten maken, zich eenvoudig vervoegden bij een schilder, die niet eens in zulk een besten doen, blijde misschien was met een bestelling en wiens naam doodeenvoudig luidde - R e m b r a n d t .

Vermoedden zij, die op zijn atelier gingen poseeren, dat hun gelaatstrekken vereeuwigd zouden worden door het penseel van dezen schilder? Hadden zij er eenig voorgevoel van dat dit portret eenmaal overschatbare waarde zou verkrijgen? Misschien vonden de goede menschen, dat die artist wel wat veel durfde vragen en niet trotsch genoeg op hun klandizie scheen; misschien verbeeldden zij zich hem een groote eer aan te doen door juist bij hem en niet bij een ander te gaan en - intusschen verkregen hun trekken de onsterfelijkheid, dank den grooten toovenaaar die ze op het doek schetste en daarop den stempel drukte van zijn machtig genie.

Nu is Reinier Ansloo, die met zijn moeder de eer had op dit prachtige doek te worden afgebeeld, zeker niet de eerste, de beste; hij was een in zijn tijd zeer bekend en zelfs beroemd dichter, wiens levensloop bovendien vrij romantisch was.

Hij werd te Amsterdam geboren uit gewone burgermenschen, die den Doopsgezinden godsdienst beleden. Mij dunkt het stemmige, eerlijke gelaat der moeder verraadt het echte Mennonieten zusje, de belijdster van een godsdienst, die van haar volgelingen vooral waarheidlievende, vreedzame burgers trachtte te maken; het gelaat van haar zoon echter, zoo levend en forsch door Rembrandt's stout penseel weergegeven, doet ons vermoeden, dat hij niet zoo gemakkelijk als de brave vrouw zich kan neerleggen bij de verklaring, door Menno van 's levens doel en oorzaak gegeven. De bijbel vóór hen, doet denken dat een zaak van hoog theologisch belang tusschen hen wordt besproken; inderdaad scheidde Reinier op zijn vijf en twintigste jaar zich af van de levensbeschouwing zijner ouders en werd katholiek. Hoogstwaarschijnlijk verklaart hij zijn moeder thans de redenen, die hem nopen van geloof te veranderen, of liever tot het geloof hunner voorouders terug te keeren.

Het oude vrouwtje luistert aandachtig; misschien begrijpt zij niet half wat haar geleerde zoon, wiens talent zij zoo bewondert, haar zegt. Zij is gelukkig in haar overtuiging en het doet haar zeker leed, dat voortaan de kloof tusschen haar geestesleven en het zijne nog dieper zal gapen.

Maar berusting teekent zich op haar lieve trekken; wat er ook gebeure, zij zal haar Reinier blijven liefhebben, hem niet veroordeelen; al begraaft ook de onverdraagzaamheid der tijden hem onder verwijten en beleedigingen, zij zal geen steen op hem werpen, zij is overtuigd van zijn goede trouw, zijn eerlijkheid.

Heerlijk heeft het penseel van onzen grootsten schilder het contrast weergegeven tusschen den krachtigen man en de tengere moeder, het spreekt uit alles, uit de onrust van het gebaar zijner handen en uit de kalme onderwerping waarmede de hare op den schoot rusten, uit zijn grove, echt mannelijke trekken, uit haar teeder en toch zoo karaktervol gelaat, en toch doet de tegenstelling niet pijnlijk aan. Integendeel, er ligt iets verzoenends in den weerglans van de liefde, welke die twee bindt, ondanks het verschil hunner meeningen.

Op het lichteffect behoeven wij hier niet te wijzen. Rembrandt zou geen Rembrandt zijn als hij op een zijner doeken het licht in zijn schitterendste effecten niet w e e r g a f, het s c h i e p op een wijze, door niemand nog nagevolgd.

De stil droevige uitdrukking op moeder Ansloo's gelaat schijnt wel een voorgevoel te zijn van een nog grootere scheiding; haar Reinier verliet haar het volgende jaar, begaf zich naar Rome, werd daar priester en stierf in Perugia, misschien zonder zijn moeder te hebben teruggezien.

Onder zijn talrijke gedichten noemen wij alleen de Pest te Napels, Afscheid aan Amsterdam, Zegetempel van Frederik Hendrik. Ook als dichter van Latijnsche verzen heeft hij zijn lauweren verdiend.

FEESTGUIRLANDES. Naar P. Glücklich.

Een rustverstoorster.

Hij zat daar zoo rustig, onze goede, flinke Hector, in het zachte gras zich te zonnen, tot hij plotseling knorrig omziet.

Er prikkelt hem iets in de huid, maar hoe hij ook kijkt, hij ontdekt niets; maar wij weten het wel, wij zien het duidelijk hoe een groote meikever - groot op zichzelf, klein in vergelijking met Hector - zich in zijn huid vastklampt.

De schilder heeft dit kleine drama met veel tact aanschouwelijk gemaakt. Wat is er eenvoudiger dan een bulhond met een insect? En toch doet zijn voorstelling ons denken. 't Is de zoo dikwijls herhaalde strijd van den zwakke tegen den sterke, van de mug tegen den leeuw.

Hoe zal hij hier beslist worden? Oogenschijnlijk zal het Hector weinig kosten - één slag met zijn staart of zijn poot en weg is de lastige rustverstoorster. Maar wij vreezen dat het toch met Hector's kalme gemoedsrust en prettige middagstemming voor langen tijd gedaan zal zijn.

Feestguirlandes.

Zij winden de bloemen tot feestelijke slingers, zij treden tusschen de bloemen, zelf bloemen gelijk. Misschien zijn die bloemen bestemd voor een vroolijk feest, een zilveren huwelijksfeest, een groene bruiloft, een promotie-feest! Misschien ook slingeren zij de guirlandes voor de blijde inkomst onzer lieftallige Koningin.

Geen welsprekender tolken voor ons gevoel dan de bloemen, die teerste en bevalligste kinderen der natuur; zij deelen al onze vreugde en smarten, zij juichen en jubelen met ons, zij spreken onze gevoelens uit van liefde en bewondering, ja zelfs! zij schreien mede en klagen onze smart uit als zij nederliggen op de baar en het graf onzer geliefden.

Maar nu is er geen sprake van rouw; die meisjes zijn zoo vol vreugde en blijdschap. Zij stralen van geluk als de bloemen in haar handen. Haar guirlandes zullen dienen voor een feest vol glans en geluk.

Kozakkenzangers.

Een woest volkje, die Kozakken. Hun naam is voor ons synoniem met ruwheid, plundering, roof; wij stel-

KOZAKKENZANGERS. Naar J. Brandt. (Zie blz. 244.)

len ons hen niet anders voor dan altijd vechtend en moordend. Toch is het bestaan der Kozakken niet van poëzie ontbloot, een wilde poëzie wel is waar, zooals zij zelf. Nergens echter spreekt zich die poëzie zoo levendig uit als in hun krijgszangen.

Wanneer zij door de steppen woest voorthollen, verderf en dood om zich heen verspreidend, dan hebben zij een zanger noodig, die hen prikkelt tot den kamp, die hen de groote daden hunner voorouders in herinnering brengt, die zingt van de verrukking van den strijd, van de bedwelming van het gestorte bloed, van den trots der zegepralen. Die zanger vergezelt hen op hun tochten; hij is te paard gezeten als zij, en al rijdend bespeelt hij zijn instrument, een soort van guitaar, en zingt daarbij liederen vol woeste melodie, maar juist zooals die mannen het noodig hebben, opwindend, bedwelmend, vervuld van kruit en bloed.

En als de slag geleverd wordt, dan verheft de zanger steeds luider zijn stem, strakker spant hij de snaren en vuurt de manschappen aan tot dollen overmoed en wilde razernij. Als de Kozakken ten strijde trekken vol doodsverachting, dan hebben zij dit vooral te danken aan het hoogschetterende lied van hun zangers in hun eigenaardig optreden.

De laatste dans.

‘Niemand komt van avond, ik ben er zeker van,’ zei de kleine gebochelde zuster, die op de rammelende piano tokkelde.

‘Neen, wij kunnen evengoed naar huis gaan,’ antwoordde Annabel, wier moeilijke taak het was om aan de eerzuchtige, maar vrij lompe jeugd van de ‘Vijf Pijpen’ de eerste stappen te leeren, en de ingewikkelde figuren van polka, wals en quadrille.

‘Miss Rose’ en ‘Miss Annabel’, zooals de mijnwerkers haar noemden, met een eerbied voor de titelatuur geheel ongewoon in het stadje, waren de specialiteiten voor wetenschappelijke dansen in de ‘Vijf Pijpen’.

Natuurlijk, sedert de stad kon pochen op een grooter aantal dames onder haar inwoners dan in nieuwe steden gewoonlijk het geval is, was dansen niet onbekend geweest vóór beider komst, maar zij waren de eerste om er op te wijzen dat de ‘Zoo-als-het-je-belieft-pas’, populair op alle danspartijen der stad, niet de hoogste trap der volmaaktheid was, en de nieuwheid van dit denkbeeld bracht een troep mijnwerkers in de kleine zaal der ‘broeders van Jerusalem’, door de zusters tegelijk met een rammelende piano gehuurd, bijeen.

In de eerste geestdrift meende iedere grootvoetige en losheupige zoon van een kolenbrander, dat hij in een of twee weken ‘Dansende John’, den straatroover, zou kunnen voorbijstreven, wiens roem als een walser even ver verspreid was als zijn roem van de koelbloedigste bandiet te zijn, die ooit de postwagens tot staan durfde brengen.

Het was Dansende John, zoo herinnerde men zich, die naar het bal ging van Hillger City en daar met de burgemeestersvrouw walste, terwijl haar man anderhalf mijl verder in een hinderlaag loerde om hem gevangen te nemen.

Maar de leerlingen ontdekten spoedig dat het meer dan zes lessen zou vereischen om hun danskunst even beroemd te maken door de Vereenigde Staten, en hun vuur verminderde allengs.

De arme zusters, die bij den eersten toevloed van leerlingen zich hadden verbeeld dat eindelijk de fortuin haar begon toe te lachen in haar langen strijd voor het

levensonderhoud, zagen haar pupillen weldra één voor één verdwijnen. Van avond, terwijl zij daar in de ongezellige kamer zaten bij de flauw brandende kachel, wachtten zij vergeefs op een enkelen leerling.

't Is waar, de nacht was zoo mooi niet om iemand te verleiden over de ongebaande wegen te strompelen, waarlangs de oude juffers gekomen waren en waarover zij weer huiswaarts moesten keeren.

De sneeuw viel zwaar neer en de wind joeg met wilde vlagen tegen de vensters van het planken huis en deed de lichten op de piano flikkeren door den tocht, die in de kamer drong.

De kaarsen op de piano waren de eenige aangestoken in de kamer - een zuinigheidsmaatregel; en het grootste gedeelte van het vertrek verkeerde in het duister, behalve rondom den haard, waar de smeulende houtblokken een rooden gloed wierpen op de twee bedroefde gezichten der vrouwen, die daar vlak bij zaten in haar ijdele pogingen om zich warm te maken.

De houtblokken brandden snel weg en er waren geen meer bij de hand om het vuur aan te houden, als deze verbrand zouden zijn. 't Is waar dat er brandstof genoeg was op den houtstapel achter het huis, maar de sneeuw lag daar meer dan twee voeten dik, en de zusters hoopten maar dat een harer leerlingen bijtijds zouden komen om haar de noodzakelijkheid te besparen, alleen door de sneeuw te waden in haar dunne schoentjes.

‘Als er niemand komt, moeten wij naar huis gaan,’ zeide het bultje al huiverend, terwijl de wind het gebouwtje schokte en de kaarsen op de piano bijna uitdoofde.

‘Ik weet niet hoe wij de volgende week zullen leven,’ zuchtte miss Annabel, die de boeken hield. ‘Ik meende van avond ten minste zeker te zijn van zes.’

En beide zusters zuchtten en keken benauwd in de glimmende kolen op den haard.

‘Het zou helpen om je warm te houden, als je een dansje kon doen!’ zei miss Rose. ‘Ik denk dat ze de volgende week wel zullen komen, als het weer mooier is.’

Haar zuster lachte, maar zonder eenige vroolijkheid.

‘Ik weet niet wat wij doen moeten als zij niet komen.’

En weer heerschte er stilte, behalve het loeien van den wind daar buiten en het kraken van het stervende vuur. Eensklaps sprongen de dames tegelijk op, daar er hard aan de deur werd geklopt.

‘Misschien komen zij wel allen tegelijk,’ sprak miss Rose, die altijd het beste hoopte; maar haar gezicht

betrok, toen Annabel de deur opende en een enkele man gelaarsd en gespoord de kamer inkwam, de sneeuw van zijn mantel en hoed afschuddend.

De vreemdeling zag er niet precies uit als een man, die lessen in het dansen noodig had, en al ware dit zoo, dan was het niet waarschijnlijk dat hij blijven zou, als hij merkte de eenige leerling te zijn.

Zijn eerste woorden stelden haar gerust.

'U danst hier, niet waar, mevrouw?' vroeg hij, miss Annabel aansprekend met een accent dat men soms, maar niet dikwijls hoorde in de 'Vijf Pijpen', een accent dat, zooals de romaneske, oude juffers later verklaarden, haar aan graven en markiezen deed denken.

'Wij geven hier gewoonlijk dansles,' zeide Annabel, 'maar geen van onze leerlingen is nog gekomen.'

'Maar u danst, mevrouw?'

Miss Annabel glimlachte.

'Ik ben de onderwijzeres.'

'En uw vriendin speelt?' ging hij voort, met een blik op het bultje, die naar de piano was gegaan en haar opende.

'Ja.'

'Nu, dan hebben wij alles wat wij noodig hebben,' zeide hij opgeruimd, 'als u er niets tegen heeft uw tijd te besteden aan een enkelen leerling. Maar waarom zijn de kaarsen niet aangestoken? Ik houd van licht als ik dans, en uw vuur gaat uit. Heeft u geen brandstof?'

'Wij hadden niemand om hout te halen van den stapel,' zeide de gebochelde zuster snel, bevreesd dat Annabel zich verplicht zou voelen naar buiten te gaan in de sneeuw.

De vreemdeling glimlachte en keerde zich naar de deur.

'Als u mij vertellen wil, waar het hout ligt, zal ik het halen vóór ik mijn mantel afdoe.'

Miss Rose gaf hem de inlichtingen.

'Daar is een stal, waarin u uw paard kan plaatsen,' voegde zij er bij, met een blik op de rijzweep, waarmede de man tegen zijn met sneeuw bedekte laarzen sloeg.

Hij glimlachte een beetje treurig en schudde het hoofd.

'Ik liet mijn paard dood achter, anders zou ik nu ver weg zijn! Ik hoop dat u het mij niet kwalijk zal nemen, dat ik in rijlaarzen dans.'

Hij was heen vóór zij tijd hadden tot antwoorden, en kwam spoedig terug met een grooten stapel houtblokken in zijn armen.

Een oogenblik later stond de haard in vollen gloed en een aangename warmte begon het vertrek te vullen. Miss Rose had alle kaarsen aangestoken en de kale kamer met den gepolijsten vloer zag er bepaald gezellig uit.

De vreemdeling scheen een atmosfeer van vroolijkheid medegebracht te hebben, die de zusters voor een oogenblik haar zorgen deed vergeten, zelfs voordat het dansen begon.

Toen koos de vreemdeling een van de walsen uit de muziek van het bultje en verzocht haar, precies of zij een groote dame uit een salon was, te spelen, en hij nam miss Annabel's hand, op een wijze zoo ridderlijk dat de wangen der oude juffer van genoegen bloosden, en zij begonnen de wals met zulk een volmaakten rhythmus van bewegingen, dat zij zelf er zich over begon te verwonderen of zij werkelijk op muziek dansten of dat de muziek werd voortgebracht door hun voeten. Toen werd ten minste

voor Annabel de kamer een aardsch paradijs, waarin geen zorgen of kommer meer woonden en waarin leven alleen reeds een genot was.

Miss Annabel had wel het recht dansen te onderwijzen, want zij was zelf een volmaakte danseres, maar het was lang geleden sedert zij in staat was gesteld er zelf van te genieten. Het was altijd de lompste en domste van de mijnwerkersjongens die er op aandrong haar tot zijn dame te kiezen, en zij had bijna vergeten dat dansen een plezier was.

Deze wals gaf haar al haar oude geestdrift er voor terug en herinnerde haar aan de dagen vanouds, zoo lang geleden, toen men haar bevalligheid en schoonheid had geprezen, de dagen toen armoede onbekend was en zij en Rose nooit gedroomd hadden van den strijd enkel om het bestaan, die thans hun dagelijksch werk was.

Ook de gedachten van het gebochelde zusje aan de piano keerden terug naar dien ouden tijd, terwijl zij over haar schouder naar het eenzame paar keek, over den vloer trippelend van het kleine zaaltje, als was het de mooiste danszaal der wereld. Tranen stonden in haar verwelkte oogen toen de wals ten einde liep.

En nog vóórdat zij het wist was de vreemdeling de kamer doorgestoken; hij boog voor haar, gaf haar fijne complimenten over haar spel en sprak tot haar alsof zij een dame was en geen muziek-makende machine, die begon en eindigde op bevel, en van wie men niet verder notitie nam.

Ieder, die de zusters dien avond gezien had, zou ze niet herkend hebben, want haar verwelkt uitzicht was voor een ander gelaat verdwenen, en miss Rose vooral zag er mooi uit, terwijl zij sprak met blozende wangen en schitterende oogen, tegen den man, die het had over muziek en kunst en poëzie, haar met teedere ridderlijkheid en onderscheiding behandelde zooals zij nooit ondervonden had, zelfs in den ouden tijd; want zij was altijd miskend geweest en niemand had zich ooit moeite gegeven haar hoffelijk toe te spreken. Alleen het gezicht van haar zusters genoegen belette haar de muziek te bekorten en de pauze te verlengen tusschen de dansen, welke hij pratend met haar doorbracht.

Zijn bezoek was te spoedig voorbij naar den zin der beide zusters. Hij koos nog een wals uit Rose's muziek en zijn gelaat verhelderde.

‘Ik ben zoo blij, dat u dit heeft,’ zeide hij, ‘het schijnt mij toe, dat dit de zoetste muziek is, die ooit geschreven werd, zoo droevig, zoo droomerig. Ik moet het voor mijn laatsten dans hebben, als u niet moede is, mevrouw,’ voegde hij er snel bij, zich keerend tot het bocheltje, dat zoo dikwijls moede was, zonder dat iemand er iets om gaf. Nu scheen het haar toe, of zij den heelen nacht wel door kon spelen.

Wanneer alles voorbij zou zijn en het bezoek van den vreemdeling geheel tot het verleden behoorde, als een romantische bladzijde in de doffe eentonigheid harer dagen, zou die laatste wals voor altijd in beider herinnering geprent blijven.

De man werd voor Annabel iets meer dan een volmaakt danser; zijn bijzijn, de druk van zijn hand om haar tengere gestalte doortrilde haar, zooals zijn stem haar zuster van vreugde deed beven.

De piano zelfs scheen verheerlijkt; onder de bezielde vingers van het bultje klonk zij niet langer toonloos, de muziek der wals scheen er zoet en teeder uit te klinken met een zweem van treurigheid, die haar tot de uitdrukking maakte van aardsch geluk.

Toen de laatste noten wegstierven, leidde de vreemdeling zijn danseres naar de piano, waar haar zuster zat met onverstandige tranen in de oogen.

'Ik moet nu gaan,' zeide hij, niet zonder droefheid in de stem. 'Ik kan u niet zeggen, wat een genot het voor mij geweest is, hier zoo'n volmaakte danseres en zoo'n volmaakte musicienne aan te treffen. Het spijt me alleen, dat ik geen dansschoenen aanhad, om mijn eigen kunst der uwe meer waardig te maken.'

Miss Annabel keek naar zijn voeten, en deed een uitroep van verbazing; hij had haar geheel doen vergeten, dat hij den heelen avond gespoorde rijlaarzen had gedragen.

De andere zuster sprak verlegen de hoop uit, hem de volgende week weer op haar dansavond te ontmoeten, ofschoon de gedachte, hem te zien tusschen de gewone bezoekers van de les, haar deed griezelen.

'Ik ben bang, dat er geen volgende week voor mij zal zijn, mevrouw,' antwoordde hij met zijn zachte, hoffelijke stem, en liet zijn beide toehoorsters verwonderd opzien door de zonderlingheid dezer woorden.

En na hoed en mantel weer te hebben opgenomen, scheen een plotselinge gedachte in hem op te komen; hij haalde een lederen tasch uit een zak van zijn mantel.

'Ik vergat uw honorarium,' zeide hij en legde de tasch ongeopend op de piano.

De beide oude dames hadden aan geen belooning gedacht, ofschoon zij in zulk een bitteren geldnood waren, en zij durfden den zak niet openen voordat de gast vertrokken was.

Toen zij het deden, wachtte haar een nieuwe verrassing; de beurs was vol goud, een som bedragende van honderd pond. De zusters staarden naar den stapel die op miss Rose's schoot lag, alsof zij de getuigenis harer zinnen niet vertrouwden. Toen zeide miss Annabel, die de meest practische der twee was, halfluid:

'Hij heeft zich vergist, wij moeten hem terugroepen.'

Zij opende de deur om het te doen, maar de vreemdeling was reeds lang verdwenen in de duisternis.

Toen miss Annabel in de open deur stond, naar de sneeuw kijkend, hoorde zij een scherp geluid, een schot dat afging, en zij sloot angstig - zij wist niet waarom - de deur.

'Denk je,' vroeg zij haar zuster, toen zij in de warme kamer terugkeerde, 'dat.... natuurlijk - het klinkt zoo gek het te zeggen, maar wij hadden het geld zoo noodig, en hij bracht zoo'n wonderbaren glans met zich mede - denk je dat hij kan zijn...'

'Een engel des hemels om ons te helpen? Ja, ik kan het gelooven.'

Het gebochelde zusje eindigde den volzin met overtuiging in de stem.

Arme, romaneske vrouwen! die zoo weinig poëzie in haar moeilijk leven hadden gekend!

De man, van wien zij zulke wonderbare dingen geloofden, was in waarheid niets anders dan een arme postwagen-roover, die, met zijn paard onder hem doodgeschoten en zijn pistolen in het zadel achtergelaten, zich van alle kanten ingesloten zag door zijn vervolgers, en de laatste gelegenheid om te dansen, die hij nog ooit hebben zou, had aangegrepen in het kleine vereenigingshuisje van de ‘Vijf Pijpen’.

Terwijl de zusters naar huis sukkelden met lichte harten, vervuld van poëzie, kwamen zij voorbij een kleine groep mannen, verzameld om een gedaante in de sneeuw liggend, badend in zijn bloed, door een wond in de borst, die hij ontvangen had toen hij zijn vervolgers trachtte te ontkomen.

Het was Dansende John, de roover, en toen miss Rose zijn gezicht herkende bij het licht der lantaarns, bijna even wit als de sneeuw, waarop het lag, snelde zij op hem toe, met een kreet van smart en medelijden, en knielde naast hem in de sneeuw om zijn stervend hoofd op haar schoot te laten rusten.

De gewonde opende zijn oogen langzaam en een flauwe glimlach van herkenning gleed over zijn gelaat.

‘Ik vergat - het geld - mijn eigen. U moet het houden,’ zeide hij zwakjes. ‘'t Is eerlijk geld. U moet het houden.’

Het bultje wilde antwoorden, maar de tranen verstikten haar en zij knielde neer, met zijn hoofd steeds op haar schoot, en streek de krullen weg van zijn hoofd, zooals een moeder het haar stervend kind zou doen. De schout en zijn mannen stonden iets verder en wachtten ongeduldig.

De roover sloot zijn oogen opnieuw, maar de glimlach speelde nog steeds om zijn lippen. Plotseling opende hij zijn oogen weer en liet ze van miss Rose's gelaat naar dat van haar zuster, die naast haar was komen staan, glijden.

‘Dank u - beiden, lieve dames,’ zeide hij met zijn stem, die zacht en ridderlijk bleef, ondanks haar zwakte.

En zoo stierf hij!

De dansles werd een week later als gewoonlijk gehouden, en de geschiedenis van Dansenden John en zijn laatste avontuur bezorgde haar vele leerlingen, nieuwe en oude; maar niemand merkte op, dat miss Rose al den tijd schreide, terwijl zij de muziek voor hen speelde, en week op week, terwijl de klasse steeds toenam, viel het niemand ook op, dat een van haar lievelingswalsen nooit meer gespeeld werd.

Theevelden van een Russischen koopman in Mongolië.

De Theecultuur in China en Oost-Indië.

Duizenden koene zeevaarders waren gedurende het tijdvak der ontdekkingen uitgetrokken over verre, onbekende zeeën naar het aan specerijen rijke Indië; zij keerden huiswaarts met volle scheepsladingen zoo kostbare kruidnagels en muskaatnoten, zij brachten echter nog meer, proeven van nieuwe genotmiddelen, die in Europa tot dien tijd onbekend waren geweest.

De tabak, de cacao, de koffie en de thee begonnen in dien tijd hun veroveringstochten door Europa. Van deze vier veroveraars rukte de thee het langzaamst voorwaarts. In het begin der 17de eeuw verscheen zij bijna gelijktijdig langs twee wegen in Europa. De Oost-Indische Compagnie bracht over zee de eerste pakjes aan en een Russisch gezantschap in Mongolië ontving eenige ponden als tegengeschenk voor sabelvellen.

In 1635 verscheen de thee voor het eerst in Parijs en 1638 in Moskou. Zij zou moeilijk liefhebbers gevonden hebben als zij zich dadelijk had aanbevolen als dagelijksche drank, er was sterker reclame noodig voor haar invoering. De Chineezen, van wie men ze kocht, zeiden:

'De thee verwijdert het vet en maakt de menschen beweeglijk, zij spoelt onreinheid af, verdrijft de slaperigheid, voorkomt en geneest hoofdpijn.'

Dat was een wenk voor de eerste theehandelaren in Europa; zij legden de dorre bladeren aan geneesheeren voor, en zie, vele van de Esculapen raakten in geestdrift over hun aftreksel, roemden hun geneeskracht en prezen ze zelfs als een onfeilbaar middel om het leven te verlengen. Zoo dronken de Europeanen haar eerst als medicijn, tot zij er zich aan gewenden en de thee in Engeland, Holland en Rusland tot dagelijkschen drank werd verheven.

Terwijl echter de Europeanen binnen korten tijd zich geheel en al meester maakten van de specerijen en nieuwe genotmiddelen, deze niet alleen verbruikten, maar ook in hun koloniën verbouwden, kon men de thee alleen k o o p e n . De eenige landen, waar men toen thee plantte, China en Japan, waren voor de vreemdelingen gesloten en zoo lag er een geheimzinnige sluier over den oorsprong van den verfrisschenden

en opwekkenden drank. De beroemde botanicus Linnaeus (1707-1778) verdeelde nog de familie Thea sinencis in de beide soorten thea viridis en thea bohea, waarvan de eerste blijkbaar de groene, de laatste de zwarte moest aanduiden. Zoo weinig kende men nog in de vorige eeuw de bereiding der verschillende theesoorten.

Eerst langzamerhand drong men in het binnenland van China door en vernam toen eerst dat daar slechts een soort van theestruik bestond, waaruit zich door een meer dan duizendjarige teelt verschillende variëteiten hebben ontwikkeld, zooals ook met den wijnstok het geval is. De mededeelingen der reizigers waren echter niet voldoende om daarop den verbouw van den theestruik in Europeesche koloniën te vestigen.

Eindelijk werd in het begin dezer eeuw de geboorteplaats der Chineesche theeplant ontdekt. In de land-

streek Assam, gelegen in het dal van de Brahma-poetra, groeit de theestruik in het wild en van hier uit hebben haar de Chineezen in hun vaderland ingevoerd. Nu is Assam een onderdeel van het Britsch-Indische rijk, men kon er dus aan denken den Chineezen het monopolie van den theehandel te bestrijden.

In het theedrinkende Engeland werd de gedachte met geestdrift opgenomen en in het jaar 1839 vormde zich daar een maatschappij op aandeelen, ten doel hebbende de Assamsche theestruiken te veredelen. Wel kostte de zaak een

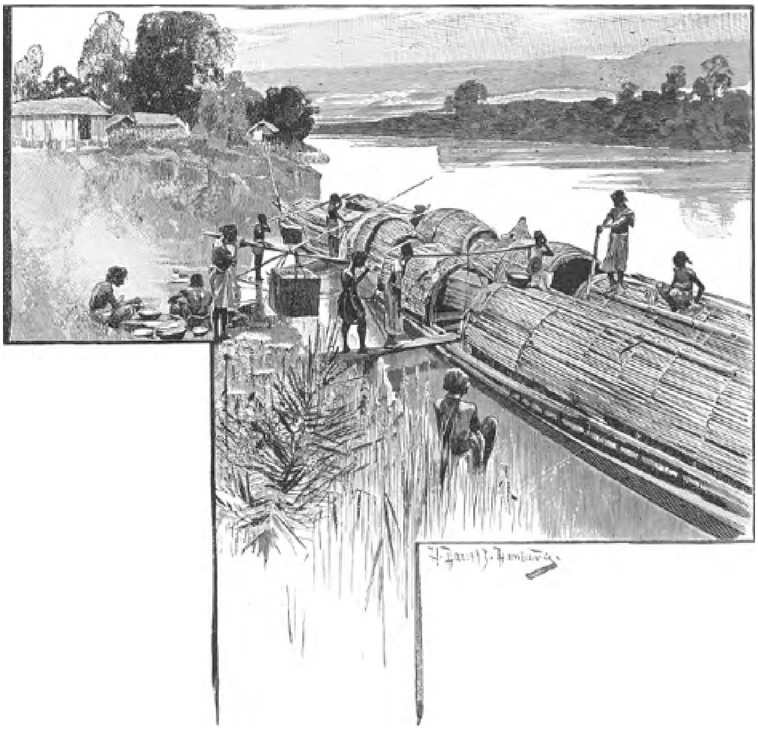

Theeschuiten op de Brahma-poetra.

verbazend leergeld. De maatschappij liquideerde met een verlies van 2½ millioen gulden; uit de fouten van de pioniers der Indische theecultuur konden anderen echter leeringen putten. Nieuwe theeaanplantingen werden gevestigd; ook zij leverden in het begin alleen slechte thee, maar langzamerhand verbeterden zich de voortbrengsels en vonden zij steeds een grooteren kring van afnemers.

Theetuinen ontstonden er ook in andere deelen van Indië; Assam bleef echter het middelpunt der nieuwe onderneming. In het jaar 1861 waren hier 48½ □ kilometer met thee beplant en in het jaar 1890 was de verbouwde oppervlakte reeds tot 920 □ kilometers gestegen.

De Indische thee begon de Chineesche eerst in Engeland en Noord-Amerika te verdringen; spoedig hield de uitvoer van Indië en China gelijken tred en er wordt zelfs verzekerd dat binnen korten tijd de Indische thee de Chineesche geheel en al zal hebben verdrongen.

Werkelijk hebben zich de Engelsche theeplanters van Indië tot een groote vereeniging met verbazend kapitaal aaneengesloten, die nu ook op het vasteland hun waren boven die der Chineesche willen doen gelden. Al meer en meer ziet zich de theedrinker voor de overweging geplaatst, aan welke der beide mededingsters hij de voorkeur zal geven.

De keus is niet zoo gemakkelijk, want de beoordeeling der thee is niet ieders zaak; daartoe behooren ondervinding en bijzondere kundigheden. De inlichtingen, welke door de kooplieden onder het volk worden verspreid, zijn in den regel zeer partijdig; zij vermelden de tekortkomingen der tegenpartij en verzwijgen haar voordeelen. Het is daarom wel van pas ten gunste der Hollandsche theedrinkers hier een onpartijdig woord te spreken.

Waarom drinkt men thee? Wat maakt haar van zooveel waarde bij een groot deel der menschen? Zij is evenals de koffie een opwekkend genotmiddel. In de bladeren van den theestruik is hetzelfde alkaloïde vervat, dat wij in de koffieboon vinden en dat nu eens 'koffeine', dan 'theïne' genoemd wordt. De scheikundigen kunnen het zuiver in den vorm van kleine, kleurlooze kristallen vervaardigen, en als wij het bij kleine hoeveelheden innemen, zoo bespeuren wij dat het opwekkend werkt op de werkzaamheid van het hart en het zenuwstelsel.

Maar wanneer wij een koffeïne-poeder innemen, zoo is haar werking volstrekt niet gelijk aan die van een kop sterke koffie of thee. Deze drank werkt sterk op ons gestel en wel in verschillende richting. De koffie schijnt meer op de verbeelding, de thee meer op het verstand van invloed te zijn.

'De koffie maakt vurige Arabieren, de thee plechtstatige Chineezen,' zoo kenschetst Jean Paul de verhouding.

De wetenschap bevestigt de werking dezer beide genotmiddelen, maar zij is tot nu toe niet in staat ze nauwkeuriger te beschrijven en te bepalen; alleen dit weet men zeker, dat de eigenaardige werking der beide

dranken behalve aan koffeïne toegeschreven moet worden aan vluchtige oliën, die zoowel in de thee als in de koffie zijn vervat.

Deze aromatische stoffen worden wel is waar door de planten gedurende hun leven voortgebracht, maar eerst door het gist- en droogproces, die de koffieboonen en de theebladeren vóór het gebruik doormaken, worden zij van hun oorspronkelijke scherpte beroofd en in aangenaam opwekkende middelen veranderd. Hieruit kunnen wij besluiten dat de waarde der thee niet alleen afhangt van het soort van den struik, maar ook van de behandeling van den bladerenoogst.

Op dit punt zijn de Chineezen tot den huidigen dag meesters gebleven; zelfs de Japanners, die reeds in de 8e eeuw na Christus den theestruik uit China invoerden, verstaan de kunst niet zulke edele theesoorten te kweeken.

De zonen van het Hemelsche rijk weten door veredeling van den struik en door hun manier van drogen het gehalte aan theïne in de theebladeren te verminderen en hun aroma te verhoogen, en dat is zeker een voordeel, daar het theïne, in grooter hoeveelheden genoten, ten slotte verderfelijk als vergift op het lichaam werkt. Wie goede thee wil winnen, die moet nog heden bij de Chineezen in de leer gaan.

De Chineesche onzindelijkheid is spreekwoordelijk, maar bij de bereiding der eerste theesoorten gaat het in China hoogst zindelijk toe. De theestruik wordt drie tot viermaal in het jaar van zijn bladeren beroofd. De beste bladeren levert de eerste oogst in het voorjaar. Juist als de jonge bladeren zich willen ontwikkelen, moeten zij geplukt worden en wel met de pijnlijkste zorgvuldigheid. De zorg voor de jeugdige bladeren gaat zoo ver, dat aan de van jongsaf voor dit werk opgeleide werksters verboden wordt visch of andere sterk ruikende spijzen te gebruiken opdat het aroma niet door haar adem bedorven worde. Zij moeten dagelijks minstens een bad nemen en mogen de bladeren niet met de bloote handen plukken, maar moeten handschoenen daarbij dragen. Een mandje hangt haar aan een koord om den hals, opdat beide handen vrij blijven, en zij gaan met het plukken zoodanig te werk, dat zij met de linker een tak naar zich toe trekken en met de rechterhand de bladeren van den steel afbreken; deze moet bij den kostbaarsten oogst, waaruit de fijnste soorten bereid worden, geheel wegblijven.

De Indische plukster volgt geheel het Chineesche gebruik, zooals op ons plaatje (blz. 252) is afgebeeld.

De volgende oogsten worden niet meer zoo hoog geschat en bij deze gaat het plukken zorgeloozer en zelfs ruwer toe. Uit een en hetzelfde blad kan men naar verkiezing groene of zwarte thee maken. Onze plantenverzamelaars weten wel, dat de bladeren van verschillende planten, bijv. van de orchidée, onvermijdelijk zwart worden, als men ze dadelijk laat drogen, dat zij echter hun groene kleur behouden als men ze aan warme dampen blootstelt, vóórdat men ze tusschen vloeipapier legt.

Zoo gaat het ook bij de thee! Stoomt men de versch geplukte bladeren vóórdat zij geroosterd worden, dan leveren zij groene thee op. De bladeren echter, welke voor de bereiding der zwarte thee bestemd zijn, worden eerst in de lucht gedroogd, totdat zij verwelken. Hierdoor geschiedt de eerste chemische verandering van den inhoud van het blad. Het gras op onze weiden heeft geen reuk; maaien wij het af en laten wij het drogen, zoo begint de hooigeur er uit te stroomen. Er is een groot aantal planten, die eerst bij het verwelken aromatische geuren ontwikkelen; zoo gaat het ook bij de theebladeren. Heeft de geur een bepaalden graad bereikt, dan zijn de bladeren gereed om geroosterd te worden, hetgeen geschiedt op zeer dunne ijzeren

platen boven houtskoolvuren. De geroosterde bladeren, die nog eene hoeveelheid sap bevatten, worden dan op tafels uitgespreid en deze beide bewerkingen worden al naar het noodig is twee tot vijfmalen herhaald. Zijn de bladeren zoo droog geworden dat zij door een lichten druk tusschen de vingers breken, dan zijn zij gereed tot verpakking. De gestoomde bladeren der groene thee worden niet gedroogd, maar dadelijk geroosterd en uitgespreid, evenwel sneller na elkander dan bij de zwarte thee het geval is. Het gevolg daarvan is, dat de groene thee meer theïne bevat en dat haar opwekkende bestanddeelen door het gisten en roosteren niet bijzonder verzacht worden, waardoor zij de zenuwen meer opwekt dan de zwarte.

De bewerking der theebladeren is een kunst die men door ervaring en oefening kan aanleeren; iedere verandering in de volgorde der verschillende bewerkingen is op de gesteldheid der thee van invloed, en zoo ontstaan volgens de soort der bladeren, den oogsttijd, den duur van het verwelken en de herhaling van het roosteren verschillende theesoorten.

Een overgang van de groene tot de zwarte thee vormt o.a. de oulong. Deze theesoort is met zoovele geelachtig groene bladeren vermengd, dat haar kleur niet meer zwart kan genoemd worden; de Chineezen noemen haar daarom ‘oulong’, d.w.z. groene drank.

De werkelijk zwarte theesoorten van China worden onder den naam van ‘Boheas’ vereenigd; het woord is een verbastering van het Chineesche ‘Bou-ui’, een berg, waarop de zwarte thee voornamelijk wordt gekweekt. Bovenaan onder de zwarte theesoorten staat de ‘kapper’, een thee, die wegens haar gelijkenis met de vruchten van den kappertjesstruik zoo genoemd wordt. De Chineezen noemen haar ‘zwarte parelthee’, omdat de bladeren zoo rond en vast ineengerold zijn, dat zij er als parelen uitzien.

Een andere soort heet ‘peïko’; de naam is uit het Chineesche ‘pakko’, d.w.z. ‘wit dons’ ontstaan. De punten der bladeren dezer soort zijn namelijk met witte haren bezet, die veel op watten gelijken.

De derde soort noemt men ‘souchon’, wat kleine of zeldzame soort beteekent, omdat voor haar slechts de kleine bladeren van den tweeden oogst worden gebruikt.

De vierde soort heet ‘pouchong’, d.i. gevouwen soort; de bladeren zijn spits, ruw en plat.

Als vijfde soort leeren wij eindelijk ‘kongou’ ken-

nen, de ‘moeielijke soort’, daar aan haar bereiding meer moeite en tijd wordt besteed dan aan andere soorten thee.

Ieder dezer hoofdsoorten

Indische vrouw bij den oogst.

bevat weer vele ondersoorten, en wie theekenner zijn wil, moet een fijnen smaak hebben, evenals bij ons de wijnproevers. Het werk van den theeproever is vol verantwoordelijkheid; de kooper in Europa krijgt overigens slechts hoogst zelden een dezer soorten in zuiveren toestand. Ieder hunner onderscheidt zich door een eigenaardigen smaak; de eene is scherp, de andere zacht, de eene heeft veel, de andere weinig geur.

Men zoekt nu deze verschillende voordeelen den theedrinker om zoo te zeggen in één kopje aan te bieden, door de verschillende soorten te mengen en het mengsel volgens den smaak van het een of andere land toe te bereiden.

Deze mengsels worden door de tusschenhandelaars bereid en zijn een kunststuk van de Europeesche theehandelaren. Een goed mengsel, dat een koopman na vele proeven gevonden heeft en in den smaak valt zijner klanten, wordt als het diepste vakgeheim niet eens aan de bedienden van het huis verraden. Daaraan denken de meesten niet, die hun thee bij het ons of bij het half pond koopen en bij de merken ‘Souchon’ of ‘Pekko’ zweren.

Men heeft echter nog een andere onderscheiding der Chineesche thee, wat haar deugdelijkheid betreft, ingevoerd; naast de langs overzeeschen weg ingevoerde ‘schepenthee’ heeft men de veel betere ‘karavanenthee’, die op de ruggen der kameelen dwars door Azië naar Rusland wordt overgebracht. Onze afbeelding op blz. 249 vertoont ons het theeveld van een Russischen koopman in Mongolië, waar de balen thee in groote hoopen met huiden bedekt voor het transport over land liggen opeengestapeld.

Bij echte thee heeft deze onderscheiding thans nog waarde, want de op zee heerschende vochtigheid bederft de thee gedurende den overtocht; daarentegen is het transporteeren door middel van karavanen zoo duur, dat men alleen de beste soorten Chineesche thee op die wijze vervoert.

Tweehonderd jaar lang bezat China het monopolie van den theehandel. De theedrinkers van Europa hingen om zoo te zeggen van China's genade af en de langstaartige Mongool maakte misbruik van deze omstandigheid, liet de prijzen stijgen en vervalschte de waren. De vervalschingen konden in China des te gemakkelijker plaats hebben, daar de theecultuur in dit land niet in het groot door enkele planters, maar door duizenden kleine grondbezitters wordt gedreven; men vindt hier geen uitgestrekte theeplantages, maar alleen kleine tuintjes, waarin steeds een klein aantal struiken voorhanden is. Zoo gaat de Chineesche thee door vele handen, voordat zij den Europeeschen koopman of verbruiker bereikt, en zij wordt daardoor niet zuiverder of beter.

Een geheel ander beeld levert ons de Indische theecultuur op. Hier wordt de theestruik op uitgestrekte vlakten geplant volgens een wijze, die uit de verte herinnert aan de wijnbergen van het Rijnland. Tusschen de zich ver uitstrekkende plantages staat hier en daar op een vriendelijken heuvel het nette huis van den theeplanter, verscholen tusschen rozen en bloemen van alle soorten. De Indische theecultuur gaat reeds haar eigen weg. Men heeft wel is waar theestruiken uit China ingevoerd, maar ten slotte toch bevonden, dat men betere resultaten verkrijgt, als men de inheemsche Assamesische soorten veredelt.

Wel is de deugdelijkheid der Indische thee toegenomen sedert men Chineesche werklieden heeft laten overkomen om de bladeren te oogsten en te roosteren, maar de Indische planters leerden niet blind van hun meesters, doch zochten hen te overvleugelen.

Zij laten den koelie wel is waar geen handschoenen aantrekken, maar zorgen toch voor reinheid, niet alleen bij den besten maar bij iederen oogst. Zij hebben ook ondervonden dat de Chinees te conservatief is, dat hij dikwijls zonder gegronde redenen aan omslachtige bewerkingen gehecht is, en zij kwamen tot de slotsom dat de bewerking der geoogste bladeren veel eenvoudiger kon geschieden; in de eerste plaats echter verloochenden zij zich niet als kinderen der 19de eeuw.

Bij de Chineezen geschiedt alles door handwerk; de

Indische planters gebruiken ook bij den theeverbouw machines, en het gevolg daarvan is dat de zindelijkheid daar nog grooter is dan in China. Overal doet zich de invloed gevoelen van de nijverheid in het groot. Men werpe slechts een blik op zulk een Oost-Indisch 'drooghuis' waarin de versch geplukte bladeren het eerste verwelkings- en gistingsproces doormaken; China kan zulke hallen niet aanwijzen. De gereedzijnde waar wordt in de gewone kisten van teakhout verpakt en onderneemt dan van de Brahmapoetra de reis naar de uitvoerhavens.

De Indische theeplanters hebben er ook belang bij, dat hun thee als zoodanig in trek komt en niet vervalscht wordt. Tot dit doel hebben de Indische maatschappijen een vereeniging gevormd, die de gereedzijnde thee op de plantages in ontvangst neemt, verpakt en voor Europa het eerst naar Londen zendt. Daar bevinden zich een aantal theemakelaars, die sedert langen tijd hun theehandel voor een bepaald land als specialiteit drijven. Daartoe behoort men nauwkeurig bekend te zijn met de in dat land het meest in den smaak zijnde theesoort. Deze lievelingssoort thee moet de makelaar bij den veranderlijken uitslag der oogsten eerst door een juiste vermenging weten te bereiken. Deze vermenging wordt echter niet, zooals bij de Chineesche thee het geval is, aan elken theehandelaar naar eigen verkiezing overgelaten, maar door een vertrouwd persoon van de 'Indian Tea Association of Calcutta' bewerkt. Dan vertrekt

Britsch-Indisch Drooghuis.

hij naar de hoofddepots der verschillende landen, om van hier uit door de groot- en kleinhandelaars eindelijk de kopjes der theedrinkers te bereiken. Door deze maatregelen zijn de afnemers der Indische thee tamelijk goed tegen vervalschingen beschermd.

Maar als men onpartijdig wil zijn, moet men hier een m a a r op laten volgen. Hoe staat de echte Indische thee tot de echte Chineesche? Op deze vraag moet men antwoorden, dat op 't oogenblik de Chineesche theekweekers de Indische nog overtreffen. Hun thee (natuurlijk is er alleen sprake van de beste soorten) is zachter en bevat minder theïne en heeft meer aroma dan de Indische. Deze is nog altijd

sterker, wekt de zenuwen meer op dan de Chineesche, en nog vóór korten tijd was men gewoon de beste Indische soorten door toevoeging van goede Chineesche thee te verbeteren.

De kracht der Indische thee blijkt ook daaruit, dat men uit de Assamesische bladeren voor Europa geen groene thee bereidt; zij zou als te opwekkend stellig worden afgewezen. Bedenkt men echter welke vorderingen de Indische theecultuur in de laatste jaren gemaakt heeft, zoo mag men wel de verwachting koesteren, dat de Indische planters binnen niet te langen tijd ook wat de deugdelijkheid der thee betreft den Chineezen nabij zullen komen.

Op Java neemt de theecultuur eveneens in de laatste jaren een hooge vlucht. De ‘Parakan Salak thee’ is door haar uitmuntende eigenschappen goed op weg zich bij ons een plaats te veroveren naast de Chineesche thee; de Britsch-Indische is bij ons nog betrekkelijk onbekend, en zeker is het zeer aan te bevelen als wij onze Javathee zooveel mogelijk trachten in de mode te brengen; zij bezit uitstekende eigenschappen, en vooral met een weinig Chineesche thee vermengd kan zij zich met de beste uitheemsche soorten meten en heeft bovendien het voordeel, belangrijk goedkooper te zijn. Door haar dus te drinken bevordert men een nationaal belang en bevoordeelt bovendien zijn eigen huishoudkas.

De thee is bij ons een algemeen verspreide en gezochte drank; er zijn vele recepten in omloop over haar bereiding, en 't is moeilijk te zeggen welke de beste is, want verschillende theesoorten vereischen ook verschillende toebereiding. Het is waar, dat het theewater steeds zacht moet zijn en door toevoeging van dubbel koolzuren natron (een mespunt op 1 Liter) verbe-

terd wordt; het is ook aanbevelenswaardig verwarmde aarden of porseleinen trekpotten te nemen. Maar men kan niet vaststellen hoelang men de thee moet laten trekken, vóór men ze afgiet. Hier moet men zich naar de theesoort richten. De meeste Indische soorten - ook de Parakan Salak - mogen niet langer dan vijf minuten trekken, anders krijgen zij een akeligen, bitteren smaak. De Chineesche thee echter kan wegens haar zachtheid een langer trekken verdragen; in ieder geval mag het ook niet langer duren dan tien minuten. Dikwijls beslist ook de smaak; er zijn theekenners, die het aftreksel slechts drie minuten laten staan, anderen noemen zulke thee rauw. Tot een weldaad voor de menschen wordt de thee eerst dan, als men zich gewend heeft haar slap te drinken; dan eerst is zij een dorstlesschende, aangenaam opwekkende, volstrekt niet opwindende drank.

Weten.
Door W. Faber.

Geef, mensch, aan uw God alle eere!
In leven en sterven, wees stil!
Het woord is alleen aan den Heere;
O, buig voor Zijn woord, voor Zijn wil!
Hij weet, hoe de wateren rollen
En bruisen in 't peillooze diep;
Den weg aller zonnen en bollen,
Die eenmaal Zijn scheppingswoord schiep;
Waarom zich de hemelen ronden
Ten schitterend lichtenden boog,
Aan jaren noch eeuwen gebonden,
In 't grenzenloos ruim daar omhoog,
Waarom onze zonne mag rijzen,
Waarom zij ter kimme moet gaan;
De windvaan het Zuiën mag wijzen,
Of pal op het Noorden moet staan;
Hij weet, hoe het menschelijk leven
In zuchte bij zucht gaat voorbij;
Hij weet uw verlangen, uw streven......
En, sterveling, gij, wat weet gij?

Victor Hugo gevolgd.

Gekleurde glazen.
Naar het Poolsch
van Jaroslavd Vichlick.

Op het pensionaat had men haar reeds den bijnaam gegeven van ‘de onuitstaanbare’.

Zij was wees. Haar vader, een landedelman, had haar een behoorlijk fortuin nagelaten. Een oud vriend, een knap advocaat, had dit fortuin beheerd; hij had ook gewaakt over haar opvoeding en haar op een pensionaat gedaan en toen zij meerderjarig was, legde hij haar in volmaakte orde zijn rekeningen voor.

Het fortuin van het jonge meisje bestond uit drie boerderijen met bosschen en akkers, zeer goed verpacht, en verder uit een kasteel met een zeer mooi park, alles in even goeden staat als bij den dood haars vaders.

Zij was een eenig kind en zeer bedorven. In den grond goed, had haar eerste opvoeding van haar de ‘onuitstaanbare’ gemaakt, zooals haar kameraadjes haar noemden. Op den dag van haar aankomst speelde men een gezelschapsspelletje. Dadelijk wilde zij er de eerste in zijn, en toen haar gezellinnen hiermede geen genoegen namen, ging zij in een hoekje zitten met een boek in de hand, waaroverheen zij kwaadaardig haar gezellinnen zag spelen; dit begin besliste over haar pensionaatleven.

Zij wende zich aan de eenzaamheid. Haar meesteressen waren zeer tevreden over haar werk; zij begreep alles gemakkelijk en had een uitstekend geheugen.

En ofschoon men haar onuitstaanbaar en slecht opgevoed noemde, rekende men haar toch onder de beste leerlingen.

Niemand betreurde haar heengaan; de oude advocaat kwam Ida halen, bekortte het afscheid en bracht haar in haar huis.

‘Nu ben je meesteres van je hand en je fortuin,’ zeide hij haar, toen hij na een rit van vijf uren het dak van het kasteel zag schitteren boven de donkere dennen en blanke linden van het park.

De goede oude heer had gerekend op haar aandoening, als zij het ouderlijke huis zou terugzien, en had dit oogenblik uitgekozen voor een kleine redevoering.

Maar hoe vergiste hij zich!

Zij glimlachte een weinig spottend en bleef zwijgen.

De advocaat dacht dat zij onder een schijnbare vroolijkheid haar ontroering verborg en dat in dit nieuwe leven nieuwe gevoelens in haar zouden geboren worden. Maar nog eens vergiste hij zich. Hij kon er zich van overtuigen toen hij haar, na met haar het kasteel te hebben doorgewandeld, in de slaapkamer harer ouders bracht, waar hun portretten de herinnering aan hen wakker riepen. Zij toonde niet de minste aandoening. Rustig zette zij haar wandeling voort, luisterde naar de uitleggingen van haar voogd en ontving zijn raadgevingen met volmaakte onverschilligheid.

Nogmaals trachtte hij onder het middagmaal haar herinneringen uit het verleden te verlevendigen. IJdele pogingen! Of zij antwoordde niets òf zij liet hem door een droog gezegde den draad zijner redeneeringen verliezen, zonder dat hij dien kon terugvinden.

Na het eten nam hij afscheid van haar, na haar zijn voogdij-rekening te hebben overgelegd, en ofschoon rijk beloond, scheen hij ontevreden. Het jonge meisje, dacht hij, had een weinig meer eerbied kunnen toonen jegens den ouden vriend haars vaders. Zij had hem een paar vriendelijke woorden kunnen zeggen, uitnoodigen om terug te komen - en toch was Ida nòch slecht, nòch harteloos. Zij was alleen ‘onuitstaanbaar’.

Nu begon voor haar een leven van vrijheid, maar ook van onuitsprekelijke eentonigheid. Van den morgen tot den avond las zij, speelde piano en doorliep het park in alle richtingen, bijna altijd alleen, zeer zelden vergezeld door haar oude meid.

Langzamerhand verviel zij in hypochondrie, en het pessimisme, waartoe zij altijd neiging had gehad, kreeg haar thans geheel in zijn macht. Geen somber, vernielend pessimisme, maar een soort van ijskoude onverschilligheid voor alles. Het scheen haar toe, dat zij in deze wereld overbodig was en dat de wereld voor haar overbodig was.

Zij bracht den winter in de stad door, bezocht de concerten en maakte dagelijks rijtoertjes, maar dit alles vroolijkte haar niet op, en zonder somber van aard te zijn, bleef zij toch kalm, koud, onverschillig.

Een vreemde stem verbrak plotseling het eentonige van haar bestaan.

Het was bijna de liefde, die er in doordrong, ondanks den strijd van haar jonkvrouwelijk hart tegen dit nieuwe gevoel.

Het kwam zoo!

Bij het bezoeken van een schilderijententoonstelling bleef zij staan voor een klein landschap: een weide, met op den achtergrond een gordijn van wilgen onder een looden hemel. Er was lucht in dit doek; zij kreeg de impressie van de vergiftigde lucht in te ademen, met volle longen. Uit het schilderij sprak een diepe droefheid, een onmetelijke wanhoop.

Zij kocht het stukje, waardoor zij in kennis kwam met den schilder. Hij was jong en onbekend, zeer fier in zijn armoede; zijn koel uiterlijk trok haar aan, hoewel zij er eerst een beetje bang voor werd. Zij was van plan geweest voor het landschapje het dubbele van den gevraagden prijs te betalen, maar daar zij den schilder niet tot dankbaarheid wilde verplichten, zag zij van haar plan af - misschien vreesde zij ook een weigering.

Zij raadde het karakter van den jonkman, door hem bij zich zelf te meten. Het toeval bracht den schilder op het secretariaat der tentoonstelling, waar zij het doek betaalde; een onbescheiden beambte stelde hen aan elkander voor. Koele groeten van beide kanten - eenige onbeduidende woorden - en verder ontmoetten zij elkander niet meer in de stad. Toen de zomer terugkeerde, betrok het jonge meisje weder haar kasteel en hervatte haar eentonig leven, dat haar dierbaar was geworden door haar boeken, haar piano en haar wandelingen door het park.

In een der wildste partijen van het bosch ontmoette zij eens dien schilder. Hij zat op een boomstam en schilderde een groepje boomen, waartusschen een zonnestraal speelde. In den zonnestraal gonsde een zwerm muggen en vliegen.

De schilder stond niet dadelijk op. Hij was er aan gewoon, dat men over zijn schouder naar zijn werk keek.

Zij wilde heengaan, maar het was te laat. Juist stond de schilder op, en zij zagen elkander aan als menschen die elkaar pas voor het eerst zien.

‘Waarom vervolgt u mij tot zoover?’

‘Ik u vervolgen?’ antwoordde hij; ‘ik heb er nooit aan gedacht, ik trek het land door om te schilderen.’

‘Het park is door een heg omringd.’

‘Ik ben er overheen geklommen.’

‘Wat zoekt u hier?’

‘U ziet het wel. Ik schilder, en ik verzoek u zelfs mij niet te storen. De zon staat niet stil, zooals wij. Zie, die zwerm muggen heeft zich reeds, terwijl wij praten, zichtbaar naar rechts verplaatst.’

En als ware zij er niet bij geweest, zette hij zijn werk voort.

Wat moest zij doen?

Zij wilde heengaan zonder groeten, maar een onbekend gevoel nagelde haar vast aan haar plaats.

Honderden gedachten trokken haar door den geest. Twee alleen teekenden zich duidelijk af.

'Is het omdat ik zijn schilderij heb gekocht, dat hij het recht meent te hebben mij hier te vervolgen, of - is het alleen het toeval dat hem hier heeft gebracht?'

En terwijl zij besluiteloos zich niet verroerde ging hij voort met schilderen.

Eensklaps stond hij op, bezag zijn schets, en zich glimlachend tot het meisje keerend, sprak hij:

'Ik wil uw park niet berooven van zijn mooiste hoekje; sta mij toe, bid ik u, u terug te geven wat u toebehoort.'

En hij bood haar de schets aan. Zij wilde het geschenk afwijzen.

Maar hij legde nog eenige toetsen aan zijn studie, zette haar tusschen twee takken onder bereik van haar hand, en na een eenigszins spottenden groet sprong hij over de schutting.

'Mijnheer - hoor eens - een woordje alleen - als het u belieft!'

Het gekrulde hoofd van den schilder kwam van den anderen kant der haag voor den dag.

'U verlangt?'

'Met u praten.'

'Hier?'

'Ja, hier.'

'Over de haag?'

'Ja mijnheer.'

Zij waren vlak bij elkander, alleen gescheiden door de schutting.

In haar bewoog zich een stroom van nieuwe gewaarwordingen. Hij, blijkbaar zeer kalm, volgde met aandacht elk harer bewegingen.

Zij knoopte het gesprek aan, vroeg over alles wat er gebeurde in de kunstwereld, sprak van onverschillige zaken, en toen praatten zij opnieuw over kunst, en nu heel ernstig.

Haar kennis van de aesthetiek en de techniek der schilderkunst verbaasde den schilder.

Zij lieten alles voorbij hun geest gaan, de oude meesters, de verschillende scholen en richtingen, den smaak, de wereld, en waren het eens over de waarde der eeuwige meesterstukken. De schilder maakte zich warm, de vreugde deed zijn zwarte oogen schitteren.

In dit jonge meisje ontdekte hij de buitengewone vrouw, die hij zelfs in zijn droomen zich niet had durven verbeelden.

Het gelaat van Ida werd donker, een masker van spot bedekte haar lief gezichtje.

‘'t Is heel mooi, wat wij daar zeggen, maar beken het, vindt u dat dit alles tot iets dient of naar iets leidt?’

‘De kunst vraagt daar niet naar,’ antwoordde hij rustig. ‘Is het niet voldoende, dat wij op het oogenblik als wij iets voortbrengen, het echte leven leven? Wat is er meer noodig? En niet alleen leven wij al scheppend, maar wij genieten bovendien nog van ons werk. Vindt u die voldoening niet genoeg?’

‘Neen, dat zijn illusiën! Gij kunstenaars bedwelmt er u mede. Maar na de illusiën komt het niets, evenals na alles! Ach! dat alles, 't is de moeite van het leven niet waard.’

‘En wat dan te doen?’ vroeg hij met een glimlach waarin goedheid, bewondering en een weinig spot zich mengden.

‘Als ik het wist, zou ik u niet hebben weerhouden,’ zeide zij schouderophalend. ‘Het spijt mij zeer. Vergeef mij als het u belieft!’

‘Maar u zal mijn schetsje bewaren?’

‘Als u dat plezier doet. Maar zeg mij, zonder omwegen, is de kunst voldoende om uw geheele leven te vullen?’

‘Zeker, zonder dat zou ik geen kunstenaar zijn, maar een dilettant,’ zeide hij met een sterke tint van minachting.

‘Kan de kunst zoodanig uw geest bezighouden, dat gij niet het ledige, de wanhoop die de wereld vervult, waarvan wij slaven zijn, voelt?’

‘Ik beken het, dat somtijds zulke gedachten ook in mij opkomen; zijn wij niet van dezelfde eeuw? Maar ik kan mij verzetten.’

‘Hoe zoo?’

De woorden van het jonge meisje klonken als een bevel, haar geheele wezen scheen te hangen aan de lippen des schilders.

‘Ik schilder,’ antwoordde hij rustig; ‘de natuur is mijn beste studie. Ik schilder verlaten landschappen uit wanhoop, ik schilder de droefheid der natuur, den rouw, die ons omringt en dien de mensch niet voelt en niet uitdenkt dan ten koste van zijn eigen ongeluk. Door mijn werk koop ik mij los en bevrijd mij. Ik zoek de verveling, het ledige, den angst der natuur, en zoo versla ik de verveling, het ledige, den angst van mijn eigen wezen.’

‘Zoo kan u gelukkig zijn - en mij, wat blijft mij te doen over?’ vroeg zij geheel ter nedergeslagen.

Hij zweeg en boog het hoofd. Op het zand van den weg schitterde iets in de zon: het waren stukken gekleurd glas. Wie weet, van waar zij kwamen, wie ze daar had gebracht?

De schilder raapte er eenigen op en keek door de kleuren naar het landschap. Op hetzelfde oogenblik bedekte een wolk de zon en het geheele landschap verduisterde.

‘Zie,’ zeide hij, altijd door het glas ziende, ‘ziedaar in welk een tooverachtig licht het landschap zich aan mij vertoont. 't Is valsch, 't is kunstmatig, maar het spreekt tot de verbeelding. Uw park is een phantastisch landschap! Wat 'n verlichting! Wat 'n vreemde ach tergrond tegen die boomen! Door d i t glas is alles rose' door d a t is alles blauw. 't Is een wereld van kristallen en opalen, zonderling, maar betooverend. Dat vervangt voor mij ten minste gedeeltelijk de zon, totdat zij weer verschijnt. Zie u ook eens door een van die glazen en u zal wonderen aanschouwen.’

Hij reikte haar over de schutting een der blauwe stukken; zij nam ze niet aan, en hij, zonder haar weigering op te merken, ging op zijn gemak voort:

‘Ja, dat is de kunst, zij vult voor ons het ledige van het bestaan aan en brengt ons gemakkelijk over de ellende van het leven. De kunst of de liefde. Wij hebben een dezer steunsels noodig, of anders zal de waanzin ons overvallen. De kunst is het blauwe, de liefde het rose glas. Men ziet de wereld verlicht door een dezer beide kleuren. Kies! Of beter nog - neem ze beide en gij zult er u wel bij bevinden. Het zijn slechts illusiën, 't is waar, zooals u het beweert; maar is alles geen illusie? Het gevoel van welbehagen, van ellende, van dood, van droom, van werkelijkheid? Bewaar mijn gekrabbel als een herinnering en sta mij toe dit gekleurde glas mede te nemen. Vaarwel!’

Zonder te spreken stak zij hem over de haag een hand toe, die een weinig beefde; levendig maakte hij haar los.

Hij verdween in de greppel achter de haag en zij bleef nadenkend vóór de schets staan - een hoekje van elzen, tusschen welke een zonnestraal een zwerm van vliegen en muggen bescheen.

Zij zagen elkander nooit terug.

Op het strand van Scheveningen in een grooten rieten stoel zit een oude dame. Zij is zeventig jaren oud. Haar gerimpelde vingers houden een fluweelen dekkleed vast, dat haar geheel omwikkelt.

Zij ziet naar het vroolijk heen en weer trekken der badgasten, en daarachter de zee en den onmetelijken horizont.

't Is bijna het einde van het seizoen, maar de dag is nog warm.

Uit de verte klinken de echo's der muziek; gelach weergalmt en in de gesprekken mengt zich het stille gemurmel der zee, zuchtend als in een droom.

De oude dame staart in de verte. Zware vermoeienis ligt op haar gelaat. Opeens bemerkt zij op het goudgele zand iets schitterends, - stukjes gekleurd glas.

Waarom schrikt de oude dame op? waarom steekt zij een magere, bevende hand naar het glas uit?

Zij raapt uit het zand eenige blauwe en rose scherfjes op, zij ziet er door naar de zee, vonkelend in den warmen gloed van dezen nazomerdag.

Wat een verrukkelijk gezicht! Wat rijke kleuren op die zee!

En groote tranen rollen door de verdroogde vingers der oude dame, op haar doorgroefd gelaat, en de lippen der ‘onuitstaanbare’ mompelen in een diepen zucht:

‘Ja, hij had gelijk!’

OP DE PROMENADE IN INNSBRÜCK.

Een wandeling door de Alpen. Met illustratiën.

II.

Innsbrück!

Vroolijk, stralend Innsbrück! Ten minste als het zich in geen van zijn 120 regendagen verheugt. Maar vandaag schittert de Septemberzon frisch en vroolijk.

Daar boven in het diepe azuur der lucht de witgrijze kalkbergen, daaronder de gezellige, lichte straten in het karakter van den barok- en rococostijl, de gevels vervroolijkt door arabesken en ornamenten. De Maria Theresiastraat breed, modern, schijnt regelrecht naar de witte gevaarten op den achtergrond te leiden.

Vlak tegenover het huis met het gouden dak, waarvan de sage weet te verhalen dat 'Frederik met den ledigen zak' het gebouwd en versierd zou hebben om te toonen hoe weinig aanspraak hij had op den niet zeer vleienden bijnaam. Maar tegenover de ernstige geschiedvorsching heeft dit verhaal geen stand kunnen houden; Keizer Maximiliaan I liet het bouwen bij gelegenheid van zijn tweede huwelijk met Bianca Maria Sforza van Milaan. Het dak is geheel bedekt met vergulde pannen; vandaar zijn naam 'Goldenes Dachl', Gouden Dak.

De oude straten van Innsbrück zijn aan weerskanten voorzien van galerijen zooals in Bern en Bologna, waaronder men bij de zoo dikwijls voorkomende regens veilig kan wandelen, en die het middeleeuwsche karakter der stad niet weinig vermeerderen.

Maar het leven op straat is volop het 19de eeuwsche gewoel van een veel door toeristen bezochte plaats, het middelpunt van een goed bevolkt land.

Rijke boerinnen uit het een of andere Alpendal pronken nog in hun fijne, zwarte rokken en blauwe borstdoeken, sterk geregen en met schotelvormige hoofddeksels, maar de jongere dragen glacé handschoenen aan de breede handen. Italiaansche knapen met schitterende zwarte oogen en roode, turksche mutsen op het donkere haar wemelen door de straten tusschen de officieren in hun blauwe uniformrokken en lichte damestoiletten.

Engelschen en Amerikanen wandelen door de Maria Theresiastraat; zwarte geestelijke gewaden steken somber af tegen de bonte menigte. Wij staan op de grensscheiding van twee volkeren, Duitsch en Italaansch stroomt hier tegen elkander.

In de winkels ziet men in alle vormen en tot alle doeleinden gebruikt drie portretten. Drie namen zijn het, boven alles populair in Innsbrück: Keizer Max, Philippine Welser en Andreas Hofer, - de ridderlijke keizer, - de poortersdochter door schoonheid en deugd

verheven tot naast den troon, - de herbergier, vrijheidsheld en martelaar.

Aan Keizer Max herinnert vooral het trotsche monument, dat de kleine Hofkirche bijna geheel vult - geen graf echter, want in Wiener-Neustad ligt Maximiliaan begraven.

In het midden der kerk verheft zich het monument, omringd door een prachtig verguld hekwerk; boven knielt Max in vol keizerornaat, omringd door de geniën van Gerechtigheid, Verstand, Sterkte en Wijsheid; tusschen de zuilen der kerk de in ijzer gegoten levensgroote figuren van keizers, koningen, ridders, prinsessen, voorvaders, tijdgenooten en bloedverwanten van den keizer. Rondom het praalgraf de wereldberoemde basreliefs, heldenfeiten uit 's keizers leven voorstellend, in Carrarisch marmer gebeiteld. In dezelfde kerk het gedenkteeken van Andreas Hofer, dat het graf versiert waaronder de ‘Sandwirth’ werkelijk rust.

Links en rechts van hem liggen zijn dappere strijdgenooten Josef Speckbacher en Joachin Hasspinger.

In het rechterzijschip der kerk rust de derde van het drietal, Philippine Welser, in de zoogenaamde ‘Zilveren Kapel’, aldus genoemd naar het zilveren Mariabeeld, dat zich daarin bevindt.

Wie kent de geschiedenis niet der schoone, zedige koopmansdochter uit Augsburg, door Aartshertog Ferdinand zoo vurig bemind en tot zijn gemalin verheven? Ieder, die Innsbrück bezoekt, vergeet ook niet het slot Ambros, waar beiden in stil geluk zoo vele jaren leefden. Het edele gelaat van Philippine staart u van alle kanten aan; nog steeds is haar nagedachtenis hier in zegen. Door haar weldadigheid, innige vroomheid, voorbeeldige huwelijksliefde is zij als het ware de beschermheilige van Innsbrück geworden; en de Tyrolers zijn dankbaar, zij vergeten hun beschermers en vrienden niet.

Oud en nieuw smelt harmonisch te Innsbruck ineen; de nieuwe straten zijn breed, luchtig, met fraaie winkels en nieuwe gebouwen versierd. Het Theater, het Ferdinand-Museum, de Hofburg, de Leopoldfontein zijn modern bevallig; de Hofgarten - het Hof speelt hier een groote rol -- biedt heerlijke schaduw en frissche wandelingen. Langs de Inn, den hoofdstroom van Tyrol, onder de hooge boomen de frissche ‘Promenade’, waar de verdedigers van het vaderland, naast de waaksters over de hoop van hetzelfde vaderland, niet ontbreken.

Onder de breede, steenen brug bruist en schuimt het gletscherwater der Inn en aan den anderen oever verheffen zich steil boven de geelachtige huizen der Inn-voorstad de kalk-massa's van het gebergte.

Van onder de dalen met hun zuidelijke vruchtbaarheid en de huizen, die de rivier omzoomen, hoogerop het groene middengebergte, woud, witte kasteelen, kerken, dorpen verstrooid over de groene bergweiden. Daarboven de kale, grauwe, gescheurde toppen van het gebergte. Een ontzaglijke krans, van links naar rechts en terug, ten zuiden weder omsloten door kolossale bergpyramiden boven het boschrijke middengebergte en de in het dal rustende stad. Blauwe, roode, violette dampen van den dalenden avond spelen om de hoekige, steile kammen van het gebergte, maar in het Westen stijgen dreigende onweerswolken op, zich somber afteekenend tegen den zuiveren, vroolijken hemel. De zon broeit in het dal, de gele jaloezieën der winkels zijn gesloten, op de banken in de openbare tuinen rusten uitgeputte menschen.

Koel naast ons ruischt de frissche Inn. Wij wandelen onder de weelderige kronen der acacia's en kastanjeboomen; een krachtig en toch bevallig ras is het, dat onder

hun schaduw wandelt. De meisjes hebben fijn besneden gezichten, een blanke huid en zijn goed gebouwd; nergens plompe gemeenheid. De frissche lucht der bergen heeft hen gerijpt.

Hooger groeit de wolkenmuur aan. Donkere regensluiers hangen laag over de verre bergtoppen in het Westen. Vale zonnestralen schieten onder de zwartblauwe wolken met hun zwavel-gele randen. Daartegenover verheft zich in schril contrast het wolkenlooze azuurblauw van de oostelijke hemelhelft. Licht en duisternis voeren hun eeuwigen strijd boven de angstige wereld. Van den berg Isel kan men het tegen elkander botsen der elementen het beste beschouwen. Uit de hoogte ziet men diep neer op het dal en de stad; daar liggen de gele huizen en de roode koepels. Daarachter grauwe, kale bergen, met onweerswolken behangen. Hier en daar over den achtergrond glijdt een bliksemstraal langs de verweerde rotskegels, zacht sluipt de schemering nader. Het onweer trekt af diep in de woestijnen van het gebergte, ten noorden van het Inndal vlak tegenover ons.

Doodsche stilte grauwt over de onafzienbare rotswoestijnen, en steeds verder vlamt het weerlicht.

Voor heden trekt het voorbij. In het Westen gloeit de avondhemel geel, ten oosten strekken zich lange wazig-blauwe schaduwen uit. Diep in de stad het opflikkeren der lantaarns, lang en helder rijen zich de lichten van het station. Vlak onder ons uit de tunnel van berg Isel kronkelt de lange lichtslang van een trein der Brennerbaan.

Hierboven is het een door bloed gewijde grond. De geesten der in den slag gevallen boeren omzweven den berg en alle nachten wordt hier volgens de eenvoudige Tyrolers de vrijheidskamp opnieuw gestreden. Andreas Hofer neemt het commando weer op en roept de scharen ten strijde voor het dierbare land van Tyrol en voor den goeden Keizer van Oostenrijk.

Daar ginds steekt uit de duisternis de Martinnswand uit, waar eenmaal Keizer Max op een jachttocht verdwaalde en meende dat zijn laatste uur gekomen was. Een geheimzinnige herder - het volk beweert een engel in herdersgewaad - leidde hem na twee dagen veilig langs afgronden en steile rotswanden naar de vlakte.

En uit dankbaarheid legde de Keizer zijn kroon neder voor het altaar der Heilige Stede van Amsterdam - in het land door zijn eerste en vurig geliefde gemalin Maria van Bourgondië in zijn geslacht overgebracht - en van dien dag draagt de trotsche stad van het Noorden de keizerlijke kroon in haar wapen.

En om het drietal voltallig te maken herinneren ginds in de verte de witte tinnen van Schlosz Ambras tusschen het dichte woud aan de lieftallige Philippine.

Den volgenden morgen is de hemel omwolkt. Het onweer, dat gisteravond voorbijtrok, heeft zijn herinneringen nagelaten. Witte wolken drijven langs de hellingen van den berg, hier en daar heffen zich tinnen en spitsen uit de dichte nevelzee, nu en dan verscheuren zich de wazige sluiers en dan schittert de zon glimlachend over den gapenden chaos.

Koel is de morgenwind en wij trekken naar de bergen; het zand van den Brenner straatweg dwarrelt op onder onze voeten.

Onafzienbaar strekken zich de steenen langs den weg uit, glad stijgt de straat op, zich kronkelend rondom afgronden.

Acacia's, kastanjeboomen, esschen sidderen in herfstachtig morgenrood. Hier en daar een werkmansjongen, een troep zwervende Italianen, verweerde mannen met brutaal gezicht, donkere vrouwen, kinderen in lompen, schreeuwend en krijschend door elkander. De vrachtwagen, die hun have en goed bergt, staat uitgespannen. Dan weer ligt de straatweg daar eenzaam en verlaten, uit de diepten gapen duister de tunnelopeningen der Brennerbaan. Vlak bij de herberg waar ik rust, spant zich de stoute, machtige Stephansbrug over den afgrond. 43 M. spanning wijdte, 28 Meter hoogte over den bodem der beek, staat op een bord vermeld.

Aan het kruispunt, waar de oude Bremerweg zich van den nieuwe verwijdert, wekt een marmeren opschrift overoude herinneringen. Hier tusschen Veladidena en Matrei marcheerden de Romeinsche legioenen onder Julianus en Septimus Severus, later de Duitsche keizers op hun tochten naar Italië en heden bewandelt de moderne toerist dezen weg. Andere tijden, andere menschen.

Een vervallen brug op een boschrijken heuvel verheft zich boven het vlek Matrei, dat zich in een lange, statige straat uitstrekt. Steenen gebouwtjes, houten gevels, beschilderde muren, kletterende bronnen, droomerig middaglicht, mannen en vrouwen, welvarend van uiterlijk, leunend in de breede huisdeuren. Buiten het plaatsje loopt de straatweg langs de Brennerbaan. Op hoogten of in smalle zijdalen liggen eenzame witte kerken midden in groene bosschen; de boerderijen worden zeldzamer, weinig akkers en weiden; hier en daar in het droefgeestige landschap weiden zwarte kudden van schapen. Zacht biddende boerinnen, den rozenkrans glijdend tusschen de vingers, gaan ter bedevaart. Steeds armer wordt de streek.

De huizen van Steinach zien er kaaltjes uit, maar de zin voor het schilderachtige schijnt te vermeerderen; volledige legenden bedekken de muren. Ridders en edelvrouwen buigen met hun wapperende vederbossen. Heiligen houden gebedenboeken in de handen.

Nog drie uren tot het hoogste punt van den pas en de namiddag valt.

Ergens blazen dorpsmuzikanten vroolijke stukjes. Schel klinken de tonen door het zwijgende landschap; zwart jaagt het aan den hemel, afwisselend met brandenden gloed. De eerste druppels vallen, de roode naakte bergtoppen schijnen hooger te worden; het stijgt sterk, koeklokjes klinken. Zwarte schapen staan onbeweeglijk. Zwijgen en eenzaamheid overal. Zelfs de Sill is smal en stil geworden.

Daar ligt het Brennermeer, kil in de avondverlichting; de straatweg windt zich in wijde bogen om het door den wind zacht gerimpelde water. In de verte spelen diepe groene tinten over den vloed. Sombere arbeidersgestalten verdwijnen in de bouwvallige hutten.

Achter ons drie kolossale bemoste, half kale wanden steil in het meer vallend; grootsche eenvoud ligt over het tooneel. Niets gezochts, niets gekunsteld stoort den indruk; reusachtig stijgen de bergen, stom droomt het meer. Het wordt koud, de avond komt met regenstroomen, altijd gaat het nog naar boven, de top nadert, roode signaallichten blinken over de rails. De regen zweept ons in het gezicht. Goddank! Daar is het gastvrije oude Brennerhuis. Daar staat het op de grenzen van Noord en Zuid, op de eenzaam kille hoogten; het neemt verkleumde, doornatte trekvogels vriendelijk op, laaft hen met rooden Tyrolerwijn en dient alles op wat zijn keuken goeds bezit.

Daarbuiten staat in gouden letters het opschrift:

'Johan Wolfgang Goethe overnachtte hier den 9 September 1786 op zijn reis naar Italië.'

Wij schrijven den 30 September; herfstachtig huilt de storm rondom de oude dikke muren, regenbuien kletteren tegen de ramen. Voort, voort naar het Zuiden, naar het Zonneland!

Bozen! roepen de conducteurs, Bozen! verkondigen de lichtblauwe bergen, Bozen! juicht mijn hart; hier drukken mijne voeten voor het eerst den grond van het Zuiden.

De lucht is zacht, de zonnebrand des zomers is afgekoeld, 't is de mooiste tijd van het jaar. Op het Johannesplein verheft zich de witte gestalte van Walter van de Vogelweide tusschen de vroolijke menschen om de tafeltjes voor bierhuizen en restaurants. Het lachende moderne leven rondom het ernstige middeleeuwsche beeld, maar de geest van den dichter der lente verheugt zich hier in den jeugdigen glans der oude stad en in de wijnbergen, die hoog boven het plein en het gedenkteeken op de menschen neerzien.

De slanke kerktoren verheft zich fier en groot tegen den blauwen hemel. De groene pannen van het dak flikkeren in de zon. Daarboven tusschen de statige gothische zuilen vallen diepe schaduwen. Op het altaar blinken bleeke waskaarsen in phantastisch halfdonker.

Dieper en dieper valt de schemering. Reeds branden de lantaarns; de huizen hebben evenals in Innsbrück overdekte galerijen, het gelijkvloers dient tot winkels of magazijnen. Van boven wisselen gothiek en renaissance, spits- en rondbogen, tuinen, erkers, gevels, torentjes, luifels met elkander af. Het is de geest der middeleeuwen, zich mengend aan het bonte, vroolijke leven van heden.

NACHT AAN HET STRAND BIJ TORBOLE.

Voorbij de marmeren Neptunusbron de vruchtenmarkt; hier liggen de rijkdommen van het dal opgestapeld. Zware wijndruiven, witte en roode, perziken. peren, granaatappels, tomaten, jonge groenten. De zaken gaan vlot, druk hoort men loven, bieden en koopen. De boeren zijn breedgeschouderd en lang van gestalte, Hun vosblonde, lange baarden hangen over de wijde, bruine loden-jassen; waarlijk, dat zijn de echte landslieden van Andreas Hofer! Wie weet uit welk dal zij in de vlakte zijn neergedaald? Hun zware met ijzer beslagen bergschoenen weerklinken op het plaveisel. Zingende, joelende recruten trekken ons voorbij, arm in arm, de hoed op één oor; uit de wijnhuizen klinkt hun gezang. 't Is als bij ons: heden alles verdrinken, morgen gaat men in dienst.

In het ‘Batzenhaus’ zoeken wij een onderkomen; daar in de oud-duitsche zaal heerscht plechtige rust; niemand zit aan de lange bruine, eikenhouten tafels, alleen aan de muren hangen portretten. Andreas Hofer met zijn langen baard en Tyroler gezicht beheerscht hen allen.

Den volgenden morgen begint de marsch weer met frisschen moed door de wijnbergen.

Op de breede, lichte Johannesplatz zitten de hotelgasten in de buitenlucht te ontbijten. Het is marktdag en zeer druk; overal hoort men Italiaansch spreken door het eigenlijke volk, maar de gezichten vertoonen nog steeds het germaansche type.

De lucht is zoel en vochtig. Over de Talferbrug voert de weg nauw en smal tusschen de hooge gele muren van de deftige villa-tuinen van Gries. De aristocratische badplaats strekt zich stil en lang uit langs den bergrug, beschut tegen Noorden- en Oostenwind, door de Zuiderzon bestraald. De Afrikaansche cactus groeit wild op de steenachtige bergruggen. Vijgeboomen gluren over de tuinmuren; die vegetatie prijkt reeds in zuidelijke weelde. Wijngaarden strekken zich uit zoover het oog reikt. Kastanjeboomen en acacia's overschaduwen den effen, geelwitten straatweg; een zware broeikastlucht drukt op onze longen. Schrijven wij werkelijk den 1 October?

Dan worden de wijnbergen verdrongen door moerasachtig land; wij naderen de Etsch, overal roodgele maïsvelden, suikerriet-plantages, wilgen, elzen, stilstaand water. Uit de verte groeten ons nog de huizen en torens van Bozen-Gries voor de laatste maal. Hoog daarboven de schitterende, lichtblauwe bergen met hun witte

wolken. Vóór ons op een vooruitstekende rots verheffen zich de tinnen van den burcht Sigmundskron steil boven de breede Etsch. Van de marmeren brug waaronder het water murmelt en bruist ziet men stroomaf in het verre dal van Meran.

Verder langs den drassigen grond, tusschen kreupelgewas van wilgen en elzen, langzaam de Mendelstrasze op, een der geniaalste nieuwe kunstwegen door den Oostenrijkschen staat aangelegd. Hoe hooger men komt, hoe talrijker de wijngaarden; druiven-aanplantingen zoover het oog reikt, spitse kerktorens, ruïnen, op de heuvels hangende over de Boven-Etsch.

Daar ligt Sint Michaël op de hoogte, dieper naar onder Kaltern, de hoofdstad der wijnstreek, en daar tegen het Zuiden de geweldige, met burchten gekroonde Middelberg; koeler waait hier boven de wind dan beneden in het dampige moerasdal; vroolijke stemming heerscht over de druivenvelden; dikke zware trossen hangen van de spalieren af. Onder de wijnranken druk bezige menschen. In de vroolijke straten van het groote, rijke wijndorp Sint Michaël viert men den vooravond van den wijnoogst, en zoo gaat het verder en verder, altijd tusschen wijnranken, naar Kaltern.

In bouwstijl en landschap spreekt zich reeds het Italiaansche karakter uit. Wit steenen huizen, met wijnranken omkranste zuilen, terrassen, cypressen in de tuinen. Maar de wijndruif beheerscht alles. Voortdurend rijden open vaten en kuipen in en uit door de straten van het marktplaatsje. Zoo dikwijls de wielen der kar op een steen stooten, springt het dikke donkere vocht hoog op. De ossen brullen onder hun juk. Overal roepen en schreeuwen de menschen in het Duitsch en Italiaansch; niemand bijna let op den vreemdeling die hen voorbijgaat.

Morgen zijn wij in Italië. Torbole aan den noordoostelijken hoek van het Gardameer is de uiterste punt van Tyrol. Italiaansch in spraak en in landschap. Een mijl zuidelijker loopt de grens dwars door het water van het meer.

Alle nachten verlichten de grenswachters de wijde watervlakte met hun electrische lichten, om iedere beweging op het meer te bespieden en booten van smokkelaars te vangen. Als roofvogels schieten de douanenstoombooten heen en weer, en wee het schuitje dat in hun macht komt! Maar toch lokken gevaar en winstbejag de grensbevolking tot overtreding der wetten, en ondanks de ijvere pogingen der beambten moet alles in Torbole van den smokkelhandel leven.

GEZICHT OP TORBOLE. VISSCHERSBOOTEN OP HET GARDAMEER.

Voetpaden alleen voeren langs het gebergte hoog en steil over duizelingwekkende afgronden, en ook daar patrouilleeren de grensjagers. Het lijkt onmogelijk suiker en sigaren naar Italië en zijde naar

Oostenrijk over te brengen, en toch wordt het in donkere, stormachtige nachten beproefd en - het gelukt.

Uren lang zitten wij op het met bloemen bedekte terras van den Albergo en zien naar de stroomende vlakte, zich onafzienbaar ver uitstrekkend tusschen de ontzaglijke, griezelig uitgehouwen kale bergwanden der Roccheta en den Monte-Baldo. Recht voor ons valt de rotsenmassa van den Monte-Caville in stoute, phantastische vormen in het verblindend blauwe water. Daar achter, waar zich het gebergte neerlegt, strekt zich nog een bergvinger uit het water.

Verder smelt alles weg in blauwen glans, water, lucht en hemel. Ginds ligt Lombardije. De golven schuimen en spatten tegen het strand. Geen zuil, geen rookpluim in de verte. Oneindige vrede, alleen een paar Italianen twisten in de haven en de eeuwige afwisseling der kleuren, rood, blauw violet speelt over zee en naakte rotsen.

Des avonds zingen, onder aan het water, knapen en meisjes in korte strofen tegen elkander Italiaansche volksliederen, klagend en verliefd in het helle maanlicht.

Wij gaan door de wijntuinen van Torbole; links en rechts zien wij de spalieren en daarboven wijnranken, zich slingerend om moerbezieboomen en populieren. Den grond bedekken kool en suikerrietvelden, maïsplanten in bonte volheid. De maïsoogst is aan den gang, de droge rijpe halmen knetteren als zij worden afgebroken. Druiven worden afgesneden en fijngestampt.

Stralend blauw en wolkenloos is de morgen. Schitterende klaarheid ligt over de groene wijnakkers en de starre rotswanden, die rechts en links de smalle aanplantingen begrenzen en zich dan verder langs beide oevers voortzetten. Daar is de vriendelijke groene Sarca, die zich door een dal kronkelt naar het meer. De tuinen verdwijnen, steenlagen stapelen zich op, geweldige, kale, gladde rotsen, met mos en struikgewas in de spleten, hier en daar een olijfboom. Het water der Sarca schiet borrelend vooruit.

Overal diepe eenzaamheid; in de diepte het blauwe meer, achter ons de spoorbaan van Riva naar Arco over de bergen naar Meran. Een herdersjongen daalt langzaam naar beneden en biedt ons druiven aan, op hoop van een soldo. Zijn gezicht is fijn besneden, echt Italiaansch; hij draagt een herdersstaf in de hand met de waardigheid van een oud Romein.

Door een wilde eenzame bergkloof leidt een weg uit Torbole naar Nago. Roode steenrotsen stijgen loodrecht in duizelingwekkende hoogte op; olijfboomen begroeien den voet. Melancholiek staan zij daar; hun oof schijnt bestoven, - rotsen en olijven, - het schijnt een betooverde wildernis, een landschap uit de Odyssée. Witte vlinders fladderen rond, hagedissen springen hier en daar. Naar het Zuiden opent zich weer de blauwe onafzienbare oppervlakte van het meer.

Op een rotskegel verheft zich de ruïne van het oude Castello Arco; klimop omrankt de poorten en schietgaten van de grimmige bouwvallen. Heerlijk is het gezicht in de rondte. Daar het lange, smalle meer; ver, heel ver, de hoogten van Lombardije, noordelijk de villa's van Arco, verstrooid in het dal.

In groen-blauwe kronkelingen stroomt de Sarca, rondom staan boschjes van altijd groene eiken, laurieren, alpen-viooltjes, wilde rozen.

Eeuwig jong blijft de natuur, maar het menschenwerk vergaat; uit de eenzaamheid der bouwvallen doolt men af in het dorpsleven van Nago.

Een echt Italiaansch dorp, met ruwe steenen huizen, zwarte vuile venstergaten zonder glasramen, alles even vervallen en armzalig, en dan weer hooge poorten,

steenen ornamenten en portalen, overblijfselen van oude pracht, als had hier eens een rijke beschaving gebloeid. Dat moet lang geleden zijn. Een groene moerbezieboom staat naast ingestorte muren. Door lage bogen groeten ons kleine wijngaarden. Aan de vensters hangen gedroogde vijgen aan koorden. Midden uit verval en vuil verheffen zich deftige buitenplaatsen met platte daken en met wijnrank begroeide terrassen, omringd door cypressen. Bloeiende oleanders, weelderige vijgeboomen buigen zich over de witte tuinmuren.

Bruine mannen en vrouwen praten op schreeuwenden toon vóór de deuren, leunen uit de venstergaten; morsige kinderen in lompen wentelen zich over den grond.

Bij het stroomende water knielen wasschende vrouwen; wijnvaten liggen midden op straat. Uit de opene osteriën (herbergen) klinkt gezang en een verwarring van stemmen.

Buiten het dorp schijnt het een ontzettende steenwoestijn, geboren uit den wildsten hartstocht der natuur; voor, achter, stapelen zich torenhooge rotsen op blokken, kegels bekroond door bouwvallige kerken, burchten, lavakleurige steenen, wit-grijs als besneeuwd. Witte bergkoeien klimmen over de steenen.

Een oogenblik later ligt als bij tooverslag het Gardameer weer aan onze voeten; onafzienbaar naar het Zuiden de bergkammen der Rocchetta en der Monte Baldo en het lachend groene Sarcadal met zijn wijngaarden en maïsvelden, en ten Zuiden blauwe glans en schitterende zonneschijn.

Wees gegroet, o Gardameer, en met u het schoone land Italië - ver, ver van hier, waar de blik niet dringen kan en waar hemel, aarde en water in het blauwe verschiet in elkander smelten. Wees gegroet!

Wie niet sterk is moet slim wezen.
Blijspel in 4 *bedrijven*, door C. van Ophemert.

Personen:

Freule URSULE VAN HOEKSTEIN TOT BEUKENDAL, oud 65 jaar.
Freule MINA VAN HOEKSTEIN TOT BEUKENDAL, hare nicht, oud 20 jaar.
JACOB VAN TYGEREN, student in de medicijnen, verloofde van Mina.
FRANÇOIS, LOTJE, bedienden van freule URSULE.
Vrouw GEURTSEN, oude burgervrouw.
Eenige honden.

1ste Bedrijf.

Het tooneel stelt voor een deftig gemeubeld vertrek. Het ontbijt staat gereed.
MINA, FRANÇOIS, JACOB VAN TYGEREN, later freule URSULE. MINA zit voor de piano en zingt op roerenden toon: 'Du, du liegst mir am Herzen,' enz. enz.
Er wordt aan de deur geklopt; MINA hoort dit niet en zingt steeds door. Na nogmaals geklopt te hebben, kijkt FRANÇOIS om den hoek van de deur.

François.
Hé, daar zou je nou de tranen van in je oogen krijgen. Freule, (*harder*) Freule!

Mina

(opschrikkende).

Foei, François, wat laat je me schrikken. Waarom klop je niet?

François.
Verexcuseer, freule, ik heb geklopt, maar u zong zoo hard, dat u het niet heeft gehoord.

Mina.
Zoo? Maar wat wou je?

François.
Daar is de coupeur om uw mantel te passen.

Mina.
De coupeur? welke coupeur? ik weet niets van een coupeur af.

(Jacob van Tygeren, die François ongemerkt is gevolgd, kijkt om den hoek van de deur en geeft, terwijl Mina hem ziet, haar een teeken van verstandhouding)

. O ja, ik dacht er zoo gauw niet aan, dat zal de coupeur van Sinkel zijn, om mijn ulster te passen. Laat hem maar binnenkomen.

François

(zich omkeerende, ziet Jacob van Tygeren).

O, daar is hij al, gaat u maar naar binnen, mijnheer.

(François af. Jacob treedt binnen met een pakje onder den arm.)

Mina

(Jacob omhelzende).

Zoo, beste Jaap, hoe vreeselijk leuk van je bedacht, om als coupeur tante's huis binnen te dringen. Hoe ben je op 't idee gekomen? Ik begreep er niets van, toen François

zeide, dat de coupeur er was, 't is een heel waagstuk van je, hoor, verbeeld je, dat tante eens binnen was geweest!

Jacob.
Ja, Mientjelief, wie niet waagt, wie niet wint en wie niet sterk is, moet slim wezen. Zooeven was de kleêrmaker bij me, om mij mijn nieuwe jas te passen, en ik dacht: ‘gelukkig de man, die mijn Mientje haar mantel past,’ en tegelijk schoot mij de gedachte door 't hoofd: ‘Kerel, doe alsof je een coupeur bent en haar een mantel moet passen!’ Nu, zóó gedacht zóó gedaan. Ik wist, dat je tante altijd laat beneden komt, en ik had zoo'n behoefte je eens even te zien, dat ik het er op heb gewaagd, en 't is mij boven verwachting gelukt. Mijn jas heb ik meêgebracht, die moet je aantrekken, lieve engel, want als die knecht soms weêr eens binnenkomt, en hij ziet ons zoo fideel bij elkaar zitten, zou hij een vreemd idee van mijn coupeurschap krijgen.

(Hij trekt Mina de jas aan)

. Ziezoo kind, hij staat je goed, en wat zal hij mij nu heerlijk zitten, nu jij hem hebt aangehad!

Mina.
O, Jaap, ik ben zoo bang, dat tante binnenkomt. Ze wil nog altijd niets van je hooren.

Jacob.
Ja, 't is een naar geval. Was ik maar een baron of graaf! Ik wou, dat ik iets wist om haar te vermurwen.

Mina.
Niets helpt. Ik eet al zoo min mogelijk als zij er bij is, hoewel ik tusschentijds mijn schade wel inhaal, dus maak je maar niet ongerust, maar zij geeft er niets om, 't maakt haar alleen maar boos.

(François klopt).

Jacob.
Heeft zij geen enkel teêr plekje in haar hart? Is dat mensch dan van ijzer?

(François klopt weder).

Mina.
Ze houdt alleen van haar hond, dat is haar één en haar al.

(François klopt zeer hard)

. O hemel François! Binnen.

(Beiden zijn opgestaan, Jacob is druk aan 't passen).

François

(binnensmonds).

Ze lijken wel doof hier vandaag.

(hardop)

. Ik kom even naar de kachel kijken, freule.

(gaat naar de kachel)

.

Mina.
O, heel goed. Die mouw trekt nog, mijnheer.

François

(ter zijde).

Hij lijkt anders wijd genoeg.

Jacob.
Heel best, Min... freule. Dan zullen we den boel wat wijder maken.

(François af.)

Mina.
Ziezoo. Wat keek François gek, vond jeniet, Jacob?

Jacob.
Och kom, dat denk je nu maar, omdat je een beetje zenuwachtig bent. Maar om op je tante terug te komen. Houdt ze dus zooveel van dien hond? Kunnen we daar niets meê beginnen? Breek jij zijn poot bij voorbeeld eens, en dan kom ik hem zetten.

Mina.
Hé, lievert, dat meen je niet, hoe zou ik zoo iets wreeds kunnen doen?

Jacob.
Nu, ik zei ook maar bij voorbeeld? Moffel jij hem eens weg, en laat ik hem dan terugbrengen.

Mina.
Dat zou beter zijn. Maar hoe moet ik dat aanleggen? 't Dier gaat nooit uit tante's oogen.

Jacob.
Ja, dat is gekker. Maar als je hem dan eens 's morgens uit de kamer van je tante lokte, terwijl zij nog slaapt, en hem mij dan gaf.

Mina.
Dat zou kunnen. Dan moet jij hier onder het raam staan, dan zal ik je Byou aangeven. Als tante dan een paar dagen radeloos geweest is van angst, breng jij hem terug, en dan zal ze je in de vreugde haars harten je wensch wel toestaan.

Jacob.
O Mientje, als ons dit plannetje eens lukken mocht! Dan was je binnen drie maanden mijn vrouwtje!

(Omhelzing. François klopt weder).

M i n a .
Kom Jacob, laat me los. Als tante me zoo eens zag!

J a c o b .
Nu, laten we dan wat gearmd loopen.

(François klopt weder en treedt binnen met het theewater. Jacob en Mina laten elkander snel los)

.

F r a n ç o i s

(binnensmonds).

Dat passen schijnt slecht voor 't gehoor te zijn. Ik heb het niets op dien coupeur begrepen.

J a c o b .
Dus die mouw trekt u ook niet, als u gearmd loopt, freule?

M i n a .
O neen, mijnheer. Nu zit hij heel best.

F r a n ç o i s .

(ter zijde).

't Heeft heel wat voeten in d' aard om daar een mouw aan te passen.

(François af.)

M i n a .
Kom Jacob, nu moet je gaan. Tante kan ieder oogenblik komen.

J a c o b .
Ja, dadelijk, kind; laat ons nu eerst nog eens duidelijk afspreken. Jij zorgt nu morgen, dat je 's och-

INNSBRÜCK.

tends om zes uur den hond hebt, dan zal ik hier voor 't raam staan en hem aannemen.

Mina.
Ja, en dan zal ik tante overhalen om een advertentie in de courant te laten zetten, als hij een paar dagen weg is; let dus goed op, en als je de advertentie ziet, breng hem dan terug. O hemel, daar hoor ik tante's deur opengaan.

Jacob.
Gauw, gauw de jas uit.

(Mina doet de jas uit, die Jacob weêr inpakt, terwijl men buiten het vertrek een schelle stem hoort roepen: François, is de achterdeur dicht, ik kom er aan met Byou)

.

Jacob.
Nu, Mientje, tot morgen dan. Nog één kus, gauw!

(Zij zoenen elkaar)

.

Mina.
Dag Jaap, dank voor je visite, adieu.

(Freule Ursule treedt binnen in ouderwetsche morgenjapon, groote grijze krullen en een hond in de armen, terwijl Jacob de kamer verlaat).

Mina.
Morgen tante.

De freule.
Morgen Hermine. Wie schoof daar langs mij heen?

Mina.
O, dat was de coupeur van Sinkel. Mijn ulster moest alweêr nauwer gemaakt, ik word toch zoo verschrikkelijk mager.

De freule.
Onzin. Zorg liever dat Byou zijn beschuit en zijn thee krijgt.

(Mina maakt het ontbijt gereed terwijl de freule Byou liefkoost en beschuit voert).

De freule.
Ziezoo, laten we nu eens gauw gaan ontbijten, want ik moet Byou gaan wasschen,

(de freule bedient zich, terwijl Mina achterover in haar stoel leunt)

. Kom Mina, neem een boterham.

Mina.

Neen, dank u, tante, ik heb volstrekt geen honger.

De freule.
Fratsen. Als je denkt, mij te zullen omkoopen door niet te eten, heb je het mis, meisje. Ik wil dien mijnheer Van Tygeren toch niet ontvangen.

Mina

(half schreiende).

Maar waarom dan toch niet, tante?

De freule.
Moet ik het nu nog eens zeggen: omdat een Van Tygeren geen partij is voor een Hoekstein van Beukendal! Van Tygeren, wat een naam, 't is om kippevel van te krijgen, 't is affreus, Van Tygeren! Je goede vader zou zich omkeeren in zijn graf, als hij hoorde, dat ik mijn toestemming gaf tot een huwelijk zóó beneden je stand.

Mina.
Maar tante, de oude dokter Van Tygeren was papa's beste vriend, en als kinderen speelden Jacob en ik altijd samen, en toen ik hem nu laatst bij de familie Van Daal ontmoette, waren wij dadelijk weer zoo eigen alsof we nooit van elkander waren geweest.

De freule.
Ja, ja, dat is allemaal goed en wel, maar zet de gedachte aan dat jonge mensch gerust uit je hoofd, van een huwelijk met hem kan nooit iets komen.

Mina

(ter zijde).

Dat zullen we eens zien.

(tot de freule)

. Maar tante, u zijt toch ook ééns jong geweest.

De freule.
Dat ben ik ook, maar in mijn tijd voegden de kinderen zich zonder morren naar den wil van ouders of voogden. Maar we hebben nu genoeg gezegd over dit zeer onaangename chapitre. Wil je eens even voor mij schellen?

(Mina schelt, waarop Lotje binnentreedt)

.

Lotje.
Wat blieft u, freule?

De freule.
Breng je de kom en den theedoek, en is alles klaar voor het bad van Byou? Zorg vooral, dat de thermometer er is, en liggen de handdoeken op de vuurmand?

Lotje.

Alles is in orde, freule. Wil ik Byou vast naar de badkamer dragen?

De freule.
Neen, dank je, dat doe ik liever zelf, dat vindt hij prettiger, niet waar Byou, beste hond!

(Lotje af.)

Mina.
Ik ga van morgen naar de kookschool tante, 't kan dus wel wat later zijn als ik thuis kom; begint u dus maar vast met koffiedrinken, ik eet toch niet.

De freule.
Dat gaan naar die kookschool dient nergens voor, dat is goed voor burgermeisjes, maar enfin, als je er pleizier in hebt, in vrede dan. Je wilt zeker wel eerst voor mij afwasschen, ik heb het zoo druk met Byou van morgen.

Mina.
O ja tante.

(Lotje brengt kom en theedoek binnen)

.

De freule.
Is de achterdeur dicht, Lotje?

Lotje.
Ja freule.

(Lotje af).

De freule.
Nu Mina, ik ga dan maar met Byou. Tot twaalf uur dus.

(De freule af.)

Mina.
Ziezoo, nu eerst eens een boterham, want ik heb een honger voor zes

(zij snijdt een boterham)

. Hé, wat een rust zal dat zijn, als die Byou eens een paar dagen uit logeeren is. Zoo, dient die kookschool nergens voor! Nu, dat zullen we eens zien, als ik lekkere schoteltjes voor Jacob klaarmaak! Die beste Jacob, hoe aardig van hem bedacht om voor coupeur te spelen. Als dat plannetje met Byou nu maar lukken mag, dan ben ik binnen drie maanden mevrouw Van Tygeren. 't Is waar, een mooie naam is het niet, maar wat zou het? Ik wed, dat tante met nog veel leelijker naam tevreden zou zijn, als ze er maar *mevrouw* voor kon zetten. Maar kom, 't is al bij tienen, laat ik voortmaken. Ik zal Lotje maar roepen om die kopjes af te wasschen, anders kom ik bepaald te laat.

(Zij verlaat het vertrek.)

(Einde van het 1ste bedrijf.)

2de Bedrijf.

Speelt in hetzelfde vertrek als het vorige, de gordijnen zijn nu echter gesloten, zoodat het vertrek in schemerdonker is gehuld.
MINA, JACOB, later LOTJE en FRANÇOIS en freule URSULE.
(MINA treedt in éleganten peignoir, de haren in papillotten, met Byou in de armen binnen).

Mina.
Hé, daar beef ik van, stil Byou, lieve hond. 't Zal me eens benieuwen of Jacob er al is, wat is het hier koud en ongezellig, ik zal eens gauw de gordijnen en het raam openmaken.

(Mina opent gordijnen en venster, waarvoor Jacob reeds staat te wachten.)

Jacob.
Zoo kind, goedenmorgen, goed geslapen?

(Omhelzing).

M i n a .
Dag Jaap, dat gaat nogal, ik heb vreeselijk gedroomd van honden en draken, en van een trouwpartij in de kerk, waar ineens een groote tijger binnenkwam, die de bruid een poot wilde geven, en meer zulke akeligheden.

J a c o b .
Arme Mientje! Als nu ons plannetje maar lukken mag. Je hebt het ondier veroverd, zooals ik zie. Ging het nogal gemakkelijk?

M i n a .
Ja, dat ging nogal voorspoedig. Ik beefde vreeselijk toen ik tante's kamer binnensloop, Byou was wakker, maar herkende mij gelukkig dadelijk, zoodat hij niet blafte; vóór ik hem oppakte stopte ik hem een groot stuk worst in zijn bek, zoodat hij zich heel gedwee liet meênemen. Tante, onbewust welk groot leed haar werd aangedaan, snurkte, dat ik er raar van werd, en juist toen ik de kamer wilde uitgaan aaide zij met haar ééne hand over het dek en zeide: ‘Byou, mon ange, ik heb je lief!’ Je kunt denken hoe ik schrikte. Gelukkig sliep zij door. Ik maakte toen, dat ik met Byou de kamer uitkwam, en voerde hem maar steeds leverworst; ik ben dus wel bang, dat je last met hem zult hebben.

J a c o b .
Dat is minder. Kindlief, wat spijt het mij, dat je om mijnentwil zooveel moeite doen moet. Ik hoop je later, als je mijn vrouwtje bent, te bewijzen hoe dankbaar ik je ben.

(Omhelzing)

.

M i n a .
Och, Jaap, ik doe het alles met liefde. Maar laten we nu eens gauw verder afspreken, wat ons te doen staat. François en Lotje kunnen ieder oogenblik binnenkomen, om de kamer te doen. Ik zal Byou nu maar een zakdoek om zijn bek binden, want als jij hem aanpakt zal hij wel gaan blaffen, en al de worst is op.

J a c o b .
Hoeveel dagen zullen wij de hoogwelgeborene in angst laten zitten?

M i n a .
Zoo kort mogelijk. Ze zal niet gemakkelijk zijn, hoor, als ze merkt, dat haar engel van het tooneel is verdwenen. 't Is nu Dinsdag; hoe zou je het vinden, als we tot Vrijdag haar kleinood weghielden? ik zal haar dan Donderdag bepraten om een advertentie in de courant te zetten, waarin een nieuwe hond gevraagd wordt, en dan kom jij aandragen met een hond, en dat blijkt dan Byou te zijn. Lees de courant Vrijdag dus heel aandachtig, hoor; we moeten de zaak nu verder maar op haar beloop laten. Ik durf nu heusch niet langer te blijven, Jaap. Hier, pak Byou nu maar aan.

(Mina overhandigt Jacob Byou, dien zij inmiddels een doek om zijn snuit heeft gebonden)

. Dag hond, ik benijd je!

J a c o b .
Nu, ik beloof je, dat ik de advertenties Vrijdag niet zal overslaan, en ik zal dan handelen, zooals mij het beste dunkt. Nu, dag Mina, dag kind, tot weerziens hoor.

(Omhelzing)

.

M i n a .
Dag Jaap. Dag Byou. Tot Vrijdag!

(Jacob af.)

M i n a

(terwijl zij raam en venster weêr sluit).

Ziezoo, dat is gelukkig afgeloopen. Nu ga ik nog gauw een uurtje naar bed, want ik ben zoo koud als een botje. O, wat zal tante straks opspelen! Ik hoop, dat ik mij goed zal kunnen houden. Ziezoo, alle sporen van deze schaakpartij zijn verdwenen, nu ga ik maar gauw.

(Mina af).
(Lotje treedt met stoffers, blik enz. binnen.)

L o t j e .
Ziezoo, daar begint de dag weêr, vroeg uit me bed, in de koû aankleeden, de kamers doen, naar de bel loopen, eens even aan de deur staan, door de oude freule beknord worden, en zoo maar door, altijd weêr van voren af aan, maar afijn, niet getreurd. Waar of Franswa toch blijft, hij is wel oud, maar ik heb toch graag dat hij me helpt, hij weet nog wel eens een aardigheidje tegen me te zeggen. Niet dat me dat niet toekomt, maar je hebt toch wel graag dat ze je zeggen, dat je nu niet zoo heel leelijk bent.

(Zij heeft inmiddels de gordijnen geopend en is begonnen de meubels te stoffen. François treedt binnen)

.

F r a n ç o i s .
Morgen Lotje. Goed geslapen?

L o t j e .
Morgen Franswa. Heel goed en u?

F r a n ç o i s .
Heerlijk, meisje! weet u van wie ik gedroomd heb?

L o t j e .
Nou, van wie dan?

F r a n ç o i s .

Van niemand anders dan van u.

Lotje.
Kom, kom, houd u een ander voor den gek.

François.
't Is toch heusch waar, zoo waar ik Franswa heet. Maar a prepos, zooals de freule zeit, heeft u al die stoelen al klaar?

Lotje.
Ja, vlug gedaan hé? Maar laten we nu klaar gaan zetten, of doet u het liever alleen?

François.
Maar Lotje, wat een vraag!

(hij wil haar beetpakken)

.

Lotje

(hem afwerende).

Handen thuis, hoor, anders wil ik niet eens hebben, dat u me helpt.

François.
Kom meisje, wees niet zoo gauw veraffronteerd. Een oude bok mag toch ook nog wel eens een groen blaadje hebben.

Lotje.
Ik ben toch heusch boos op u.

François.
Kom, dat meent u niet. Toe, wees u maar weer goed op me.

Lotje.
Nou, als u dan een boodschap van me aan me vrijer wil doen, als u straks uit moet, dan zal ik weer goed zijn.

François.
Goed, dat moet u me dan straks maar eens vertellen. Maar a prepos van vrijers, hoe staat het met dien vrijer van freule Mina?

Lotje.
Ja, de oude freule wil er nog niets van hooren. Ik heb zielsmedelijden met dat arme schaap, ik zou haar graag helpen, als ik maar wist hoe!

François.
't Is toch schande. Ja, ja, 't is onder dat groote volk ook niet alles goud wat er blinkt. Wat mankeert er eigenlijk aan dien mijnheer, waar freule Mina haar zinnen op gezet heeft?

Lotje.

Wat er aan hem mankeert? Niks, rejaal niks, dat is juist zoo'n schande, 't Is een heele nette student met een snor, daar jij nog jaloersch van zou zijn, en rijk is hij ook, maar hij is geen graaf of baron en daarom wil de oude freule er niks van hooren.

François.
Mensch, mensch, je zoudt zeggen! Net of niet allemaal gelijk bennen, niet dat ik 'n sociaal ben, maar dat schreit toch ten hemel! Nou maar, a prepos, hier is alles klaar. Gaat u meê ontbijten, Lotje?

Lotje.
Dadelijk, ik moet nog even stof van dat kastje afnemen.

(Men hoort hevig bellen)

.

F r a n ç o i s .
Nou, dat gaat er op los. Ga eens gauw kijken, Lotje.

L o t j e .
Je hebt makkelijk praten, neemt u dan vast stof voor mij af.

(Lotje af, die even later ontsteld naar binnen vliegt.)

L o t j e .
O, Franswa, Besjou is weg!

F r a n ç o i s .
Wat u zeit meisje, hoe kan dat?

L o t j e .
Ja, hoe kan dat? De oude freule is razend van woede en angst, ze zeit, dat hij zeker langs me heên geglipt is, toen ik voor een half uur de kachel ben komen aanmaken. Nou, 't kan gebeurd zijn, ik let nooit op dat mirakel van een beest.

F r a n ç o i s .
Maar dan moet hij toch ergens hier in huis zijn.

L o t j e .
Neen, ik ben pas gebeld, toen freule Mina al overal had gezocht, en nu vroeg de freule of hij soms hier was. Maar daar komt de freule zelf aan.

(Freule Ursule en Mina komen binnen)

.

F r e u l e U r s u l e

(snikt met den zakdoek voor haar oogen, terwijl zij in een stoel valt).

Byou, o mijn dierbare engel, kom toch bij de vrouw.

M i n a .
Kom tante, trek het u toch niet zoo aan. Misschien komt Byou straks wel terug; hij is zeker de voordeur uitgewipt, toen de melkboer of de bakker er waren, 't beest had misschien behoefte aan een loopje.

F r e u l e U r s u l e .
Onmogelijk, hij is nog nooit alleen uit geweest, hij weet geen weg of steg in de stad, hij is zeker gestolen of overreden. O, ik verga van angst!

(Mina eet inmiddels een boterham, waar freule Ursule echter niets van bemerkt).

F r a n ç o i s .
Zal ik eens naar 't bureau gaan, freule, misschien weten ze daar wat van hem af.

F r e u l e   U r s u l e .
Ja, François, ga maar gauw, en vraag vooral den hoofdcommissaris te spreken.

F r a n ç o i s .
Die zal vandaag wel niet a prepos van honden te spreken zijn, freule.

F r e u l e   U r s u l e .
En waarom niet?

F r a n ç o i s .
Er zijn twee dieven losgebroken en die moeten nu worden opgezocht.

F r e u l e   U r s u l e .
Nu, vraag het dan maar aan wien je wilt, als ik mijn Byou maar terugkrijg, en beloof vooral een ruime belooning voor wien hem terugbrengt.

L o t j e .
Als ik zoo vrij mag zijn, de freule ook wat aan te raden.

F r e u l e   U r s u l e .
Nu, wat dan?

L o t j e .
Als de freule Besjou eens liet omroepen, ik heb zoo'n heele besten omroeper in mijn familie, den zwager van me zuster's schoonmoeder.

F r e u l e   U r s u l e .
Ja, laat die Byou dan maar omroepen; ga jij dan maar gauw naar dien omroeper, dan kan François naar 't bureau gaan; op geld komt het niet op aan, ik heb er alles voor over om mijn verloren lieveling terug te vinden. Gaan jullie nu maar gauw, want deze spanning is meer dan ik dragen kan.

L o t j e   e n   F r a n ç o i s .
Heel best, freule.

(Lotje en François af.)

M i n a .
Kom tante, zullen we gaan ontbijten?

F r e u l e   U r s u l e .
Maar kind, hoe zou ik kunnen eten, terwijl mijn Byou misschien ondragelijken honger lijdt, o Byou, Byoutje!

M i n a .
Ik heb ook geen honger, dat gevoel ken ik niet meer. Maar u moet wat afleiding hebben, u zoudt anders nog ziek worden. Wat zoudt u er van zeggen, als we eens toertje gingen rijden, dan kunnen we meteen naar Byou rondkijken?

F r e u l e   U r s u l e .
Ja, dat is goed. Laten we ons dan maar gaan klaarmaken.

(Freule Ursule en Mina af.)

Gordijn valt.

3de Bedrijf.

Hetzelfde vertrek, freule Ursule en Mina zitten aan de theetafel, freule Ursule heeft het portret van Byou voor zich staan.

Freule Ursule

(zacht tot het portret).

O Byou, waar ben je toch? Kom toch terug bij je vrouw.

Mina.
Zei u iets, tante?

Freule Ursule.
Neen, ik geloof het niet. Maar ik weet zelf niet goed wat ik doe, sinds Byou weg is, 't kan me trouwens niets schelen ook. Och Mina, zou je denken, dat Byou nog terug zal komen?

Mina.
Neen tante, stellig niet. Hij is nu twee nachten en drie dagen weg geweest. Hij is overal omgeroepen, de politie heeft overal gezocht en hij is niet gevonden, ik geloof dus, dat Byou van dit aardsche jammerdal afscheid genomen heeft. 't Is misschien wreed om het uit te spreken, maar ik geloof, dat het beter is om het u te zeggen.

Freule Ursule.
Och kind, ik begin het ook te vreezen. Maar Mina, hoe zou mijn Byou toch aan zijn eind zijn gekomen, die gedachte laat mij rust noch duur.

Mina.
Kom tante, ga u daar nu niet over tobben, laat het u troosten dat 't beest een heerlijk leven bij u gehad heeft. Zijn verdwijning is natuurlijk een zeer duistere zaak, maar er is zooveel duisters. Ik zou u echter ten sterkste aanraden een nieuwen hond te koopen.

Freule Ursule.
Maar Mina, waar denk je aan, een andere hond zou toch nooit voor mij kunnen zijn, wat Byou, die tien jaren lief en leed met mij gedeeld heeft, voor me geweest is.

Mina.
Ja maar tante, u kunt niet zonder hond; - wijlen Byou gaf u zooveel bezigheid, wat moet u met al dien leêgen tijd, dien u nu heeft, beginnen?

(Er wordt geklopt en François treedt binnen.)

Freule Ursule.

Zoo François, wat breng je voor berichten?

François.
Geen berichten freule, dat wil zeggen ze weten op 't bereau nog niets, a prepos van Besjou af, er waren vandaag wel zeven blaffers opgepakt, maar onze Besjou was er niet bij.

Freule Ursule.
En heeft die omroeper ook nog niets van zich laten hooren?

François.
Neen freule, maar misschien wil Lotje er van avond wel even heengaan, want zooals u weet, is die omroeper nog femielje van haar, een zwager van de schoonmoeder van d'er zuster.

DE WAARZEGSTER. Naar vinea. (Zie blz. 272.)

Freule Ursule.
Neen, dat behoeft niet, als die man iets gehoord had, zou hij wel hier gekomen zijn.

François.
Ik vrees dat we Besjou nooit terug zullen zien. Ik zei het zooeven nog tegen Lotje. Lotje zeg ik, Besjou zien we nooit weerom, zei ik, de freule moest een nieuw hondje koopen, zei ik, ze is te veel aan de gezelligheid van zoo'n beest gewend, zei ik, om zoo in eens zonder te zitten.

(Mina heeft inmiddels koekjes gegeten)

.

Mina.
Ja, dat heb ik tante ook al aangeraden.

Freule Ursule.
't Kan wel zijn, dat het 't beste voor me zijn zou, want die leegte is verschrikkelijk, maar 't zal me veel kosten een anderen hond in Byou z'en mandje te zien.

Mina.
Kom tante, dat zal wel wennen. Och François, wil jij nog even dezen brief voor me naar de post brengen?

François.
Heel best, freule.

(François af.)

Freule Ursule.
Maar Mina, als ik er toe overging om een anderen hond te nemen, hoe zou ik er aan komen, ik weet geen mensch, die honden verkoopt.

Mina.
O, tante, niets is gemakkelijker dan dat; u zet morgen een advertentie in de courant om een hond, en daar zullen er genoeg op komen.

Freule Ursule.
Ja, dat is een goed idee; maar wacht, geef mij de courant eens aan, misschien wordt er wel een hond in aangeboden, dat is dan nog wel zoo eenvoudig.

Mina

(terwijl zij opstaat om de courant te krijgen).

O hemel, ik hoop in vrede, dat er geen een in staat.

(geeft de courant)

Als het u belieft, tante

(kijkt over den schouder harer tante)

.

Freule Ursule

(leest).

Papegaai met kooi te koop, keukenmeid gevraagd, de Ruijter's haar-extract, antieke kast...

Mina.
Kijk, er zijn vier paar getrouwd gisteren en zes paar ondertrouwd.

Freule Ursule.
Daar hebben we het nu niet over, jij denkt altijd aan trouwen, maar het verdriet van je tante laat je koud,

(leest verder,)

borstbonbons, bruiloftsliederen; wacht daar heb ik iets: te koop aangeboden een hond, o neen, maar er staat bij Newfoundlander, dien kan ik niet op schoot hebben, dus dat gaat niet hier Mina, berg de courant maar weer op, er staat niets in. Neen, niet *op* dat kastje, maar op zijn plaats, *in* het kastje. Wanneer zal je toch eens leeren netjes te zijn? als jij eens een huishouden hadt, wat zou daarvan terechtkomen!

Mina

(ter zijde).

Dat zal best gaan. Zal ik u dan den inktkoker en papier eens aangeven, tante, dan kunt u een advertentie opstellen en dan kan François die van avond nog wegbrengen.

Freule Ursule.
Jij schijnt nog meer naar een nieuwen hond te verlangen dan ik, en dat begrijp ik niet, want tegen Byou liet je houding altijd veel te wenschen over.

Mina

(verlegen).

Och, ja - ziet u - ik vind het zoo naar voor u, dat u Byou nu moet missen.

Freule Ursule.
Ze schijnt er dan toch nog meer gevoel van te hebben, dan ik gedacht had. Nu, schrijf jij dan maar, dan zal ik je dicteeren. Wordt gevraagd, nu... en wat dan?

Mina.
Bij een oude dame...

Freule Ursule.
Nu, oud... dat heeft er volstrekt niet bij noodig.

Mina.

Nu dan, bij een dame, een welopgevoeden schoothond. Moet er ook P.G. bij?

Freule Ursule.
Mina, ik moet je vriendelijk verzoeken niet te spotten.

Mina.
Och tante, ik zei het maar zoo.

Freule Ursule.
Nu dan, wat staat er nu?

Mina

(schrijvende).

Wordt gevraagd bij een dame een welopgevoeden schoothond, niet ouder dan vijf jaar, mak, zindelijk en waakzaam. Zich met den hond aan te melden.... ja, hoe laat wilt u de menschen laten komen?

Freule Ursule.
Laat ik eens zien, de courant komt om half 12 uit, dus 's avonds tusschen zeven en acht, dunkt me.

Mina.
Ja, dat vind ik best. Dus.... zich met den hond aan te melden, Vrijdagavond tusschen zeven en acht, Lange gracht no. 50.

Freule Ursule.
Ja, zoo is het goed. 't Zal me eens benieuwen wat daar op komt, maar een hond als Byou krijg ik toch niet terug.

Mina.
Dat is klaar. Zal ik dan François maar bellen?

Freule Ursule.
Ja, dat is goed.

(Mina schelt)

.

Mina.
Ziezoo, nu het adres er op schrijven: bureau ... dagblad.

(François treedt binnen).

Wat is er van uw orders, freule?

Freule Ursule.
Breng deze advertentie eens gauw naar 't bureau van het... dagblad en vraag of ze die vooral morgen zullen plaatsen.

François.
Heel best freule.

(François af.)

Freule Ursule.
Nu, ik wil er het beste van hopen, maar dat ik een hond zal krijgen, die op mijn Byou lijkt, dat is onmogelijk. Och, had ik dat lieve dier toch maar terug!

Mina.
Kom tante, tob daar nu niet langer over. Willen we eens samen halma spelen?

Freule Ursule.
Ja, dat is goed, bel Lotje maar even, die kan het spel dan brengen.

(Gordijn valt).

4de Bedrijf.

Freule URSULE, MINA, later FRANÇOIS, vrouw GEURTSEN, JACOB VAN TYGEREN.
Hetzelfde vertrek, freule Ursule en Mina zitten aan tafel. Achter de schermen hoort men schellen en blaffen.

Mina.
Er schijnen al verscheidene honden te zijn.

Freule Ursule.
Ja, 't maakt me vreeselijk zenuwachtig,

(er wordt geklopt)

. Binnen.

François.

(die binnentreedt).

Freule, daar zijn ze met honden, een oude vrouw met een hond, een mijnheer zonder hond, en dan nog 4 mannen ieder met 2 honden. Ik heb ze allemaal maar in de spreekkamer gelaten, maar hooren en zien vergaat je.

(Men hoort blaffen)

.

Freule Ursule.
Laat ze dan allemaal maar één voor één binnenkomen. Wie is er het eerst geweest?

François.
Eerst die oude vrouw, toen die mijnheer en toen die mannen.

Freule Ursule.
Nu, laat die oude vrouw dan maar eerst komen.

François.
Heel best freule.

(François af.)

Freule Ursule.
Dat is toch eigenlijk een onzinnig plan van je geweest, Mina, om de honden te laten meêkomen.

Mina.
Och, vindt u, tante?

François

(laat vrouw Geurtsen binnen).

Hier vrouwtje, ga hier maar binnen.

Vrouw Geurtsen.
Ge'n avond mevrouw, dame. Stil hond.

Freule Ursule.
Je hebt, zooals ik merk, de advertentie gelezen. Wie ben je?

Vrouw Geurtsen.
Vrouw Geurtsen dame, uit de .... steeg. Ik ben een heele knappe weduwvrouw en ik heef 'n besten man in 't graf, 't is zonde, dat ik 't zelf zeg, u ken overal naar me informeeren.

Freule Ursule.
Zoo, en wat heb je daar voor een hond en hoe lang heb je hem gehad?

Vrouw Geurtsen.
Daar zel ik de freule nou eens alles van openbaren; 't is een lief hondje zooals u ziet, van alle hondensoorten heeft ie wat, en gehecht aan z'n baas als een schilder aan zijn kwast, en waaksch als een haan, ik heef hem nou twee jaar gehad, en ik heef er genoeg spijt van dat ie weggaat, maar 'n mensch mot al eens wat doen voor de centjes, en Cerro zal 't hier wel goed hebben.

Freule Ursule.
En... en... is hij zindelijk?

Vrouw Geurtsen.
Als een mensch, dame, als een mensch!

Freule Ursule.
Nu, vrouw Geurtsen, ik zal je adres opschrijven.

(Tot Mina)

. Och, doe jij dat eens even

(Mina schrijft het adres)

en als ik dan over je hond denk zal ik je een boodschap sturen.

Vrouw Geurtsen.
Als 't u blieft dame,... steeg no. 10 dame, u zult er geen spijt van hebben, dame. Nou, dag dames, wel bedankt dames.

(Vrouw Geurtsen af.)

Mina.
Nu, als ze allemaal zoo zijn, zult u er wel geen keus bij hebben.

Freule Ursule.
Ik heb het je wel gezegd, een hond als Byou krijg ik niet weêrom. Ik vind het ook hoogst onaangenaam die plebeïsche praatjes aan te hooren.

François

(laat Jacob van Tygeren binnen).

Nou meheer, nou is 't uw beurt. Gaat u maar binnen.

Jacob van Tygeren.
Goedenavond dames

(tot Mina, die een stoel voor hem aanschuift)

. Och pardon freule, doe u geen moeite, dank u.

(tot freule Ursule)

. Ik zal maar zoo vrij zijn, u dadelijk de reden van mijn komst mede te deelen. Ik heb uw advertentie gelezen en nu kom ik u een hond aanbieden, die naar ik geloof aan alle eischen zal voldoen.

Freule Ursule.
U is wel vriendelijk, en mag ik u om eenige nadere informaties omtrent dien hond verzoeken?

Jacob.
Met alle genoegen, hoewel ik u tot mijn spijt nog niet heel veel van hem kan zeggen, daar ik hem eerst sinds Dinsdagmorgen heb!

M i n a .
Heeft u hem toen pas gekocht en doet u hem nu alweêr weg? dat prouveert ook niet voor uw hond.

J a c o b .
Pardon freule, ik heb dien hond niet gekocht, doch gevonden.

F r e u l e U r s u l e .
Gevonden?

J a c o b .
Ja freule, gevonden. Toen ik Maandagavond laat, och pardon, Dinsdagmorgen vroeg - u moet namelijk weten, dat ik 's morgens vroeg altijd een wandeling maak - hier over de gracht kwam, zag ik vlak tegen de balie een hond liggen, die erbarmelijk jankte. Als lid van de dierenbescherming en ook door medelijden gedrongen, nam ik den hond op, en zag, dat een kleine wond aan zijn poot hem belette te loopen. Hem naar mijn kamer te dragen, de wond te wasschen en te verbinden, was het werk van een oogenblik, en tot mijn vreugde kan ik u zeggen, dat de hond nu weêr geheel genezen is; doch daar het mij te lastig is zelf een hond te houden, zoek ik voor het aardige beest, dat mij reeds lief geworden is, een aangenaam en gezellig tehuis, en ik twijfel niet of hij zou dat hier vinden.

F r e u l e U r s u l e .
Mijnheer, uit alles wat u zegt, spreekt uw edel hart. Mag ik vragen hoe die hond er uitziet?

J a c o b .
De hond, freule, is bruin van vel, is corpulent, van de familie der Puck's en heeft korte pooten.

F r e u l e U r s u l e .
Maar mijnheer, dat is precies de beschrijving van mijn verloren lieveling, van mijn Byou. Heeft die hond, dien u heeft gevonden, ook oogen met zulk een allerliefste uitdrukking?

J a c o b .
Ik merkte reeds bij mijzelf op, dat de uitdrukking van zijn oogen allercharmantst was. Heeft u uw hond verloren?

F r e u l e U r s u l e .
Ja, Dinsdagmorgen is hij op raadselachtige wijze verdwenen.

J a c o b .
En Dinsdagmorgen heb ik dien hond hier voor de deur gevonden, het lijdt dus geen twijfel of het door mij gevonden hondje is uw eigendom. Permitteer mij, dat ik den hond in kwestie even haal, mijn kamers zijn vlak bij, dan kunt u zien, of het uw hond is.

F r e u l e U r s u l e .
O mijnheer, haast u, u weet niet hoe ik brand van verlangen om mijn lieveling weêr te zien, want het onstuimig kloppen van mijn hart zegt mij, dat hij het is.

J a c o b .
Ik ben binnen een paar minuten terug.

(Jacob af.)

M i n a .
Hé tante, wat zou dat verrukkelijk voor u zijn, als u Byou ten laatste toch nog terugkreegt. U moogt dien mijnheer wel vragen, waarmeê u hem pleizier kunt doen voor al zijn vriendelijkheid aan Byou bewezen.

F r e u l e U r s u l e

(opgewonden door het vertrek loopende).

Laat dat maar aan mij over, hoe ik den redder van mijn Byou beloonen zal! O, hoe verlang ik naar mijn lieveling, hoe heerlijk zal het zijn als ik dat lieve

bruine vel en die engelachtige oogen weer zie. Wacht, daar schelt die mijnheer, in de consternatie heb ik heelemaal vergeten te vragen hoe de naam van dat edele, charmante jongemensch was, en wat had hij een uitstekende manieren, vondt je niet Mina?

Mina.
Onverbeterlijk, tante.

Freule Ursule.
O, daar hoor ik Byou blaffen. 't Is zijn blaf, de blaf van mijn Byou!

(Jacob van Tygeren treedt binnen met Byou op den arm, freule Ursule vliegt onder het uitroepen van 'Byou, lieveling' enz. op hem af.)

Jacob.
Ik zie, dat mijn vermoeden juist was, en ik het voorrecht genoot uw hond te verplegen; ik kan u niet zeggen hoe aangenaam het mij is u uw lieveling terug te kunnen geven.

Freule Ursule.
O, mijnheer, u weet niet hoe gelukkig u mij maakt. Kon ik maar iets doen om u mijn dankbaarheid te toonen. Is er iets waarmede ik u genoegen kan doen, zeg het mij dan, niets is mij te veel.

Jacob.
Welnu freule, dan vraag ik u om de hand uwer nicht Mina.

Freule Ursule.
Maar mijnheer, hoe durft u! Zoo iets had ik van u niet verwacht. Ik weet niet eens wie u zijt. Dat verzoek kan ik niet toestaan.

Jacob.
En ik dacht, dat een edelvrouw altijd haar woord hield?

Freule Ursule.
Dat is ook zoo. Maar...

(ter zijde)

Hoe red ik mij daaruit?

(tot Jacob)

Ik kan niet meer beschikken over de hand mijner nicht, zij is reeds verloofd.

Mina

(verbaasd).

Ik tante? En met wien?

Freule Ursule.

Kom kind, dat weet je immers best, met mijnheer Van Tygeren.

Mina

(verheugd).

O, tante, nu zegt u het zelf. En

(op Jacob wijzende)

dit is mijnheer Van Tygeren.

Jacob

(buigende).

Om u te dienen, freule.

Freule Ursule.
Hoe is het mogelijk!

Mina.
Kom tante, u heeft nu zelf gezien welk een edel hart mijn Jacob heeft, verzet u nu niet langer en geef ons uw toestemming, zonder Jacob was Byou nu dood.

Freule Ursule.
Nu kinderen, geeft elkander dan maar een hand, ik wil u mijn toestemming niet langer onthouden. Een jongmensch, dat zóó goed voor een stom dier is, zal ook wel goed voor zijn vrouw zijn. En een goed hart gaat toch boven stand en adel.

Mina.
En Byou is de bewerker van ons geluk, die beste hond!

Jacob.
Hij zal dan ook op onze bruiloft naast de freule zitten, en zijn naam zal altijd bij ons in eere blijven.

Freule Ursule.
Nu kinderen, ik hoop dan, dat gij te zamen even gelukkig zult zijn, als ik altijd met Byou geweest ben.

Mina.
Dank u tante, en ik hoop dat u met Byou er nog lang getuige van zijn zult.

Jacob.
Dat hoop ik ook. Leve de freule en Byou!
(EINDE.)
Gordijn valt.

De waarzegster.

Wij zijn in een echte Italiaansche herberg, een van die gebouwen, welke er altijd uitzien of zij veel beter dagen gekend, tot veel luisterrijker doeleinden gediend hebben

dan thans. Een prachtige schoorsteenmantel op den achtergrond, rijk versierd met beeldhouw- en snijwerk, een kunststuk, dat in elk ander land de trots eener geheele stad zou hebben uitgemaakt en waarnaar men hier nauwelijks ziet. Kunst groeit immers in Italië als het ware tusschen de straatsteenen op; waar men het 't minste verwacht, vindt men een kunstwerk van hooge waarde, dikwijls in een omgeving zoo verwaarloosd en armoedig, dat hier het zeer bekende Hollandsch spreekwoord van zekeren vlaggenstok wel op zijn plaats zou zijn.

Ook in deze gelagkamer is er anders niets wat de aandacht trekt; de kippen zoeken hun voedsel letterlijk onder de voeten der gasten, de zitplaatsen zijn houten banken van het gewoonste soort, een grof laken bedekt de wormstekige tafel, die echter zeer goede vormen vertoont.

Deze eigenaardige omgeving oefent blijkbaar geen invloed uit op de vier edellieden, die hier vroolijk en opgewekt hun middagmaal nemen en hun krachten versterken vóór zij verder gaan.

Het is de jonge prins Scipio de Vignori en zijn vrienden. Hij is een lieveling der goden, die jonge edelman met zijn fraaie, jeugdige gestalte, zijn lang golvend haar en schilderachtige kleeding. Alles wat de wereld schitterends heeft, legde zij hem in den schoot; hij was jong, schoon, rijk, erfgenaam van uitgestrekte bezittingen.

Lorenzo Succani is zijn boezemvriend en onafscheidelijke gezel. Wat die beide jongelieden in hun dartelen overmoed al niet durven, al niet wagen! De prinses-weduwe, Scipio's moeder, gaf hun tot gezellen op hun tochten een paar beproefde vrienden mede, maar de jongelui lachen om die Mentors, of liever zij behandelen hen zoo goed, dat deze nauwelijks een woord van waarschuwing of raad durven laten hooren als de knapen te overmoedig worden.

Het maal in de Toscaansche *trattoria* is zeer overvloedig geweest; de waardin heeft het beste wat zij had moeten afstaan en haar mooi dochterke, Annetta, komt telkens met de in stroo gewikkelde flesschen chiantiwijn aandragen. De stemming wordt hoe langer hoe levendiger en vroolijker, zelfs de beide oudere heeren vergeten dat zij de wijsheid moeten bewaren en stemmen mede in hun vroolijke liedjes en dartelen scherts.

Lorenzo stijgt Annetta's schoonheid bijna even sterk naar het hoofd als de chianti; hij kan den blik van het lieftallige meisje niet afwenden en ook zij vindt den knappen jonkman wel een vriendelijk lachje en aardig knipoogje waard.

Als de tafelvreugd op haar hoogst is komt een oude vrouw binnen, een heidin of *gitana*, in lompen gekleed, zwart, mager, het vel als uitgedroogd perkament om de beenderen geslagen; alleen haar groote oogen gloeien nog vol vuur en leven in de uitgeholde kassen.

Zij vraagt: *la carita*, en de jonge edellieden zijn in een gulle stemming en werpen haar zilver toe - in dien tijd kende Italië nog zilver en goud.

De vrouw schijnt een en al dankbaarheid.

'En mag ik nu den goeden heeren ook een genoegen doen en hun de toekomst voorspellen?'

'Neen, doe dat niet!' roept Giacomo uit, die nog het meeste verstand schijnt te hebben overgehouden, 'waartoe dient dat?'

'Wel zeker, zeker!' en prins Scipio reikt haar zijn blanke, welgevormde hand toe. 'Wat zou de oude heks mij anders

ZIJ GAAT BIDDEN VOOR MOEDER. (Zie blz. 274.)

kunnen voorspellen dan wat ik al weet?'

De waarzegster neemt de fijne hand tusschen haar verdroogde, knokerige vingers en zich over den palm buigend is zij een oogenblik verzonken in de studie der nog zoo weeke lijnen op de jonge, frissche huid.

Scipio laat haar met een ongeloovig lachje begaan. Giacomo en Michele, wien het leven minder goed vertrouwend heeft gemaakt en misschien ook bijgelooviger, volgen aandachtig elk harer bewegingen. Lorenzo en Annetta maken er gebruik van nog eenige verliefde blikken te wisselen, zonder dat iemand op hen let.

Diepe stilte heerscht voor een oogenblik, dan heft de oude vrouw haar hoofd op, en begint te spreken; dof klinkt haar stem, niets goeds voorspellend, hortend ontvallen de woorden haar verdorde lippen.

'Een levenslijn zoo recht - zoo zuiver in het begin - alles wat een menschenhart wenschen kan, rijkdom, geest, schoonheid, roem, liefde - dan komt verwarring - zij vertakt zich en verliest zich in allerlei kronkelingen, daalt plotseling totdat....'

'Nu, wat dan?'

'O, Signore! vergeef mij, neen! vraag niet meer - 't is al te ijselijk!'

'Kom! oude Sybille! Denk je dat ik je vrees? Dat ik eenige waarde hecht aan je voorspellingen? Spreek op! Wat wacht mij? Een gewaarschuwd man is reeds half gered.'

‘O neen, Scipio!’ roepen Giacomo en Michele uit, ‘als gij er toch niet aan gelooft, laat haar niet uitspreken! Ga heen, ongelukskraai, kras ergens anders!’

‘Ik wil het weten,’ roept de prins uit, stampvoetend als een ondeugend kind; ‘wat wacht mij, een vroegen dood?’

De heks knikte.

‘Door geweld?’

Weer boog zij het hoofd.

‘Op het veld van eer?’

‘O neen, ik zeg niets meer.’

‘Bij Jupiter! Je zult het zeggen,’ en zijn gelaat, reeds verhit door den wijn, wordt nog rooder, ‘ik verlang het, of -’ En hij licht zijn karwarts op.

‘Nu dan’ - en de oogen der vrouw gloeien nu van angst en misschien ook van haat - ‘Scipio Vignori, het lot heeft u overladen met alle gunsten. Nog meer wacht u, een schoone bruid, hooge eer aan het hof van Florence; het zal u niet baten, gij zult u door dwazen overmoed laten verleiden tot samenzweringen en het einde is -’

‘Nu, wat dan?’

‘De galg.’

Scipio barst in een luid gelach los. Giacomo en Michele schudden ontevreden het hoofd en drinken hun glazen leeg. Nu stak ook Lorenzo zijn hand uit en zeide, Annette lachend aanziende:

'Ik ben nieuwsgierig wat je mij zult voorspellen. Ik hoop toch dat ik naast mijn vriend zal mogen bengelen, dan heeft hij ten minste aangenaam gezelschap, en Annette komt dan misschien ook nog naar ons zien als wij zoo hoog verheven zijn.'

'Zwijg, spotter!' riep Michele verontwaardigd. 'Kom, de zon gaat onder, wij moeten vertrekken, willen wij nog vóór den nacht Siena bereiken.'

'Eerst mijn hand!' riep Lorenzo.

'Ja, zijn lot moet ik ook nog weten, of hij gelukkiger wordt dan ik. Gauw, Cassandra, haast je,' maar Scipio's scherts klonk nu bijna valsch.

Met aandacht volgde de heidin weer de lijnen en sprak toen bijna plechtig:

'Signor! Nooit zag ik een lijn over zulke hoogten en langs zulke diepten gaan; uw leven zal de hevigste stormen kennen, gij zult het hoogste genot en het grootste geluk smaken, maar zij zullen voor u geen waarde hebben, gij zult ze van u afwerpen als een te zwaar geworden last. Bitter wordt u de kelk der reinste vreugde en het juk der zonde drukt u neder, ondraaglijk zwaar. Alles zult gij versmaden en - gij, de spotter, de genotzoeker, de wereldverachter - gij zult sterven op het stroo eener kloostercel, gehuld in een grove monnikspij!'

Nu klonk er weer vroolijk, onbezorgd gelach en zelfs de oudere mannen stemden mede.

'Wanneer mijn galg opgericht wordt als Lorenzo's cel gebouwd en zijn pij geweven is, dan kan ik nog jaren wachten,' riep Scipio schaterlachend uit, en opstaande gaf hij het sein tot vertrek.

Zij gingen heen en lachten en schertsten, dat men het verre over de heuvelen kon hooren. Annetta zag hen na, gelukkig glimlachend, zoolang zij kon. Lorenzo had haar immers bij het afscheid toegeroepen:

'Tot wederziens!'

De heidin strompelde weg, haar zilveren munten tellend en telkens het hoofd schuddend:

'De geheime machten zijn rechtvaardig! Het einde zal boeten voor het begin! De eene alles, de andere niets - maar het evenwicht wordt hersteld - den grooten Geest zij dank!'

Maar de vroolijkheid van het groepje was niet zoo oprecht meer als daar straks; onwillekeurig klonken hun nog de voorspellingen der oude gitana in de ooren en wierpen een sombere schaduw over hun tintelenden levenslust en dollen overmoed.

Zij gaat bidden voor moeder.

Lief, onschuldig kind! Men heeft haar weggezonden uit het huis der smarte, uit de sombere ziekenkamer; weg van den radeloozen vader, van de verwarring en wanorde, heerschend in de anders zoo gelukkige, vredige woning. Moeder is ziek, zwaar ziek; menschelijkerwijze is er voor haar geen hoop meer en niemand ziet meer naar lief, klein Miesje om, anders het zonnetje, het prinsesje in huis, de eenige schat van haar jonge, vroolijke ouders.

Maar de ziekte, een vreeselijke ziekte is neergedaald over dat kalme geluk, en in een oogwenk veranderde alles; verstomd is het gelach, verdoofd de stralende blik der jonge, schoone moeder; bewusteloos ligt zij daar neder, en voor haar bed geknield, roept de vader in zijn wanhoop haar met de zoetste namen.

De geleerdste professoren staan werkloos bij het bed der zoo straks nog bloeiende vrouw en voelen nu meer dan ooit hoe machteloos hun wetenschap is als de Dood, de wreede, onverbiddelijke Dood op zijn prooi loert.

Wie kan nu nog aan Miesje denken? Herhaaldelijk heeft zij om haar lief Maatje geroepen; uit de ziekenkamer werd zij ruw verwijderd. Vader zelf, anders haar trouwe speelkameraad, heeft geen oog en geen oor meer voor haar; zij dwaalt eenzaam door de gangen van het huis en den tuin, totdat zij eindelijk Keetje, de oude meid ontmoet, die met betraande oogen, even rusteloos als Miesje, ronddwaalt.

‘Kee, wat scheelt mijn lief Maatje?’ vraagt het kind.

En nu barst Kee in luide snikken los.

‘Ach, Miesje, lief Miesje,’ en zij overlaadt haar met kussen, ‘spoedig heeft Miesje geen Maatje meer, want Maatje is erg ziek. Onze Lieve Heer roept Maatje bij zich en dan blijft Miesje alleen als haar moeder weg is.’

‘En waarom moet Maatje weggaan?’

‘Ja, waarom? Waarom? Dat weet Keetje evenmin als vader en als alle geleerden der wereld.’

‘Mag Maatje dan niet blijven?’

‘Als Onze Lieve Heer het wil...’

Kee wordt weggeroepen, maar Miesje's gedachten gaan snel voort. Onze Lieve Heer alleen kan maken dat Maatje beter wordt, dat zij niet weggaat, dat zij weer gezond en vroolijk wordt als vroeger; dan zal zij het Onzen Lieven Heer vragen dat Hij 't toestaat. En waar zal zij Hem vinden?

O, zij weet het wel. De kerk is Zijn huis, daarheen zal zij gaan, daar zal zij bidden, daar zal zij Hem verzoeken haar moeder te genezen,

En klein Miesje gaat het huis en den tuin uit, het dorp door; zij vindt de kerkdeur open en daar gaat zij naar binnen, weifelend, aarzelend, maar toch vol moed... Zij wil immers bidden voor Moeder, haar lievezieke Moeder.

Vechtende kalkoenen.

Wat 'n gekakel! Wat 'n drukte!

Wat beweegt die kalkoenen toch? 't Lijkt wel een duel, die twee kemp-hanen of liever kemp-kalkoenen in het midden, en dan die andere kippen en hanen er omheen als secondanten bij het gevecht.

Eenigen volgen den strijd met gespannen aandacht, anderen daarentegen nemen het heele geval meer philosophisch op; een oude haan is er bij in den dut geraakt, een ander achtenswaardig echtpaar zit rustig op een hek en denkt:

‘Laat ze maar begaan, wij zitten hier goed. Zij zullen het zonder ons wel uitvechten.’

Die eene jonge haan echter volgt met de grootste spanning het tweegevecht; hij staat daar zoo strijdlustig en wakker, zoo ridderlijk hadden wij haast gezegd, of hij den grootsten lust had ook mede te doen en zijn sultane favorite kijkt er ook met veel belangstelling naar, misschien ook maar omdat de beminde van haar hart er zooveel plezier in heeft.

De dames kalkoenen staan op een afstand en maken een geweld als een oordeel! Misschien is de strijd wel om een harer ontbrand, want in den kippenloop, evenals in de menschenwereld, is het de eerste vraag altijd: ‘Waar is de vrouw?’

De schilder heeft alleraardigst en geestig dit tafereeltje weergegeven; hij heeft vogels afgebeeld, maar hun de hartstochten gegeven van menschen, en dit schenkt aan dit gevecht van kalkoenen een hoogere, intiemere beteekenis.

Rust.

‘Na gedanen arbeid is het goed rusten’, dat ondervinden die drie flinke mannen op onze plaat. Van den vroegen morgen zijn zij aan het werk geweest, en nu het middaguur slaat en moeder de vrouw hen een versterkend maal brengt, nu voelen zij eerst dat zij uren zwaren arbeid achter zich hebben; maar wat doet het smakelijke middageten en de kruik bier hen goed! en het praatje met de goedige, hartelijke vrouw niet minder.

Zij zitten op een koel plekje aan den rand van het bosch en kiezen zich de gemakkelijkste houding uit. Nu nog het pijpje aangestoken en onze goede landbouwers zouden met niemand ter wereld willen ruilen. Straks gaan zij weder aan het werk, versterkt door de rust, tevreden met hun lot. Ja, arbeid is een zegen, meer dan een vloek. Gelukkig wie dat begrijpt, zooals deze mannen, die drie leeftijden schijnen te vertegenwoordigen, maar er geen van allen uitzien of zij lust hebben het juk van den arbeid af te schudden.

De man in de volle kracht des levens heeft het van den grijsaard geleerd, en de knaap zal het op zijn beurt van hem leeren, dat eerlijke arbeid den werkman verheft en dat dan eerst rust goed smaakt als zij verworven is door eenige uren onvermoeid werken.

Vier oude juffers.
(*Naar het Engelsch door* A. Romney.)

I.

De vier dames Dimple woonden in Dimple-villa. Dimple-villa was het vijftiende en laatste huis van Crozier-Terrace.

Alle huizen, behalve Dimple-villa, waren aan elkander gebouwd en even precies op elkander gelijkend als erwten in een peul.

Zij waren van rooden steen en hadden elk een vooruitstekend raam; het eenige verschil was, dat alles in no. 1 rechts lag en links in no. 2 en zoo verder op het Terras.

Soms, 't is waar, beproefde een inwoner eenige verandering te brengen door roode blinden in zijn venster te plaatsen, als zijn buurman er gele had, of door crocussen te planten, wanneer in den naasten tuin alleen sneeuwklokjes bloeiden; maar deze

pogingen liepen op niets uit, want als no. 1 roode blinden en crocussen koos, dan volgde no. 2 hem vroeger of later.

Nu was Dimple-villa boven zulke kleinigheden verheven; zij stond geheel alleen en in een rechten hoek met het Terras.

Ieder, die uit de ramen keek, had een vol gezicht op den heelen weg tot aan het eerste huis; geen vreemde kon een deur in- of uitgaan, zonder dat de dames Dimple het merkten, als zij maar de moeite deden haar vriendelijke oogen op te slaan.

In den eenen hoek van den tuin stond een priëel, begroeid met kamperfoelie, den ingang overschaduwd door een zilveren berk.

De grintweg - of de laan, zooals de dames Dimple hem liefst noemden - ging rond het grasperk, en een heel klein rijtuigje met een flinken ponny, door een hoogst bekwamen koetsier gemend, zou het als een proefstuk van kunst hebben kunnen afbrengen er rondom te rijden.

Op de grasperken zag men hartvormige bedden, waarin bloemen groeiden als vergeet-mij-nietjes, viooltjes, lobelia's, geraniums, reseda's, heliotropen, enz., door de vriendelijke hand gekweekt van juffrouw Suzanne, op één na de oudste der dames Dimple.

Vroeger had een oude dame als chaperon bij de dames Dimple ingewoond, maar sedert haar dood, zes maanden geleden, was de betrekking onvervuld gebleven.

Eerst hadden de dames Dimple gevreesd dat zij iemand anders moesten zien te krijgen, maar eindelijk had, na rijp beraad, de oudste juffrouw Dimple beslist, dat zij zich de kosten konden besparen van een nieuwe chaperon.

‘Zie je, meisjes,’ zoo verklaarde juffrouw Debora, of, zooals zij bij verkorting werd genoemd, Deb, ‘ik denk, dat wij zoo goed bekend zijn in de buurt, dat wij vieren best alleen kunnen leven, zonder dat het aanleiding geven kan tot onaangenaamheid of gepraat.’

En 't gaf geen aanleiding tot gepraat, want zooals mevrouw Beasley van no. 5 het openlijk zei:

‘De dames Dimple zijn toch waarlijk oud genoeg om op zichzelf te passen. Juffrouw Deb is acht en dertig of veertig op zijn minst.’

Maar dit was laster: juffrouw Deb telde nog geen vijf en dertig jaren.

Juffrouw Deb was de gouvernante-generaal en raads-

vrouw op Dimple-villa; zij droeg een bril en had een adelaarsneus, hield haar boeken zeer nauwkeurig, ruimde alle kleine twisten, die er konden ontstaan, uit den weg, en was, zooals zij het zelf noemde, de 'hersenkas' der familie.

Juffrouw Suzanne was een klein, tenger dametje; blond krullend haar, blozende wangen en zachte blauwe oogen maakten haar bekoorlijkheden uit.

Zij had een roman doorleefd, zooals haar zusters het noemden, een korte, treurige novelle liever.

Eens - hoelang het geleden is zullen wij maar niet

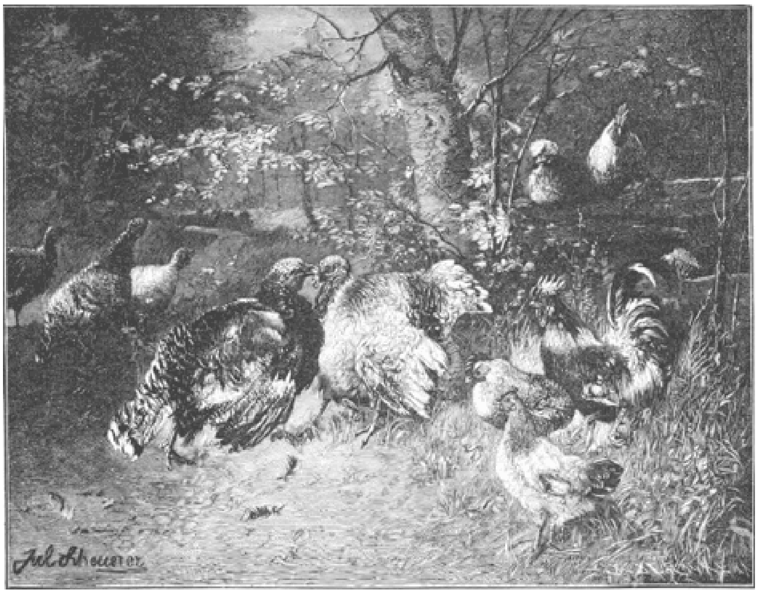

VECHTENDE KALKOENEN. Naar J. Scheuerer. (Zie blz. 274.)

mededeelen - had zij een vriend, was geëngageerd geweest en toen stierf hij een maand vóór den huwelijksdag. Een treurige geschiedenis zeker! Juffrouw Suzanne droeg nog altijd vol liefde haar diamanten verlovingsring, maar de tijd heelt alle wonden, en als het niet was door de verbleekte photographie, waarnaar zij elken morgen en avond trouw opzag, zouden zelfs de trekken van den man, dien zij slechts vier maanden had gekend, uit haar herinnering verdwenen zijn. Zij hield zich met den tuin bezig en met het breien van ontelbare roode kousen voor de bloote voeten der dorpskinderen en van paarse bouffantes om hun kelen te beschermen.

Juffrouw Kate was de huishoudster en het gezag op het gebied van mode en toilet; zij had echter één verdriet - zij werd te dik.

Juffrouw Minnie, de jongste, was pas zes en twintig jaren oud en in de oogen der twee oudste zusters nog heelemaal een kind.

Zij was klein, donker en hield er van voor het raam te staan en te verlangen naar bezoek, 'maar,' zooals juffrouw Deb opmerkte, 'dit was een gebrek der jeugd. Jonge meisjes zijn altijd rusteloos en hebben behoefte aan opwinding.'

Op een namiddag, tegen het einde van Februari, zaten de dames Deb en Suzanne in het salon. Het was Minnie's verjaardag en de dames Dimple hadden de gewoonte zulke dagen te vieren onder zeer kalm genot.

Den morgen brachten zij door met haar gewone bezigheden, maar de middag was gewijd aan een hoogst bedaarde feestviering.

De twee oudste zusters hadden reeds haar morgenjaponnen verwisseld tegen haar op één na beste kostumes; zij droegen niet haar zondagsche, want dat zou op zulk een natten dag een zondige buitensporigheid zijn. Neen! zij droegen haar donkergroene cachemires,

RUST. Naar George Clausen. (Zie blz. 275.)

en deze japonnen zagen er heel goed uit; 't was zoo'n koopje geweest en zij hielden zich zoo uitstekend.

Het was, zooals wij reeds mededeelden, Minnie's verjaardag en het stortregende.

Het regende, zooals Minnie bedroefd verklaarde, ‘katten en honden’. Zelfs de haan van no. 8 had het opgegeven te kraaien, als een noodelooze tijdverspilling, en was naar zijn vrouwen teruggekeerd, knorrig en ontevreden, hoewel getroost door de overtuiging dat hij zijn plicht had gedaan; hij had van vier uur 's morgens tot vier uur 's middags gekraaid en nog gaf het weer geen teekenen van beterschap. 't Was onbegrijpelijk!

Het salon van Dimple-villa zag er dien middag bijzonder gezellig uit.

Alles was zoo keurig netjes, glimmend en frisch. Een houtvuur brandde. De koperen ketel zong vroolijk. De warme bollen stonden te wachten. De thee was bijna getrokken; op de tafel stond het kostbare porselein, dat geen andere handen dan die van juffrouw Kate mochten omwasschen. Suzanne zat te breien, juffrouw Deb was in stille overpeinzing verzonken bij het vuur gezeten, haar bovenrok opgenomen en over haar knieën geslagen, om hem tegen de hitte van 't vuur te bewaren.

‘'t Zal mij toch benieuwen,’ zeide zij eindelijk, ‘wanneer onze lieve Minnie zal trouwen.’

Zij sprak of Minnie een wereld van mannen aan haar voeten zag en 't maar voor het kiezen had.

‘Ja, 't benieuwt mij ook,’ herhaalde Suzanne, ‘zij wordt oud. Vandaag is zij zes en twintig. 't Lijkt me gisteren toe, dat ik zes en twintig was.’

‘Ja, 't lijkt mij ook zoo kort geleden,’ hernam juffrouw Deb; ‘zie je, op zoo'n stil dorp als hier gebeurt er zoo weinig dat den tijd aangeeft en zoo gaan de jaren als dagen om. Denk nu eens na, wat er in de laatste vijf jaren is gebeurd? Juffrouw Barnes is gestorven. Natuurlijk, dat was een groote gebeurtenis, het heeft ons een heelen tijd van streek gebracht, maar behalve dat en dat zij mij in de stad mijn beurs ontrold hebben, kan ik mij niets bijzonders herinneren. Ook heeft Emma ons verlaten om te trouwen en wij kregen verleden jaar een nieuwe meid, maar dat kan men toch moeielijk als een belangrijke gebeurtenis beschouwen.’

Nu kwamen Kate en Minnie binnen en Kate nam den warmer van den theepot.

Minnie ging naar het raam en stond er haar handen te wrijven en uit te kijken naar den verlaten straatweg.

‘Ach,’ zeide zij rillend, ‘wat 'n akelige, nare dag! Als 't zoo'n weer niet was geweest hadden wij iemand op de thee kunnen vragen, Margot Travers en haar broer waren beter geweest dan niemand. Maar 't regent harder dan ooit.’

‘Ik kan niet zeggen dat ik veel opheb met den jongen Travers, ik geloof dat hij nogal wild is,’ zeide juffrouw Deb.

‘Och,’ riep Minnie, ‘zoo erg is 't niet. In elk geval is hij beter dan niemand.’

‘Kom kind,’ zeide juffrouw Deb een beetje ontevreden, ‘drink je thee!’

In plaats van dit te doen bleef Minnie uit het raam kijken.

‘Waar kijk je toch zoo naar?’ vroeg Kate ongeduldig.

‘Daar komt een man aan en hij heeft geen parapluie, wel een regenjas en hij is druipnat. Kom, kijk eens naar hem!’ antwoordde Minnie lachend.

Kate, nog altijd met haar kopje in de hand en een stuk gebak in de andere, ging naar het raam en keek ook naar buiten.

De regen viel in stroomen, de goten schenen kleine rivieren geworden, de zilveren berk rilde en huiverde aan elk takje en twijgje. De vreemdeling kwam nader, hij was zeer lang en van het hoofd tot de voeten in een gele overjas gehuld; hij had zijn kraag opgeslagen, zijn bonte muts over zijn wenkbrauwen getrokken en zijn handen diep in de zakken gestoken.

'Ik zou wel willen weten wie 't was,' zei Minnie, 'ik heb er geen idee van wie 't kan zijn.'

'Aangezien je niets van hem ziet dan zijn neus en kin, begrijp ik niet hoe je verwachten kunt hem te herkennen,' zeide Kate een beetje snibbig.

Na een pauze merkte Minnie weer op:

'Ik ben benieuwd in welk huis hij gaan zal; misschien is 't wel de broer van mevrouw Beasley uit Indië. Er is iets militairs in zijn gang. Vind je ook niet, Kate?'

'Hij gaat no. 5 voorbij. Zeker kent hij het Terras, want hij draait zijn hoofd niet om voor de nummers.'

'Kom, drink je thee! 't Gaat ons volstrekt niet aan waar die man heen gaat; in elk geval kan je er zeker van zijn dat hij niet hier komt,' riep juffrouw Deb.

'Neen, dat is waar!' zuchtte Kate en verliet het raam, 'geen man komt ooit hier aan huis.'

'Kate,' zeide juffrouw Deb verwijtend, 'ik hoor je niet graag zoo praten. 't Is niet netjes en niet damesachtig. Jelui meisjes hebt tijd genoeg voor je, en herinner je verder dat huwelijken in den hemel gesloten worden; als het je bestemming is om te trouwen, zal je het zijn zelfs wanneer je midden op de heide woonde, en zoo niet, dan zal niets je er toe brengen.'

'Dat is zoo waar als een boek,' zeide juffrouw Suzanne met een lichten zucht.

'Kijk eens!' riep Minnie van het raam, 'hij is no. 13 voorbij. Waar kan hij naar toe gaan? No. 14 is leeg. Ik geloof bepaald dat hij hier komt. Wie ter wereld mag het toch zijn?'

'Hij is zeker verkeerd!' zeide juffrouw Deb, 'of anders komt hij voor 't gas, de belasting, of is 't een reiziger in wijn.'

'Neen, hij is niets van dien aard,' viel Minnie verontwaardigd in, 'hij ziet er heel aristocratisch uit. Daar is hij aan de poort. Daar komt hij in!'

Minnie maakte dat zij wegkwam van het raam en ging blozend zitten.

Juffrouw Deb, met haar gewone tegenwoordigheid van geest, schelde de meid om haar te waarschuwen zich klaar te houden. Nauwelijks had zij 't gedaan of daar

ging de bel der huisdeur alsof zij nooit zou ophouden met luiden, en de meid vloog naar boven om te vragen wat die drukte beteekende.

‘Loop gauw, maak de deur open, Anna!’ riep Kate het verblufte meisje toe.

Juffrouw Deb haastte zich meer kolen op den haard te doen, Kate goot water in den theepot en zette den warmer er weer op.

Allen luisterden toen de huisdeur openging en met een wilden stroom van regen en wind, die het heele huis deed daveren, kwam de vreemdeling binnen. Hij maakte zooveel leven als een groote waterhond die zich uitschudt; zij konden hem zijn regenjas hooren uitgooien en aan de meid vragen:

‘Breng dat naar de keuken en droog dat voor mij, dan ben je een goed meisje.’

Toen hoorden zij hem lachend tot het verbaasde meisje zeggen:

‘Ik hoef je niet te vragen of de dames Dimple met zoo'n weer thuis zijn?’

‘Wie kan 't wezen?’ riepen de zusters in koor uit, terwijl zij allen opstonden om hun zoo onverwachten gast te begroeten.

Zij zagen er allen bepaald goed uit. In een rustig, gezond dorpje te wonen heeft zijn voordeelen, zoowel als zijn nadeelen.

Zij bloosden als schoolmeisjes; zelfs over de klassieke trekken van juffrouw Deb spreidde zich een flauw kleurtje uit door de ongewone aandoening.

De meid opende de deur en kondigde aan:

‘Daar is een heer om de dames te spreken.’

‘'t Doet mij plezier u te zien, juffrouw Dimple,’ begon de vreemdeling en drukte juffrouw Deb's hand met zooveel hartelijkheid, dat zij er pijn van deed; ‘ik moet u bepaald mijn excuses maken, dat ik in zoo'n beslijkten toestand uw salon binnenkom, maar ik was niet graag hier in de buurt zonder u te komen zien. 't Is eeuwen geleden sedert ik u zag, ofschoon ik dat eigenlijk niet moest zeggen. U ziet er geen dag ouder uit sinds ik u 't laatst heb ontmoet. Ik zag nooit iemand zoo weinig veranderen. 't Spijt mij dat ik 't zelfde niet van mijzelf kan zeggen, - want ik merk dat u m vergeten heeft - Herbert Elliott van Laketon.’

‘Och heere ja!’ riep juffrouw Deb hartelijk, ‘meisjes, je herinnert je zeker mijnheer Elliott nog wel? Ik herkende wel uw gezicht, maar ik kon niet op uw naam komen. U heeft een baard gekregen sinds ik u 't laatst zag. Daar komt het van. Maar ga wat bij 't vuur zitten! U is zeker door en door nat. - Kate, een kop thee als je belieft. Ik ben werkelijk heel blijde u te zien. 't Is heel vriendelijk van u ons in dit weêr te bezoeken.’

‘O neen, volstrekt niet,’ antwoordde de heer Elliott en ging in den gemakkelijken stoel bij het vuur zitten, ‘ik voor mij ben blijde in den regen uit te zijn. U weet dat het altijd regent in mijn land, maar ik blijf er nooit thuis voor. Ik mag 't wel. Dank u, juffrouw Kate, ik gebruik suiker; ik weet dat het niet erg mannelijk is, maar ik heb een zeer zoeten mond en neem al 't goede, dat mij in den weg komt, dankbaar aan.’

En om billijk te zijn, dat deed hij zeker; op een kalme, zeer nette manier dook hij in den leuningstoel weg en na het gebak van de zusters te hebben aangenomen, at hij er smakelijk de lekkerste beten van en hield ondertusschen het gesprek op een gemakkelijke manier, zonder veel vreemde hulp.

‘Wel,’ legde hij uit, toen juffrouw Deb vroeg hoe hij in Doveton kwam, ‘ik heb zaken met Lord Doveton en dat zal mij nu en dan hier brengen. Ik logeer in het kleine dorpslogement, ten minste ik heb er een bed, maar ik kan zeggen dat ik eigenlijk leef op Doveton-Hall. Lord Doveton is een heel aardig mensch - niets geen bluffer, weet

u. Hij heeft een paar paarden gekocht en was erg blij dat ik hem kon raden. Hij denkt dat ik een goed beoordeelaar ben, en natuurlijk laat ik hem in die meening, want niets is zoo goed dan iemand te tasten in zijn zwakke zijde. Ha, ha!'

Juffrouw Deb keek ernstig en Suzanne, haar blik opvangend, had berouw over haar giegellachje en zag nu ook buitengewoon ernstig om er voor te boeten. Minnie lachte hardop en vroeg den heer Elliott of hij van jagen hield.

'Wel, om u de waarheid te zeggen, heb ik in jaren niet gejaagd. Ik vind het zoo'n drukte om niets. Ik ben een lui man, dat beken ik; mijn ideaal is een *dolce far niente.* Ik wandel nooit als ik niet hoef en ik rijd te veel om er nog iets om te geven. De eenige manier om voort te komen is te wieleren. Op een fiets te rijden is iets heerlijks, vindt u ook niet?'

Juffrouw Deb merkte dat het gesprek haar te hoog ging, en gaf er een andere richting aan door te vragen:

'Wel, mijnheer Elliott, vertel ons eens iets over uw dochtertje. Lijkt ze veel op haar arme, lieve moeder? Wij hebben allen zoo met u mede gevoeld, bij uw treurig verlies van verleden jaar.'

'Ja zeker!' antwoordde hij en keek peinzend naar den zwarten band om zijn mouw, 'ik heb mij na dien tijd erg eenzaam gevoeld. 't Eenige wat ik doen kan, is te trachten mijn gedachten af te leiden door reizen en hard werken. Mabel wordt al een groote meid. Zij is een heel aardig kind en mankeert nooit iets. Dat is een groote zegen. Ik zou waarlijk niet weten wat te beginnen als dat zoo was. Een man voelt zich zoo vreeselijk dom in tijden van ziekte. Ik geloof dat hij niets beters doen kan dan zich maar uit den weg te houden.'

''t Is heel treurig,' mompelde juffrouw Suzanne, en zag hem met vochtige, medelijdende oogen aan.

'Wil u niet nog wat thee?' vroeg Kate dringend, terwijl Minnie den schotel met gebak aangaf.

'Dank u, heel graag! Uw thee is heerlijk, veel beter dan van Lady Doveton. Zij doet altijd eerst de melk en de suiker er in en dat is genoeg om de beste thee te bederven; en dan maakt zij haar zoo slap, niets dan suikerwater. Zij denkt, dat sterke thee slecht is voor de zenuwen. Ik geloof niet aan zenuwen. Alles gekheid. Ik heb ze volstrekt niet!'

'Ik geloof,' viel juffrouw Deb hem een beetje streng

in de rede, 'dat u het mis heeft; als u er niet aan lijdt, is het geen bewijs dat ook andere menschen het niet doen. Omdat wij niet voelen dat de aarde om haar as draait, is het geen bewijs dat zij onbeweeglijk is.'

Of de heer Elliott dit argument onomstootelijk vond of niet, weten wij niet; hij trok alleen aan zijn knevel en na een oogenblik nadenkend naar zijne laarzen te hebben gekeken, wendde hij zich tot Minnie en vroeg:

'Ik denk dat u veel uitgaat en veel plezier maakt?'

'O hemel neen!' antwoordde Suzanne voor haar zuster. 'Juist het tegenovergestelde verzeker ik u! Onze eenige amusementen zijn onkruid wieden, lezen en praten.'

'Wel,' riep de heer Elliott verschrikt uit, 'als dat alles was, waar ik mijn hoofd mee moest bezighouden, zou ik sedert lang suf zijn.'

'Ik kan niet zeggen dat ik u precies begrijp, mijnheer Elliott,' zeide juffrouw Deb, 'maar bedoelt u dat u niet om lezen geeft?'

'Ik lees nooit iets anders dan de couranten. Ik heb geen tijd voor iets meer als ik thuis ben, en ga ik op reis, dan houd ik er meer van een praatje te houden en mij vrienden te maken, dan op een boek te suffen. Inderdaad,' vervolgde hij, Minnie aanziende, 'mijn eenige boeken zijn vrouwenoogen, en ik ben bang dat zij mij niets dan dwaasheid hebben geleerd.'

'O foei, mijnheer Elliott,' riep juffrouw Deb, 'u geeft uzelf een heel leelijk getuigschrift, maar ik geloof u volstrekt niet, want ik herinner mij nog hoe de lieve Mabel gewoon was te zeggen, dat u een van de intellectueelste mannen was, dien zij ooit had ontmoet.'

'O, dat moet geweest zijn in de wittebroodsweken, denk ik,' antwoordde mijnheer Elliott, en schoof zich op zijn gemak nog dieper in den stoel, alsof hij volstrekt geen plan had in de eerste uren daar vandaan te gaan.

Kate zag een beetje benauwd naar juffrouw Deb. Hun etensuur was zes uur en 't was nu kwartier er vóór. Wat moest men doen? Dat lekkere stuk varkensrib met appelmoes zou heel zwart worden. Kate meende al een heel flauw luchtje van aanbranden te ruiken.

Met teekens vroeg zij juffrouw Deb of zij den heer Elliott moesten vragen om te blijven eten. maar juffrouw Deb telegrapheerde terug, dat zij meende het niet te moeten doen.

Men kon dus niets anders dan geduldig afwachten. Het gesprek verflauwde, behalve tusschen den heer Elliott en Minnie.

Minnie was zoo vroolijk mogelijk; zij deed allerlei vragen en schaterde het uit bij ieder woord, dat de heer Elliott zei, of hij er een grap mee bedoelde of niet. Haar zusters hadden nooit gezien dat zij er zoo goed uitzag en zich zoo best amuseerde.

'Mijnheer Elliott,' dacht juffrouw Deb, 'schijnt geheel ingepakt door Minnie. Lieve hemel!'

Suzanne nam haar breiwerk weer op; zij was bijzonder hongerig en zij dacht heel verstandig dat breien de geur van het gebraad een weinig zou doen verflauwen.

'Bel voor de lampen, als je belieft, Kate,' verzocht juffrouw Deb eindelijk, ''t wordt waarlijk al donker.'

'Ja zeker,' antwoordde de heer Elliott opstaande, ''t moet heel laat zijn. Verbeeld u, 't is twintig minuten over zessen. Ik had er geen idee van, dat het zoo laat was. Ik moet weg. Ik zal nauwelijks tijd hebben tegen het diner in Doveton-Hall te zijn.

Goedenavond, dames! Ik ben ontzettend blij u allen zoo wel te hebben aangetroffen. Ik kom terug vóór ik heenga.'

'Goedenavond,' zeide juffrouw Deb hartelijk. 'Wij zijn heel blijde, dat wij het genoegen hadden u weer te ontmoeten. 't Was heel vriendelijk van u aan ons te denken.'

Misschien droeg de gedachte, dat het vleesch niet geheel bedorven was, wel iets bij tot de hartelijkheid van juffrouw Deb, maar hoe 't ook zij, de zusters namen heel vriendelijk afscheid van hem.

De meid kwam aanloopen met zijn jas, gedroogd en gewarmd; hij sloeg ze om, liet iets in de hand van het meisje glijden, sloeg de deur toe en was weg.

'Lieve hemel,' riep Suzanne toen de deur klapte, 'mijnheer Elliott is een aardige, prettige man, maar ik ben toch blij dat hij weg is. Ik heb zoo'n honger, ik hoop maar dat het vleesch nog goed is.'

Kate, die naar de keuken was gehold, kwam weer terug met het opwekkende bericht dat Jane met ongewoon overleg het eten had achtergehouden, en er dus geen ramp te vreezen was.

Een oogenblik later stonden appelmoes en varkensrib met de andere gerechten op tafel en werd het vleesch door de bekwame hand van juffrouw Deb gesneden. Weinig werd er eerst gesproken, deels omdat de zusters te hongerig waren om te spreken en ook omdat Anna bediende; en daar Anna's zuster waschte voor no. 5, was het noodig op te passen met het praten in haar tegenwoordigheid, daar het anders dadelijk oververteld werd bij mevrouw Beasley. Eindelijk, toen de honger gestild en de koffie geplaatst was vóór Jane en Anna vertrokken - begonnen de zusters, wat zij noemden, een gezellig praatje.

Juffrouw Deb nam haar bril af, wreef ze op, zette ze weer op de brug van haar Romeinschen neus en begon te zeggen:

'Nu, meisjes, je kunt niet zeggen, dat je vandaag geen afleiding hebt gehad, en wie had kunnen denken dat er iemand zou komen op zoo'n regenachtigen dag!'

'Ja,' riep Minnie vroolijk, 'en 't heele Terras zit zich te verbazen wie hij is en waarom hij zoolang bleef. Mevrouw Beasley sterft van nieuwsgierigheid, zij zal den heelen dag aan niets anders denken.'

'Ik geef je er mijn woord op,' meende Kate, wier neus zeer rood was geworden - koffie maakte hem altijd rood, maar zij kon niet laten ze te drinken - 'dat mevrouw Beasley morgen vroeg hier is om alles over hem uit te hooren.'

'Nu dan,' zeide juffrouw Deb scherp, 'ik zal haar

GEKRULDE HAREN, GEKRULDE ZINNEN. Naar Hans Looschen. (Zie blz. 286.)

even wijs laten heengaan als zij komt. Ik zal genoeg loslaten om haar te doen weten dat hij een getrouwd man is. Dat zal haar beletten het rond te babbelen, want ik zal er niet bij voegen dat Mabel dood is. Alsof men geen bezoek kan krijgen van een oud vriend, dien men sinds jaren heeft gekend, zonder dat de menschen praten. 't Is werkelijk belachelijk!'

Juffrouw Deb keek zeer verontwaardigd en dronk haar koffie uit met een vastbesloten gezicht.

'Maar, lieve Deb,' pleitte Suzanne, 'wij weten nog niet òf zij komen zal; en zelfs al is zij een babbel, dan moeten wij ons herinneren, dat het arme schepsel alleen is, zonder een kind of zuster of iemand om haar gedachten mede bezig te houden, en haar man nog dood bovendien, arm schaap!'

'Lieve Suzanne!' hernam juffrouw Deb, haar zuster teeder aanziende, 'ik zeg altijd dat je "Charitas" hadt moeten genoemd worden in plaats van Suzanne, want je spreekt nooit kwaad van iemand.'

'Och Deb, zeg dat niet. Ik verdien 't bepaald niet,' riep de kleine Suzanne, en haar oogen vulden zich met tranen.

'Vind je mijnheer Elliott knap?' vroeg Kate na een pauze.

'Hij heeft een flink, mannelijk figuur, zeker, maar ik weet niet of ik zijn gezicht wel zoo erg bewonder. Hij ziet er 't best uit met den hoed op.'

'Dat komt omdat zijn voorhoofd wat naar achteren sluipt,' verklaarde juffrouw Deb, 'maar toch vind ik dat hij er heel goed uitziet, een echte heer; vind je ook niet, Minnie?'

'Ja,' antwoordde Minnie, eventjes blozende en met haar lepeltje spelend, 'maar hij is al oud, zijn haar is wat grijs.'

'Laat eens kijken,' rekende juffrouw Deb uit, 'hij moet goed over de veertig zijn, want hij trouwde met Mabel kort na vaders dood en dat is nu vijftien jaar geleden, en bij zijn huwelijk was hij dertig. Hij moet nu vijf en veertig zijn; ja, hij moet vijf en veertig of zes en veertig zijn, en hij ziet er heel goed en jong uit voor zijn leeftijd.'

'Ik ben benieuwd, wanneer hij weer zal komen,' zeide Minnie; 'ik denk als hij weer trek heeft in warme bollen. Wat 'n schotel vol at hij er van op! Wat geluk dat wij er zooveel hadden; hij vond ze erg lekker en noemde ze de beste, die hij ooit had geproefd.'

'Och! mannen zijn snoepers, niets anders,' zeide Kate scherp.

Suzanne dacht een oogenblik over deze omschrijving na en zeide toen verschoonend:

'Natuurlijk, als zij zoo geschapen zijn, kunnen zij het niet helpen. 't Is meer hun ongeluk dan hun schuld, arme schepsels! Geloof je ook niet, Deb?'

'Ja,' zeide juffrouw Deb van tafel opstaande, 'maar 't gaat ons niet aan hoe zij zijn, Goddank!'

Minnie keek of zij niet precies deze meening deelde, maar zeide niets en volgde haar zusters naar het salon, waar het overige van den avond prettig werd doorgebracht.

Juffrouw Debora las een roman, of een verhaal zooals zij het liever noemde; Suzanne werkte aan een zeer bewerkelijk tafelkleedje en Kate en Minnie speelden halma met veel slimheid en genoegen.

Om tien uur sloot juffrouw Deb haar boek, waarover zij stilletjes had zitten huilen, en schelde.

De beide meiden kwamen binnen, plaatsten voor zich stoelen naast de deur, zetten zich op den rand daarvan neder en luisterden met open monden, terwijl juffrouw Deb het avondgebed voorlas.

Na toen de lamp uitgedraaid en Jane gewaarschuwd te hebben om te zien of de achterdeur gesloten was, namen de vier dames haar blakers op en gingen naar haar slaapkamers.

Kort daarna heerschten stilte en slaap in Dimple-villa.

II.

Den volgenden morgen scheen het weer zijn slecht gedrag van gisteren te willen goedmaken; de zon scheen helder en de wind woei warm uit het Zuiden. De vogels tjilpten onophoudelijk en nu en dan kwam een musch aanvliegen met bouwmaterialen in haar bek. De crocussen spreidden zich uit overal waar zij maar konden. De kraaien krasten tegen elkander haar beslissende meening uit over de wereld, terwijl zij over haar heenvlogen. De haan van no. 8 kraaide triomfantelijk om de buren er aan te herinneren dat, als de regen ophield, zij het te danken hadden aan zijn onvermoeide pogingen.

'Kukeluku!' gilde hij voor de 49e maal dien morgen en wroette verachtelijk een vetten worm uit den vochtigen grond en vestigde de aandacht van zijn lievelingsvrouw er op.

Het heele Terras gooide zijn vensters open; de gordijnen flapten in den tocht, de deuren sloegen; kinderen huppelden naar school, hopende dat hun moeder ze niet zouden zien als zij plasten door de poelen, en gierden van pret omdat de hemel weer blauw was.

Juffrouw Deb, Suzanne en Minnie waren in het salon bezig.

Kate, in het onderhuis, regelde de huishoudelijke bezigheden.

Juffrouw Deb en Suzanne, met groote boezelaars voor en oude handschoenen aan, bedekten de meubels met beschuttende lakens en bergden het porselein en de snuisterijen weg, vóórdat zij de meiden lieten beginnen aan den voorjaarsschoonmaak.

Juffrouw Deb had juist een belangrijke ontdekking gedaan; het hoofd der herderin van Saksisch porselein bleef haar in de hand zitten.

Het moest gebroken zijn door Jane of Anna en was toen heel lomp geplakt met gewone lijm.

Beide meiden werden geroepen en de zaak onderzocht, juffrouw Deb optredend als rechter en beschuldigster tegelijk.

Beide meiden verklaarden dat zij nog nooit de herderin hadden aangeraakt en gingen pruttelend weer de trap af.

‘'t Is bepaald het vervelendste ding, dat in maanden gebeurd is,’ verklaarde juffrouw Deb; ‘de herderin is in onze familie sedert ik weet niet hoelang, en verbeeld je dat ze gebroken is en ik niet kan uitvinden wie 't deed. Dat is het wat mij 't meeste ergert en de brutaliteit om met gewone lijm Saksisch porselein te plakken.’

‘Ik verklaar,’ riep Minnie, die als gewoonijk in de buurt bleef van het raam, ‘dat Kate gelijk had. Ik zie mevrouw Beasley op straat, en ik geloof zeker dat zij hier komt. Zij draagt haar ouden tuinhoed, een bewijs dat zij niet ver gaat.’

‘Wat 'n lastpak is dit mensch toch,’ pruttelde juffrouw Deb, ‘maar laat zij hier binnen komen. Als zij ziet, dat wij aan den schoonmaak zijn, zal zij, wanneer zij een beetje idee heeft, niet lang blijven.’

‘Zij zal blijven tot zij alles gehoord heeft, wat zij weten wil,’ sprak Minnie.

Minnie had gelijk, mevrouw Beasley kwam een morgenbezoek brengen.

‘Ik wil niet zitten, want ik zie dat jelui het druk hebt,’ begon zij en zette zich dood op haar gemak op den eenigen onbedekten stoel neer, ‘maar ik wou eens eventjes aanwippen om te zien hoe je het gemaakt hebt met dat vreeselijke weer van gisteren. Liepen je goten over? De mijne verschrikkelijk; en wat erger is, het lekte zoo en het nieuwe papier in mijn beste logeerkamer is geheel bedorven. Ik ga onmiddellijk aan mijn huisheer schrijven, zonder een dag te verliezen. 't Is verschrikkelijk hoeveel postzegels ik al vermorst heb met altijd en altijd aan hem te schrijven. Ik geloof niet dat wij al die jaren zooveel regen hebben gehad als gisteren. Geen ziel kwam over het Terras dan de bakker en de heer, die je bezocht. Een knappe man, maar ik beklaagde je nette vestibule; hij moet daar als een waterval hebben gestaan. Ik zag den regen druipen uit zijn kleeren toen hij langs kwam. Waarom droeg hij geen parapluie? De mannen zijn toch zulke dwaze, onredelijke schepsels. Ik kon mijn armen Jack er ook nooit toe krijgen er een te dragen, en zooals ik 't hem zoo dikwijls zei, hij vatte kou en dat was eindelijk zijn dood.’

Juffrouw Deb, die heel stijf, in volle lengte daar stond, met de gehandschoende handen over elkander gevouwen en haar stofkapje een beetje schuin op het hoofd, antwoordde:

‘Onze gast was een zeer oud vriend van ons - zekere mijnheer Elliott, over wien je misschien wel hebt hooren spreken. Hij is nu agent van Lord Doveton voor zijn landerijen; daarom komt hij hierin deze streken. Hij is met een oude schoolkameraad van mij getrouwd.’

‘O zoo,’ en mevrouw Beasley stond een beetje teleurgesteld op, ‘ik moet nu weg, 't is niet aardig jelui op te houden als je 't zoo druk hebt. Heb je ook gehoord dat no. 14 verhuurd ís?’

‘Neen,’ riep Minnie, ‘en wie komt er wonen?’

‘Wel, ik hoorde dat zekere professor Graham en zijn zuster het gehuurd hebben. De zuster is heel zwakjes. Ik geloof tering en voor haar hebben zij 't huis op drie maanden genomen. De professor is een heel geleerd man; zij zeggen professor in de wiskunde of zoo iets, ik heb vergeten waar...’

‘En wanneer komen zij, weet u dat ook?’ vroeg Minnie.

‘Men verwacht ze morgen tegen vijf uur. Ik hoorde het van de schoonmaakster; zij heeft bevel in alle kamers het vuur aan te maken en twee en een half pond vleesch te koopen voor bouillon en aan den bakker en de melkvrouw te zeggen om te komen hooren. Goedendag dames! Laat mij niet uit, als het u belieft, ik houd u niet langer op.’

Nauwelijks was mevrouw Beasley weg en juffrouw Deb en Suzanne hervatten haar bezigheden of Minnie riep opgewonden:

‘Daar is mijnheer Elliott. Hij komt aangedraafd op een groot zwart paard!’

‘Goede hemel! O gunst,’ en juffrouw Deb zette haar mutsje af. ‘Wat zullen wij met hem beginnen?’

Zonder twijfel was het de heer Elliott. Hij stapte aan de poort af en wandelde naar binnen met zijn paard aan den teugel, en 't leek nu zoo groot, dat juffrouw Suzanne werkelijk vreesde dat het in staat zou wezen door het raam van de slaapkamer, waar zij een toevlucht had gezocht, te springen.

‘Och, wat zullen wij doen! De meiden uit om de karpetten te kloppen,’ riep Debora wanhopend. ‘Minnie, ga naar de deur en vraag wat hij hebben wil, je ziet er het netste uit, en als je er iets aan doen kan, laat hem dan niet binnen.’

Minnie keek even in den spiegel, sloeg haar mouwen neer en snelde naar de deur.

‘Wil u niet binnenkomen, mijnheer Elliott?’ vroeg zij, wel begrijpende, dat het hem onmogelijk zou zijn dit te doen, zonder zijn paard mede te brengen.

‘Neen, dank u vriendelijk, ik moet iemand spreken aan het station en ik kwam maar even aan om u deze kaarten te geven voor het geval, dat u gaarne naar het concert wou gaan dat Lady Doveton gearrangeerd heeft. Het moet heel mooi worden, er komen allerlei grootheden zingen. Ik ga ook - niet dat ik veel geef om muziek, maar ik wil Lady Doveton niet teleurstellen.’

‘Natuurlijk niet,’ en Minnie's wangen gloeiden. ‘Wij zullen dolgraag gaan. Hartelijk dank voor de kaarten. 't Is erg lief van u ze ons te geven.’

‘Volstrekt niet!’ en de heer Elliott klom weer op zijn paard; ‘dus zie ik u morgenavond? Goedendag, juffrouw Dimple.’

Hij nam zijn hoed af en zij bleef op den drempel staan, hem bewonderend naoogend.

‘Lieve hemel,’ zeide zij terugkeerend in het salon, ‘wat ziet hij er knap uit te paard, en wat was hij mooi gekleed. Heb je hem gezien, Deb?’

‘Jawel! Maar wat wilde hij? Ik ben blijde dat hij zoo verstandig was niet binnen te komen.’

‘Hij kwam ons deze kaarten geven voor het concert,’ en Minnie gaf haar zuster de enveloppe. Juffrouw Deb

trok haar handschoenen uit, opende de enveloppe en haalde er twee blauwe kaarten uit.

'Twee maar,' riep Kate teleurgesteld, 'en 't moet zoo'n beeldig concert zijn. De heele aristocratie gaat er heen, want de kaarten kosten een half pond.'

BEEKJE IN HET BOSCH. Naar Goronowitsch.

'Wie moet er gaan?' vroeg Minnie en zag juffrouw Deb smeekend aan.

Juffrouw Deb ging zitten op de vensterbank en begon haar kin te wrijven, wat haar gewoonte was als zij in moeilijkheid verkeerde.

'Ik moet eens kijken,' zeide zij, 'wat het beste is.'

Na een pauze hervatte zij:

'Je weet, meisjes, ik gun het je graag dat je eiden gaat, maar natuurlijk kan het niet zonder geleide. Dat is de moeilijkheid!'

'Is er niemand op 't Terras, die er heen moet?' vroeg Suzanne.

'Geen sterveling!' en Minnie huilde haast, 'behalve Teddy Travers, en dat geeft natuurlijk niets.'

'Dan is er maar één middel op,' zeide juffrouw Deb de kamer op en neer wandelend, de handen op den rug. ''t Eenige wat ik bedenken kan om uit de moeilijkheid te komen is dit: wij vragen mijnheer Elliott morgen hier te dineeren en u te begeleiden naar het concert. Dan kunt gij gemakkelijk in een rijtuig alleen terugkomen.'

'Wat 'n goed plan!' riepen Minnie en Kate, en keken haar oudste zuster bewonderend aan.

‘Natuurlijk, als hij weigert,’ ging juffrouw Deb voort, ‘zal ik verplicht zijn te gaan, en daar Kate de oudste is van ons tweeën, moet zij de kaart hebben.’

‘O,’ riep Minnie, ‘hij komt bepaald. Wil je niet dadelijk schrijven, Deb, opdat hij 't zoo gauw mogelijk weet? Ik zal er dadelijk mee naar de post gaan.’

‘Ik zal schrijven zoodra deze kamer gedaan is, wat niet vóór den nacht zal gebeuren, als ik niet wat rust en vrede heb,’ zeide juffrouw Debora. ‘'t Zal etenstijd zijn vóór wij kunnen lunchen, als wij niet wat haast maken. De post vertrekt pas om vier uur. Dus heb ik tijd genoeg vóór mij!’

‘Och Heer,’ zuchtte Minnie, ‘wat zou ik toch willen dat mijn surah even frisch was als die van Kate. 't Is het nooit te boven gekomen, dat Teddy Travers een kop thee over mijn schouder stortte, ofschoon ik genoeg mijn best heb gedaan om er de vlek uit te krijgen.’

OUDE BOEKEN. Naar Jean Sala. (Zie blz. 286.)

'Ik zal je mijn witten avondmantel leenen,' zeide Suzanne na een pauze, 'dat zal het lijf wat bedekken en 't staat zoo elegant.'

'O Suze, hoe vreeselijk lief van je,' riep Minnie, 'ik zal er heel goed voor zorgen.'

De mantel was een van Suzanne's kostbaarste bezittingen; hij maakte deel uit van den uitzet, die nooit was noodig geweest. Hij had tien jaar lang zorgvuldig opgevouwen gelegen in blauw papier en was bijna nooit er uitgenomen en zag nog even frisch als toen hij den winkel verliet.

Toen dit gesprek geëindigd was, ging de schoonmaak zonder andere verhindering zijn gang; juffrouw Deb schreef de invitatie en Minnie bracht haar zelf naar de post.

Het overige van den dag ging ongestoord voorbij; juffrouw Deb en Suzanne rustten uit van haar morgenbezigheden en Kate en Minnie, met haar beste kleederen aan, maakten visites, er wel voor zorgende in ieder huis te vertellen dat zij morgen naar het groote concert gingen.

(*Wordt vervolgd.*)

Gekrulde haren, gekrulde zinnen.

Die is me daar aan den gang! Hemelsche goedheid, dat zal dien hoed opfrisschen, zoo'n boenpartij!

Is dat een poes of een groot mensch in spe, die daar bezig is met al den ernst, voor zoo'n gewichtige bezigheid vereischt, het toilet van mama of groote zus eens op te knappen?

Nu, Zus of Ma, die zal het onthouden dat zij onzen krullebol daar alleen liet bij de linnenkast, want het jongmensch weet er raad mee. De mof ligt al op den grond, een kapotje heeft reeds al zijn rozen moeten verliezen, nu is die mooie kastoren hoed met witte veeren aan de beurt, en als straks de eigenares binnenkomt, verheugd en ongerust tegelijk dat klein broertje - of is 't misschien een zusje? - zich zoolang stilhoudt, die zal dan opnieuw tot haar schade overtuigd zijn van de waarheid van het gezegde: 'als kleine kinderen stil zijn, doen zij kattenkwaad.'

Maar er is nog een ander spreekwoord, ook op dezen kleine van toepassing: 'Gekrulde haren, gekrulde zinnen!' Is dat ook waar? Hoe kan er toch verband bestaan tusschen krulharen en een lastig humeurtje? Och! zoo heel ver is dit verband niet te zoeken. Engeltjes beelden de schilders het liefst af met krulhoofdjes, maar of alle krullebolletjes engeltjes zijn? Integendeel! Maar mooi van buiten zijn die krullekopjes meestal, en helaas! de mensch hecht zoo aan uiterlijkheden, zelfs ouders, ooms en vooral tantes laten zich hierdoor maar al te dikwijls beheerschen; onze krullebol wordt meer gevleid, meer geliefkoosd, meer toegegeven, dan de broertjes of zusjes met gladde haren, en het gevolg is niet ver te zoeken.

Hij laat er zich op voorstaan, weet dat hij een potje mag breken en durft meer doen dan een ander.

Of dat mooie kind op onze plaat het ook zal ondervinden, dat genade voor recht gaat, en dat zijn krulharen hem zullen bewaren voor een verdiende straf als zijn misdrijf ontdekt wordt?

Handelt hij niet met de beste bedoelingen! Waarom lieten de groote menschen hem vrij bij de kast, als hij niet met al dat moois kon handelen naar verkiezing?

Pleit dit niet tot zijn verontschuldiging, Mama, en dan - en dan - kijk hem eens goed aan! Ziet hij er niet allerliefst uit? Is 't geen zonde hem te straffen? Als hij eens begint te huilen, scheidt hij zoo spoedig niet uit en is het met zijn mooiheid gedaan.

Pas op, mevrouw, pas op! Op die manier kweekt men verwende, onhebbelijke kinderen en onaangename, misschien onhandelbare menschen.

En wat baat dan de mooiste krullebol?

Oude boeken.

Dit schilderij van den Franschen schilder Sala heeft op de laatste Expositie van het Champ de Mars de aandacht van velen getrokken. De natuurlijke houding der beide personen op den voorgrond, die verdiept schijnen in het uitzoeken der oude boeken en het vrij gure weer er door vergeten; de heer in zijn overjas, die er meer last van schijnt te hebben en het kooplustige paar min of meer spottend aanziet - op den achtergrond die andere koopers en een paar liefdezusters vormen in de grauwe tint van een herfstmorgen een tafereel vol eenvoud en toch vol waarheid.

Wie in Parijs bekend is, heeft die boekenstalletjes zeker wel opgemerkt, waar zoovele boekenliefhebbers dikwijls onverwacht groote schatten vonden in den vorm van een oud, kostbaar boek. In elk geval kan men daar uit de tweede of derde hand zoo niet iets eenigs, dan toch veel nuttigs vinden, maar boekenliefhebbers vragen daar niet naar; het zien alleen naar die oude titels en banden is voor hen genot genoeg.

'Een zoon.'
Door Mathilde Engelbregt.

Hun eerste kind was een meisje geweest.

Beiden hadden ze een zoon gewenscht, doch toen hun eerstgeborene het levenslicht aanschouwde, hadden ze in de volheid van hun oudergeluk dien wensch vergeten, en was al het andere op den achtergrond geschoven bij de zaligheid van het bezit van hun eerste kind.

Na drie jaren werd hun weder een dochtertje geboren. Ditmaal hadden ze zóó vast op een zoon gerekend, en reeds maanden vóór zijn geboorte werd er nooit dan over den kleinen 'Reinhard', die naar zijn grootvader zou heeten, gesproken. De mogelijkheid van ditmaal

weer een meisje te zullen krijgen, scheen geheel uitgesloten!

Doch wederom verscheen hij niet, en in zijne plaats zag zijn zusje het levenslicht.

Een kleine teleurstelling deed zich onwillekeurig bij den vader gelden, die al zijn hoop op een zoon en stamhouder had gevestigd.

Ook de moeder had die teleurstelling gehad, doch slechts éen ondeelbaar oogenblik, want toen het lieve, blonde meisje haar in de armen werd gelegd, voelde zij heur hart kloppen van dankbare moederweelde en drukte ze vol geluk dit nieuwe pand hunner liefde aan hare borst.

Doch sedert bestond er tusschen beide echtgenooten iets, wat zij als bij overeenkomst nooit aanroerden, maar waar ieder te zijner tijd aan dacht. Haar scheen het, alsof haar man zijn teleurstelling niet kon onderdrukken en steeds dien éénen, niet uitgesproken wensch koesterde:

Een zoon, een jonge stamhouder!

Zij zag het en leed er onder, als hij soms een zucht niet kon onderdrukken, wanneer hij de flinke en guitige kleine jongens, zoontjes van zijne vrienden, zag.

Doch die wensch scheen niet vervuld te zullen worden, daarom bleef hij onuitgesproken tusschen hen en werd dit punt door beiden nooit aangeroerd.

Na de geboorte van hun tweede dochtertje was ze min of meer sukkelend geworden, en scheen er minder dan ooit mogelijkheid te bestaan, dien wensch eenmaal vervuld te zien.

Doch toen Mary, haar jongstgeborene, een aanvallige kleine, met goudblonde krulletjes en een paar donkerblauwe kijkers, waarmede ze iedereen vroolijk en vriendelijk aankeek, vier jaar oud was, moest ze wederom moeder worden.

De gewichtige dag was aangebroken.

Aan folterenden zielsangst ten prooi, liep de echtgenoot het vertrek op en neder. Hoe vreeselijk, om de onmacht te gevoelen, van wat men meer dan zijn eigen leven bemint, niet te kunnen beschermen en te ontrukken aan lijden, dood en smart!

Klagende kreten bereikten zijn oor, dan een doodsche, ijzingwekkende stilte; 't klamme zweet breekt hem uit - o God, hoe klein, hoe eindeloos nietig voelt hij zich!...

Als hij háár moest verliezen! God! O, God!... En hij, de ongeloovige, hij, die 't bestaan van een God loochende, in deze ontzettende oogenblikken gevoelt hij, dat het vreeselijk is, in de ure van vertwijfeling en nood geen God te hebben, om te kunnen aanroepen, en die voor wanhoop behoedt! Als hij het eens deed?

En - 'God, o God, als Gij zijt, behoud haar mij!' snikte hij....

Eindelijk - daar bereikte een zwakke kinderkreet zijn oor. Zijn hart stond stil. Hij wilde de deur uitsnellen, doch als vastgenageld bleven zijn voeten op de plaats waar hij stond....

Hoelang hij zóó gestaan had, wist hij niet.

Op eenmaal hoorde hij den deurknop omdraaien; als gemagnetiseerd bleven zijn blikken daarop staren! Nu ging hij zijn vonnis hooren... of zoo 't mogelijk was, dat God zijn onuitgesproken gebed verhoord had!....

Die enkele seconde leek hem een eeuwigheid toe...

Daar stond zijn vriend, de oude dokter, vóór hem, en de hand op zijn schouder leggende:

‘Gelukgewenscht, beste kerel, met uw zoon! Je vrouwtje heeft zich kranig gehouden, want ze heeft...’

Op eenmaal draaide de kamer met hem rond, en had de dokter hem niet intijds gegrepen en op een stoel doen plaats nemen, hij ware gevallen!

Toen begon hij te snikken als een kind. - Vol ontroering zag de oude geneesheer hem aan. Diezelfde man, die anders steeds even bedaard en gelijkmatig was, en bijna niet uit zijn plooi kwam, hoe ontroerd was hij nu, en wat moest hij in die bange oogenblikken doorgemaakt hebben, dat hij zóó geschokt was!

‘Kom, vriend, houd je nu kalm,’ zeide hij, terwijl hij hem een glas wijn inschonk, ‘geen émoties, vooral je vrouw zoo bedaard en rustig mogelijk houden. En je zult nu wel verlangen uw stamhouder te zien. Een pracht van een jongen, hoor! Nu, hij heeft ons wat moeite gegeven!’

Doch de vader luisterde niet meer naar hem, en zijn ontroering overmeesterende, snelde hij de kamer uit en trad het slaapvertrek binnen.

Daar lag zij..... doodsbleek en afgetobd, met een matten glimlach op het vermagerde gezicht, toen ze hem hoorde binnenkomen.

Al zijn liefde en teederheid, al zijn doorgestanen angst, hij legde het in dat éene woord, dat uit de diepte van zijn hart opsteeg: ‘Goddank!’ toen hij voor 't ledekant nederknielde en hare handen met vurige kussen bedekte.

En zij - hoe rijk gezegend, hoe volmaakt gelukkig voelde zij zich; want zij gevoelde het, dat dit ‘Goddank!’ niet gold den zoo lang gewenschten en vurig begeerden zoon, doch háár behoud. Ja, een oogenblik had haar leven als aan een draad gehangen, en had zij zelve gedacht heen te zullen gaan, en man en kinderen alleen achter te laten, doch God was haar genadig geweest! Hoe kon zij Hem ooit genoeg hiervoor danken!

Met innige liefde en teederheid zag zij haar echtgenoot aan, en het kleine wezentje, dat bijna het leven der moeder gekost had, den vader in de armen leggend, zeide zij vol trots:

‘Onze zoon!’

En hij: ‘Vrouwtje, mijn dierbaar vrouwtje, God zij gedankt voor uw behoud. God zegene onzen zoon!’

De toon, waarop hij dit zeide, klonk diep gevoeld en plechtig als een geloofsbelijdenis.

Tranen van een geluk, zóó intens, zóó eindeloos, dat het niet onder woorden was te brengen, welden uit hare

oogen op en gleden langzaam van hare wimpers over hare bleeke wangen...

Waar op aarde was zooveel geluk denkbaar? Een heel leven vol smart en teleurstelling ware geen te hoog betaalde prijs voor zulke zalige oogenblikken!

Nog volmaakter, nog volkomener geluk zou van nu aan haar deel worden; nu wist zij, dat de éénige scheidsmuur tusschen hen was weggevallen, want zij gevoelde het, in deze uren waren háár geloof en háár God ook de zijne geworden.

Voortaan in alles één, één in liefde, één in geloof, één in God.

Geloof en Hoop en Liefde, deze drie, doch het meeste van allen is de Liefde. Want de Liefde alleen, zij verricht wonderen.

Voor háre almacht buigt zich zelfs de ongeloovige en door de Liefde alleen wordt hij tot het geloof en tot God gebracht.

Gelooven leidt tot hopen, doch de Liefde leidt tot Geloof en Hoop beide.

Beeldhouwwerken in Egypte.

In de beeldhouwkunst waren de oude Egyptenaren zeer bedreven. Hiervan getuigen, onder meer, de tallooze Sphinxen en standbeelden.

Koningen werden in het algemeen voorgesteld in de gedaante van een Sphinx, in de landtaal *Neb*, d.i. Heer, genaamd. Dit was het zinnebeeld van onbeperkte macht. Doorgaans waren de Sphinxen liggende rammen of leeuwen van 2, 3 en 4 meter lengte en waaronder velen met een menschenhoofd. Zij werden gehouwen uit graniet, porfier of zandsteen, altijd met het voetstuk te zamen uit één blok. In de voorhoven van kleine tempels stonden er meestal 30 tot 40; in die van groote tempels eenige honderden. Bij de dorpen Karnak en Luxor is nog een weg, die tusschen twee rijen, elk van omtrent 800 Sphinxen, heenleidt.

Bijzondere aandacht verdient de reusachtige Sphinx, die nog bij de puinhoopen der oude stad Memphis gezien wordt. Deze is een liggende leeuw met het hoofd van een mensch. Zij staat daar reeds sedert 30 of 35 eeuwen. Het aangezicht ziet naar het Oosten. De geheele hoogte is 20, de lengte van het lichaam ongeveer 50 meter. Over den indruk, dien deze Sphinx op den aanschouwer maakt, kan men oordeelen, als men bedenkt, dat het hoofd een omtrek heeft van bijna 20 meter. Het aangezicht is meer dan 4, en de mond 2.30 M. breed. De neus is 1.70 M., het oor 1.38 M. lang. Het kwam er bij de vervaardiging van een zoo kolossaal monument op aan steeds de juiste proportiën in acht te nemen. Over eene uitgestrektheid van honderden meters is van rondom eene breede en diepe gleuf met steile wanden ingegraven en de binnen die gleuf besloten steenmassa werd de bouwstof voor de Sphinx met haar voetstuk en toebehooren. De leeuw bleef omlaag in uitgehouwen kloof ingesloten; alleen de hals en het menschenhoofd staken daar bovenuit. Vooral deze deelen (hals en kop) schijnen oorspronkelijk bijzonder net te zijn afgewerkt geweest. Nog in de 12e eeuw moet het gelaat een bevallig voorkomen gehad hebben.

Het zand der woestijn overstuift onophoudelijk de diepe groeve, die om de Sphinx heen ligt, en vult haar geheel en al, zoodat slechts hals en kop ter hoogte van 8 meter zichtbaar blijven. Al in de vroegste tijden, onder de Pharaonen, werd dit zand uitgegraven, doch nauwelijks zijn 20 jaren verloopen, of alles keert tot den ouden toestand terug. In onze eeuw werd de leeuwensphinx herhaaldelijk ontbloot, o.a. in 1817, 1843 en 1853. De blootlegging leidde tot zeer verrassende ontdekkingen. Langs eene trap afdalende, vond men tegenover den leeuw en tusschen zijne pooten een

tempel en in den muur daarvan een 4 M. hoogen steen, waarop de Sphinx is uitgebeiteld en een opschrift voorkomt, waarin zij heet: 'de Wachtster van Horus', d.i. 'de opgaande zon'. Zoo behoorde dan de Sphinx ook blijkbaar tot de Egyptische afgoden. Ook een aantal onderaardsche gangen en kamers werden in den omtrek van den tempel gevonden. De muren daarvan zijn allen van albast of glad geslepen graniet.

Tusschen de bouwvallen der oude stad Thebe, in de dalvlakte, ziet men nog de twee beroemde Memnonsbeelden, die 15 eeuwen vóór onze tijdrekening en dus 34 eeuwen geleden werden opgericht. Zij stellen voor: koning Amenhotep, gezeten in een armstoel. Deze kunstgewrochten, die als wachters voor een Zonnetempel stonden, zijn 15 meter hoog en men schat hun gewicht op anderhalf millioen kilogram. De breedte der figuur over borst en schouders is ruim 6 M., de voet des konings meer dan 3, een vinger meer dan 1¼ M. lang. Het eene beeld is uit een enkel blok steen gebeiteld; het andere, dat in het jaar 27 v. C. door eene aardbeving omstortte en daarna - omstreeks ten jare 200 na C. - door de Romeinen werd hersteld, bestaat sedert uit 5 stukken. Een ondernemend en ervaren beeldhouwer, voorwaar, die in den ruwen steenklomp zich eene menschengedaante van zoo groote afmeting kon denken en den steen daarin wist te vervormen. De bearbeiding mocht van nabij geschieden, de evenredigheden in gestalten van zulk een omvang konden alleen op een afstand worden waargenomen, en tot die waarneming had de kunstenaar zich gedurig te verwijderen, om, met het geoefend oog van den meester, op al de verhoudingen nauwkeurig te blijven letten.

Volgens de sage deed het gebroken beeld een paar eeuwen lang (tot aan zijne herstelling) bij zonsopgang een vroolijk. bij zonsondergang een klagend geluid van zich hooren. Men vindt er verklaringen op geschreven van Romeinen en zelfs van keizer Nero, die het gehoord hebben en bevestigen. Mogelijk was het verschijnsel toe te schrijven aan eene versplintering van den steen door de beurtelingsche verwarming en afkoeling, of aan de strooming der lucht, die door de reten en scheuren van het beeld heenfloot.

De Jacht in het Hooggebergte.
Door Otto Grashey.
Met illustratiën.

JAGERSHUT IN HET HOOGGEBERGTE.

De jacht biedt in al zijn verschillende soorten aan een flinken man zóóveel vreugde en genot, dat het grootste gedeelte der volwassenen er zich meer of minder hartstochtelijk aan overgeeft. En zoo komt het ook, dat de machtigste vorst tot den geringsten man, ieder in zijn stand, dit genoegen is toegedaan.

Het is gemakkelijker in het vlakke land te jagen, dan in het hooggebergte, want voor het laatste worden veel dingen vereischt, die iedereen niet altijd eigen zijn. Wie echter ééns in de bergen heeft gejaagd, wie de onbeschrijfelijke bekoorlijkheid van deze jacht genoten heeft, die zal zeker nooit in zijn leven dien dag vergeten. Zoo gaat het mij; ook ik ken en kende menig hartstochtelijk jager, die met angstige bezorgdheid de dagen telde, waarvan ieder hem nader tot den tijd bracht, waarop de physieke krachten hem zouden gebieden, zijn jagen in de bergen voorloopig te staken.

Wanneer de toppen der bergen van ijs en sneeuw ontdaan zijn, dan komen er spoedig sappig groene bergweiden tusschen zwarte berg-pijnboomen in het zonnige dal te voorschijn; de talrijke heldere bergwateren storten nu eens, door ravijnen samengeperst, golvend en schuimend over rotsgebergten, en dan weder slingeren zij zich verspreid door groene dalen, en door weiden langs vriendelijke Alpenhuisjes.

Boven op de bergen begint om dezen tijd een nieuw Alpen-leven, want tegen Sint-Jansdag begint de tocht naar de Alpen - dan klinkt de heldere stem van den Alpenherder, het verweg weergalmende gezang der eenzaam wonende koedrijfster, het luiden der schelletjes van in de verte weidende kudden, dat alles geeft aan deze eigenaardige wereld een betooverende pracht.

Allicht vergeet men hierdoor den strengen winter, die hier heerscht, die wereld, door ieder vergeten en waarin alleen de zwijgende boschwachter zijne sleden trekt. Beletten hem de oneindige sneeuwmassa's ook dit werk, dan is de jager wel het eenige menschelijk wezen, dat deze streken betreedt - tenzij de wildstrooper zijn beroep nog mocht uitoefenen, want reeds dikwijls lag er op de koude sneeuwvlakte een doode man. Vlok voor vlok dwarrelde hem om het hoofd, tot eindelijk de ontdooiende sneeuw de bleeke gelaatstrekken te voorschijn deed komen.

En wat is het nu, zal de vriendelijke lezer vragen, dat de jacht in het hooggebergte zóó aantrekkelijk maakt? - Waarde vriend, wie daar ooit vertoefd heeft, wien ooit het hart klopte, wanneer de stille morgen aanbrak en de toppen der bergen rood ge-

kleurd werden in den gouden zonneschijn, of wanneer de maan 's nachts haar licht in de ravijnen uitgoot en de rotswanden plotseling spookachtig naderbij schenen te komen, wie ooit de schoone Alpen-rozen zag bloeien - heeft zeker ook aan het edele wild gedacht, dat hier huist; hij heeft gedacht aan het trotsche berg-hert, aan de vluchtende gems, hij heeft gedacht aan den schuwen korhaan en den koninklijken adelaar, die boven alles zijne kringen hoog in de lucht teekent - de poëzie der natuur ligt in hare volle grootheid voor hem uitgespreid.

Op eene kleine grasvlakte staat een klein, vervallen jachthuisje, een frissche beek stroomt er langs, zware pijnboomen beschutten het tegen de windvlagen naar het Westen en op de andere zijde verheft zich de kale rotswand. Vóór de hut zitten twee gestalten zwijgend naast elkaar; de nooit uitgedoofde pijp rookt, en ijverig wordt de verrekijker tegen het oog gehouden.

De korte lederen pantalons stellen de knie aan de zon bloot en uit de grove handen komen de verweerde knokels, stevig als eikenhout, te voorschijn.

‘Mijnheer, het is tijd, de schaduw komt reeds over de kloof en twee gemzen zijn reeds over het zand naar de Bärenkaar overgeloopen; wij hebben wel ruim twee uur noodig vóór wij boven zijn, en het was beter, dat wij boven waren vóór de gems gelegenheid had er op te klimmen.’

Fluks wordt er opgebroken, buks en bergstok ter hand genomen en langzaam gaat het zig-zag in de brandende hitte der Augustuszon de steile helling achter de hut op. Spoedig neemt het helgroene larikswoud de beide jagers in haar schaarsche schaduw op. Na een uur is de grens van het bergwoud bereikt, hier begint het gebied der bergdennen of wilde pijnboomen. Daar wordt het bestijgen der bergen ook moeielijk; nu eens gaat het over ‘korrelig’ zand, dan over rotskanten en eindelijk is met de grootste voorzichtigheid de bodem(*), een graasplaats der gemzen, bereikt. Eene korte pauze om uit te rusten, waarvan gebruik wordt gemaakt om van de steile rustplaats uit, een blik over de ruggen der voorbergen in het land te werpen - heerlijk glanst in de dampige aether als een spiegel de breede watervlakte van het meer en in de verte vloeien land en aether in nevelige massa's te zamen.

Een zacht aanstooten door den jager maakt zijn metgezel opmerkzaam; - over den ondiepen grond van den bodem komen langzaam zwarte gedaanten te voorschijn, vooraan de oude geit met haar jong, dan twee éénjarige dieren; deels grazend, deels trippelend springen zij van den bodem op den kant van eene rots en telkens weer hooger. Weer stoot de jager zijn makker met den elleboog aan, een wenk naar boven - zie daar, aan den voet van een denneboom staat onbeweeglijk een sterke bok, zwart als de duivel, over den muur naar buiten te kijken.

De driftige jachtgast wil de buks reeds grijpen, maar een kort en zacht ‘rustig’ tempert zijn schietlust. Na eenige pijnlijke, bange oogenblikken wordt de bok vertrouwelijker en begint te grazen 120 pas verder. Dan klinkt het fluisterend: ‘Grof er op ingaan!’ en wordt de buks langzaam tot aan de wang gebracht; scherp mikken en het schot dondert met zesvoudige echo door de bergen, om eindelijk in een lang, aanhoudend ruischen weg te sterven. De bok ontvangt den kogel met een lichten schok en weg is hij. - ‘Wat nu?’ - ‘Laat er een alleen naar beneden gaan, maar zacht, tot aan den kuil, en blijf daar klaarstaan om te schieten, tot ik boven kom - licht vertoont zich de gems nog eens en rolt in den kuil, - schiet echter zuiver en spaar je kogels niet!’

(*) Bodem noemt men de meest horizontaal liggende inzakking der bergen.

Dan stijgt de oude Nimrod voorzichtig langzaam de bergkloof in, gevolgd door zijnen stevigen bloedhond.

Het is een halsbrekende tocht; dikwijls sleept de onverschrokken man, met de borst tegen de rotsen gedrukt, zich met horten en stooten, met uitgebreide armen voort, dan wringt hij zich op handen en voeten door de kruinen der pijnboomen en eindelijk verdwijnt hij, op den buik kruipend, over den rand der rotsen naar boven.

Intusschen staat de ander klaar om te schieten en ligt in gespannen verwachting over den rand van de rots. Eindelijk vallen er van boven steenen, de jager stijgt door middel van het touw naar beneden, voorgegaan door zijn bloedhond, die ijverig loopt te zoeken.

‘Daar is hij naar beneden gerold, de bloedhond is sterk, in den kuil moet hij liggen,’ meent de metgezel van den jager; ‘het is een zwaar werk, dat gij alleen niet doen kunt; zoo'n bok moet men naar boven trekken en beneden dadelijk de boschwachters halen - ga nu alleen naar de hut, van nacht kom ik wel weer boven.’

Zoo gaan de beide jagers van elkaar. Onverschrokken loopt de jager om de rotsen, klimt bij gindsche helling in de hoogte en ziet rond of hij in de ravijnen, op wier bodem diep beneden de wateren bruisen, den bok ziet liggen.

Op een vooruitstekend bergvlak, reeds geruimen tijd met sneeuw bedekt, ligt de doode bok, ongeveer dertig voet beneden den overhangenden rotsmuur, terwijl onder het bergvlak steenhoopen iederen toegang naar beneden beletten.

Laat in den nacht komt de man in de hut, bericht den uitslag en is van meening, dat de boschwachters 's morgens om vijf uur met het touw ter plaatse moeten zijn. Nu steekt hij zijne pijp aan, maakt een vroolijk vuurtje, zet de pan met water en meel daarop en roert met het gebruikelijke vet, het glimmende ‘schmarrn’, zijn avondeten door.

Vóór de zon nog de toppen der hoogste bergen met een rossigen gloed heeft gekleurd, gaan de beide jagers weer op hun doel af. De boschwachters zijn er reeds, twee halfnaakte, knokerige gestalten, als van staal en ijzer, voorzien van bijl en touw.

Fluks gaat men aan den arbeid, een dwarshout wordt vastgebonden, schrijlings zet de jager er zich op, het touw is om een boomstam geslagen en vroolijk gaat

de reis naar beneden, terwijl de boschwachters boven het touw door hunne handen laten glijden. Een korte, scherpe kreet; het touw wordt slap en de man is beneden bij den bok. In de vlakte wordt de bok van zijne ingewanden ontdaan, in de jachttasch gestoken en zonder veel complimenten te maken zit de jager weer op liet dwarshout. ‘Omhoog!’ roept hij van beneden; de beide stevige knechts trekken aan, en zoodra de jager weer aan de oppervlakte verschijnt, loopt de hond kwispelstaartend naar zijnen meester toe en allen zijn verheugd over den kolossalen bok.

Wanneer ik deze episode iets uitvoeriger heb geschilderd, dan was dat, om den welwillenden lezer zoo nauwkeurig mogelijk onder het jagen in de bergen te verplaatsen, en aan te toonen, hoe deze menschen sinds eeuwen onder elkander leven, en voorts om te laten zien, dat het hier niet altijd zoo gemakkelijk toegaat.

Men gaat daar volgens andere tijd- en wegberekeningen te werk; dikwijls verloopen er dagen, voor er een stuk wild gevangen is, dat dan meestal nog op den rug van den jager een lange reis moet afleggen.

Een ander voorbeeld!

Daar, waar de kale, dikwijls verweerde muren torenhoog in de afgelegen boschvallei steil naar beneden storten en oogenschijnlijk de gems nauwelijks toegang verleenen, daar huist gewoonlijk de steenarend en bouwt zich zijn nest onder een overhangenden muur in een rotskloof. Er zijn in de Beiersche Alpen zekere dalen, waar de arenden sedert eeuwen hun nest bouwen. Zoo in de rotsen van den Unterberg, de Reut-alpen, in Berchtesgaden, verder en menigvuldiger op de steile hellingen van den Allgäuer. In het Oythal, Rohrmoos, Retterschwangerdal - ook in den Vorarlberg bij Scescaplana enz. Hier wordt door hartstochtelijke mannen bijna ieder jaar de zoogenaamde arendsjacht gehouden, hetwelk een soort van volksfeest is.

Langen tijd beschouwt de jager oplettend de vlucht der arenden, nl. den tijd, dat zij hun nest van wild voorzien. Gewapend met zijn kijker bestudeert de jager van de tegenovergelegen rotsen den tijd, dat de jonge arend een beetje vlug wordt. Nu is 't zaak om de ouden eerst te dooden en dan het koene waagstuk te volbrengen om de jongen weg te nemen. Op duizelingwekkende hoogte zoekt de man zich een schuilplaats, waaruit hij met goed gevolg een kogel zou kunnen schieten. Dat is niet gemakkelijk. Zoo heeft bijv. graaf Max von Arco-Zinneberg, de oprichter der wereldberoemde gewei-verzameling te München, op een verbazend grooten rotswand van den Unterberg op den kromgebogen stam van een pijnboom, om zoo te zeggen, vrij in de lucht zwevend, bijna eene week lang doorgebracht, tot het hem eindelijk gelukte, den arend, die met ingetrokken vleugels pijlsnel naar zijn nest wilde vliegen, met zijn roof in de klauwen, door een gelukkig schot neer te schieten. Ook in den ‘Rohrmoos’ van den Allgäuer heeft hij koene daden volbracht.

De houtvester Karl Agerer te Hindelang was in de geheele streek beroemd en in den laatsten tijd heeft graaf Alban von Quadt, een voortreffelijk bergjager, in de omstreken van Achensee, alsmede op den Scescaplana in Voralberg, gevaarlijke, maar met goeden uitslag bekroonde jachttochten op arenden volbracht.

De stoutste en zeker wel gelukkigste jager op arenden is ongetwijfeld wel de opperjager van den prinsregent van Beieren, Leo Dorn te Hindelang, door den volksmond de ‘adelaarskoning’ genaamd. Voor twee jaren vierde hij het feest, dat hij zijn vijftigsten arend gedood had, en na dien tijd heeft hij er weer verscheidene geschoten.

En ondertusschen gaat de schoone maar korte zomer der Alpen voorbij, herfstnevelen zweven des morgens om de toppen der bergen, de bergweiden verdwijnen en men zou wellicht meenen dat er nu rust in de bergen kwam. O neen, want nu begint het schoonste gedeelte van de jacht in het hooggebergte pas, de hertenjacht, en daarop volgt spoedig de gemzenjacht.

Nu klinkt 's morgens en 's avonds in de bergen het voor 's jagers oor zoo aantrekkelijke concert der vurige herten en hun schor, lang aanhoudend geschreeuw galmt onophoudelijk over en weer door den nacht en het donkere woud - zulk een eigenaardig concert, dat de ziel van den bergjager geheel in geestdrift ontsteekt.

Wanneer men van een hooggelegen jachthut uitziet op de dichte boschrijke bergruggen, dan hooren wij door de reine berglucht iederen klank veel duidelijker. De herfstzon gaat vroeger onder, en wanneer uit kuilen en kloven de koele avondlucht naar boven komt, dan begint het schreeuwen en orgelen der herten. In korte tusschenpoozen klinkt het nu boven, dan onder ons. Van de bergweide, die aan den anderen kant gelegen is, klinkt het helderder, doffer, al naar de sterkte en de plaats waar de vurige woudkoning zich ophoudt. Zoo telde ik verleden jaar in een hut op het gebied van Reichenhall het geschreeuw van 15-18 herten in allerlei verschillende geluiden - een onvergelijkelijke symphonie.

Een ontembare jachtlust maakt zich van ons meester. Wij stappen aan, om de vlakte, waar het hert zich ophoudt, te bereiken.

In het ondoordringbare dennenbosch schreeuwen twee herten, die voor ons nog onzichtbaar zijn, want nog steeds ligt de heldere schijn der ondergaande zon over den berg. Wij wachten. Aan onze rechterzijde stort zich een woeste bergstroom tusschen twee steile rotsen naar beneden in het dal, en aan gene zijde van dien stroom bevindt zich eene armoedige, nu verlaten Alpenhut. Van daar hooren wij een hert; wij zien het, zijn kudde voor zich uit drijvend. Nu is 't de zaak om fluks vóór de kudde den stroom te bereiken. Voorzichtig en toch zoo spoedig mogelijk klimmen wij langs de helling tegen een vooruitstekende rots op, en ondertusschen gaat de troep voorbij.

Kreet op kreet bewijst ons, dat het hert in aantocht is; reeds trekt het wild door den stroom, het hert verbergt zich nog in gindsch kreupelhout. Langzaam maar zeker trekt de kudde 40-50 voet ver ons voorbij, vooraan de moeder met het kalf, dan twee jonge reëen en eindelijk komt het hert langzaam maar voorzichtig in de vrije ruimte; na eerst te hebben rondgezien of

het wel veilig is, volgt er een langgerekte kreet en dan komt het in vroolijken draf naar ons toe. Hoog opgericht met opgeheven kop glanzen de punten van zijn gewei in het avondlicht - een heerlijk gezicht.

De geëerde lezer heeft zeker wel eens van hertenkoorts gehoord, en kan niet goed begrijpen wat dat voor eene ziekte is. Ja, ja, dan klopt het in de borst des jagers, als in een smidse - reeds lang ziet men reikhalzend zoo'n oogenblik te gemoet, offert er veel

UIT HET ARENDSNEST.

voor op, en plotseling, overweldigend snel is het oogenblik gekomen, dat het hert voor ons staat en de buks zal beslissen over leven en dood. Onweerstaanbare jachtlust strijdt met wijze voorzichtigheid en geduld - de ijver dringt aan tot schieten, het verstand gebiedt rust, en al de opgewonden golven van het onstuimige jagersbloed, die met eene macht aan eene branding gelijk naar de hersenen vliegen, zij moeten bukken voor de gewone bedaardheid van den ervaren jager - de nieuweling beeft, zoodat de buks wankelt en doodsbleek vergeet hij niet zelden te schieten - dat is hertenkoorts, wie zou ze niet reeds gesmaakt hebben? Maar de oudere jager wacht rustig het geschikte oogenblik af, geen haar beweegt zich aan hem; bij hem doet zich al die verklaarbare opgewondenheid niet voor, - dan knalt het geweer - een krampachtige sprong van het hert, een vluchtig uit elkaar stuiven der verschrikte

kudde, en alles in de groote eenzaamheid der bergen is weer even stil als te voren, niets getuigt meer van den strijd en stormachtige opgewondenheid.

Spoedig valt de avond in de bergen, en er blijft ons niets anders over, dan op te breken.

Wij keeren langzaam naar de gezellige hut terug.

Nu komen de huiselijke bezigheden: buksen in orde brengen, koken, het bed klaarmaken; in plaats van electrisch licht flikkert de roodachtig schijnende fakkel van dennenhout. Lustig brandt het vuurtje op den haard en na een korten maaltijd wordt het geurige Alpenhooi van de legerstede opgezocht. In 't donker

vertoonen zich nog eens de beelden

HET OPHALEN VAN DE GETROFFEN GEMS.

van de jongste gebeurtenissen aan het oog van den krachtigen jager, totdat Morpheus zijne rechten doet gelden, - wij zien in onzen droom het Sint-Hubertus-hert voor ons, dat het statige gewei in een stralenden lichtglans opheft, en wanneer wij de armen naar hem uitsteken - dan blijkt het de flauw schijnende fakkel te zijn, die de jager voor het vertrek weer heeft aangestoken.

De brave bloedhond legt zich aan het opgerolde touw vast in den halsband tot aan den rand van een diep ravijn. Hier houdt het 'najagen' op, de hond wordt losgelaten en de drijfjacht begint; beneden in de vochtige ravijnen is de hond bij het gewonde hert, dat wel zich laat bestrijden maar den hond nog dapper afweert, tot de doffe knal van een noodlottig schot aan het interessante jachttafereel een einde maakt.

Wie zou wel de gevoelens kunnen beschrijven, die op dit oogenblik de borst des jagers doorkruisen? De goed geslaagde jacht, de wild-romantische schoonheid van de plaats, daarbij een heldere herfstmorgen - wie zou in zijn leven zulke oogenblikken vergeten?

Vreemde spijzen.

Terecht zegt men meermalen: 'Over den smaak valt niet te oordeelen.' Zoo is het in vele zaken; ook met de spijzen.

Aarde eten was reeds vóór 20 eeuwen bij de Romeinen in gebruik. Wij vinden er bericht van bij Plinius. In Italië namelijk, niet ver van den Vesuvius, werd eene aardsoort gevonden, die uit klei en krijt bestond. Deze mengde men in de spelt of het fijne tarwemeel, waaruit een zeer smakelijk gerecht werd toebereid.

In Zuid-Amerika leeft een volksstam, die der Otomaken. Jaarlijks wordt de streek, waar die lieden verblijf houden, door de Orinocorivier overstroomd en kan aan akkerbouw niet gedacht worden. Bijtijds wordt dan in het ge-

mis van het noodige voedsel voorzien. Uit eene vette, geelgrijze klei, die eenige ijzerdeelen bevat, worden bollen gekneed ter grootte van een appel. Dezen worden boven vuur gedroogd en bewaard, totdat de voedingsmiddelen gaan ontbreken. Dan worden de bollen natgemaakt en gegeten, en wel twee of drie maanden lang onderhoudt men het leven meerendeels met deze kleibollen.

In sommige West-Afrikaansche kustlanden eten de Negers eene daar voorhanden gele aarde, die zij *koeak* of *karwak* noemen. Die spijs wordt niet uit nood, maar als eene lekkernij gebruikt.

De Javanen bakken koeken uit roodachtige klei, rollen die op en nuttigen ze met smaak. Dit gebak is bekend onder den naam *ampo.*

Gemalen of vergruisde kalksteen, met een poeder van bladeren gemengd, wordt door de bergbewoners in Peru tot voedsel aangewend.

In tijden van hongersnood heeft men in sommige oorden van ons werelddeel ook niet zelden de toevlucht genomen tot het zoogenaamde bergmeel, eene witte en zoete aardsoort, die in enkele streken voorkomt.

Bekend is het intusschen, dat in aarde weinig voedende bestanddeelen aanwezig zijn. Voedzamer natuurlijk zijn de spijzen uit het dierenrijk. Doch ook daaronder zijn er van zeer vreemdsoortigen aard. Wij noemen in de eerste plaats de sprinkhanen.

Men weet, dat deze dieren bij gansche zwermen over de binnenlanden van Afrika afkomen en aan de boorden der Indische en Middellandsche zeeën op de velden nederstrijken. Enkele soorten er van worden gegeten. Bij zakken en korven vol schept men ze op, en op de verschillende marktplaatsen worden zij, soms wel aan touwtjes geregen, als eetwaar te koop gesteld.

Het eten van sprinkhanen was vanouds en is nòg in vele gewesten van Azië en Afrika in zwang. De Arabieren stooten ze tot poeder, mengen dat met meel en water en bakken er koeken van. In Syrië en Egypte worden zij ook gekookt en gebraden opgedischt. In Marocco droogt men ze op de daken der huizen in de zon en bereidt men ze met zout en vet tot een zeer geliefkoosd maal.

Een ander voedingsmiddel zijn de witte mieren, die in warme landen zoo veelvuldig voorkomen. Engelsche geleerden, die in 1854 in Zuid-Afrika reisden, zagen daar een Boschjesman die insecten bij handen vol levend verslinden. Deze man, die hen als geleider diende, vond even onder den beganen grond een mierennest, wroette den aardhoop om en, toen de dieren in onnoemelijk aantal te voorschijn kwamen, greep hij ze en at ze bij duizenden op. Toen de vreemdelingen hunnen afkeer van zulk een kost deden blijken, zag de inlander hen verwonderd aan en zeide, dat het onder zijne stamgenoten zeer gebruikelijk was de witte mieren òf levend te verzwelgen òf met gom te vermengen en zóó als rijst te nuttigen. Hij noemde het zelfs een lekkeren beet.

Dáár waar de keerkringszon hare heete stralen op Afrika's verzengden bodem afwerpt, aan de boorden van het Njassimeer, vergasten zich de Negers dikwijls op muggen, die er zich op sommige tijden van het jaar bij millioenen vertoonen.

Als eene ware lekkernij beschouwt men in Nubië het vleesch der krokodillen. Een Duitscher woonde er, niet lang geleden, aan de oevers van den Nijl een feest bij, dat in de open lucht gevierd en tot laat in den nacht werd voortgezet. Een groote krokodil werd geslacht en gekookt. Mannen en vrouwen dansten om de ketels henen, waarin men de heerlijke spijs bereidde. Tot opluistering van het feest hadden de vrouwen zich het lichaam bestreken met olie, doormengd met muscus uit de muscusklieren

van den krokodil, waardoor de atmosfeer zóó welriekend was geworden, dat de Europeër, wiens reukorganen alles behalve aangenaam werden gestreeld, de vlucht nam. Gretig vielen de gasten herhaaldelijk op hunne prooi aan en telkens, als zij zich aan een hapje van den Nijlreus hadden te goed gedaan, verfrischten zij zich de keel met eenige teugen inlandsch bier.

Oude aardrijkskundigen maakten reeds gewag van lieden in den omtrek der Caspische Zee, die bij voorkeur paardenvleesch aten. Men noemde hen daarom *Hippohagen* (paardeneters). Maar ook nog tegenwoordig is het paardenvleesch bij de dáár woonachtige Tartaren een zeer gewild voedsel.

Ichthyophagen of rauwe-vischëters vond men reeds in de vroegste tijden in Ethiopië en aan de golf van Perzië en nog heden treft men ze aan in Groenland, waar ook de walvisch en de traan van dat dier voor bijzonder smakelijk wordt gehouden.

Gewoonte is eene tweede natuur. Zien wij dus over het gebruik van al dergelijke spijzen onder andere volkeren verwonderd op, even vreemd wellicht zou het hùn voorkomen, wanneer zij onder de Europeanen oesters, slakken, kreeften, mosselen, alikruiken en kikvorschenpooten zagen eten.

Toen en nu.

II.
De Hofkapel. - Archiefbewaarplaats van 'Binnenlandsche Zaken' in den Haag.

Ten behoeve van het Haagsch Gemeente-museum werd aangekocht van den thans ongeveer 83-jarigen kunstschilder C.J. Behr, een zeer goede afbeelding van de Hofkapel, voorstellende die kerk zooals zij van binnen er uitzag, toen zij nog diende voor den Roomsch-Katholieken eeredienst, tusschen de jaren 1870 en 1875.

Die kerk heeft een heele geschiedenis, wel waard om mede te deelen, vooral wijl ze in 1879 werd afgebroken, en zij dus hare vroegere beteekenis geheel heeft verloren, daar op het terrein een nieuw gebouw werd gezet, dat thans dient voor 't archief en de gedeeltelijke administratie van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken.

Haasten wij ons er echter bij te voegen, dat de bouwmeester zoo verstandig is geweest, om in verband me

de aangrenzende gebouwen, den ouden bouwstijl in eere te houden.

Toen eenmaal Graaf Willem II, Roomsch koning, zijn Hof hield in den Haag, en daartoe 'die scone hoge sale' - de tegenwoordig zoo deerlijk misvormde ridderzaal - deed ontwerpen en bouwen, (welke bouw voltooid werd door zijn vorstelijken zoon Graaf Floris V), was het zeer begrijpelijk, dat een kapel aan de vorstelijke woning werd toegevoegd.

Ongetwijfeld was die kapel, wat haar eersten vorm betreft, een klein, onaanzienlijk gebouwtje. Het grensde niet, zooals de latere kerk, aan den Hofvijver, maar liet ruimte over, om aan die zijde in 1369 het kapittelhuis te bouwen, dat later aan de kapel werd getrokken.

Een eerwaardige lindeboom spreidde zijn dicht gebladerte over het eenvoudige dak, en deed de kapel, gewijd aan Onze Lieve Vrouwe, schuil gaan in zijn schaduw. In 'die Haghe' was zij bekend als Maria-ten-Hove, of Maria-ter-Haghe.

Zij stond door een galerij of gang in verbinding met de vertrekken der Grafelijke familie, die in de kerk eigen bidkapellen had.

Nederig van oorsprong won de kapel allengs in aanzien en luister, zoo zelfs, dat zij reeds in 1352 van een orgel was voorzien, en tot in 1566 herhaaldelijk hernieuwingen onderging.

Gewichtige godsdienstige plechtigheden vonden er plaats. Zoo o.a. in 1418, toen er, in tegenwoordigheid van een stoet van edele Heeren en Vrouwen, het huwelijk ingezegend werd van de bijkans zeventienjarige Landsvrouwe Jacoba van Beijeren, met haar neef Hertog Jan van Brabant.

De zijmuren van de kapel, verdeeld in een vijftal vakken, hadden elk vier groote, met geschilderd glas gedichte ramen, terwijl in den Westgevel een groot raam aanwezig was, met de beeltenis van Karel den Stouten; het houten koepelplafond was beschilderd.

Aan de kapel was een eigen mannenkoor verbonden, bestaande uit den koster en zeven zangers, gekleed in groen laken met wit, later met rood en wit gevoerd.

Reeds in 1371 had de kapel een toren met klok, en aan de noordzijde een achtkant traptorentje, de *wendelsteen* genaamd. Die toren werd later vervangen door een op het dak geplaatst zeskant houten klokkentorentje, welks stijlen met wapenschilden versierd waren.

De kapel bezat, volgens een inventaris van 1512 eene kleine bibliotheek; enkele boeken waren, naar middeleeuwsch gebruik, met vertinde ijzeren kettinkjes aan de kasten of lezenaars bevestigd.

Na de hervorming werd de kapel in 1580 aan den Roomsch-Katholieken eeredienst onttrokken, en ingericht voor dien der Protestanten.

Nadat de weduwe van Prins Willem I, Louise de Coligny, zich metterwoon in den Haag had gevestigd, en het huis van Gout, thans het Koninklijk Paleis, in het Noordeinde betrok, werd er in het Fransch gepreekt, waardoor de Hofkapel voortaan Fransche Kerk werd genoemd.

In 1594, door het bijtrekken der zijkapellen vergroot, brandde zij den 2en Februari 1644 geheel af en werd door de Rekenkamer der Domeinen herbouwd. Van dien bouw is nog een gedeelte eiken bekapping over, overdekkende de afdeelingsvertrekken der 1e Kamer.

Onder Koning Lodewijk werd de kerk, welke in 1668 en in 1769 belangrijke veranderingen had ondergaan, weder voor den Roomsch-Katholieken eeredienst

ingericht, en toen gewijd aan Jacobus den Meerderen. De Waalsche Gemeente moest toen de kapel ontruimen, doch ontving eene schadeloossting van *f* 60.000 en een nieuw orgel. Van dien tijd dagteekent hare kerk in het Noordeinde.

In 1875 werd de kerk door het Rijk van de Roomsch-Katholieke Gemeente teruggekocht voor *f* 55.200, waarna in 1879 met de afbraak werd aangevangen. De kerk was toen, zooals zij op de schilderij van Behr is voorgesteld, en maakte indruk door haar vrij hooge bekoepeling, hare twee schepen en de breede galerijen, waardoor ruimte was voor 1200 personen.

Den 9en Juni 1879 had een indrukwekkende arbeid in de kerk plaats. De grafkelders werden geopend en van de daarin aanwezige lijkkisten en haar inhoud aanteekeningen gehouden.

Een nauwkeurig verslag werd van die zaak opgemaakt door Mr. D. Veegens, ook afgedrukt in diens belangrijke 'Historische Studieën'.

Aan het feit zelf wordt herinnerd door een hardsteenen gedenksteen, die den 31en Maart van het jaar 1880 in den zuidelijken buitenmuur van de gang of galerij, bezijden de voormalige Hofkapel, is gemetseld, en waarop men leest: De voormalige Hofkapel in 1879 verbouwd. - In de kelders dezer kapel zijn de grafsteden van Graven en Gravinnen van Holland, en werd het lijk van Johan van Oldenbarneveld den 14 Mei 1619 bijgezet.'

Van de aloude Hofkapel was echter, toen zij in Mei 1879 werd afgebroken, weinig meer overgebleven dan eenig muurwerk.

Hare uit het midden der 15e eeuw dagteekenende groote west- en zijgevelramen met hun maaswerk, waren sedert lang reeds uitgebroken, of, ten behoeve van de tegen de kapel gedane aanbouwingen, meerendeels dichtgemetseld; de altaren en het prachtig oxaal waren in de troebele tijden, na 1566, reeds weggenomen of vernield; de sacristie, het 8-kant uitgebouwd traptorentje, en het elegante daktorentje waren evenzeer verdwenen. Het laatst genoemd torentje was vervangen door een achtkant renaissance-koepeltje, terwijl de oude bid- en gedachteniskapellen langs de vijverzijde, tegen de kerk aangebouwd, op het laatst der 16e eeuw, ten behoeve van den Protestantschen eeredienst, vervangen waren door een tweede schip, evenwijdig met het oude.

Vijf halfrond gesloten ramen dienden ter verlichting van dat tweede schip, in welks bekapping met omgaande dakschilden, een gepleisterd koepelplafond was aangebracht, gedeeltelijk nog aanwezig.

Avond.

Bleeke rozen strooit de dag,
Als een groet aan bosch en beek.
Nog een zachte vleugelslag,
En het aardrijk zinkt in droom.
Daar klinkt verre een laatste groet
Van het lievend vooglenpaar,
En de Nacht, met stillen voet,
Wandelt door zijn slapend rijk.

Dat alles is verdwenen. De glorie en de glans der Godgewijde kapel en kerk is ondergegaan in een massa duf en muf papier, waarvan de waarde eerst later zal worden gevoeld, wanneer die oude bescheiden dienen zullen om geschiedenis te schrijven uit de bronnen.

A.J.S.v.R.

Het laatste ritje.
Door Lilian.
Met twee gravuren.

De slaapkamer was klein en vrij armzalig; dat wil zesden het mahonie der meubels en het marmer van den schoorsteenmantel was er dunnetjes opgelegd, het karpet tot den draad versleten en de ramen zonder gordijnen.

Nu lag de grond bezaaid met stukjes oude courant, gescheurde brieven en eindjes touw; twee groote koffers stonden midden in de kamer. Voor een dezer koffers knielde Cato, terwijl Helene, haar zuster, op den rand van haar bed zat.

'Daar,' zeide Cato langzaam met een doffe, hopelooze stem, 'dat is gedaan

“Helene! van waar heb je dat?”

en het spijt mij.'

'Waarom?' vroeg Helene een beetje verwonderd, maar zonder eenige nieuwsgierigheid.

'Omdat het pas tien uur is; onze treinen gaan over zessen, en wij kunnen dezen laatsten, zwaren dag niet anders doen dan met over mekaar geslagen handen zitten en nadenken.'

Helene antwoordde niet.

‘Dagen lang heb ik hard gewerkt,’ ging Cato voort, ‘om mij te vermoeien en geen tijd te hebben tot nadenken, en gek die ik was, ik berekende niet dat de laatste dag de ergste van allen zou zijn.’

‘Mijn koffer is ook gepakt,’ antwoordde Helene droog.

Toen was er weer stilte, terwijl Helene met oogen, die niet zagen, op het versleten karpet tuurde en Cato even strak staarde op de letters van haar koffer.

‘Cato,’ zeide Helene eindelijk, ‘ik ga je wat zeggen, luister naar mij.’

Cato keek langzaam op van haar letters; zij wist dat er niets belangrijks te zeggen viel; niets kon de dingen voor hen veranderen. Zij verbeeldde zich dat Helene weer zou trachten opgeruimd te zijn en zij maakte zich klaar om te luisteren, maar zij voelde dat zij 't liever niet had, dat Helene het beproefde; zij wilde nu veel liever niet worden opgewekt, het was al te moeilijk - en wat hielp het!’

‘Je hebt je katoenen japonnen en groote boezelaars ingepakt?’

‘Ja, dat heb ik!’

‘En ik,’ ging Helene voort, ‘heb mijn nieuwe livrei ook ingepakt. Nu wil ik je wat zeggen. Wij hebben

alles geprobeerd. Wij hebben een paar vreeselijke maanden achter ons - de wanhoop van te leven zonder geld, de onmogelijkheid om door onze middelmatige talenten iets te verdienen.'

'Ja.'

'Wij hebben geleefd op onvoldoend voedsel. Wij hebben winterblaren opgedaan aan onze vroeger zoo mooie vingers, in dezen kouden winter, dien wij zonder vuur doorbrachten. Wij hebben al onze dingen van waarde verkocht en allen smaad doorleefd, die zoo'n daad met zich brengt; wij hebben ellendige dagen en nog droeviger nachten doorgebracht met het spooksel van gebrek en honger op geen handbreedte van ons af.'

'Ja.'

'Wij hebben onze hoofden gestooten tegen het onvermijdelijke; wij hebben alles gedaan, behalve neer te zitten en te schreien.'

'Ja, wij hebben bitterheid genoeg geproefd.'

'Maar nu is ons besluit genomen; wij hebben onze koffers gesloten, ons reisgeld in onze portemonnaies geborgen; alles is gedaan, behalve deze paar laatste uren te dooden.'

'Ja Leen!' barstte Cato los, 'en ik wil meer doen dan ze dooden, ik wil ze vermoorden met geweld.'

'Ik wil dat je zelfs meer zult doen dan dat,' antwoordde Helene kalm, 'ik wil dat jij ze geniet.'

Nu keek Cato werkelijk verrast op.'

'Ze genieten!' riep zij uit.

'Ja. Wij weten alles, wij hebben het geleden. Wij kunnen door klagen er niets aan veranderen. Laten wij alles vergeten tot zes uur van avond.'

'Als je choraal hebt - geef het gauw,' zeide Cato met een bitteren lach.

Helene glimlachte ook, en de toegeknoopte punt van haar zakdoek openend, haalde zij er twee goudstukken uit - een heel en een half goud tientje.

'Daar is 't!' zeide zij.

'Helene, van waar heb je dat?'

''t Kwam gisteren met de post, in ruil voor een heelen hoop van mijn schetsen, die eindelijk iemand vonden om ze te waardeeren.'

'O, waarom kwam het niet vroeger!' en Cato sprong op.

''t Zou ons geen goed hebben gedaan,' antwoordde Helene, 'wij konden van f 15 niet lang geleefd hebben. Ik ben blij dat dit niet vroeger kwam. Maar nu het gekomen is, wil ik 't ook besteden. Dit is onze laatste dag. Treuren geeft niets; laat ons alle verdriet maar naar voren of achteren schuiven. 't Doet er niet toe, als het maar uit den weg is. Laat ons tot 6 uur volmaakt gelukkig zijn. Zonder herinnering of voorgevoel, als hadden wij geen verleden en verwachtten wij geen toekomst. Vandaag is van ons. Wij zijn vrij en hebben ruim geld. Laten wij onze hoeden opzetten en ons laatste ritje doen.'

Tien minuten later ging de huisdeur dicht achter de meisjes en zij wandelden met een glimlachje op haar bleeke gezichten door den zonneschijn.

'Vier en half gulden voor het paniertje en het paard, tien stuivers fooi als wij het terugbrengen,' zei Helene onder het loopen, 'dan houden wij een tientje over; wij zullen even bij een bloemist aangaan en een paar bloempjes koopen voor onderweg.'

Zij kregen een aardig karretje met een mak paard; voor een gulden kochten zij een bouquet lelietjes der dalen - voor Helene, om vast te houden terwijl Cato mende. Cato lachte hartelijk over hun buitensporigheid, zij ging nu heel op in Helene's plannetje.

'Een gulden voor een paar bloemen, en een week geleden hadden wij niet eens zooveel voor ons eten.'

''t Is ons carneval,' lachte Helene.

Toen verlieten zij het plaveisel en de drukte der stad en reden weg naar buiten; het paardje was vlug en deed zijn best. Geen woord werd er gewisseld tusschen de zusters, totdat zij de stad achter zich hadden; vóór hen rees een heuvel op, aan welks voet het paard zijn stap vertraagde.

'Kan het je schelen of wij hier langs rijden?' vroeg Cato; ''t paard heeft het gekozen.'

'Elke weg is goed, als hij ons maar brengt ver van onze koffers. Wat 'n dag! 't Zou heel ondankbaar zijn als wij niet gelukkig waren. 't Is heerlijk! Je leeft op! Een heele, gelukkige dag! Denk eens aan!'

Het paard ging langzaam den heuvel op en de zusters hapten met volle teugen de frissche lucht in. Zij zagen met kalme gezichten en lachende oogen naar de golvende velden en vriendelijke boerderijen. Langen tijd zwegen zij; toen barstte Catharina in luid gelach uit, en zich oprichtende liet zij de teugels vallen en vouwde de handen:

'Ach God! hoe heerlijk te genieten - waarlijk te genieten.'

Helene lachte zachtjes en boog haar hoofd over de lelies.

'Laat ons kinderachtig zijn,' sprak zij eindelijk. 'Herinner jij je hoe wij vroeger op de vensterbanken zaten van de kinderkamer en plannen maakten wat te doen als wij eens een heelen gulden hadden? Ik herinner mij altijd dat ik een dubbeltje op zij legde voor dien armen zigeunerjongen, die mij over een doornhaag hielp en mij freule noemde, toen Jans mij beetpakte en naar huis bracht om gestraft te worden. Het was zoo edel van hem mij zoo te behandelen, terwijl ik in zulke vernederende omstandigheden verkeerde. En wat zou jij doen als je 10,000 gulden te verteren had?'

'Ik geloof,' antwoordde Cato langzaam, 'dat ik, wanneer ik van avond op onze kamer terugkwam en men mij vertelde dat ik 10,000 gulden per jaar had, ik precies zou doen als wij afspraken voor een poosje. 't Zou zoo'n heerlijk gevoel zijn, te weten dat men werkte en door een paar woordjes zijn heele leven kon veranderen.'

'En ik verbeeld mij, dat als zoo'n fortuin het mijne was, ik dit paard met karretje voor een week zou huren en ik dan zou rijden, rijden totdat ik gewend was aan het idée van geld, en mijn medeschepsels kon ontmoeten zonder het van blijdschap uit te schreeuwen. En ik zou niet kunnen velen dat jij je plannen uit-

voerde, want ik zou willen dat je naast mij zat en voor mij mende. En weet je - als de eerste woeste vreugde voorbij was - zou ik er toe overgaan mij goed te kleeden.'

Cato lachte.

'Ik zou 't ook doen! Bont, lieveling, om alle mogelijke winterhanden te voorkomen. Nooit roode vingers, als rijkdom het kan beletten.'

'Ik zou voor een gloeiend vuur zitten en roekeloos kolen er op stapelen en denken aan de dagen toen wij verplicht waren naar bed te gaan om warm te worden. Alleen dit weer zou het een beetje lastig maken.'

'Ik denk dat ik heel weldadig zou zijn.'

'Ja ik geloof dat iemand met gedroomd geld heel liefdadig is; 't is het werkelijke dubbeltje dat je zuinig maakt.'

'Ik ben zeker dat ik nooit vergeten zou.'

'Neen je zult niet vergeten, maar je zoudt redeneeren. Bezit maakt conservatief!'

'Ik zeg je dat ik weldadig zou zijn,' verklaarde Cato.

'Misschien wel, want ik zou bij je zijn om er je aan te herinneren.'

'Je zou ook rijk zijn.'

'Ik heb niet gezegd elk 10,000 gulden.'

'O, maar als wij toch aan het verbeelden zijn is 't even duur voor twee te nemen als voor een.'

'Juist als je verkiest, zus! Wat is men gauw gewend aan rijkdom!'

Een zacht briesje woei door het land, de zon scheen op de trillende bladeren, en maakte ze glanzend als metaal; de geur van het jonge groen vervulde de lucht en witte vlinders fladderden langs de hagen. Nu kwam men in een boschachtige streek; de boomen wisselden telkens af met weiden, glinsterend van gouden bloemen.

'Dit is het nieuwe leven,' fluisterde Helene toen, terwijl zij rondkeek. 'Rijd langzaam, want 't is hier prachtig. Wij moeten het niet al te gauw doorleven. Daar is maar één verkreukt rozeblaadje,' voegde zij er na een poos bij, 'ik ben hongerig. Ik heb graag honger, nu ik hoop heb op iets om hem te stillen. Honger is mij te pijnlijk in de herinnering om er oneerbiedig mee om te gaan.'

Maar zij kwamen spoedig aan een boerderij, over welks deur een man met opgeruimd gezicht leunde en hen nakeek.

'Die man moet ons inlichten,' zeide Helene, 'er is niemand anders. Laat het paard stilhouden.'

Cato deed het en Helene vroeg:

'Kan u mij den weg wijzen naar het naaste logement?'

'Daar is geen logement in de buurt,' zeide de man, zijn pet aanrakend en glimlachend over zijn erbarmelijke inlichting.

'Hoeveel verder?' vroeg Helene.

'Wel drie kilometer langs den grooten weg.'

'Ach! en ik ben zoo hongerig!'

'Nu juffrouw, hier komen een boel hongerige lui voorbij; maar mijn vrouw is altijd klaar om ze iets te eten te geven, als ze hier willen rusten.'

'Kan zij ons een boterham geven, denkt u?'

'Zeker, juffrouw! Rijd u het paard maar in den stal en wij zullen den honger wel genezen.'

'God zegene dien man,' zeide Helene tot Cato, 'met zijn vriendelijk gezicht en net huisje.'

In de mooie kamer zetten de zusters zich neer en keken met gelukkige oogen naar de strepen licht, door de zon geworpen op den glimmenden planken vloer en het roode karpet, op het glimmende haardstel en de tafel, op het mooie servies onder een gehaakt kleedje, op het oude kabinet met de blauwe potten er bovenop en op den grooten pereboom voor het venster. In de keuken hoorden zij de ham braden, en een voorgevoel kwam over haar van de goede dingen, die haar wachtten, toen de boerin binnenkwam en al pratend over allerlei de tafel dekte.

En wat 'n maal was het! Ham en eieren met goudbruin gebakken aardappelen, bessentaart en zure room; eigengemaakt brood, boter en honing en een kop koffie uit den glimmenden koffiepot, alles even smakelijk en even net.

‘Om mijn geld te besteden had ik aan champagne en schotels met fransche namen gedacht,’ zei Helene, ‘maar ik verkies dit.’

En zij aten naar hartelust.

‘Honing en room is voedsel voor de goden,’ zei Cato

‘Ik vind het goed genoeg voor mij,’ meende Helene.

Zoo genoten zij in hun paradijs, terwijl het paardje in den stal koren en jonge wortels at en dat ook een godenspijs vond.

‘En wat zijn wij u schuldig?’ vroeg Helene, nadat zij een beetje gepraat hadden met den boer en zijn vrouw en hen bedankten voor het geluk hun geschonken.

Tot antwoord bracht de boer haar naar het venster en wees met zijn hand naar den tuin.

‘Ziet gij die rij boomen daar voor mijn deur?’

‘Ja,’ antwoordde Helene.

‘Nu juffer, dat is mijn trots. Ik wilde de rij een statige laan zien worden, naar mijn deur toegang gevend. God heeft liefde tot boomen in mijn hart gelegd, evenals sommige menschen plezier hebben in diamanten of geld; maar ik ben niet rijk en kan geen laan koopen. Als de menschen hier hongerig komen en den weg vragen naar een herberg, zooals zij meestal doen, dan vraag ik hen aan mijn tafel te eten en zij zijn welkom; maar als zij mij om de rekening vragen, dan zeg ik dat er geen is, maar ik wijs hen die laan en zeg hun, dat als zij mij helpen willen een nieuwen boom te koopen, ik dankbaar zal zijn. Dat zeg ik ook u, juffer!’

‘Ik dank u wel,’ zeide Helene, ‘ik houd ook van boomen, en als u een nieuwen stam plant, denk dan aan de twee meisjes, die op een lentedag hongerig bij u kwamen, en wensch hun veel goeds toe.’

En zij legde een van haar goudstukjes op zijn hand.

‘Maar juffer, vijf gulden!’

‘Neen, ik heb mij niet vergist,’ zeide Helene lachend, ‘vandaag ben ik rijk en ik heb 't u gezegd, ik houd veel van boomen.’

En toen zij de laan uitreden, lachte Helene weer.

'De oogen van dien staljongen zijn zoo groot als zijn pet.'

'Waarom?'

'Ik gaf hem een rijksdaalder. Dat is een prettige vorm van atropine.'

'Een rijksdaalder voor een staljongen,' zei Cato. 'Ik ben blij dat jij 't deed. De vorige week zou ik voor een rijksdaalder gaarne een heel paardenspel hebben opgetuigd.'

De frischheid van den morgen maakte plaats voor warmer lacht, de schaduwen strekten zich over de

Tot antwoord bracht haar de boer naar het venster en wees met zijn hand naar den tuin.

velden uit en groote vrede daalde neer in de harten der zusters, terwijl zij stil voortreden.

'Ik denk dat ik nooit weer zal tobben,' zei Cato eindelijk.

'Neen,' verzekerde Helene, 'ik zal nooit meer met mijn hoofd stooten tegen de tralies van het lot. Ik kan ze niet breken met mijn zwakken wil. Laat ze staan tot zij van zelf neervallen. Er is genoeg geluk binnen de kooi.'

Nog langer vielen de schaduwen en vlugger ging het paardje, want er was vreugde in zijn hart omdat hij huiswaarts keerde.

'Het zal een heerlijke zonsondergang zijn vanavond,' sprak Helene.

'Ja, wij zullen zien, ach! niet wij...'

'Stil lieve! Spreek er nog niet van. Wij hebben nog een half uur.'

Toen het kleine paard weer in zijn stal stond, was het half uur bijna voorbij.

'Heeft hij goed gereden, dame?' vroeg de staljongen.

'Prachtig,' antwoordde Cato.

'Ik hoop wij hem weer eens mogen ontmoeten,' zeide Helene. 'Laat eens zien! Vier en een half gulden voor het wagentje en - och! hier heb je mijn pasmunt,' en zij ledigde haar portemonnaie in de hand van den jongen.

'O dame! Dank u, dank u wel!' zeide de knaap en zijn stem klonk vol dankbaarheid.

'Goedendag, lieve, kleine ponny!' en Cato legde haar hand op zijn hals.

'Goedenavond, dames, dank u wel!'

‘Dames!’ lachte Helene met iets als een hik in de stem, ‘de lijkzang van onze deftigheid! Ik zal aan hem denken als aan den zigeunerjongen. Misschien zal ik hem eens het dubbeltje kunnen geven, dat ik voor hem heb bestemd.’

Om zes uur kwam het laatste vaarwel! Het had plaats op het drukke perron van het station en nu werd het aan elkander gezegd:

‘'t Was een heel gelukkige dag,’ fluisterde Cato.

‘Ja,’ zeide Helene met een droevig lachje, ‘wij hebben acht uur onvermengd genot gehad; wij hebben een man ontmoet wiens liefde voor de boomen grooter is dan zijn wereldsche wijsheid, en wij hebben twee jongens te veel betaald, voor wien dit een nieuw gevoel was. Als wij mekaar weer ontmoeten, zullen wij dezen dag overdoen en naar ons boompje kijken. Vergeet niet vanavond - den zonsondergang. Dag Cato!’

‘Goede reis, Helene, lieveling!’

Cato keerde zich om, bleek en bevend, en ging zitten in een derde-klas-waggon van den reeds snorrenden trein en hij voerde haar weg, uit Helene's gezicht.

Tien minuten later bracht een andere trein Helene weg in andere richting, verre van het tooneel hunner

HAAR LIED. Naar W. Firle. (Zie blz. 302.)

kleine veldslaagjes van onafhankelijkheid, ver van de straten in wanhoop door haar betreden - naar een nieuw leven.

In een groot huis te Caïro besteedt Cato al haar zorgen en kracht als kinderjuffrouw aan een kleine familie, tien in getal.

Helene, haar zuster, met een heel dapper en hoopvol hart onder haar hoogen boezelaar, is binnenmeid in Londen.

Haar lied.

Het eigenaardig costuum der Hollandsche meisjes schijnt onze binnen- en buitenlandsche kunstenaars bijzonder aan te trekken. Hoe dikwijls kozen zij haar ten minste reeds tot modellen voor hun schilderijen. Het tooneeltje van Firle doet ons denken aan de doeken onzer geniale landgenoot, mejuffrouw Thérèse Schwartze; het is een allerliefst groepje van die zeven meisjes. Alle hebben aardige gezichten, waaraan, zooals gewoonlijk met het stemmige hoofddeksel het geval is, een ernstige, edele uitdrukking geschonken wordt en die men noode mist, als de meisjes haar weeshuisuniform hebben uitgetrokken.

Ja, wij kunnen ons begrijpen hoe zwaar die liverei der afhankelijkheid, ouderloosheid en in vele gevallen zelfs armoede op de draagster drukt en hoe vurig zij wenschen het te kunnen afleggen, aangekleed te mogen zijn als anderen; zij vermoeden echter niet hoeveel zij aan die kleeding te danken hebben, hoe eigenaardig, vriendelijk en zelfs interessant haar verschijning er door wordt.

Het weesmeisje van gisteren, dat de schilder zoo gaarne als echt Hollandsche type tot model verkoos, zal vandaag, als zij in een japon met groote poufmouwen, flaphoed vol grijze veeren loopt, het aankijken nauwelijks meer waard zijn. Verdwenen is het charme, dat van haar uitgaat en dat ieder trof; gister was het een allerliefst gedistingeerd kopje en fijn figuurtje, vandaag is zij mets meer dan een gewoon meisje zooals men er in een drukke straat, honderd in het uur voorbijloopt; 't is zelfs of haar houding, haar manieren geheel veranderd zijn.

Hoe ernstig zingt dat zevental op onze plaat, wat zijn ze er geheel bij! Zouden zij het even gewetensvol doen, als zij met haar zevenen in gewoon toilet bij elkander stonden?

Den schilder zou dan stellig de lust hebben ontbroken, haar op zijn doek een blijvende plaats te geven, een eer die haar thans zoo ten volle toekomt en die niemand geneigd zal zijn haar te betwisten.

Bloeddrinkers.

Wat 'n onderwerp! Vreeselijk!

Over wat voor afschuwelijke monsters zullen wij nu iets gaan hooren?

Lezers! wie weet of uw verbeelding mijn pen niet voorbij ijlt en of gij voor uw oogen geen vreeselijke vampiers ziet opstijgen, met lange teugen zich lesschend aan het bloed hunner slachtoffers...

Och, neen! weest gerust, - en vreest niet. Hoort maar naar hetgeen ik verhalen wil, 't is zoo erg niet.

Er zijn twee soorten van wezens, die wij buitengewoon goed moeten kennen: onze beste vrienden ten eerste, die de voorzichtigheid ons gebiedt goed te kennen vóór wij ze kiezen, en dan onze groote vijanden, die ongelukkig ons kiezen vóórdat wij hen kennen.

Hun aantal heet legioen; en onder dit legioen is een afdeeling, ongevoelig voor alle goedheid des harten, alle verdiensten van verstand, allen glans van rijkdom en stand, alle bekoorlijkheid van persoon; die den oorlog verklaren aan de geheele menschheid in het algemeen en aan ieder harer vertegenwoordigers in het bijzonder; die van den mensch haar slachtoffer maakt, ten zijnen koste leeft, hen wakker en slapend kwelt, dag en nacht; des nachts vooral, want dan bedrijven zij meestal hun bloedige misdaden.

En deze geduchte vijanden zijn des te meer te vreezen daar zij zoo klein zijn en daardoor ontsnappen aan onze onderzoekingen; slimmer dan wij, spotten zij met onze waakzaamheid en beter gewapend, overwinnen zij ons in de gevechten.

Om ze goed te zien, hebben wij de lens van den microscoop noodig; om hen te voelen is alleen noodig - hun tegenwoordigheid. Hun namen zijn zoo plat, dat men in gezelschap moeite heeft ze uit te spreken, en toch is hun geschiedenis zoo belangrijk, hun vorm zoo bewonderenswaardig, zijn hun gewoonten zoo eigenaardig, dat wij het de moeite waard achten u hier over hen te spreken.

U over deze individu's te spreken is zeker een heele waag, 't is misschien zelfs onfatsoenlijk, maar het onderwerp is in elk geval nieuw, en de schoonheden der schepping vertoonen zich niet alleen in de grootsche verschijnselen der natuur, maar zij zijn in het oneindig kleine niet minder wonderbaar dan in het oneindig groote.

In elk geval, zoo het onderwerp niet verheven is, zoo is het toch zeker - pikant, prikkelend; want de vloo, de wandluis en de mug zijn de drie hoofdpersonen, die het onderwerp vormen van deze entomologische studie.

Na dan uw welwillendheid te hebben ingeroepen over dit onderwerp, blijft ons niets anders over dan uw belangstelling te verdienen.

De vloo!

Wat is de vloo?

Een kwelduiveltje, dat springt, steekt en zuigt. Maar deze al te realistische omschrijving zal den insectkundige niet voldoen; volgens hen is de vloo een vleugelloos (a p t e r e) insect van de orde der zuigers. - Goddank, dat ontbrak er nog maar alleen aan, dat zij nog vloog!

De interessante familie der vlooien is over de geheele aarde verspreid. Sedert lang bestudeert men haar, en onze beroemde Leeuwenhoeck heeft reeds twee eeuwen

geleden een zeer merkwaardige en vrij nauwkeurige beschrijving gegeven van dit aangenaam gezelschap.

Men geloofde toen algemeen dat dezelfde soort op menschen en dieren leefde, maar in 1815 heeft onze landgenoot Scholten deze dwaling verbeterd en andere natuurkundigen hebben zijn beweringen bevestigd.

Uit deze studie blijkt, dat de vloo van den hond niet die is van de kat, noch van de muis, noch van den mensch, noch van de zwaluw, noch van het paard, en dat alleen bij toeval de vriendin van het paard bijv. den ruiter aderlaat.

De wetenschap telt op dit oogenblik dertig verschillende soorten van vlooien, en zij is nog niet op het einde harer rekening.

De grootte der vloo is niet in evenredigheid met het dier, waarop zij leeft; zoo is de grootste en mooiste vlooiensoort die van de vleermuis.

De menschenvloo zelfs heeft niet overal dezelfde grootte en neigingen.

Men treft op de kusten der Middellandsche Zee een verbazend groote vloo aan, wier gestalte half zoo groot is als die van een gewone vlieg en wier kleur bruin, bijna zwart is. Terwijl men in zekere tropische landen de afschuwelijke zandvloo vindt, waarover wij straks zullen spreken.

Maar keeren wij terug tot de bevallige, kleine vloo van onze streken en - onze huid. Wetenschappelijk heet zij de *pulex irritans*, d.w.z. de irriteerende, verbitterende vloo; een zeer juiste naam, zal ieder bekennen, en toch - zij is zoo lief. Vroeger schreef men den oorsprong der vlooien toe aan de spontane generatie zelfs moet Van Helmont, een entomoloog, een recept hebben gegeven om ze te maken - precies of het een pommade of reukwater was en of wij ze noodig hadden voor ons levensgeluk.

Maar sedert lang hebben Pasteur en andere wetenschappelijke mannen de spontane generatie tot het rijk der fabelen verwezen, en ziehier de waarheid!

In een stoffig uithoekje legt de moedervloo haar eitjes - snoesjes van eitjes, - schitterend onder den microscoop als paarlemoeren schelpjes; zij legt er twaalf tegelijk en verschillende malen per jaar; na een paar dagen gaan de eitjes open, en er komt een wit wormpje uit, dat er vrij ellendig uitziet en die de moedervloo zeer zorgzaam voedt met gestolten bloed.

Twaalf dagen later - de vloo houdt van het getal twaalf - spint deze een zijdeachtige pop, waarin zij zich inwikkelt, en na twaalf andere dagen komt zij er als een volwassen insect uit, mannetje of vrouwtje, want de groote verdeeling bestaat ook hier. Het wijfje is grooter en even vraatzuchtig als haar echtgenoot.

Drie deelen van haar lichaam vragen onze belangstelling: de kop met zijn scherp lancet, de zoo krachtig gelede pooten en dan de harige, hoornachtige huid.

Allerliefst bepaald, dat kopje, gehelmd als dat van een ouden ridder, aan beide kanten twee groote oogen, en eindigend in den bek, een verschrikkelijk arsenaal of liever een chirurgijns-tasch.

Als wij dezen vreeselijken bek onder den microscoop plaatsen, zal hij ons verschijnen met zijn harige bovenlip, kaken, tasters, borstels en zijn lancet.

En hoe maakt de vloo daarvan gebruik? Zij kiest eerst haar persoon, want zij is een groote lekkerbek en zeer kieskeurig; zij houdt van zoet, jong bloed. Dat der mannen lust zij volstrekt niet, en voor hen, wien de ouderdom wijsheid en ondervinding gaf, heeft zij een onwankelbaren, navolgenswaardigen eerbied.

Na de persoon te hebben gekozen, kiest zij de plaats, een teere, dunne huid; met haar voelhorens betast zij het terrein, en als zij dat goed oordeelt, doorboort zij met

haar vreeselijke zagen (d.w.z. twee zwaarden met zaagvormige tanden) de huid, ontsteekt haar, laat het bloed stroomen en zuigt.

Het bloed is bijna het eenige voedsel der vloo; en vreemd! zij kan het langen tijd ontberen, bijv. in de onbewoonde huizen, wat haar niet belet zich te vermenigvuldigen; maar de hongerige geslachten die elkander opvolgen worden hoe langer, hoe kleiner. Wee dan de eerste, op wie zij zich kunnen neerzetten, zij halen hun schade dan met interest op interest terug!

Zeer interessant zijn ook de pooten; men kent de kolossale sprongen van onzen grappenmaker. De vloo kan tweehonderd maal haar lengte springen, zonder voorsprong. Geen acrobaat en geen gedresseerd paard kan zich met dit kleine insect in de verste verte meten; als onze paarden zoo knap waren als de vloo, zouden zij het kinderspel noemen over den Dom van Utrecht te springen; de Rijn ware een veel te smalle hindernis voor hun kunststukken. Men moest er het Kanaal en den Montblanc bijvoegen.

De spierkracht der vloo is ook buitengewoon, en een Fransch natuurkundige, Plateau genaamd, vond het niet beneden zich een studie hierover aan te bieden aan de Academie van Wetenschappen.

Men beweert dat men vlooien kan dresseeren. Op de kermissen vertoont zich dikwijls een vlooien-impresario met zijn troep; hun vertooningen zijn zeer verschillend: vier vlooien trekken een klein koetsje, gemend door een vloo-koetsier, twee vlooien vechten een duel als twee Duitsche studenten, verder put een vloo water, een ander schiet een kanon af.

Maar de pooten hebben nog meer merkwaardigs; zij zijn met stijve doornen bezet over hun geheele lengte en eindigen in haken, alles even scherp; om er een begrip van te krijgen moet men zijn toevlucht nemen tot vergelijkingen. De fijnste naald staat tot de stekels, die de vloo bedekken, als een suikerbrood tot de punt van een bliksemafleider.

Wat het harnas betreft, gevormd uit twaalf afdeelingen, gewapend met stijve, rechtopstaande haren, wie weet niet hoe groot het weerstandsvermogen daarvan is? Als men, moe van hare aanvallen, er toe besluit de jacht tegen haar te openen en men haar eindelijk ontdekt in den rand der kous of in een plooi van de sprei en men handig genoeg is haar te vangen, dan is haar proces spoedig afgeloopen, haar doodvonnis zonder appèl geteekend. De straf is verdrinken of dooddrukken.

Het verdrinken is gevaarlijk - maar niet voor den

schelm, want twaalf uur lang leeft zij onder het water; de waterdood is voor haar de redding. Het dooddrukken is ook niet makkelijk, want als een aal glijdt zij tusschen de vingers weg en eerst als men een zeker krakend geluid hoort, weet men dat zij voorgoed dood is. Een bewijs voor de hardheid harer huid.

En is het niet wonderbaar dat dit zoo kleine insect volmaakte ademhalings-, verterings- en spierkrachtige werktuigen bezit?

Maar, vraagt men, waartoe dienen de vlooien? Waarvoor zijn ze op de wereld? Wie weet, misschien om ons te dwingen goed in de hoekjes te kijken, want de stoffige hoekjes dienen hun tot wieg, misschien ook om ons geduld te oefenen. Wij klagen over haar, en toch moeten wij misschien op beide knieën den hemel danken van ons alleen maar deze vloo te hebben gegeven; in andere landen heeft men er een nog veel erger, veel verschrikkelijker: de zandvloo.

De wetenschap noemt haar p u l e x p e n e t r a n s, doordringende vloo; zij krioelt in Zuid-Amerika, Brazilië, Mexico, in de Antillen, de Congo.

Veel kleiner dan onze, bijna onschadelijke vloo, is zij van een ongeloofelijke wreedheid; vooral heeft zij het op de voeten begrepen; eerst doorboort zij de schoenen; het beste leder is niet tegen haar bestand. Met haar scherpe wapens baant zij er zich een weg door, en op haar veld van arbeid gekomen, dringt zij in de huid van de voetzolen, meestal onder de nagels van de teenen.

Op dit oogenblik is het dier geheel microscopisch, 't is een kop, waaraan een ideetje van een lijf is verbonden, zoo klein. Maar na het bloed een poos te hebben ingezogen, wordt de buik ronder, zoodat het heele dier niet meer is dan een buik, waaraan een nietig kopje is gehecht.

Wat 'n pijn het doet, moet ieder begrijpen, maar het ergste komt nog. Als zij geheel verzadigd is, vormt zij tusschen de nagels een witte blaas, waarin zij haar eitjes gaat leggen en waaruit dan rupsen komen, die daar hun gedaantewisselingen ondergaan, en in deze levende prooi leven, zich voorttelen, sterven, ten minste als een pedicure-uithaler van vlooien - er zijn er die van deze betrekking heel goed leven - dezen lastigen parasiet niet wegneemt.

Zich daarvan niet bijtijds ontdoen is zich blootstellen aan ontstekingen, abcessen, kankergezwellen. Men verliest er dikwijls een teen of een heelen voet bij, en negers, waaraan deze vloo zich het liefste hecht, zijn dikwijls bezweken aan de kwalen, veroorzaakt door dit nietige insect.

Hebben wij dan geen reden tevreden te zijn met onze vloo?

Maar weet ge wel, lezers, dat de vloo is bezongen geworden, dat zij haar dichters had, dat zij haar tijd van mode en beroemdheid heeft gekend, dat zij haar deel had aan menig galant avontuur?

De oorzaak van deze voorbijgaande beroemdheid was... de vloo van mejonkvrouw des Roches.

Het was op de feesten van Poitiers in 1579. De moeder der edele, schoone, deugdzame Catharine des Roches, een vrouw, evenals haar dochter zeer letterkundig ontwikkeld, vereenigde in haar salon alle schoone vernuften van dien tijd. Op zekeren avond ontdekte Etienne Pasquier een mollige, dartele vloo en dacht:

‘De vloo, wandelend op zulk een allerliefste jonge dame, verdient bezongen te worden.’

En ondanks zijn vijftig jaren maakte hij verzen, in 1582 onder den titel van: '*La puce de Mlle des Roches*' verschenen; een verzameling van Fransche, Spaansche, Latijnsche en Grieksche gedichten, werk van dichters uit dien tijd.

De vloo werd toen een voorwerp van groote vereering. Gelukkig degene, die er een vangen kon op de beminde persoon. Dadelijk liet hij haar zetten in een kristallen medaillon met een gouden kettinkje aan haar poot. Dit was een zeer beteekenisvol cadeau van den fijnsten smaak en men droeg dit medaillon dan om den hals.

Veel minder aardig is de tweede deugniet uit dit vroolijke gezelschap van drieën, degene, die de insectkundigen C i m e x l e c t u l a r i u s noemen en wier Hollandschen naam wij niet durven neerschrijven. Wij zullen haar de eer niet geven van een lange beschrijving en ook niet meer noemen.

Haar geschiedenis. Er zijn er die beweren, dat men haar niet kende vóór den brand van Londen en dat zij in 1668 of '70 uit Amerika hier is overgebracht. Hadden zij haar maar dáár gehouden!

Van een anderen kant beschrijven Aristoteles, Dioscorides en Plinius zeker huisdier met zes pooten, die op een haar op onze vijandin gelijkt.

Of zij ons van Amerika of Italië komt, doet er weinig toe; het feit is dat deze afschuwelijke vampier zich hier maar al te goed heeft geacclimatiseerd.

O! als wij het geluk mochten hebben haar nooit te ontmoeten, als wij altijd haar hatelijke tegenwoordigheid konden vermijden; maar daarvoor moesten wij ons opsluiten in onze woningen, zonder betrekkingen met de buitenwereld. Want de straten, de trams, de spoorwegwaggons, de stoelen in de kerk, de bekleede stoelen van de schouwburgen, vooral de hotel- en kamerbedden, alles zweert samen om ons dezen lastigen gast, op wie het gezegelde papier der deurwaarders geen vat heeft, in het harnas te jagen.

Evenals de vloo, hecht zij zich niet aan iedereen; er zijn menschen die zij nooit zal kwetsen, maar daarentegen overkomt het haar wel eens kinderen in de wieg te dooden.

Zij heeft een langwerpig, plat lichaam, met beginselen van vleugels; haar aanvalsmiddel is een scherpe zuiger, haar verdedigingsmiddel de misselijke reuk dien zij verspreidt als men haar boos maakt of verplettert.

Voeg er bij de betoovering, die zij schijnt uit te oefenen op degenen, die niet gewoon zijn haar te zien. Er zijn er, die uit schrik haar laten vluchten, zoodra zij haar ontwaren.

De platheid van haar lichaam heeft aanleiding ge-

VERLATEN. Naar J.T. Boquet. (Zie blz. 308.)

geven tot een spreekwijze, die wij niet herhalen zullen, en tot een legende.

Ziehier de legende!

Toen de brave vader Noach in zijn zoölogischen tuin - de eenige die geheel volledig was - alle dieren met of zonder pooten verzamelde, zag hij op het laatst een... cimex met zijn gade.

‘Foei, neen!’ riep de oude patriarch, ‘alle anderen wil ik wel opnemen, maar die twee schooiers, ajakkes!’

En dit zeggende sloot hij de poort van de ark. En daar openden zich de sluizen des hemels, en ons paar, om zijn huid te redden - hoe weinig waarde die ook had -, trachtte door de reten der ark te dringen; maar deze waren zoo goed dichtgestopt, dat zij alleen door ongeloofelijke pogingen en door een langdurig vasten zich zoo plat konden maken om er doorheen te glippen.

Sedert dien tijd is de platheid gebleven, en de geschiktheid tot vasten ook, want men heeft gedurende twee jaren deze levende insecten zonder eenig voedsel in hermetisch gesloten flesschen kunnen bewaren.

Zij telen zich voort door eieren; deze zijn aanzienlijk in getal en worden viermaal per jaar, van Maart tot September gelegd; de eieren zien er merkwaardig uit, met een soort van deksel, dat het insect laat springen op het oogenblik van de uitbroeding.

De Cimex moet viermalen van huid veranderen, vóórdat hij de volheid zijner ontwikkeling heeft bereikt; 's winters verstijfd, gaat hij alleen des zomers uit en alleen des avonds; de boosdoener is niet tevreden met zijn offer te doorsteken, hij vergiftigt hem met behulp van een zeer scherp vocht, dat een hevige jeukte veroorzaakt en zelfs bij sommige gevoelige menschen een zenuwkoorts.

Om zich tegen hem te verdedigen, verwijdert men dikwijls de bedden van den muur. Verloren moeite, de ellendeling klimt langs de muren, hecht zich aan het plafond en laat zich op het bed vallen, dikwijls op het gezicht van den slaper.

Waarlijk wij hebben er reeds genoeg van gezegd en dezen vampier te veel eer bewezen!

Laten wij nu overgaan tot den derden schavuit van het edele driemanschap: de mug.

Hoe deze juffrouw aan dezen naam komt, zullen wij maar niet onderzoeken, nog minder zullen wij trachten u te verzoenen met dit lieftallige personage. Alle zeep der wereld zou niet voldoende zijn om die negerin schoon te wasschen, ten minste wat haar reputatie betreft; haar uiterlijk is zoo bevallig, zoo teer en fijn, dat men er verwonderd over staat, dat zooveel boosheid en trouweloosheid huizen kunnen in zoo'n broos, sierlijk lichaam.

Helaas! dat vindt men niet alleen in de muggenwereld.

Wetenschappelijk is de mug C u l e x p i p i e n s een insect van de orde der d i p t e r e n of tweevleugeligen na het geslacht der n e m o c e n e n en van de familie der c u l i d i s . Gewoon uitgedrukt is het een duivel in bevallige gedaante, maar toch een duivel, die als zijn platte kameraad zich door de heele wereld verspreidt om het arme menschdom te plagen en tot wanhoop te drijven, een duivel die zijn rijk uitstrekt van Lapland en de uiterste grenzen der polen tot aan de evenachtslijn, die zijn rechten laat gelden op alle rassen: wit, zwart, geel en rood.

Men noemt hem hier mug, ergens anders muskieten, allen namen die hetzelfde dier aanduiden.

Van alle bloeddrinkers zijn er weinige zoo lastig als de muggen, door hun hartstocht om ons al zingend te vervolgen en de brandende jeukte, die hun beten veroorzaken.

Tusschen hen en ons is er open oorlog, oorlog over dag en des nachts, zonder eenige rust. Niet tevreden ons aan te vallen in het aanschijn der zon, kwellen zij ons zelfs nog in onzen slaap. Altijd tergt ons hun onuitstaanbare trompet, altijd klinkt hun vervelend gezang; ten koste van alles eischt zij ons bloed.

De muggen zijn dus onze verklaarde vijanden; en echter, hoe meer men hen met aandacht beschouwt, des te meer men hun wonderbaren bouw bewondert, het werktuig waarmede zij ons kwetsen en de wonderlijke lotgevallen van hun bestaan.

Laat ons dit bestaan eens in al zijn bijzonderheden nagaan!

Na des avonds in de lucht al fladderende en gonzende den geheimzinnigen invloed van het mannetje te hebben ondergaan, daalt het wijfje neder en gaat voorzichtig liggen op een zeer kalm, rustig water.

Dit zoo lichte en ijle lichaam - het weegt nauwelijks 2 milligrammen -- vindt op het water voldoenden steun en zinkt niet.

Spoedig begint het eierleggen. De eieren hebben een wonderlijken vorm; zij zien eruit als veldflesschen, van die dikke flesschen, zooals de kalebassen waarmede men de pelgrims afgebeeld ziet; zij drijven op het water met den hals naar beneden, zoodat het water, waarin het eerste gedeelte der muggenlevens voorbijgaat, er in kan dringen.

Een ei wordt voorzichtig neergelegd, dan een tweede, een derde, een honderdste, het gaat zoo tot 350, en met haar lange achterpooten houdt het wijfje ze vast, legt ze als een klein vlot, veel gelijkend op een schuitje, met de punten naar de hoogte, en laat ze dan wegdrijven - een klein, fijn scheepje, dat hun nakomelingschap met zich medevoert.

Het beestje heeft dan zijn plicht gedaan; het vliegt weg om te gaan sterven onder een blad of in een donker hoekje.

Twee dagen later gaan de eieren open. Er komt dan een rups uit van wonderlijke vormen.

Een groote kop met twee bewijzen van oogen, heel zwart en hard; hierboven een soort van wenkbrauwen, die altijd in beweging zijn en aldus een soort van draaikolk veroorzaken, die in hun mondopening de microscopische diertjes voert, waarmede deze dieren zich voeden.

Na dezen kop een behaard lijf, gevormd door den rug in het midden, waarin de spijsverteringsbuis, be-

staande - zooals sommige schrijvers verzekeren - uit acht magen.

Hieraan is een zijbuis verbonden, die vrij lang is en door het insect gehouden wordt op de hoogte van het water en waardoor het ademt.

Aan het einde hiervan een soort van riemen, die haar waarschijnlijk helpen zich voort te bewegen. Deze rupsen zwemmen door het water met een ongeloofelijke snelheid.

Op het watervlak hangend, de kop naar beneden, laten zij zich zachtjes door de golven wiegelen.

Maar als er een ongewoon geluid of een ongewone beweging ontstaat in het water, dan verdwijnen zij dadelijk zoo snel als een pijl, schieten naar beneden en komen eerst voor den dag als het gevaar voorbij is.

Welk nut hebben de muggen? Zij zijn als de schoonmoeders, - men heeft het altijd druk over hun gebreken, niemand let op hun deugden. Zij voeden zich in hun toestand van larven met microscopische diertjes, die zij tot zich doen komen, zooals wij zeiden, door de trilling hunner wenkbrauwen.

Zij zuiveren het water beter dan de beste filters.

Wilt gij er het bewijs van? Neemt dan twee emmers bedorven water. Doet in den eenen een kolonie muggeneieren, laten wij aan den anderen allen mogelijken toegang ontzeggen, door het water met een doek te bedekken. Na een bepaalden tijd zullen de larven het water van den eersten emmer hebben gezuiverd, zoodat het helder en zonder eenigen reuk geworden is, terwijl het andere onzuiver en onwelriekend is gebleven.

Na eenigen tijd wordt de rups een pop; zij lijkt dan veel op een kreeft, waarvan men de pooten en tangen heeft afgesneden.

Een groote bol, waarin men de mug meer of minder goed gevormd vindt, naar zijn ouderdom in elkander gerold en voorzien van twee hoorns, gevolgd door een lichaam van ringen en eindigend in twee soorten van zwaarden. Ziedaar de mug in haar tweeden staat.

Ook de manier van ademhaling is veranderd; het is door de twee hoornen van het lijf, dat de pop zich met de buitenlucht in betrekking stelt. Deze toestand duurt acht of tien dagen; dan komt de laatste herschepping.

In de wereld der oneindig kleinen zijn deze veranderingen altijd zeer interessant, maar zelden zooals die van de mug. Hij, die dit schouwspel gadeslaat, vergeet allen wrok, door hem tegen dit afschuwelijke dier gekoesterd. Hij volgt deze geheimzinnige herleving te midden van alle gevaarlijke kansen, die haar omringen, en als een ramp dit ongelukkige wezentje treft, dan voelt hij er zeker medelijden mede. Het ongeluk is immers heilig.

Wanneer deze groote dag in het muggenleven aanbreekt, dan stijgt zij zooveel zij kan op naar de oppervlakte van het water; zij laat den grooten kogel naar boven stijgen en steekt den rug in de lucht. Het vliesje, dat haar omringt, droogt op en barst door de werking van de hitte en door de pogingen van het insect om zich uit zijn nauwe cel te bevrijden. Door de gapende opening steekt de mug voorzichtig het hoofd.

Tot nu toe was het water haar eenig element, nu is het haar vijand, de lucht haar atmosfeer.

Met de grootste voorzorg licht zij haar hoofd op en haar lijfje, dan laat zij het achterdeel van het lijf uit het omhulsel glijden. Het vlies, dat haar vroeger als

kamerjapon diende, wordt een schuitje, te midden waarvan zij zich verheft als een mast, zóó groot en dik, dat het zwakke vaartuig gevaar loopt er door te zinken. En hoe meer de mug zich losmaakt, hoe langer de mast wordt, hoe gevaarlijker de toestand. Laat de Noordenwind eens hard blazen! Adieu mug! zij is verloren, verdronken en wordt ingeslokt door de visschen, die zich in het moeras bevinden.

Waait er daarentegen een zacht windje, dan kan ons insect zijn weeke pootjes nog losmaken, het kan zijn moeilijke houding verlaten, het gevaar is voorbij; na eenige oogenblikken is hij meester van de lucht, en even vermetel als hij zooeven vreesachtig was, zoekt hij zijn bevallig wijfje op, om met haar het sap der bloemen te zuigen of ons beste bloed.

Nu is het dier volmaakt en wij kunnen zijn zeer doelmatig kleed bewonderen. Laten wij ons niet ergeren aan zijn gebocheld ruggetje en aan zijn overdreven lange achterpooten. De bochel is de zetel misschien van zijn wijsheid en zijn lange stelten komen hem goed te pas als hij zijn leven in de moerassen moet doorbrengen.

Zie liever naar zijn vleugels, bespannen met een doorschijnende stof van prachtig weefsel, bezaaid met stippels en met paarlemoer en schildpad als het ware omzet. De uitgestrektheid dezer vleugels is vijfmaal grooter dan die van de postduif.

Het zijn de bewegingen dezer vleugels, die de heerlijke muziek veroorzaken, welke onze ooren verrukt als wij rustig trachten in te slapen.

Deze vleugels worden bewogen door een spiersysteem van bewonderenswaardige kracht, opgesloten in het rijglijf; maar het interessantste gedeelte van het dier is zijn kop.

De kop van het mannetje verschilt zooveel van het wijfje, dat men dadelijk zeggen kan tot welk geslacht het dier behoort.

Bij mijnheer is de kop rijk en hoog versierd als die van een tamboer-majoor; hij draagt pluimen en veeren. De voelhorens zijn prachtig; zij bestaan uit veertien deelen, fijn versierd en gelijkend op veertjes. De oogen zijn in schitterende facetten geslepen en nemen tinten aan van granaat, smaragd en saffier. Behalve deze voelhorens heeft het mannetje nog harige, lange tasters en een vrij korten angel.

Het wijfje daarentegen ziet er kaaltjes uit, zonder eenig sieraad op haar kop, maar daarentegen heeft zij een ander wapen; de boor van het mannetje is kort, maar van háár vreeselijk scherp. Het lieve, zachte mannetje voedt zich met bloemensap en brengt zijn leven al dansend door; het wijfje danst niet, of zij laat degenen dansen, die zij bijt; zij is de bloeddorstige demon die dag en nacht haar prooi zoekt, die zich

voedt met ons bloed en haar visitekaartje achterlaat in den vorm van een zwelling op de handen of een misvormd gezicht.

Maar 't is niet alles; mijnheer is stil, hij trompettert zijn tegenwoordigheid niet uit, zooals zij.

Mevrouw daarentegen schettert haar hoogste liedje uit, tot wij er razend door worden.

Als gij dus zulk een insect ziet, met hoog gepluimden kop, zwijgend u voorbijdansend, laat hem dan met rust. 's Is een mannetje, een onschadelijke danser, die honig eet, liefheeft en sterft. Maar hoort gij die tergende fanfare, dan is het de afschuwelijke bloeddrinkster, het gevreesde monster, de vrouwelijke mug.

Zoodra zij haar angel steekt in de menschelijke huid, stort zij een zeker gif uit, dat de gestoken plek doet opzwellen en jeuken. Sommige menschen lijden er vreeselijk door, krijgen er zelfs koorts van; anderen voelen het nauwelijks.

Niets is verkeerder dan in zijn boosheid het bijtende insect dood te drukken. De uitstorting van het gif wordt dan grooter en het gevolg van onze drift is als gewoonlijk, dat wij zelf kinderen van de rekening worden.

Het getal der muggen is zoo eindeloos groot en hun bestaan zoo kort, dat men gerust zeggen kan, dat er onder al die millioenen weinigen zijn, die gedurende hun bestaan het genot mogen hebben bloed te zuigen,

Om zich tegen hun beten te beschermen heeft men vele geneesmiddelen aangeraden. Het voornaamste is, zich niet te parfumeeren. De mug is een fijne dame, die van lekkere geurtjes houdt.

En dan moeten wij op de lieve vogeltjes geen jacht maken, die er zoovelen doen sterven.

Verlaten.

Een aangrijpend drama heeft de Engelsche schilder hier met weinige middelen voorgesteld.

Een jonge vrouw, misschien nog wel een meisje, komt met haar kind op den schoot te midden van een somber, eentonig landschap rusten aan den voet van een steenen kruis. Anders niets! en toch wat 'n ellende, wat 'n wanhoop in dit droevige tafereel! Hoeveel is er voorafgegaan, hoeveel zal er nog volgen!

Tegenwoordig noemt men het overbodig aan een schilderij een onderwerp te geven; het moet slechts stemming opwekken, en die stemming kan evengoed verkregen worden door een paar uien en een bierglas als door een in regen en mist haast onzichtbaar veldgezicht.

Hoe 't ook zij, zeker is het, dat de meesten op een schilderij gaarne iets vinden, dat hun te d e n k e n geeft, iets ‘suggestiefs’, zooals de geijkte term luidt. Welnu dan! onze gravure geeft veel, zeer veel te denken en te phantaseeren, en wij zouden onzen lezers onrecht doen als wij hun het gras voor de voeten wegmaaiden en onze opmerkingen en onderstellingen gaven over dit treurig groepje.

Zooveel verbeelding bezit ieder wel, om zich uit deze gegevens een tragedie te vormen, vol bittere smart, droevige vrees, pijnlijke herinnering, knagend berouw wellicht.

Misschien ook is het kruis, op welks voetstuk de arme verlatene rust, voor haar het symbool van redding en hoop.

Van alles wat.

't Is een bont gezelschap, daar vergaderd! Men vindt er van alles; en slechts één gedachte bezielt hen: hun deel te hebben aan het graan, dat uit den zak ontsnapt. Het karakter van ieder dier komt thans min of meer op den voorgrond, hoewel zij allen nu slechts één vurige, brandende begeerte uitdrukken. Het beste figuur tusschen hen allen maakt misschien nog de haan, die al die vrouwen - want dat schijnen de anderen - stil laat begaan, ja! zelfs gelegenheid geeft aan zijne kippen om haar deel aan den buit machtig te worden. Misschien als deze verzadigd zijn, zal hij zijn slag slaan en het den anderen beduiden, dat hem, den eenigen haan in de ren, het leeuwenaandeel toekomt. De zak is nog zoo groot en zoo vol; hij heeft den tijd.

Een grappig tafereel is 't zeker; de schilder slaagde er buitengewoon goed in verscheidenheid aan te brengen bij zooveel overeenstemming.

Wat 'n haast, wat 'n drukte van die kippen, kalkoenen, eenden, duiven! 't Is of men hun gekakel en gesnater hoort.

Maar gaat het in de menschenmaatschappij anders toe? Laat een betrekking openkomen, hoevelen vliegen er omheen! Laat er een gelegenheid zijn, waarbij men geld, veel geld verdienen kan, en - zegt het spreekwoord - als de kippen is men er bij.

Wie niet weten mocht waaraan dit gezegde zijn oorsprong dankt, die werpe maar een blik op het zoo sprekende tafereel, door Juminez geschilderd. Menschen zijn niet bescheidener dan kippen, helaas!

Vier oude juffers.
(*Naar het Engelsch door* A. Romney.)
(Vervolg van blz. 286.)

III.

De volgende morgen kwam eindelijk, en de dames stonden een half uur vroeger op dan anders, want zooals juffrouw Deb opmerkte, was er een vreeselijke massa te doen.

De post kwam aan terwijl zij aan 't ontbijt zaten.

VAN ALLES WAT. Naar F. Jimenez. (Zie blz. 308.)

Er was een brief van den heer Elliott bij en juffrouw Deb maakte dien een beetje plechtig open.

'Heel blijde uw vriendelijke uitnoodiging van te dineeren te kunnen aannemen,' las juffrouw Deb.

'Daar! Heb ik 't niet gezegd?' riep Minnie triomfantelijk. 'Ik wist zeker dat hij 't wel zou aannemen.'

'Nu is 't zaak te overleggen wat wij zullen geven bij het diner,' zeide Kate ernstig.

'Ja,' antwoordde juffrouw Deb, 'dat is juist de zaak. Wij hebben dien mooien schapebout in huis, gelukkig! Maar wat zullen wij er bij geven en wat voor visch?'

'Een paar kuikens zou heel aardig zijn,' ried Kate.

'O ja, dat was heel best. Maar moeten wij ze koken of braden?'

Kate bezag het moeilijke vraagstuk van alle kanten en gaf toen als haar meening te kennen, dat gekookte kippen meer uitleverden, maar gebraden een mooier figuur maakten.'

'Och ja,' bad Minnie, 'laat ze dan braden. Zij staan veel beter en de saus is zoo lekker.'

'Ja,' besloot juffrouw Deb, 'ik denk dat gebraden gevogelte beter staat voor een diner. Maar nu het tweede gerecht, wat zal dat zijn?'

'Wat zou je denken van macaroni met kaas? Mannen houden meer van hartige dingen dan van zoete,' zeide Kate op een toon van gezag.

'Herinner jij je dan niet hoe mijnheer Elliott zei, dat hij veel van zoet hield?'

'Nu, laten wij dan vleeschpasteitjes bestellen bij den bakker en blanc manger geven tot dessert,' besloot Kate.

'Dat zal heel goed gaan,' besliste juffrouw Suzanne; 'wij zullen een aardig dineetje hebben. Soep, visch, de beste die wij krijgen kunnen, schapevleesch en gebraden gevogelte, vleeschpasteitjes en blanc manger. Alles heel lekker.'

'Ja,' gaf juffrouw Deb met veel voldoening toe en stond van de ontbijttafel op. 'Meisjes, nog één ding moet ik je zeggen, en dat is: ik sta er op, dat je beiden van middag een uur gaat liggen, om er 's avonds frisch uit te zien. Bedenk dat wij niet gewoon zijn laat naar bed te gaan.'

De zusters gingen nu met haar gewone vlugheid aan haar verschillende bezigheden; juffrouw Deb naar het dorp om visch en gevogelte te koopen. Suzanne zorgde voor de bloemen op de eettafel; Kate bestuurde het koken en Minnie haalde haar soirée-toilet, haar waaier enz. voor den dag en maakte alles in orde, opdat het er op zijn best zou uitzien.

De morgen ging spoedig voorbij en 't was eerst tegen vier uur dat de zusters voelden dat zij met een gerust geweten konden gaan zitten om zich te verkwikken aan een kopje thee.

'Ik denk dat alles heel geregeld zal afloopen,' zeide juffrouw Deb, thee schenkende. 'Hoe mooi heb je de tafel gearrangeerd, Suzanne. 't Is bepaald een prachtig gezicht.'

'Daar komt bet nieuwe volk van no. 14,' riep Minnie van haar lievelingsplaatsje bij het raam. 'Ik zie een vigelante komen, met een vracht bagage; ik ben zeker dat zij 't zijn. Komt maar kijken.'

De drie zusters haastten zich naar het raam en keken uit. Langzaam kwam het rijtuig het Terras op De imperiale was gevuld met doozen en koffers. Het hield stil voor het hek van no. 14. Een meid kwam naar buiten met een schoonen witten boezelaar en muts.

De koetsier sprong van den bok en opende het portier. Een kleine, donkere heer, in overjas en met een hoogen hoed op, sprong er uit. Hij riep de meid om naar het rijtuig te komen en de dame te helpen uitstappen.

Weinig kon men van haar zien dan dat zij een respirator droeg en één en al doeken en shawls scheen.

Op de meid en haar broer leunende, ging zij heel langzaam het pad op en hield tweemaal stil, daar zij een hoestbui kreeg. Eindelijk bereikte zij het huis.

De koetsier haalde de doozen er af en wilde juist een jongen roepen om hem te helpen ze in huis te dragen, toen de kleine professor naar buiten kwam, zijn beurs uithaalde, den koetsier betaalde en toen met de grootst mogelijke energie de koffers en doozen zelf naar binnen droeg.

‘Goede hemel!’ riep Minnie, ‘wat een pittig, kregel mannetje. 't Maakt mij warm, alleen maar van naar hem te kijken.’

Nadat de professor den laatsten koffer had binnengedragen, sloot hij de deur achter zich, en daar er niets meer te zien was, gingen de zusters weer naar haar verlaten theetafel terug.

‘Och! wat moet dat arme schaap ver weg zijn! Zij kon nauwelijks meer loopen. En hoorde je haar hoesten?’ vroeg Suzanne

‘Ja, tering is een ontzettende ziekte! Wat beklaag ik dien professor! Arme man! Zag je hoe angstig hij keek, toen zij die vreeselijke hoestbui kreeg op het pad?’ zei Kate.

‘Hij is een leelijk mannetje, maar dat zijn alle professors!’ merkte Minnie op.

‘Dat vind ik volstrekt niet. Ik mag zijn gezicht bijzonder,’ zeide Deb. ‘Hij ziet er zoo geestvol uit. Maar wij moeten niet langer praten, maar jelui tweetjes moet gaan liggen voor een uur. Je zult tijd genoeg hebben om je te kleeden voor het diner.’

Twintig minuten na zessen verschenen de vier gezusters in haar beste kleeren in het salon.

Zij waren allen een beetje zenuwachtig en opgewonden over het succes van den avond. Kate wierp zich in den fauteuil. Haar wangen waren rooder dan zij 't gaarne had. Minnie stond voor den spiegel en bewonderde heur haar, dat zij had opgemaakt volgens den nieuwen smaak, zeer goed nagebootst van een meisje uit Londen, die 's Zondags vóór haar had gezeten in de kerk. Juffrouw Deb en Suzanne stonden te praten vóór den schoorsteen.

‘Ik hoop,’ zei juffrouw Deb, ‘dat Anna haar verstand bij mekaar houdt en netjes dient. Ik wou dat ze niet zoo verkouden was, dat doet haar zoo hijgen en blazen.’

‘Nu,’ riep Kate, ‘ik heb haar gewaarschuwd en gezegd dat als zij in de eetkamer een enkelen keer niest, ik haar den dienst opzeg.’

‘Maar, lieve Kate,’ sprak Suzanne, ‘vind je dat niet al te streng? Men kan er soms niets aan doen als men niest!’

‘Och wat, ik heb er dikwijls op gelet dat menschen nooit hoesten, gapen of niezen, als zij in angst zijn.’

Juffrouw Deb wilde juist over de waarheid van deze bewering redeneeren, toen Minnie riep, terwijl de huisbel hard overging:

‘Hier is hij!’

De zusters gingen haastig zitten en luisterden terwijl Anna de deur opende. De salondeur was maar half toe. Kate nam een boek, Suzanne liet een steek vallen van haar breiwerk en kon dien niet weer opnemen, zoo beefden haar handen.

Juffrouw Deb zei op dien toon, welken Minnie een beetje brutaal ‘Deb's salonstem’ noemde:

‘'t Is wel een voorrecht, meisjes, dat ge zoo'n mooien avond treft voor uw uitgaan.’

Niemand antwoordde, want op dit oogenblik ging de deur open en binnen kwam de heer Elliott, schitterend in zijn avondkleeding.

‘Ik hoop dat u mijn briefje in tijds hebt ontvangen,’ zeide hij; ‘ik kreeg uw lieve invitatie gisteravond en ik haastte mij die te beantwoorden.’

‘O ja,’ antwoordde juffrouw Deb, ‘wij kregen uw briefje van morgen met de eerste post. Wij waren heel blij dat u kon komen, want wij vreesden half dat u op Doveton Hall moest eten.’

‘Nu, de zaak is deze,’ legde hij uit met zijn rug tegen het vuur. ‘Lord Doveton heeft vandaag zoo'n drukke tafel, dat ik dacht: zij hebben mijn plaats liever dan mijn persoon. Overigens,’ voegde hij er bij, misschien bij toeval Kate aanziende, ‘ik zou liever bij u dineeren.’

‘'t Is heel vriendelijk van u dat te zeggen,’ antwoordde juffrouw Deb.

Op dit oogenblik kondigde de meid aan dat de soep op tafel stond; juffrouw Deb nam den arm aan dien de heer Elliott haar aanbood, en gevolgd door de drie zusters schreden zij met waardigen tred naar de eetkamer. Zij zetten zich om de tafel, juffrouw Deb aan het hoofd, de heer Elliott tegenover haar en 't diner begon. De heer Elliott sneed voor, sprak, lachte en at met veel liefhebberij.

Zooals Kate later opmerkte: hij was bepaald een prettig man om te voeden. Hij at van alles en prees alles. Sommige van zijn verhalen waren zoo grappig dat Anna de kamer uit moest gaan om haar grinnikend gezicht te verbergen.

Het diner was uitstekend, de soep warm, de visch volmaakt en mijnheer Elliott verklaarde dat hij nog nooit zoo'n lekkeren schapebout had gegeten.

Anna bediende zonder niezen of hoesten zeer netjes, behalve dat zij soms aanstalten maakte om het bord van den heer Elliott weg te nemen als hij eventjes vork en lepel neerlegde om een grap te vertellen.

Toen het dessert op tafel was, begon Kate eerst vrij adem te halen; een oogenblik later kwam Jane zeggen dat het rijtuig voor was.

‘Wat gaat die tijd om,’ zei juffrouw Deb, ‘ik kan niet gelooven dat het reeds zoo laat is.’

Kate en Minnie gingen naar boven haar mantels halen. De heer Elliott trok zijn pelsjas aan en hielp de zusters instappen. De gedienstige Anna liet haar uit, en zij waren weg.

Juffrouw Deb en Suzanne gingen naar het salon.

‘Alles is mooi afgeloopen,’ zeide Suzanne met een zucht van verlichting, ‘en ofschoon ik niet naar het concert ga, heb ik mij toch uitstekend geamuseerd. Mijnheer Elliott is bepaald een aangenaam mensch’.

‘Dat is hij,’ gaf juffrouw Deb toe, en na een lange pauze voegde zij er bij:

‘Ik geloof bepaald dat hij Minnie erg bewondert. Ik zou wel willen weten of hij aan hertrouwen denkt.’

‘Hij lacht en praat het meest met Minnie,’ zeide Suzanne, ‘maar ik merkte op dat hij Kate telkens aankeek, als hij meende dat men niet naar hem zag. Ik denk dat als hij aan een van beiden denkt, het zeker Kate is.’

‘Lieve deugd,’ riep miss Deb uit, ‘je verrast mij, Suzanne. Daar dacht ik nooit aan. Zeker! nu jij het zegt vind ik ook dat Kate veel beter voor hem past. Zij is zoo'n goeie huishoudster en Minnie is zoo jong, zeker wel twintig jaar jonger.’

‘Ja, en Kate zag er van avond zoo goed uit. Ik heb haar nooit zoo knap gezien.’

‘Verbeeld je, wat zou dat een verandering zijn!’

Beide dames zaten tot negen uur over dit denkbeeld na te denken; toen speelden zij bezique tot tien uur en lieten daarna de meiden naar bed gaan; zij trokken haar stoelen bij het vuur en verwachtten ieder oogenblik de afwezigen.

‘Mijn hemel!’ riep miss Deb, uit haar slaapje ontwakend toen de klok elf sloeg, ‘wat zijn ze laat!’

‘Het moet een heel lang concert zijn,’ en Suzanne gaapte en wreef haar oogen uit. ‘Ik wou dat zij thuiskwamen, mijn voeten zijn zoo koud van het lange zitten.’

‘Je deed beter naar bed te gaan,’ zei juffrouw Deb; ‘'t is niet noodig dat er twee opzitten en je zult morgen zoo moe zijn; ga maar!’

‘O neen, zeker niet! Zij komen dadelijk, dat zal je zien, daarbij ben ik verlangend hun wedervaren te hooren.’

Na tien minuten langer wachten hoorde men een rijtuig over het Terras rollen. Het hield voor de poort stil. Suzanne opende de huisdeur en Kate en Minnie, hoog haar rokken ophoudend, haastten zich over het pad, en keken zorgvuldig toe waar zij stapten met haar dunne avondschoentjes.

‘O wij hebben zoo'n heerlijken avond gehad,’ riepen zij beiden uit, in het salon stuivende.

‘Ik heb mij nooit zoo geamuseerd,’ riep Minnie opgewonden.

‘Wie was er?’ vroeg Suzanne nieuwsgierig, ‘vertel er mij alles van.’

'Nu,' vertelde Kate, 'toen wij daar kwamen vonden wij de zaal reeds stikvol, maar daar onze plaatsen gereserveerd waren, hadden wij geen moeilijkheid. Mijnheer Elliott vond ze dadelijk. Zij waren de beste - maar vier rijen af van Lady Doveton. Wij gingen dus zitten, mijnheer Elliott in het midden, en aan den anderen kant, die mijnheer Hummins, de dominé; mijnheer Elliott introduceerde hem bij ons en hij was zoo aardig - hij vroeg mij of ik hem wilde helpen met Paschen de kerk te versieren - en ik vertelde hem over jou, Suzanne, hoe prachtig jij bloemen kon arrangeeren, en hij zeide dat hij hoopte, dat jij hem ook wou helpen; hij wilde ons komen bezoeken, als ik het hem toestond, om er eens over te praten.'

'O 't was zoo grappig,' viel Minnie haar in de rede, 'en mijnheer Elliott was zoo aardig, hij scheen ieder te kennen en hij maakte mij haast dood van het lachen, hij had allerlei dolle opmerkingen over de menschen. Maar wie zou je denken dat naast mij zat? Ik was verbaasd hem te zien.'

'Wie dan?' vroeg juffrouw Deb streng, 'toch niet die jonge Travers, hoop ik.'

'Ja, 't was Teddy Travers, en hij was ook zeer aardig.'

'Ik begrijp niet wat jij aan dien leelijken jongen vindt,' zeide juffrouw Deb, 'hij ziet er zoo dom uit en zijn haar staat altijd recht op zijn hoofd.'

'Hij ziet er veel beter uit dan alle suffe, oude professors te zamen,' riep Minnie beleedigd uit, 'en hij verdient ook meer geld, 300 pond in een jaar. En hij is zoo geestig, ik geef niets om hetgeen de menschen zeggen.'

'Minnie, ik denk dat je heel moe bent,' sprak juffrouw Deb ernstig, 'anders zou je zoo niet spreken.'

Minnie barstte in tranen uit, mompelde iets over 'zonder eenige bedoeling', ging de kamer uit en sloeg de deur hard achter zich toe.

'Arm kind,' merkte juffrouw Deb op, 'zij is altijd geheel neergeslagen of opgewonden. Wat zou haar zoo hebben aangegrepen? Heeft zij zich niet geamuseerd op het concert?'

'O jawel,' antwoordde Kate onverschillig, 'maar toen wij thuiskwamen in de vigelante was zij erg uit haar humeur. Ik denk omdat mijnheer Elliott niet den heelen tijd met haar heeft gesproken.'

De zusters waren te slaperig om de gebeurtenissen van dien avond nog langer te bespreken; zij namen dus maar haar blakers op en gingen toen met menigen geeuw naar haar slaapkamers.

IV.

'Ik zag nooit zoo iets doms als de manier, waarop dat professortje werkt,' zei Minnie den volgenden morgen, 'hij is aan het graven en planten geweest reeds vóór het ontbijt, als moest hij er brood voor verdienen. Hoe dwaas, zich dood te werken aan een tuin, dien hij over drie maanden toch moet verlaten. Het zaad zal nauwelijks opgekomen zijn, als hij het zien kan. En hij ziet er zoo mal uit in dat grijs alpaca jasje.'

'Je wil hem toch niet laten werken in zijn gekleede jas en met zijn hoogen hoed op?' vroeg juffrouw Deb streng; 'ik vind het heerlijk iemand te zien met zooveel energie. Al blijft hij hier nog zoo kort, hij is er op gesteld zijn tuin netjes te hebben.

Overigens is tuinieren een zeer nuttige uitspanning voor menschen die een zittend leven leiden.'

'Maar wat gaat hij nu doen?' riep Minnie, 'hij zet al zijn gereedschappen weg en gaat het huis in. Hij is zeker moe; geen wonder ook. O, daar is hij weer! En wat trekt hij achter zich? Een badstoel, geloof ik waarlijk! Nu denk ik dat de zuster uitgaat.'

Nog eens ging de professor het huis in en kwam nu terug met een vracht shawls en kussens op de armen. Hij begon ze heel netjes te arrangeeren in den badstoel, en toen hij over zijn werk tevreden scheen, ging hij het huis weer in en kwam na een paar minuten er uit, nu met zijn gekleede jas aan en zijn zijden hoed op. Zijn zuster leunde op zijn arm.

Hij hielp haar in den stoel zitten, bedekte haar zorgvuldig en gaf haar toen een bouquetje van sneeuwklokjes en andere schrale bloempjes, die hij in den verwaarloosden tuin had gevonden, en rolde haar toen over het Terras, heel langzaam en voorzichtig.

'Och heer,' en juffrouw Deb veegde haar oogen af. 'Hoe aandoenlijk! Ik ben bang dat het arme schepsel stervende is. Wij moeten er Maandag heen en zien of wij iets voor hen kunnen doen. Wij hebben wat bloemen; nu weet ik ten minste zeker, dat zij er van houdt. Ik hoop dat zij haar niet te lang buiten zullen laten, want al is de zon warm, de wind is koud genoeg,'

Na de lunch kleedden Suzanne en Minnie zich aan om visites te maken. Kate, nog vermoeid door de ongewone uithuizigheid van gisteren, ging wat liggen op de sofa in de eetkamer en viel in slaap. Juffrouw Deb begon de wekelijksche rekeningen op te tellen in het salon.

Na een paar minder soort visites te hebben gemaakt, kwamen Minnie en Suzanne bij mevrouw Sexton. Mevrouw Sexton was een der rijkste en der belangrijkste personages uit de buurt, maar zij was toch zeer hartelijk, hoewel wat zwaar van geest en lichaam.

Suzanne was altijd een beetje zenuwachtig en onrustig als zij haar bezocht, meer echter nog om de deftigheid en den trots van den huisknecht dan uit vrees niet welkom te zijn aan de meesteres.

Suzanne voelde altijd, dat zelfs wanneer zij een nieuwe japon en een nieuwen hoed en handschoenen droeg, het verachtelijke oog van den knecht op haar neerzag en haar deed voelen wat zij half schreiend noemde: 'of zij in 't geheel niets bezat'.

Toen zij bedeesd aan de bel trok, verscheen het gewichtige personage en verwaardigde zich Suzanne en Minnie voor te gaan door de hal, toen door een gang, een paar treden op, weer door een gang en eindelijk in mevrouw Sexton's lievelingskamer, achter in het huis. Het was twee stappen af en Suzanne vergat ze en maakte bijna vallend haar 'entrée de salon'.

'Iedereen vergeet die trappen,' zeide mevrouw Sex-

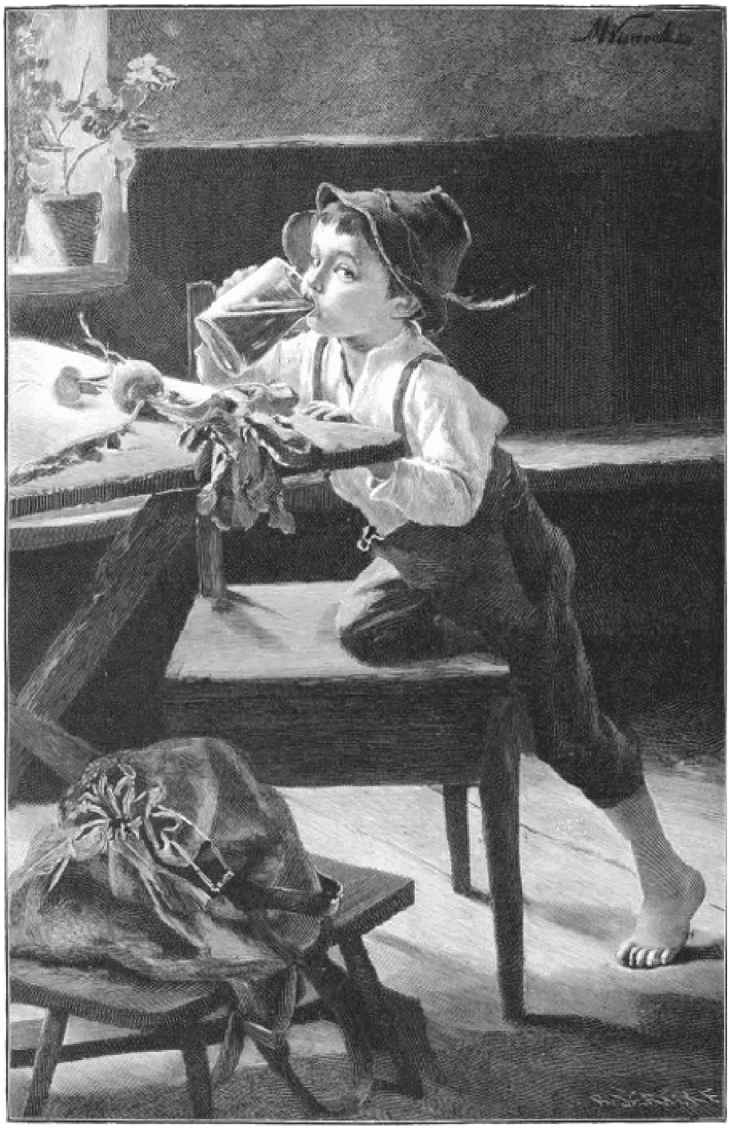

VADERS BIER. Naar M. Wunsch. (Zie blz. 318.)

ton, terwijl zij de blozende en hijgende Suzanne de hand drukte; ‘mijn man verwondert zich er ook altijd over, waarom ik het salon niet meer gebruik - maar ik houd van deze kamer 't meest van alle hier in huis - de zon schijnt hier altijd en ik kan zoo makkelijk in en uit den tuin en zij is zeer gezellig, wanneer men er eenmaal is.’

't Was werkelijk een buitengewoon prettige kamer. Groote vensterdeuren openden zich in den tuin, lage boekenkasten stonden langs de muren, waarboven men mooie porseleinen vazen zag, gevuld met kasbloemen. Vreemde, oude stoelen, met hooge ruggen en breede zitplaatsen, omringden den hoogen eikenhouten schoorsteen.

Naast het houtvuur zat mevrouw Sexton thee te schenken en Minnie en Suzanne zetten zich neer en keken rond. Daar waren drie andere dames en de heer Hummins, de dominé, aan wien Kate gisteravond was voorgesteld. Mevrouw Sexton en de andere dames zaten in een halven cirkel, rondom den heer Hummins, een klein dik mannetje van zoowat 35 of 36 jaar; hij was gezegend met een frisch, goed geschoren gezicht, glanzend van goed humeur en gedienstigheid. Zijn haar - waarvan hij heel weinig had - was in een golf geborsteld over zijn blinkend voorhoofd; zijn handen waren net en wit en hij had een groot kuiltje in het midden van zijn kin. Hij hield zijn knieën dicht bij elkander met zijn kopje thee zorgvuldig daarop gebalanceerd en een opgerolde courant in de hand, die hij zwaaide als een dirigeerstok om aan zijn woorden nadruk bij te zetten.

Zijn bezoek had blijkbaar lang geduurd, want na even te hebben gepraat met de dames Dimple en afgesproken dat hij Maandag of Dinsdag bij haar zou komen, stond hij op, zette zijn kopje op het blad en zeide tot mevrouw Sexton:

‘Ik moet nu een kijkje nemen bij mijn vriendjes boven en dan ga ik heen.’

Hij boog voor de dames en ging de kamer uit. Zij konden hem op de trappen hooren, hard in zijn handen klappend; toen hoorde men een getrippel van kindervoetjes en een stoeipartij volgde blijkbaar.

Mevrouw Sexton wendde zich tot Suzanne en zeide plechtig:

‘Mijnheer Hummins is bepaald een van de beste jonge mannen, die ik ooit ben tegengekomen. Als leeraar is hij bepaald onbetaalbaar. Heeft u nooit opgemerkt dat menschen met een kuiltje in de kin een specialiteit hebben? En zooals mijn man zegt, niemand kan zooals mijnheer Hummins van vrouwen alles gedaan krijgen wat zij willen, van een theewarmer tot een briefje van tien pond, hij kan krijgen wat hij wil en niemand weigert hem ooit iets. Zijn manieren zijn toch zoo aantrekkelijk en zijn preeken zoo lief en aandoenlijk.’

‘Wij gaan zelden naar zijn kerk,’ antwoordde Suzanne, ‘maar morgen ga ik er zeker heen, want ik zou hem graag hooren preeken. Hij ziet er zoo goed en vriendelijk uit.’

De dames spraken nog een poosje over het concert, over de moeilijkheid goede meiden te krijgen, over de manier waarop Lady Doveton het haar droeg, of het geverfd was of niet, en nog meer van zulke interessante dingen.

Toen Suzanne en Minnie opstonden om heen te gaan, liet mevrouw Sexton hen vriendelijk uit.

Door de hal komende, kwam mijnheer Hummins de trap af met een klein meisje op zijn rug, haar armen om zijn nek geslagen en zeker vaster dan noodig was, want zijn gezicht was vuurrood van den druk.

Een ander kind liep achter hem aan en gaf hem met een zweepje tikken, die niet onzacht aankwamen. Toen hij onder aan de trap gekomen was met zijn vrachtje, sprong hij vroolijk op en neer van de laatste treê en riep den kinderen lachend toe:

'Ik ben zoo'n goeie Gigi - niet liefjes? Maar nu moet je Gigi heen laten gaan, want Gigi wil naar huis wandelen met die dames.'

Na eenige moeielijkheid werd de Gigi bevrijd van het gevaar een beroerte te krijgen door de te groote hartelijkheid der kinderen, en zijn slap hoedje opzettend, ging hij heen met de dames Dimple aan weerskanten van hem.

Ondertusschen zat juffrouw Deb alleen thuis. Zij had haar rekeningen afgesloten, een paar brieven geschreven en ging nu voor het vuur zitten, hopende nog even rustig te kunnen lezen vóórdat de zusters thuiskwamen, toen zij plotseling opgeschrikt werd door het opengooien der huisdeur en een mannenstap, die de gang inkwam.

Vage vrees voor roovers flitste juffrouw Deb door het hoofd en zij was juist op het punt den pook op te nemen en haar zenuwen te spannen om dien te kunnen gebruiken, toen de deur werd opengeworpen en naar binnen vloog - de kleine professor.

'Neem mij niet kwalijk, mevrouw!' riep hij, 'maar mijn zuster is plotseling flauwgevallen. Ik kon geen brandewijn vinden in huis; 't is zeker verlegd of vergeten. Mag ik u vragen....?'

'Zeker, zeker,' en juffrouw Deb liet hem niet uitpraten, maar haar sleutels opnemend ging zij naar het buffet; 'ga maar spoedig terug, ik kom zóó.'

De professor haastte zich weg en juffrouw Deb trok spoedig de kurk uit, en zonder hoed, zonder mantel snelde zij heen naar no. 14 zoo gauw als haar beenen het haar toestonden.

De deur stond open; zij ging naar de voorste slaapkamer en vond daar juffrouw Graham op een sofa liggen, nog altijd bewusteloos; de professor lag op zijn knieën naast haar met vlugzout en eau de Cologne.

Juffrouw Deb behoorde tot de vrouwen, die altijd als bij instinct schijnen te weten wat zij moeten doen in een ziekenkamer. Na een paar minuten had zij de zieke bijgebracht en verzekerde den professor dat er geen ernstig gevaar bij was.

'Neen, zeker niet,' fluisterde juffrouw Graham en trachtte te glimlachen. 'Ik voel mij nu heel wel. Ik was vandaag zooveel beter nadat ik in de frissche lucht geweest was, dat ik mij wat te veel vermoeide, en toen viel ik plotseling flauw. Dank u juffrouw Dimple, dank u zeer voor uw goedheid.'

‘Volstrekt niet,’ antwoordde juffrouw Deb. ‘ik ben zoo gelukkig dat ik u een beetje helpen kan. Als u mij wil toestaan soms eens aan te komen en bij u te zitten, zal het mij groot plezier doen.’

‘Ik zal zoo blij zijn u te zien,’ en een mooi fijn blosje bedekte haar magere wangen. ‘Om u de waarheid te zeggen, verlangden Robert en ik er zeer naar u te leeren kennen. Wij voelen ons hier zoo eenzaam.’

‘Dan kom ik Maandag,’ zei juffrouw Deb glimlachend, ‘en zal u voorlezen. Ik zie dat u veel boeken heeft; maar als ik er heb, die u graag zien wil, zal ik ze u met plezier brengen.’

En vreezende haar te vermoeien door te lang te blijven, stond juffrouw Deb op en de professor liet haar uit.

‘Wel,’ riep Minnie, die juist thuiskwam, ‘waar ter wereld ben je toch geweest zonder hoed? En je wangen zoo rood als bieten! Wat zei de professor tegen je, Deb, of mag ik 't niet weten?’

Juffrouw Deb begon over haar schijnbaar ongepast gedrag meer uitleggingen te geven dan wel noodig scheen, en toen zij gedaan had, schaterde Minnie het uit.

‘Nu Deb, ik moet je zeggen dat ik mij haast ziek lachte toen ik je aan het hek zag zonder hoed of iets op en je haar fladderend in den wind, en die professor in zijn malle oude alpaca jas, groetend en buigend. Je zult zien het Terras maakt er een roman van.’

‘Ik wou dat je zulke malligheid niet zei, Minnie,’ en juffrouw Deb bloosde, toen zij haar verward haar in den spiegel zag.

‘Van mijn leven zag ik zoo iets grappigs niet,’ ging Minnie voort. ‘Verbeeld je, Deb blozend omdat een oude professor in een alpaca jasje haar naar de deur bracht.’

Kate lachte mee en gaf toen een andere richting aan het gesprek, door te zeggen:

‘'t Zal mij benieuwen of wij mijnheer Elliott terug zullen zien.’

‘Misschien komt hij morgen wel. Heb je niet gehoord hoelang hij hier blijft?’

‘Hij zeide ons dat hij Maandag over acht dagen heengaat,’ antwoordde Minnie, waarop Minnie en Kate beiden stil werden, een diepzinnig, rekenkunstig vraagstuk overdenkend, namelijk:

‘Als mijnheer Elliott drie malen komt in de eerste week, hoeveel malen komt hij dan in de tweede?’

De tijd alleen zou het antwoord geven op deze vraag.

V.

Den volgenden morgen, hoewel de barometer heel laag stond en het weer ongestadig scheen, weigerden Kate, Minnie en zelfs Suzanne het goede voorbeeld van juffrouw Deb te volgen door met oude hoeden en japonnen naar de naaste kerk te gaan.

Integendeel, zij besloten haar beste kleeren aan te trekken en naar de kerk van den heer Hummins te wandelen, hoewel die wel een kilometer verder lag dan de parochiekerk.

Suzanne voelde zich erg schuldig en onbarmhartig, toen zij het laatste puntje van juffrouw Deb's op één na besten mantel den hoek zag omslaan van het Terras, maar toch voelde zij zoo'n heerlijke rilling van binnen; want ging zij niet mijnheer Hummins

hooren en zeide haar spiegel haar niet duidelijk hoe aardig dat kwakergrijze hoedje, alleen maar opgevroolijkt door een paar strikken van ‘vieux rose’, haar vriendelijk gezicht omlijstte?

Zij trok vol zorg een paar nieuwe handschoenen aan, die zij verborgen had tot na het vertrek van juffrouw Deb, en riep haar zusters toe zich te haasten, want het werd laat. Kate en Minnie scheurden zich eindelijk los van haar spiegels en kwamen beneden, frisch en bloeiend van uitzicht.

Het drietal ging heen. Het weer bleef mooi; na een half uur wandelen, bereikten zij de kerk juist toen het luiden ophield; zij kregen goede plaatsen, en wie zat er achter hen? - Mijnheer Elliott!

Kate en Minnie verborgen haar blozende gezichten in haar mofjes en wenschten vurig dat mijnheer Elliot een andere plaats had gekozen dan juist achter haar.

't Is niet plezierig te denken dat iemand onophoudelijk je gezicht bestudeert onder de preek en vooral wanneer de kou zeker wipneusje helderrood heeft gekleurd en je onwillekeurig scheelziet om te kijken of het wel ooit zijn normale kleur terugkrijgt. Suzanne was de eenige wie 't speet dat de preek ten einde liep. Mijnheer Hummins preekte zooals later Suzanne verklaarde zoo ‘beeldig lief’!

Toen de zusters de kerk verlieten haalde mijnheer Elliott ze in.

‘Mag ik met u naar huis wandelen?’ vroeg hij, ‘ik heb vandaag niets te doen.’

De dames gaven gaarne haar toestemming en zij gingen allen naar Dimple-villa; Kate en Suzanne wandelden vooruit, Minnie en mijnheer Elliott achter.

't Was een genot voor Minnie, Teddy Travers langs te komen en hem te laten zien dat zij met zoo'n deftig heer wandelde. Teddy echter nam zijn hoed af op zijn gewone luie manier en scheen volstrekt niet onder den indruk.

‘Wie is dat jonkie?’ vroeg de heer Elliott, nadat Minnie zich voor Teddy had gebogen.

‘O, 't is de jonge Travers maar,’ antwoordde Minnie onverschillig; ‘hij woont bij ons op het Terras. 't Is een heel vroolijke jongen.’

Kate wandelde knorrig voort met Suzanne en snauwde haar onbarmhartig af. Zij vond de preek erg onbeduidend, zij antwoordde vinnig op Suzanne's uitroepen van verrukking en verheugde haar toen met de mededeeling, dat haar hoed onder de kerk altijd scheef had gezeten. Zij hield niet op vóórdat de arme Suzanne op het punt stond te schreien.

Toen zij het Terras bereikten zagen zij juffrouw Deb en den professor in ernstig gesprek naast elkander loopen. Toen juffrouw Deb haar hekje bereikte, verzocht zij den professor in haar tuin te komen en begon met milde hand een bouquet te plukken van de uitgezochtste lentebloemen, bestemd voor zijn zuster.

Zij wilde ze juist vastbinden toen de anderen lachend en pratend ook den tuin inkwamen.

'Dank u! Dank u!' riep de kleine professor zenuwachtig en zag de indringers schuw aan; 'mijn zuster zal zoo blij zijn! Dank u, 't is zoo heel mooi; u hoeft ze niet te binden, ik ben toch dadelijk thuis.'

Juffrouw Deb, merkende dat hij graag weg wilde, gaf hem de bloemen en hij snelde dadelijk heen.

'Ik was juist bezig een paar bloemen te plukken voor de arme juffrouw Graham,' legde zij uit, terwijl zij den heer Elliott de hand gaf en tevens bloosde van verontwaardiging om den ondeugenden glimlach van Minnie.

Zij kwamen het huis in, en daar mijnheer Elliott besloten scheen te blijven voor de lunch, konden zij niets beters doen dan hem er voor uit te noodigen. Maar zooals juffrouw Deb opmerkte tegen Kate, toen zij haastig haar hoeden gingen afzetten:

'Lunch is niet hetzelfde als diner!'

'Neen, en gelukkig hebben wij een heel aardig menu. 't Was of ik een voorgevoel had dat mijnheer Elliott zou komen toen ik de lunch bestelde.'

Het was zooals Kate zeide een zeer smakelijk maaltje en mijnheer Elliott liet daaraan alle recht wedervaren.

Toen juffrouw Deb hem zei dat Kate met eigen handen die kaaskoekjes had gemaakt, noemde hij haar engelachtig, at er drie van en klaagde over zijn eenzaam leven thuis.

Na de lunch, toen zij in het salon terugkwamen, bleef hij zitten, maar scheen erg onrustig; nu eens ging hij naast Minnie zitten, dan stond hij op, liep naar het raam en keek naar buiten, met de handen in zijn zakken rammelend met zijn geld; dan weer nam hij een stoel dicht bij Kate en sprak alleen met haar, en dan keerde hij weer terug naar de troostelooze Minnie en vertelde een anekdote om haar te laten lachen.

Verscheidene malen trachtte juffrouw Deb met hem een verstandig gesprek te beginnen, maar haar pogingen mislukten. De onderwerpen die zij koos vonden geen weerklank bij mijnheer Elliott. Terwijl zij sprak keek hij verstrooid naar zijn laarzen, en toen zich wendend tot Minnie of Kate, vertelde hij haar de een of andere anekdote, die hij zich scheen herinnerd te hebben.

Juffrouw Deb, een beetje beleedigd, gaf het in wanhoop op en begon te lezen. Hij vertelde weer iets uit zijn eindeloozen voorraad verhaaltjes en juffrouw Deb kon 't niet laten toe te luisteren.

'Ja,' zeide hij tot Minnie, 'zooals u zegt, de Ieren denken dat hun land in geen enkel opzicht door een ander kan overtroffen worden. Toen ik laatst in 't Westen van Ierland was, wou ik eens een boerenjongen vangen en begon te klagen over de schaarschheid van Iersch wild in vergelijking van de Schotsche moerassen.

“Ik geloof,” zei ik, “dat je geen fazanten hebt in deze buurt.”

“O jawel, uw genade,” antwoordde de kerel, “de takken breken haast door, zoo krioelt het er hier van.”

“En zijn er ook snippen?” ging ik voort.

“Zoekt u snippen? Daar is hier een plaats, waar, als u niet met een geweer uitging, ze u zouden opeten.”

“En patrijzen?” vroeg ik, om te zien hoe ver hij gaan zou.

“O, mijnheer!” en hij maakte zoo'n zot grimas, “de patrijzen loopen als kippen door het veld.”

“Maar wilde ganzen dan?”
“U kan niet langs de moerassen wandelen zonder er op te trappen.”
“Nu,” riep ik, besloten den man op de een of andere manier te betrappen, “komen hier ook wel eens nijlpaarden?”
De man krabde zich achter de ooren en antwoordde toen met een geheimzinnig knipoogje:
“Ja, dat doen zij wel - maar ziet u, alleen 's nachts.”’
Minnie en Kate schaterden het uit bij deze historie, totdat de thee binnengebracht werd.
Mijnheer Elliott dronk drie kopjes thee en nam toen afscheid; de zusters zetten haar stoelen dicht bij het vuur om de gebeurtenissen van den dag te bepraten, toen de bel weer overging en de professor binnenkwam,
‘Ik kom maar voor een oogenblik,’ zeide hij, juffrouw Deb de hand gevende, ‘om u dit boek te brengen; u zei van morgen dat u het graag wou lezen.’
‘Ik dank u zeer,’ antwoordde zij, ‘maar kan u niet even zitten en een kopje thee drinken?’
De professor keek verlegen door de gezellige kamer, aarzelde, en eindigde met bij het vuur te zitten, zeggende:
‘Ik heb mijn zuster slapend verlaten, dus kan ik wel een paar minuten blijven zitten. Ik heb haar den heelen middag voorgelezen, totdat zij eindelijk in slaap viel, en daar de verpleegster nu bij haar is, dacht ik het wel even te kunnen wagen uit te gaan.’
Kate maakte nieuwe thee; de professor zette zich in den leuningstoel en keuvelde met juffrouw Deb. Langzamerhand verdwenen de zorgvolle lijnen van zijn voorhoofd; hij werd levendiger en scheen best op zijn gemak.
Meer dan een half uur verliep, toen de klok eensklaps sloeg; hij sprong op en zei:
‘Ik vergat heelemaal den tijd. Ik moet dadelijk weg. U komt toch zeker morgen naar Emilie zien? Zij ziet met zooveel genoegen naar uw bezoek uit.’
Hij drukte de zusters warm de hand en snelde weg.
‘Wat 'n vervelend leven heeft die arme man toch met zijn zuster op te passen! Ik begrijp niet hoe hij doet met zijn werk,’ zei Kate.
‘Hij gaat driemaal in de week naar de stad, voor zijn lessen,’ antwoordde juffrouw Deb.
‘Lieve hemel! Wat 'n dom boek,’ riep Minnie.
‘Vreeselijk! Hoe kan je zulke dwaze dingen lezen!’
‘'t Is een heel interessant boek,’ antwoordde juffrouw Deb verontwaardigd; ‘ik ben nooit zoo geboeid geweest als toen de professor mij uitlegde over de mimiek der vlinders. 't Is zoo heerlijk iemand te ontmoeten, die ons als redelijke wezens beschouwt in plaats van niets dan dwaze dingen en onzin te praten.’
Minnie kleurde bij deze opmerking en zeide:
‘Nu, ik voor mij vind dat je professor een muffe, oude

DE GEBROKEN KRUIK. Naar C. Voss. (Zie blz. 318.)

fossiel is, en ik kon maar niet verstaan wat hij vertelde. Ik houd van menschen die je amuseeren kunnen en je aan het lachen maken - niet een die praat als een saaie dictionnaire. Ik vind mijnheer Elliott wel tienmaal aardiger.'

Juffrouw Deb nam zwijgend haar kostbaar boekdeel op en ging naar haar eigen kamer, waar zij spoedig zoo geboeid werd door haar boek, dat zij, beneden komend voor het souper, alle boosheid tegen Minnie vergeten had.

(*Slot volgt.*)

Vaders bier.

Die begint al vroeg! Als die tien jaar verder is, zal hij 't Vader in bierdrinken niet toegeven. Kijk die oogen vol begeerlijkheid, die dorstige keel, die heele houding, zoo duidelijk verradend hoe hij geniet; voor hem is bier, evenals voor zijn vader, broers, ooms, ja misschien wel moeder en zusters, de nectar bij uitnemendheid; en die liefhebberij zal hem bijblijven en menig dubbeltje kosten in zijn leven.

Bier is een onschuldige drank, beter in elk geval dan jenever; maar toch elke overdaad schaadt, en zooals dat jonge mensch zich met lichaam en ziel overgeeft aan het genot van den drank, is het niet moeilijk te voorspellen, dat hij eenmaal een hartstochtelijk bierdrinker zal worden. Moge het hem nooit berouwen! Men gunt hem graag een hartigen dronk, maar de rechte weg ligt, als overal, juist in 't midden.

De gebroken kruik.

Wie kent niet de fabel van Lafontaine over het melkmeisje Perrette, die met een kan melk naar de stad gaat om ze te verkoopen?

Onderweg droomt het meisje, naar aanleiding van die kan, over allerlei trotsche dingen. Die melk zal zij verkoopen en van de opbrengst zich een kip aanschaffen, een die eieren legt; voor de eieren koopt ze meer kippen, later een varken, een kalf, een koe, een boerderij, ja wat al niet meer?

Perrette ziet zich in haar verbeelding reeds schatrijk, alles, alles door die kan met melk! Maar ach! in haar blijdschap over zooveel schatten, let zij niet op de kan, die van haar hoofd tuimelt en in duizend stukken voor haar voeten ligt, te midden van den plas melk.

Het meisje op onze plaat schijnt eenvoudig met haar kruik naar den put te zijn gegaan om water te halen; de blik vol droevige berusting, waarmede zij de overblijfselen van haar kruik aanziet, is wel die waarmede Lafontaine's Perrette haar kan, de draagster van zoovele illusies, zal hebben aangestaard.

Of dit kind, evenals haar voorgangster, door den dichter onsterfelijk gemaakt, ook een heele toekomst gebouwd heeft op deze thans verbrijzelde kruik? Wij gelooven het niet; de kruik scheen eenvoudig bestemd om er water in weg te dragen. Toch kan 't wel zijn, dat er haar veel, heel veel aan dit breken gelegen is. Wie weet of zij tehuis niet flink zal worden beknord over haar achteloosheid, of zij niet verplicht zal zijn uit haar schrale spaarpenningen het voorwerp te vergoeden!

In elk geval, zij bekijkt de scherven zoo aandachtig alsof deze door haar blik weer aaneen zouden groeien.

Helaas, kindlief! hoop dat maar niet. Glas- of aardewerk zijn als geluk: een seconde van onnadenkendheid, van achteloosheid kan ze breken, maar noch tranen, noch zuchten maken ze weer heel. Vergeet dat nooit! En moge er in uw later leven niets ernstiger breken dan deze waterkruik.

De schildwacht.
Een Russische vertelling van Rufina Piotrowski.

'Trofim Stoyan!' sprak de President van het Militair Gerechtshof, 'gij zijt schuldig bevonden aan de misdaad van medewerking bij de ontsnapping van den gevangene No. 279 uit de mijn Gorkaya-Balka! Alvorens het vonnis wordt uitgesproken, wenscht het Hof uwe eigene lezing van de omstandigheden, waaronder de ontsnapping van den gevangene heeft plaats gehad, van u te vernemen, met vermelding van de redenen, die u bewegen konden om het in u gestelde vertrouwen zóó schromelijk te schenden. Wij begrijpen, dat gij de juistheid van sommige verklaringen der getuigen weerspreekt. Maar wij waarschuwen u, dat gij de waarheid zegt. - Geef acht!'

Toen de President had uitgesproken, wierp een slank jonkman, die tusschen twee glinsterende bajonetten stond, een blik om zich heen op de toeschouwers, plaatste zich in de vereischte militaire houding, en zag het Hof aan.

'Begin!' sprak de President.

'Uwe Excellentie,' zoo ving de soldaat aan, 'ik verlang geen genade, en ik verwacht die ook niet; maar gij hebt mij gevraagd, de waarheid te zeggen, en ik zàl de waarheid zeggen. - Het was op een Zaterdagnacht, het sneeuwde hard, en het was bitter koud. Sergeant Petroff marcheerde met mij naar de Gorkaya-Balkamijn, en ik loste den schildwacht af, die daar op post stond. Ik moest op post blijven staan tot middernacht, en ontving de gewone bevelen: iedereen tegen te houden, die den ingang der mijn wilde binnentreden of verlaten, en de weigerachtigen dood te schieten.

'Ik rilde en beefde van de kou, en liep aanhoudend voor den ingang der mijn met mijne voeten op den hardbevroren grond te stampen, om warm te blijven. Een poosje nadat de klok op de barak tien uur had geslagen, bemerkte ik, dat er iemand op handen en voeten voortkroop in de schaduw der oude gereedschapsloods, - een vrouw, dacht ik. Het scheen daar nòg donkerder te zijn, dan verderop in het open veld. De wind zweepte mij de sneeuw in het gezicht. Ik had een vreemd, zonderling, angstig gevoel dien nacht.

Toen ik mij plotseling en snel omwendde, aan dat

einde van mijn looppad, dat het verst van de gereedschapsloods verwijderd was, zag ik eene geheel in het zwart gehulde vrouwengedaante naar mij toesluipen. Ik liep een stap of wat de mijngang in, en bleef toen stilstaan. Ik weet zelf niet, hoe het kwam, dat ik mij zoo beangstigd gevoelde. Er was niemand anders in de nabijheid, althans niet dichter dan het huis van den opzichter. Zij trad nu met vluggen tred over de sneeuw naar mij toe, en haar gelaat was met een sluier bedekt. Zij kwam regelrecht op mij af, en sloeg haren sluier op. Ik kon niet spreken, - 't scheen wel of mijn tong bevroren was. Zij legde hare handen op mijne schouders, en keek mij scherp en doordringend aan.'

'Hoe zag zij er uit?' vroeg de President.

'Uwe Excellentie, ik kan haar niet beschrijven. Ik zag toen enkel en alleen hare oogen, niets anders, en die oogen waren één en al vuur, en gingen mij door merg en been! Zij vertelde mij allerlei dingen, waarvan ik mij niets meer kan herinneren, want ik stond te kijken, en niet te luisteren. Maar eindelijk en ten laatste begreep ik dan toch, dat zij over een broeder van haar sprak, die in de mijn werkte. Zij zeide, dat zij door al de sneeuw heen uit Rusland naar Siberië was gekomen, om hem te zien en te spreken, en dat hij stervende was.

Als ik haar een paar minuten lang in de mijn wilde laten, zeide zij, zou zij altijd voor mij bidden en haar geheele leven dienstbaar maken aan mijn geluk. Hare groote zwarte oogen betooverden mij, en ik geloofde haar. Ik zeide niets, maar wees naar de mijn; en een oogenblik later was zij in de donkere opening van de mijngang verdwenen.

Ik wist in de verste verte niet, wat ik deed. Ik was verbijsterd, en bleef stokstijf staan; en ondertusschen viel er voortdurend sneeuw, en werd de nacht hoe langer hoe donkerder. Ik hield mijne oogen onafgewend op den ingang gevestigd, en zag de gedaante weer te voorschijn komen en naar mij toesnellen.

"Soldaat," sprak zij, "gij hebt mij voor mijn gansche leven gelukkig gemaakt. - Maak u zelf nu óók gelukkig, en vlucht met ons! Laat mijn broeder ontsnappen! Ik zal u en hem naar eene mij bekende plaats leiden, waar wij allen te zamen gelukkig zullen zijn. Wees goed voor mij, soldaat! en ik zal u alles geven wat gij van mij verlangen kunt. Ik zal de uwe zijn. Ik zal voor u leven, - en voor u sterven!"

Glimlach niet, Excellentie! Ik was bedwelmd door hare woorden. Ik geloofde haar. Zij had hare armen om mijn hals geslagen, en haar gelaat was aanbiddelijk schoon, als dat der Madonna. Ik greep mijn geweer, en slingerde het met alle kracht zoo ver als ik kon van mij af in de sneeuw. Zij stopte mij een vijl in de hand, en ik volgde haar in de mijngang. Daar was de duisternis nòg duisterder; maar al zoekend en tastend bereikten wij toch eindelijk de plaats, waar een man stond vastgeketend aan een dikken houten paal. Ik wist, wat mij te doen stond...

De man zeide niets, - en de vrouw kuste mij, - k u s t e m i j , Excellentie! En toen werkte ik als een razende. Spoedig was hij in vrijheid gesteld. Wij bereikten den uitgang, toen de klok van de barak juist elf uur sloeg. Het zou nog een vol uur duren, alvorens ik door een anderen schildwacht van mijn post werd afgelost. Wij liepen door het kleine boschje, en staken de bevroren rivier over; en na dwars over een groote open plek gegaan te zijn, waar de sneeuw geweldig hoog lag, traden wij de dennenbosschen binnen. De vrouw wist waarheen zij ons geleidde, want wij kwamen aan een klein huisje, waar wij kleederen en brood vonden. Ik begroef mijn uniform in de sneeuw.

Dien geheelen nacht trokken wij zoo snel mogelijk de bosschen door, waarbij wij in 't eerst bijna geen woord met elkaar wisselden. Maar de man en de vrouw liepen samen een eindweegs voor mij uit, - zij gingen arm in arm, en dikwijls kusten zij elkander, waarbij zij beurtelings lachten en schreiden. Als ik dicht bij hen was, spraken zij af en toe Fransch. Zoodra het een weinig lichter begon te worden, wendde ik mijne oogen geen seconde van haar gelaat af. De hare waren groot en donker, en zij had goudblond haar, dat lang en vochtig over hare schouders op haren zwarten *shouba* neerhing.'

'Geef acht!' riep de President, kort en scherp.

De gevangene richtte zich weer in de voorgeschreven militaire houding op, en ging voort:

'Het was een heldere morgen, met strenge vorst. De man was in den loop van dien nacht herhaalde malen gevallen. Zijne krachten waren uitgeput. Ik zag, dat hij zoo bleek als de dood was, en dat er bloed uit zijn mond liep. De vrouw werd waanzinnig van angst, dat hij weer gevangengenomen zou worden. Maar de man kon onmogelijk verder gaan. Hij bleef languit in de sneeuw liggen, juist toen wij de bosschen achter den rug hadden en daarbuiten op de steppe kwamen. Ieder oogenblik dacht ik, dat hij het besterven zou.

Ik nam hem in mijne armen, en droeg hem voort. Ik droeg hem werst na werst, totdat ook mijne eigene krachten geheel uitgeput waren en ik duidelijk kon voelen, dat ik de koorts kreeg van zwakte en vermoeienis. Maar de vrouw nam niet de minste of geringste notitie van mij; en eens of tweemaal, toen ik van onder mijn zwaren last een blik op haar wierp, zag ik, dat hare oogen onafgewend gevestigd waren op het gelaat van den man, dien ik droeg.

Ik kon het niet langer uithouden. Ik viel bewusteloos in de sneeuw neer. Hoelang ik daar gelegen heb, zou ik niet kunnen zeggen. Of ik al dan niet droomde, zou ik het Hof niet durven verzekeren. Maar ik geloof niet, dat het een droom geweest kan zijn. Ik verbeeldde mij, dat ik een *troika* (slede) stil en zacht over de sneeuw zag aankomen, en de snuivende ademhaling der paarden hoorde.'

De President viel hem in de rede: 'Bedoelt ge daarmede, aan het Hof wijs te maken, dat het een droom was? Kunt gij geen verdere bijzonderheden opgeven omtrent die *troika* of haren koetsier?'

'Neen, Uwe Excellentie. De paarden waren zwart, geloof ik, en ik weet dat hunne oogen geweldig glin-

sterden; de slede scheen óók zwart te zijn. Stil en onhoorbaar kwam zij aan; maar zij reed heen met liefelijk klinkende belletjes, - een bellenklank als van zilver... Toen ik mijn bewustzijn herkreeg, sneeuwde het weer hard. De kille, vochtige vlokken maakten mij wakker, geloof ik. - Ik keek naar alle kanten om mij heen. Men had mij alleen gelaten. Ik dacht aan mijn droom. Er waren geen indrukken van hoefijzers, geen sporen van een voorbijgekomen slede, - niets anders dan de vlakke, ongerepte sneeuwlaag. Misschien had de sneeuw alle sporen en indruksels gelijkgemaakt en uitgewischt; misschien - misschien was er eene andere reden in 't spel.

'Uwe Excellentie, ik voelde dat ik er onder zou bezwijken. Ik kon het niet begrijpen. Ik was wanhopig, razend, krankzinnig, - en ik begon luidkeels te schreien. Plotseling ontdekte ik, dat er een met potlood beschreven stukje papier aan de mouw van mijn jas was vastgespeld. Het werd mij ontnomen, toen ik mij uit eigen beweging kwam aangeven; maar nooit of nimmer zal ik de woorden vergeten: "Wij kunnen u niet verder medenemen. Tracht u zoo goed mogelijk te redden. Mijn echtgenoot en ik zullen altijd voor u bidden." O, Uwe Excellentie, toen doorzag en begreep ik alles, en ging ik midden in de sneeuw zitten weenen. Ik had die vrouw lief. Ja, - ik was een dwaas!'

'En een verrader!' voegde de President er bij.

'En een verrader, als Uwe Excellentie het zoo noemen wil; doch daar dacht ik toen niet aan. Ik dacht alleen aan en over mijne liefde, waardoor ik verblind was geworden, en aan de diepe, ongeneeslijke wonde, welke men aan mijn trots en eergevoel had toegebracht. Uwe Excellentie weet het overige.'

'Het vonnis van het Militair Gerechtshof is, dat de soldaat Trofim Stoyan de plaats van den ontsnapten gevangene No. 279 in de mijn te Gorkaya-Balka zal innemen. Hij zal daar blijven zoolang als het Zijne Keizerlijke Majesteit behaagt!'

Dienzelfden avond werd hij aan den paal van No. 279 geketend.

Een zonderling luchtverschijnsel.

Onder het vreemde woord *fata morgana* verstaat men een luchtspiegeling, die meermalen en op vele plaatsen is waargenomen. Willen onze lezers de vermoedelijke naamsafleiding kennen, men meent haar aldus te moeten verklaren: *Fata* zou van het Latijnsche *fari* (spreken) zijn afgeleid en eene fee of toovergodin beteekenen, en *morgana* komt, naar men gelooft, van de oud-Keltische woorden *mor* (zeer) en *cana* (schitterend). Is die opvatting juist, dan zou het luchtverschijnsel, waarvan wij hier gaan gewagen, in oude tijden bekend zijn geweest onder den naam van 'de zeer schitterende toovergodin'.

Dit natuurtooneel, hoewel zeldzaam, vertoont zich bij helderen dag en zoowel op het land als boven het water, somtijds ook hoog in de lucht; en wien het te beurt valt het raadselachtige en indrukwekkende schouwspel gade te slaan, die staat verwonderd en opgetogen. Gansch onverwacht toovert het licht de vreemdste beelden voor het oog. Velen, die het verschijnsel één- of meermalen zagen, hebben daaromtrent verrassende mededeelingen gedaan.

Arabieren, die de woestijnen doortrekken, meenen soms plotseling, te midden der dorre vlakten, uitgestrekte meren of ook welige, groene plekken te zien, die zij voor oasen houden. Naderbij gekomen blijkt hun, dat ze door eene luchtspiegeling (bij hen bekend onder den naam van *sûber*) zijn misleid.

De Engelsche zeereiziger William Scoresby, die in 1822 en later Groenland bezocht, zag dáár tot zijne verbazing de eenzame en onbewoonde kust op ééns in hare gansche uitgestrektheid in eene onmetelijke stad herschapen, vol van kasteelen, zuilen en bouwvallen. Alles bewoog zich langzaam en verdween. Toen verrees er een tweede gezicht. Hij zag kerken, paleizen en bouwwerken van allerlei vorm, zóó scherp en duidelijk geteekend, dat hij niet anders dacht dan de werkelijkheid vóór zich te hebben.

Daniel Stricket zag in 1743, op eene onbeklimbare steilte van den Southerfell, een man met een hond, die een aantal paarden scheen na te jagen. Mensch noch dier waren daar echter aanwezig. Toen hij dit gezicht aan anderen te kennen gaf, sloeg men aan zijn verhaal geen geloof. Na negen maanden was hij weder in die streek en vele menschen met hem. Daar verscheen de fata opnieuw en allen zagen haar. Eene gansche ruiterbende zag men van de steilte van den Souterfell snel afrijden. Een onderzoek bewees, dat er noch paarden noch menschen op den berg waren geweest.

Latham en vele anderen, die zich bij Hastings op de zuidelijke kust van Engeland bevonden, zagen op eenmaal de tegenovergelegen 14 uren verwijderde kust van Frankrijk vlak vóór zich.

Opmerkelijk vooral is hetgeen Minasi beschreven heeft omtrent de door hem waargenomen luchtspiegeling boven de Straat van Messina. Hij stond bij de op de zuidelijke punt van het vasteland van Italië gelegen stad Reggio. Het was een zonnige morgen en stil weder. Eensklaps zag hij op het blauwe watervlak der zeeengte rijen van fraai bewerkte marmeren zuilen, met bogen overwelfd. Statig bewogen zij zich voort en doken langzaam weg. Daarna verrezen er arduinen paleizen met torens en het zonlicht weerkaatste duidelijk van de vensterruiten. Ook dit gezicht verdween. Toen kwamen er lanen op van groen geboomte en weilanden met ontelbare kudden vee. Weder versmolt dit tooneel en straks verscheen er een geheel leger van ruiterij en voetvolk, eene onafzienbare massa, die langzaam voorbijtrok. Minasi getuigt, dat het moeite kost hierbij aan bloote verschijnselen te gelooven. Hij zag alles in zijne juiste gedaante en kleur en zóó klaar of hij het grijpen kon.

Moeilijk is het de ware oorzaak der fata morgana op te sporen. Zij kan echter moeilijk iets anders zijn dan eene door de straalbreking teweeggebrachte weerkaatsing van voorwerpen, die op verren afstand in de werkelijkheid bestaan.

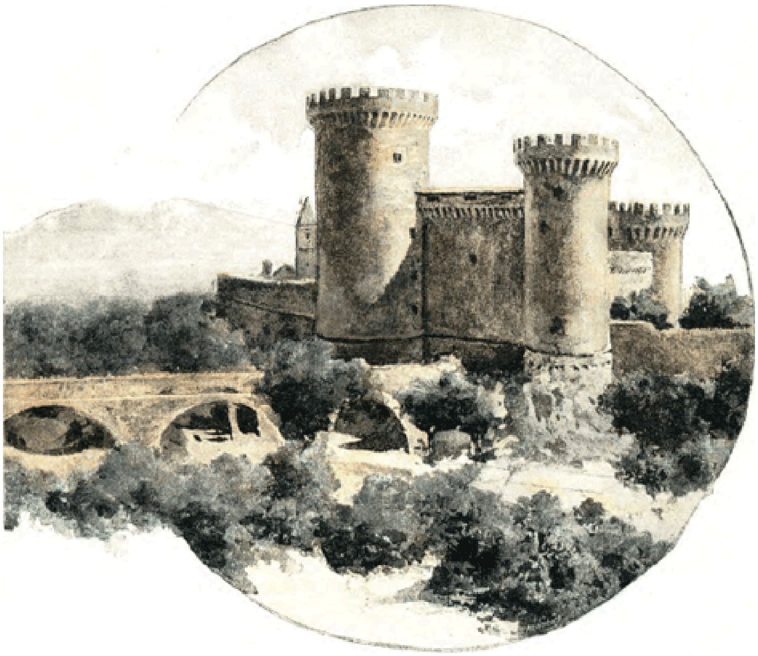

TIVOLI: ROCCO-PIO.

Tivoli.
Met illustratiën.

Wie den naam van Tivoli of Frascati hoort, denkt onwillekeurig aan tuinen of zalen, bestemd om er den avond prettig door te brengen, hetzij als wintertuin of als schouwburg ingericht.

Eenigen zullen misschien weten, dat aan deze, in onze ooren zoo bekend klinkende namen, zeer klassieke herinneringen verbonden zijn, want oorspronkelijk waren Tivoli en Frascati het Hilversum en Baarn van de oude Romeinen. In dien tijd was het voor de rijke Patriciërs even onontbeerlijk een villa in een van die lustdorpen te hebben, als thans voor de deftige Amsterdammers in deze.

Nu zijn Tivoli en Frascati grootendeels nog slechts belangwekkend door oude herinneringen en door de altijd onveranderlijk schoone natuur, welke ons daar omringt. Welke der beide plaatsen is het meest een bezoek waard? Dat hangt vooral af van ieders smaak, aanleg en gevoel.

Men gaat naar Frascati om er gezonde, frissche lucht in te ademen, en voortreffelijken wijn te drinken, die het transport - al is het ook maar van een kilometer, niet verdraagt. Ook zijn daar heerlijke wandelingen in de Albanerbergen en men vindt er de Romeinsche beaumond terug - waarmede men des winters heeft kennis gemaakt, als men ten minste het voorrecht heeft, toegang te hebben tot deze aristocratische kringen.

Frascati is van de twee nog het meest populair; alles gaat er heen, van den Romeinschen prins tot den buitenlandschen kunstenaar, van den politicus tot het gewoon ambtenaartje.

Wie echter noch wind, noch regen of vocht vreest, die een neiging heeft tot het romantische en zich gaarne vergast aan de overblijfselen van antieke grootheid en aan heerlijk natuurschoon, die liefst een dag doorbrengt in landelijke eenzaamheid, verre van het drijven der groote wereld, die zich gaarne 2000 jaren vroeger verplaatst in een sedert lang verdwenen wereld, die kieze tot doel van zijn uitstapje, zonder aarzelen, Tivoli in plaats van Frascati.

Het is waar, men slaapt niet bijzonder goed in Tivoli. Men eet en drinkt er slecht en lijdt er veel door de grillen van het weder; nu is 't er koud, dan weer regenachtig, zeer dikwijls winderig en altijd vochtig. Daarbij komt de last van allerlei groote en kleine wegwijzers, die ons tot elken prijs al het bezienswaardige willen toonen, maar de mensch leeft niet alleen van bedden, die voor een Sultan mooi genoeg zijn, of van Lucullische maaltijden, van natuur en zon en helder blauwen hemel en netheid.

Het is maar al te waar, publieke en particuliere zindelijkheid laten in Tivoli veel te wenschen over; er zijn straten waar men niet weet, waar den voet te zetten. In vele huizen behoeft men niet tot de keuken door te dringen om er de onaangenaamste geuren te ruiken of door onoverkomelijke hindernissen in het voortgaan te worden belemmerd; maar wat doet er dat alles toe, voor hem die er een uitstapje heen maakt, gedreven door de nieuwsgierigheid van den toerist, door wetenschappelijke of artistieke belangstelling?

Hoe meer Rome voortgaat met zich te moderniseeren, des te meer nemen rechte en breede straten de plaats in van de kromme, hoekige stegen en huurkazernes van de middeleeuwsche huizen.

Nu echter nieuwe gevels de met lompen versierde vensters, de donkere, vuile deuren en de eeuwig vochtige trappen vervangen, nu de Tiber meer en meer overspannen wordt door bruggen, en zijn eenmaal zoo schilderachtige oevers herschapen worden in zeer nette, onberispelijke zindelijke lanen, in één woord, hoe meer het derde koninklijke Rome voortgaat, het tweede pauselijke Rome te verdringen door het te vernielen, des te interessanter en aanbevelenswaardiger wordt een uitstapje naar Tivoli, dat in zijn huizen, zijn straten, in de kleeding en gewoonten zijner inwoners, den geheelen rijkdom van artistieke onderwerpen in zich bevat, dien men eenige jaren geleden nog bij elken stap in Rome vond en die zich thans op waarlijk verontrustende wijze daarvan verwijdert.

Het oude Rome emigreert echter niet naar Frascati, veelmeer naar Tivoli. Frascati is ondanks zijn ciceroniaansch Tusculum en zijn honderdjarige villa's te modern met zijn hotels, die ingericht en onderhouden worden als hun nieuwste modellen in Rome - zijn kolonie van zomergasten, die meestal uit prozaische ambtenaren bestaat, met zijn nette huizen en zindelijke straten, met zijn station, dat omringd is door een berg van bloemen en met zijn *Sindaco* (burgemeester) dien men overal tegelijk ziet.

In Tivoli daarentegen is alles oud, zelfs de namen der logementen en *trattoria's* (restauraties).

Wat ouderdom betreft, kijkt Tivoli op de stad van Romulus en Remus met een soort van medelijden neer. Tivoli was reeds groot, beschaafd en ontwikkeld, en bezat reeds een geschiedenis, toen tusschen den Palatijnschen berg, den Aventijn en het Kapitool nog geen schaduw van een huis bestond.

Tivoli stelt er zich een roem in, een kolonie der Siculiers te zijn geweest en alle veroveringen en strooptochten der Romeinen te hebben wederstaan tot aan het jaar 380 voor Christus; deelgenomen te hebben aan de confederatie der Latijnsche steden, als verbondenen, maar niet als onderdanen van Rome - een bijzonderen eeredienst aan Hercules en Vesta gewijd - gastvrijheid aan keizer Augustus, Maecenas en een menigte Romeinsche patriciërs, (die daar des zomers vertoefden in hun weelderige, tooverachtige villa's,) verleend te hebben, en eindelijk het toppunt harer grootheid te bereiken onder Hadrianus, wiens heerlijke villa door haar overblijfselen thans nog de ziel van den bezoeker met bewondering vervult.

Tivoli bleef onveranderd zoolang men het nog alleen met rijtuig kon bereiken, maar van den dag, dat het met Rome verbonden werd door een stoomtram, begon het dadelijk den tyrannieken invloed te ondergaan der nieuwe tijden.

Sedert dien tijd begonnen zich vóór de hoofdpoorten caricatuurachtige villatjes te verheffen, echte parodieën van de oude Romeinsche villa's - en bestemd de zomergasten op te nemen.

O, die moderne zomergasten! Wat dat een prozaïsche uitvinding is! Zij willen overal even comfortable leven als in de groote steden, zij maken van het land de stad en bederven, vervalschen, vernielen alles wat zij aanraken.

Tot nu toe is de schade nog niet noemenswaardig; de stad is in haar geheel nog niet veranderd, maar zij wordt toch bedreigd een middelpunt der industrie te worden. Men wil het water der watervallen gebruiken om er machines mede in beweging te brengen. Een ware ontheiliging! Fabrieken en schoorsteenen zijn er genoeg in de wereld, maar er is slechts één Tivoli - dat wil zeggen een echt Tivoli. Namaaksels genoeg, zelfs in onze nesterige Hollandsche stadjes! Maar wat 'n verschil tusschen die leelijke kopieën en het heerlijke origineel!

Dat echter alle kwade dingen een goede zijde hebben, blijkt weer uit het feit, dat de groote finantieele crisis, waaronder Rome en geheel Italië sedert jaren lijdt, deze industrieele droomen belette werkelijkheid te worden. In een enkel opzicht is Tivoli menige Europeesche stad vooruit; zij is de eerste gemeente geweest die het electrische licht als eenig verlichtingssysteem aannam, doordat zij in eens den sprong maakte van petroleum naar electriciteit.

Maar laten wij ons tochtje naar Tivoli beginnen bij het begin!

Zooals wij zeiden, rijdt thans een stoomtram dagelijks in zeven kwartier van Rome naar Tivoli. Men verlaat de eeuwige stad door de 'Porta San-Lorenzo' en volgt dan den ouden weg 'Via Tiburtina' door het droefgeestige, verlatene, boomlooze landschap der Romeinsche Campagna. De grond is vulkanisch, in de verte ziet men kloosters en oude forten op eenzame hoogten gelegen. De baan overschrijdt het riviertje Trivenone, en de tram houdt stil aan het station Bagni, een 'bad-etablissement'; de bronnen bevatten veel kalk, koolzuur en zwavelwaterstof en werden reeds door de oude Romeinen gebruikt.

Een half uur verder passeert men de Travertijnergroeve, die de steenen voor de Sint-Pieterskerk leverde. Reeds Strabo sprak van steengroeven, waaruit het Colosseum werd opgericht; deze zijn echter uitgeput en bedekt met gras en boomen.

Langzamerhand wordt het landschap levendiger en mooier; de brug bij Ponte Lucano ligt in een zeer schilderachtige omgeving; verder overspant een antieke brug, omringd door steeneiken en olijfboomen, de Teverone. Aan den overkant der rivier begroet ons reeds dadelijk, een herinnering aan den klassieken tijd, het graf der familie Plautius, een kolossaal monument, op dat van Cecilia Metella gelijkend.

Doch dit is slechts een voorbereiding tot het heerlijke kunstgenot, dat ons wacht in de wereldberoemde villa Adriana, of liever in de bouwvallen van hetgeen eens dat vorstelijke lustslot is geweest.

Helder schitteren de roode bouwvallen tusschen het groen van laurier-, vijge-, pijn- en olijfboomen, cypressen en wilde struiken.

Hier was het dat keizer Hadrianus van zijn reizen kwam uitrusten en alle schoonheden, in de landen door hem bezocht, zooveel mogelijk trachtte na te bootsen in architectuur en beeldhouwwerk; niettegenstaande alle verwoestingen door deze villa geleden, groef men hier nog vele meesterstukken der antieke kunst op, die thans de grootste schatten der museums uitmaken.

De wereldberoemde Antinoüs, het duivenmozaïek van het Kapitool, de Centauren, de Ceres, de Flora en nog zoovele andere beeldwerken zijn allen hier onder de puinhoopen opgegraven.

Men kan zich een zeer goed denkbeeld maken over de inrichting eener Romeinsche villa, als men langs deze bouwvallen dwaalt. Niets ontbrak hier; in de tuinen een Grieksch en een Romeinsch theater, het zwembad, een spreekzaal, kazernen, twee bibliotheken en op een hoogte het keizerlijke paleis, waarvan men nog onderscheiden kan, dat het uit drie verdiepingen bestond; duidelijk kan men bemerken dat het den keizer te doen is geweest, beroemde Egyptische gebouwen na te bootsen. Toch is er nog veel duisters aangaande de bestemming van vele der bouwwerken, waarvan thans maar alleen de ruïnen aanwezig zijn. Misschien zullen verdere opgravingen nog veel raadselachtigs verklaren.

Voorbij villa Adriana kronkelt de trambaan naar Tivoli omhoog en brengt ons na korten tijd door de Porta della Croce in het oude stadje.

Men doet het beste in het hotel van La Sibylla te eten op het terras. Wat er dan aan de qualiteit der spijzen mocht ontbreken, wordt ruim vergoed door het onvergelijkelijk schoone gezicht op de watervallen.

De bediening laat ook wel iets te wenschen over, maar wat deert het ons, als wij een goed half uur wachten moeten op onze maccaroni, wanneer wij daardoor ruim den tijd hebben den trotschen waterval te bewonderen, die zich van de hoogte van

een berg met donderend geraas in het diepe dal nederstort? Overweldigend is de indruk, en wanneer wij dit heerlijke schouwspel genieten, dan kunnen wij niet anders doen dan den goeden smaak te bewonderen der oude Romeinen, die dit heerlijke stukje grond uitkozen om er hun lustpaleizen te bouwen, en dan wil men nog beweren dat liefde voor schoone natuur een uitvinding is der allerlaatste tijden!

Hoog boven den waterval staat de Sybillatempel, een koepelvormig gebouw, oorspronkelijk gesteund door 18 slanke gecanneleerde zuilen, waarvan er nog tien bestaan - het werd gebouwd ten tijde van Sylla en vormt in zijn rustige, majestueuze schoonheid een wondervol contrast met den wilden, bruisenden stroom.

Thans is deze beroemde Sybillatempel een eetzaal geworden; het behoort tot het hotel en men kan daar na lang wachten een echt Italiaansch maal genieten!

Iets verder ziet men de kerk San Giorgio, oorspronkelijk ook een antieke tempel, waarvan men echter den naam niet eens meer weet. De geleerden zijn het er niet over eens of hij aan Vesta of aan Hercules Saxanus was toegewijd. Deze kerk is een langwerpig vierkant gebouw van Travertijnersteen met vier jonische zuilen aan den gevel.

Daar vlak bij is de ingang tot de watervallen. Deze zijn echter nooit door de Romeinen bewonderd geworden, want zij zijn nog geen eeuw oud; zij werden aangelegd door paus Leo XII, in het jaar 1826 en dienden om den wilden bergstroom de Anio een andere richting te geven.

Vroeger trad deze rivier telkens uit haar oevers en vernielde in dat jaar twintig huizen, waarvan men thans nog de ruïnen ziet. De pauselijke regeering trok zich het lot der arme bedreigden aan en liet de kalkrotsen, waartegen de stroom stuitte, doorbreken en hem van een hoogte van meer dan honderd meter naar beneden storten.

Verder werden er nog onderaardsche gangen gebouwd, waardoor het water bij lagen stand kan wegstroomen. Een grootsch werk, dat den paus en zijn architect Folchi alle eer aandoet.

Wie goed ter been is kan in de kalkrots afdalen en gaat dan stroomopwaarts tot aan de grot der Sirene, waardoor een tak van den eersten waterval bruist; van hier loopt een vrij moeilijk pad naar beneden tot aan de brug, van waar een goede, beschaduwde weg leidt, voorbij de overblijfselen der villa Vopiscus. Door de galerijen, die in den

berg Catillo uitgehouwen zijn, kan men een zeer opwekkende wandeling maken, - ten minste wèl een die duizelingen opwekt; men gaat daar over een voetpad van nauwelijks een meter breed, onder een gewelf, druipend van water. Onder ons stroomt het water met vervaarlijk geweld; er heerscht een halfdonker in, dat den weg niet gemakkelijker maakt, een weg van 570 meter lang. Een kleine misstap en men stort in de diepte - dus voor zenuwachtigen niet een tocht om aan te bevelen.

Buiten gekomen, gaat men den weg weer op en geniet bij elken stap een nieuwe verrassing en betooverend uitzicht, een schilderachtig verheven panorama.

Beneden komt men voorbij de Neptunusgrot in het diepe dal, bedekt door olijven en cypressen, altijd begeleid door de oorverdoovende muziek van de watervallen. Langzamerhand vergeet men het tegenwoordige en droomt van oude tijden; wat wij eens op school leerden, dringt zich weer met geweld aan ons op. Die bleeke, vage, klassieke schimmen krijgen scherpe omtrekken, zij schijnen te leven; de dooden staan op, en wat ons steeds zoo koud en zielloos toescheen, ontvangt glans en leven - de wereldbeheerschers staan plotseling weer vóór ons geestesoog.

Verder langs de straat bereikt men het Belvedera, een terras van waar men een prachtig gezicht heeft op den grooten waterval en de kleinere ‘Cascatellen’. Hier, naast de kerk San Antonio, meent men dat de villa van Horatus gelegen heeft, vlak bij die van Quintilius Varus, het ongelukkige legerhoofd, die in het Teutoburgerwoud, ver van zijn heerlijk Tivoli, zijn legioenen en zijn leven verloor.

In dezen bouwval vindt men nog overblijfselen van onvergelijkelijke pracht. Er moet een ware rijkdom geweest zijn aan zuilen, mozaïek en fonteinen.

Een andere villa wordt aan Maecenas toegedacht; thans is er een smederij in. Boven de Via Tiburtina bevond zich een soort van tunnel, die het licht van boven door dakvensters ontving; een stuk is er van behouden en doet ons de oude bouwmeesters bewonderen, die hier een gewelf verkregen, dat ons thans nog met verbazing vervult.

Bovendien is er nog een stuk bewaard gebleven van het gelijkvloers en de bovenste verdieping der villa, bestaande uit een poort en galerijen.

De poorten waren in dorischen stijl versierd. Vlak bij een gebouw dat den wonderlijken naam draagt van ‘Tempio della Tosse’ (Tempel van den hoest), misschien bestemd voor aangetasten door de influenza.

Later schijnt het een christenkerk geweest te zijn; van binnen bevinden zich daarin vier groote ronde nissen en twee rechthoekige, die ook zeer groot zijn en met drie kleine nissen voorzien.

Door de Porta Romana komt men in de stad; rechts de beroemde villa d' Este, gebouwd door kardinaal Ippolito d' Este, heer van Tivoli, zoon van Lucrezia Borgia, onder leiding van Pirro Ligorio en beroemd door haar prachtige ligging, haar trotsche lanen, haar verrukkelijke spalieren en boschages, haar fonteinen, grotten en watervallen, haar hooge cypressen en tooverachtige gezichten op de Romeinsche Campagna. Van binnen bergt zij meesterstukken, fresco's van Zucchari, Muziano enz. De villa behoorde in den laatsten tijd den kardinaal Hohenlohe, maar werd door hem aan de Italiaansche regeering verkocht, die wegens haar wereldberoemd gebrek aan geld haar echter verwaarloost en veronachtzaamt. Wel jammer voor dit schoonste overblijfsel der Renaissance villa's, dat vroeg of laat zeker weer tot een reuzenhotel zal gemoderniseerd worden.

Vier oude juffers.
(*Naar het Engelsch door* A. Romney.)
(Vervolg en slot van blz. 318.)

VI.

De volgende week ging zonder iets buitengewoons om. Dinsdag kwam de heer Hummins, en Suzanne beloofde zijn preekstoel met planten te versieren en zich met een klasse van zijn zondagsschool te belasten en een leesvereeniging van jonge dames bij te wonen.

Mijnheer Elliott kwam Woensdag, toen ongelukkig niemand thuis was, en Vrijdag weer, toen even ongelukkig mevrouw Beasley en nog andere vriendinnen op de thee waren. Hij bleef natuurlijk maar een oogenblik en fluisterde Minnie toe, dat hij Zondag afscheid zou komen nemen.

Minnie bloosde erg en antwoordde dat zij blijde zouden zijn hem nog eens te zien.

Elken dag bracht juffrouw Deb een uur of nog langer door bij juffrouw Graham, met haar pratende of lezende. In de eerste dagen der week scheen de zieke bijzonder wel en de professor leefde op; hij zeide juffrouw Deb dat zijn zuster in maanden zoo goed niet was geweest.

‘U moet weten,’ legde hij vroolijk uit, ‘dat zij nog zoo jong is, nog geen vier en twintig; zij kan best weer beter worden. Als zij wat sterker is ga ik met haar naar 't Zuiden tot voltooiing der kuur.’

Juffrouw Deb begon ook te denken dat er hoop was, maar Vrijdagmiddags kwam er een groote verandering. Juffrouw Graham had een ernstigen aanval van bloedspuwing. De dokter kwam driemalen en de professor telegrapheerde om nog een ziekenverpleegster.

Zaterdags was zij wat beter, maar vreeselijk zwak. Juffrouw Deb ging den heelen dag in en uit en nu

TIVOLI: DE NERO-GROT EN VESTA-TEMPEL.

tegen vijf uur bracht zij er weer wat druiven en mooie kasbloemen, die zij aan mevrouw Sexton had gevraagd. Zij sloop zonder geruisch in de ziekenkamer. Juffrouw Graham lag te slapen, haar schoon, uitgeteerd gelaat rein en wit als marmer. Naast haar bed zat de professor, zijn gelaat in de handen verborgen; de pleegzuster zat bij het vuur te naaien.

Juffrouw Deb zette het mandje zacht op tafel en ging stil weg, toen de professor het hoofd oplichtte. Zij schrikte over de verandering in zijn uiterlijk sinds gisteren; zijn gelaat zag er ontdaan en verward uit door smart en waken. Hij volgde juffrouw Deb buiten de kamer en samen wandelden zij zwijgend de straat op. Zij zocht tevergeefs naar woorden van troost; hij opende voor haar het hekje en keek voor 't eerst op:

‘Zij is de eenige die ik in de wereld bezit om lief te hebben,’ zeide hij eenvoudig, ‘en - zij moet mij verlaten.’

Juffrouw Deb zag hem even aan en barstte in tranen uit; toen zij haar zakdoek voor de oogen nam, was de professor weg.

Zij ging spoedig naar huis en schreide bitter.

‘Och, te denken,’ snikte zij, ‘dat ik geen woord kon zeggen om hem te troosten, en zij de eenige, die hij liefheeft op de wereld.’

Zij bleef den verderen avond in haar kamer, schreiend en biddend. Zij voelde dat zij van avond ten minste niemand kon zien en spreken. Suzanne bracht haar thee, en na haar hartelijk gekust te hebben liet zij haar in vrede en ging naar het salon terug.

‘Ik begrijp niet waarom Deb zich die juffrouw Graham zoo aantrekt,’ zeide Minnie; ‘natuurlijk is 't heel naar, maar van 't eerste oogenblik dat ik haar zag begreep ik dat zij niet kon blijven leven. Je zoudt zeggen aan de manier, waarop Deb zich aanstelt, dat het haar liefste vriendin was die nu stierf, in plaats van een vreemdeling die zij voor een week nog niet eens kende. Ik vind het belachelijk.’

‘'t Is de tijd niet,’ antwoordde Suzanne, ‘die ons met de menschen bevriend maakt. Eenigen leert men in een uur beter kennen en liefhebben dan anderen met wie men levenslang omgaat. 't Verwondert mij niets dat Deb zooveel houdt van juffrouw Graham, want zij heeft het liefste gezicht dat ik ooit zag.’

De volgende dag brak helder en mooi aan. Anna, die om zeven uur naar no. 14 was gezonden, kwam met het bericht terug dat juffrouw Graham een vrij goeden nacht had gehad en wat sterker scheen.

‘Breng mijnheer Elliott als het je belieft niet mee om te eten als je er iets aan doen kan,’ zeide juffrouw Deb, toen haar drie zusters naar de kerk gingen, ‘ik ben vandaag niet gestemd tot bezoek.’

Minnie's gezicht betrok.

‘Maar Deb, hij heeft gezegd dat hij vandaag afscheid van ons kwam nemen,’ riep zij uit en plukte boos aan haar handschoen.

‘Nu, Minnie,’ antwoordde Deb met een zucht. ‘Ik zeg alleen maar: breng hem niet mee als je er iets aan doen kunt. Mijn hoofd doet zoo'n pijn en ik heb geen lust om te praten.’

‘O,’ riep Minnie, ‘wij zullen wel praten en hem amuseeren; wees maar niet bang! Leg je maar op de sofa en blijf rusten tot wij terugkomen, dan zal je wel heel frisch zijn.’

Onder kerktijd ging juffrouw Deb naar no. 14, maar juffrouw Graham sliep en de zuster zeide dat de dokter haar de meest mogelijke rust had aanbevolen. Zij zag den professor niet.

Thuis teruggekomen, trok zij een andere japon aan en hoopte oprecht dat mijnheer Elliott zou wegblijven, maar zelden gebeurt het, wat wij wenschen. Om half twee kwamen de heer Elliott en haar zusters vroolijk lachend en pratend het Terras op; haar vroolijkheid scheen juffrouw Deb een wanklank toe; zij vond het zoo zonderling dat iemand het hart kon hebben te lachen.

Aan de lunch bleef de stemming zeer gedwongen, zoo heel anders dan het maal van den vorigen Zondag. Juffrouw Deb zat bijna stil aan het hoofd der tafel en at weinig of niets. Suzanne deed uit sympathie hetzelfde. Ook mijnheer Elliott was merkwaardig stil, zijn anekdoten waren zeker uitgeput. Hij was verstrooid en afgetrokken; alleen Kate en Minnie spraken onophoudelijk; zij waren zeer verhit en opgewonden.

De algemeene stemming was, zooals Suzanne het later uitdrukte, de verwachting van iets zeer belangrijks, een soort van voorgevoel, dat zij wel eens gehoord had aan het volk eigen als een aardbeving in aantocht is.

Toen zij naar het salon terugkeerden zei de heer Elliott, na een poos te hebben doorgebracht met door de kamer te wandelen, nu eens kijkende naar de photographieën en de andere kleinigheden op de tafels, dan weer nadenkend uit het raam starende, eindelijk:

‘Juffrouw Minnie, wil u een beetje met mij door den tuin wandelen?’

Alle zusters kregen tegelijk een kleur; Minnie sprong op, nam hoed en shawl en kwam terug, er verreweg het kalmst uitziende van het gezelschap.

‘Lieve hemel!’ zeide juffrouw Deb toen zij de kamer uit waren, ‘te denken dat mijnheer Elliott onze kleine Minnie zou kiezen, het lieve kind! Ik hoop dat het voor haar geluk mag wezen.’

‘Ik denk,’ meende Suzanne, ‘dat er geen twijfel is of zij zal hem aannemen.’

‘Natuurlijk,’ zeide Kate snibbig; ‘ik zou wel eens willen zien of zij het eenigste huwelijksaanzoek, dat zij hoogst waarschijnlijk ooit krijgen zal, afwijst.’

‘Ik ben bang,’ zeide nu juffrouw Deb. ‘dat Minnie kou zal vatten, alleen met die dunne shawl om. Maar natuurlijk kan niemand naar haar toegaan.’

‘O, je hoeft volstrekt niet bang te zijn dat Minnie kou zal vatten,’ sprak Kate, ‘zij heeft veel te veel zorg voor zichzelf.’

Juffrouw Deb opende haar mond om iets te zeggen, maar toen zij de uitdrukking zag van Kate's gezicht, sloot zij hem weer, en zonder een woord verder te zeggen keek zij nadenkend in het vuur.

Meer dan een kwartier ging er in stilte voorbij, toen, Suzanne plotseling uitriep:

‘Daar komen zij!’

‘Wat is haar neus rood!’ zei Kate.

‘Ik gevoelde mij nog nooit zoo aangedaan in mijn leven,’ en juffrouw Deb zuchtte; ‘ik beklaag Minnie uit het diepst van mijn hart. Als wij zooveel voelen, wat moet er dan in haar omgaan! 't Is werkelijk heel naar.’

De heer Elliott en Minnie kwamen toen binnen; de drie zusters zagen hen afwachtend aan.

‘Wat is 't vreeselijk koud,’ zei Minnie, en knielde op het haardkleedje om het vuur op te poken.

‘Goeie Hemel!’ riep juffrouw Deb, haar oogen wijd open van verbazing, ‘zoo iets wonderlijks heb ik van mijn leven niet gehoord.’

‘Hij moet overstuur zijn geweest van zenuwachtigheid,’ verklaarde Suzanne; ‘mannen zijn het dikwijls, geloof ik, bij zulke gelegenheden, en geen wonder ook! Mijn knieën hielden geen oogenblik op met beven, zoolang jelui in den tuin waart, en toen je binnenkwam, was ik bang dat mijnheer Elliott het zou merken - zij schenen een stukje te spelen, zoo trilden zij.’

‘Ja, 't moet zenuwachtigheid zijn geweest,’ besliste juffrouw Deb, ‘er is geen andere reden voor te vinden.’

‘Misschien zal hij schrijven,’ meende Suzanne.

‘Misschien doet hij 't. Ja, dat doet hij zeker. Hij zal je morgen schrijven, Minnie. 't Bewijst alleen hoe men nooit naar 't uiterlijk moet oordeelen; als er iemand was, die niet aan zenuwen scheen te lijden, dan was het wel mijnheer Elliott.’

‘Ja,’ hernam Suzanne, ‘Herinner jij je niet, hoe hij zei, niet aan zenuwen te gelooven? Dat komt alleen van de groote hoeveelheden thee, die hij drinkt, daar kan je zeker van zijn.’

‘Toch geloof ik,’ begon juffrouw Deb weer, ‘dat hij morgen schrijven zal.’

‘Ik geloof 't niet,’ zei Kate gedecideerd.

‘Het kan mij niets schelen of hij 't doet of niet,’ riep Minnie, vuurrood de kamer verlatend.

‘Ik denk niet - ik denk niet,’ hernam juffrouw Deb, het nog eens herhalend, ‘dat ik ooit zoo iets vreemds heb bijgewoond in mijn leven. Maar ik ben in alle geval zeker, dat hij morgen zal schrijven. Ik zal heel blij zijn voor de arme Minnie. Arm kind! Zij is zoo teleurgesteld, en geen wonder ook!’

Gedurende het overige van den avond bleef juffrouw Deb altijd verzonken in een soort van roes, nu en dan uitroepend:

‘Wonderlijk! Heel wonderlijk!’

Om half tien gingen de zusters naar bed, afgemat door de opwindende gebeurtenissen van dien dag.

VII.

‘Och!’ riep Suzanne den volgenden morgen, ‘ik wou dat de brievenbesteller haast wou maken. Hij scheen mij nog nooit zoo langzaam toe. Hij is nu pas aan no. 4. Er schijnt van morgen voor iedereen op het Terras een brief te zijn.’

Zij stond aan het raam en keek naar den besteller, die het Terras afkwam. Minnie, om te toonen dat zij er niets om gaf of er een brief voor haar kwam of niet, deed of zij met veel smaak haar ontbijt at.

‘Nu gaat hij naar mevrouw Beasley! Hij heeft de “Graphic” voor haar,’ ging Suzanne voort, ‘hij passeert no. 6, juffrouw Sexton krijgt zelden brieven. - Arm schepsel! Wat 'n verbazenden hoop heeft hij voor de Travers! Daar komt Teddy naar buiten om ze aan te nemen. Wat draagt hij een rare muts met een gouden kwast!’

Minnie kon haar nieuwsgierigheid nu niet langer bedwingen; onder voorwendsel, Teddy's muts te zien, vloog zij naar het raam en keek naar buiten.

‘Nu schijnt hij iets af te geven - 't lijkt wel een rekening bij de Sloane's - en daar staat kleine Kate op hem te wachten bij no. 9. Dat spaart tijd uit, gelukkig. Daar is niets voor no. 10 en niets voor no. 11. 't Is mal, maar bij Jones krijgen ze minder brieven dan bij iemand op het Terras. Nu is hij voor no. 13. Nu zijn er nog maar twee en dan komt hij hier. Och, Minnie! Hoe voel jij je?’

Minnie antwoordde niets; de besteller ging langs no. 13, toen ging hij 't hek binnen van no. 14 en gaf een pak brieven aan de meid, die aan de deur stond.

‘Nu voor ons,’ riep Suzanne opgewonden, ‘hij sluit het hekje van no. 14 en nu komt hij hierheen. Ik ga en loop hem tegemoet.’

‘Neen Suzanne,’ beval juffrouw Deb, ‘dat doe je niet. Ik mag je niet toestaan de kamer te verlaten. 't Staat zeer ongepast, je hard te zien loopen voor brieven. Wij hebben het nooit gedaan. Wat zouden de meiden denken? Ga rustig zitten! Anna zal de brieven brengen, en kijk als je belieft niet zoo zenuwachtig; anders zal zij denken dat er iets aan de hand is, en beginnen te babbelen.’

Suzanne en Minnie gingen zitten; er werd gebeld; Anna kwam langzaam de trappen op en ging naar de deur.

‘Ik geloof,’ zei Minnie ongeduldig, ‘dat zij ze allen nakijkt. 't Duurt een eeuw vóór zij komt.’

Anna bracht de brieven binnen; er waren er maar drie. Juffrouw Deb, heel bedaard, hoewel met gloeiende wangen, nam ze op en wachtte totdat de meid uit de kamer was.

‘Nu!’ riepen Minnie en Suzanne tegelijk.

‘'t Is heel wonderlijk, maar er is geen brief voor jou bij, Minnie,’ riep juffrouw Deb als verpletterd.

‘Wat!’ riep Suzanne.

Kate glimlachte veelbeteekenend, als om hen te herinneren aan haar profetie van daags te voren.

‘Laat mij zien!’ vroeg Minnie.

Juffrouw Deb gaf haar de brieven; het was een rekening, een nota en een invitatie om thee te drinken bij mevrouw Sexton. Dat was alles.

‘Ongeloofelijk,’ riep Suzanne; ‘ik begrijp niet, wat mijnheer Elliott van zins is.’

‘'t Is het wonderlijkste wat ik ooit beleefde,’ herhaalde juffrouw Deb weer met veel nadruk.

Minnie verliet de kamer.

TIVOLI: VILLA D'ESTE.

EEN BEGIN. Naar L. Schmidt-Constant. (Zie blz. 336.)

‘Misschien heeft Anna er een in de gang laten vallen,’ meende Suzanne. Zij keek in de gang, maar het hielp niet, er was geen brief.

‘Arme Minnie! Het spijt me zoo, dat zij nu teleurgesteld wordt,’ zeide juffrouw Deb; ‘wij moeten alles doen om haar op te vroolijken. Ik ben zoo blij dat mevrouw Sexton ons van middag op de thee heeft gevraagd. Je moet haar overhalen met je mede te gaan, Suze. Zij zal zich daar bepaald amuseeren; mevrouw Sexton schrijft, dat er ook nog andere vrienden zijn.’

Suzanne ondernam de taak om Minnie te troosten en slaagde er zeer goed in, door haar te zeggen, dat mijnheer Elliott geen tijd had gehad om te schrijven en wachtte tot hij thuis zou zijn. Na de lunch besloot zij zich te kleeden en mee te gaan naar de theevisite bij mevrouw Sexton.

Kate wou ook graag mede, maar moest thuisblijven om het ingemaakte goed na te zien, iets wat Jane's verstand en kundigheden te boven ging.

Juffrouw Deb ging uit om naar Emilie Graham te informeeren en een paar rekeningen te betalen.

Toen zij vermoeid naar huis stapte, kwam zij haar zusters tegen, terugkeerende van mevrouw Sexton. Zij waren beiden zeer vroolijk, vooral Minnie.

‘Wij hadden zoo'n prettig middagje,’ riep Suzanne, ‘daar waren zulke aardige menschen, meest vreemdelingen, en mevrouw Lyne zong prachtig.’

‘En met wie heb je gepraat?’ vroeg juffrouw Deb, die haar best deed, belang te stellen in andere dingen, hoewel haar hart zwaar en treurig was.

‘O,’ riep Minnie, ‘Suze deed niets dan praten met mijnheer Hummins. 't Was bepaald erg, zooals zij den heelen middag samen hebben geflirt.’

‘Och, malligheid,’ en Suzanna keek angstig haar oudste zuster aan; ‘hoe kan je zoo iets zeggen, Minnie!’

‘Ik kan mij niet voorstellen,’ zeide juffrouw Deb bedaard, ‘dat Suzanne zich anders dan als een dame zou kunnen gedragen.’

Na een poos ging Minnie voort:

‘De Travers waren er ook en je kunt niet denken hoe mooi Teddy zong. En zoo'n grappig lied! Allen schaterden het uit van lachen. Eerst wou hij in het geheel niet zingen, maar mevrouw Sexton hield niet op met er op aan te dringen. Hij heeft een prachtige stem en kan zich goed accompagneeren, al kent hij geen noot muziek. 't Gaat bij hem alles op het gehoor. Hij was altijd te lui, zegt hij, om de noten te leeren.’

‘Hoe is 't met de arme juffrouw Graham,’ vroeg Suzanne toen zij op het Terras kwamen. ‘Heb je haar vandaag mogen zien?’

‘Neen,’ antwoordde juffrouw Deb bedroefd. ‘Zij was te zwak om iemand te zien. Zij gaat hard achteruit. De zuster zei, dat zij vreesde, dat zij den nacht niet zou doorkomen.’

‘O, hoe treurig! 't Spijt me zoo voor het arme schaap. Wat 'n slag voor den professor! Natuurlijk weet hij dat er geen hoop meer is?’

‘Ja,’ (en juffrouw Deb veegde haar oogen af) ‘hij weet het heel goed. Hij verlaat haar bed geen oogenblik. De zuster zegt, dat het zoo vreeselijk is, hem te zien.’

De zusters kwamen nu thuis en gingen naar het salon, treurig gestemd en vermoeid.

‘Wat is er aan de hand?’ riep juffrouw Deb, toen Kate haar tegemoet kwam; haar gelaat was een wonderlijk mengsel van verlegenheid, blijdschap en trotsch zelfbehagen. ‘Wat scheelt je?’

‘Ik ben verloofd,’ zeide zij langzaam, als waren die woorden heerlijk om uit te spreken, ‘ik ben verloofd met mijnheer Elliott.’

‘Wat?’ riep juffrouw Deb, en viel zwaar neer op den naasten stoel.

‘Mijnheer Elliott kwam hier, toen jelui allen weg waart, en zeide dat hij de plaats niet kon verlaten zonder mij nog eens te zien en te vragen - of ik met hem wilde trouwen. Hij is juist weg om den laatsten trein te halen. Het verwondert mij, dat jelui hem niet ontmoet hebt!’

‘Wel!’ riep Suzanne, ‘ik verklaar je, dat ik niet weet wat te denken. Je kan mij met een veer neerslaan.’ Zij was, evenals juffrouw Deb, heelemaal van streek.

Minnie stond midden in de kamer, haar wangen vuurrood, haar oogen schitterend.

‘Ik - ik zeg dat je een valsch spook bent,’ riep zij eindelijk en vloog de kamer uit.

‘En heb je hem aangenomen?’ vroeg Suzanne, niet op dezen uitval lettend, zoo was zij vol belangstelling.

‘Ja, hij wou niet hebben dat ik neen zei. Ik probeerde iets te zeggen, hoe wij allen dachten dat hij Minnie verkoos, maar hij lachte en zeide dat wij 't allen mis hadden,’ antwoordde Kate.

‘Ik wensch je zeker alle mogelijke geluk,’ verklaarde juffrouw Deb, ‘maar ik kan 't niet helpen, dat het mij vreeselijk spijt voor de arme Minnie. 't Was verkeerd zoo openlijk over hem te spreken in haar bijzijn. Ik hoop dat het arme kind het zich niet te erg zal aantrekken. Wij moeten heel voorzichtig met haar omgaan en haar vergeven als zij een beetje kwaad gehumeurd is.’

‘Ja, natuurlijk,’ hernam Kate, ‘maar ik vind dat het Minnie's eigen schuld is als zij teleurgesteld werd. Zij hield het van het begin voor zeker, dat zij 't was die door mijnheer Elliott het meest bewonderd werd; dat dacht zij altijd; omdat zij de jongste is, verbeeldt zij zich dat men haar 't meeste zoekt. En nu zij inziet dat zij zich vergiste, wordt zij woedend.’

‘En toch,’ drong juffrouw Deb aan, ‘doe je best en wees morgen heel vriendelijk tegen haar. Bedenk dat jou geluk de oorzaak is van haar teleurstelling.’

Maar den volgenden morgen was zachtheid volstrekt niet noodig bij de behandeling van Minnie's gebroken hart; zij stond, naar het scheen, in 't beste humeur op en onder het ontbijt was zij de vroolijkheid zelve; van mijnheer Elliott werd geen melding gemaakt.

VIII.

Onmiddellijk na het ontbijt ging juffrouw Deb hooren naar no. 14; zij vreesde het ergste, toen zij zag dat

de blinden in de slaapkamer gesloten waren. Een meid kwam van achter het huis en vertelde dat juffrouw Graham ontslapen was.

‘Een uur geleden,’ zeide zij schreiend, ‘is zij gestorven.’

Juffrouw Deb keerde naar huis terug; den volgenden avond, tegen de schemering, nam zij een mand kasbloemen mede, die zij van mevrouw Sexton had gevraagd, en ging naar no. 14. Zij was eenvoudig van plan naar de zuster te vragen en haar de bloemen achter te laten. Men liet haar in de eetkamer en nu kwam de zuster binnen.

‘Zij is heel kalm heengegaan en ik denk dat zij op het laatst geen pijn meer voelde,’ sprak de verpleegster.

‘En de professor?’ vroeg juffrouw Deb, bitter snikkend.

‘Hij is diep bedroefd, maar kalm; hij zit den heelen dag boven, als kon hij zijn oogen niet afhouden van het gezicht van zijn zuster, maar tegen den avond gaat hij uit en wandelt tot hij doodmoede is. Hij zal bepaald er bij neervallen, voordat hij heengaat. 't Is zoo verdrietig dat er niemand is om voor hem te zorgen. Hij is zoo heel alleen op de wereld, naar ik gehoord heb, juffrouw Dimple!’

‘Wanneer gaat hij weg?’ vroeg juffrouw Deb.

‘De begrafenis is morgenochtend en hij gaat des middags heen. 't Zal beter voor hem zijn als hij weer aan het werk gaat. Dit leven is de dood voor hem.’

Juffrouw Deb stond op om heen te gaan; de pleegzuster vroeg haar mee naar boven te komen.

‘Daar is nu niemand,’ fluisterde zij, ‘de professor is uit.’

Juffrouw Deb wachtte totdat de verpleegster terugkwam met de lamp en toen gingen zij samen naar boven. De zuster maakte zachtjes de deur open en juffrouw Deb, zacht schreiend, trad binnen.

Zij stonden bij het bed waarop het doode meisje lag; haar prachtig haar, door het lamplicht beschenen, stroomde als gesmolten goud langs haar neer en scheen te spotten met den dood, die bezit had genomen van dat bleeke, strakke gezichtje, nu nog lieftalliger dan het ooit in haar leven was geweest.

Juffrouw Deb's tranen droogden op, toen zij naar dat voorhoofd zag, waarop de vrede lag, die alle verstand te boven gaat. Op geen levend gelaat kon zooveel vreugde en kalmte liggen.

En zich de bloemen herinnerend, nam zij de trossen leliën, even rein en wit als de gevouwen handen, waartusschen zij ze legde. Zij beproefde niet ze te schikken. Tegenover de majesteit des doods waren zulke kleinigheden niet mogelijk. Zij legde ze maar neder als een laatste gift van de aarde, keerde zich toen om en verliet de kamer.

‘Heeft u geen boodschap voor den professor?’ vroeg de pleegzuster, de huisdeur openend.

‘Neen, volstrekt niet,’ antwoordde juffrouw Deb en haastte zich naar huis.

De volgende weken gingen rustig en zonder bijzondere gebeurtenissen voorbij. De professor was heen. No. 14 werd weer verhuurd - nu aan een familie met schreeuwende, joelende kinderen, pas herstellende van den kinkhoest.

Mijnheer Elliott schreef regelmatig om den anderen dag aan Kate. Suzanne was meer uit dan haar gewoonte was; dit kwam door de verschillende dingen, die zij bezocht, scholen, vergaderingen enz., en het helpen met de decoratiën in de kerk voor Paschen onder de leiding van den heer Hummins.

Met al haar drukte zag zij er bijzonder goed uit, en zooals Minnie opmerkte, ‘fladderde zij rond zoo bezig als een bijtje.’

Minnie was tegenwoordig een beetje moeilijk om mede om te gaan; den eenen dag was zij in de vroolijkste stemming, en den volgenden dag, zonder eenige reden, voelde zij zich vreeselijk ellendig. Op haar kwade dagen zat zij den heelen dag in de eetkamer bij het vuur, in een armstoel gedoken, nu eens schreiende, dan weer gebakken kastanjes etende.

Juffrouw Deb vroeg haar nu en dan wat haar scheelde en verweet haar vrij scherp haar luie levenswijze; maar 't hielp niets. Minnie wilde niets zeggen, en snikte alleen dat zij zoo ongelukkig was en niemand er iets om gaf.

‘Werkelijk, 't is treurig zooals Minnie zich aanstelt,’ zeide juffrouw Deb eens tot Suzanne; ‘ik ben bang dat zij niet tevreden zal zijn vóór zij getrouwd is. Zij benijdt Kate zoo. 't Is toch wonderlijk wat dat huwelijk iets betooverends heeft voor de meeste vrouwen. Ik geloof dat zij nog liever den eerste den beste zouden willen trouwen dan in het geheel niet. Je zoudt zeggen dat Minnie alles had om gelukkig te zijn en zij kwijnt weg. 't Is een groot geluk voor mij, lieve Suzanne, dat jij en ik ten minste gelukkig samen zullen leven zonder ooit te verlangen getrouwd te zijn. Dat zullen wij immers, niet waar?’

‘Ja,’ antwoordde Suzanne heel zwak, en bloosde zoo hevig dat het zijden vaandel, waaraan zij werkte, niet levendiger van kleur kon zijn dan haar wangen. Juffrouw Deb zag niets vreemds in haar manieren; zij staarde in gedachten verzonken door het raam.

IX.

Kate's huwelijk zou in September plaats hebben en in Juli begon zij met haar uitzet. Het trouwen zou zeer kalm plaats hebben; 's morgens vroeg, bijtijds om den trein naar Londen te halen, waarheen zij voor hun huwelijksreisje wilden gaan.

Reeds begonnen er eenige geschenken te komen en Kate was in een voortdurende stemming van opgewondenheid.

Eens tegen het einde van Juli zaten juffrouw Deb en Suzanne in de eetkamer. Suzanne naaide iets voor Kate's uitzet en juffrouw Deb leerde een meisje, het dochtertje van een arme weduwe, die onlangs op het Terras was komen wonen, lezen. Juffrouw Deb zat bij het raam, met het kind naast zich dat haar les spelde.

Even opziende zag zij mijnheer Hummins met zijn hand over het hekje, de lat er van afnemend; hij

deed het zoo handig of hij 't mechaniek er van heel goed kende.

'Lieve hemel!' zeide juffrouw Deb op een toon van ergernis, 'daar is nu die Hummins alweer. Wat moeten wij doen? Jane uit en Anna aan het wasschen; zij kan niet naar de deur gaan. Kitty, wil je even de deur openen voor dien heer, en als hij binnen wil komen, laat hem dan in het salon en sluit de deur achter hem.'

Het kind ging heen en Suzanne werd onbegrijpelijk en zonder eenige reden vuurrood; 't werd altijd beschouwd als de natuurlijkste zaak der wereld, dat zij den heer Hummins moest ontvangen als hij kwam.

'Ik - ik ben benieuwd wat hij wil,' mompelde zij en ging de kamer uit.

Het meisje kwam terug en juffrouw Deb, haar potlood opnemend, wees naar het woord, waar zij gebleven waren.

'K - a - t', spelde het kind langzaam, toen was er een lange pauze.

'Wel kind! ga voort! Waarom houdt je stil?'

'Juffrouw Dimple,' vroeg het kind, opkijkende als in diepe gedachten, 'wist u dat een kat geluid kon maken als van een kus?'

'Wel neen,' antwoordde juffrouw Deb met nadruk, 'maar wie heeft je dat in 't hoofd gehaald?'

'Ja,' ging het kind ernstig voort, 'toen ik de salondeur dichtmaakte, nadat juffrouw Suzanne naar binnen ging om met dien heer te spreken, hoorde ik een geluid als van een kus. 't Moet poes zijn geweest, die door het raam binnenkwam, want er was niemand binnen dan die heer en juffrouw Suzanne, en dus moet het poes zijn, zeker!'

De kleur steeg brandend naar juffrouw Deb's wangen; zij keek het kind zoo streng aan, dat haar onderlipje begon te beven en treurig naar omlaag trok.

Eindelijk zich vermannende, sprak zij:

'Kitty, je hebt van morgen je lessen goed gekend, en nu moet je dit briefje aan den slager brengen en ik zal je drie stuivers geven om er koekjes voor te koopen.'

Het kind vloog vroolijk weg en dacht zeker aan de wonderlijke manieren der groote menschen. Juffrouw Deb bleef alleen. Eenige minuten lang zat zij als het ware verstomd; toen haastte zij zich naar haar eigen kamer, sloot de deur en zette zich neer om na te denken. Zij kon niet begrijpen dat zij zoo verblind en bedrogen was geworden, en dan liefst nog door Suzanne, die zij 't meest vertrouwde.

Eerst voelde zij zich verschrikkelijk boos, en toen ongelukkig en eenzaam; eindelijk, na een zware worsteling met zich zelf, nam zij een besluit hoe te handelen. Juist was zij op dat punt gekomen toen er aan de deur werd geklopt; dat moest Suzanne zijn, zij wist het zeker. In het kloppen zelfs scheen een smeekbede te schuilen.

Juffrouw Deb stond op en opende de deur. Suzanne met blozende wangen en neergeslagen oogen stond daar buiten.

'Suzanne!' riep juffrouw Deb.

De oogen der zusters ontmoetten elkander en Suzanne wierp zich luid snikkend in de uitgestrekte armen van juffrouw Deb.

'Liefste,' fluisterde juffrouw Deb, 'moogt gij zoo gelukkig worden als ik het wenschen kan!'

'O Deb, Deb!' snikte Suzanne, 'ik heb hem gezegd dat ik nooit, nooit jou zou kunnen verlaten.'

'Dat was juist iets voor jou, Suzanne, dat te zeggen; maar het mag niet zijn. Je moet mij niet zelfzuchtig maken. Als je hem liefhebt, moet je hem nemen,' en juffrouw Deb veegde haar oogen af en deed haar best om vroolijk te spreken; 'wij

zullen twee huwelijken hebben in plaats van één. Laat mij nu alleen voor een poosje; ik kom dadelijk beneden.'

Juffrouw Deb schoof haar zuster vriendelijk weg en sloot de deur. Suzanne ging naar het salon. Toen Kate en Minnie het nieuws hoorden, zeiden zij beiden dat zij niets verwonderd waren.

'Werkelijk,' zei Kate, 'ik kan mij niet begrijpen, dat hij zoo lang werk had om te beslissen. Ik hoopte dat hij haast zou maken, zoodat wij op één dag konden trouwen. Dat zal heel romantisch zijn.'

'En,' zeide juffrouw Deb, die juist binnenkwam, 'ik dacht dat wij verstandig zouden doen, het huis te verlaten vóór den winter. Ik denk dat verandering van lucht Minnie en mij heel goed zal doen.'

Het was vreemd dat Minnie lang zoo ingenomen niet scheen met dit plan als men verwachtte; zij zeide zelfs dat zij veel liever thuis zou blijven.

Juffrouw Deb nam hier echter geen notitie van, want Minnie behoorde tot de menschen, die bijna regelmatig altijd het tegenovergestelde zeggen van 't geen men van hun verwacht.

'Je zult je erg moeten haasten om met je trouwen klaar te komen,' merkte Kate ernstig op; 'je hebt nauwelijks zes weken tijd, denk er aan! Geloof je in tijds klaar te kunnen zijn?'

'Ik denk 't wel,' antwoordde Suzanne, heel lief blozend.

'Wat zullen de lui op het Terras praten,' riep Minnie.

''t Zou mij niets verwonderen als mevrouw Beasley een toeval kreeg van verbazing. Ik weet dat zij ons reeds heelemaal als oude vrijsters beschouwde. Zij deed wat zij kon om uit mij te krijgen wat Hummins zoo dikwijls hier bracht, maar je kunt er op aan, dat ik haar niet wijzer maakte.'

''t Is vreemd, wat 'n jaar vol gebeurtenissen dit voor ons is,' zeide juffrouw Deb nadenkend; 'meer is er gebeurd in het laatste halfjaar, dan in de tien vorige. Ik hoop maar, dat wij even gelukkig mogen zijn in de komende jaren als wij het tot nu toe waren.'

'In elk geval,' zei Minnie, 'zullen wij meer afwisseling en prikkeling krijgen.'

'Ach Minnie,' zuchtte juffrouw Deb treurig, 'omdat je jong zijt, denk je dat je door verandering geluk zult winnen; wanneer je ouder wordt, vindt je dat alleen in rust en kalmte.'

'Nu! Ik hoop dat ik sterven mag vóór ik in een oude bes verander, die als een slak leeft en nooit een

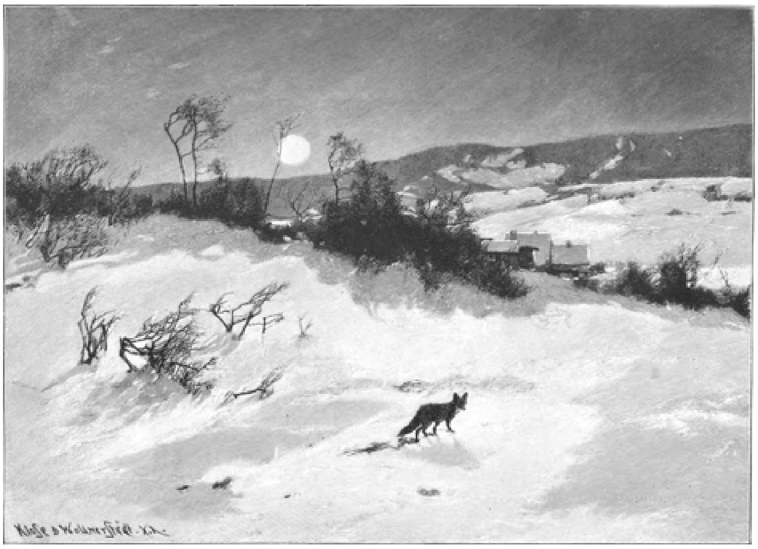

OP ROOFTOCHT. Naar Aug. Fink. (Zie blz. 337.)

duim ver gaat van de plaats waar zij geboren is,' viel Minnie uit.
'Je hebt een slecht voorbeeld gekozen, Minnie,' hernam juffrouw Deb, 'want slakken kunnen zich wel bewegen en doen het ook.'
'Och, wat malligheid! Hoe kunnen zij dat? Zij hebben immers geen pooten, en dan, hoe weet je iets over slakken?'
'Ik weet het, omdat professor Graham 't mij eens verteld heeft,' verklaarde juffrouw Deb, min of meer trotsch.
'O, dan kunnen zij 't natuurlijk wel! Alles wat dat oude, muffe schepsel zegt, is Evangelie-waarheid. Hij is zelf een fossiel!' en Minnie beet nijdig haar draad af.
Juffrouw Deb's wangen gloeiden als gewoonlijk wanneer zij bedroefd of opgewonden was; maar zij zeide niets, en kort daarop gingen de zusters slapen.

X.

Den volgenden dag was het een dier heerlijke, echte zomerochtenden, waarvan alleen een zeer droevig en verbitterd hart den invloed niet kan ondervinden.
De tuin van Dimple-villa was een en al rozen en geurige bloemen. Door het open raam drong een vage geur van reseda binnen in de ontbijtkamer.
De vier zusters aten haar ontbijt en genoten de heerlijke ochtendlucht; de tafel stond dicht bij het raam en was beladen met allerlei lekkere, landelijke dingen. De room lag hoog en wit op haar kopjes koffie; goudgele broodjes lagen op het mandje. Versche eieren, juist door Suzanne binnengebracht, van de dwaze hen wier vroolijk gekakel men nog hoorde, lagen bij ieder bord, en honigraten - een geschenk van mijnheer Elliott - namen de eereplaats in, midden op tafel.
'Ik heb mij in lang zoo gelukkig niet gevoeld,' zeide juffrouw Deb, terwijl zij eenige kruimels strooide voor het tamme roodborstje, dat over het grint trippelde; ''t komt zeker door den prachtigen dag.'
'Als de post maar komt, zal ik ook gelukkig zijn,' verzekerde Kate glimlachend, want het was de morgen voor brieven van den heer Elliott.
'Nu dan,' ried juffrouw Deb, 'je deedt beter, je te haasten met het ontbijt, want je eet niets meer als je den brief hebt, zoo ben je er in verdiept.'
'Hij schrijft zulke heerlijke lange brieven en zij zijn zoo gezellig en lief, dat ik 't niet helpen kan,' antwoordde Kate, haar ei openend.
'Daar is de post!' riep Minnie.
Kate snelde naar het venster en nam de brieven aan. Zij verdeelde ze onder de zusters. Drie en een courant voor juffrouw Deb. Twee voor Suzanne. Drie voor Minnie en een kostbaar epistel voor haar zelf.
De zusters, behalve juffrouw Deb, maakten haar brieven open; zij hield er over 't algemeen van eerst haar ontbijt te eten en daarna haar brieven te lezen, want zij hield het er voor dat lezen onder het eten slecht was voor de spijsvertering. Maar toch nam zij de courant op, zeggende:
'Ik begrijp niet wie ons die courant zendt. Ik ken dit schrift volstrekt niet.'
Zij opende haar en dadelijk werd haar blik gevestigd op potloodteekens.

‘O meisjes,’ riep zij uit, ‘verbeeldt je! De professor is benoemd tot iets heel bijzonders, ik heb nog niet gezien wat het is. En hier staat heel veel over hem, alles lof. Ik dacht niet dat hij zoo'n beroemd man was.’

‘Denk eens aan,’ (Minnie keek over juffrouw Deb's schouder in de courant) ‘dat er zoo'n drukte wordt gemaakt om dien ouden fossiel. Waarom hij ons die courant nu zendt, na zoo onbeleefd te zijn weggegaan zonder ons goedendag te zeggen of te bedanken voor onze vriendelijkheid jegens zijn zuster?’

Juffrouw Deb keek heel tevreden en hernam:

‘Ik ben erg blij dat hij die plaats kreeg. Ik zal hem vandaag schrijven en feliciteeren met zijn succes. Wat zou zijn zuster, als zij nog leefde, trotsch zijn geweest.’

Juffrouw Deb at haar ontbijt, de oogen onafgewend gericht op de paragraaf, en toen nam zij de andere brieven op en opende ze.

‘'t Is heel dwaas,’ zeide zij, den laatste openende, ‘maar onbelangrijke brieven komen altijd in langwerpige enveloppen. Heb jelui dat wel eens opgemerkt?’

‘Ik denk,’ meende Minnie, ‘omdat mannen ze meestal gebruiken, en wij krijgen niets dan zaakbrieven van mannen. Daar komt het natuurlijk van.’

‘Wat scheelt je, Deb!’ riep Suzanne verschrikt.

‘Wie is er dood?’

Allen zagen vol angst naar juffrouw Deb, wiens gelaat een alles overweldigende aandoening verried. Plotseling verborg zij het gelaat in de handen en snikte luid.

‘Deb, lieve Deb! Wat is 't!’ riepen de zusters, ontzet door zulk een ongewoon tooneel, als Deb aan 't schreien te zien.

Juffrouw Deb, met haar brief in de hand, stond op en verliet de kamer, zeggende:

‘Ik zal 't je spoedig zeggen.’

‘Wat kan er toch gebeurd zijn?’ vroeg Suzanne geheel van streek.

Minnie nam de langwerpige enveloppe, keek er scherp naar en riep triomfantelijk uit:

‘Ik weet het! De oude professor heeft Deb ten huwelijk gevraagd. Dit schrift is 't zelfde als op de courant. Kijk maar eens!’

Kate en Suzanne zagen ook en erkenden dat Minnie buitengewoon slim was geweest, en dat dit de reden moest zijn van juffrouw Deb's onverwacht en ongewoon gedrag.

‘En zou je denken dat Deb hem aanneemt?’ vroeg Suzanne op angstigen toon.

‘Natuurlijk,’ antwoordde Kate, ‘zij is op het eerste gezicht verliefd geworden op dat professortje. 't Is juist het soort van leven dat zij genieten zal, altijd met geleerd volk omgaan en zonder ophouden lezingen hooren. Ik zou het vreeselijk vinden.’

‘Ik ook,’ verklaarde Minnie, ‘maar zij krijgt natuurlijk een mooi huis en een heel goed inkomen; dan ga ik dikwijls bij haar logeeren en zien of ik een van

die oude heeren kan opwarmen. Ik zal er pret van beleven, hoe 't ook gaat.'

'En nu,' lachte Kate, 'krijgen wij drie huwelijken op denzelfden dag. Is dat niet grappig?'

'O,' zei Minnie, 'ik zal het uitschateren als ik jelui drieën, met Deb en de oude fossiel aan het hoofd der processie, door de kerk zie stappen.'

'Ik zie er niets grappigs in,' zeide Suzanne verontwaardigd; 'zooals mijn lieve Peter zegt, het huwelijk is een zeer plechtige gebeurtenis.'

De zusters hadden tijd in overvloed om de zaak te bepraten, want juffrouw Deb verscheen pas weer tegen lunchtijd. Toen zij beneden kwam, kuste zij haar zusters en zette zich voor haar schrijftafel.

'Deb,' vroeg Kate, 'wij sterven van nieuwsgierigheid. Wil je ons niet zeggen wat de professor schreef?'

Juffrouw Deb doopte haar pen in den inkt en antwoordde:

'Hij schrijft alleen dat hij zich zoo erg eenzaam voelt en dat...'

'Hij jou noodig heeft om hem te troosten,' riep Minnie luid lachend.

'Ja,' zeide juffrouw Deb, vastbesloten, 'en ik zal beproeven het te doen.'

Zoo werd juffrouw Deb's verloving bekend. De opgewondenheid van het Terras was werkelijk zeer groot geweest, toen het bekend werd dat Kate Dimple ging trouwen, nog grooter toen het engagement van Suzanne een erkend feit werd; maar toen mevrouw Beasly als laatste bericht mededeelde dat ook juffrouw Deb naar het trouwaltaar zou schrijden, kende de verbazing geen grenzen meer. Als mevrouw Beasley niet met haar woord voor de waarheid ingestaan had, zou niemand het geloofd hebben.

Zooals nu de zaken stonden op het Terras, nam een ieder oprecht deel aan al het doen en laten der dames Dimple. De menschen schenen haar nooit te voren gezien te hebben, zoo keken zij haar bij iedere gelegenheid aan.

Als Kate bij voorbeeld uitging om een brief naar de post te brengen, verscheen er aan ieder raam een hoofd om elk harer bewegingen na te gaan, totdat zij op het einde was van het Terras.

Als Suzanne in den tuin werkte, kwam als bij tooverslag een buurvrouw aan het hek om iets te hooren over haar plannen, en vertrok dan onmiddellijk om het Terras in kennis te stellen van wat zij gehoord had.

De drie uitzetten waren de voorwerpen der niet rustende belangstelling van alle buren; de kleur en de stof van elke japon der aanstaande bruiden was aan haar vriendinnen even goed en even spoedig bekend als aan haar zelf.

Juffrouw Deb besliste, dat het huis op den eersten October zou worden verhuurd. De huwelijken zouden plaats hebben den 29 September. Een nicht, Jemina Finch genaamd, had beloofd te komen en bij haar te blijven gedurende de laatste veertien dagen om het huis te laten zien en voor Minnie te zorgen als de gewichtige dag voorbij zou zijn.

De weken vlogen voorbij en de uitzetten naderden hun voltooiing. Minnie, die van plan was bij familie een poos te logeeren, kocht nog meer kleederen dan haar zusters.

Maar juffrouw Deb stond het haar met veel hartelijkheid toe, 'want,' zeide zij tot Suzanne, 'het maakt het kind gelukkig en houdt haar bezig.'

Er valt weinig meer te vertellen over deze drukke weken en wij zullen dus maar overgaan tot het beschrijven van den gewichtigen morgen van den 29sten September, een dag, die nog lang in herinnering zou blijven op het Terras.

De morgen was helder en kalm, zooals een huwelijksdag moet zijn; de zon scheen helder op de gesloten oogleden van de slapende Kate en wekte haar precies om half zeven uit haar rustige sluimering. Zij wreef zich de oogen uit en trachtte zich te herinneren wat dien dag zou plaats hebben, - was het Zondag of niet?

Daar flitste het in haar geheugen eensklaps op, en op den vloer springend, riep zij uit:

'Suzanne, Suzanne! Denk wat voor dag of het vandaag is.'

Suzanne stond dadelijk op en ging kijken of juffrouw Deb 't ook reeds was. Minnie, tot haar verbazing, was reeds beneden.

'Hoe oplettend van het lieve kind - zij is een half uur eerder opgestaan om voor ons ontbijt te zorgen,' prees juffrouw Deb.

De huwelijken zouden zeer stil plaats hebben, om acht uur. Niemand van het Terras was er bij uitgenoodigd. Om half acht kwamen de zusters gekleed beneden; haar bagage was reeds gisteravond naar het station gezonden.

Juffrouw Deb droeg een grijs zijden japon met mantel en hoed in dezelfde kleur; het zat heel mooi, en Suzanne, haar aanziende, riep vol bewondering uit:

'O Deb! Je ziet er zoo gedistingeerd uit! De professor zal trotsch op je zijn. Die sleep valt onberispelijk!'

Juffrouw Deb bloosde van plezier en zei op haar beurt:

'Maar jij, Suzanne, ziet er ook lief en jong uit. Je hadt eigenlijk een ronden hoed moeten nemen in plaats van dat capotje, hoewel 't heel goed staat.'

Suzanne, het voorbeeld harer zuster volgende, droeg grijs, maar opgevroolijkt door rose bloemen op haar hoed en een rose strik aan haar hals.

Kate koos donkergroen met een wit vest; dat stond goed bij haar gezetheid, verzekerde haar modiste.

Minnie, die als een soort van bruidsmeisje bij haar drie zusters dienst deed, had verreweg het fijnste toilet van haar allen aan, namelijk een bruin kostuum, fijn geborduurd met goud, een chic t a i l o r m a d e jaquet en een groote hoed met struisveeren. Zij droeg ook een boa - niet zoozeer omdat zij het koud had, want haar wangen waren vuurrood, maar omdat het zoo goed stond, vond zij.

'Je ziet er allerliefst, uit Minnie,' zeide juffrouw Deb glimlachend; 'jou trouwdag komt ook spoedig, wees maar niet bang, lieve!'

Minnie lachte, en van de ontbijttafel opstaande, ging zij naar het raam.

'O, goeie hemel! groote gunst!' riep zij, 'ik geloof dat het heele Terras naar de kerk gaat. Ieder komt uit de deur en kijkt mekaar lachend aan. Daar gaat de jonge Smith, hollend. als was hij bang te laat te komen; en daar zijn de dames Crogg, die maken een drukte of zij zelf gingen trouwen, en alle meiden komen aan de deur met sloffen en rijst. Hoe dom! alsof het wat helpt, rijst te gooien naar menschen, vóórdat zij getrouwd zijn!'

'O foei! hoe vervelend!' riep juffrouw Deb vol ergernis, 'hoe kunnen menschen zoo indringend zijn? Hebben wij dan niet genoeg gezegd, dat wij niet wilden dat iemand er bij was?'

'Och Deb, Deb!' klaagde Suzanne, 'ik ben zoo zenuwachtig. Mijn hart klopt zoo vreeselijk. Ik denk niet, dat ik 't kan volhouden. O, ik geloof bepaald dat ik wachten zal tot morgen.'

'Daar komen de rijtuigen,' riep Minnie van haar observatiepost, 'en daar is Teddy aan het hollen. Ik geloof werkelijk dat hij te laat zal zijn. Weet je wat hij zeide, waar wij op geleken?'

'Nu, wat dan?' vroeg Kate.

'Op Sint-Michelsganzen, op den 29en September,' lachte Minnie.

'Heel brutaal,' zeide juffrouw Deb verontwaardigd, 'dat jonge mensch heeft geen manieren. Verbeeld je, Sint-Michelsganzen!'

De drie bruiden zouden in het eene rijtuig stappen. Minnie en Jemina Finch in het andere.

'Wij moeten het rijtuig niet laten wachten,' zeide juffrouw Deb met een stem zoo vast als zij maar kon opzetten. Op dit bevelend woord stonden zij allen op, bevend over alle ledematen en trokken haar handschoenen aan.

'O, mijn handschoen is gebarsten,' jammerde Suzanne en begon reeds haar traantjes te laten vallen.

''t Doet er niet toe,' zeide Kate, ''t is maar de linkerhand. Je kunt hem half aantrekken en dan ben je gauw klaar als de ring er aan gestoken wordt.

Juffrouw Deb wierp een laatsten blik door de kamer, waarin zij zoo lang hadden gewoond, en zeide toen langzaam:

'Kom, meisjes! - Jemina - ik vertrouw dat je goed zorgen zult voor Minnie en mij dikwijls over haar zult schrijven.'

Zij gingen allen naar de deur. Het rijtuig kwam voor. Het was zeer bereidwillig geleverd door mevrouw Sexton.

Suzanne stapte in, Kate volgde. Juffrouw Deb zette juist haar voet op de trede, toen Minnie zeer langzaam zeide:

'Deb, ik geloof dat ik beter deed, mede in te stappen in dit rijtuig. Ik moet je iets zeggen.'

'Och neen kind! Dat gaat niet,' antwoordde juffrouw Deb. 'Jemina Finch zou het onbeleefd vinden, dat men haar alleen liet. Je moet bij haar gaan zitten.'

'Maar,' zeide Minnie, 'ik ga ook trouwen. Dus doe ik beter met jullie mee te rijden.'

'Minnie, wat zeg je?' riep juffrouw Deb, op de achterbank zittende.

Minnie, met den voet op de trede, voegde er bij:

‘Teddy vroeg mij eergisteren ten huwelijk, en hij heeft gisteren een bijzondere vergunning om vandaag te trouwen gehaald; dus is alles in orde. Vind je dat niet leuk?’

Zij stapte in het rijtuig, sloot de deur en zeide kalm tot den koetsier:

‘Naar de kerk, als het je belieft.’

De man raakte zijn hoed aan, nam de teugels op en reed langzaam het Terras af, onder een regen van oude sloffen en rijst.

Zoo is het gekomen, dat Dimple-villa Dimple-villa niet meer is.

Een begin.

De zaak ziet er zeer hoopvol uit; bepaald, dit begin voorspelt veel goeds - of - zal een pessimist zeggen, veel kwaads?

Wie weet?

H i j weet zeker, dat z i j er van houdt - 's morgens vroeg met een boek in het park al het prozaïsche van het huishouden te ontvluchten en daar de morgenuren in aangename rust te verdroomen. Zij behoort toch blijkbaar tot die kringen, waar de dochters des huizes het verre beneden zich achten, kamers te d o e n of kousen te stoppen.

Ook hij schijnt tot die gelukkigen te behooren voor wie de strijd om het bestaan geen reden van bestaan heeft en die niets anders behoeft te doen dan een paar uren te besteden aan zijn toilet, over de straten te flaneeren, mooie meisjes na te oogen, in een café of club een paar uur zoek te brengen en dan des avonds den tijd te dooden in een theater of circus.

Hij is blasé van alles, dit mooie meisje slaagde er in hem een nieuwe sensatie te geven. Zij zijn een paar keer elkander eens tegengekomen, keken mekaar in de oogen, hij heel brutaal, zij met gemaakte verlegenheid en een aardig blosje. Zoo dicht zijn zij echter nooit bij elkander geweest, en zeker zal het nu gaan beginnen.

Hij vindt haar een aardig snoesje, juist iets wat hem lijkt, niet te preutsch, niet te stijf en toch van het soort waaruit men zijn vrouw kiest. Mama laat hem geen rust meer, hij moet zich rangeeren, trouwen - nu ja! Hoe gauwer dan hoe beter! De kleine heeft een lief bakkesje, een goeden naam, veel geld; dat schaadt nooit, en hij is onweerstaanbaar, dat weet hij zelf het best.

Een enkel woordje zal 't hem kosten en zij is de zijne; schoonpapa zal zich dan wel laten bewerken.

Nog eens de snor opgestreken! Ha! ha! nu gaat het beginnen!

En het einde?

Och! een huwelijk als zoovele anderen, waarin ieder, na even te zijn samengekomen, zijn eigen weg gaat!

Op rooftocht.

Een stille, heldere winternacht, de sneeuw rust hoog en zacht over velden en weiden; hier en daar een eenzame hoeve, waar menschen en dieren diep verzonken liggen in den slaap. Dan is het tijd voor Reintje om zijn slag te slaan; hij verlaat zijn hol en sluipt zacht, schichtig over de sneeuw, waarin zijn dunne pootjes nauwelijks een afdruk nalaten; soms staat hij stil en kijkt rond. Neen, niets! alles blijft even rustig en kalm; dan zet hij zijn tocht voort naar de boerderij, ginds achter het geboomte. O hij weet zijn weg zoo goed, de slimmert! Hij weet precies waar hij zijn moet; nog een paar stappen en hij is bij het hoenderhok tusschen zijn gevederde vriendjes, die allen rustig op stok zitten en de zorgen van den dag vergeten in een zwaren, droomloozen slaap.

Plotseling wordt de stilte van den nacht verbroken, kippen kakelen, hanen kraaien, eenden kwaken, ganzen snateren. De vijand is de sterke veste binnengedrongen. De menschen worden wakker en begrijpen dat de sluwe roover ingebroken is; zij snellen naar het hok - te laat! Met zijn bloedende prooi in den bek keert Reintje over de sneeuw vliegensvlug terug naar zijn hol, ten hoogste voldaan over zijn nachtelijken rooftocht.

De zeeslang.
Met vijf afbeeldingen.

Men is over 't algemeen gewoon de zeeslang en alle verhalen over haar te beschouwen als een telkens terugkomende grap. Zij komt maar voor het licht, zeggen de grappenmakers, als de Kamers op recès zijn en de komkommertijd aangebroken is; gewoonlijk verschijnt zij in Amerika het eerst in 't een of andere locale blaadje.

Toch is er alle reden om te gelooven, dat de zeeslang werkelijk bestaat; of misschien is het beter te zeggen, dat de waarschijnlijkheid bestaat dat er groote levende schepselen zijn, bewoners van de zee, maar nog niet door de wetenschap geklassificeerd; misschien in klein getal en hoogstwaarschijnlijk

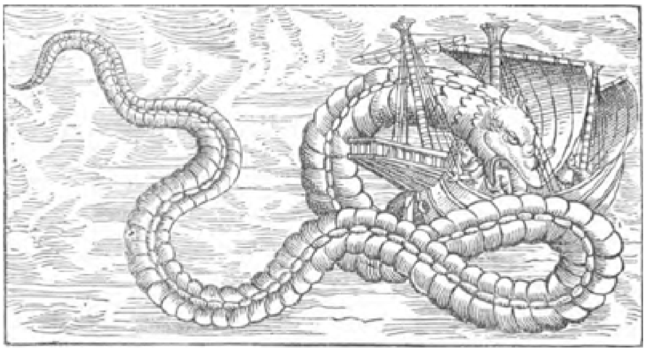

Zeeslang, een schip aanvallend van Olaus Magnus.

geen slangen in den gewonen zin des woords.

Iedereen, die iets nieuws komt vertellen over een zeeslang, heeft kans uitgelachen te worden; wat hij gezien heeft is niets dan zeewier, drijvend op de oppervlakte der zee, door hem voor een levend wezen aangezien, of een stoet van zeekwallen, dien hij houdt voor een groot dier. Maar gewoonlijk kent een zeeman heel goed zeewier

en zeekwallen en zal zeker beter kunnen onderscheiden wat hij op zee ziet, dan een landman; ook is 't niet te denken dat alle matrozen, die van een zeeslang verhalen, dronken, blind of gek zijn. Maar 't is nu eenmaal een gewoonte geworden dit aan te nemen als een onbetwistbaar feit, en vandaar dat de zeeman geneigd is zich stil te houden over alles wat hij buitengewoons ziet, sedert hij ondervond dat hij door de openbaarmaking niets wint.

Men herinnert zich de verhalen over reusachtige zwaardvisschen, die betrekkelijk kort geleden nog even ongeloovig werden aangehoord als die over de zeeslang, en nu blijkt het dat het bestaan van zulke zwaardvisschen een wetenschappelijk feit is, evengoed erkend als dat der walvisschen. Laat ons dan eens onderzoeken welke feiten ons met zekerheid bekend zijn over het geheimzinnige zeemonster, de zoogenaamde zeeslang.

De Noorweegsche visschers beschouwen het bestaan der zeeslang als een onbetwistbaar feit en doen allerlei verhalen over haar verschijning in hun fjorden; een Noorsch boek met reisverhalen beschrijft haar verschijning in het jaar 1522.

Olaus Magnus, die de voorzorg neemt, te zeggen, dat zijn verhaal slechts van hooren zeggen afkomstig is, beschrijft de zeeslang als zijnde 200 voet lang en 20 voet in omtrek, met vurige oogen en korte manen; hij geeft ook een wonderlijke afbeelding, waarop men de zeeslang ziet, zich krullend uit het water, den kop opgeheven om een man van het dek van een schip weg te kapen.

Hans Egede, die later bisschop werd, reisde naar Groenland in het jaar 1734 als zendeling. In zijn verslag van de reis beschrijft hij een zeemonster, dat den 6 Juli dicht bij het schip kwam.

'Zijn hoofd,' zegt hij, 'als het opgericht was, kwam zoo hoog als de topmast. Zijn snuit was lang en scherp en blies water uit, bijna als een walvisch; hij had groote klauwen of vinnen; zijn lichaam was bedekt met schubben; zijn huid was ruw en oneven; in andere opzichten geleek het op een slang, en als hij dreef scheen het uiteinde van zijn staart op een volle scheepslengte van zijn lichaam af te zijn.'

Een reisgezel van Egede, ook een zendeling, maakte bovendien nog een schets van het monster.

Erik Pontopiddan (bisschop van Bergen), de beroemde Noorsche natuurkundige, geloofde ook eerst niet aan de

zeeslang, maar bekent zijn bekeering op dit punt in zijn boek (uitgekomen in 1755) sedert hij volle en voldoende bewijzen ontvangen heeft van geloofwaardige

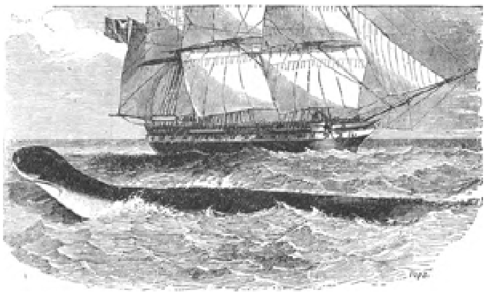

De zeeslang, gezien van het oorlogschip *Daedalus*.

en ondervindingrijke visschers en zeelieden in Noorwegen, waarvan honderden verzekeren dat zij haar jaarlijks zien.

Pontopiddan verhaalt ons, dat het de gewoonte is van de zeeslang (die hij vergelijkt met den Leviathan uit den Bijbel) om zich op den bodem der zee te houden, behalve in haar paartijd, in Juli en Augustus, wanneer zij nu en dan op de oppervlakte der zee verschijnt als het weer kalm is, maar dadelijk weer onderduikt bij de minste strooming in haar nabijheid.

Hij maakt verschil tusschen de Groenlandsche en Noorweegsche zeeslangen; de eerste is aan den buitenkant geschubd, maar de andere geheel glad en met manen langs den hals, loshangend als een bos zeewier. Uit de verschillende berichten berekent hij, dat de slang omtrent 600 voet lang is en dat deze lengte in verscheidene plooien ligt over het kalme water. Het voorste gedeelte van den kop is hoog en breed, ofschoon sommige een spitsen, andere een platten snuit hebben. De oogen zijn groen- en blauwachtig, de kleur is donkerbruin, op sommige plaatsen verschillend getint. Tot zoover Erik Pontopiddan.

De *Zoölogist* van het jaar 1847 bevatte ook verscheidene berichten over de verschijning gedurende dat jaar van zeeslangen in de Noorsche fjorden. Een der beroemdste en best geboekstaafde verschijningen van het monster is, die opgemerkt werd door de officieren van het Engelsche oorlogschip *Daedalus* in 1848.

De kapitein Peter M' Quhac zond een officieus rapport over deze zaak aan den admiraal Sir W.H. Gage, waaraan wij het volgende ontleenen:

De *Daedalus* kwam van Oost-Indië en bevond zich den 6 Augustus 1848 des namiddags om 5 uur op 24° 44′ Zuiderbreedte en 9° 22′ Oosterlengte; het weer was donker en bewolkt, de wind frisch uit het Noordwesten, toen iets ongewoons, dat het schip snel naderde, gezien werd door den heer Sartoris, adelborst. Duidelijk werd de omstandigheid medegedeeld aan den officier der wacht, Luitenant Edgar Drumond, met wien de kapitein over het dek wandelde; de bemanning was aan haar avondeten.

Hun aandacht werd gevestigd op het voorwerp, dat bleek te zijn een ontzaglijke slang met kop en schouders, omstreeks 4 voet boven de zee opgericht en, voor zoover zij haar konden vergelijken, zoo lang als de hoofdmast zou schijnen als deze op het water dreef. Ten minste 60 voet van het dier lag waterpas met de zee; het ging snel voorbij, maar toch zoo dicht, dat wanneer het een mensch ware geweest, men duidelijk zijn trekken had kunnen onderscheiden. Het liet zich door de nabijheid van het schip volstrekt niet van zijn koers afbrengen, maar richtte zich naar het Z.-W. met een snelheid van 12 tot 15 mijlen per uur, blijkbaar met een bepaald doel.

De doorsnede der slang was achter haar hoofd - dat bepaald van een slang was - omstreeks 15 of 16 Engelsche duimen, en zoolang als het door de verrekijkers der officieren werd gevolgd, verdween het geen oogenblik onder het water; de kleur was donkerbruin met geelachtig wit om den hals. Het had geen vinnen, maar iets als de manen van een paard of als zeewier over zijn rug. De kapitein maakte er een schets van, die wij hier bijvoegen.

Dit is een onbetwistbare verklaring uit de best mogelijke bron, de getuigenis van verscheidene ontwikkelde zeelieden, neergelegd in een officieel rapport. Kort daarop verscheen in het nieuwsblad '*the Globe*' een beschrijving van een dergelijk monster (mogelijk wel hetzelfde), opgemerkt door de Amerikaansche brik *Daphné*, 20 graden verder naar het Zuiden dan het door den *Daedalus* gezien was.

De openbaarmaking van het avontuur der *Daedalus* bracht een menigte verhalen voort over dergelijke ontmoetingen, in de couranten van dien tijd.

Kapitein W.H. Nelson, van het Amerikaansche schip 'Sacramento', verhaalt dat hij een vreemd zeemonster zag den 30 Juli 1877 op 31° 59′ Noorderbreedte en 37° W.-lengte. De man aan het roer (zijn naam was John Hart) zag het beter dan de kapitein, daar deze pas op het dek verscheen toen het dier reeds een eind weg was. Hart berekende, dat het 40 voet boven het water uitkwam en dat zijn omtrek zoo groot was als een zeeton. Later maakte hij er een potloodteekening van, waaruit blijkt dat het een ander dier was dan die men tot nu toe zag en eenigszins gelijkend op den ouden ichthyosaurus.

Een officier van het oorlogschip *Plumper* verhaalt, dat hij ten Westen van Oporto den 31 December 1884 's morgens een zwart dier zag met een scherpen kop, zich langzaam voortbewegende in een Noord-westelijke richting. Zijn nauwkeurige lengte kon hij niet bepalen, maar zijn rug was 20 voet, zoo niet meer, boven het water en zijn kop van zes tot acht voet. Het dier

kwam dicht bij een koopvaardijschip en werd ook daar door de stuurlieden en matrozen opgemerkt; deze waren in vele deelen der aarde geweest, hadden dikwijls walvisschen en zeehonden gezien, maar nooit een schepsel dat in de verste verte op dit geleek. Het had iets als manen op den rug.

Het volgende bericht is ontleend aan de *Illustrated London News* en bevat een uittreksel uit het scheepsboek, verhalend dat men op Dinsdag den 8 Juli 1853 aan boord van het schip *Princess*, komende van China, een zeer grooten visch zag met een kop als een walvisch en twaalf vinnen, gelijkende op die van den inktvisch, maar in tegenovergestelde richting. De rug was van 20 tot 30 voet lang en had ook een kolossalen staart. Men schoot er op en trof bijna den kop. Behalve door de geheele bemanning werd het dier nog gezien door kapitein Morgan, een passagier.

Een andere authentiek bewezen zeeslang is, die gezien werd door Dr. Biccard van Kaapstad, in de maand Februari 1857, later door den heer Fairbridge en anderen. Dr. Biccard bevond zich op den vuurtoren van Green Point op den namiddag van dien dag, omtrent 5 uur, toen de wachter hem vroeg of hij een zeemonster wilde komen zien.

'Ik ging naar den vuurtoren,' zeide hij, 'en van daar zag ik op het water ongeveer 150 meter van het strand een slang, waarvan eenige bijzonderheden reeds in druk verschenen zijn (dit slaat op het bericht van den heer Fairbridge). Het lag in de houding, op nevensgaande schets No. 1 aangeduid. Ik leende een geweer van den heer Hall (schoonvader van den vuurtorenwachter) en schoot op het dier. De kogel viel vlak voor het dier, zoowat vier meter van hem af (zie de schets). Het dier verroerde zich niet. Toen schoot ik voor den tweeden keer en nu viel de kogel 1 of 1½ voet verder; het dier schrikte, bewoog zich en dook onder water, blijkbaar om zich uit de voeten te maken. Hij bleef omtrent tien minuten onzichtbaar en kwam toen omtrent 200 meter afstand verder voor den dag, denkelijk 40 M. verder van ons. Toen keerde hij terug op de plaats waar ik hem 't eerst

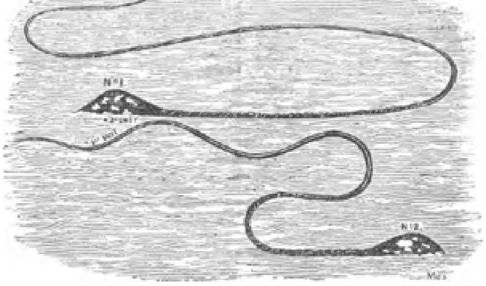

Zeeslang, gezien door Dr. Biccard van Kaapstad.

zag, maar nog vóór hij daar kwam, schoot mijn zoon op het dier; ongelukkig sprong de loop van zijn geweer en toen konden wij niet meer schieten. Toen het den tweeden keer op de plaats terugkwam waar ik hem 't eerst gezien had, nam hij de houding aan op schets No. 2 aangegeven en stond toen rechtop in de baai; kort daarop verloren wij hem uit het gezicht.'

Dr. Biccard vermeldt verder, dat het dier omtrent 200 voet lang was, maar zijn dikte kon hij niet bepalen, daar alleen de kop zichtbaar was, maar toch zeer onduidelijk. Het lijf was donker en dof, behalve de kop, die bedekt was met witte vlekken. Het water was toen zeer kalm. Behalve door Dr. Biccard, werd het beest door zeven andere personen gezien.

In Boston is door de Linnaeus-Vereeniging in 1817 een zeeslang gevangen en ontleed; het dier werd op de zeekust bij Cape Anas gevangen en scheen een jong exemplaar te zijn; men noemde hem: '*Scolioplus Atlanticus.*'

Nog vinden wij melding gemaakt van zeeslangen in *the Graphic* van 19 April 1879, gezien en geschetst door Majoor H.W.J. Senior, aan boord van het stoomschip *City of Baltimore.* Haar hoofd wordt beschreven als dat van een draak; voorhoofd en oogen als van een bulhond. Verder een zeer merkwaardig bericht van kapitein Drevar, van de bark *Pauline*, die met zijn scheepsvolk een verklaring daarvan aflegde tegenover den magistraat. Sommige courantenschrijvers trokken de zaak in het belachelijke en maakten zich vroolijk over het verhaal van den kapitein, die het zeer kwalijk nam en met eenige zijner officieren en matrozen zijn verslag herhaalde tegenover den heer Raffles, magistraat te Liverpool, en het in zijn tegenwoordigheid onderteekende.

In het kort komt de geschiedenis hierop neder.

Den 8 Juli 1875 zagen zij bij kaap Roque, in den noordoostelijken hoek van Brazilië, bij kalm, helder weer, des morgens ten 11 uur, zwarte vlekken op het water en een witte massa; met goede kijkglazen gewapend ontdekten zij, dat het een walvisch was, waaromheen zich een zeeslang tweemalen had gekronkeld. Kop en staart waren omstreeks 30 voet lang en deden dienst als hefboomen. Soms verdwenen zij in het water, dan kwamen zij weer boven. Twee walvisschen, die in de buurt waren, schenen dol van opwinding en maakten de zee in hun tegenwoordigheid tot een ziedenden ketel, en een luid, verward gedruisch deed zich in de verte hooren.

Dit wonderlijke geval duurde zoowat vijftien minuten, en eindigde er mede dat de staart van den walvisch zich rechtop verhief, vooruit en achteruit wuivende en het water woedend beroerend in zijn laatsten doodstrijd; toen verdween alles uit hun oogen en zonk weg in de diepte, waar hij zeker naar hartelust door de slang werd ge-

worgd. De andere walvisschen, de grootste die de bemanning ooit gezien had, zwommen langzaam naar het schip, doodstil, zonder te spuiten of eenig gedruisch te maken, als waren zij verlamd van schrik; de matrozen zelfs voelden een koude rilling door hun lichamen gaan bij het zien van den doodstrijd van den armen walvisch,

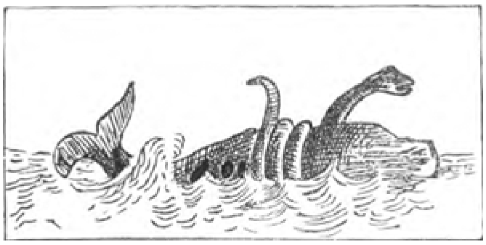

Zeeslang een walvisch aanvallend, gezien door kapitein Drevar in 1875.

die even hulpeloos spartelde in de omarming van het booze monster als een klein vogeltje in de klauwen van een havik. Het dier scheen 160 à 170 voet lang te zijn en 7 of 8 voet in omvang. In kleur leek het veel op een paling en de kop met altijd open bek scheen het grootste deel van zijn lijf. - Den 13en Juli, omtrent 80 mijlen verder, zagen zij opnieuw een dergelijk monster, dat zijn kop en omtrent 40 voet van zijn lijf in een horizontale houding uit het water stak; grimmig zag het 't schip aan als een groote Leviathan.

Dan is er nog een bericht van kapitein Hassel, van de *St. Olaf*, die van Newport naar Galveston (Texas) reizend, een groote zeeslang ontdekte, waarvan men omstreeks 70 voet zag, met vier vinnen op den rug; zij was omtrent 6 voet in doorsnede en van een mooi groengele kleur met bruinachtige vlekken op het bovengedeelte.

In Juni ontmoetten de officieren van het koninklijke jacht *Osborne* een zeemonster op de kust van Sicilië. Luitenant Huynes beschrijft hem met een kop zoo rond als een kanonskogel, van 6 voet dik en met vinnen over den heelen rug en aan weerskanten van den kop.

Nog nieuwer is het getuigenis over het bestaan der zeeslang, afgelegd door kapitein Cringle van het stoomschip *Umfuli*, een der tien schepen van de Natallijn, die in zijn scheepsboek aanteekende, dat hij den 4den December 1893 een monstervisch zag van slangenvorm met glinsterende huid en korte vinnen, in omvang zoo groot als een volwassen walvisch. Het moet geweest zijn op de hoogte der Kanarie-eilanden. Kapitein Cringle verzekerde, dat noch hij, noch zijn scheepsvolk ooit zoo iets gezien hadden. De menschen lachten hem uit om hetgeen zij zijn lichtgeloovigheid noemden, maar hij hield vol, dat noch hij, noch de anderen aan boord waren bedrogen geworden; de zee was kalm en glad, en wat zij zagen duurde een half uur, totdat de duisternis inviel.

Toen men hem vroeg of het dier schubben had, zeide kapitein Cringle, dat het, voor zoover hij oordeelen kon, ze niet bezat. Hij verbeeldde zich dat het dier een gladde huid had van donkerbruine kleur. Een der passagiers, een wetenschappelijk man, beweerde dat hij 't dier had hooren sissen. Deze had een camera bij zich, maar hij was zoo opgewonden, dat hij er in het geheel niet aan dacht die te gebruiken. Wat minder opgewondenheid en deze heer, Kenner genaamd, had zich onsterfelijk gemaakt.

Kapitein Cringle werd zoo bespot en uitgelachen, dat hij dikwijls wenschte het monster nooit gezien te hebben. Ieder wilde het beter weten dan hijzelf, maar hij zeide in antwoord op hun wijsheid:

'Als een eiland van zeewier 14 knoopen in het uur kan maken of een rij zeekwabben zich vijftien voet boven het water verheft, dan geef ik toe dat ik bedrogen ben.'

Drie maanden te voren had zekere Dr. Farquhar Mattheson zulk een schepsel van dichterbij gezien. Het was in September 1893, toen hij met zijn vrouw een zeetochtje maakte in Loch Alch, dat het Eiland Skye van het vasteland scheidt.

'Het was een mooie dag,' zegt Dr. Mattheson, 'zoo helder als mogelijk en onbewolkt. Het was zoowat tusschen een en twee uur. Wij voeren vroolijk en wel, toen ik iets uit het water zag stijgen, - een lang, recht ding, in den vorm van een hals en zoo hoog als een mast. Ik kon eerst maar niet begrijpen wat het was. Ik verbeeldde mij dat het iets op het land was en vestigde er de aandacht van mijn vrouw op. Zij scheen er van te schrikken en het ding kwam op ons aan; het was toen 200 meter ver en trok zijn hals naar omlaag. Ik zag duidelijk dat het een zeemonster was - bruin van kleur, glinsterend en met een soort van kraag op de vereeniging

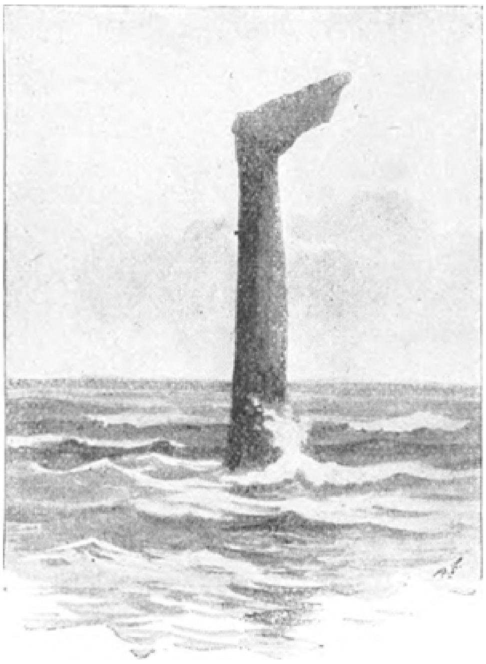

Zeeslang, gezien door Dr. Matheson in 1893.

van hals en kop. Het beste kan ik het vergelijken met hoofd en hals van een giraffe; alleen was de hals veel langer en de kop stond anders dan bij de giraffe, d.w.z. hij stond er niet rechthoekigop, maar scheen een voortzetting te zijn van dezelfde lijn. Het bewoog zijn kop heen en weer en men kon de weerkaatsing van het licht zien op zijn natte huid.'

Wat het lichaam betreft, daarvan zegt Dr. Mattheson:

'Ik zag geen lichaam, alleen een rimpel in het water. Ik moet echter denken dat een breede basis van een lichaam noodig moet geweest zijn om zoo'n hals te steunen. Het was geen zeeslang, maar een grooter beest - iets als een reusachtige hagedis. Een aal kon zoo zijn lichaam niet opheffen en een slang evenmin.'

WITTEBROODSWEKEN. (Zie blz. 342.)

Wat de mogelijkheid betreft dat hij 't offer werd van een gezichtsbedrog, daarvan zegt Dr. Mattheson:

'Dat is een gewone theorie, maar bij wat ik zag is dat een onmogelijkheid. Bij een gezichtsbedrog verdwijnt hetgeen men ziet langzamerhand, maar hier zag ik het zich bewegen, op en neer gaan in het water, ik merkte zelfs de weerkaatsing op van het licht in zijn gladde, witte huid.'

Nog voegde hij er bij: ''s Avonds aan het diner vertelde ik het aan eenige heeren, waaronder zich Sir James Farrer bevond; eerst lachte hij om mijn verhaal en gaf verscheidene manieren aan, waarop ik bedrogen kon zijn, maar toen ik hem aantoonde dat geen zijner theorieën van toepassing kon zijn op dit geval, gaf hij toe, dat de zeeslang of het zeemonster niet geheel en al een legende was.'

Herinnering.

Vlucht'ge woorden, korte klanken,
Blikken op een oude omgeving,
Kunnen, eensklaps tot ons dringend,
   Een herinn'ring doen ontstaan.
Aan een smart door ons geleden,
Aan een strijd door ons gestreden,
Aan een vreugde, lang vergaan!

't Is dan, of wij in gedachten
Daar een schijnsel zagen glijden,
Dat ons plots'ling henenlichtte
   Naar die tijden, lang geleên:
En al peinzend, gansch vergaten,
Dat wij hen in 't duister laten,
Die niet blikken in 't verleên.

Zij, die deze woorden spraken,
Of met ons in 't ronde zagen,
Kunnen zoo verbaasd dan staren
   In ons wisselend gelaat,
En ze willen in onz' trekken
Dan de oorzaak fluks ontdekken,
Van wat in ons ommegaat.

'Toe, wat hebt ge, zeg, wat meent ge!'
En ze dwingen, en ze vragen,
Tot een antwoord is gegeven,
   Dat onze' ernst hen openbaart.
En, met koude, nucht're blikken,
Gaat men nu den uitleg wikken,
Of die zich wel 'gansch verklaart'.

Onbescheid'nen, niet gewijden,
Die, met uw ontledend vorschen,
't Fijn gevoelend menschenharte
   Niet begrijpt, en vaak bezwaart,
Wist ge niet, dat soms 't gevoelen,
Zonder denken of bedoelen,
Door 'Herinnering' zich verklaart?

DALEIA.

Wittebroodsweken.

I.

‘Wat zijn ze vervelend, hè, Fernand, ‘die eeuwige Lioni's. Waarlijk, ik dacht dat ze nooit heen gingen.’

‘Blanche!’

‘Dat zij voortaan hun leven aan het onze gingen vastsmeden.’

‘Blanche, je moet billijk zijn. Mijnheer en mevrouw Lioni waren ons dit bezoek schuldig.’

‘Noem je dat een bezoek? Maar kan men dan nooit alleen blijven?’

't Is nu reeds twee maanden, dat zij alleen zijn, in hun groot, oud kasteel, op de oevers der Marne, alleen met oude bedienden, die niet mederekenen, een grootmoeder, die altijd slaapt, en dan vindt zij nog dat men haar te veel lastig valt!

‘Fernand,’ voegt zij er smeekend bij, ‘weet je wat wij moesten doen, als je lief was? Wij moesten naar het eiland gaan, want je zult zien, als wij hier blijven, komt de heele wereld nog hier.’

Daar hij haar gehoorzame dienaar is, maakt hij van onder den ouden wilg het coquette bootje los en beiden varen weg.

II.

De tocht is niet lang; twee of drie riemslagen brengen hen waar zij wezen moeten.

Nu zijn ze alleen!

Toen ze aan land stapten, zette zij een grappig gezicht, als had zij haar uitersten wil gemaakt.

‘Als je naar mij luisteren wilde, Fernand, moesten wij de boot laten wegdrijven om alle plannen tot terugkeeren onmogelijk te maken, en dan zouden wij gaan leven als Robinson - wil je niet? Nu, dan ga ik maar bloemen plukken.’

Zij loopt door het hooge gras, nu hier dan daar wat plukkende. De vogels, een en al genot, zingen. De insecten gonzen en men hoort hun vleugels ruischen in de bloemkelken, waarin zij zich verschuilen.

Niets is zoo lief als de landschappen langs het water rondom Parijs. Andere landen hebben een krachtiger, vollediger, nerveuzer karakter; geen heeft zooveel aantrekkelijks.

Zelfs de schaduwen zijn hier niet zwart, de lijnen hebben niet de minste scherpte, de kleuren zijn fijn en teer; het zijn grijsachtig groene tinten, en toch niet dof, niet dood, maar schitterend, tintelend van licht. Tusschen het wilde gras, te midden der hooge boomen, die wat al te slap, te weekelijk zijn, te snel gegroeid in deze vruchtbare aarde, stroomt de rivier langzaam voort, en deze geheele liefelijke natuur baadt zich in een atmosfeer, die de kleur schijnt te hebben van den een of anderen droom.

Hij volgt haar met de oogen en bewondert, een en al verrukking, haar onschuldige, bevallige gratie.

Een geurig briesje komt als een liefkoozing haar streelen en speelt zachtjes, vriendelijk met de gol-

vende plooien van haar licht kleed en teekent de omtrekken van haar tenger lichaam af.

Zij schijnt de fee te zijn der lente.

III.

Plotseling staakt het mooie bloemenmeisje haar oogst en blijft onrustig staan.

In de verte verschijnen booten, zij wijst boos naar hen en laat allerliefst haar lipje hangen.

‘Je ziet,’ zegt ze, ‘dat men nooit alleen kan zijn.’

De booten richten zich naar het eiland. Zij worden grooter, zij naderen. Zij zijn vol roeiers en vrouwen, opzichtig gekleed, men zingt er woeste liederen.

Van ergernis werpt zij haar bouquet bloemen weg en komt vol angst dichter bij hem.

De booten zijn vlak bij.

Daar hoorde men schreeuwen.

‘Hoera! Verliefden!’

En 't is haar of zij een heiligschennis bedrijven.

De booten varen vlak langs het eiland. Een vrouw heeft zich opgericht, een zware brunette, niet jong meer.

‘Maar 't is Fernand!’ roept zij.

En van alle kanten roepen zij in de booten:

‘O, Fernand! O mon Fernand!’

Maar te midden van het leven beveelt de man, die in de voorste boot aan het roer zit, met een toornige stem:

‘Houdt je stil!’

En een paar woorden, zacht uitgesproken, gaan van de eene boot naar de andere en alles zwijgt.

De gasten varen al groetend langs het eiland.

IV.

‘Laat ons gaan,’ zegt zij, ‘o breng mij ergens anders!’

En nu hij niet antwoordt, gaat zij stil en verdrietig in het gras zitten.

Hij hoort het gezang zich langzaam verwijderen.

Langzamerhand verdwijnen de booten, en als het geluid weggestorven is, ziet hij haar met zijn peinzenden blik aan en merkt dat zij schreit.

‘Waarom huil je?’ vraagt hij ongerust, en neemt haar blanke handjes, die zenuwachtig trillen, in de zijne.

En verdrietig zegt zij, hem den horizont wijzend:

‘Ach! Ik heb 't wel gezien, 't is je dolle jeugd, die daar langs gaat en in je hart herinneringen oproept en - spijt.’

'Spijt,' antwoordt hij met een bitteren glimlach, 'o mijn liefste, nooit heb ik zoozeer als nu de vreugd gevoeld van je op mijn weg te hebben gevonden - je weet niet hoeveel tranen er verborgen zijn in die zangen en hoeveel treurige dingen in dat gelach - als ik er stil van werd, dan komt het doordat ik getroffen werd van schrik, toen ik ze langs zag gaan als mijn oude medeslaven van het bagno.'

V.

Hij neemt haar zachtjes in de armen als een kind, dat men sussen wil, en terwijl zijn kussen de tranen drogen, die haar wangen bevochtigen, klept in de verte een klokje met zilveren klank.

En hij denkt aan die arme, oude kerk, waarin hij haar voor 't eerst zag op een Zondag in Mei, hij, de moede zwerver, bij toeval door een gril daar binnengekomen. Het was in het grijze schemeruur, als de dag wegvlucht, en zij zong met haar frissche stem een lied vol vroomheid en geloof.

Hij zag haar met haar groote blauwe oogen en gevouwen handen en zijn hart werd door een groote liefde voor haar vervuld.

En nog meer opent zich zijn hart, nu de zoete schemering nedervalt over de vallei, en hij dankt en zegent haar als zijn goede engel.

Over de voortplanting van licht en geluid.

De voortplanting van het licht wordt toegeschreven aan trillingen van den *aether*, d.i. van de fijne luchtstof, welke het geheele wereldruim vervult. Die stof bezit, naar eene in de 18e eeuw door den Zwitserschen hoogleeraar Euler gedane schatting, 1278 maal de veerkracht van den dampkring en is 39 millioen maal dunner dan deze. De luchttrillingen werken op het netvlies van het oog, en zóó wordt het licht *gezien.* Ontsteekt men eene kaars op den top van een hoogen toren, dan wordt haar licht tot op eene halve mijl afstands overal van rondom waargenomen. Hieruit volgt, dat in eene sfeer, die eene middellijn heeft van eene mijl, geen enkel punt is, waar niet een lichtstraal der vlam op valt. De fijnheid van het licht gaat alle verbeelding te boven. De beroemde natuurkundige Pieter van Musschenbroek, in den loop der 18e eeuw hoogleeraar te Leiden, berekende, dat een enkele lichtstraal 5 duizend billioen malen dunner moet zijn dan een hoofdhaar. Vandaar dan ook de verbazende snelheid, waarmede het licht den dampkring doorloopt. In ééne seconde namelijk plant het zich 42 duizend geographische mijlen voort, d.i. 56 duizend uren gaans, een weg die nagenoeg gelijkstaat aan 8 maal den omtrek der aarde. Van de zon, die ruim 26 millioen uren van ons verwijderd is, wordt het licht dus zichtbaar 8 minuten nadat zij boven den gezichteinder is opgerezen.

De voortplanting van het geluid geschiedt door trillingen, die uitgaan van eenig aangeslagen voorwerp en door den *dampkring* worden voortgezet. Plaatst men een klokje onder eene glazen stolp, waaruit men den dampkring door eene luchtpomp verwijdert, dan ziet men den wijzer het uurcijfer voorbijgaan, maar de slag, die toch werkelijk plaats heeft, wordt niet gehoord, omdat de lucht, als geleidster, ontbreekt en het aangeslagen voorwerp zijne trillingen niet langs dien weg tot het oor kan overbrengen. Proeven op de trilling van eenig aangeslagen lichaam zijn gemakkelijk

te nemen. De trilling is voelbaar, wanneer men de hand legt op eene torenklok, terwijl zij slaat, en zichtbaar op de snaar eener harp, als die wordt gespannen en losgelaten, en evenals een steentje, in een stil water

geworpen, den spiegel of het watervlak door golvingen in alle richtingen in beweging brengt, zoo ook deelen de trillingen van een geluidgevend voorwerp zich aan den dampkring mede en veroorzaken in de lucht golvingen, die zich naar alle zijden uitbreiden en de gehoorzenuwen aandoen, welke dan weder de klanken tot de hersenen overbrengen.

De voortgang van het geluid gaat, in verhouding tot dien van het licht, slechts langzaam en hangt af van de meerdere of mindere warmte en de droogte of vochtigheid der lucht. De Utrechtsche hoogleeraar Gerrit Moll nam, 70 jaren geleden, op de hoogten tusschen Utrecht en Amersfoort proeven op de mate van snelheid, waarmede het geluid zich voortzet, en bevond, dat het, bij eene temperatuur van vriespunt (0 graden Celsius of 32° Fahrenheit), in ééne seconde een afstand doorloopt van iets meer dan 332 meters. Waarnemingen in koudere en warmere streken gaven eenigszins andere uitkomsten, bijv. in het Noorden, bij 40° Celsius onder vriespunt, 300 meter, en in Amerika, op omtrent 30 graden Noorderbreedte, 356 meters. Zoo wordt dan, als men bij donker weer van verre het vuur ziet van een afgeschoten kanon, de slag eerst ééne of meer seconden later gehoord, en zoo volgt bij onweder de donder eenige oogenblikken ná het bliksemlicht. Invloed van wind op richting en voortgang worden hierbij buiten rekening gelaten.

Dat het geluid door het water sneller wordt voortgedreven dan door den dampkring, bleek uit waarnemingen, indertijd in Zwitserland gedaan. Daar was de afstand, dien het in ééne seconde onder water doorliep, 1435 meter, dus ruim viermaal grooter dan in de lucht. Nog grooter wordt die afstand, waar vaste lichamen tot geleiding dienen.

In het Nijldal.

'De tijden veranderen en wij met hen,' zegt een oud spreekwoord. Om dit treffend bewaarheid te zien, sla men eens het land der Pharaonen gade, waar eertijds een ernstig, vernuftig en arbeidzaam volk vele honderden aanzienlijke steden bouwde, prachtige gedenkteekenen stichtte, schitterende tempels en paleizen en zoovele andere grootsche werken oprichtte, doch waar men nu tusschen puinhoopen en bouwvallen heenwandelt en gansch wat anders ziet dan in oude dagen.

Egypte biedt thans een geheel eigenaardig schouwspel aan. Langs de beide Nijloevers wonen twee millioen *Fellah's* (d.i. ploegers) in armoedige, lage hutten of liever holen van klei, met een ingang van slechts één meter hoogte en zonder vensters. Bed, stoel en tafel worden er niet in gevonden. De bewoners zijn bij dag onder den blooten hemel en eerst tegen den avond kruipen zij naar binnen, en leggen zich, in gezelschap hunner geiten, hoenders en ganzen, op stroo neder. Het eenige huisraad bestaat in steenen platen, waarmede de vrouwen haar graan malen om brood te bakken, en potten tot het koken van paardenboonen, die met rauwe uien het dagelijksche voedsel uitmaken. Op eenigen afstand gelijkt een dorp der Fellah's op een grooten aardhoop of een lagen heuvel met gaten. Op menig onder het zand bedolven tempeldak staat eene boerenhut en door eene opening in den grond werpt men afval en vuilnis naar beneden, die dan in de eenmaal zoo heilig geachte tempelzalen terechtkomen. Alleen een weinig akkerbouw houdt deze lieden bezig. Zij gaan bijna naakt en zijn kenbaar aan hun blauwen tulband. Lui en morsig van aard, zijn zij meer gesteld op bedelarij en het bedrijf van wegwijzer voor

vreemdelingen, dan op arbeid. Hunne gelaatstrekken vertoonen eenigermate de typen der oude Egyptenaren, zooals dezen nog op muren geschilderd staan.

Een ander slag van menschen zijn de *Bedoeïnen* (d.i. woestijnbewoners), een dom, ruw en woest volk van Arabischen oorsprong, dat ten getale van 200 duizend, als herders, met kameelen, buffels, runderen en schapen in de wildernissen omdoolt en zich niet ontziet den reizigers geld en goed af te persen.

Een derde klasse van bewoners zijn de *Kopten* of *Qibt*, de nakomelingen der oude Roetoe, die sedert eeuwen het Christengeloof belijden. Dezen zijn 150 duizend in getal en bekleeden ambten of drijven koopmanschap. Zij zijn klein van gestalte, somber van aard en hebben donkere oogen en kroezig haar.

In de groote steden vindt men bovendien vele handeldrijvende Turken, Italianen, Grieken en Joden, terwijl een zeer aanzienlijk aantal Zigeuners als ketellappers, koorddansers of slangenbezweerders overal rondzwerven,

Van de overblijfselen der oudheid is alom partij getrokken. Zoo ziet men in de huizen soms beschilderde tempelwanden in trappen herschapen, zuilenkapiteelen voor tafels en koppen van koningsbeelden voor hakblokken gebruikt. Ook zijn vele woningen, die uit de steenen der ineengestorte steden zijn opgetrokken, nog versierd met de hieroglyphen, welke aan de vaardige hand der oude Egyptenaren herinneren.

In Caïro en Alexandrië is het druk en bedrijvig. Alles wemelt er dooreen. Tusschen rijtuigen en paarden in vollen draf, met negers op den bok en als voorloopers, rijden Turken statig op kameelen of rennen in snelle vaart op gezadelde ezels. Half wilde honden huilen en blaffen door de straten. Voetgangers in verschillende kleederdracht kruisen door elkander: Turksche beambten in uniform en met breede sabels, Arabieren met groene, Nubiërs met witte, Kopten met zwarte tulbanden. Mengt zich onder dit gewoel eene begrafenis, - een lange sleep van menschen, waarvan eenigen eene kist, met rood laken bedekt, op de schouders dragen, - dan gaat onder het gedrang nog gezang op van kinderen en gegil van vrouwen, die als klaagsters dienst doen.

De Egyptische moeders dragen haar jeugdig kroost niet op den arm, maar plaatsen het schrijlings op den, linkerschouder.

In de koffiehuizen zitten Turken met gele pantoffels de beenen gekruist, en onder het drinken van kleine kopjes koffie hunne waterpijpen rookende.

Vrouwen van rang gaan gesluierd; alleen de oogen zijn bloot. Over de onderkleeding dragen zij een wit of zwart overkleed, bij het voorhoofd met eene gouden naald aan den sluier bevestigd en tot op de voeten afhangende.

Jonge meisjes, die op de wegen, pleinen of markten eenige koopwaren aanbieden, dragen het gelaat bloot. Over een zwart kleed hangt een zwarte sluier achterwaarts af. Hals en borst prijken met gouden of andere sieraden. De voeten zijn bloot en boven den enkel is een gouden ring aangebracht. Wat deze meisjes te koop bieden, bestaat in frisch drinkwater, dat ze in kruiken, naar oude Oostersche wijze, op het hoofd dragen; in koeken, gekookte eieren, zeker eetbaar graan, vruchten, suikerriet enz.

In de winkels zijn allerlei oudheden uitgestald. Men ziet er godenbeeldjes, armbanden, kevers, potten, schalen en meer. Al deze voorwerpen tracht men den vreemdelingen voor veel geld op te dringen, doch niet weinig er van is onecht en wordt in Engeland vervaardigd, waar men er fabrieken van dergelijke oudheden op nahoudt. Intusschen bezweert de Turk, die ze aanpreekt, de echtheid uit al zijne macht. Koopt nu iemand bijgeval tegen hoogen prijs eene mummie en wordt daarbij ten ernstigste verzekerd, dat zij zeer onlangs uit deze of die grafkamer is te voorschijn gehaald, dan blijkt hem wel eens later, dat deze kostbare doode eene borst van hooi of twee linkerbeenen heeft en is samengesteld uit brokstukken van meerdere mummiën, die door den koopman, welke zoo hoog opdoet van zijne eerlijkheid, aan den weg zijn gevonden, met zorg aaneengelijmd en daarna met zwachtels beplakt zijn.

Zij kreeg nog een kerstgeschenk toe.
Een schets uit het werkelijk leven van Henrik Wraner.
Uit het Zweedsch door Ph. Wijsman.

Gunnar Märtensson stond in zijne jas geknoopt en de roode wollen das tot aan zijn neus en ooren opgetrokken.

'Daar heb je het geld,' zeide zijne vrouw, 'en in den borstzak heb ik de lijst gestopt van alles wat je koopen moet en voor hoeveel, anders zou je wel eens weer voor een rijksdaalder salpeter kunnen meêbrengen, zooals verleden jaar. Salpeter hebben wij nu genoeg tot aan den laatsten dag... Want erger domoor dan jij bent...!'

Gunnar zweeg als een brave jongen. Dit had hij in zijn vijftienjarig huwelijk wel geleerd; - arme Gunnar!

'En denk er om, dat je zorgt vóór het eten terug te zijn, dan kunnen wij ten minste behoorlijk als christenmenschen Kerstmis vieren, den tekst van den dag bij daglicht lezen, zooals het behoort, en vóór middernacht naar bed gaan. Want morgenochtend wordt in de kerk al vroeg de Kerstmisdienst gehouden. En ga nu maar niet je geld op de Kerstmarkt verkwanselen - daar nemen zij lui van jouw soort toch altijd beet. Je hebt, hoop ik, die "klaphoedjes" niet vergeten, waarmee je - het scheelde bedroefd weinig of je hadt er ons huis meê in brand gestoken. Toe, maak voort, man, en sta daar niet als een paal - het wordt hoe langer hoe kouder - en - je zal toch niet zonder handschoenen willen uitgaan, bij deze kou?'

Gunnar trok zoet een paar dikke wollen handschoenen aan en vertrok. Hij sprak geen enkel woord tegen.

Toen Johanna, de vrouw van Gunnar, achttien jaar oud was, had Jon Andersson haar ten huwelijk gevraagd. Zij had sedert lang van hem gehouden en nu was zij het gelukkigste meisje van het geheele dorp.

Maar kort ná haar verloving was er een oude oom gestorven. Hij was peet over Bolla, de zuster van Johanna, geweest en hij had aan zijn petekind duizend kronen vermaakt, terwijl Johanna niets had gekregen.

Er kwam eene zonderlinge verandering in het gedrag van Jon. Hij werd koel tegen Johanna, en waar Bolla gezien werd, was Jon niet veraf. Op een goeden dag trof Johanna hem, met Bolla op zijn schoot zittende, aan.

Groote ruzie. Johanna gaf er hun ieder een fiksche om de ooren, want zij was geen lammetje, nog lang niet; en nu was zij woedend.

Eene maand later waren Jon en Bolla man en vrouw. Vreemd genoeg, uitte Johanna's ongenoegen zich minder tegenover haren ontrouwen minnaar dan tegen hare zuster. Deze haatte zij. Bij de bruiloft wilde zij natuurlijk niet tegenwoordig zijn en op de straat groetten de vijandige zusters elkander nauwelijks. Bij eene avondmaalsviering kwam Johanna toevallig aan de tafel naast Bolla te zitten; zij stond op, en vertrok zonder aan de plechtigheid deel te nemen. Het spreekt vanzelf dat hierover vrij wat gebabbeld werd op het dorp.

Later, toen Jon een slordig en ongeregeld leven begon te leiden, verdedigde Johanna hem tegen iedereen.

‘Hoe kan een man zich goed houden als hij zulk eene heks tot zijn vrouw heeft? De beste zou slecht moeten worden!... Ja, als ik hem gekregen had, dan zoudt ge heel wat anders van hem hebben zien worden. Hij zou wethouder geworden zijn en wie weet wat nog niet meer! Maar zoo gaat het: als iemand zijn ziel verkocht heeft, dan komt de duivel vroeg of laat om zijn recht te laten gelden.’

Zelfs, toen Jon in October van dit jaar, na alles er te hebben doorgebracht en vol schulden, naar Amerika was gegaan, vrouw en kinderen onverzorgd achterlatend, zelfs toen kon zij geen kwaad van haar vroegeren vriend hooren; nog altijd nam zij het voor hem op.

‘Was ik maar niet aan Gunnar, aan dien druiloor, gebonden, dan zou ik hem achternareizen en ik zou hem nog wel weer terechtbrengen ook. Maar men kan helaas! niet doen zooals men wel zou willen,’ zuchtte zij.

Zij had dit in het bijzijn van haar man gezegd.

‘Voor Bolla is het in elk geval het ergste,’ zeide Gunnar.

‘Zij heeft haar zin gekregen. Jammer dat zij niet jouw vrouw geworden is. Zij zou best voor je passen en dan had ik ook niet met je behoeven te trouwen.’

‘Daar heeft, zoover ik weet, niemand je toe gedwongen; je hebt dadelijk “ja” gezegd toen ik je vroeg en ik kon toen waarlijk niet verwachten dat je nog aan hem zou blijven denken, jaren lang nadat hij getrouwd was.’

‘Ik zal hem *nooit* vergeten - begrijp mij wel - *nooit*, hoor!’

En toen was Gunnar natuurlijk maar weer het huis uitgeloopen.

‘Wij zouden wel één of twee van de kinderen bij ons kunnen nemen,’ was Gunnar een paar dagen later weer begonnen. ‘Zelf hebben wij geen kleintjes om voor te sparen.’

‘Wat - van Bolla's kinderen?!!’

‘Ja, van je eigen zusters kinderen. Ik weet dat er misschien al spoedig nog een bij wordt verwacht, zonder anderen steun in de wereld dan de arme moeder; het is hard!’

‘Eer ik dat deed stak ik nog liever ons huis in den brand, al moest ik dan ook misschien in het armenhuis aan mijn eind komen!’

Haar oogen flikkerden met een onheilspellenden gloed, toen zij die woorden uitsprak.

‘Of in de gevangenis,’ zeide Gunnar.

‘Of in de gevangenis!’ herhaalde zij.

‘Het is te hopen dat God je niet voor je haat en onverdraagzaamheid zal straffen,’ zeide haar man ernstig en toen sloop hij stil de kamer uit, zooals dit zijn gewoonte was.

Toen Gunnar op zijn rit naar de stad in de buurt van Andersson's woning kwam, zag hij een van de kinderen met de hoog opgestoken handen wenkende naar hem toeloopen.

Hij liet de paarden stilstaan.

Het was het oudste meisje van Bolla.

‘Och oom - och oom!’ riep zij op een klagenden toon.

‘Wat is er gebeurd, kindje?’

Gunnar was tegen Bolla's kinderen altijd zeer vriendelijk.

‘Wij hebben vannacht een broertje gekregen, oom.’

‘Zoo - waarlijk? En hoe gaat het moeder?’

‘Erg slecht. “De juffrouw’ zegt dat het spoedig gedaan zal zijn.’

‘Komaan - neen hoor; zoo erg zal het niet wezen, hoop ik. Houd maar eventjes de leidsels vast zoolang als ik naar binnen ga. Je behoeft niet bang te zijn - de paarden zijn niet schichtig; - doe dien warmen doek stevig om je hoofd, dan wordt je niet koud; zoo!’

En nu ging hij naar binnen.

De hut was kaal en onbehaaglijk; alles in de kamer was in wanorde. ‘De juffrouw’ zat bij de kachel; zij deed haar best van linnen vodden een windsel voor den kleine te maken, die op haar schoot lag te huilen. Op een gewone bank, waarover een paar loopers gelegd waren, rustte de moeder bleek en afgetobd. Zij sloeg hare oogen op, toen Gunnar de deur sloot.

‘Jij hier, Gunnar?’

‘Ja. Marie heeft mij ingeroepen. Hoe is het met je?’

‘O - ik heb haast uitgestreden. - Maar hoe zal het mijn armen kinderen gaan! Vooral over het heele kleintje ben ik zoo bezorgd.’

‘Tob daar nu maar niet over, Bolla. De Heer is een Vader voor alle weezen; Hij zal hier ook wel uitkomst geven...!’

‘Als Johanna maar niet zoo hardvochtig was...’

‘Zoodra ik in de stad kom zal ik bij den dokter gaan en hem bij je sturen. Johanna behoeft dat juist niet te weten,’ voegde hij er, een weinig over zijn voorbarig besluit geschrikt, aarzelend bij. ‘En dan zal ik ook zorgen voor wat mondkost gedurende de feestdagen - thuis bij ons hebben wij voorraad genoeg...’ Hij streek zich even over het voorhoofd en liet toen haastig volgen: ‘of anders... ik houd er niet van de provisiekamer te plunderen... ik zou ook wel het een en ander in de stad kunnen koopen. Bij den winkelier kan ik best een paar daalders leenen - dat reken ik dan tegen den oogsttijd met hem af. - Is het kind gezond, juffrouw?’

‘Of het! Het is een kind als een wolk! En zijn vader is weggeloopen - het arme wurm!’

‘Wij mogen Jon niet te hard veroordeelen,’ fluisterde Bolla. ‘Het oordeel is aan den Heer.’

‘Ziezoo, hier zijn een paar rijksdaalders,’ zeide Gunnar met voor zijn doen buitengewone drukte. ‘Stuur Marie er nu maar gauw op uit om de dadelijk noodigste dingen te gaan halen.’

Hij stond even te denken.

‘Zou men den kleine door dit weer mede naar buiten kunnen nemen?’

‘Zoo gemakkelijk zal dit niet gaan,’ zei ‘de juffrouw’; ‘er is hier niet veel om hem in te pakken.’

‘Er ligt een schaapsvel onder mij; neem dat en pak er hem goed in,’ zeide Bolla. ‘Hadt jij misschien erover gedacht hem mede naar huis te nemen, Gunnar?’

‘Het is Kerstavond... ik dacht dat Johanna misschien in een zachte stemming wezen zou en daarom... ik meende... ik...’

‘O - dàn zou ik in vrede van hier kunnen gaan!’

‘Giet hem zooveel melk in als hij drinken kan en pak hem dan goed in dat schaapsvel - ik kom spoedig weer hier langs; - wij kunnen in elk geval niet meer dan knorren krijgen; - op Kerstavond kan zij ons toch niet goedschiks met ons beiden de deur uitjagen! De dokter zal aanstonds wel komen. Ik zal er onderweg eens over denken hoe wij het het beste zullen aanleggen. Tot straks!’

En Gunnar liep met groote stappen naar zijn kales terug.

In de stad had hij het druk. Hij moest naar den dokter, naar den apotheker, naar bakker en slager. Hij leende tien rijksdaalders van den winkelier en hij was dood verlegen, toen hij zijn sprookje opdischte, dat hij vergeten had geld mede te nemen - iets wat hem nog nooit was overkomen.

O, Gunnar Märtensson had krediet - al was het om een bankje van honderd te doen.

Hij las zijn boodschappenlijst voor den tienden keer over, en toen hij er zeker van was volstrekt niets te hebben vergeten, trok hij weer huiswaarts.

Maar dat hij met een licht hart naar huis ging zou men onmogelijk kunnen beweren. Bijna had hij spijt van zijne haastige belofte.

Op den terugweg kwam hij den dokter tegen.

'Nu? - En -?'

'Voor de moeder is er weinig hoop meer; zij heeft zich al te erg afgetobd - zij heeft geen krachten meer. Maar de jongen is best - 't is een stevige klant.'

'Zie eens even - zijn het zulke flesschen waaruit men de kleine kinderen melk geeft? Wij hebben zelf geen kinderen en dan is men zoo dom in zulke dingen.'

'Die flesch is uitstekend. Overigens had de moeder toch ook geen noemenswaardige melk. Neemt jullie het kind aan, Märtensson?'

'Ja - zie je - dat is nog zoo heel zeker niet - moeder de vrouw is wel eens wat veranderlijk van humeur, weet je. Wij zullen eens zien hoe het gaat. Ik heb je immers betaald, dokter? Goed. Dan tot weerziens!'

De kleine vent was in het schaapsvel gepakt en de wollen das van Gunnar lag om zijn gezichtje henen.

'Als ik het kereltje nu maar niet laat stikken!'

Wat zag hij er onbeholpen uit, onze arme Gunnar!

'Dat loopt zoo spoedig geen gevaar. Zulken als hij moet men den neus warm houden.' zeide 'de juffrouw.'

'Kan ik het pakje gerust onder mijn jas stoppen?'

'Gerust - hoor!'

'Ja - ik heb ook geen grooten afstand te rijden tot aan huis.'

En toch schenen hem die tien minuten een vreeselijk langen, moeilijken weg toe, zoodra hij buiten kwam. Hij beefde van top tot teen; en wat had hij het warm!

Toen hij voor zijne woning stilhield en de kamer instapte, stond juist een bedelaar van de bank op om verder te gaan.

'Neem eerst een slokje Kerst-bier,' zeide Johanna en zij gaf den man een bierkroes. 'Met Kerstmis mag niemand zonder iets van onze deur gaan.'

De man dronk en vertrok daarna.

'Heb je alles goed bezorgd?' vroeg zij haar man.

De toon was vriendelijker dan anders.

'En je bent mooi vroeg thuis ook,' voegde zij er nog bij.

'Waar is de meid?' vroeg Gunnar.

'O, ik zal zelf de dingen gaan uitpakken' antwoordde Johanna en zij was al weg.

Fluks haalde hij zijn pak van onder zijne jas, legde het op het groote bed en trok er de deken overheen.

Dit kleine uitstel verlichtte hem vrij wat. Dus stapte hij nu ook naar buiten, om bij het uitpakken te helpen. Alles werd binnengebracht. Johanna straalde van tevredenheid. Nu had hij toch eens de boodschappen allemaal gedaan, als een bovenste beste.

'Je zult wel trek hebben in een warm kopje - hè? Je bent zeker door-en-door koud?'

'Ja; gaarne.'

Hij zat als op spelden. Verbeeld je, als de jongen eens zijn keel ging opzetten!! De haren rezen hem te berge; en wat was hij gelukkig toen zij ten minste weer eens naar de keuken ging! Als een bliksemstraal schoot hij naar het ledikant, om te luisteren.

God zij dank! De jongen haalde geregeld adem. Wat sliep hij lekker!

De koffie kwam. Gunnar dronk. Hij had het verbazend warm - de koffie was gloeiend.

‘Wil je een borrel hebben?’

‘Neen, dank-je.’

‘Nu, je bent toch al warm, zooals ik zie. Wel man, wat ben je verschrikkelijk rood!’

‘Ja zie je, ik heb flink gedraafd door de stad; dat kart je wel begrijpen.’

‘Anders ook iets nieuws?’

‘Hm! Bij Bolla is vannacht een kindje gekomen.’

‘Zoo?’

Johanna werd bleek.

‘Sommigen krijgen alles wat zij maar wenschen,’ zeide zij; en met saamgeknepen lippen keek zij strak voor zich uit.

‘Nu - zij zal er zoo blijde niet meê zijn,’ hernam Gunnar.

‘Dat begrijp je niet. Daar hebben mannen hoegenaamd geen verstand van. Als ik een kindje had mogen hebben, dan zou 'k misschien hebben kunnen vergeten - misschien wel!’

‘Hoe weet jij het?’ liet zij na een oogenblikje volgen.

‘Ik heb het gehoord. En Bolla zal er waarschijnlijk niet door komen. Er moet geen hoop meer zijn.’

Zij ging zitten.

‘Niet?’

‘Zij heeft te veel geleden, zeggen zij.’

‘Lijden en tobben kost niemand het leven. Anders zou ik...’

‘Wil je er niet eens heen rijden, Johanna, en haar een hartelijk woord toespreken eer zij van hier gaat? Wij kunnen de kales nemen en het nummerpaard - het weer is ook goed.’

‘Naar Bolla rijden? Ik? Naar die slang?!!’

‘Jullie hebt onder hetzelfde hart gelegen en nu zal zij misschien voor altijd heengaan. Als zij jullie moeder weerziet, zou deze er zich stellig over verheugen als zij vernemen mocht, dat die haat tusschen de zusters eindelijk was ter zijde gezet. Maar - natuurlijk, je moet doen wat je dunkt.’

‘Als onze Lieve Heer rechtvaardig is, dan ontmoet zij onze moeder niet eer dan op den grooten Oordeelsdag!’ schreeuwde Johanna.

‘Als jij eenmaal zult opgeroepen worden, Johanna, hoe zal dan...’

‘Stil Gunnar! Plaag mij niet! Niemand weet hoeveel ik geleden heb!’

GOEDE HULP. Naar P. Masani. (Zie blz. 352.)

'Ik heb ook mijn kruis te dragen gehad,' fluisterde hij.

'Met blijdschap zou ik hem naar dat vreemde land gevolgd zijn en ik zou daar met hem hebben willen bedelen - zooveel hield ik van hem. En toen heeft zij hem mij ontstolen! O, ik zie hem nog zoo levendig vóor mij. Wat was hij mooi! Die prachtige groote bruine oogen! Ik word krankzinnig telkens als ik daaraan denk!...'

Op dit oogenblik liet zich een zacht knutterend geluidje uit het bed hooren.

Johanna schrikte. Zij zette een paar verbazend groote oogen. Gunnar werd vuurrood. Hij zag het raam uit en om zijn mond trilde een vreemde, verlegen glimlach, die aan zijn gelaat iets onnoozels gaf.

Hij kroop in elkander als een stout kind, dat bang is klappen te zullen krijgen.

Het knutteren werd herhaald. De dekens werden eventjes, bijna onmerkbaar, bewogen, maar Johanna had het toch gezien en met éen sprong was zij bij het ledikant en...

Twee groote, bruine oogen keken haar uit een klein, gerimpeld, paars gezichtje aan.

Zij begon over haar geheele lichaam te beven.

'Is dat... is dat?...'

'Het is zijn kind, Johanna, en ook dat van je zuster. Hij is van je eigen vleesch en bloed.'

'Jon's kind!' hijgde zij.

'De dokter zeide mij, dat zij waarschijnlijk den nacht niet halen zou, en toen dacht ik, dat wij het onmogelijk op onze verantwoording konden nemen, om den kleine van gebrek te laten sterven. Wij hebben er zelf geen; en daarom...'

Zij bleef nog altijd zwijgende het kind aanstaren.

Hij werd bezorgd over haar ongewoon lang stilzwijgen.

'Als je niet wil dat wij den jongen houden - het is een jongen en hij is een stevige klant, zei de dokter - als je hem niet hier behouden wilt, dan zal ik hem wel weder wegbrengen. Maar omdat het nu toch Kerstmis is en omdat anders in deze dagen toch ook niemand ongetroost van onze deur gezonden wordt, heb ik hem van middag medegenomen. Verbeeld-je, hoe het ons wezen zal, morgen in de vroegkerk, als wij daar zingen: "Gegroet gij schoone morgenster!" en als wij dan weten, dat zij in den doodstrijd ligt. O Johanna, hoe gerust en verlicht zou zij kunnen heengaan, als zij wist dat haar kinderen in jou eene moeder hadden. Je hebt toch beiden zooveel van Jon gehouden.'

Zij hield hare twee handen voor 't gelaat en snikte.

'Hij kon maar éene van jullie nemen en hij is toch ook de éenige niet, die voor den mammon bezweken is. En zij - nu, heel moeilijk zal zij het hem niet gemaakt hebben, dat geloof ik ook niet; want zij had hem ook lief, en denk er eens goed over - wat jij in haar geval gedaan zou hebben?'

Het schreien in het bed werd heviger.

Johanna nam het kind op den arm; het ging haar vrij onhandig af en zij was er zelf verlegen meê.

'Vertel mij nu hoe alles gegaan is!' zeide zij met een bijna toonlooze stem.

Er viel een steen van zijn hart.

En hij vertelde vriendelijk, bijna vroolijk, terwijl zij het pakje op haar arm wiegde.

'Maak wat melk warm, Stina!' viel hij zich midden in zijn verhaal in de rede, terwijl hij even de deur opendeed van de keuken, waar Stina bezig was.

Johanna keek hem verwonderd aan en flauw glimlachend zeide zij:
‘Ik geloof dat je plan hebt kindermeid te worden.’
‘Och kom!’
En weg was hij, de gang in, waar zijne jas aan den kapstok hing.
‘Zie eens - daar is de flesch - het allernieuwste model, en daar is de speen. De provisor bij den dokter heeft mij gewezen hoe het gaat - zie je, zoo!’
‘Oude jongen! - Toe, geef mij die dingen maar hier!’
En nu lachte zij weer eens hartelijk tegen hem.
Nadat de kleine verzadigd was en Johanna hem schoone warme doeken had aangedaan - zij had ze zoowaar van den nieuwen stapel genomen en die op het rek gewarmd! - ging Gunnar naast haar staan.
‘Zijn wij het er' nu over eens?’ vroeg hij bedeesd.
Zij zag hem onderzoekend van ter zijde aan.
‘Dat je dit heb gedurfd!’ begon zij ontwijkende; maar er lag toch een weinig verlegenheid in haar toon.
‘Wel - men moet het er in Gods naam op wagen, als er leven of dood van afhangt,’ zeide hij goedig.
Zij stond een poos zwijgende naar het kind te zien.
‘Hoe is het, zal ik het nummerpaard voorspannen?’ vroeg hij op een overredenden toon.
Haar gelaat betrok.
‘Misschien heeft zij niet veel minuten meer over; - het kan ook zijn, dat zij reeds gestorven is,’ voegde hij erbij, haar bij de hand vattende.
Een traan drong in zijn oog en glinsterde in de blonde wimpers, toen hij haar trouwhartig de hand drukte.
‘Span hem maar in,’ fluisterde zij.
‘Dank, Johanna! Maar mij dunkt wij moesten den jongen goed inpakken en hem medenemen. Zij zal hem misschien nog gaarne eens, vóór haar heengaan, willen zien - denk-je dat ook niet? Je had eens moeten zien, hoe innig zij hem kuste toen zij hem mij medegaf. Ik kreeg er de tranen bij in de oogen. En je zult eens zien, als jij nu als haar eigen zuster bij haar komt en zij kan tegen jou over alles praten en aan jouw borst eens goed uitschreien, in het besef, dat er nu weer voor haar gezorgd wordt, voor haar en voor de kinderen - je zult eens zien hoeveel goed haar dat doen zal! Geloof je het ook niet? En vooral wanneer je dan het een-en-ander voor de kinderen meêneemt, wat ondergoed en kleertjes...’
‘Toe man - maak voort! Anders komen wij nooit weg!’
Zij lachte, door haar tranen heen, om dien goeden dwazen Gunnar, die niet begreep, dat *zij* geen kindergoed te geven had...
Straks begaven zij zich met hun drieën op reis en

zelfs in de hut van Jon Andersson werd op dien dag Kerstfeest gevierd.

Het was reeds laat toen zij thuiskwamen, en de meid en de knecht begrepen maar niet wat er bij Johanna aan de hand was. - Op Kerstavond uitgaan - dat had zij nog nooit gedaan!

Edoch toen Gunnar dien avond uit het kerkboek las:

'Ons is heden een kind geboren - wij hebben een zoon gekregen' - dit had hij in het boek geschreven - toen stroomden Johanna's oogen over. De haat was gesmolten.

En laat in den nacht, vóór het inslapen, streek Johanna zachtkens over Gunnar's hand.

'Hoe heb je het toch zoo lang met mij uitgehouden, man; ik ben zoo dikwijls norksch en onvriendelijk geweest!'

'Ieder heeft nu eenmaal zijn eigen karakter,' antwoordde hij eenvoudig.

'Maar het zal nu anders worden!'

En zij drukte hem hartelijk de hand.

'Het is waarlijk geen dag te vroeg,' zeide hij ernstig; en daarna keerde hij zich om, met zijn aangezicht naar den muur, en sliep gerust in het volgende oogenblik - juist toen de dorpsjeugd op den toren het Kerstfeest begon in te luiden.

'Je hebt toch een extra "Julklapp"[1] gekregen, moedertje!' zeide Gunnar den volgenden morgen, met een van blijdschap stralend gelaat, toen hij en Johanna naar den vroegen Kerstmisdienst ter kerk gingen.

'Ja. En het was er een die uit de lucht gevallen heeten mag!' stemde zij vroolijk in.

'*Jon* zal hij heeten!' zeide Gunnar beslist en Johanna sprak hem niet tegen. Een vriendelijke blik dankte haar man voor *dien* naam.

Hoelang duurt de steenkolenvoorraad der Europeesche staten?

Aangespoord door een voordracht, die professor A. Riedler op het vijfde Algemeen Mijnwerkerscongres te Berlijn gehouden heeft, stelde de 'Geheimer Bergrath' (geheimraad voor het mijnwezen) R. Nasse een poging in 't werk om de vraag te beantwoorden: wanneer kan de voorraad steenkolen der Midden-Europeesche Staten uitgeput zijn?

Professor Riedler had namelijk in zijne voordracht de beweringen omtrent eene 'nieuwe aera, door de electriciteit in verbinding met de waterkrachten te scheppen, en waarin de stoom voorgoed op nonactiviteit gesteld zal worden', wederlegd, - en aangetoond, dat volgens onze tegenwoordige kennis en ervaring de stoom als krachtmiddel door geen ander krachtmiddel 'van zijne allesbeheerschende hoogte' afgeworpen zal worden.

Tot zijne voortbrenging heeft de stoom behoefte aan steenkool. In den grond der zaak beschouwd, is het derhalve de steenkool, die, gelijk prof. Riedler zegt, als kracht- en krachtverdeelingsmiddel op den huidigen dag, in verband met de moderne verkeersmiddelen, bovenaan staat en al onze economische toestanden beheerscht.

Maar aangezien de duur dezer heerschappij bedreigd wordt door de mogelijkheid, of liever zekerheid, der toekomstige uitputting van de steenkoolvoorraden der aarde,

1) Julklapp-Kerstgeschenk.

verdient de reeds dikwijls behandelde vraag naar het tijdstip, waarop de minerale brandstoffen, en met name de steenkolen, verbruikt zullen zijn, en welke landen dan het eerst door die uitputting getroffen zullen worden, nog altijd de grootst mogelijke aandacht en belangstelling.

Wanneer men deze vraag nader onder de oogen wil zien, moet men eerst de aanwezige voorraden steenkolen zoo nauwkeurig mogelijk vaststellen. Daarbij kan er natuurlijk slechts sprake zijn van die voorraden, welker exploitatie technisch mogelijk en economisch loonend schijnt. Uit eerstgenoemd oogpunt komt vooral de dieptein aanmerking, tot waarop een geregelde uitgraving der steenkolenlagen mogelijk is, - en uit laatstgenoemd oogpunt de geringste wijdte der laag, die nog de moeite van het uitgraven waard is.

Bovendien moet men, ook bij de binnen deze grenzen beschikbare hoeveelheid kolen, rekenen op verliezen, die deels bij de exploitatie onvermijdelijk zijn, deels door de plaatselijke toestanden veroorzaakt worden.

Ten opzichte van de diepte, waarop nog eene geregelde exploitatie kan plaats vinden, levert de toenemende aardwarmte binnen een zekere grens moeilijkheden op, die zich met onze tegenwoordige hulpmiddelen niet laten overwinnen. Met het oog daarop meent Nasse de mogelijkheid van exploitatie der steenkolen op meer dan 1200 meter diepte over 't algemeen in twijfel te moeten trekken.

De geringste wijdte, waarbij steenkolenlagen nog loonend uitgegraven kunnen worden, wisselt in de onderscheidene landen tusschen 40 centimeter en 1.5 meter. Deze in 't oog loopende verschillen zullen zich in de toekomst, bij het intredend kolengebrek, meer en meer vereffenen.

De groote moeilijkheden, die, bij de raming der als exploitabel te beschouwen kolenmassa's, het verkrijgen van eenigermate bruikbare resultaten in den weg staan, en de geringe waarde van onbetrouwbare resultaten, zijn blijkbaar de reden, waarom de schatting der kolenvoorraden slechts in zeer weinige der bij de steenkolenproductie in aanmerking komende landen ondernomen is geworden. Er valt echter niet aan te twijfelen, dat er berekeningen in de aangegeven richting, zoo nauwkeurig als het thans slechts mogelijk is, gemaakt moeten worden, opdat onze nakomelingen de noodige gegevens aanwezig vinden, die hun de gewichtige eindconclusiën omtrent de uitputting der kolenvoorraden vergemakkelijken.

In geheel Duitschland werden gemiddeld in den loop der jaren 1889, 1890 en 1891 circa 70 millioen ton

steenkolen en circa 19 millioen ton bruinkolen geproduceerd. Krachtens de bovenvermelde veronderstellingen nopens de technisch mogelijke en economisch loonende exploitatie, bedragen de kolenvoorraden van Duitschland 109 milliard ton steenkolen en 5 milliard ton bruinkolen (met de brandwaarde van circa 3 millard ton steenkolen). Zelfs met het oog op de voortdurende toeneming der exploitatie, zullen deze voorraden in circa 1000 jaren nog niet uitgeput zijn.

In Groot-Brittannië en Ierland bedroeg de steenkolen-exploitatie in het jaar 1890 ongeveer 182 millioen Engelsche ton, en de voorraden dezer landen worden op nagenoeg 200 milliard Engelsche ton geschat.

In Frankrijk werden in het jaar 1890 circa 25½ millioen ton steenkolen geproduceerd, en de daar aanwezige voorraad wordt geraamd op omstreeks 18 milliard ton.

De steenkoolproductie in België bereikte in het jaar 1890 het cijfer van ongeveer 20 millioen ton, en de beschikbare voorraad zal er nagenoeg 16 milliard ton bedragen.

In Oostenrijk-Hongarije werden in het jaar 1890 circa 10 millioen ton steenkolen en circa 18 millioen ton bruinkolen geproduceerd (de grootste bruinkool-productie der wereld). De kolenvoorraden worden op omstreeks 17 milliard ton geschat.

In Europeesch Rusland werden in het jaar 1890 globaal 6 millioen ton steenkolen en 118,000 ton bruinkolen uit de mijnen gewonnen. De aanwezige voorraad kolen is op gemiddeld 30 milliard ton geschat.

Er behoeft geen twijfel over te bestaan, dat de Russische steenkolen, wegens de reusachtige uitgestrektheid van het Czarenrijk, voor de behoeften der Westelijke Staten van Europa in de toekomst niet in aanmerking zullen komen.

De betrekkelijk onbeduidende kolenvoorraden in ons land, Spanje, Zweden en Italië, met eene totaalproductie van nagenoeg 1,700,000 ton, kunnen óók buiten aanmerking blijven.

De uitputting der kolenvoorraden, of het merkbaar naderen van dit tijdstip, zou zich eerst in Oostenrijk-Hongarije, Frankrijk en België over omstreeks 500 jaren, daarna in Groot-Brittannië en ten laatste in Duitschland - daar misschien eerst over 800 à 1000 jaren - kunnen doen gevoelen.

Neemt men aan, dat de kolenproductie der Midden-Europeesche Staten in 't geheel tegen de helft der volgende eeuw tot globaal 500 millioen ton zal stijgen, en alsdan, behoudens aanvulling der vermindering van het eene land met de vermeerdering van het andere, op deze hoogte blijven zal, - dan zou na 670 jaren, van 1890 af gerekend, de kolenvoorraad van Midden-Europa uitgeput zijn.

De aan het hoofd dezer regelen gestelde vraag is nu beantwoord; maar het zal hier wellicht niet misplaatst zijn, er ook een paar woorden over den kolenrijkdom der Staten buiten Europa aan toe te voegen.

De kolenvoorraden van Noord-Amerika bedragen volgens de algemeene ramingen 684 milliard metrieke tonnen, en de productie over het jaar 1890 bereikte het cijfer van 132 millioen ton. Doch met het oog op de vermoedelijke toeneming der bevolking, en van hare behoefte aan kolen, kunnen deze kolossale kolenvoorraden ook al niet veel langer duren dan de Europeesche.

Ook in Azië en Australië bevinden zich reeds groote kolenvelden in exploitatie; daarentegen heeft de kolenproductie in Afrika nog geen beteekenis verkregen.

De steenkolenproductie der geheele aarde bedraagt in die landen, waaruit men vertrouwbare opgaven heeft, 444 millioen ton, en is voor de overige

landen op ongeveer 66 millioen ton begroot, zoodat de totale productie per jaar het cijfer van 500 millioen ton bereikt.

Om zich van deze reusachtige massa eenig begrip te vormen, denke men zich die - zooals Frans Büttgenbach voorstelt - in waggons van elk 200 centenaars geladen. Dan zou zulk een trein, in één lijn opgesteld, den equator onzer aarde omspannen!

Goede hulp.

't Schijnt dat de schilders langzamerhand genoeg krijgen van het afbeelden van jonge liefde en zich meer gaan toeleggen op het vereeuwigen van oude genegenheid.

Komt dat, daar liefde onder jongeren zoo'n weeldeartikel is geworden en dat ons opkomend geslacht te wijs, te practisch is om er aan te gelooven; ofwel is de reden er van te zoeken bij het pessimisme der schilders, die in de liefde der jeugd niets anders zien dan een wreede leugen, een droom, gevolgd door droevig ontwaken?

Misschien beide wel, en daarom voelen zij nog slechts eerbied voor een liefde die den storm der jaren heeft doorstaan, die de lente zomer, den zomer herfst, den herfst winter zag worden, zonder ooit te veranderen of te verflauwen.

Thans nog treft men in de werkelijkheid hier en daar voorbeelden aan van zulke liefde; de kunst haast zich die op het doek af te beelden, want na veertig, vijftig jaren, als de geliefden van heden grijsaards zijn geworden, zal men naar zulk een tooneel als dat door den schilder Massani geteekend, wellicht tevergeefs zoeken in alle deelen der wereld.

Maar laat ons zoo zwartgallig niet zijn. Wie weet hoe ijdel die vrees zal blijken, hoeveel het strenge leven niet leeren zal aan de spotters met huwelijksgeluk en huwelijksliefde van heden; of zij, ouder geworden, niet lachen zullen om hun wijsheid van vroeger en even kinderlijk als dit oude paartje zich zullen amuseeren met zoo'n kleinigheid: zij lachend de goede hulp aannemend, die hij haar zoo innig, vroolijk en guitig onbezorgd verleent.

Dresden.
Met illustratiën.

Het woord ‘Dresden’ heeft een schilderachtigen klank. Gepoeierde pruiken, hoepelrokken, herdersspelen duiken in onzen geest op, en daartusschen de machtige figuur van August den Sterke met graaf Brühl naast hem. De geschiedenis heeft met de grenzenlooze willekeur van dien tijd sedert lang afgerekend. De laatste sporen van dit wanbeheer zijn na den oorlog van '70 - '71 uitgewischt,

IN DEN GROOTEN KONINKLIJKEN TUIN TE DRESDEN.

maar wat het verleden waarlijk grootsch heeft gewrocht - al is het ook door tyrannieke middelen, - dat is gebleven tot den dag van heden.

De schoone, ongelukkige gravin Aurora Königsmark en de voor haar leven gevangen gravin Cosel zijn, evenals haar geniale koninklijke minnaar, sedert lang stof en asch geworden. Maar de torens, paleizen, burchten,

waaraan zich die droevige drama's vastknoopten, zijn er nog, en de Meissener Koninklijke porseleinfabriek vereeuwigt door haar sierlijke etagère-figuurtjes, haar prachtige barokke vazen en serviezen, met de beelden uit den rococo-tijd, de verdwenen menschen en de verdwenen dingen.

Maar midden tusschen die oude herinneringen verheft zich een nieuw Dresden, dat door een grootschen trek van burgerlijke kracht een ware tegenstelling vormt met het elegante, sierlijke, krullige bouwwerk van de Brühlsche periode.

Niets van de oude gedenkteekenen der bouwkunst heeft men neergeworpen. Maar teruggedrongen zijn de poëtische hoekjes door de kolossaal aangroeiende nieuwe stadskwartieren. Op zekere punten kan men zich nog geheel en al verplaatsen in den tijd der gepoeierde hovelingen en zich onbespied aan zijn droomerijen overgeven. Het leven van een kwart millioen inwoners - zoo ver heeft Dresden het gebracht - stroomt rondom de oude muren, maar het dringt niet in die stille hoeken.

Zulk een is de 'Z w i n g e r h o f' met zijn bron, zijn nimfen, centauren, amouretten van donkeren, verweerden zandsteen. Het ronde rococo-gebouw, laag gehouden en met phantastische kap en torens versierd, moest den voorhof vormen van een slot, dat de prachtlievende vorst van plan was zich aan de Elbe te bouwen als een indrukwekkende afsluiting van het geheel.

De Zwinger van den architect Poppelmann betoovert thans nog alle menschen, die historischen zin bezitten Het aangrenzende slot is goed bewaard gebleven. Het museum in kalmen renaissance-stijl bergt de onvergelijkelijke schilderijenverzameling en sluit den Zwingerhof af, zonder zelfs in de verte in zijn stijl te passen. In de galerijen van den Zwinger zijn natuurhistorische, wiskunstige en andere verzamelingen geherbergd.

Inderdaad wanneer in de winterdagen een eenzame schildwacht hier patrouilleert, dan herinnert niets meer aan de 19de eeuw.

Weinig harmonieerde met de grootsche vormen van den Zwinger het vlak daarnaast liggende oude koninklijke slot. Nu is het anders. Men heeft de façaden van het aan vier kanten vrijliggende gebouw, waarvan het eerste begin in 1290 dagteekent en dat in 1496 in den vroegeren renaissance-stijl werd herbouwd - uit het geschenk van het land, bij gelegenheid van het 800-jarige jubelfeest van het Koningshuis - en niet den Zwinger-stijl nagebootst, maar een zeer waardige gothiek gekozen.

Het is zeker zeer lofwaardig van den koning, dat hij het landsgeschenk juist voor architectuur gebruikt heeft.

Drie belangrijke gebouwen liggen om het slotplein, eigenlijk vier, maar het vierde gebouw is alleen een brug, door den bouwmeester van den Zwinger (overleden in 1739) opgericht, die ook het aan gene zijde der Elbe gelegen eigenaardige Japansche paleis, thans de bibliotheek, gebouwd heeft.

Het mooiste gebouw aan het slotplein, de katholieke Hofkerk, is echter niet van Poppelmann maar van den Italiaan Gaëtano Chiaveri, die de plannen teekende. Het gebouw, in vriendelijken renaissance-stijl, maar met zekere motieven uit den baroktijd, werd onder August III in 1739 begonnen en in 1751 ingewijd. De kolossale beelden van apostelen en heiligen op het dak geven daaraan zekere vlugheid.

Sedert den aanbouw van het daartegenover liggende Hoftheater door Gottfried Semper is het Dresdener slotplein eenig onder architecturaal opzicht. Want ten overvloede gaat van daar de groote trap uit naar het wereldberoemde Terras van Brühl.

Ach! daar boven zijn geen verborgen laantjes meer, geen paviljoens voor gepoeierde dames en galante heeren, geen schaduwrijke lindenboschjes. De nieuwe tijd heeft bezit genomen van dit schoone tooneel der Saksische herderromans. De fraaie, door Lipsius gebouwde Kunst-academie is zoo juist gereed en ziet van de hoogte neer op den Elberstroom. En de honderden glinsterende gasvlammen van het koninklijke Belvèdere - Dresden's fijnste restaurant en concertzaal - stralen zoo echt vroolijk en modern, dat de beelden uit het verleden daarbij terug moeten wijken.

Het Academiegebouw verheft zich slechts twee verdiepingen hoog boven het Terras; drie verdiepingen zijn onder den grond. Anders had dit gebouw op het smalle Terras geen plaats kunnen vinden.

Behalve de verfraaiing en de vergrooting van het Belvedère, dat des avonds een voortdurende illuminatie schijnt, behalve het koninklijke Academiegebouw en de vier vergulde zandsteenfiguren, die, door Schelling gemodelleerd, thans de vrije trap van het slotplein versieren (zij stellen de vier jaargetijden voor), is het terras van Brühl het oude gebleven - maar wat geeft ons de beroemde oostelijke borstwering een ander gezicht te zien!

Vroeger zag men daar vreedzame weiden, door de rivier besproeid. Verder stonden de ongeloofelijk lange rijen van schuren voor militair gebruik, en waarheen ook het oog dwaalde naar het oosten, niets dan groene weiden, boschrijke, zacht glooiende heuvels en de zich steeds kronkelende zilverachtige rivier.

Aan het einde Löschwitz, waarvan de oudvaderlijke landhuizen der toenmalige Dresdener groote wereld met hun bruine daken tusschen de wijnbergen blikten.

Toen ter tijd was het terras werkelijk het einde van Dresden, de grond gedeeltelijk gras, gedeeltelijk grint.

En nu? Nu suist de electrische tram langs het terras over de laag daaronder liggende Quaistrasse. Twee nieuwe bruggen overspannen de rivier en voeren in het nieuwe stadsgedeelte. In plaats der schuren staat er nu het Ministerie van Financiën, een waar paleis.

En waarheen rijdt de electrische tram?

Naar het vroegere, idyllische Löschwitz, waar thans de eene prachtige villa na de andere van de Dresdener geldaristocratie uit den grond verrijst.

Wat in Dresden zelf wordt gebouwd kan men van het Terras uit niet beoordeelen. Zeer karakteristiek is het verschil tusschen de gebouwen van vóór en na '71.

De Pragerstraat is vroeger ontstaan, en hoe armzalig ziet haar onversierde, sobere renaissance er uit. Wie 's avonds zijn huis opensluit, mag goed toekijken; zoo sprekend gelijken de huizen op elkander. En dat is de duurste straat van Dresden!

Maar na de stichting van het keizerrijk Duitschland en den invoer der Fransche milliarden - is Dresden veranderd geworden.

In de Zuider en Ooster voorsteden zijn sedert '70 geheele straten ontstaan, die aan alle bouwkunstige eischen van stijl en soliditeit beantwoorden, en deze ontwikkeling van smaak en rijkdom gaat in Dresden steeds voort; de eene statige villastraat verrijst na de andere.

Met de privé gebouwen houdt de officieele architectuur gelijken tred. De stad bouwde in de laatste twintig jaren twee nieuwe bruggen over de Elbe, de prachtige oeverstraten onder het Terras, door een breede dwarsstraat dwars van het Westen naar het Oosten, die zeven millioen mark heeft gekost. Verder nieuwe scholen, die op paleizen gelijken, een prachtig tentoonstellingsgebouw, vele kolossale markthallen en vijf nieuwe kerken. Deze laatste bezitten wel is waar te zamen nog niet den kubieken inhoud van de Vrouwenkerk, waarvan de heerlijke koepel aan den Sint-Pietersdom herinnert.

Ook op de beeldenversiering der openbare pleinen is men bedacht geweest in het nieuwe Dresden; verder zijn de straten keurig geasphalteerd, en voor trottoirs, openbare lanen, bosschen enz. is met een pijnlijke netheid gezorgd.

De Staat heeft met de stad in het oprichten van nieuwe gebouwen gewedijverd. De nieuwe ministeriën, het nieuwe paleis, ook de Academie op het Terras is een staatsgebouw, evenals het nieuwe Polytechnicum. De gedeeltelijk zeer fraaie kazernen - de jagerskazerne aan de Elbe in de eerste plaats - zijn eigenlijk geen staats-, maar rijksgebouwen, evenals het statige, nieuw verbouwde postkantoor. Maar het voornaamste werk is de verbouwing der Dresdener stations, een arbeid, die in de eerste 5 jaar nog niet voltooid zal zijn. Het is een kolossale onderneming, die echter zoowel het verkeer als de schoonheid der stad ten goede zal komen. Een nieuwe spoorbrug over de Elbe zal ook weldra dringend noodzakelijk worden, en zoo zal men in de volgende tien jaren in Oud- en Nieuw-Dresden met de lantaarn moeten zoeken naar het rococo-Dresden - behalve in het poëtische hoekje van Zwinger en Slot.

Dat een stad van 280,000 inwoners anders leeft dan een van 100,000 (meer had Dresden nauwelijks in het midden der eeuw), is zeker niet te verwonderen. Toen kon na 10 uur niemand meer in zijn huis komen. De huissleutel gold als een zinnebeeld van losbandigheid; alleen vagebonden en genieën mochten hem vrij hanteeren. De ontstelde huurkoetsier, dien men na 10 uur kon overhalen tot een rit, rekende dubbel tarief!

Maar juist deze rustige kleinsteedsheid maakte Dresden zoo dierbaar aan hen, die rust zochten voor hun geschokte zenuwen, als Berlijn, Parijs of Petersburg hen door elkander had geschud. Nu doet Dresden dapper mede. Er is een nachtelijk café-leven en de koetsiers rekenen hun dubbel tarief eerst na 11 uur. Het vreemdelingenverkeer in de pensions is er niet minder op geworden; alleen is de Russisch-Poolsche kolonie kleiner dan toen, de Engelsch-Amerikaansche wereld daarentegen grooter.

De aantrekkingskracht, door de beroemde kostbare verzamelingen en de tallooze opvoedings-instituten uitgeoefend op het vreemdelingenbezoek, is onverzwakt hoewel de vroegere goedkoope levenswijze eenigszins een hersenschim is geworden. De

woningen alleen zijn goedkooper dan in Berlijn, bijv.; het overige leven is er echter even duur. Theaters en concerten daarentegen rekenen nog maar de helft aan entréeprijzen, vergeleken bij andere groote steden. De gelegenheid tot leeren en genieten moet echter wel groot zijn in Dresden, anders telde het geen tienduizenden vreemdelingen, die den winter daar overblijven.

Groot is ook de uitbreiding der stad op handelsgebied. De winkels hebben hun vroegere bescheidenheid opgegeven en wedijveren in smaak en weelde met Parijs en Berlijn. Een hoofdnijverheid vormt nog altijd het barokke porselein der koninklijke fabriek in Meissen. Met de toenemende 'stijlvolle inrichtingen', die zelfs de middenstand zich thans veroorlooft, is het verbruik van echt Meissner porselein zeer gestegen, en het is zeer onfatsoenlijk niet minstens iets te hebben van het beroemde 'Zwiebelmuster'.

In dezelfde evenredigheid als men thans in Dresden in burgerkringen beter eet, zijn ook de hotels tot de hoogte van den tijd gestegen; zij hebben nu electrisch licht, lifts, makartbouquetten en grooms. Het prachtige Europeesche Hof bezit zelfs een palmtuin en jachtterrein.

Dat de architectenschool bloeit, vindt in de groote ontwikkeling der gebouwen zijn grond. Onder al de schitterende namen der Dresdener architecten neemt een eerste plaats in de beroemde Rijksbouwmeester Wallot, wiens roem zelfs de grenzen van het kleine Saksen overschreden heeft.

Donatienne.
(*Naar het Fransch van* René Bazin.)

Man en vrouw zaten beiden op hun erf, de hand onder 't hoofd. Ze zaten zwijgend voor hun deur. Hij was groot van gestalte, zij daarentegen bijzonder klein en beiden waren in Bretagne geboren.

De duisternis viel in. Een roode lichtstreep onder aan den horizont, wees de plaats nog aan waar de zon was ondergegaan en vertoonde eene groote heidevlakte die zich voor hunne oogen uitbreidde.

Scherpe geuren kwamen van de zijde van het bosch en waaiden hun tegemoet. Achter het bosch lag een schraal boerenerf met een steenachtig hoekje gronds

er naast, dat den naam droeg van Gros-Grignon en door Jean Louarn was gepacht.

Ze waren arm. Na uit den dienst te zijn gegaan had de man een arm visscherskind tot vrouw genomen. Zij had eenige spaarpenningen vergaard, tijdens haar dienen in de kleine nabij gelegen stad. Ze bezat donkere schitterende oogen, die aardig van onder haar boerenmuts te voorschijn kwamen, wier strikken volgens de dracht van Bretagne als vleugels naar beide zijden omhoog wipten.

Hij bezat niets. 'Wat kan iemand in dienst op zij leggen? doch om zijn geld had ze hem niet genomen; hij stond haar aan, dat was genoeg.

Daar hij een goed arbeider was, viel 't hem niet moeilijk een bunder of vier land in huur te krijgen, met een appelboomgaard en een stalletje waar hij een

DE VROUWENKERK.

koe kon houden - in één woord 't boerenerf van Gros-Grignon.

Maar betalen deed hij slecht. Toen hij zes jaar getrouwd was, waren hun drie kinderen geboren, de jongste, Jeannot, was nog geen vijf maanden oud.

De vrouw had te veel in huis te bezorgen om hem op den akker bij te staan. De haver vond weinig aftrek; terwijl de rogge voor eigen gebruik was aangewend.

Ook was de oogst schraal; er groeide weinig op het veld wegens de nabijheid van het bosch. De avond was vochtig, zooals gewoonlijk in September. Achter hen - zij zaten op den drempel hunner woning - vernam men het regelmatig geschommel van een wieg die door Noémi, een meisje van vijf jaar, in beweging werd gebracht. Ze maakte haar broertje in slaap.

De man noch de vrouw verroerden zich.

Ze rustten uit; ten minste als men uitrusten noemen kan het voordurend voor oogen hebben van kommer en gebrek.

Het geluid van de wieg hield op, het half ingeslapen kind begon te schreien, de vrouw keerde zich om en keek naar binnen.

‘Dóórwiegen, Noémi! Je moet niet ophouden!’ Geen antwoord. Het zacht geluid deed zich weer hooren. De man die onderwijl uit zijne dofheid ontwaakt was, begon nu op zachten toon:

‘'k Zal de koe moeten wegdoen’

‘Ja,’ antwoordde de vrouw, ‘ze zal verkocht moeten worden.’

't Was de eerste maal dat ze er over spraken de koe te verkoopen. Ze hadden een stille hoop dat er iets tusschenbeide mocht komen; wàt - dat wisten ze zelf niet.

‘'k Zal ze vóór den winter moeten verkoopen.’ Toen zweeg hij. Jeannot was ingeslapen, geen enkel geluid om hen heen. De ondergaande zon had niets dan een roode streep achtergelaten. 't Was een weer, waarbij vos en wolf uit hunne schuilhoeken te voorschijn komen, en langzaam snuivend den weg om zich heen verkennen.

‘Goeden avond!’ vernamen zij op eens vlak in hunne nabijheid.

De man richtte zich op en hield de

HET KONINKLIJKE SLOT.

eene hand ter hoogte zijner oogen, terwijl hij de andere afwerend als ter bescherming zijner vrouw ophief naar de duistere diepte.

'Schrik niet,' sprak eene grove stem.

Nu doemde uit den nevel eene gedaante op in linnen kiel met eene tasch in de hand.

'Wees niet bevreesd, Louarn, ik breng je een brief.'

'Dat is geen weer om op den weg te zijn!' meende Louarn.

'Je woont ook zoo ver buiten! Kijk, daar heb je hem!' zei de postbode.

De boer stak zijn hand uit en keek met een droevigen blik naar den brief.

Wat kan het hem schelen, voor de hoeveelste keer hij brieven van advokaat Guillon kreeg, den rentmeester van Mlle de Penhoat? Hij kon tòch niet betalen - dus was het toch vergeefsche moeite.

'Kom binnen en drink een glas bier met ons!'

'Van avond niet - op een anderen keer!'

De wijde kiel was in drie stappen in de duisternis verdwenen; de mist was dichter geworden.

'Laten we in huis gaan', zei Louarn.

Terwijl hij de deur sloot en grendelde, nam zijne vrouw die begeeriger scheen te zijn dan hij naar den inhoud van den brief, de kaars, die in eene flesch gestoken was, van den grond, plaatste die op de tafel en hield den brief er dicht onder.

Met schitterende oogen keek zij haar man aan.

'Zeg, Jean, waar komt die brief vandaan?'

Hij, aan den anderen kant van de tafel staande, draaide den brief een paar maal om, bracht dien bij zijn gelaat dat mager was, maar regelmatig van lijnen, en daaruit de hand van den advokaat niet herkennend, sprak hij:

'Zie eens, Donatienne, dat mooie schrift herinner ik me niet ooit gezien te hebben!'

Nu keek hij op zijn beurt zijn aardig vrouwtje aan, die, het hoofd wiegelend, snel den brief doorlas. Toen zeide ze blozend met een vochtigen glans in haar oogen:

'Men wil mij als min hebben....'

Louarns gezicht betrok; er kwamen groeven in zijne magere wangen.

'Wie willen dat?'

'Lieden, die ik niet ken; de naam staat er bij, - maar de dokter is uit St. Brieux...'

'Wanneer moet je er zijn?'

Zij wendde het hoofd af - zij zag dat Louarn geheel van streek was.

'Morgen ochtend, ze zeggen dat ik met den eersten trein moet vertrekken. Ik had er werkelijk in het geheel geen gedachte meer op, beste man!'

Vóór de geboorte van Jeannot hadden ze wel eens overlegd of Donatienne niet als zoovélen uit die streek een minnedienst zou kunnen zoeken. Zij had er den dokter van St. Brieux over gesproken en deze had toen haar naam en woonplaats opgeteekend.

Maar daar dit reeds acht maanden geleden was, hadden zij aan 't geheele voorval niet meer gedacht.

Alleen had de man in den oogsttijd meermalen gezegd: 'hoe goed dat ze je niet kunnen gebruiken, Donatienne! ik zou het onmogelijk zonder je kunnen stellen!'

'Ik had er in 't geheel niet meer op gerekend,' herhaalde het vrouwtje met glinsterende oogen, terwijl de gloed der kaars het benedengedeelte van haar gelaat verlichtte.

'Dat verrast mij inderdaad!'

Ze kan niet helpen dat haar hart sneller begint te kloppen en het bloed haar naar de wangen stijgt. Eene begoocheling waarvan zij zich geen rekenschap kan geven, gaat uit van dit witte papier, zij schaamt zich over dit gevoel en beschouwt de letters zonder ze te zien. Was dit geen uitkomst in haar ellende! 't Was of haar boezem van een zwaren druk werd bevrijd. Zoo zou zij niet langer gebukt gaan onder den last, voor man, kinderen, hof en vee te zorgen.

Had ze niet meer dan ééns hooren vertellen door meisjes van de streek, hoe lief de dames uit Parijs zorgden voor de vreemde minnen, hoe zij haar verwenden, van alles toestopten! - Zag ze niet reeds voor zich stapels van linnengoed en kant, fladderende linten! - rolletjes goud! - en was zij bovendien niet door een der knapste geneesheeren aanbevolen in een der deftigste huizen van Parijs?

Deze gedachten joegen haar een blos aan, zij keek beurtelings naar de wiegjes bij de bedstede met groene gordijnen en deed alsof ze de dekentjes van Lucienne en Jeannot instopte.

''t Zal wel stil zijn - maar dàn komt er ook een eind aan, niet waar, beste man?'

Ze kreeg geen antwoord, geene schaduw dan de hare teekende zich af op den wand. Ze hoorde twee waterdroppels van het rieten dak op de steenen neervallen.

'Dan kan ik geld verdienen,' ging zij opgewonden voort, 'dan kan ik je geld zenden - die menschen zijn rijk, misschien geven ze mij wel een paar borstrokjes - die hebben de kleintjes zoo noodig...!'

Het kleine vertrek in het huis was één geworden met de doodsche stilte daar buiten - een klamme mist overtoog alles.

Louarn verroerde zich niet. Hij volgde elke beweging van Donatienne met een dof gevoel van wanhoop - meer niet. Zijn oog was vochtig onder de borstelige wenkbrauwen.

'Jean,' zei ze, 'Jean Louarn...'

Hij kwam zachtjes nader, liep langs de tafel tot bij de wieg van Jeannot waar Donatienne stond. Hij nam haar hand en beiden keken nu naar de blonde kopjes, die half bedekt door de punten van 't kussen naar elkaar waren toegekeerd.

'Je zult toch wel goed voor hen zorgen - ze zijn nog zoo klein, Lucienne is zoo slim, je weet niet wáár 't ding kruipt, zoo vlug is ze - 'k sta me zoo dikwijls angst uit met die put... waarschuw degene die na mij komt...'

De man knikte van ja.

'Daar valt me wat in - als je morgen Annette Domerc eens ging opzoeken, ze woont in 't stadje hierbij, 'k geloof wel dat ze geschikt zal zijn - hoe denk je daarover?'

De breede schouders werden opgetrokken.

'Heb je graag dat ik 't goed vind - dan zal ik me trachten te schikken...' met doffe stem.

'Ik ben zeker dat het goed zal gaan - je moet niet al te mistroostig zijn, Jean, iedereen gaat hier vandaan, ik ben langer gebleven dan de meesten - 'k ben al vier en twintig jaar!... dénk eens...!'

Ze sprak nog veel meer, heel snel, gaf wenken waarnaar hij niet luisterde en troostwoorden die niets uitwerkten.

Toen werd haar heldere stem dof en daar zij gevoelde niet gezegd te hebben wat zij had moeten zeggen, sprak ze meewarig:

'Arme, goede man!'

Hij vatte ze om haar midden en leidde ze naar een bankje onder den grooten, breeden schoorsteen waar zij zoo menigen winteravond hadden zitten praten.

Hij zette zich naast haar en vleide het aardige kopje van zijn vrouw teeder op zijn schouder, streek haar zacht langs de wang, zooals hij zich herinnerde op zijn trouwdag gedaan te hebben en drukte evenals dien avond al zijn hartstocht uit in het eene woord: 'O vrouw! vrouw!'

Boven hun hoofd welfde zich de schoorsteen, zwart van rook, de avondnevel drong vochtig naar binnen.

'Als ik maar kon zien, waar je bleef!' zuchtte Louarn diep.

Dat wisten ze geen van beiden. Zij ging heen - hij bleef - en wat ze ook hadden hooren vertellen van Parijs, ze konden zich niet de minste voorstelling maken van de plaats, waar de moeder van Noémi, Lucienne en Jeannot belanden zou.

De brief die op de tafel was blijven liggen was door den wind voortbewogen en op den grond geraakt. Louarn hief het hoofd op, hij zag door de open deur dat de lucht vaalgrauw zag.

'De maan staat reeds boven 't bosch - 't is over tienen, Donatienne.'

Beiden stonden op van de houten bank, hij om zich te ontkleeden - zij om Jeannot te helpen, die wakker werd.

Weldra breidde de nacht zich uit over de vijf slapende wezens op het erf van Gros-Grignon en was alles in rust.

De morgen was triestig. - Een uur geleden had Louarn zijn erf verlaten om in het stadje Ploeux een karretje te gaan halen en tegelijk Annette. Donatienne en de kleine Noémi kleedden zich aan, de laatste hielp hare moeder reeds in de huishouding.

De moeder was gereed en keek, zonder een woord te spreken, nu den een dan den ander harer kinderen aan. Een zacht gevoel had zich van haar meester gemaakt toen Louarn bij 't krieken van den dageraad sprak: 'hoor, Donatienne, daar slaat het vijf!' Bij de gedachte dat zij haar drie kinderen ging verlaten, waarvan de jongste nog niet gespeend was, schoot haar gemoed vol, 't was alsof zij een voorgevoel had, dat zij er bij hare terugkomst althans één zou moeten missen.

Met dat denkbeeld nam zij Jeannot uit de wieg op en legde hem slapend aan hare borst.

'Noémi,' zei ze zacht, 'breng de koe wat strooisel, ik hoor ze loopen.'

Zij boog zich over haar zuigeling, wiens gezichtje wegschool tusschen haar blanken boezem en de plooien van haar kleed. Zijn lipjes begonnen gretig op te nemen. 't

Was of de moeder wilde zeggen: ‘neem alles maar, mijn kindje, van morgen heb je me nog!’

Toen vielen de donzige lipjes van Jeannot op elkaar als twee rozeblaadjes en legde ze hem te slapen.

Daarop vervulde haar opnieuw de gedachte aan 't voortsnellend uur. Zij trad op de kist toe, waarin zij haar linnengoed en dat voor de kinderen bewaarde, nam er eenige grove stukken uit, sloeg in haast een oude japon en rok samen en bond ze in een zakdoek. Anders nam zij niets mee; men had haar geraden alles hier te laten omdat de ‘rijke lui’ in Parijs haar van alles zouden voorzien.

‘Luister!’ zeide ze, terwijl zij haar oor scherpte. Want Noémi kwam juist binnenloopen, terwijl het geratel van wielen zich deed vernemen.

Donatienne was net bijtijds klaar gekomen met zich te kleeden.

Zij zag er allerliefst uit, in haar beste lakensche japon die in ruime plooien van haar heupen neerviel, met de witte kant, van voren en van achteren uitgebold, op 't lijf en haar dik blond haar onder de muts met uitstaande strikken.

Haar man kwam binnen, door een ziekelijk uitziend meisje gevolgd, met eenigszins gebogen schouders. Het rosachtig bruine haar had dezelfde kleur harer oogen. Zij was zeventien jaar, maar leek niet ouder dan vijftien

‘Goeden morgen, vrouw Louarn,’ zeide ze.

Donatienne gaf geen antwoord. Twee dikke tranen, zóó dik, dat zij haar gezicht verduisterden, stonden in haar oogen.

Zij kuste Jeannot, die bleef slapen, Lucienne keerde zich in haar wiegje om. Toen nam ze Noémi van den grond op, want deze was op haar toegeloopen, daar zij moeder zag schreien en niet wist waarom.

‘Lief kind, zult ge óók op broertje en zusje passen als moeder weg is? en nooit ver met hem wegloopen! - ik kom spoedig terug - vaarwel...!’

Zij zette het kind neer, pakte den bundel met kleedingstukken op, greep een blauw katoenen paraplu en liep Annette voorbij, die haar verbluft stond na te kijken. Toen klom zij in het karretje, terwijl Louarn het paard bij den teugel hield.

Een oogenblik later waren zij aan den voet van den heuvel. Van de woning onderscheidde men niets meer dan eene donkere opening, waarin eene gebogen gedaante stond met een nauwelijks zichtbaar kinderkopje aan hare zijde.

Weldra lag Gros-Grignon achter een kromming van den weg en reden zij de naburige hofsteden voorbij, vervolgens niets meer dan onbekende huizen en eindelijk onverschillige streken, die Donatienne nog nooit had aanschouwd.

In den flauwen

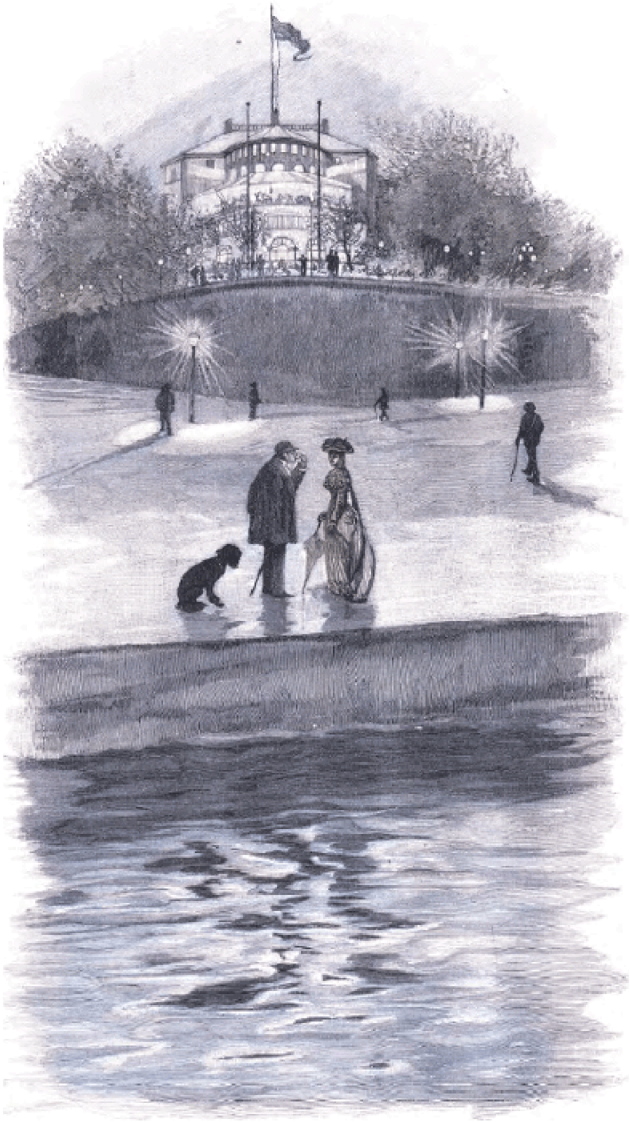

HET BELVEDÈRE OP HET TERRAS VAN BRÜHL.

morgennevel begaven zij zich naar het naastbijgelegen station, de toppen van appelen kastanjeboomen waren nog in een donzig waas gehuld.

Eenige minuten vóór zij het stedeke hadden bereikt bij een kromming van den weg, boog zich Louarn naar zijne vrouw en kuste haar op 't voorhoofd.

‘Je schrijft me toch, niet waar, Donatienne? - ik moet weten waar je gebleven zijt - ik zal je zoo ‘heel erg missen...’

‘Daarop kan je staat maken, Jean - en - jij zult me schrijven wat bij ons thuis voorvalt, niet waar...?’

Zij kuste hem niet, de strenge begrippen van Bretagne gedoogen zulks geenszins; men vreest de oogen die door de struiken loeren.

Het karretje hield voor het station op, juist toen de trein van half tien aankwam. Zij hadden nog juist tijd om kaartjes te nemen. Louarn droeg den bundel en Donatienne had te tobben met haar beursje. Heel snel, zich overal aan stootend,

hoewel zij geen van beiden veel te dragen hadden, gingen zij de wachtkamer door
en

steeg Donatienne in een waggon derde klasse, terwijl de conducteur de hand aan 't portier hield.

'Goede reis!' riep Louarn.

Zij hoorde hem niet. Hij zag het lief gezichtje met de donkerbruine oogen en de bewegelijke strikken der muts achter het flikkerend raampje verdwijnen. Hij bleef onbewegelijk op het perron staan en oogde den trein na, die Donatienne met zich voerde.

Hij kwam alleen terug, en dacht aan haar. Donatienne had zich intusschen in een hoekje gezet en keek uit het raampje naar buiten, de oogen vol tranen. Zij werd spoedig afgeleid door de gesprekken in 't Fransch zoowel als in haar tongval, die in haar nabijheid gevoerd werden, en door het afroepen van de namen der plaatsen bij elk station.

Nu eens kwamen lieden den trein in, die zij van aanzien kende of kon ze uit de kleederdracht opmaken tot welke streek ze behoorden; nu eens door de eigenaardige mutsen der vrouwen, dan weer door de geborduurde vesten der mannen.

Eene boerin die naast haar zat en de Normandische muts droeg, vroeg haar of ze vèr ging.

Te Rennes moest zij drie uur stil zijn. Eene vrouw uit het volk die opmerkte, hoe dof en vermoeid ze er uitzag, bij 't verlaten van den trein, bracht haar naar een kleine restauratie waar zij goedkoop een kop koffie kon bekomen. Samen gingen ze een kerk zien en wandelden het stadspark door. Ze hadden elkaar lief gekregen in deze korte oogenblikken; bij 't scheiden omhelsde Donatienne de goede dikke vrouw, 't was alsof zij afscheid nam van haar geliefd Bretagne - die provincie wier bewoners zoo voorkomend en hulpvaardig zijn.

Weldra had ze dàt gedeelte achter zich gelaten, waar de landerijen schraal en heuvelachtig zijn. De trein spoorde nu langs de vette kleilanden, bespoeld door de Mayenne.

Donatienne sloeg ze lang gade, 't hoofd tegen 't glasraampje aangedrukt, totdat de duisternis inviel. Toen voelde ze dat zij de groote stad naderde; zij ontwaarde 't aan de roode schijnsels der gaslantarens, het ongewone gedruisch en zij glimlachte.

Zij voelde zich als verjongd, haar oogen glinsterden; haar gelaat werd schooner door het onbepaalde voorgevoel, voorloopig van kommer en ontbering ontheven te zijn.

Eene bejaarde kamenier wachtte haar aan het station op. Een coupé stond te wachten. Beiden stegen zij in, den bundel met kleedingstukken tusschen haar in. Donatienne beantwoordde op vluchtige wijze de vragen die hare gezellin tot haar richtte, zij bleef door het raampje turen, naar de lange straten waaraan geen einde scheen te komen.

In weerwil van 't vergevorderd uur was Parijs nog vol licht, glans en beweging. Toen zij de Seinebrug overreed, meende zij een vuurwerk te zien, zóó flikkerden de lantarens.

Bij het oversteken van de Place de la Concorde en in de richting kijkend van de Champs Elysées vroeg zij 'of daar een bosch lag?'

Donatienne's hart bonsde geweldig bij elk groot huis dat zij voorbijkwam, zij meende telkens, 'dàt moest het hare zijn!'

Zij zag er zóó opgetogen uit, zóó bevrijd van allen vroegeren druk, dat de vrouw die haar vergezelde zich tot den concierge wendde en hem van ter zijde met eenige beteekenis toefluisterde:

'Dat is er een, die gemakkelijk zal wennen!'

Zij gingen beiden de dienstbodentrap op.

Bijna terzelfder tijd, vóór de dag nog was aangebroken op Gros-Grignon, vertoonde zich de forsche gedaante van Louarn op den heuvel. Hij had niet geslapen. Beter was 't, dadelijk aan 't werk te gaan en door 't bosch te dwalen, dan in die kamer te blijven, nog zoo vervuld van hare tegenwoordigheid.

Een oogenblik, zijn spade op den schouder, sloeg hij den donkeren hemel gade, dan overzag hij het werk dat aan zijne voeten lag. - Hij zuchtte en ging den heuvel af.

Zes maanden vervlogen - de voorjaarsregen viel dicht neer en schitterde op de jonge korenaren. Sedert November had Louarn voortdurend werk gehad in het bosch met het vellen van hout. Nu was deze arbeid ten einde, de laatste karrevracht takkebossen stond hij na te kijken, terwijl ze in de kale lanen verdwenen.

Hij stak het gekapte stuk land over, waar hij den eenen boom na den anderen had geveld en dacht aan Donatienne.

't Was voor hem een harde winter geweest. Hij had alleen een groot veld moeten omspitten om er tarwe te zaaien. Wèl zou Donatienne hem daarin niet veel hebben kunnen bijstaan, daar zij geen kracht genoeg bezat voor de spade, doch 'zaaien' verslond zij bij uitnemendheid.

In de heele streek was er niemand die gelijker kon zaaien. Zoodra de akker was omgeploegd, kwam zij een dag of vier vijf, om met vaste hand de zaadkorrels in de gapende voren te strooien. Dan viel het zaad in gelijkmatigen regen en overal waar zij gezaaid had, kwam het koren gelijkmatig op.

Dit jaar was de bewoonster van Gros-Grignon ver weg toen de zaaitijd aanbrak. Zij was nog niet terug toen de tarwe haar groene blaadjes begon te vertoonen in de eerste dagen van Maart.

In huis was hare afwezigheid merkbaar. Annette kon geen orde bewaren; Louarn kon zich niet gewennen aan dat stroeve gelaat, zij zeide nooit iets terug als men haar beknorde; zij praatte nooit over de huishouding of over 't geen zij verrichtte. - Doch daar zij niet veel huur verlangde - behield hij ze.

Een treurige winter voor Louarn, waarin hij al zijne gedachten had op te kroppen.

Als Annette hem er niet opmerkzaam op gemaakt had dat Donatienne zoo zelden schreef, zou hij er met over gedacht hebben, daar hij veel werk in 't hoofd had.

Maar 't wàs zoo - zij schreef heel weinig en dan nog zeer korte brieven. De laatste, vier of vijf weken oud, droeg hij verfrommeld in zijn zak. Als hij geheel alleen was, herlas hij die en trachtte zich eene voorstelling te maken van wat zij hem beschreef.

‘Ik ben meêgeweest naar de wedrennen, nog nooit heb ik zóóveel menschen bij mekaar gezien, ik ben naar de komedie geweest met Honorine, de kamenier enz.’

Eéns slechts had ze hem geld overgemaakt, tegen half Januari, omdat de rentmeester hem gedreigd had alles te zullen aanslaan, wegens 't geen Louarn de laatste drie jaren achterstallig was. Alleen op voorwaarde dat hij half Juli de geheele schuld zou afdoen, was hem uitstel verleend.

‘Je hadt beter gedaan met je vrouw bij je te houden,’ had de rentmeester bij zijn weggaan gezegd.

‘Weet je wel precies waar ze is, Louarn - je hadt liever zoo'n dienst bij je in den omtrek moeten zoeken. Ze is nog zoo jong!’

Toen had Louarn zijne diepliggende oogen tot hem opgeslagen - hij, een eenvoudig kind van Bretagne, begreep maar weinig de lieden uit de stad.

Toch had een duister gevoel van vrees en wantrouwen zich langzaam in zijn hart gelegerd; een lijden te meer bij de andere gevoegd.

Het steenachtig stuk gronds beschouwend dat aan zijn erf grensde en waarop distels en bremstruiken een welig bestaan vierden, had hij meermalen bij zichzelven gezegd:

‘Vóór mij is dit stuk land bebouwd geworden, als ik 't ook eens probeerde!’

Met dit denkbeeld vervuld, was zijn eerste gedachte: ‘wat zou Donatienne vreemd opkijken!’

Toen in huis gegaan zijnde, wees Annette hem op een brief, die op tafel lag. Hij wierp snel de greep neer, die hij op zijn schouders droeg, vatte driftig den brief op en ging in de deuropening staan, waar het nog licht was, om dien te lezen.

Op een ander oogenblik zou hij gevonden hebben dat Donatienne vrij luchthartig schreef; want ze zei daarin: ‘Ik ben tevreê, alleen mis ik de kinderen zeer - kus ze alle drie voor mij.’

Dien avond gevoelde hij zulk een bijzondere behoefte gelukkig te zijn, hij voelde zich zóózeer tot haar getrokken, omdat de gedachte aan haar den grondslag had gelegd tot dat nieuwe plan. Derhalve was hij met den inhoud tevreden.

Hij liep op Noémi en Lucienne toe, die aan 't spelen waren, hief ze tot zich op, drukte ze beurtelings aan zijn borst en zeide met tranen in de oogen:

‘Moeder zendt je beiden héél veel kusjes, - je herinnert je moeder toch nog wel?’

Toen hij zich over Jeannot heenboog, die op den schoot van Annette was ingeslapen, meende hij Annette licht te hooren grinneken en voelde hij hare verwarde haren op zijn gelaat. Zij droeg die ordeloos buiten hare muts.

‘Heb je goede tijdingen van je vrouw? - Komt ze haast terug?’ vroeg ze kortaf.

Louarn richtte zich in zijne geheele lengte op en keek haar in 't gelaat. Het viel hem op dat dit een vreemden glimlach vertoonde en er in hare oogen lichtvonken speelden, die ze veel deden gelijken op die eener kat.

‘Waarom zoù ze terugkomen, ze kan bij haar voedsterling nog niet gemist worden.’

‘Ik dacht 't maar - je kijkt zoo vergenoegd, baas Louarn!’

Over 't rosse gelaat van Annette verspreidde zich daarna weer de trek van verveling, die haar zoo eigen was.

Louarn die, wat hem zelden overkwam, dien avond behoefte had aan mededeelzaamheid, ging aan den anderen kant van den schoorsteen op den rand der bedstede zitten.

Hij riep Noémi toe, aan wie hij reeds wat begon te krijgen en liet haar naast zich zitten.

'Hoor eens, lieveling,' zei hij met zachte stem 'ik heb een inval gekregen - dat dorre stuk land - je weet wel?'

'Ja vader...' nieuwsgierig naar hem opziend.

'Dat zal ik gaan omspitten, geen onkruidje mag er op blijven staan - dan is alles klaar wanneer moeder terugkomt. - Wat zal ze groote oogen opzetten! - als ze daar een akker met aardappelen of een klaverveld terugvindt!'

De oogjes van het kind glinsterden van genoegen; hij meende daarin de uitdrukking der moeder terug te vinden, die hem aanspoorde en opwekte tot den arbeid.

Den volgenden dag sloeg hij de handen aan 't werk, hij vatte de sikkel op. In een oogwenk trilden de lange varens en grassen, zij legden zich neer als door een stormwind geveld. Twee meerlen vlogen weg. - Hij lachte bij zichzelf toen hij de zeis opnam met krachtiger slagen en de dunne boomstammen vielen met zacht gekraak.

De kindertjes die met Annette stonden te kijken, klapten in de handen. Zelfs op de heetste zomerdagen ging Louarn met dit werk voort, hij volvoerde het met zeldzamen ijver. 's Avonds bij zijn thuiskomst was hij doodmoe, dan zei hij met een zucht:

'Zwaar werk, doch moed gehouden, nog maar vijftig dagen zooals heden! - en 't werk is klaar!'

Annette stond er bij en zeide niets.

Nu kwamen de mooie zomerdagen aan; alles rond Gros-Grignon knopte en bloeide, de appelboomen waren wit van de bloesems, de boerenwoning enkel geur!

Louarn schreef aan zijn vrouw dat alles buitengewoon goed stond, - geen antwoord. - Dat stilzwijgen maakte hem bezorgd, te meer daar Annette hem scheen te bespieden als hij zich in overpeinzingen verdiepte.

Bijna vier maanden waren er verloopen, sedert Donatienne 't laatst geschreven had.

In de laatste helft van Juli kwam de deurwaarder, die zich reeds een week geleden bij Louarn had aangemeld, om zijne achterstallige pacht. Als hij niet betaalde, zou hij in naam van Mlle de Penhoat beslag op zijn inboedel leggen.

Zoodra Louarn hem den weg zag opkomen naar zijn erf, hield hij met maaien op en zette zich met de schouders schrap tegen een boomstam, de handen op de borst gekruist. Het koren was rijp. Hij overzag den akker, waaraan hij zooveel moeite had besteed, en - wachtte.

De deurwaarder liet de twee mannen die hij meegebracht had, onder aan den heuvel staan en liep op Louarn toe. Hij zag er even armoedig uit in zijn gelapt buis en kalen hoed als de pachter wiens boedel hij ging aanslaan. Hij keek uit of Louarn hem niet tegemoet zou komen.

Louarn verroerde zich niet. Eerst toen zij nog maar twee voren tusschen zich hadden, hief Louarn met een forsche beweging der schouders het hoofd op en zei, de tanden dicht saamgekneld:

‘Dus kom je mijn inboedel aanslaan...?’

‘Mlle Penhoat heeft me gezonden.’

‘Dat neem ik je volstrekt niet kwalijk, dat is nu eenmaal je vak - maar éérst moet ik je eens op de hoogte stellen - je bent een flinke vent! Kijk eens om je heen - rechts en links - tot aan die hoogte!’

Onthutst keek de deurwaarder den pachter aan, die niet het voorkomen van een gewoon schuldenaar had; toen naar den omgewoelden grond, nog vol van opgeworpen distels.

‘Zie, ik heb drie maanden lang in deze struiken gearbeid, mijne handen stuk gereten, - kijk eens achter je om, naar dien hoop hakhout dien ik gekapt heb - - en dan naar mijn tarwe die rijp is en - mijn mooie rogge! Je kunt niet zeggen dat ik geluierd heb, wel?’

De deurwaarder zeide niets.

‘Welnu, dat heb ik alléén voor mijn kinderen en mijn vrouw gedaan, die bij een rijke familie in Parijs woont, - je begrijpt toch wel, dat ze mij dit mooi gedoe niet zal laten verkoopen?’

‘'t Is niet meer dan behoorlijk, als ze betaalt...’

‘Hoeveel tijd gun je mij nog?’

‘Vandaag hebben we Dinsdag, ik zal den verkoopdag bepalen op Zondag over acht dagen...’

‘Goed,’ sprak Louarn, ‘ik zal haar een telegram zenden, ze zal zeker antwoorden...’

Deze laatste woorden werden nauwelijks hoorbaar uitgesproken, zijne stem beefde. De deurwaarder nam hierop een stuk papier om het proces-verbaal op te maken; toen voelde hij dat Louarn zwaar de hand op zijn arm legde.

‘Doe geen moeite, me je papieren voor te lezen. Ik kan nergens naar luisteren - ook wil ik niets teekenen, ik weet dat ik méér schuldig ben dan alles wat ik bezit - treed gerust bij me binnen.’

‘Maar je moet zelf daarbij zijn - je mag houden...’

‘Spreek me daarvan niet - schrijf alles op wat ik bezit - mijn bed - de tafel - de koe...’ sprak Louarn heftig.

De deurwaarder schudde het hoofd.

'Schrijf op - schrijf alles op zeg ik je - de stoelen, de trouwgeschenken, den zijden boezelaar in de kist, de twee mutsen die zij nog kort voor haar heengaan gekocht heeft - voor 't geld van haar vlas - haar spinnewiel - 't hangt dààr aan den zolder - alles dat ze heeft meegebracht - je begrijpt dat ik niets kan houden dat haar heeft toebehoord, als ze mij niet antwoordt.'

'Er is maar één voorwerp dat ik wil houden,' ging Louarn voort, daar de deurwaarder bleef zwijgen, omdat hij hier eene smart aanschouwde, die van het gewone afweek, 'dat is het portret dat hier aan den wand hangt, niemand heeft er recht op dan ik...'

De ambtenaar knikte toestemmend en ving langzaam den terugweg aan. Jean Louarn kwam weldra denzelfden weg langs. De boerenvrouwen uit de naastbijgelegen hofsteê liepen uit om den man te zien voorbijgaan, die recht voor zich uitkeek, gelijk iemand in een droom. Zij wisten dat de deurwaarder op Gros-Grignon geweest was. De meer bejaarden beklaagden hem toen hij voorbij was, de jongeren lachten halfluid onder elkaar.

Als een stofwolk rezen allerlei praatjes en gissingen, in het dorp reeds lang over Donatienne gemompeld, achter hem op - men schertste, giggelde, hij alleen hoorde niets.

Aan het loket van 't postkantoor gekomen, zag Louarn doodsbleek; een jong meisje dat aldaar dienst deed, vroeg hem:

'Toch geen ongeluk gebeurd, boer Louarn?'

'De boel aangeslagen - anders niet,' sprak hij dof.

Voor niets ter wereld zou Louarn den vreeselijken angst laten blijken, die zijn borst beklemde. Door de vierkante opening beschouwde hij het rustige gelaat van het meisje - hij ontdekte er niet den minsten spot op toen zij het telegram voor hem opschreef; dit gaf hem kalmte. Het luidde aldus: 'Alles aangeslagen - Zondag over acht dagen verkoop - om godswil zend geld en - schrijf.'

'Goed!' zei de beambte zacht. Het loket ging dicht. Hij ging een achterweg door en kwam zoo spoedig buiten, op weg naar zijn erf. Hij hield den deurwaarder staande, die juist met zijne klerken zijne woning verliet.

'Zeg eens - je sprak van Zondag over acht dagen, maar dat is te lang, - wil je den verkoop op aanstaanden Zondag bepalen?'

'Als je 't verlangt, baas Louarn, welzeker - er is weinig te doen.'

'Dan heeft ze tijd genoeg gehad om te antwoorden, dan weet ik waar ik aan toe ben -' mompelde hij zacht.

Het huis van Gros-Grignon was verlaten toen hij binnentrad. Het deed hem goed, de kinderen niet te zien, hij bemerkte niets geen verandering daarbinnen. Meer uitgeput dan na een geheelen dag zwaar werk, wierp hij zich op een hoop stroo in den koestal en viel daar in slaap. Toen hij na een paar uren wakker

IN DE KERK VAN VOLENDAM. Naar Mad[elle] Nourse. (Zie blz. 368.)

werd, voelde hij dat een kleine hand zich op de zijne legde. Hij stond verwonderd op, zonder te begrijpen wie hem aangeraakt had. Toen zag hij Annette vlak bij zich zitten; zij hield zich alsof zij met Noémi speelde, die op haar schoot zat.

'Wat voer je uit?' vroeg de boer.

Zij lachte op eene manier, die hem altijd had tegengestaan.

'Wèl, ik kwam je zeggen dat de roggepap al een half uur geleden klaar was - ik heb maar gewacht omdat je zoo sliep - 't is over zevenen!'

Hij antwoordde niet, was stiller dan gewoonlijk na het avondeten en bleef lang buiten naar de donkere lucht kijken. Toen hij naar bed ging, was alles in rust op het erf. Zacht haalden de kinderen adem; de boer luisterde er naar, uren lang, want slapen kon hij niet achter die gordijnen die weldra verkocht zouden worden. - Het verwonderde hem dat hij Annette niet hoorde ademhalen en 't kwam hem voor alsof uit den hoek waar haar bed stond, twee vurige plekken - aan hare oogen gelijk - hem uit het duister aanzagen.

De volgende dagen zag men hem bijna niet op zijn erf. Hij dwaalde den geheelen dag rond, op alle wegen, door velden, langs hagen, om den brievenbesteller op te vangen. Zou hij de richting inslaan naar Gros-Grignon? Zou hij dicht bij zijne woning zoeken in zijn lederen tasch?

Helaas! hij ging met denzelfden gelijkmatigen pas den hoek om bij de iepeboomen, op weg naar gelukkige menschen, die hem niet wachtten, of verblijd waren door zijn komst!

Hoe meer dagen er verliepen, des te vrijer werd de houding van Annette. Wanneer Louarn haar tegenkwam, wat zelden gebeurde, begon zij 't eerst tot hem te spreken; uitgenomen die kleine vonk in hare rosse oogen, zou men gedacht hebben dat zij met den pachter in den grond van haar hart medelijden had. Zij zuchtte als hij binnenkwam, en ging bij de meest afgelegen boeren voor hem geld ontvangen, dat hij nog te vorderen had voor dagloon. Zij had hem zelfs gezegd - want nu hij met den dag meer hoop verloor, had de eigenaar van Gros-Grignon zich verwaardigd haar aan te hooren - 'dat als zij in Donatienne's plaats geweest was, zij hem wel geld zou gezonden hebben en van zich laten hooren!'

Tegen den avond van Zaterdag was men zeker dat Donatienne niets zou doen om haar man te hulp te komen, 't was één dier mooie zomeravonden, zoo menigvuldig in Bretagne, wanneer de lucht één vloeibaar goud schijnt te zijn. Licht getinte wolken dreven zacht boven den horizont.

Doch Louarn had geen oog voor dit natuurtooneel, zijne ziel was enkel bitterheid en smart; hij balde zijne vuisten, zijne oogen stonden vol toorn, de uitdrukking van zijn gelaat was zóó woest, als Annette nog nooit te voren had opgemerkt.

Weken van onophoudelijke onrust, dreven er hem toe met Annette over zijn vrouw te spreken, om haar oordeel te vernemen omtrent hare wijze van handelen. Nu was alles uit - nu wìlde hij alles weten.

'Luister eens, Annette', begon hij.

Annette had dit wel voorzien, opzettelijk had zij daarvoor haar beste japon aangetrokken, haar muts van gewerkte tulle opgezet, waaruit gele haarbossen te voorschijn kwamen.

Zij ging naar Louarn toe die op het houten bankje onder de schouw was gaan zitten, op dezelfde plaats waar hij Donatienne zoo teeder had gekust, den avond voor haar vertrek.

Zij ging bij hem zitten, de handen recht voor zich op haar knieën saamgevouwen; zij zagen elkander aan, - de blik van Louarn was streng - die van Annette kwijnend zacht.

'Niets gekomen? - geen enkel regel schrift - begrijp je wat dit beteekent, Annette?'

'Arme baas Louarn! dus zal alles morgen verkocht moeten worden!' antwoordde zij ontwijkend.

'Of 't verkocht wordt, kan mij niet schelen - maar waar zit ze? - dàt wil ik weten!'

Annette gaf geen antwoord.

'Wat voert ze uit voor den duivel! heb jij 't misschien gehoord, - zeg - je spreekt nog al eens iemand!'

'Niemand hier gelooft dat ze ooit terug zal komen - maar, - baas Louarn', - vervolgde zij zacht, 'je zou wel iemand kunnen krijgen om je te helpen, - àlle menschen zijn niet zoo hardvochtig als je vrouw... ik heb een oom die rijk is, baas Louarn - van avond kan ik nog geld bij hem krijgen - dan kom ik terug en hoef je de hofstede niet te verlaten...'

Zij lei bij deze woorden haar eene hand op den forschen schouder van Louarn, terwijl hare oogen de eigenlijke beteekenis der woorden aanvulden, zij liet eene rij witte tanden zien en ging voort:

'Ik kan immers bij je blijven...'

Louarn richtte zich plotseling op - nu werd hem eerst de zin harer woorden duidelijk.

'Onbeschaamde deern! - ik vraag je iets omtrent mijne vrouw en dàt durf je mij ten antwoord geven! - pak je weg!' zei hij ruw.

'Dat is wat moois!' riep zij achteruitdeinzend voor den opgeheven arm van Louarn, - 'noem haar liever een onbeschaamde deern! iedereen hier weet dat haar minnekind reeds lang dood is! - ze is er niet meer! - ze heeft nu wat anders...!'

Annette zag wit van drift.

'Je wil dus weten hoe ze 't maakt', ging zij heftig voort, 'nu, ze woont op een zesde verdieping, - en huist met livreibedienden en koetsiers, ze maakt pret, ze verdient voor zichzelf...!'

'Maak dat je weg komt of...'

Louarn hief dreigend den arm op. In twee sprongen was Annette buiten, waar hij haar schril hoorde lachen: 'ze komt nooit terug - nooit - nooit!'

Verschrikt doken de kinderen in een hoekje bij elkaar.

'Wees jelui stil!' riep Louarn met schor geluid.

Toen kwam hij haastig in huis terug, nam van den wand een schilderijtje in een lijstje van nagemaakt schildpad, met de beeltenis van Donatienne, sloeg de deur achter zich toe en liep recht voor zich uitziend dóór.

Op de naastbij gelegen hofsteê zag hij een boerin staan en haar kippen voeren.

'Hoor eens, Marie Jeanne', zei hij over den muur heen, 'loop eens bij mijn kinderen aan - ze zijn alleen thuis - morgen wordt de boel verkocht - ik moet op reis.'

Toen ze dat sombere gelaat aanzag, sprongen haar de tranen in de oogen.

'Wees maar gerust, Louarn,' zei ze zacht, maar hij ijlde weg zonder antwoord af te wachten.

Eenige minuten verder sloeg hij het bosch in. Hij kende elken boom - ieder pad. Om den weg te bekorten ging hij 't bosch midden door. De lucht was nog goudkleurig van de ondergaande zon.

De wind die met vlagen opstak was zijn eenig gezelschap in het uitgestrekte woud.

Louarn had zijn hoed laag over de oogen getrokken en zag strak voor zich heen. Heel in de verte boven de achterste rij boomen stak de spits uit van een kerktoren. In die richting ging hij voort in stille vertwijfeling. Bij tusschenpoozen richtte hij zijn blik op zijne armoedige kleeding en hij schaamde zich over zijn voorkomen.

Nader gekomen, begonnen de kerkklokken zacht te luiden, het bosch was nu bijna ten einde en zette zich voort in een vlak daaraan grenzenden kloostertuin. Bij een muur gekomen sloeg hij een zijweg in en bevond zich weldra bij de woning van den geestelijke; hij trad binnen zonder kloppen.

De pastoor had juist met zijn werk gedaan en zat nu in een gemakkelijken rieten stoel met de armen voor zich uit op de tafel.

Toen Louarn zich bij hem neerzette, kon men zien dat deze mannen van dezelfde grootte en lichaamsbouw waren en van nature veel met elkander gemeen hadden.

Jaren lang hadden zij elkaar gekend en hoewel zij elkander op weg niet aanspraken, groetten zij elkaar steeds. De geestelijke vond het dus niets vreemd dat hij hem deelgenoot kwam maken van zijn verdriet. Hij had in zijn betrekking reeds zoo menige klacht aangehoord, dat er in zijn helder oog een uitdrukking van medegevoel was blijven liggen.

Louarn voelde dat deze zachte oogen op hem rustten.

'Jean,' zei de geestelijke, 'je hoeft me niets te zeggen, dat doet maar pijn, vertel me niets, ik heb alles gehoord.'

'Maar ik weet niets - ik lijd zóó, - zooals Hij', - en Louarn wees op het houten Christusbeeld, het eenig versiersel in het vertrek met kale witte muren.

''t Is niet voldoende Hem gelijk te zijn in lijden, Jean, zijt ge ook Hem gelijk in 't vergiffenis schenken?'

'Dat zou ik niet durven zeggen, maar zeg, heer pastoor, heeft zij 't er naar gemaakt?'

'Beste vriend, wat zijn wij anders dan zwakke stervelingen, tot 't kwade geneigd! denk eens, die arme vrouwen die van hier gaan, voordat zij twintig jaar oud zijn om kinderen van anderen te zoogen! Dat zeg ik nu niet om je verdriet aan te doen, Jean, maar ik heb altijd gemeend dat het ten hemel schreit! Als ik een gezin als het uwe gadesla, waar man en kinderen zijn achtergelaten, dan moet ik je zeggen dat ik het meeste te doen heb met de vrouw die heên is!'

'En wij dan...?'

'Gijlieden blijft in je geboortegrond, in 't schoone land van Bretagne, je hebt nog wezens om lief te hebben om je heen. Je hadt Noémi, Lucienne, je kleine jongen; -

je hadt akkers volop met koren, zij is eensklaps van je weggehaald en dààr neergesmeten.... Stel je eens voor, Jean Louarn, dat je een hand vol rogge strooide op je dorre stuk gronds, zou je dan kunnen verwachten dat het opkwam? - ik ben er zeker van, dat je Donatienne gestreden heeft - ik ben zeker dat ze gestruikeld heeft, omdat ze je steun miste - en dat zij geen besef had van het kwaad dat in de wereld is... Als ze terugkwam...'

De pachter deed moeite om te spreken; twee tranen, de eerste die hij geschreid had, parelden in zijn oogen.

'Neen, ze komt niet terug - ik heb haar zoo gesmeekt - zij laat al mijn boel liever verkoopen!'

'Louarn' zei de geestelijke zacht; 'ik zal haar schrijven; ze heeft toch kinderen - misschien...'

'Er zijn oogenblikken geweest in mijn smart dat ik meende dat ze teruggekomen zou zijn voor hen - zij had ze liever dan ik - mocht dat gebeuren, dan zijn we ver...!'

'Waar ga je heen, Jean Louarn!'

Jean wees met zijn hand naar 't venster.

'Naar de Vendée, mijnheer pastoor. Ik heb gehoord dat daar werk is te vinden, in den tijd van 't aardappelrooien - daarheen wil ik gaan!'

Voor Louarn, zooals voor de meeste zonen van Bretagne was er niets zoo goed als de Vendée, dat land ten zuiden van Bretagne.

'Dan zal ik niet weten waarheen ik je moet schrijven als ze terugkomt...'

Een treurige glimlach gleed over het droevig gelaat van den pachter.

'Daar heb je 't juist - mijnheer pastoor, kijk, hier heb ik haar portret, dat ik niet in hun handen wilde laten vallen. Ik wil het ook niet meenemen - ik wou zoo graag dat u het bewaarde - dan moest u de brieven die u van haar ontvangt daarachter zetten, totdat ik zelf schrijf. Mocht ze dan terugkomen, dan vindt ze ten minste nog iets dat haar toebehoort...' zeide hij met nauw hoorbare stem.

Hij was naar den schoorsteen getreden, had het schildpadden schilderijtje uit den zak genomen en zette het op den rand van den schoorsteenmantel. Het stelde zijne vrouw voor in trouwkostuum.

Zijn grove hand, vol naden en litteekenen kon moeilijk het kleine ding opzetten.

'Dáár moet het blijven staan, vlak achter 't kruisbeeld...!'

'Dat beloof ik je, Jean Louarn,' zei de pastoor ernstig.

Zij voelden meer voor elkander dan zij wel uitten; zij wisselden geen woord meer. In den tuin namen zij afscheid, naar het uiterlijk zoo ongevoelig alsof zij niets voor elkaar waren geweest dan twee reizigers, die elkaar toevallig ontmoet hadden en die nòch herinneringen, nòch gemoedsaandoeningen met elkaar gemeen hadden.

Den volgenden morgen begaf zich een man in den grauwen ochtendnevel op weg van Ploeux naar Montecoeur. 't Was Jean Louarn. Zijn inboedel was den vorigen dag verkocht. Hij had Gros-Grignon verlaten, nog vóór hij zijn boomgaard en akkers had kunnen onderscheiden.

Hij nam alles met zich mee wat hem over was gebleven. Noémi stapte aan zijn linkerhand voort met een bundeltje aan haar arm. Hij trok een karretje voort waarop Lucienne en Jeannot lagen, met de gezichtjes naar elkaar toegekeerd. Tusschen hen in stond een zwarte mand die aan Donatienne had toebehoord. De steel van de schop stak van achteren boven het karretje uit en bewoog zich bij elke oneffenheid van den weg.

De meeste bewoners van het gehucht sliepen nog. Zij die over de onderdeur lagen, lachten niet, zij zwegen omdat het ongeluk den pachter in hunne oogen verhief.

Louarn schuwde den grooten weg nu niet meer. - Hij begon dien te volgen zonder richtsnoer, zonder hoop. - Hij werd van dit oogenblik af aan de zwerveling, aan wien niemand zich hecht, voor wien niemand instaat.

Toen hij, aan den hoek gekomen, de bakkerij voorbij reed, kwam eene jonge vrouw uitloopen en legde zonder iets te zeggen een groot brood tusschen de kinderen in. Hij voelde wel, dat de vracht zwaarder werd, doch hij keek niet om.

De man verdween achter 't geboomte. De morgen goot zijn zonnegloed uit over het land van Ploeux. - Bretagne telde één rampzalige minder.

Nu is hij zonder werk - ik heb verteld hoe 't ongeluk hem overviel, - heb meelij zoo gij hem mocht ontmoeten...!

In de kerk van Volendam.

Ze zijn niet allen even aandachtig, die aardige boerinnetjes; daar zijn er die vroom met de oogen neergeslagen zitten, of verdiept schijnen in haar gezangboek, maar ook anderen gedachtenloos rondkijkende en blijkbaar vervuld van alles behalve vrome gedachten; dan is er nog een, die in een rustig slaapje al knikkebollend de zorgen van den dag vergeet. Maar aardig en geestig zijn die kopjes zeker onder de klepmutsen, en wij kunnen ons voorstellen dat zulk een schilderij in Frankrijk en Duitschland, waar zij nog al het aantrekkelijke van 't onbekende hebben, zich in een groot succes zal mogen verheugen.

Heel realistisch zijn deze kopjes niet; als onze buren zich verbeelden dat alle Hollandsche visschersmeisjes zulke regelmatige trekken, zulke mooie glinsterende oogjes en guitige mondjes hebben, dan kan de werkelijkheid hun wel eens tegenvallen. Maar wij zullen er ons niet over beklagen. Hoe meer toch men in het buitenland onze kaas, onze boter, onze kunst, ons eigenaardig natuurschoon en onze vrouwen in een gunstig daglicht stelt, ja, zelfs flatteert, hoe liever wij 't hebben. 't Is waar: 'Goede

wijn behoeft geen krans,’ maar toch zoo'n kransje staat altijd aardig en kan geen kwaad.

De krokodil.

Veel geven ons de Europeesche diergaarden, met name ook die van Amsterdam en Rotterdam, te zien, maar om met den reusachtigen krokodil kennis te maken, dient men zich een uitstapje te getroosten naar de in Afrika, westwaarts van de Roode Zee gelegen landstreek Nubië. Dáár en tot ver in de binnenlanden wemelt de Nijl van deze vervaarlijke dieren. In Egypte komen zij nog slechts schaars voor. Zij werden er sinds lang onophoudelijk vervolgd door jagers, die er met het geweer jacht op maakten en ze doodden of zuidwaarts heen op de vlucht dreven.

Elders bestaan van deze hagedisachtige roofdieren nog twee soorten: de gavial, die in Azië in de Ganges en hare zijrivieren leeft en tot 10 ellen lang wordt, en de alligator of kaaiman, die 3 tot 4 el lengte heeft en in Amerika tehuis behoort.

Maar inzonderheid zijn het de Nijlkrokodillen, welke steeds de aandacht trokken en waaromtrent door velen, die in gindsche gewesten hebben gereisd, degelijke bijdragen voor de natuurlijke historie zijn geleverd. Onder die velen behoort vooral ook Alfred Edmund Brehm, uit Renthendorf, die in het midden dezer eeuw jaren lang in Afrika vertoefde en zich voornamelijk de studie der dierenwereld ten doel stelde. Met de krokodillen had hij bijzonder veel op. Menige werd door hem in den kop geschoten en te Chartoem, in Soudan, kocht hij van visschers voor 12 stuivers een levende, dien hij liet muilbanden.

Het dier heeft 4 pooten; de twee achtersten zijn voorzien van zwemvliezen. Het beweegt zich meest in het water en zwemt met groote snelheid. De huid is gedekt met schubben of schilden zoo hard, dat een geweerkogel er niet doorheen dringt. Elk der kaken van den grooten muil heeft 50 scherpe tanden. In den staart, die langer is dan het lichaam en bezet met een dubbele rij schubbige takken, heeft het dier eene ontzettende kracht. Het kan er een klein vaartuig met een slag mede omverwerpen. Niet slechts groote visschen en kleine krokodillen, maar zelfs een hond, een tijger, een paard, een kameel slokt het in en verslindt het.

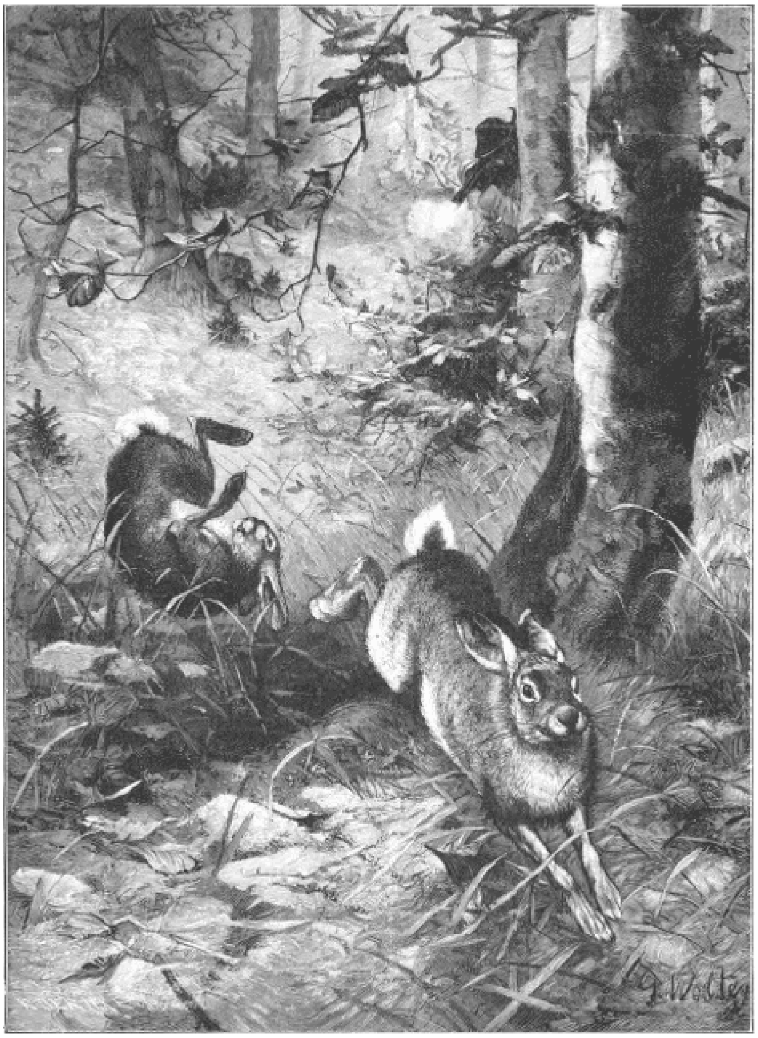

HAZENDOOD. Naar G. Wolters. (Zie blz. 370.)

Voorbeelden zijn er genoeg, dat ook menschen onverhoeds aan den Nijloever zijn aangegrepen en verzwolgen, of dat iemand, die zich onvoorzichtig in den stroom ging baden, een arm of been werd afgebeten. Er zijn krokodillen van 100 jaren oud en die eene lengte hebben van 6 tot 7 meter.

Al wat vrees inboezemde, hetzij bezielde wezens of andere voorwerpen, werd onder de heidenvolken als heilig beschouwd, en zoo werd dan ook in zeer oude tijden bij de bewoners van het Nijldal de krokodil godsdienstig vereerd. Na zijnen dood zelfs mocht hem geene mindere eer worden aangedaan dan die, welke algemeen aan de menschen te beurt viel. Zorgvuldig ontdeed men het dier van de ingewanden en balsemde het door inspuiting met scherpe vochten in de buikholte en opvulling met asch en zout. Dan werd het, evenals de lijken der menschen, met gom bestreken en met linnen zwachtels beplakt. Eene fraaie kist moest den doode omvatten en daarop volgde de plechtige begrafenis. In de spelonken van Maäbdeh liggen vele duizenden van zulke krokodillenmummiën, en wie er belang in stelt kan een grooten gebalsemden krokodil in het Museum van Oudheden te Leiden bezichtigen.

Den ouden Egyptenaren mocht het soms gelukken een krokodil te temmen, dat altijd een moeilijk en gevaarlijk werk was.

Jonge vrouwen, die aan de rivier water gaan putten, hebben steeds toe te zien, dat geen krokodil op den loer ligt om ze aan te vallen en te verslinden, iets dat meermalen gebeurt, terwijl aan redden niet is te denken, wijl het dier met zijne prooi pijlsnel in de diepte verdwijnt. Ook herders kunnen hunne schapen niet te dicht bij den oever brengen of deze staan aan hetzelfde gevaar bloot.

In de zuidwaarts gelegen, hier en daar tusschen dichte wouden heenstroomende Nijlarmen is het getal der krokodillen zeer aanmerkelijk. De oostelijke Nijl (de Bar-el-Azrek of Blauwe Rivier) bevat er zeker meer dan 500; in den westelijken Nijl (de Bar-el-Abiad of Witte Rivier) kan men veilig aannemen dat er eenige duizenden leven. Op de zandbanken ziet men er in den regel 20 tot 30 bijeen. Dáár leggen de wijfjes hare eieren, welke de grootte hebben van ganzeneieren. Voor zoover dezen niet door hagedissen of door de menschen worden opgegeten, broedt ze de hitte van de zon en van het zand uit, en na een maand kruipen er de jongen uit te voorschijn, die dan na korten tijd door de ouderen in het water worden gedragen.

Het vangen van krokodillen geschiedt òf door middel van een strop, dien men hun om den kop haalt, òf met eene lijn, waaraan een groote ijzeren weerhaak. Aan dien haak wordt een stuk vleesch bevestigd, dat men aan den oever nederlegt. Eenige mannen verschuilen zich in het woud, waar het touw stevig om een boom is vastgebonden. Om den krokodil naar het aas heen te lokken, laat men in de nabijheid een varken of ander dier schreeuwen. Spoedig komt een krokodil op dat geluid af, ziet het vleesch, slikt het in en wordt met de lijn aan wal getrokken. Hem te dooden is niet gemakkelijk en kost heel wat tijd. Met een half dozijn kogels, op den kop gelost, zou hij zijn af te maken, doch vuurwapens kent men in die gewesten niet en met pijl en boog is hier niets te beginnen. Het arme, hoewel vreeselijke dier wordt dus met messteken gedood of zoolang met zware ijzeren stangen geslagen, totdat het bezwijkt. Dan wordt zijn vleesch gegeten en zijn vet dient tot een smeersel op wonden, zijn bloed als geneesmiddel tegen vergiftige slangebeten.

Hazendood.

Dit jachttafereeltje geeft ons juist niet zoo heel veel te denken; het boeit eerder door de aanschouwelijkheid en levendigheid, waarmede het ons een zeer gewone gebeurtenis uit het jagersleven te zien geeft.

Een paar hazen zijn opgejaagd! de jager schiet, de eene tuimelt doodelijk getroffen onderst boven; de andere haas vlucht wat hij vluchten kan, zonder meer naar zijn kameraad om te zien.

Maar ach! lang zal zijn hazenleven ook niet duren. De jager heeft nog meer kruit op zijn geweer; hij legt aan, en kan meester Langoor hard loopen, nog sneller gaat het vuur - arme haasjes! hun minuten zijn geteld. Morgen zullen zij de tafel van hun moordenaars sieren of hangen in de uitstallingskast van den poelier.

Hoe jammer, denkt hij, dat moeder Natuur mij zulk smakelijk vleesch heeft gegeven; wat zou ik anders in bosch en duin een aangenaam, rustig leven hebben!

Verlangen in den winter.

O keer weder, voorjaarszonne,
Met uw lachje, schalksch en teer,
Met uw warmte, gloed en liefde, -
Keer met 't zuidenwindje weer!

O, wanneer gij, lieve bode,
Weten kondt' hoe ik verlang,
Ach, dan zoudt gij even gloren, -
Mij niet foppen, dagen lang!

Want, ik staar naar 't Oosten henen
In een dikke, grijze lucht,
Maar ik zie geen zonnesprankje, -
Slechts een lange kraaienvlucht!

O, keer weder, lieve zonne,
Lieve zonne, keer, o, keer!
Wellicht brengt uw komst de lente, -
Brengt gij 't schoone voorjaar weer.

CH.TH. DE VOGEL.

Oud en nieuw uit Japan.

Wie van onze lezers zou Sullivan's 'Mikado' niet gezien hebben, die zijn triomftocht door geheel Europa gehouden heeft? Maar het was niet alleen de bekoorlijke, karakteristieke muziek, die deze opera haar roem heeft bezorgd, ook het coloriet, de kostumes hebben er veel toe bijgedragen, zoowel door de nieuwe en vreemde vormen, als door de bevalligheid en sierlijkheid, die haar bij alle burleske overdrijving eigen is, waarmede hier de zeden zijn behandeld. Het zou evenwel dwaas zijn, te gelooven dat het kostuum van deze opera, vooral wat de dames betreft, het kostuum der hoogere en hoogste kringen van Japan zou zijn. Zelfs de kostumes, die men in Parijs en in Londen als zoodanig verkoopt, komen weinig overeen met de toiletten van de voorname wereld van Tokio en Nangasaki, evenmin als het Japansch inrichten van de kamer, dat in de groote steden van Europa in de mode is gekomen, met de werkelijk Japansche paleizen en de huizen der aanzienlijken en rijken overeenkomt. Want die bonte kleederen met hun goud- en zilverborduursel worden door de vrouwen van het tegenwoordige Japan, behalve bij feestelijke gelegenheden, niet meer binnenshuis gedragen. Men ziet ze in het openbaar alleen nog bij danseressen en zangeressen, die, aan de scholen van Tokio opgevoed, de feesten der rijken en aanzienlijken met hun kunst opluisteren, voorts in de schouwburgen, waar de kostumes echter door mannen worden gedragen, omdat in Japan, evenals in lang vervlogen tijden bij ons, de vrouwenrollen altijd nog door mannen uitgevoerd worden. En terwijl de zoogenaamde Japansche kamerinrichtingen bij ons een opeenhooping van de veelkleurigste voorwerpen aanbieden, zooals men ze in de Chineesche en Japansche winkels vindt ten toon gespreid, onderscheiden de werkelijk Japansche kamers zich door hun leegte en eenvoudigheid, zoodat zindelijkheid en eenvoudige fijnheid van hun huisraad niet zelden hun grootste, ja eenige sieraad zijn.

Toen de kapitein van de Fransche marine, Julien Viaud, die onder den naam Pierre Loti twee werken over Japan geschreven heeft, waaraan ik deze en nog meerdere mededeelingen ontleend heb - waarbij echter valt op te merken, dat in den loop van de laatste tien jaren veel op Europeesche wijze is ingericht, wat daardoor ook voor de onderstaande beschrijvingen geldt - toen dus Loti door de zalen en kamers van het keizerlijk paleis Akahaba in Tokio wandelde, vond hij ze over 't algemeen bijna leeg. Zooals in alle Japansche huizen, waren ook hier de vloeren met witte matten bedekt, de wanden, wat de omlijstingen aangaat, van helder, natuurlijk hout, eenvoudig, doch schoon, evenals de bekleeding van de zoldering, buitengewoon fijn en smaakvol verdeeld, overigens echter van wit papier. Geen beeldhouwwerk, geen schilderwerk, hoogstens hier en daar een paar gouden vogels in vlucht, luchtigjes, om zoo te zeggen, op de witte wanden geworpen, maar van buitengewone fijnheid en smaak van teekening. Geen meubels, geen sieraad; behalve in de hoeken der zalen en kamers groote bronzen of porseleinen vazen, wier deksel, een van die verbazend groote dingen, die den Japanner heilig zijn of waren, den bezoeker toelacht.

Hier is, wel te verstaan, alleen sprake van de ontvangkamers en zalen en van de huiskamers. Hoe groot de voorliefde van den hedendaagschen Mikado voor het eenvoudige ook moge zijn, de eigenlijke woonkamers van de keizerlijke familie zullen er toch wel een beetje anders uitzien. In werkelijkheid echter schijnen de woonkamers van de burgerlijke huizen en van de Japansche paleizen hetzelfde, al zijn ze dan ook van kleuriger eenvoud. En evenzoo is in het paleis van de vroegere

keizers van Japan, in de oude heilige stad Kioto, de fabelachtig prachtige inrichting bijna alleen tot de muren der zalen en kamers beperkt. Ook hier ontmoet men overigens doorgaans den grootsten eenvoud en bijna overal een in het oog loopende leegte. In de kamers der burgerhuizen, die van buiten zwart en verweerd, van binnen bijna altijd den indruk maken alsof ze nog nooit gebruikt zijn, zijn de houten omlijstingen der wanden en de bekleeding van de zoldering meer of minder kunstig bewerkt.

De papieren bedekking der muren, waarvan er minstens twee beweegbaar zijn, vertoonen meestal kleine voorwerpen, die gewoonlijk uit schildpadden, vogels en bloemen bestaan. Of er staan ook groote schilderstukken op: symbolische monsters, vogels in vlucht, bizarre phantastische bloemen en landschappen. Hier en daar staan kleine, met zwarte of roode lak overtrokken, vergulde stellages, waarop de Buddha of huisgod, die in geen enkele woning ontbreekt, en vazen met levende of kunstmatige bloemen prijken. Daar de kamers het licht slechts door een met beschilderd papier overtrokken venster en door de open deur van de naar buiten loopende galerij of veranda ontvangen, staan er ter beschutting tegen den tocht de bekende muurschermen. En daar de Japannees en de Japansche vrouw hartstochtelijke rookers zijn, bemerkt men ook wel op den met witte matten bedekten grond een of meer kistjes, die een kooltje vuur, een zakje met tabak en een soort aschbakje bevatten.

In den winter is er ook een kolenbak ter verwarming van de voeten en handen. Alles, wat men verder nog in den loop van den dag gebruikt, zit in onzichtbare muurkasten, die van binnen dikwijls zeer sierlijk zijn ingericht. Als zitplaats bedient men zich meest van zwart fluweelen kussens. Men zit òf met de beenen uitgestrekt onder het lichaam, over elkaar, òf met de beenen tot aan het lijf opgetrokken. Het laatste gebeurt altijd bij het eten. De spijzen en dranken worden op een doek gezet, die over den grond is gespreid. 's Morgens drinkt men thee en eet er met voorliefde eenige in de azijn gelegde, gesuikerde, groene pruimen bij. Het middageten met zijn verschillende, afwisselende gerechten wordt in een aantal kleine, toegedekte kopjes opgedischt. Een overheerlijk rijstgerecht besluit het maal echter, dat men gretig verteert, nadat men het

met een soort van saus pikant heeft gemaakt. Men eet met kleine staafjes, die men met gemaakte bevalligheid weet te hanteeren. Om te slapen worden dun gewatteerde matrassen op den grond gelegd. Men slaapt geheel gekleed, maar in een eigenaardig nachtgewaad. De vrouwen leggen zich met hun stijve kapsels neer, en om deze niet te bederven bedienen zij zich van kleine, uitgesneden,

BIJ DEN TANDARTS. Naar H. Pöck. (Zie blz. 376.)

opgevulde voetstukken, waarop de hals of het gezicht rust, terwijl het bovenstegedeelte van het hoofd vrij in de lucht hangt. Wanneer het koud is, bedienen zij zich van dekens met gaten om de armen door te steken. Men slaapt bij het flauwe licht van een nachtlampje, (ook de beide lampen, die voor elken Buddha hangen, branden 's nachts) onder een bedhemel, gelijk een tent, van sluierachtige stof. Een muurscherm, dat om het hoofdeneinde hangt, beschermt ze verder nog tegen insecten en tocht. De waaiers en pijpen verlaten de vrouwen zelfs bij nacht niet. Meer dan eens staan zij des nachts op om een paar trekken tabak te nemen, waarvoor alles klaarstaat.

Hoe zelden men ook onder dit over 't algemeen zoo leelijk volk schoone figuren aantreft, zoo laten de meisjes en jongere vrouwen in hunne houding en bewegingen toch soms een schoone, zonderlinge bevalligheid zien, die geheel met haar kleeding overeenkomt.

Wanneer de meisjes zeer jong zijn, zijn ze dikwijls mooi, zooals de kinderen bijna altijd zijn, maar zij gaan er spoedig ouwelijk uitzien en worden met hun platgedrukten neus en nauwgespleten oogen leelijk. In hun schilderachtige kleeding blijven ze echter altijd aanvallig, vooral wanneer ze lachend eene buiging maken of, achter hunne waaiers coquet te voorschijn komend, met elkaar praten en lachen, of wanneer ze droomerig op hunne guitaren met langen hals spelen (den Chamézar), of met hun groote pijl en boog schieten, of alleen en in groepjes met hunne waaiers door de straten der stad wandelen. Ze zijn echter nooit komieker dan in het bewijzen van hun beleefdheid, waarvoor ze een heele rij verschillende ceremoniën hebben en die zij zoo dikwijls gebruiken, dat de houding van het bovenlichaam daardoor een beetje ingedrukt is geworden. De hoogste graad van beleefdheid bestaat hierin, dat zij zich geheel op den grond werpen. De zeldzaamste manier van buigen is echter die der mannen, wanneer zij het lichaam half samenvouwen, de handen vlak op de knie leggen en het hoofd omhoogsteken.

De meisjes en jongere vrouwen van de hoogere standen onderscheiden zich van die der lagere, door iets voornaams en gemaakts in hun bewegingen. Het onderscheid tusschen beide standen komt in de kleeding veel sterker uit dan bij ons. Weliswaar dragen beiden de lange tunica-achtige bovenkleederen, met wijde, open,

ASSCHEPOESTER. Naar W.V. Schwill. (Zie blz. 376.)

afhangende pagodenmouwen, en worden bij beiden deze kleederen door eene lange breede sjerp bij elkaar gehouden, die van achteren in een zeer grooten strik wordt gebonden. Terwijl de vrouwen uit den minderen stand echter lichte, zij 't dan ook meest bescheiden kleuren kiezen, kleeden die der hoogere standen zich bijna altijd in 't donker, en de snit van hunne kleederen, die zich aan de voeten nog nauwer toesluiten, getuigt van een hoogeren stand.

Het teeken, waaraan de dames van voorname afkomst dadelijk te herkennen zijn, is echter een klein, rond, wit schild op den rug van het kleed, dat de heraldieke figuren van hun familie draagt. De waaier, de kleine etui met de lange zilveren pijp, het tabak- en geldzakje, dat alles is onontbeerlijk. De sandalen van stroo of verlakt leder, de fluweelen schoenen en de kousen met teenvinger, die de aristocratische dames zeer algemeen dragen, zijn ook bij de elegante vrouwen van den middenstand in gebruik gekomen, die zich, evenals de lagere standen, zeer algemeen van hooge houten schoenen bedienen, terwijl de voorname dames slechts zeer zelden de straat opgaan, maar in hun djins (tweewielige reisstoelen), door een of twee mannen getrokken, uitgaan. Beiden vinden het elegant, met de voeten binnenwaarts te loopen, beiden dragen hooge opgevulde chignons, de dames der hoogere standen nog hoogere en breedere, die nog sterker geglansd en met cameliaolie doortrokken zijn, wat hun een verlakt aanzien geeft; daarentegen bedienen zij zich als haartooi van eenvoudige spelden, terwijl de burgervrouwen en meisjes aan kunstmatige bloemen of groote gouden spelden de voorkeur geven. Ook gaan beiden geblanket; de vrouwen en meisjes der lagere klassen: wangen, hals en nek geheel wit, met een rood vlekje op iedere wang; de aanzienlijken: het witgepoeierde gezicht even rozig gemaakt; hals en nek van albastwit, het rood der lippen op zulk een wijze gemaakt, dat het haar een kersrooden mond geeft.

De teenen verlakken zij zwart, de wenkbrauwen scheren zij, terwijl de overige vrouwen de wenkbrauwen zoover mogelijk naar de hoogte trekken en in een fijne zwarte punt laten uitloopen. De kinderen worden reeds geheel als volwassenen gekleed: de meisjes dragen chignons, pof- en pagodenmouwen, evenals de vrouwen. De hoofden der knapen worden geschoren en slechts enkele bosjes haar laat men staan.

Pierre Loti ontving tijdens zijn verblijf te Yokohama een in 't Fransch gedrukte uitnoodiging van den Minister van Buitenlandsche Zaken om de feestviering van den geboortedag des Keizers in het paleis Rokou Meïkan te Tokio bij te wonen. Dit paleis, in Europeeschen trant gebouwd en ingericht, was bij deze gelegenheid met de daar gebruikelijke gekleurde lampen feestelijk verlicht. Groote vaandels met de wapenbloem van den Mikado, en de heraldieke chrysanthemum op een paarsen grond, wapperden in de lucht. De gasten werden ontvangen door dienaars in een zwarten rok, rood vest en witte das, wat aan de gele gezichten met kleine oogen en platten neus een nog leelijker en aapachtig voorkomen gaf. Men ging een breede trap op, die - aan beide zijden door drie rijen witte, gele en roode rozen omringd - twee zware, bloeiende heggen vertoonde. Boven stond de minister met drie Japansche dames om de gasten te ontvangen, allen in het elegantste Parijzer baltoilet, waarin deze dames, vooral de vrouw van den minister, eene vroegere guecka, d.w.z. openbare zangeres, zich met uitgelezen smaak, op onberispelijke wijze bewogen. Ook de rest van het Japansche gezelschap, dat in de zalen verzameld was, waar twee orkesten, een Duitsch en een Fransch, beurtelings muziek voor den dans maakten, was, op

enkele uitzonderingen onder de dames na, geheel in Europeesche dracht. Deze staken echter bij de toiletten en uniformen der aanwezige vreemdelingen altijd een beetje af; toch waren er ook onder deze vrouwen van niet onknap uiterlijk, zoo dikwijls zij, vooral bij het groeten, uit de haar opgedrongen rol gingen.

Eene belangrijke storing veroorzaakte de aankomst van het Chineesche gezantschap, bestaande uit personen, die allen trotsch boven de kleine Japansche hofheeren uitstaken en die in hunne schitterende nationale kleederen, met hunne snorrebaarden en hunne strakke staarten, minachtend op de personen van vreemde landen neerzagen, en zich op een terras geheel van hen afzonderden. De prinsessen van den bloede, die een poosje later met de dames van haar gevolg binnenkwamen, boden een nog zonderlinger aanblik. De kleine figuurtjes met hun bleeke gezichten waren in de oude plechtige dracht van het land gekleed, die dagteekent uit lang vervlogen eeuwen. Uit de scharlaken roode broeken, die van onderen in een crinolineachtigen rok wijd uitloopen, kwamen slechts nu en dan de kleine voetjes in roode muiltjes te voorschijn. Een soort mantel, als die van een priester, met wijde pagodenmouwen van zwaar goudlaken, hing er in stijve plooien over, zoodat de vorm van het lichaam geheel daaronder verdween. Van voren scheen het gewaad met bonte rozetten geborduurd te zijn, die echter van nabij gezien wonderlijke figuren van monsters, dieren en bloemen bleken te zijn. Een ontzaglijk groot kapsel bedekte het kleine hoofd, dat daaraan een raadselachtig voorkomen gaf. De zwarte haren, die waaierachtig over een raampje waren getrokken, vielen van achteren in den vorm van een Egyptische muts neer en eindigden in een strengel. Het spreekt van zelf, dat dit kapsel met cameliaolie doortrokken en glimmend gemaakt was.

Ofschoon leelijk, zagen deze dames er toch allen gedistingeerd en voornaam uit en misten in haar strengheid, vreemde manieren en ouwelijk voorkomen, toch geenszins een zekere bekoorlijkheid. Zij achten het overige gedeelte van het gezelschap haast niet eens een oogopslag uit hun kleine, nauwelijks geopende oogen waard. Zij gaan hen zonder spreken met een raadselachtigen blik voorbij en zonderen zich ook in een kamer af Ook is het niemand geoorloofd met deze dames te dansen, hetgeen overigens geheel op Europeesche wijze geschiedt. In de benedenverdiepingen bevonden zich rook- en speelzalen, en in de galerijen waren

drie groote buffetten geplaatst, zooals ze het meest grootsche Europeesche bal tot eer zouden hebben verstrekt. Hier aten de Japansche dames het ijs even gracieus met den lepel, als bij haar thuis met de houten staafjes.

Pierre Loti had het geluk het oude officieele kostuum van het Japansche hof nog eens met verbazing te kunnen aanschouwen. Het was bij het Chrysanthemumfeest, dat de keizerin jaarlijks in den herfst in den tuin van het paleis Akasaba geeft, en dat benevens het kerkfeest in het voorjaar de eenige gelegenheid is, waarbij zij zich aan eenige uitverkorenen zonder sluier vertoont. Nadat de uitgenoodigde gasten zich in genoemd paleis verzameld hadden, dat op zichzelf niets bijzonders aanbiedt, ging men in optocht naar den tuin, waarvan de met fijn zand bestrooide paden ten deele door zwarte kripsluiers met witte kant waren omhuld.

Op een paviljoen, dat met zijden kripsluiers van het zachtste paars op hekken van bamboes omhangen was, hield men halt. Tusschen deze hekken ontrolde zich de tentoonstelling van chrysanthemums, die nu juist in vollen bloei staan en tot wier bezichtiging men was uitgenoodigd. Het was een triomf op het gebied van tuinkunst. Niet alleen omdat er onder deze bloemen, die in Japan algemeen voor heilig worden gehouden, eenige waren zooals men ze vroeger in grootte, vorm en kleur nooit heeft gezien, maar iedere plant bezat maar éen enkelen stengel, iedere stengel maar éen bloesem en elk van deze bloesems had zich vlekkeloos in volle schoonheid ontplooid.

Hoe groot deze verrassing ook was, ze zou door een andere nog overtroffen worden. Toen men een park van cederboomen was doorgegaan en een met lotusboomen welig begroeiden vijver, alsmede een klein rijstveld links had laten liggen, dat volgens een oude overlevering de Mikado jaarlijks eigenhandig maait, bereikte men den top van een kleinen heuvel, waarvan men het eerst een parterre van enkel roode chrysanthemums overzag, dat weer omringd werd door met paarse sluiers omhangen hekjes, die weer een tweede tentoontelling van deze bloemen omringden. Hier waren aan iedere plant honderd stengels van aanzienlijke hoogte gegroeid, alle stengels schenen symetrisch om den hoofdstengel geregeld, ieder droeg één enkelen bloesem, iedere bloesem was tot de volste en reinste schoonheid ontwikkeld en alle bloesems van een plant sloten zich tot een bouquet tezamen, dat de kroon van een boom geleek.

De zonderlingste van alle verrassingen veroorzaakte ten slotte de komst van de keizerin, die zich nu plotseling in de verte aan het hoofd van hare dames, in het licht der ondergaande zon vertoonde. Een onzichtbaar orkest, dat tot nog toe melodieën uit Italiaansche, Duitsche en Fransche opera's had gespeeld, hield plotseling op en hief langzaam en plechtig de klagende tonen van een Japansch, godsdienstig loflied aan. ‘Zoolang ik leef,’ zegt Loti, ‘zal ik deze scène voor oogen hebben, wanneer ook alle andere wonderen uit mijn geheugen zouden zijn gegaan. Zij zagen er van verre slechts als poppen uit, die met hunne rokken op een breede basis schenen te staan, zoo stijf en bol vielen hunne kleederen op den grond. Zij schenen aan beide zijden van het gezicht een soort van zwarte vleugels te hebben - een indruk, dien hun vreemde haartooi teweegbrengt. - Zij gingen onder beschutting van hunne in alle kleuren prijkende parasols.

Zij, die aan het hoofd van den stoet liep, droeg een kleed van het zachtste paars, bezaaid met witte bloemen, zonder twijfel chrysanthemen, want zij was de keizerin, wier naam Harouko, d.w.z. ‘lente’ beteekent. Het keizerlijke kostuum was hetzelfde dat Loti reeds in het paleis Rakou-Meïkan had gezien.

Bij de aankomst der keizerin bogen alle Europeanen zich naar den kant van hun land; de Japanneezen stonden echter half samengebogen. De verschijning van de keizerin maakte den indruk van iets buitengewoon voornaams in den hoogsten zin des woords. Ofschoon zij in kostuum maar weinig van de dames van haar hof verschilde, toonde zij zich toch in alles haar heerscheres. De koele, onveranderlijke uitdrukking, die op haar gezicht lag, duidde als 't ware aan, dat zij van goddelijke afkomst was. De vleugels aan haar kapsel waren breeder, hare vlechten nog langer dan die der overige dames, maar alleen omdat heur haar rijker en schooner was. Haar kleine, doorschijnende neus was van onderen een beetje adelaarvormig gebogen; haar kin stak gebiedend vooruit. Alleen de kleur van haar kleed en de heraldieke bloemen, die het versierden, kenmerkten haar als keizerin. Nadat zij met haar gevolg de bloemen bekeken had, ging zij naar een kiosk, waar voor haar en haar gevolg een tafel volgens Europeesche wijze was ingericht. De muziek hief weder de vroegere wereldsche wijzen aan en het maal begon. Zij proefde slechts even van enkele gerechten en liet zich ondertusschen de vreemde dames voorstellen, waarmede zij eenige onverschillige woorden wisselde, waarop zij weder opstond en op dezelfde gemaakt plechtige wijze, waarop zij gekomen was, hare gasten verliet, die zich nu ongedwongen aan de genoegens van de tafel konden overgeven. Het was misschien de laatste keer dat het hof van de keizerin in de oude officieele dracht van het land verscheen. Slechts weinige maanden later vaardigde de Mikado een besluit uit, dat de dames van het hof beval, zich voortaan alleen op Europeesche wijze gekleed te vertoonen.

Ouder dan deze bovenbeschreven dracht is echter het kleed van de keizerin Gziné gou Koyo, dat men te Kamakwia, in den tempel, na haar dood voor deze vorstin gesticht, den tempel van de 'zeven vlaggen', de naam waaronder zij als godheid wordt vereerd, heeft vervaardigd Het is zonder twijfel het oudste vrouwelijke kleed, dat de wereld bezit, want de eigenares stierf omstreeks 200 na onze jaartelling. Het ligt op een gewijde plaats in een kast, met witte zijde omwikkeld; de stof, die met den tijd zoo zacht en week is geworden, dat men vreest dat zij onder de handen zal vergaan, ziet er zeer onooglijk uit. Bij nadere beschouwing blijkt het echter, dat het een kleed van

werkelijk vorstelijke pracht is. Het is een bovenkleed met zes onderkleederen van het zachtste zijde-mousseline, ieder van een andere kleur, die echter in den langen sleep, waarin de verschillende rokken door elkander loopen, zichtbaar wordt.

Het bovengewaad is van het verblindendste wit geweest, maar heeft door den ouderdom een ivoorkleur gekregen; het is met vliegende vogels en drakenkoppen, ter grootte van een musch, op zulk een kunstvolle wijze geborduurd, dat het borduursel bijna even dun en doorzichtig is als de stof van het kleed. Dit geldt ook van de onderkleederen, waarvan het eerste een lichtgeel, het tweede een bescheiden blauw, het derde een ondoorschijnend lila, het vierde een oud-goud, het vijfde een zachtgroen en het laatste, dat onmiddellijk het lichaam van de keizerin omsloot, de paarse keizerlijke kleur vertoont.

De snede van het kleed gelijkt op de tegenwoordige dracht; het heeft dezelfde groote pagodenmouwen, maar een hoog opstaanden kraag, die het gezicht evenals een Medicis-kraag omringd moet hebben.

Door het vast hechten aan deze overlevering kan men begrijpen, dat het kostuum en de zeden van het land aan de indringende Europeesche beschaving tot heden ten dage nog tegenstand durfden bieden.

Toch zijn de omstandigheden altijd sterker dan de menschen, en juist Japan levert, naast de hoogste conservatieve gezindheid, een voorbeeld van zulk eene snelle verandering, zooals die tot nog toe in de geschiedenis niet bekend is. De verschijnselen van den laatsten oorlog tusschen China en Japan leveren daarvan het bewijs.

Asschepoester.

Met den grootsten bijval is in den schouwburg een nieuwe opera opgevoerd; verbazend was het succes van de jonge, schoone actrice, die den titelrol vervulde en als bij storm alle harten veroverde.

Signora Cinderella, zoo heette zij; gisteren kende niemand haar, vandaag zweeft haar naam op aller lippen. Na de opvoering werd zij vol geestdrift naar haar hotel teruggeleid. Men bracht haar nog een serenade en rustte niet vóór dat zij zich op het balkon vertoonde en huldebetuigingen aannam, die een vorstin niet ongevallig waren geweest.

En nu leunde zij vermoeid achterover op haar chaiselongue, omringd door bloemen en geschenken. Een glimlach speelt om haar lippen, zij doorleeft alles opnieuw wat haar dezen avond overkwam, zij voelt haar eerste, spoedig overwonnen schuchterheid bij het betreden der planken, zij ziet als in een nevel de geestdrift van het publiek, zij hoort het oorverdoovend applaus, zij ontvangt de kransen en bouquetten, groet, bedankt als in een droom, en dan die laatste ovatie waarvan zij nog in de verte de wegstervende galmen hoort, en plotseling wordt ook het verledene wakker in haar geest.

Zij ziet zich terug als arm verlaten kind, een vondeling ten laste der gemeente, uitbesteed bij een norschen, gierigen boer, en diens helleveeg van een vrouw, Asschepoester was zij, geen Cinderella als thans, en dan dien droevigen avond toen zij, reeds jong meisje geworden, alleen thuis moest blijven, terwijl de boer, de boerin en hun dochters naar een naburige kermis gingen dansen. Zij zat bij het vuur en kookte het voer voor het vee, haar voeten waren bloot, haar kleeren meer dan schamel, een ander zou in tranen zijn uitgebarsten. Immers op haar tranen verscheen ook

Asschepoester's toovergodin, maar zij niet, zij was alleen thuis en nu kon zij vrij haar stem uitzetten, vrij haar zang doen weerklinken door de leege keuken en zij verstikte haar tranen en zong uit volle borst.

En buiten stond de burgemeester te luisteren, een muziekliefhebber: den volgenden morgen kwam hij Asschepoester uitnoodigen bij hem te zingen. Zijn bewondering klom, zulk een stem was een phenomeen en kwam in elke eeuw nauwelijks één keer voor. Hij stelde haar voor te studeeren, hij zou voor alles zorgen, en haar kostte het geen moeite haar dorp en haar harde meesters te verlaten.

Dat was eerst vijf jaar geleden, het scheen haar een eeuw en nu is zij geen Asschepoester meer, maar een ster aan den kunsthemel, en uit herinnering aan het voorheen, koos zij zich tot naam ‘Cinderella’, dat wil zeggen ‘Asschepoester.’

Bij den tandarts.

Een bezoek bij den tandarts behoort zeker niet tot de aangenaamste visites, welke men maken kan, maar er zijn tanden en tanden, artsen en artsen.

Hier is de patiënt niets anders dan een oude zaag, wier tanden stomp geworden zijn, en die nu bij den slijper in behandeling is om weer haar oude kracht terug te krijgen. Het is een aardig tafereeltje, juist van het groote contrast, dat er gelegen is tusschen de benauwde, schreeuwende tandpijnlijders, den moed-insprekenden, overbeleefden dentist, dien men zich voorstelt, en - het onderwerp van het plaatje zelf, bestaande uit een grijsaard, die dood op zijn gemak het eenige werkje verricht, waartoe zijn leeftijd hem in staat stelt en de tanden slijpt der zwijgende, stille zaag. 't Heele tooneeltje teekent een rust, die aan het kabinet van den echten tandarts vreemd is; het zonnige voor de deurtje, de bloemen voor het raam, de andere patiënt, die in takken van den leiboom hangende zijn beurt afwacht, de kloek met haar kuikens, tot vóór de voeten van den zaagdokter de korreltjes oppikkend, dit alles geeft er een kalmte en vredigheid aan, welke ons juist zoo aangenaam aandoet, daar wij ze bij den heuschen tandkunstenaar het minste verwachten.